VIOREL IULIAN PEŞTEAN
ION BOLD

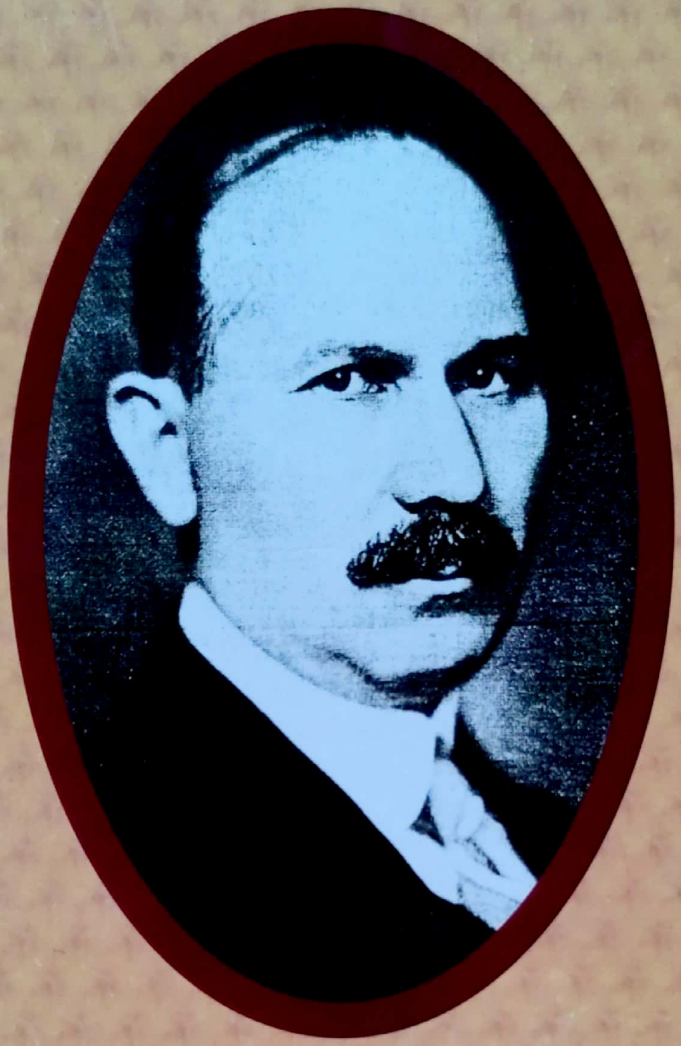

GHEORGHE IONESCU-ŞIŞEŞTI
1885-1967
AGRONOM, SAVANT
MONOGRAFIE
VOLUMUL I

editura pim - Iaşi

Scanned with OKEN Scanner

VIOREL IULIAN PEŞTEAN
ION BOLD

GHEORGHE IONESCU-ŞIŞEŞTI
AGRONOM-SAVANT
1885-1967

MONOGRAFIE

Volumul I

editura pim
Iaşi, 2020

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

Tehnoredactare: ***Delia Gogu***

editura pim
Editură acreditată CNCSIS – 66/2010
Şoseaua Ştefan cel Mare şi Sfânt nr. 109, Iaşi – 700497
Tel.: 0730.086.676, 0732.430.407
Fax: 0332.440.715
email: editura@pimcopy.ro
www.pimcopy.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
PEŞTEAN, VIOREL IULIAN
Gheorghe Ionescu-Şişeşti - agronom-savant: 1885-1967: monografie / Viorel Iulian Peştean, Ion Bold. - Iaşi: PIM, 2020
2 vol.
ISBN 978-606-13-5781-9
Vol. 1. - 2020. - Conţine bibliografie. - ISBN 978-606-13-5782-6

I. Bold, Ion

929

Copyright © 2020
Toate drepturile asupra prezentei ediţii aparţin autorului/autorilor.
Nicio parte din această lucrare nu poate fi copiată fără acordul scris al autorului/autorilor.

CUPRINS GENERAL

CUPRINS GENERAL **3**
PREFAŢĂ **5**
NOTA AUTORILOR **11**
PARTEA I - Familia, studiile şi epoca istorică în care a trăit G. Ionescu-Şişeşti **13**
CUPRINS - Capitolul I – Originea şi studiile **14**
CAPITOLUL I - ORIGINEA ŞI STUDIILE **16**
1. PREAMBUL 16
2. FAMILIA PREOTULUI CONSTANTIN IONESCU 18
3. ELEVUL ŞI ADOLESCENTUL GHEORGHE IONESCU 20
4. STUDII LA ŞCOALA SUPERIOARĂ DE AGRICULTURĂ HOHENHEIM 28
5. STUDII DE DOCTORAT ÎN AGRONOMIE LA UNIVERSITATEA DIN JENA-GERMANIA 36
6. GHEORGHE IONESCU – SCRIERI LITERARE 43
7. GHEORGHE IONESCU-ŞIŞEŞTI- MILITAR, PARTICIPANT LA DOUĂ RĂZBOAIE 54
8. FAMILIA PROFESORULUI GHEORGHE IONESCU-ŞIŞEŞTI 58
Bibliografie – Capitolul I 69
Gheorghe Ionescu-Şişeşti— scrieri literare şi agronomice ca elev şi student 71
CUPRINS – Capitolul II - Epoca istorică în care a trăit şi muncit Gheorghe Ionescu-Şişeşti **73**
CAPITOLUL II - EPOCA ISTORICĂ ÎN CARE A TRĂIT ŞI MUNCIT GHEORGHE IONESCU-ŞIŞEŞTI **74**
PREAMBUL 74
1. PRIMA PERIOADĂ- DECENIILE DE CONFLUENŢĂ ALE SECOLELOR XIX-XX 74
2. PERIOADA INTERBELICĂ ŞI AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL (1918-1945) 78
3. EPOCA SOCIALISTĂ (1945-1967) 84
Bibliografie - Capitolul II 93
PARTEA A II-a - Începutul activităţii agronomice **94**
CUPRINS CAPITOLUL III - Agronom la Spanţov şi la Ferma Herăstrău **95**
CAPITOLUL III - AGRONOM LA SPANŢOV ŞI LA FERMA HERĂSTRĂU **96**
1. ÎN CĂUTAREA UNUI SERVICIU - FERMA SPANŢOV 96
2. PUNEREA ÎN VALOARE A LUNCII DUNĂRII 97
3. ACTIVITATEA LA CLINCIU SPANŢOV 98
4. FERMA ŞCOLII CENTRALE DE AGRICULTURĂ HERĂSTRĂU 113
5. CONFERENŢIAR UNIVERSITAR - O CONFERINŢĂ PUBLICĂ 121
6. OPŢIUNEA PENTRU ASOCIERE ÎN ACTIVITATEA PROFESIONALĂ 123
7. SOCIETATEA AGRONOMILOR 133
8. ACTIVITATEA PUBLICISTICĂ (1911-1918) 135
Gheorghe Ionescu-Şişeşti - Scrieri de specialitate: 1911 - 1918 139
Bibliografie 139
CUPRINS CAPITOLUL IV - G. Ionescu-Şişeşti - înalt funcţionar de stat **141**
CAPITOLUL IV - G. IONESCU-ŞIŞEŞTI – ÎNALT FUNCŢIONAR DE STAT **142**
A. MINISTRU AL AGRICULTURII ŞI DOMENIILOR 142
B. DIRECTOR AL CENTRALEI OBŞTILOR SĂTEŞTI DIN CASA CENTRALĂ A COOPERAŢIEI ŞI ÎMPROPRIETĂRIRII 148
C. DIRECTOR GENERAL AL AGRICULTURII ÎN MINISTERUL AGRICULTURII ŞI DOMENIILOR 159
Studii, articole, comunicări utilizate în elaborare 174
Bibliografie 174
CUPRINS CAPITOLUL V - Activitatea publicistică 1916-1927 ..... **176**
CAPITOLUL V - ACTIVITATEA PUBLICISTICĂ 1916-1927 ..... **180**
PREAMBUL 180

Scanned with OKEN Scanner

ÎNAINTAŞII PRESEI AGRICOLE MODERNE 180
A. OBŞTILE SĂTEŞTI – COOPERAŢIA ŞI REFORMA AGRARĂ DIN ANII 1918-1922 181
A. - G. Ionescu Şişeşti - Obştile săteşti şi cooperaţia – Reforma agrară din 1918-1922 Studii, articole, recenzii, conferinţe 217
Bibliografia - Obştile săteşti – Reforma agrară din 1918-1922 şi Cooperaţia 217
B. PRODUCŢIA AGRICOLĂ ŞI VALORIFICAREA EI 219
Rapoarte, studii, referate, articole 219
B. - G. Ionescu-Şişeşti – Producţia agricolă şi valorificarea ei - Studii şi articole 244
Bibliografie - Producţia agricolă şi valorificarea ei 244
C. ÎNDRUMĂRI ŞI INFORMAŢII PRIVIND TEHNOLOGIA AGRICOLĂ 246
C. - G. Ionescu-Şişeşti - Îndrumări şi informaţii privind tehnologia agricolă 257
Bibliografie - Îndrumări şi informaţii privind tehnologia agricolă (1916-1927) 257
D. G. IONESCU-ŞIŞEŞTI ŞI ŞTIINŢA AGRICOLĂ - STUDII, CERCETĂRI ŞI ÎNCERCĂRI EXPERIMENTALE ş.a. 258
D. – G. Ionescu-Şişeşti - Studii, cercetări şi încercări experimentale 287
Bibliografie - Studii, cercetări şi încercări experimentale 287
E. ECONOMIE AGRARĂ, FINANŢE ŞI SOCIOLOGIE 289
E. – G. Ionescu-Şişeşti – Cărţi, studii şi articole 313
Bibliografie. Economie agrară, finanţe şi sociologie 313
F. SCRIERI DIFERITE 315
F. – G. Ionescu-Şişeşti – Scrieri diferite 323
Bibliografie. Scrieri diverse 1916 - 1918 323

Scanned with OKEN Scanner

PREFAȚĂ

Moto:
„Să cinstim pe mai marii noștri și să-i punem ca model celorlalți, astfel ca să putem forma oameni de felul lor, căci niciodată n-a avut lumea mai multă lipsă de dăruire."

Petre S. Aurelian

Încerc să leg o clipă numele inițiatorului acestei opere - prof. dr. ing. Viorel Iulian Peștean, de cel căruia îi este consacrată și care a rămas cunoscut în istoria științei agronomice ca întemeietor, inițiator și organizator al cercetării științifice agrare, creatorul Institutului de Cercetări Agronomice al României, academicianul profesor universitar doctor inginer Gheorghe Ionescu Șișești – gloria științei agronomice românești.

Și, aceasta, pentru că monografia realizată acum este o ultimă ilustrare a celor realizate în peste jumătate de veac privind personalitățile școlii agronomice românești cărora le-a adus un frumos omagiu prin operele realizate și editate spre nemurirea lor și gloria științei românești.

De fapt, aceste opere evidențiază personalitatea inițiatorului, profesorul doctor inginer Viorel Iulian Peștean și imperative peste care nu se poate trece: îndeplinirea datoriilor noastre de oameni de știință, respectarea necondiționată a valorilor, credința într-o ordine superioară a lucrurilor, a societății printr-o acțiune continuă de prezentare a personalităților naționale, puse în valoare printr-o statornică prezentare, pildă de seriozitate, însuflețire patriotică și conștiință a datoriei. Om de înaltă cultură, care a avut preocupări majore intelectuale, care a înnobilat munca de cercetare și didactică cu activitatea publicistică, contopind în aceeași persoană omul de știință și militantul social pentru o lume mai bună și mai dreaptă prin modelele prezentate.

Prin structură, Viorel Iulian Peștean are expresia lapidară a scriitorului clasic, echilibrul, armonia și măsura, claritatea și stilul său transmit direct fiorul autentic al datelor, al evenimentelor, al personalităților reconstituite - inițierea și publicarea operelor realizate fiind din inițiativă proprie. Originalitatea operelor corespunde artei scriitorului dotat cu energiile virtuale ale ardeleanului care a realizat o vastă și variată documentare scoțând la lumină tot ceea ce poate înfrunta timpul.

Liber cugetător, acesta este un interlocutor atent și plin de farmec, conversațiile noastre fiind pline de observații pătrunzătoare și pertinente asupra evenimentelor și problemelor discutate. în toate ocaziile nu pierdea momentul pentru a invoca personalitățile științei agronomice și mai ales pe P. S. Aurelian pentru care păstrează un adevărat cult și care raportat istoricește „împărțind primul loc al podiumului cu Gheorghe Ionescu Șișești", acesta apărând pe scena agriculturii o generație mai târziu. Erudit și sigur pe judecata sa, cu o excelentă documentare exhaustivă, și-a permis realizarea vastelor lucrări a căror colaborare s-a întins pe ani de zile cu dăruire și pasiune uimitoare, asigurându-i recunoștința generațiilor prezente și viitoare.

Este și cazul prezentei lucrări de sinteză dedicate lui Gheorghe Ionescu Șișești, în care realizăm împreună cea mai completă evocare a unei personalități de prim ordin, așa cum a fost de fapt ilustrată prin concentrate de viață și activitate, care ni se adresează prin intermediul cuvântului scris și trezește în noi amintiri și ecouri ce nu se mai pot stinge.

Gheorghe Ionescu Șișești a fost profesor de vocație prin fundamentele teoretice, concepția didactică, cea etică și politologică, prin activitatea de cercetare și didactică, prin strădania de a organiza agricultura, ministerul, camerele agricole, toate puse în slujba unui ideal social ce conferea sens vieții și activității.

A fost menit să predea știință, să transmită valori și cunoștințe, creând interesul pentru cercetarea științifică agricolă și să încurajeze eforturile cercetătorilor.

Ceva mai mult, de o covârșitoare erudiție, a avut o metodă și un sistem propriu de înțelegere

Scanned with OKEN Scanner

a problemelor agrare în complexitatea lor, pe care le-a fructificat prin cursuri, conferințe, articole, comunicări, lucrări, transmițând permanent o concepție dinamică, creatoare pentru progresul agriculturii și a satului românesc.

Activitatea multilaterală și excepțional de valoroasă a fost apreciată încă di anul 1925 când înainte de a împlinii vârstă de 40 de ani este ales membru corespondent al Academiei Române la propunerea lui Grigore Antipa, care, în discursul de recepție a spus: „din toți acei tineri agronomi educați în școlile superioare din străinătate care au pornit lupta pentru înălțarea agriculturii noastre prin știință și scoaterea ei din vechile metode rutinare, el este acela care a dat dovadă de cea mai mare destoinicie."

Iar la primirea ca membru titular al Academie Române în 1937, Grigore Antipa spunea printre altele: „în afară de recomandabilele dumneavoastră publicații științifice și activitatea didactică și de multiple realizări în toate domeniile agriculturii... mai presus de toate ați creat o adevărată școală ca un stat major de elită în institutul de Cercetări Agronomice, cu care împreună ați baza științifică atât de necesară întregii activități pentru conducerea și practica agricolă din țară."

Sunt favorizat de hazard în a scrie aceste rânduri pentru că am făcut parte din ultima promoție (1958) care l-a avut ca profesor pe Gheorghe Ionescu Șișești la Institutul Agronomic „Nicolae Bălcescu" din București.

în acest context mi-a revenit în memorie un portret al lui Gheorghe Ionescu Șișești așa cum l-a fixat retina amintirii: înfățișarea distinsă, echilibrată, privirea pătrunzătoare și vioaie, trăsăturile armonioase ale feței și mustața îi dădeau o notă de energie figurii, sobrietatea în prezență și ținută, vocea clară care de la prima frază stabilea contactul cu auditorul pe care-l captiva prin ideile sistematic prezentate și conținutul lor.

Așa l-am cunoscut pe dascălul nostru Gheorghe Ionescu Șișești la cursuri, seminarii și lucrări practice în câmpurile de experiențe, dominați de respectul și aura de care se bucura într-o epocă plină de controverse. »

L-am iubit pentru spiritul viu plin de farmec și generozitate acea magie greu de definit ce cobora de la catedră în sala de curs, prin forța artei de a prezenta cele mai complexe laturi ale agrotehnicii:

„Unii vor găsi poate că ne-am ocupat de prea multe obiecte și că am tratat probleme care aparțin altor discipline. Dar nu obiectul este în acest caz hotărâtor, ci punctul de vedere din care este tratat.

Cu agrotehnica se începe studiul agronomic. Cu cât ea va avea o bază mai largă, cu atât înțelegerea și adâncirea problemelor care fac obiectul disciplinelor speciale vor fi mai bine asigurate.

Chiar când aceste discipline speciale vor fi bine cunoscute, lucrarea de sinteză care leagă problemele specifice agriculturii și le prezintă în interdependența lor cauzală va fi credem totdeauna utilă."

Și, ceva mai mult, nu pot fi uitate prelegerile de agricultură diferențială, cunoașterea sistemelor de agricultură, a metodelor și procedeelor de lucru, pe fondul creat prin organizarea teritoriului asolamentelor raționale in condițiile natural-economice specifice fiecărei unități agricole.

în acest concept de gândire, dascălul nostru ne spunea: „agricultura înseamnă pământul și planta, dar mai înseamnă și omul cu nevoile economice și sociale ale acestei societăți, structura și legitățile instituționale ale societății asupra vieții și activității umane, capacitatea instituțională de a transforma agricultura și de a îmbunătăți condiția umană a țăranului."

Ca un adevărat deschizător de drumuri pentru generația noastră, considera că „este absolut necesar ca inginerul agronom să aibă o cultură generală multilaterală, să fie un intelectual adevărat; nu trebuie uitat ca inginerul agronom nu este numai un tehnician, dar și un organizator și un educator. Organizatorul și educatorul trebuie să fie un profesionist cu un larg orizont, fiindcă el nu lucrează numai cu solul, cu plantele și cu animalele, cu mașinile dar și cu oamenii. El este un îndrumător, un

Scanned with OKEN Scanner

pedagog şi deci trebuie să fie la înălţimea misiunii sale."

De aici şi îndemnul adresat nouă ca viitori ingineri agronomi „sunteţi deţinătorii unei ştiinţe nobile şi milenare îndeletniciri care asigură viaţa omenirii. Fie că lucraţi în învăţământ, unde pregătiţi pe tinerii dumneavoastră urmaşi, fie că lucraţi în câmpurile de experienţă şi în laboratoarele unde descifraţi tainele vieţii vegetale şi animale sau mecanismele noilor unelte şi maşini, fie că lucraţi acolo unde se făureşte producţia, oriunde lucraţi trebuie să fiţi mândri de misiunea dumneavoastră şi să-i dăruiţi toată puterea de muncă şi tot entuziasmul".

În situaţia când agronomia era pulverizată în atât de numeroase specialităţi, Gheorghe Ionescu-Şişeşti realiza prin cursul său o viziune sintetică, combinând cu artă deosebită mediul natural cu cel social-economic, rezultatele cercetărilor din ţară şi străinătate într-o viziune integratoare, lăsând impresia că a adus cu sine din alte vremuri şi alte ţări, ştiinţa pe care ne-o împărtăşea alegând esenţialul şi corelând permanent cu alte domenii într-o viziune miraculoasă, creându-ne interesul şi mândria ca am ales profesia de inginer agronom.

A rămas o axiomă ceea ce ne spunea profesorul Gheorghe Ionescu Şişeşti „când se trece la un sistem de agricultură nou, raţional, intensiv, odată cu proiectarea noului asolament trebuie să se facă şi organizarea teritoriului. Această operaţie constă în studiul amănunţit al teritoriului din punct de vedere pedoclimatic, geomorfologic, hidrologic, floristic şi în repartizarea diferitelor sectoare ale teritoriului între diferite categorii de folosinţă, în aşa fel încât fiecare sector să corespundă în chip optim ramurii de producţie căreia îi este destinat. Cu acest prilej se proiectează şi diferitele lucrări de îmbunătăţire care trebuie executate pe teritoriul respectiv, ca drenaje, irigaţii, îndiguiri, lucrări de combatere a eroziunii, perdele de protecţie şi plantaţii antierozionale, drumuri şi construcţii necesare procesului de producţie agricolă.

Fără organizarea teritoriului nu se poate întocmi asolamentul raţional şi nici nu se poate întocmi un plan de perspectivă pentru dezvoltarea gospodăriei. Condiţia indispensabilă este ca diferitele trupuri de teren care compun gospodăria să fie comasate şi suprafaţa gospodăriei să fie stabilă."

Cu asemenea concepte promovate de profesorul nostru am înţeles că agronomia este o ştiinţă complexă, cu puteri făptuitoare care ne asigură realizarea noastră profesională, deschizându-ne idealul vieţii şi activităţii noastre.

Am fost favorizaţi în contextul epocii, de realizarea marilor exploataţii şi ferme agricole, asigurând condiţiile materializării celor învăţate de la profesorul nostru, în mod deosebit pentru mine: la prima Conferinţă naţională a Cercurilor ştiinţifice studenţeşti din aprilie 1957 de la Cluj, am obţinut premiul I pe ţară cu tema „Căi de rentabilizare a IAS din zona preorăşenească a capitalei", care definea ca prime condiţii comasarea, profilarea şi organizarea teritorială.

Profesorul a apreciat în mod deosebit rezultatul obţinut şi m-a îndrumat să mă dedic acestei activităţi pe care am început-o după efectuarea stagiului în producţie la Institutul de Studii şi Proiectări pentru Organizarea Teritoriului Agricol (ISPOTA), căpătând consacrarea prin realizarea[1], primei Teze de doctorat în domeniu şi crearea Sistemului Naţional de Organizare a Teritoriului.

Am continuat activitatea la Institutul de Geodezie, Fotogrammetrie, Cartografie şi Organizarea Teritoriului (IGFCOT) timp de peste 40 de ani, realizând studii şi proiecte pentru optima valorificare a resurselor funciare şi materializarea unor sisteme raţionale de agricultură corespunzător recomandărilor cercetării ştiinţifice agricole şi fundamentarea ca ştiinţă a Organizării teritoriului.

Am continuat colaborarea cu fiul său - prof. univ. dr. ing. Vlad Ionescu Şişeşti, cu care am realizat metodologia organizării teritoriului în corelare cu lucrările de hidroameliorații în cadrul

[1] I. Bold, Contribuţii la studiul evoluţiei organizării teritoriului agricol în România - Noţiune - Istoric - Eficienţă, Teză de doctorat, Institutul Agronomic "N. Bălcescu" Bucureşti, 1969
I. Bold, Organizarea Teritoriului, Editura Ceres, Bucureşti, 1973

Scanned with OKEN Scanner

marilor sisteme de irigații și desecări și am susținut cursuri în învățământul superior.[2]

Toate acestea aveau loc în anii tinereții când consideram că dorințele se împlinesc ca prin minune și soarele speranței nu apune niciodată pentru cei ce trudesc cu pasiune, așa cum ne învăța profesorul nostru.

Așa îmi amintesc acum, la peste 60 de ani de la absolvirea Facultății de Agronomie, marea personalitate a lui Gheorghe Ionescu-Șișești - cercetător, om de stat și dascăl, căruia îi datorăm tot ce am realizat ca „promoție de aur" pe frontul agriculturii în contextul revoluției agrare, a marilor exploatații și ferme pe care le-am organizat și am aplicat agrotehnica diferențială, conform învățămintelor dascălului nostru Gheorghe Ionescu-Șișești.

Iată omul pe care am avut șansa să-l cunoaștem, să-l respectăm și să-l iubim pentru că ne-a înnobilat sufletul și cunoștințele într-o strânsă comunitate de năzuințe științifice.

Mă aflu încă sub vraja verbului său vibrant, a raționamentelor luminoase care ne-au călăuzit pașii în viață, ne-au creat armonia interioară, prin măiestria cu care analiza cel mai mic amănunt și realiza și sinteza cea mai plină de perspective.

Aceste revelații sunt rezultatul colaborării cu Viorel Iulian Peștean în realizarea cărții cu speranța de a contribui la patrimoniul cultural național cu o operă de seamă. Și, aceasta, pentru că prin modul de realizare a operei, atragem atenția asupra sa pe lângă inteligența deosebită, judecata sigură și voința extraordinar de fermă pentru adevăr, într-un stil temperat deschis în pagini care cuceresc și dau strălucire unei mari personalități.

Astfel, interesul pentru această carte este deosebit pentru originalitatea, coerența, eleganța, lipsa de distonanțe ce o caracterizează și dau cărții o căldură neașteptată. Căci nimic nu este mai emoționant decât să regăsești ambianța unei epoci în care am trăit și un dascăl pe care l-am iubit.

Și, aceasta, pentru că autori au avut intenția de a realiza regrupări coerente pentru a restabili adevărul ceea ce unifică și dă sens cărții.

Punctul de pornire l-a constituit jurnalul pe care l-a ținut eroul, cărora le-au adăugat elemente din articole, comunicări, cărți ale autorului sau din literatura de consacrare.

Și, aceasta, pentru că personalitatea lui Gheorghe Ionescu-Șișești a implicat analiza pe două planuri: ca obiect de studiu pentru evaluarea moștenirii culturale și subiect ca personalitate de prim rang a științei agronomice. Dar nu numai atât, monografia realizată este o operă magistrală care întregește în toată complexitatea sa activitatea agronomică, economică, legislativă, administrativă, socială, dar și viața privată, creând acea imagine de neuitat a omului.

Inițial, cititorul v-a fi convins că citește un elogiu, dar în sutele de pagini am regăsit spectacolul unei vieți realizat printr-o muncă de explorare a tuturor izvoarelor de informare pentru a ilustra cât mai complet viața și activitatea unui om de seamă care a îmbinat munca de cercetare cu cea didactică, contopind în aceeași persoană omul de știință și militantul social, fiind un demn reprezentant al unor generații de mari personalități de stat, model de seriozitate, însuflețire patriotică și conștiință a datoriei pentru națiune.

Desigur, despre opera lui Gheorghe Ionescu-Șișești s-au scris multe pagini, dar monografia de mare amploare asupra vieții și activității sale, reunește totalitatea izvoarelor de inspirație ale unei opere originale, multiple și complexe activități.

O sugestivă schiță de portret spiritual îl înfățișează ca una din cele mai cuceritoare figuri contemporane a breslei agronomice, comunicativ, prevenitor, pasionat, simplu, niciodată solemn, strălucitor prin modul de gândire, fermecător ca expresie, are o mare delicatețe sufletească, a răspândit în jurul său numai lumină mare și bunătate cuceritoare, un adevărat entuziat militant pentru știință și dreptate socială.

---

[2] La Facultatea de Agronomie, Facultatea de îmbunătățiri Funciare și Ingineria Mediului - Catedra UNESCO de Dezvoltare Rurală – Facultatea de Management, Inginerie Economică și Dezvoltare Rurală și Academia de Studii Economice (ASE) București

Scanned with OKEN Scanner

Dorim să evidenţiem rolul deosebit al colaborării noastre în realizarea acestei opere al lui Viorel Iulian Peştean, care a avut iniţiativa şi proiectarea lucrării.

Spirit îndreptat cu precădere spre general, este uimitoare capacitatea de a sesiza latura particulară pentru a prinde generalul în imagini sensibile, îmbinând analiza fină a faptelor cu forţa logică a demonstraţiei riguroase. Dar puterea cuceritoare a scrisului său este sporită şi datorită căldurii sufleteşti pe care o transmite.

Ceea ce impresionează pe oricare dintre cititorii scrierilor sale este limpezimea de cristal a unor conţinuturi de idei, graţie inteligenţei sale care i-a permis să realizeze lucrări de largă respiraţie, de mare atitudine spirituală.

Prin multă ştiinţă acumulată, bogate cercetări realizate prin neobosita sa activitate a realizat sinteze pentru a pune în evidenţă marii creatori şi gânditori agronomi care astfel şi-au cucerit locul de cinste în Panteonul ştiinţei şi culturii româneşti.

Am beneficiat în realizarea monografiei noastre de vasta experienţă a prietenului nostru Viorel Iulian Peştean.

De fapt, sub impulsul pasiunii sale nobile, al conştiinţei valorilor perene, prin lucrările sale, rămâne deschizător de drumuri, generator de idei cu speranţă că sămânţa semănată cu dragoste şi conştiinţă va rodi în anii următori, cu satisfacţia că şi-a făcut datoria faţă de ţară, faţă de trecutul şi viitorul nostru, printr-o muncă statornică şi încununată de roade.

Suntem mândri de lecţia vieţii sale - monografiile realizate şi colaborarea noastră - un veritabil model de cunoaştere şi evaluare a unor opere şi personalităţi, care îmbină selecţia cât mai riguroasă şi prezentarea unor sinteze cât mai elaborate, cu respectarea adevărului care se simte plutind în toate cărţile sale[3], ceea ce îl consacră ca cel mai de seamă cercetător şi publicist de istorie şi retrologie agrară din toate timpurile, urmat de Ion Bold.[4]

Având această vastă experienţă de studiu şi cercetare, cartea noastră de elevată ţinută ştiinţifică, sinteză a vieţii şi activităţii lui Gheorghe Ionescu Şişeşti de-a lungul unei continuităţi istorice, integrează valorile transmise din trecut cu cele prezente, care apar într-o lumină tezaurizată pentru generaţiile viitoare.

Prof. univ. dr. ing. Ion BOLD
Membru titular al Academiei de Ştiinţe Agricole
şi Silvice *„Gheorghe Ionescu-Şişeşti"*
Membru titular al Academiei Oamenilor de Ştiinţă
Laureat al premiilor Academiei Române, ASAS,
AGIR şi AOŞR

[3] Viorel Iulian Peştean, Oameni de seama ai ştiinţelor agricole, vol. I, II, II, 1997-2006; Mari agronomi români 1800-2000 (album naţional); Monografia Petre S. Aurelian – agronom, economist, om de stat, 2013; Monografia Haralamb Vasiliu – omul şi opera, 1995

[4] I. Bold ş.a. Evoluţia conceptelor de Economie Agrară românească, în vol. Istoria Ştiinţelor din România, Ed. Academiei, 1994; Două secole de Economie Agrară şi Rurală, Ed. Mitron Timişoara, 2004; Eseul, Ed. Terra Nostra, 2010; Economişti agrari şi statisticieni – Dicţionar, Ed. Ceres, Bucureşti, 2011; Organizarea teritoriului agricol – concepte-tradiţii-istorie, Ed. Mitron Timişoara, 2012; Oameni de seamă. Economişti, Ed. Mica Valahie, Bucureşti 2013; Cadastrul României – istorie şi actualitate, Ed. Terra Nostra, Iaşi, 2019

Scanned with OKEN Scanner

NOTA AUTORILOR

Evenimentele de recunoaştere şi omagiere a operei profesorului G. Ionescu-Şişeşti s- au produs în ultima parte a vieţii sale, iar aniversările din cursul vieţii n-au avut niciodată amploarea unor mari acţiuni, mai ales în lipsa dorinţei sale.

Prima lucrare de amploare închinată aniversării a 75 de ani de viaţă a sa, a fost publicată sub egida Academiei Române, când ocupa funcţia de şef al „Secţiunii de ştiinţe biologice şi ştiinţe agricole" sub titlul „Probleme actuale de biologie şi ştiinţe agricole" (1960).

Lucrarea este alcătuită din articole ştiinţifice semnate de un mare număr de cercetători biologi şi agronomi din România şi din unele ţări socialiste, prezentate în semn de caldă omagiere la aniversarea a 75 de ani a marelui agronom-savant G. Ionescu-Şişeşti. Publicaţia are o întindere de 769 pagini şi prezintă conţinuturi de înaltă valoare ştiinţifică.

La împlinirea vârstei de 80 de ani a rost onorat prin publicarea unui volum ce cuprinde o parte din lucrările sale, cele mai importante, mai reprezentative pentru opera sa. Este o operă ce cuprinde 615 pagini, intitulată „G. Ionescu-Şişeşti - Culegere din lucrările ştiinţifice".

Deşi este redată numai pe 250 pagini, lucrarea omagială publicată la 100 de ani de la naştere, alcătuită din trei părţi: articole omagiale, lucrări personale şi o anexă de culegere foto, are o valoare deosebită. Trebuie să menţionăm că articolele omagiale scrise de cele mai importante personalităţi ale ştiinţei agricole din acel timp, au un conţinut analitic ştiinţific inegalabil. Contribuţia academicianului G. Ionescu-Şişeşti este redată la in nivel înalt, în aşa măsură încât nu s-ar mai putea face adăugiri, iar nivelul analizelor ştiinţifice este absolut sclipitor. Nu vom cita titlurile acestor articole însă există merit deplin să consemnăm numele unui mare număr de autori care au împlinit această operă, aflată într-o tehnoredactare modestă, dar de o valoare excepţională. Iată o parte dintre autori: Radu Voinea, Tiberiu Mureşan, Irimie Staicu, Gh. Anghel, D. Davidescu, Nicolae Hulpoi, Nichifor Ceapoiu, Marin Botzan, Nicolae Petrescu, Veronica Mihalca, Em. Popescu.

O altă lucrare similară a fost publicată în anul 1977, înaintea operei dedicată la 100 de ani de la naşterea sa. Este cartea intitulată „Gheorghe Ionescu-Şişeşti. Contribuţia operei sale ştiinţifice la progresul agriculturii în România", sub coordonarea profesorului Irimie Staicu, iar din colectivul de autori au făcut parte N. A. Săulescu, C. Chiriţă, Val. Dinu, M. Botzan şi N. Petrescu, personalităţi foarte avizate în cunoaşterea operei lui G. Ionescu-Şişeşti pentru domeniile prezentate, unde au analizat contribuţia operei marelui înaintaş la progresul agriculturii în România. Sunt lucrări realizate cu profund caracter ştiinţific, ce reflectă imensa personalitate a profesorului Şişeşti.

O lucrare originală prin alcătuirea conţinutului, cu o mare densitate de informaţie a fost publicată sub formă monografică sintetică de către Veronica Mihalca, secretar la Secţia de biologie şi ştiinţe agricole a Academiei Române şi Speranţa Ionescu-Şişeşti, soţia profesorului. Este o realizare excepţională sub aspectul conţinutului dens, de o' valoare bibliografică deosebită. Trebuie să menţionez că lucrarea mi-^ fost de mare folos, din acest punct de vedere, în consolidarea structurii prezentei monografii. In anul 1974 s-a realizat o republicare în condiţii superioare de redactare tipografică.

De asemenea, volumul omagial „125 de ani de la naşterea acad. Gheorghe Ionescu Şişeşti" – coordonator acad. Cristian Hera, cuprinde lucrările prezentate în plenul Sesiunii omagiale din 15 octombrie 2010 din Aula Magna a Academiei de Ştiinţe Agricole şi Silice, care îi poartă numele, lucrări elaborate de personalităţi de prestigiu din cercetare, învăţământ şi producţie agricolă.

„Cel mai mare agronom al tuturor timpurilor a fost sărbătorit de-a lungul anilor, atât în timpul vieţii cât şi după trecerea să în veşnicie de cei care la-u adulat, la-u respectat şi de la izvorul căruia au învăţat şi s-au luminat, sărbătorile încununându-se de fiecare dată cu volume publicate, volume în

Scanned with OKEN Scanner

care sunt cuprinse adevărate repere pentru ştiinţa şi practica agricolă din ţara noastră", sublinia acad. Cristian Hera.

Toate aceste opere au avut ţelul de a ilustra înalta personalitate de agronom-savant â academicianului profesor Gheorghe Ionescu-Şişeşti. Vom adăuga faptul că nu a fost, până azi, un agronom căruia să-i fi fost închinate un număr aşa de mare de lucrări omagiale, prin care cititorul a putut descoperi contribuţia sa imensă la dezvoltarea ştiinţei agricole româneşti.

„Viaţa şi opera sa, îl situează pe o înaltă poziţie, de **model cultural atemporal,** întrucât **a creat cunoaştere în aproape toate disciplinele agronomice,** *a elaborat planuri strategice pentru soluţionarea marilor probleme practice,* **a împărtăşit ştiinţă, înţelepciune şi norme morale unui număr nesfârşit de tineri şi vârstnici,** *a aşternut în scris idei şi consideraţii despre valori sociale care şi-au păstrat actualitatea până în zilele noastre"*

Lucrarea de faţă, structurată ca monografie extinsă asupra vieţii şi activităţii academicianului profesor G. Ionescu-Şişeşti, se deosebeşte radical faţă de operele anterioare care i-au fost consacrate. Remarcăm în primul rând că lucrarea este proiectată în patru părţi distincte. Ele corespund unor perioade de timp aflate sub influenţa condiţiilor istorice în care s-a manifestat activitatea sa, corespunzătoare evoluţiei vârstei, nivelului de activitate şi progresului profesional.

Caracteristică este includerea activităţii sale în contextul evenimentelor timpului, unde sunt invocate situaţii şi personalităţi care au avut influenţă asupra acţiunilor sale. In plus, au fost prezentate scrieri variate, publicate într-o perioadă de peste cinci decenii şi care au fost selectate şi reproduse integral sau parţial. Acest procedeu este deosebit de sistemul reproducerii unor scurte observaţii sau analize raţionale, pe baza cărora să se tragă concluzii generale. S-a urmărit astfel, cunoaşterea capacităţii sale de a elabora o lucrare, pe baza textului integral sau a unei părţi importante. Lucrarea face analize şi referiri la scrieri şi acţiuni similare, realizate şi de către alte personalităţi a căror contribuţii au toate meritele de a fi cunoscute. Ele au şi scopul de a consemna faptul că nu toate scrierile sale sunt absolut originale, ci au caracter de contribuţie.

Spre deosebite de operele anterioare, lucrarea de faţă oferă cunoştinţe vaste despre activitatea sa în învăţământul agricol superior, activitatea la Academia Română, activitatea ca înalt funcţionar de stat, activitatea depusă pentru înfiinţarea Institutului de Cercetări Agronomice al României, precum şi evenimentele la care a participat în primii ani după absolvirea studiilor în Germania.

Lucrarea a urmărit să redea întregul conţinut într-un spirit realist, fără a include metafore numeroase sau a menţiona merite exagerate.

Autorii şi-a propus să-i confere un caracter general, corect, aşa cum se cuvine pentru o mare personalitate cum a fost agronomul-savant Gheorghe Ionescu-Şişeşti.

Ceva mai mult, dorind ca monografia noastră să fie cea mai completă prezentare a operei şi vieţii marelui savant, aceasta a necesitat lucrări prealabile de informare, a trebuit parcurs un vast material documentar impresionant, selectate faptele care prezentau valoare şi validitate majorităţii conceptelor avansate sau susţinute, cu dorinţa de a onora vastul material investigat şi a prezenta consideraţii generalizatoare, expresie a valorii şi perenităţii operei sale

Trebuie să menţionăm că sunt cazuri asupra cărora se revine de câteva ori, în contexte diferite, fapt ce poate produce un anumit disconfort cititorului şi tendinţa de a acuza autorul pentru neatenţie. Am considerat acest act ca o necesitate pentru o mai clară înţelegere a textelor respective.

Cititorul, credem că va lectura cu plăcere cartea noastră şi va şti să desprindă aspectele care-l interesează din ansamblul unei gândiri creative de mare profunzime şi bogăţie de valori autentice pentru noi studii şi cercetări pentru progresul ştiinţei agronomice româneşti.

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

PARTEA I

FAMILIA, STUDIILE, EPOCA ÎN CARE A TRĂIT

Capitolul I – *Originea şi studiile*

Capitolul II - *Epoca istorică în care a trăit şi muncit Gheorghe Ionescu-Şişeşti*

CUPRINS - Capitolul I – Originea şi studiile

CAPITOLUL I – Originea şi studiile **15**
1. Preambul 16
2. Familia preotului Constantin Ionescu 18
2.1. Copiii familiei preotului C. Ionescu 19
3. Elevul şi adolescentul Gheorghe Ionescu 20
3.1. Primele scrieri ale elevului Gh. C. Ionescu 23
4. Studii la Şcoala Superioară de Agricultură Hohenheim 28
4.1. Primii ani de studii 29
4.2. Anul III de studii 30
4.3. Alte preocupări (anul III, 1908-1909, Hohenheim) 31
4.4. Excursii, lecturi 31
4.5. Profesorii 32
4.6. Colegii 32
4.7. Prietenii 34
4.8. Idei generale 34
4.9. Finalul la Şcoala de la Hohenheim 35
4.10. Întoarcerea în ţară – august 1909 35
5. Studii de doctorat în agronomie la Universitatea din Jena-Germania 36
5.1. Teza de doctorat 37
5.2. Cuprinsul tezei de doctorat - bibliografia 37
5.3. Studiile la Universitatea din Jena 39
5.4. Profesorii de la Universitatea Jena 39
5.5 Călătorii în timpul studiilor de la Universitatea Jena 40
5.6. Doctoratul 40
5.7. Publicistica din perioada studiilor de doctorat 41
6. Gheorghe Ionescu – scrieri literare 43
6.1. Între cuvântul de onoare şi datoria către patrie 43
6.2. Poveste 45
6.3. Scrieri de călătorie 46
6.4. Note de drum 47
a. Bucovina 47
b. Maramureş 49
c. Petrova-Maramureş 49
6.5. Comentariu 51
6.6. Scrieri clasice şi scrierile de călătorie ale lui G. C. Ionescu 52
a. Probitate 52
b. Ramuri 53
7. Gheorghe Ionescu-Şişeşti- militar, participant la două războaie 54
7.1. Preambul. 54
7.2. Serviciul militar 54
7.3. Al Doilea Război Balcanic, Campania din Bulgaria - 1913 55
7.4. „Cine a provocat Al Doilea Război Balcanic?” 56
7.5. Combatant în Primul Război Mondial 57
8. Familia profesorului Gheorghe Ionescu-Şişeşti 58
8.1. Vlad Ionescu-Şişeşti 59
8.2. Dan Ionescu-Şişeşti 64
8.3. Politica şi mersul istoriei 64
8.4. Întâlnire cu Mareşalul Antonescu 65
8.5. Al Doilea Război Mondial 66
8.6. Presiunile regimului comunist 66
8.7. Consultat de noua putere politică 67

Scanned with OKEN Scanner

8.8.Adaptarea la noi condiții istorice 68
Bibliografie **69**
Gheorghe Ionescu-Şişeşti— scrieri literare şi agronomice ca elev şi student **71**

Scanned with OKEN Scanner

CAPITOLUL I - ORIGINEA ŞI STUDIILE

1. PREAMBUL

Un act istoric privit cu puţin interes în masa poporului nostru, până astăzi, a fost proclamarea „Regulamentului Organic" pentru Ţara Românească, în iulie 1831, şi pentru Moldova, în ianuarie 1832; ca urmare a păcii de la Adrianopol; la sfârşitul războiului ruso-turc din anii 1828-1829. Aşa cum se ştie, ele au fost elaborate de către o comisie formată din câte patru boieri munteni şi patru b oieri moldoveni, sub conducerea consulului rus M. L. Mincinski şi s-au pus în aplicare sub îndrumarea generalului Pavel Kiseleff, cu rezultate favorabile, mai ales că aveau prevederi aproape identice. **(1)** Evenimentul atât de important a marcat primul pas de ieşire a celor două state româneşti de sub asuprirea seculară a Imperiului Otoman şi trecerea lor treptată la dezvoltarea capitalismului.

S-au produs apoi modificări în viaţa economico-socială, pătrunzând cu timiditate ideea egalităţii în drepturi a cetăţenilor în faţa legilor, favorizând ieşirea în faţă şi a elitelor din păturile sociale de jos.

Se ştie, bunăoară, că în mişcarea revoluţionară de la 1848 protagoniştii, născuţi între 1790 – 1820, erau intelectuali şi politicieni aproape exclusiv din clasele avute, care erau conştienţi de faptul că boierimea era total depăşită de mersul istoriei, că nobilimea din vest aproba tot mai mult transformări politice, în care se prevedea un progres economic şi social mai sigur. Marele economist german Friedrich List în lucrarea sa, "Sistem naţional de economie politică", referindu-se la nobilime, spunea: ‹‹Deci nobilimea germană de acum înainte să fie parlamentară, şi mai înainte de toate naţională. Aceasta este adevărata ei misiune. Peste tot şi-n toate timpurile, epocile cele mai fericite pentru naţiuni au fost acelea când nobilimea şi burghezia au lucrat în unire la mărirea naţională; cele mai triste au fost acelea când s-au luptat între dânsele spre a se extermina››. **(2).**

Pentru ţara noastră, este suficient să înlocuim în acest îndemn a lui List expresia "nobilimea germană", cu „boierimea română" şi să ne amintim că în timpul epocii fanariote aceasta a abandonat aproape total interesul naţional, părăsind portul, iar unii dintre ei, chiar şi limba strămoşească.

Deşi prevederile „regulamentelor organice" aveau un evident grad de generalitate, sub domniile înţelepte şi de durată mai lungă, îndeplinite de Alexandru Ghica (1834-1842) şi Gheorghe Bibescu (1842-1848), în Ţara Românească, de Mihail Sturdza în Moldova (1834-1849), s-au înregistrat progrese remarcabile în ambele principate române. **(3), (4)**

O selecţie aleatorie a câtorva dintre marii noştri înaintaşi din epoca amintită ne va ilustra ce a însemnat şcoala pentru progresul unei naţiuni, atunci când oferă şanse egale cetăţenilor săi la cunoaştere; când fiii satelor au avut acces la lumina cărţii. Ei au dovedit potenţialul de valoare al naţiunii.

- **Emanoil Bacaloglu** (1830-1891) a fost fiul unei familii modeste de origine greacă din Bucureşti, cu studii la Şcoala Sfântu Sava, Leipzig şi Paris, devenind autorul primelor lucrări ştiinţifice româneşti de matematică, fizică şi chimie şi punând bazele terminologiei pentru aceste domenii în ţara noastră. A adus contribuţii originale în geometrie şi optică, în organizarea cercetării ştiinţifice, ca profesor la Univesitatea Bucureşti. A fost primit membru la Academia Română în anul 1879, iar în anul 1890 s-a aflat între iniţiatorii înfiinţării „Societăţii de Ştiinţe Fizice". A publicat lucrări originale în „Revista Ştiinţifică" a lui P. S. Aurelian şi Grigore Şefănescu. **(5), (6)**

- **Petre S. Aurelian** (1833-1909) s-a născut la Slatina, ca fiu al primului învăţător în limba română, Gheorghe Ardelean. A studiat la Şcoala Sf. Sava din Bucureşti apoi la Şcoala Imperială de Agricultura Grignon: agronomia, economia, silvicultura şi botanica. A publicat primele scrieri moderne de agricultură şi zootehnie sub formă de studii, primul curs de silvicultură la români, predat în Şcoala de la Pantelimon, iar în economie a întors istoria, reuşind să anuleze „liberul schimb" cu Austro-Ungaria şi să introducă relaţiile comerciale externe în baza „Protecţionismului economiei naţionale". A fost cel mai important agronom, economist şi mare om de stat din a doua jumătate a secolului al XIX-lea. De asemenea, a fost membru al Societăţii Academiei Române (1871) la recomandarea lui Al. Odobescu şi Al. Roman, membru fondator al Academiei Române şi al comisiei pentru elaborarea statutelor ei; apoi, director fondator al „Şcolii Centrale de Agricultura şi Silvicultură Herăstrău" Bucureşti şi membru în şase guverne liberale. A fost prim-ministru, precum şi primul preşedinte al „Societăţii Culturale Atheneul Român"; preşedinte al Camerei deputaţilor şi senator. El poate fi considerat unul dintre părinţii naţiunii, prin contribuţia adusă la construirea ţării. **(7)**

- **Anghel Saligny** (1854-1925) a fost fiul unui dascăl preceptor care învăţa copiii din familiile boiereşti Ghica şi Şuţu. S-a născut în satul Şerbăneşti, comuna Liesti, judeţul Galaţi. Studiile sale au început cu „Astronomia" la Universitatea din Berlin, însă după anul 1870, s-a înscris la „Şcoala Tehnică Superioară" din Charlottenburg, Berlin, unde s-a dedicat total studiului construcţiilor. Anghel Saligny a proiectat şi realizat construcţii de cea mai mare utilitate pentru economia ţării, în timpul său: calea ferată Adjud - Tg. Ocna, podul dublu de şosea şi cale ferată peste Siret la Cosmeşti, antrepozitele şi docurile portuare de la Galaţi şi Brăila cu soluţii de primat mondial, aplicând beton armat; a realizat una dintre cele mai faimoase construcţii din vremea sa - Podul peste Dunăre de la Cernavodă, unde a aplicat inovaţii originale în construcţia de poduri, aşa cum a fost „sistemul de grinzi cu console pentru suprastructura podului şi folosirea oţelului moale, ca material de construcţii pentru

Scanned with OKEN Scanner

tabliere de poduri". A fost un mare profesor la „Şcoala Naţională de Poduri şi Şosele", membru al Academiei Române. **(8), (9)**

- **Samoil Gheorghe Konya** (1845-1940) s-a născut la Braşov, în modesta familie a lui Gheorghe Konya (transformat din Conea), rămas orfan de ambii părinţi la vârsta de trei ani, împreună cu cinci fraţi, crescuţi de o mătuşă. A studiat farmacia la Viena (1864), devenind doctor în chimie şi primul român cu distincţia aceasta în specialitatea amintită. A fost primul profesor de „chimie medicală" la Facultatea de Medicină din Iaşi şi preşedinte al „Societăţii de Medici şi Naturalişti" din Iaşi, membru al Societăţii Germane de Chimie din Berlin, al Societăţii Austriece de Farmacie din Viena, membru de onoare al Societăţii de Hidrologie şi Climatologie din România, distins cu cele mai înalte medalii naţionale şi străine: „Sfântul Stanistlas, clasa a III-a" (Rusia, 1879), „Cavaler al Legiunii de Onoare" (1889), "Steaua României - Comandor" (1934), ş.a. **(10)**

- **Ion Vidu** (1863-1935) era fiul unui învăţător din satul Mânerău, din judeţul Arad, dar rămas orfan la vârsta de 11 ani, a fost crescut şi educat în familia protopopului Constantin Gurban. Vidu este considerat unul dinte cei mai mari compozitori români de muzică corală. A studiat la „Conservatorul de Muzică din Arad", apoi s-a perfecţionat timp de un an la eminentul dascăl Gavriil Musicescu (1847-1903) la „Conservatorul de Muzică din Iaşi" care l-a tratat ca un părinte, stabilindu-se între ei o relaţie de preţuire reciprocă. Activitatea sa a rămas ca o pagină de aur a corului „Reuniunii Române de Cântări şi Muzică" din perioada de asuprire Austro-Ungară. Creaţiile sale corale au linii melodice şi armonice, care ne permit să spunem că „Ion Vidu a fost un Giuseppe Verdi al românilor". Opera sa muzicală a rămas înregistrată parţial şi în discografie, iar repertoriul său cuprinde şi creaţii ale unor mari compozitori români şi străini. Ion Vidu a avut şi o vastă creaţie literară publicată în articole, studii, cronici, pamflete, eseuri, care au fost tipărite. Un concert coral din creaţiile sale este şi astăzi un act de cultură briliant. **(11)**

- **Dimitrie Pompeiu** (1873-1954) era fiul învăţătorului suplinitor cu acelaşi nume din Broscăuţi, Botoşani. A învăţat la liceul din Dorohoi şi a lucrat apoi ca învăţător timp de câţiva ani. A studiat matematica la Collège de France şi la Şcoala Normală Superioară din Paris, unde a susţinut ca student lucrări originale, de primat în matematică. Pompeiu a devenit profesorul la universităţile din Iaşi şi Bucureşti, a fost primit ca membru la Academia Română, făcând parte din elita marilor matematicieni români. A adus contribuţii la „Teoria funcţiilor şi a calculului funcţional"; a definit funcţii care îi poartă numele şi noţiunile de „derivată areolară" şi „distanţa între două mulţimi închise", fiind autor al unor teoreme din „geometria generală" ş.a. **(12), (13)**

- **Gheorghe Ionescu-Şişeşti** (1885-1967) s-a născut în familia preotului Constantin Ionescu, în satul Şişeştii de Jos, judeţul Mehedinţi, a cărui familie a primit de la Divinitate 11 copii, dintre care au ajuns adulţi patru băieţi şi patru fete, Gheorghe fiind primul născut. Şişeştii de Jos era un sat sărac locuit de ţărani nevoiaşi, încremeniţi în vechile tradiţii ale străbunilor. Gheorghe Ionescu a învăţat la Turnu Severin, în renumita şcoală de mai târziu „Liceul Traian". A studiat agronomia la „Şcoala Superioară de Agricultură Hohenheim", lângă Stuttgart şi s-a specializat apoi la Universitatea din Jena în agronomie, botanică şi economie politică, obţinând doctoratul în anul 1911. **(14)** Gheorghe Ionescu-Şişeşti a fost profesor şi apoi director la Şcoala Centrală de Agricultură Herăstrău, fondator al Institutului de Cercetări Agricole al României, cercetător al solurilor ţării, al relaţiei plantă-sol/sol-plantă; autor al primelor lucrări monografice moderne asupra grâului şi porumbului, precum şi al primului tratat de agrotehnică, la timpul său, autor a numeroase studii de economie rurală. De tânăr, a fost ales membru corespondent al Academiei Române (1926), iar după 10 ani a devenit „membru deplin", ajungând vice-preşedinte şi apoi preşedinte al „Secţiei de biologie şi ştiinţe agricole". De numele său este legată monumentala construcţie a Academiei de Ştiinţe Agicole şi Silvice din Bucureşti. A rămas în conştiinţa urmaşilor drept cea mai luminoasă figură de agronom savant din secolul al XX-lea.

Acest preambul, extins la aspecte ce par puţin legate de conţinutul monografic de faţă, poate surprinde cititorul, prin faptul că se referă la şcoală şi la importanţa sprijinului societăţii pentru ridicarea elitelor din familiile cu slabe condiţii materiale. Exemplele descrise dovedesc din plin că în mediul amintit apar indivizi dotaţi cu însuşiri şi capacităţi deosebite care pot influenţa progresul unei naţiuni prin realizările lor originale. Astfel de oameni au trăit într-o perioadă istorică atât de zbuciumată, cu evenimente dramatice, cutremurătoare şi totuşi capacitatea lor creativă s-a manifestat. Ei s-au afirmat ca urmare a sprijinului întâmplător sau organizat pe care au avut şansa de a-l primi, dar se putea să nu se întâmple. Cine ştie câte minţi geniale din clasele de jos au rămas în lumea lor de nevoi şi necunoaştere... Ei bine, acum (anul 2015), într-un nou secol, care nu ştim ce epitet va primi mai târziu, acest fenomen se produce sub privirile noastre. Anunţurile statistice spun că fiii sătenilor ajung la studii superioare în proporţie de 2-3% din masa tinerilor, ceea ce arată că grija pentru a descoperi copii excepţionali lipseşte. Preocupările care au existat în ultimele decenii, precum cea de la Colegiul Naţional Constantin Negruzzi din Iaşi, a avut slab impact general, lipsind sprijinul la nivel naţional.

Avem nevoie de acţiuni şi măsuri organizate responsabil, care să cultive interesul pentru descoperirea marilor posibile valori ale neamului, spre binele tuturor celor ce trăiesc în ţara noastră. Altfel, stagnarea şi descurajarea îşi fac loc tot mai mult, azi se spune tot mai mult că „nu mai avem ce am avut".

Avem argumente şi credem că şi azi o parte importantă a zestrei genetice a naţiunii române se află în sate, iar satul nostru cu oamenii săi a păstrat fiinţa neamului timp de

Scanned with OKEN Scanner

multe secole, împotriva tuturor relelor aduse de migrații și războaie. În viitor, satele țării cu populația lor sunt o garanție a păstrării neamului și sufletului românesc. Este o datorie morală de a ridica nivelul de organizare a activității țăranului cu sprijin național și de a-l face să-și întărească demnitatea și tradițiile ca scut de apărare a neamului românesc în fața unor promisiuni fanteziste izvorâte din așa-zisa „globalizare", care este o armă fără gloanțe a marilor puteri economice și militare, cu rolul ascuns de intimidare și supunere.

2. FAMILIA PREOTULUI CONSTANTIN IONESCU

Sunt foarte rare cazurile marilor noștri savanți din secolele trecute, descrise în lucrări memoriale, a căror familii de origine să fie descrise cu atâta bogăție de informație cum găsim în numeroasele scrieri asupra vieții și activității marelui agronom Gheorghe Ionescu Șișești. Lucrarea publicată de soția și secretara sa de la Academia Română în anii 1971 și 1974 (245 p; 254 p) sub titlul „Gheorghe Ionescu Șișești" prezintă amănunțit date asupra familiei sale de origine, de aceea o folosim ca sursă bibliografică principală în tratarea temei.

Se va putea constata că un asemenea demers nu este întâmplător, nu este fără folos, ci dimpotrivă! Cunoașterea mediului familial sub aspectele sale materiale, morale și relaționale poate aduce explicații asupra evoluției formării personalității care s-a ridicat din sânul său, iar în cazul de față avem o confirmare deplină a acestei previziuni. Nu credem că ar fi avut cineva o viziune asupra devenirii celor opt fii ai preotului N. Ionescu, ca personalități de cea mai mare folosință pentru patria lor, dacă observa locul de origine și starea materială a familiei. Însă, aici avem dovada că însușirile deosebite ale părinților, în aceste cazuri, pot depăși situații de-a dreptul inposibile la prima vedere. Eforturile perseverente conduse de o capacitate superioară conduc adesea la rezultate pozitive cu totul surprinzătoare.

Preotul Constantin Ionescu, așa cum se vede dintr-o fotografie împreună cu soția sa, este o persoană în jurul vârstei de 40 de ani și se poate presupune că era născut în jurul anului 1860. Era un bărbat de talie mijlocie cu o înfățișare oarecum sobră, dar bonomă, ce ascunde gânduri asupra grijilor vieții, ca acel om cu mari răspunderi asupra unei case de copii.

Așa cum rezultă din cartea „Monografia satului Șișeștii de Jos", scrisă de preotul C. Ionescu în anul 1905, permite a constata existența unei persoane „cu un ascuțit simț de înțelegere a relațiilor sociale, un om inteligent și instruit, un spirit ager și întreprinzător. Era la curent cu tot ce se petrecea în lume și avea cunoștințe temeinice de geografie și istorie. Copiii săi povesteau că, în tot timpul cât a trăit, ceea ce nu cunoștea, căuta să afle de la ei sau din cele mai bune cărți. Era omul către care locuitorii satului se îndreptau cu încredere la orice necaz. ‹‹*A fost în divergențe și chiar în conflict cu autoritățile ecleziastice superioare pentru că voia să reformeze anumite ritualuri și obiceiuri socotite de el dăunătoare enoriașilor*››.

Ca exemplu de aplicație practică, preotul Ionescu ‹‹își plantase râpa de deasupra casei cu salcâmi și dintr-un loc sălbatic făcuse un loc de umbră și asigurare de pericol››.

Fiind un părinte responsabil, învățătura copiilor săi era controlată cu severitate. ‹‹Nu admitea decât note maxime, iar în timpul cât copiii învățau la liceu, deschidea adesea ușa claselor în care învățau aceștia, se așeza în ultima bancă și asista la verificarea cunoștințelor lor.››

Într-un an, unul dintre fii a adus în vacanța de iarnă nota 6 la „Latină"; a fost pedepsit cu izolare totală pentru a-și însuși materia. La sfârșitul vacanței, tatăl l-a ascultat, fiindcă pe ascuns, în același timp cu copilul, învățase și el numai ca să-l poată controla. Era sever și drept; le explica cu multă rabdare copiilor săi greutățile vieții și-i informa ca pe niște oameni maturi de toate problemele ce-l frământau.

Într-o carte poștală datată 25 noiembrie 1900, pe când fiul său Nicolae era în clasa I de seminar la Râmnicu Vâlcea, îi scria că se bucură că merge bine cu învățătura, dar se întreabă de ce nu îi comunică notele. Tot în această scriere spune să nu vină acasă în vacanță ‹‹nu că n-am dori să fim toți, dar pentru economie, ca să știi cât îs de strâmtorat. Nu vine nici Gheorghe››. **(15)**

El a publicat în anul 1905 „Monografia comunei Șișeștii de Jos" în care a prezentat vatra satului, împrejurimile, îndeletnicirile oamenilor (olăritul, țesăturile tradiționale, agricultura). Monografia precizează că: ‹‹din „Șișeștii de Jos" au fost mulți panduri în oastea redeșteptătorului nostru Tudor Vladimirescu››. De asemenea spune că în Revoluția de la 1848, moșul lui, preotul Gheorghe Dascălu, s-a luptat cu turcii.

Acest model de părinte ce are grijă de o familie numeroasă îl găsim din timpuri străvechi până în zilele noastre, căci suportarea lipsurilor vieții care lovesc mai ales în odrasle, le produce părinților curați suferințe împotriva cărora cauți înlăturarea cu toate mijloacele posibile. Ei bine, dacă ei văd că rezultatele școlare inițiale ale copiilor sunt foarte bune, aproape nimic nu-i poate împiedica să-i ajute pentru a finaliza acea perioadă cât mai bine, având speranța că își vor putea asigura prin muncă o viață mai bună decât a lor. În viața mea de aproape opt decenii, din care jumătate au fost dăruite școlii, am cunoscut acest model de părinți, oameni sărmani, demni, cu respect pentru învățătură sau profesii, cu grijă permanentă în urmărirea rezultatelor la învățătură și au avut bucuria să-i vadă pe unii dintre ei în scaune universitare.

Părintele C. Ionescu a fost un om harnic, gospodar, căci păstorul enoriașilor unui sat sărac trebuia să fie un model, unul de la care să poată primi sfaturi bune și de la care să vadă ce ar putea să facă și ei. Privind această situație, la timpul acela, primul dintre agronomii chimiști, Maximilian Popenici, care era subdirector la Casa Regală spunea: ‹‹când dorești să-i dai un exemplu pozitiv (țăranului) e o mare greșeală să-i prezinți un bogătaș... trebuie ales un țăran de mijloc mai luminat, bun gospodar, cu o bună aderență în masa de săteni, iar în acest

Scanned with OKEN Scanner

caz trebuie introdus învățătorul satului (preotul), care este considerat unul de-al lor cu prestație și credibilitate››. **(16)**

O fotografie a casei familiei ce pare a fi din primii ani ai secolului al XX-lea ne arată o construcție masivă, arătoasă, de gospodar, unde erau așezate pe verandă și covoare oltenești, oferind o imagine plăcută, preferată pentru imitație. Preotul C. Ionescu ‹‹era omul la care locuitorii satului se îndreptau cu încredere la orice necaz››. **(17)**

Înțelepciunea preotului C. Ionescu s-a văzut limpede când fiul său cel mare, Gheorghe, a hotărât să adauge denumirea satului natal Șișești la numele familiei sale, încă de tânăr. Era un mod de individualizare față de numărul mare de cetățeni ai țării cu același nume. În cazuri deosebite de persoane care se manifestau prin particularități evidente, mari proprietari, mari comercianți, intelectuali eminenți, politicieni foarte activi, în acele timpuri se adăuga numelui de familie încă unul care să-l deosebească, să-l evidențieze. Întâlnim și azi acest fenomen.

Preoteasa Maria Ionescu a fost o persoană total devotată familiei sale; a muncit cu dăruire pentru creșterea celor 11 copii, rămânând cu mulțumirea și mângâierea reușitei vieții celor patru băieți și patru fete care s-au ridicat într-o lume mai bună. Se știe că a fost neștiutoare de carte. Mi-e greu să cred acest fapt la modul direct. Putem spune în limbajul nostru simplu, poate, că știa puțină carte. Însă o asemenea ființă are toate meritele de a fi așezată într-o ramă sfințită.

2.1. Copiii familiei preotului C. Ionescu

Primul născut în familia preotului C. Ionescu a fost botezat cu numele Gheorghe la 16 octombrie 1885, păstrând galeria celor mai întâlnite nume de bărbați la români, cel devenit agronomul-savant, academicianul Gheorghe Ionescu-Șișești.

Nicolae Ionescu. După primul fiu a urmat tot un băiat, născut la 11 februarie 1888, botezat cu numele Nicolae, iar părintele Constantin l-a îndrumat cu insistență să urmeze „Seminarul din Râmnicu Vâlcea” și apoi „Seminarul Teologic Central din București”. Însă nici Nicolae nu era dăruit pentru slujirea altarului. Astfel, în anul următor absolvirii Facultății de Teologie (1911) și-a echivalat studiile făcute cu cele ale „Facultății de Litere” la București. **(19)** A urmat stagiul militar și ajungea la 23 de ani fără o certitudine asupra viitorului activității sale. Cu toate acestea, prin decizie personală în cunoștință asupra „filosofiei existenței omului”, a vieții individului în raport cu nevoile societății, a ales o cale de succes.

Având în vedere nivelul personalității la care s-a ridicat N. Ionescu-Șișești și relația sa cu fratele său Gheorghe Ionescu-Șișești, considerăm potrivit ca această lucrare să prezinte sumar activitatea sa, astfel încât să rămână în memoria urmașilor pentru meritele deosebite și din această sursă bibliografică.

Nicolae Ionescu a început studiile de medicină la Paris în toamna anului 1911, fiind ajutat financiar de fratele său Gheorghe până la primirea bursei din partea „Casei Școalelor” și a câtorva așezăminte de binefacere care l-au susținut și pe Gheorghe Ionescu. A întrerupt pregătirea în anul 1913, fiind recrutat în „Războiul Balcanic”, după care, între 1916-1918 a luptat în „Primul Război Mondial”. Iată cum au fost sacrificați anii frumoși ai tinereții sale. În anul 1919, la vârsta de 31 de ani, ajunge din nou la studii în Franța și devine prin concurs „extern” al spitalelor din Paris. Activitatea sa rodnică l-a evidențiat în mediul profesional, fiind acceptat, tot prin concurs, „șef de clinică” la Facultatea de Medicină din Paris pentru domeniul „Boli nervoase”. Doctorul N. Ionescu s-a specializat în această știință la marele „Centru mondial de la Salpêtrière” din acel timp, rămânând consacrat acestei ramuri medicale. **(20)** În toată perioada activității de specializare la Paris, dr. N. Ionescu a avut o corespondență continuă cu fratele său Gheorghe, primind ultima scrisoare de la acesta la 29 octombrie 1931, fapt ce ne arată că specializarea sa în neurologie a durat 12 ani.

Conținutul scrisorilor trimise de Gh. Ionescu este unul obișnuit pentru relațiile dintre membrii de familie, ca buni frați. Sunt expuse aspecte din viața familiei sale, opinii asupra unor fenomene politice, economice, naționale sau mondiale, întâmplări din activitatea personală cu multă preocupare asupra stării sale de sănătate sau a soției și copiilor. Nu lipsesc nici informații despre cunoștințele comune, iar în unele cazuri, bune sfaturi frățești. **(21)** În sine Gh. Ionescu-Șișești spera ca fratele său să devină una din marile personalități ale medicinei românești, pentru că era înzestrat cu însușiri promițătoare.

Studiile făcute în Franța l-au consacrat în lumea medicală. Deși i s-au oferit condiții foarte bune, nu a rămas acolo, ci, animat de același cald patrotism ca și fratele său, și mulți alți tineri din generația lor, s-a întors în țară pentru a contribui, prin munca sa, la dezvoltarea științei medicale românești și la întărirea prestigiului ei.

Din 1932 și până în anul 1938, a fost colaboratorul apropiat al profesorului dr. Gheorghe Marinescu, căruia i-a urmat la catedră și la clinica de neurologie. Ca profesor, lecțiile și conferințele sale au rămas adevărate modele de expunere, iar cele peste o sută de lucrări științifice (foarte multe și în limba franceză) au stârnit un viu ecou în literatura de specialitate din țară și de peste hotare. Unele lucrări au fost premiate în străinătate sau au fost cerute spre a fi traduse și în alte limbi. **(22)** Menționăm câteva dintre aceste lucrări: „Encefalitele virotice la sugari” (1955), „Lesions histologique du system central nerveux des animaux de cèrèbrè, par la methode ischemique” (1940), „Profilul mintal al parkinsonienilor postencefalitici” (1940), „Le botulisme en Roumanie” (1944).

Doctorul N. Ionescu Șișești i-a urmat la catedra universitară și în clinica de neurologie profesorului Gheorghe Marinescu, în urma decesului său din anul 1938, onorând acest domeniu al științelor medicale până la 16 august 1954, când s-a stins din viață, răpus de o boală primită în activitatea profesională. În acele momente, fratele său, Gheorghe, a încercat toate

Scanned with OKEN Scanner

posibilitățile de a-l salva, obținând participarea unor distinse personalități ale lumii medicale din acel timp la aflarea tratamentului salvator. Boala s-a produs acut în primăvara anului 1954, iar dr. C. Pârhon, dr. Balș, dr. Basil Teodorescu, dr. Lupu și alții au depus tot efortul și priceperea lor în tratarea unei boli care s-a dovedit incurabilă în acel timp, „histoplasmoza", cu care s-a contaminat în timpul cercetărilor sale de laborator. A decedat la 17 august 1954. Aceeași boală a cauzat și sfârșitul colaboratorului său apropiat, dr. Marcel Olteanu. **(23)** Decesul unui specialist recunoscut la vârsta de 66 de ani a fost o pierdere dureroasă pentru știința medicală românească și pentru familia celui plecat în neființă.

Frații următori. Pentru frații născuți ulterior, vom reproduce expunerea făcută de Veronica Mihalca și Speranța Ionescu-Șișești, din care se poate constata că toți fiii și fiicele preotului Constantin Ionescu și ai soției sale Maria au fost îndrumați și sprijiniți a se realiza pe măsura capacităților lor. Pe final, vom constata că au îmbrățișat cariere stabile prin care și-au servit țara și propriile familii, ca intelectuali onorabili.

Elisabeta Ionescu. „În anul 1890, s-a născut Elisabeta, care s-a căsătorit de tânără cu institutorul Vasile Pîrvulescu, din comuna Broșteni, județul Mehedinți. Elisabeta a murit în 1959, în vârstă de 69 de ani.

Victor Ionescu. În anul 1893, s-a născut Victor, care s-a consacrat preoției și care va încheia lungul șir de preoți din tată în fiu din comuna Șișeștii de Jos. El trăiește în vârstă de 81 de ani ca preot pensionar în satul părinților și străbunilor săi. (1971)

Natalia Ionescu. În 1895, s-a născut Natalia, care a urmat cursurile Școlii Normale din București și, împreună cu soțul său, Dumitru Biță, au fost institutori în comuna Crăguiești, județul Mehedinți, comună vecină cu Șișeștii de Jos. Natalia a murit în anul 1962, în vârstă de 67 de ani.

Eugenia Ionescu. În anul 1898, s-a născut Eugenia, care, de asemenea, a urmat cursurile Școlii Normale din București și, împreună cu soțul său, preotul și profesorul Titu Trandafirescu, s-a stabilit în Turnu Severin. Eugenia a murit în vârstă de 46 de ani, ucisă în bombardamentul american din 1944 asupra orașului Turnu Severin.

Benedict Ionescu. În anul 1900, s-a născut Benedict. După terminarea liceului Sf. Sava din București, a urmat Școala de poduri și șosele de la Politehnică, specialitatea inginer de mine. După ce a activat la Uzinele Reșița, a îmbrățișat cariera didactică, fiind profesor la Liceul industrial din Pitești, profesor și director la Liceul industrial din Brașov și pe bază de concurs, din 1948, conferențiar în cadrul Politehnicii din București. S-a stins din viață în anul 1968.

Victoria Ionescu. În anul 1903, s-a născut Victoria, ultimul copil al preotului Constantin Ionescu, care a absolvit și ea Școala Normală din București, și împreună cu soțul său, institutorul, V. Vîlcu, au pregătit numeroase serii de copii în Tîrgu Jiu. Trăiește și astăzi ca pensionară în vârstă de 71 de ani, în Tîrgu Jiu. (1971)

Gheorghe, fratele cel mai mare, a fost pentru frații săi exemplul cel mai demn de urmat. El a fost îndrumătorul și sprijinul lor moral și material în toate împrejurările mai grele ale vieții, el le-a împărtășit din îndemnurile profesorilor eminenți pe care i-a avut și din experiența sa de viață; la rându-i s-a bucurat întotdeauna de încrederea și recunoștința lor". **(24)**

Familiile de preoți și învățători din secolul al XIX-lea au dăruit țării fii, care au devenit personalități înalte în toate demeniile științelor și artelor, dovedind resurse genetice și de educație ce au constituit o zestre pentru națiunea noastră. Reamintim aici familia învățătorului Grințescu din Petricani-Neamț, din care s-au ridicat renumiții frați profesori Ion Grințescu, mare botanist și Ernest Grințescu, unul dintre primii horticultori importanți; marele inginer Anghel Saligny și fratele său, profesorul Saligny, al căror părinte era preceptor la fiii familiilor Ghica și Șuțu. Amintim și fiii familiilor Manole și Vasiliu din Horlești-Dumești, județul Iași, din care s-au ridicat trei profesori universitari, în frunte cu Haralamb Vasiliu și două învățătoare. S-ar mai găsi exemple pentru a da o mai mare atenție cunoașterii și instruirii descendenților din familiile modeste în viața materială.

3. ELEVUL ȘI ADOLESCENTUL GHEORGHE IONESCU

Fiind crescut și educat într-o familie numeroasă, cu greutăți ce nu se pot imagina ușor, azi, înzestrat natural cu o minte sclipitoare, elevul Gheorghe Ionescu a avut de la început o preocupare foarte mare pentru școală, fiind remarcat de învățătorul său, Ion Trandafirescu, căruia îi purta o pioasă recunoștință. Biografii săi ne spun că elevul se remarca printr-o memorie cu totul deosebită, un permanent interes de cunoaștere temeinică și dorința de a înfăptui ceva pe aceste baze, având ***„simțul ordinei în gândire"*** și activitate. **(25)**

Parcurgând primii ani ca elev într-o încăpere mică dintr-o casă de țară, care se numea școală, din acele momente, „copil fiind, dorea ca atunci când va fi mare să construiască pentru învățător și copiii satului său o școală demnă pentru aceștia, cu multe clase încăpătoare și luminoase", după cum rezultă dintr-o mărturisire a sa făcută în anul 1939. **(26)** Era foarte justificată această dorință pentru că, descriind mai târziu activitatea învățătorului său, profesorul spunea: ***„Păstrez cu afecțiune amintirea învățătorului meu din sat, un bărbat voinic, drept și bun, care-și îndeplinea cu abnegație sarcina lui de Dascăl. El învăța cele cinci clase ale școlii, aproape 100 de copii, înghesuiți într-o odaie scundă cu pământ pe jos, în care abia ne puteam mișca"***. **(27)** În iunie 1897, elevul Ionescu C. Gheorghe absolvea anii de învățătură la școala primară din satul natal, cu rezultate admirabile cum se întâlneau la copii atunci, dar și astăzi, în sate sărace, aproape uitate, de pe cuprinsul patriei.

La noi, românii, este aproape imposibil să găsim familii de preoți, din timpuri străvechi și până în zilele noastre, care să nu dorească cu insistență ca unul sau chiar mai mulți dintre urmași să le continue misiunea. Părintele Constantin Ionescu a fost la fel,

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

îndeplinindu-şi dorinţa însă, după câteva încercări nereuşite. Despre fiul său Gheorghe, fiind înzestrat cu o sumă de calităţi de mare valoare, din care se putea prevedea devenirea unei persoane deosebite, credinţa lui era că se putea realiza prin preoţie. Ei bine, n-a fost să fie cum dorea părintele. În luna septembrie, când depunea cererea de înscriere la Seminarul din Râmnicu Vâlcea, fiul său nu împlinise vârsta de 12 ani, încât severitatea privind respectarea acestei condiţii a dus la amânarea tentativei cu un an. Aşa a luat hotărârea de a înscrie copilul la „Liceul Traian" din Turnu Severin, pentru a nu pierde un an de şcoală. Elevul s-a adaptat la mediul şcolar al acestui liceu, devenit în timp o emblemă a învăţământului din Oltenia şi din ţară, iar la insistenţele şcolii şi la dorinţa băiatului, părintele Ionescu a fost împăcat să lase copilului locul şi liniştea pentru o bună pregătire, cum şi-o dorea. **(28)**

Inscrierea în clasa I la „Liceul Traian" avea loc către împlinirea vârstei de 12 ani. Elevul Gheorghe Ionescu a avut un parcurs cu rezultate excepţionale, fiind remarcat şi recunoscut pentru realizările şi meritele sale; acolo şi-a dezvoltat şi consolidat virtuţile, care i-au proiectat coordonatele personalităţii. A fost, în primul rând, cum se spune şi azi, „elev la fel de bun la toate obiectele şcolare", adică „foarte bun", adică „briliant". Mai târziu, recunoştea că datora formarea sa spirituală instruirii şi educaţiei primite în anii de liceu. Figura centrală a „templului" era directorul „Teodor Costescu, căruia, prin insistenţa argumentelor profesorului Şişeşti, edilii din Drobeta-Turnu Severin, i-au ridicat o statuie maiestuoasă acestui „Pestalozzi oltean", care reproduce ca formă delicata statuie a lui Ion Creangă din curtea „Boiedeucii din Ţicău", în Iaşi, realizată de studenţii Academiei de Arte Plastice, clasa prof. D. Căileanu. Statuia lui Costescu, ca şi aceea a lui Creangă, stârneşte un sentiment de sensibilitate şi duioşie irezistibilă, ce te duce cu gândul la inima acestui minunat dascăl, un profesor-director de provincie ales membru de onoare al Academiei Române.

Activitatea sa din perioada parcurgerii studiilor liceale este atât de relevant expusă în lucrarea biografică semnată de Veronica Mihalca şi Speranţa Ionescu Şişeşti, încât ar fi cu totul nepotrivit să elaborăm o nouă formă de expunere asupra ei. Deci vom reproduce integral acest pasaj care ne ilustrează cursul de formare a unei personalităţi în devenire pe înalte coordonate ce definesc un savant-patriot.

«În toamna anului 1897, Gheorghe este înscris bursier în clasa I a liceului „Traian" din Turnu-Severin, şcoală căreia, după cum afirma adesea, îi datora formarea sa spirituală.

Oricît de fidel am dori să prezentăm atmosfera sau profesorii acestei şcoli, nu putem reuşi într-atât încât să dăm o imagine limpede şi cel mai potrivit lucru este să-l lăsăm pe el să vorbească, pe Gheorghe Ionescu-Şişeşti, aşa cum a simţit la întâlnirea promoţiilor de elevi (1904, 1905, 1906), întâlnire care a avut loc la 16 septembrie 1945 în aula Institutului de Cercetări Agronomice.

După ce arată împrejurările excepţionale care i-au împiedicat să sărbătorească întrunirea, ca în 1926, la Turnu Severin, după ce mulţumeşte profesorilor *care s-au ostenit să vină*, dă curs amintirilor scumpe pe care le păstra cu atâta dragoste şi duioşie în sufletul său.»

«Întruniţi aici, după 40 de ani de la terminarea liceului, ne întoarcem privirile cu o dulce melancolie spre anii adolescenţei noastre şi parcă o înviorare de tinereţe trece prin sufletele noastre. Această întoarcere în trecut ne ajută să privim prezentul cu curaj şi bărbăţie şi viitorul cu încredere.

Am impresia, când recapitulez ostenelile şi străduinţele fiecăruia dintre noi, că am urcat pantele mai dulci sau mai abrupte ale unui munte, că ne-am urcat din valea uşoară a tinereţii spre înălţimile mai aspre, spre răspunderile mai mare şi grijile multiple ale bărbăţiei. De acolo, de unde ne-am urcat fiecare, privim în depărtare zările. Câteodată limpezi şi luminoase, alte ori înnorate ale vieţii noastre obşteşti.

Sînt în rândurile noastre bărbaţi c-o răspundere din toate sectoarele: ingineri, medici, înalţi magistraţi, profesori, generali, foşti miniştri şi un fost Preşedinte de Consiliu.

Dacă s-au putut forma atâţia bărbaţi de valoare, explicaţia e că şcoala noastră de bază, liceul, a corespuns menirii sale, a fost şi este o şcoală bună. Mai bine de o jumătate de veac liceul nostru şi-a păstrat un prestigiu nealterat şi noi urăm ca prin veacuri el să rămână ce-a fost şi ce este: o instituţie de modelare a sufletelor, de formare de oameni destoinici.

Şcoala nu e un loc geografic, nici o clădire impunătoare, înzestrată cu cele necesare vieţii materiale, ci şcoala e toată în forţa morală şi spirituală ce domneşte în ea, iar aceasta este reprezentată prin profesori.

Am avut profesori eminenţi, cu o înaltă conştiinţă a datoriei, cărora trebuie să le purtăm întreaga noastră recunoştinţă.

Prof. Şt. V. Nanul ne-a învăţat tainele limbii române, ne-a îndrumat să înţelegem şi să iubim literatura noastra, ne-a deprins să gândim şi să scriem limpede, să cititm mult şi să judecăm cele ce citim.

Prof. Petre Marinescu ne-a instruit prin logica impecabilă a ideilor sale, prin calitatea clasică a lecţiunilor sale, în care cele mai aride formule şi probleme deveneau accesibile, ne-a uimit prin multilateralitatea cunoştinţelor sale, care-i îngăduiau să facă o lecţie de algebră superioară la secţia reală şi apoi să facă una de literatură latină la secţia umană.

Prof. Sim. St. Radianu ne-a deschis ochii asupra minunatei cărţi a naturii, ne-a iniţiat cu o erudiţie fermecătoare în tainele ei.

Prof. Maximilian Schroff care ne împărtăşea cu gustul său de literat şi cu iubirea sa de poezie, frumuseţile literaturii germane, cea romantică şi cea clasică, şi a cărui autoritate creştea în ochii noştri prin traducerile pe care le făcea din scriitorii români: Eminescu şi alţii în limba germană.

Prof. C. Popovici care căuta să ne ridice la înălţimea abstracţiunilor matematice şi astronomice cele mai grele.

Prof. Al. Răsmeriţă de la care am învăţat nu numai caligrafia şi desenul, dar mai mult decât atât: am învăţat ordinea şi simetria în tot ce facem.

Același pios omagiu îl aduce și profesorilor dispăruți: *Constantin Armașu care dădea lecțiilor sale o înfățișare olimpiană, care izvora din distincțiunea firii sale. El ne scotea din manuale, aducea în clasă pe Fustel de Coulanges, pe Hyppolite Taine, pe Charles Seignobos, ne încălzea pentru marii maeștri ai specialității sale, dând totdeauna istoriei sensul ei național de care nu se poate despărți. El ne-a pus în legătură cu colegii din școlile din Transilvania, aducând astfel partea sa de contribuție la unirea ce trebuia să vie.*

Teodor D. Costescu era un creator, un realizator pasionat sub aparența lui blândă și liniștită. El recruta cei mai buni profesori pentru Liceul Traian pe care-l dorea cel mai bun din țară. Pedagog înnăscut, el aplica o pedagogie integrală, care privea sectorul intelectual, sectorul moral și cel fizic deopotrivă și o aplica cu o dârzenie și o tenacitate remarcabilă. Reușise să dea astfel Liceului Traian o faimă fără egal. Sub severitatea metodelor sale pedagogice, el ascundea o iubire nesfârșită pentru copii și o discreție delicată în modul de a-i ajuta. Mulți dintre noi îi datorăm posibilitatea de a fi răzbătut în viață.

I. St. Paulian care, ca și Teodor Costescu, a fost în mijlocul nostru în 1926, era un îndrăgostit al muzicii. Muzica era pentru el un instrument cultural și național. Prin muzică el reușise să strângă cele mai cordiale legături între olteni și bănățeni.

Să amintesc mai departe pe St. Bodiu, care îmbrăca în discreție și modestie, o cunoaștere desăvârșită a limbilor vechi și noi; să amintesc pe C. Brâncoveanu, care sub severitatea aparentă ascundea o inimă de aur. Să amintesc vivacitatea pedagogică a lui Conrad Richter, erudiția lui Escouffier, profunzimea, discreția și bunătatea lui Alimănescu și a lui Coculescu, severitatea dreaptă a lui M. N. Hergôt și F. Niculescu-Slave, știința, conștiinciozitatea, iubirea de școală a tuturor: M. Popescu, Niculescu-Severin, Vasilescu, N. Herescu, P. Pârșcoveanu, V. V. Chiriac, V. Vârcol, Dim. Mateescu.

Nici unul nu a dezmințit apostolatul sacru al profesorului, toți au fost la înălțimea datoriei loc, toți au fost iubiți și respectați de elevii lor și toți au lăsat în sufletele noastre urme nesterse.»

Despre toți acești profesori se exprimă el în „Amintiri", spunând că: *«nu se mărgineau numai la litera cărții, ci lucrau asupra sufletului nostru cu toate mijloacele și cu o autoritate integrală.*

Exemplul lor era pentru noi o pârghie pedagogică care nu da greș. Ei iubeau școala și o respectau, făceau cursurile cu punctualitate, îndeplineau cu seriozitate și cu gravitate misiunea lor, dar fără uscăciune sufletească. Prestigiul lor în școală și în afară de școală era puternic fiindcă viața lor era demnă și impecabilă.

De la ei am învățat disciplina, ordinea, igiena fizică și spirituală.

Am învățat să ne iubim familia, școala, țara. Am crescut în sentimente naționale și în nădejdi măreț care s-au realizat. Am învățat a ne apropia de țărănimea din care ieșeam, cu afecțiune și cu dorința de a o ridica. Ne-am inițiat în comorile artistice ale sufletului popular ca și în operele scriitorilor și artiștilor... citeam cu pasiune cărți din literatura românească și în ultimele clase și din literatura străină. Frumoasa și bogata bibliotecă a liceului era cercetată necurmat. Așteptam cu pasiune revistele și ne îngrămădeam cu nerăbdare pe ultimul număr al „Semănătorului".

Toată această clocotire de năzuințe, de emulație, de frumusețe o prezida directorul nostru, Teodor D. Costescu. A face din liceul de la Turnu Severin prima școală a țării și una din cele mai bune școale ce se putea concepe era pentru el o chemare. Prima grijă a fost să-și facă un corp profesoral așa cum cerea nobila lui năzuință. Oriunde în țară afla un profesor eminent el căuta să-l determine a veni în liceul „Traian".

Cu acest corp ales de profesori, el s-a dedicat modelării fragedei paste umane care venea din toate colțurile depărtate și sărace ale județului și ale Olteniei. Viața la gazde era supravegheată. S-a înființat mai apoi internatul, în care elevii săraci și merituoși au fost adăpostiți și au putut să se consacre studiului fără griji.

Concepția pedagogică a directorului nostru era educația integrală. Cunoștințele speciale erau în grija profesorilor pe care îi alesese și a căror pasiune didactică nu avea nevoie să fie stimulată.

Directorul urmărea cu grijă pasionată educarea copiilor. El știa că viața în afară de clasă era marea primejdie a copiilor care stăteau departe de familia lor. Educația fizică fără exagerări sportive, educația muzicală, disciplina, buna rînduială, igiena pînă în detaliile cele mai intime, acestea alcătuiau crezul pe care îl urmărea cu o implacabilă energie".»

Când în 1926, au sărbătorit 20 de ani de la absolvirea liceului și au luat parte toți absolvenții în viață, împreună cu copiii lor, directorul, Teodor Costescu, aproape pensionar, după strigarea catalogului, primul lucru despre care i-a întrebat, ca pe vremuri, a fost, dacă toți au batistă, întrebare care i-a pus de la început pe cei prezenți în atmosfera școlii.

Conducătorii de azi ai orașului Drobeta-Turnu Severin și ai județului Mehedinți au ridicat pe soclu, în curtea liceului „Traian" și au dezvelit la data de 28 mai 1972, statuia acestui mare dascăl, reprezentându-l cu mîna stîngă așezată pe umărul unui elev. Inițiativa luată de Gh. Ionescu-Șișești, îndată după moartea lui Teodor Costescu, la 25 martie 1939, deci după trei decenii, a fost adusă la îndeplinire, o duioasă datorie.

Din prima clasă de liceu, sârguința depusă de Gheorghe, a depășit cu mult pe aceea a colegilor săi. A fost premiantul I în fiecare an.

In „Colegii mei de la liceul Traian" ca și în „A fi elev" (Ed. Politică, Buc., 1965, p. 33), *lucrări de îndrumare a tineretului de azi*, care cuprinde gânduri despre anii de școală a marilor noștri oameni de știință, Gh. Ionescu-Șișești scria: *Erau în clasa mea cîțiva copii de oameni săraci care învățau temeinic zi de zi, nu cu ambiția doar de a lua note mari, ci de a ști cît mai mult, cît mai bine. Formasem între noi o adevărată prietenie, cimentată de solidaritatea pasiunii dar și a obîrșiei comune. Îmi amintesc că una din condițiile prieteniei noastre era și pasiunea, preocuparea pentru multilateralitatea cunoașterii. Ne străduiam să avem cunoștințe cât mai solide, mai competente la fiecare materie, fie literatură ori istorie, fie geometrie ori fizică.*

Colegii săi povestesc că el sorbea cu nesaț comoara de cunoștințe predate cu măiestrie de către eminenții săi profesori, iar fiecare din aceștia îl considerau demn să îmbrățișeze disciplina pe care o preda.

Scanned with OKEN Scanner

De patru ori a fost premiantul de onoare al școlii, premiul consfințit prima dată de la înființarea liceului printr-o placă de marmoră în aulă, numele lui fiind înscris acolo cu litere de aur. A obținut atunci media generală 9,82; cele 18 sutimi care îi lipseau erau datorate muzicii pentru care nu avea o înclinație deosebită, deși făcea parte din fanfara liceului; iubea muzica, dar ea constituia pentru el o barieră greu de învins; în fiecare an, îl găsim totuși în anuarele liceului cu mențiuni speciale la desen, muzică, gimnastică.

Când Gheorghe era în clasa III-a de liceu, în anul 1900, directorul Teodor Costescu a organizat, cu fonduri obținute de el, îmbrăcarea în uniforme a întregului liceu, care însuma atunci 300 de elevi, din care profesorul de muzică a reușit să alcătuiască o fanfară bine închegată. Liceul „Traian" a dat în anul 1900 o serbare la Ateneu, în București, cu un program foarte bogat, la care Gheorghe C. Ionescu a recitat cu mult talent poezia ‹‹Cîntec›› de Gh. Coșbuc și a ținut o cuvîntare ocazională. A obținut cu acest prilej o *recompensă pentru merit* din partea Ministrului Cultelor și Instrucțiunii Publice dr. C. Istrate. Ținuta elevilor și întregul program muzical au constituit obiectul ovațiilor unanime ale publicului. **(29)**

Această vizită în capitala țării, frumusețile parcurilor, ale edificiilor publice, au lăsat impresii puternic întipărite în memoria lui.››

Elevul Gheorghe Ionescu a susținut examenul general de absolvire a liceului la 25 iunie 1905, la „secția real", iar pentru obținerea diplomei, și la „secția modernă", în toamnă a susținut examene pentru absolvirea claselor a VII-a și a VIII-a, încheind cu examenul general și pentru această secție. Era aproape de împlinirea vârstei de 20 de ani, astfel că la 1 octombrie 1905, s-a înscris ca „soldat voluntar" în regimentul 17 infanterie din Turnu Severin, pentru a împlini datoria față de patrie.

3.1. Primele scrieri ale elevului Gh. C. Ionescu

A fost și a rămas ca o regulă faptul că elevii foarte dotați pentru studiu trebuie să abordeze în timpul anilor de școală, teme tangente la cele învățate, care îi preocupă în mod suplimentar față de activitățile ce intră în datoriile de școlar. Aici apar idei și fapte ce nu se află în preocupărilor colegilor, iar când sunt aduse la cunoștința clasei, a profesorilor și apoi a școlii, „autorul" devine o persoană importantă, prețuită, încurajată și spijinită în ceea ce realizează pentru că reprezintă școala. Când exemplul descris se află în persoana unui elev bine educat, rezultatele sale îl ridică în sfera valorilor mari ale domeniului pe care îl abordează ulterior.

Concursurile școlare, precum și revistele, panourile de afișaj și altele, au deschis căi de manifestare și cunoaștere a talentelor și pasiunilor unui elev, așa cum era Gheoghe Ionescu. Acumulările sale temeinice din domeniul literar și al istoriei au început a fi valorificate pe la vârsta de 15-16 ani. Astfel, în clasa a II-a (1901), a elaborat un studiu intitulat „Nobilimea la români", o temă la care un adult ar putea avea unele ezitări în a o aborda. In anii 1902 și 1903 la concursurile organizate de „Societatea tinerimea română", dezvoltând în scris subiectele „Traian și Decebal" (1902) și „Posibilitatea unei epopei la români", a prezentat lucrări ce au fost distinse cu premiul I. După primul studiu, păstrat în manuscris, biografii săi arată că „este o dovadă grăitoare a inteligenței și puterii lui de a sintetiza; a culturii sale istorice". Din fiecare frază a acestui studiu răzbate patriotismul de care este animat, dragostea de țară, reflecțiile personale, unele dintre ele extrem de mature, bogata documentare folosită. Vorbind despre neagra epocă fanariotă, autorul spune: ‹‹Ca fapt istoric, această epocă pieri, se șterse prin Revoluția de la 1821, starea socială adusă de această epocă nu se șterse decât pe la 1848. Un eveniment istoric se petrece repede, o transformare socială se face încet și cu greutate.›› **(30)**

Elevul Gheoghe C. Ionescu a participat la concursul organizat de revista „Cetirea", unde a dezvoltat subiectul „Între cuvântul de onoare și datoria către patrie", o temă de elevație intelectuală, care presupunea cunoștințe de istorie, filosofie, sociologie, precum și o gândire rațională care să le interfereze în elaborarea temei. Unul dintre pasajele analitice aflate în acest material, elaborat de un elev la 18 ani, are forța de a impresiona cititorul avizat la orice vârstă, iată: ‹‹***Ieșind din cercul individului, al familiei, unde omul are datorii de împlinit, intrăm în cercul datoriilor pentru patrie. A-ți iubi patria, a munci pentru înaintarea ei, a apăra-o, a te jerfi pentru ea e mai mult decât o virtute, este o datorie supremă. Nu toți oamenii sunt virtuoși, dar toți trebuie să-și iubească patria, să-și îndeplinească datoria față de ea. Acel ce nu-și iubește patria, ce nu ține seama de datoria către ea, își pierde dreptul de a face parte din ea, el rămâne fără patrie. Oameni de aceștia sunt rari, căci iubirea de patrie e sădită în om.***›› Ionescu Șișești a publicat un articol, „un mic studiu critic", în revista „Albina", nr. 46-47/1903, sub titlul „In cestiunea țărănească", la o vârstă timpurie, fără a parcurge timpul și scrierile asupra unei teme atât de vaste și sensibile. A reușit parțial dar a creat așteptări mari. **(31)**

Pentru a cunoaște direct o lucrare reprezentativă și înălțătoare pentru un elev aflat la 16 ani în clasa a V-a de liceu, vom reproduce în original studiul „Nobilimea la români" cu respectarea regulilor de scriere contemporane pentru a se asigura o lectură și o înțelegere clară a conținutului.

Nobilimea la Români[5] ‹‹Este netăgăduit că la ori și ce popor clasa nobililor a avut influență covîrșitoare asupra vieții statului. Așa s-a întâmplat în apusul Europei, așa s-a întâmplat pretutindinea, așa s-a întâmplat și la noi. Nobilii erau acei care alegeau pe domn, nobilii erau acei care ridicau țara în picioare, când domnul nu le convenia. Nobilii se sfâșiau

[5] După copia în original

Scanned with OKEN Scanner

prin lupte civile şi tot nobilii făceau la vremi de grele încercări acte mari de patriotism. Ei formau în timp de pace pe sfetnicii Domnului şi în timp de război pe căpitani.

Au fost mulţi care au susţinut că românii n-au avut o nobleţă ereditară, ci numai o clasă de dregători. Părere greşită. Dregătoriile s-au organizat mai târziu, după descălecare, atunci când nevoile vieţii de stat au cerut; nobilimea ereditară e mai veche, e anterioră descălicării, o găsim citată în documentele regilor Ungurii, primii voevozi au venit dincoce de munţi cu o nobilime bine distinctă. Trebuie bine deosebite clasa nobililor de clasa dregătorilor. Confusiunea a pravenit din cauză că Românii n-au avut pentru ambele clase de cât termeni:

Boier - cuvîntul boierie are însă mai mult însemnarea a dregetorie. Cantemir în scrierile lui face lămurit deosebirea între boieri cu boierii şi boieri fără boierii. Să ne ocupăm mai întâi de clasa boerilor cu boerii, de clasa dregătorilor.

Banul era cea mai însemnată persoană în Muntenia după domn. El era supremul guvernator al Olteniei şi administra aproape independent de domn.

Logofătul era primul dregător în Moldova. El întocmea treburile domnesci şi purta pecetea ţării, pe care o aplica pe ori ce act al curţii.

Vornicul era supremul judecător. Mai tîrdiu pricinile se înmulţesc şi găsim în loc de un Vornic în fiecare principat, câte doi sau trei.

Postelnicul era ministrul de externe. El putea să intre ori şi când în apartamentele domnului întrucât afacerile exteriore cereau o grabnică lămurire.

Vistiernicul îngrijea de cheltuielile şi veniturile ţării dând seama Domnului de actele lui.

Paharnicul turna vin de beut Domnului.

Stolnicul era supremul bucătar. El îngrijea de masa Domnului şi pentru încredere el gusta mai întâi mâncările.

Clucerul era mai mare peste cămările domneşti, unde se ţineau mierea, ceara, untul ş.a.

Vitnicerul era marele magazioner al curţei, el îngrijea de grîul necesar Domniei.

Pîrcălabul era acea ce sînt astăzi prefecţii.

Sărdarul era şeful călărimei.

Medelnicerul turna apă de spălat Domnului.

Aga era şeful siguranţei publice.

Armaşul executa pedepsele.

Spătarul ţinea spada Domnului.

Acestea sunt dregătoriile. La început titlul de nobil, de boier era totul iar funcţiunea era numai un accesoriu. Boerii fără dregătorii erau de multe ori mai onoraţi de cât acei cu dregetorii. Însărcinare de căpetenie a nobililor în general, era aceea de a merge la oste. Poporul român mai ales în primele timpuri ale constituirii lui a avut o existenţă forte periclitată. Temeliile statului nu erau bine aşezate şi vecinii se uitau cu ochi lacomi la dezvoltarea micilor ţărişore. Era nevoie de braţe vigurose spre a apăra ţara şi nobilii au fost cei care au apărat-o. Ei încingeau în vreme de grea cumpănă şi formau oştirea cea mai aleasă a Domnului. Ei au format pe vitejii lui Mircea, pe eroii care au învins sub Zidurile Marien Bulgului, pe neînvinşii lui Ştefan. Erau frumose acele timpuri de eroism.

In vremurile acelea Domnul era privit ca stăpânul absolut al ţărei. Pământul ţării era privit ca proprietatea Domnului. Ca şi în apusul Europei, Domnul dăruia nobililor, care se purtau vitejeşce în luptă, pământuri, moşii. De multe ori Domnul dăruia moşii şi titlul de boier şi omenilor din popor şi astfel se împrospăta din când în când sângele nobilimei. Deosebirea între nobili şi poporul de rând era faptul că ei nu plătiau darea care era birul. Trebuia să plătiască însă ca şi poporul de jos, darea pe an, mai târziu însă, după cum vom vedea, ei căpătară tot mai multe prilegii.

La început nobilii trăiau la ţară, la moşiile dăruite lor de domn, priveghiau în lucrările câmpului, îngrijeau boierii de albine, iar boeroicele de gândacii de mătasă. Ca distracţie, aveau vînătoarea. In fine o nobilime de pământuri. Cât timp a durat această epocă nobilimea apare într-o aureolă frumosă de virtute şi eroism. Două cause principale făcură ca prin secolul XV şi al XVI-lea nobilimea să se schimbe, să ia altă faţă, o faţă (de altfel) de almintrinea nu aşa frumosă ca cea dintâi:

I. Afacerile statului deveniră din ce în ce mai complicate şi dregătoriile devenire din ce în ce mai grele de purtat aşa că Domnii ca să atragă la dregătorii pe boieri, alipiră de acestea venituri din ce în ce mai mari. Astfel că boieriile sau dregătoriile deveniră cu încetul nişte surse de bogăţie pentru acei care le ocupau şi forte mulţi nobili începură să aspire, să lupte chiar pentru dregătorii.

Moşiile cu care Domnul răsplatia pe nobilii credincioşi începură a se împuţina. Ne mai fiind moşii, domnul răsplătia pe nobilii credincioşi cu dregătorii. Dregătoria începu să aibă rolul principal şi nobilii începură să nazuiască cât mai multe funcţiuni. Cum însă boierii (funcţiuni) nu erau atât de multe câţi boieri, apoi boierii începură să alege la intrigi, la lupte spre a le ocupa. Iată isvorul nesecat de rele, de ură, de învinuiri, care din această epocă înainte începe să clocotească în jurul tronului; boierimea deveni rea, de multe ori periculoasă statului. Nobilii se împărţiau în tabere, ridicau fiecare câte un pretendent şi apoi se sfâşiau câinesce. Şi ce e mai trist e că nobilii cereau de multe ori, în aceste lupte civile, ajutorul străinilor, care numai la ţară nu s-ar fi gândit. Privind numai aceste cumplite vremuri, putem să apreciem cât e de necesară într-un stat o dinastie ereditară.

Scanned with OKEN Scanner

Boerii care nu puteau ocupa funcțiuni erau considerați ca nedreptățiți ca nenorociți, viața de la curte fiind mai bine privită, nobilii luară obiceiul să nu mai locuiască la țară, la moșie ca mai înainte; ci în orașe, în jurul Domnului, la țară nu rămîneau decât nenorociții care nu puteau ocupa dregătorii. Ei fură numiți mazili și starea lor deveni din ce în ce mai rea. Fură supuși și la darea pe cap: birul; iar pe de altă parte moșiile lor împărțindu-se din causa moștenirilor, nobilii perdeau renumele de nobil, se transformară cu timpul în țărani moșieri. Iată de ce prin satele nostre găsim nume mari, rudenii de domni. Aceștia sunt urmașii mazililor.

Fenomenul apariției mazililor caracterisează această primă transformare a nobilimii. Dintr-o nobilime creditară de pămînturi deveni o nobilime temporară de dregătorii. Această nobilime de dregătorii prin partidele, care se formase în sînul ei a adus, după cum am mai spus, cel mai mare rău statului. Fiind înăuntru lupte civile, puterea și prestigiul țării în afară scădea. Domnul era nevoit să procedeze cu asprime și fără judecată împotriva partidei contrare. Istoria ne arată fapte groaznice săvârșite de unii Domni ca Vlad Țepeș, Ion Vodă etc. Au fost și Domni care au ținut în frîu boerii; au fost alții care au încercat să se sprijine pe popor. Poporul însă nu era conștient de drepturile și datoriile sale; timpul democrației sosise. Încercările lui Ion Vodă sfîrșiră prin aceea că nobilii îl trădară și îl făcură să piardă bătălia de la Cahul și viața. Aceasta-i nobilimea de funcțiuni. In cea privește viața de tote zilele a nobililor, obiceiurile lor ne-au rămas de la un scriitor Paul din Alep, care a călătorit în timpul lui Matei M. Basarab prin țările române, a dat amănunte forte lămurite. Intre altele spune că nobilimea era forte religioasă. De dimineața până la amiazi, boerii împreună cu Domnul asistau la serviciul divin. Tată viața le era basată pe religie. Se făceau de multe ori procesiuni religioase, se făceau de asemenea serbări de acest fel, la care luau parte mii de clerici nu numai din țările românești, dar chiar și din țările învecinate. Distracțiile acestei nobilimi inculte se mărgineau la câteva forte primitive. Mese mari și bogate la care urmașii Dacilor beau cu paharele de câte o aca, jocuri voinicesci: boerii și jupânesele la cântecul lăutarilor jucau de brici, nu numai prin case și curți, dar chiar pe strade; vânători la care luau parte mii de oameni. De altfel erau forte bogați și le plăcea să-și arate avuția prin haine scumpe, îmblănite cu pei de samur, prin covore de Persia, prin giuvaeruri și petre scumpe, mai ales prin cai frumoși și de rasă. Chiar casele lor, ne va spune Paul din Alep, erau forte frumoase: aveau camere zugrăvite de meșteri străini, scări de marmoră, băi, grădini ș.a. Tot așa ca și în țări, oameni eruditi intelectual al nobilimii nu erau de loc ridicați, proba că petrecerile de natură a desfăta spiritul, ca teatru, concerte etc, le lipsea cu totul. Petrecerile erau, după cum văzurăm forte primitive...

In ori și ce caz până acum nobilimea fusese românească și în inima acestei nobilimi tot mai licărise în împrejurări prea grele scântei de iubire de țară.

O împrejurare istorică negră, dureroasă pentru noi Românii, a epocii fanariote, schimbă din nou nobilimea noastră. Sângele se altoi cu sângele corupt și stricat al fanariotului. Domnii fanarioți, ei căutau să se înconjoare de oameni de același neam. La început fanarioții căutară sprijin în popor, mai târziu însă văzând că elementul boeresc le face mereu pedici, îi protejară pe aceștia. Orice boer român se apropia de tron se molipsea de destrăbălarea ce strică.

Limba română începu să fie părăsită, să fie socotită ca o limbă prostă și nobilii se mîndreau cu limba greacă. Grecismul absorbi vechilor boeri orice iubire de țară și popor, care devenit în cursul anilor șerb pe moșia boerului, era jefuit în chipul cel mai barbar. Se iau nouă piei de pe o oie cum zice proverbul. Românul înpilat, chiar fără haină și fără adăpost, părăsi satele, apucă calea codrului unde izbia, când putea, pe acei care-l aduseseră la sapă de lemn.

Se întâmplă însă un lucru care caracterizează această transformare a nobilimei, anume: dregătoriile țării nu putea încăpea (cuprinde) tota liota de netrebnici, care cereau Domnului ciolane de ros și de aceea Domnul începu să creeze niște funcționari fără funcțiunea respectivă, care se bucurau de aceleași privilegii ca adevăratul dregător. Și aceste drepturi pe care nobilii știuse să și le menție, ba chiar să și le sporească în decursul timpului, erau mari, le aduceau o mulțime de folose. Erau scutiți de bir, ba ce e mai mult, fiecare boer avea un număr de țărani numiți scutelnici, care în loc să răspundă darea către vistieria țării o răspundeau către boerul respectiv. Boerii erau scutiți de pedepsele, care se dau omenilor de rând și ori și când dreptatea trebuia să fie în partea lor. Domnul mai acorda diferite semne exteriore de distincțiune, care erau forte căutate și care se cumpărau cu sume mari de bani. Banul era totul: banii îi jăfuiau boerii de pe spinarea bietului popor amârît, bani lua Domnul[6] de la boeri. Tot bani cereau Turcii de la Domn. Puteai să fii om de valore, geniu; fără bani erai condamnat să suferi în cea mai revoltătorie mizerie.

Nobilimea aceasta de titluri era împărțită în trei clase: Clasa I numită și *„pratipenda"* cuprindea pe ban, postelnic, agă, logofăt și vornic. Clasa a II-a cuprinde pe comis, paharnic și stolnic. Clasa III cuprindea pe sluger , medeleni, șătar ș.a.Boerii de cl. I nu mai aveau dreptul de a purta barbă, de a fi ras pe cap de bărbierul domnesc, de a se preumbla în falturi trase de patru cai, de a primi ciubuc și cafea la domn și de a fi aleși în divan. Aceștia se purtau cu cea mai mare mândrie față de cei din cl. II, care le sărutau mâna cu atât mai mult față de cl. III care erau obligați de a le săruta pola antereului. Cei de clasa III-a stau cu haina la pept, umiliți față de cei de clasa I, care stau grecește pe sofale și sorbiau cafele sau trăgeau din ciubuce turcești. Erau deasemenea îndatorați de a le adresa cuvinte de mărire, ca milostive, ca

[6] Fanariot

Scanned with OKEN Scanner

luminarea ta etc. Deosebirea rangurilor se mai arăta, obicei curios, şi prin mărimea işlicelor. Boerii de clasa întâi aveau nişte işlice aşa mari, că nu puteau să încapă doi într-o trăsură.

Umilirea, târârea picioarelor celor mari, linguşirea faţă de cei puternici, mîndria, obrăznicia şi neîndurarea faţă de cei mici, iată caracteristica acestor omeni. Boerii erau slugile cele mai umile ale Domnului, care-l purtau de subsori şi-i făceau temenele, Domnul la rândul lui alerga cu mare umilinţă în faţa unui paşă şi-i săruta pola antereului; paşa era nimic în faţa vizirului sau a sultanului.

În timpul epocei fanariote se încuibă în nobilime o patimă îngrozitoare spre lux. Fiecare căuta să întunece pe celălalt şi chiar pe domn, nu prin mare capacitate; ci prin bogăţia fabuloasă a vestmintelor, a giuvaerelor şi a cailor. Un adevărat lux oriental. Stofe şi blănuri preţioase, cai din Arabia, trăsuri aduse din ţările apusului, vizitii îmbrăcaţi în haine bogate, mare număr de sevitori. Tote acestea necesitau cheltuieli enorme, nemiloase ale poporului, care gemea sub jugul mizeriei. Tristă stare de lucruri: boerii se răsfăţau în aur şi mărgăritare şi poporului îi lipsea o bucată de mămăligă şi un locşor unde să-şi pue capul.

Dar acestă nobilime trăind în lux şi-n avuţie avea nevoe de distracţii. Există un proverb: „Cum e Sfântul şi Tămâia"; cum erau nobilii aşa şi distracţiile lor. Se plimbau de dimineaţă până seara în trăsuri pe strade, când era timp uscat ridicând nori de praf, când era umezeală stropind cu noroi pe cei ce mergeau pe jos şi care se înclinau cu umilinţă în faţa boerului, care-i necinstea. Că să omore vremea se duceau cei din Bucureşti la Herăstrău unde scuipau în apă şi priveau cum se fac rotocoale. Distracţie *sui generis*. Işi pierdeau vremea şi cu vizitele cele nesfârşit de lungi pe care şi le făceau unii altora. Balurile de asemenea erau forte căutate. În acestea însă nu se mai vedeau jocurile naţionale româneşti ci jocurile străine: greceşti, franţuzeşti, ba chiar ruseşti; păcat că nu jucau şi ceardaşul (unguresc). Din când în când veneau trupe de gimnasică, care mai ales uimeau pe boeroaicele nostre. Teatru începu să se trezească, dar din nenorocire se juca grecesc. Aşa era moda timpului; ar fi părut ceva extraordinar şi imposibil de realizat o piesă românească. În general tota viaţa boerilor era un lanţ de fapte imorale. Domne o putreziciune de moravuri şi corupţie înspăimântătoare. Sînt îngrozitoare, teribile şi aprope de necrezut tablourile pe care străinii ni le dau asupra acestor omeni. Zic străinii pentru că numai ei puteau să-şi dea seama de acea stare de lucruri, nobilii fiind toţi ca unul şi unul ca toţi, li se părea lucrul cel mai obişnuit a spolia poporul, a se umili în faţa celui mare, a săpa prin intrigă pe rival şi chiar a-şi bate joc de ce e mai sfînt: familia. Iată descrierea generalului francez Langero despre nobilimea acelor vremuri:

«Nici o descriere nu se poate apropia de adevăr când cauţi să arăţi cum erau dregătorii Munteniei. Peste măsură nemoralităţii ba chiar a fără legilor, lor, este atât de întristătoare pe cât de respingătoare pentru omenire. Intruniţi cu Grecii Fanarului, boerii români au desprins înjosirea, lăcomia, cruzimea şi devotamentul lor pentru Turci. Cuvintele de ordine, dreptate, cinste sunt adese ori uitate în Muntenia. Tote dregătoriile se cumpărau adecă se plătea dreptul de a comite în ele tote crimele fără pedeapsă. Fiecare loc îmbogăţeşte în scurt timp pe acel ce-l obţine şi la sfârşitul unui an trebue să-l părăsească şi să-l treacă altuia. Şi acesta este unul din abuzurile acestei ocârmuri monstruase, că un individ nu rămâne nici o dată mai mult de un an în dregătorie oricare; atunci vine la Bucuresci să se dea la un lux tot atât de fără frâu pe cât şi de rău gust; risipeşte în curând roadele prădăciunilor şi după doi ani de nelucrare cumpără din nou un loc, se îmbăgăţeşte iarăşi pentru a reîncepe din capăt aceiaşi viaţă, cercul vicios al traiului boerilor din Muntenia. Prădăciunile, furturile, credinţele dregătorilor munteni nu sunt nici secrete, nici măcar colorate prin vreun pretext oarecare. Ei iau fără ruşine şi chiar fără taină: scule, vite şi bani. Fiecare familie trebue să plătească divanului o capitaţie. Ispravnicul o îndoeşte, o împătreşte, o îndeasă fără a fi îndreptăţit la aceasta prin nici o lege, prin nici o poruncă şi împarte suma răpită cu divanul. Dacă ţăranul îndrăsnesce să se opună acestor stoarceri numerose sau a se plânge împotriva lor, este închis, ba chiar chinuit cu nişte cazne îngrozitoare în care adese ori îşi dă sufletul. Spătarul avea o gardă însărcinată să prindă pe tâlhari; această gardă forma o bandă de hoţi, ale căreia jafuri erau împărţite cu spătarul, aduna astfel câte 1500 galbeni pe om.»»

Aşa mai ales stă înfiorătorul dezastru pe pe care ni l-a adus epoca fanariotă.

Ca fapt istoric, această epocă peri se şterse prin revoluţia de la 1821. Starea socială adusă de această epocă nu se şterse de cât pe la 1848. Un eveniment istoric se petrece repede, o transformare socială se face încet, cu greutate. Chiar astăzi societatea mai presimte câteva urme din moravurile acelei epoci monstruoase. Umilinţa faţă de cei mari, mândria faţă de cei mici, încă n-a dispărut. Cum zisei epoca fanariotă dispare, nobilimea cu apucăturile ei nu. În timpul regulamentului se gândeau boerii, care întotdeauna căutaseră a căpăta cât mai multe privilegii găsiră ocazia spre a şi le spori. Ruşine. În timpul regulamentului organic drepturile, privilegiile boerilor atinseră punctul culminant.

E drept, regulamentul organic a avut unele părţi bune, mai ales în ceea ce priveşte administraţia care era forte rea mai înainte. Convingerea care domina în poporul român înainte de Regulamentul organic era că poporul în definitiv trebuia să munciască să satisfacă pe domn şi dregători, că poporul era o ceată de slugi, care trebuia să muncească spre a îmbogăţi pe stăpâni; regulamentul organic desprinse pe popor de ideia că administraţia e făcută pentru a îngriji de interesele societăţii. Prin regulamentul organic însă, nobilii căpătară mai multe privilegii de cât oricând. Boerii fură scutiţi de ori ce dări către stat, nici o însărcinare nu aveau, puteau să facă ori ce fel de întreprinderi, nimenea nu le cerea socoteală.

In aparenţă se îmbunătăţi şi starea ţăranului, ceea ce ar lovi în interesele nobililor. De fapt însă starea ţăranului nu se îmbunătăţi de loc, ba din contră, se înrăutăţi. Se fixă numărul

Scanned with OKEN Scanner

de zile pe care țăranul trebuia să le lucreze boerului, anume 24 pe an; însă boerii avuseseră grijă să stabilească și munca ce trebuia făcută într-o zi, care de abia se putea face în trei zile. Așa bunăoară când era vorba de grâu trebuia să secere o anumită cantitate, să-l facă snopi, după aceea să-l care la arie, să-l facă stog etc. In regulament se vedea 24 de zile de muncă, în realitate țăranul făcea 60-70, acestea când vrea, când avea interes boerul și bucățica țăranului tot nemuncită rămânea. Se mai dete și orecare libertate țăranului, tot de formă și această libertate. Se permitea anume șerbilor de a se muta de pe o moșie pe alta după voință; strămutarea însă era împovărată de așa multe greutăți încât ea rămânea numai printre articolele regulamentului, fără ca cineva să se potă folosi de ea. Trebuia să plătească impozitul pe cinci ani înainte, să lase folosul boerului mult-puținul lui avut: casă, grădina, vite etc.

Regulamentul organic pote fi caracterizat în cea ce privește orînduirea claselor sociale prin vorbele pe care revoluționarii din 1848 le-au adresat Porții: *Boerii se bucură de toate drepturile: scutire de dări, funcțiuni publice, onoruri, pe când țăranul poartă tote sarcinile: biruri, dijme, munci, tote greutățile statului.*

In timpul Regulamentului Organic, nobilimea și-a ajuns apogeul, dar tot în acel timp nobilimea căzu și căderea a fost cu atât mai simțită cu cât nobilii se urcase mai sus. Să vedem care sunt împrejurările, care au decis cedarea privilegiilor boerilor.

Epoca fanariotă oricât de rea a fost, tot a adus un bine indirect poporului român și anume l-a apropiat de cultura franceză. Toți Domnii fanarioți din principatele nostre, înainte de a fi Domni fuseseră dragomani la Poartă. Ca dragomani toți știau limba franceză a timpului: limba sa. Când veneau la noi aduceau cu ei prieteni francezi, profesori francezi care le aducau copiii. Boerii noștri care au imitat în totul pe boerii, pe domnii fanarioți îi imitară și în privința aceasta, aduseseră copiilor profesori francezi, ba ce e mai mult boerii chiar își trimiseseră copiii la Paris ca să-și încoroneze studiile. Când se întoarseră din centrul civilizației și văzură în țara lor robia țiganilor, șerbia țăranilor și privilegiile boerilor, starea de necivilizație în fine, în care zăceau țările române se apucaseră cu mare râvnă să îndrepte reaua stare de lucruri. Se înființează societăți, se pun basele unui teatru românesc, încep să se tipărească jurnale și reviste; școli. Se înființează în București și Iași capitale de județe și chiar la sate. In privința aceasta Reg. Organic la început sub ocrotirea lui Kisselef protejează școlile, mai târziu însă când Rusia observă urmările dezvoltării intelectuale a poporului român, caută pe tote căile să distrugă mișcarea care luase avânt. Fură interzise societățile, nu mai e permis teatrul, o mulțime de școli fură închise și acesta fu unul din principalele motive ale mișcărei de la 1848.

Avântul pe care-l luară școlile procovară căderea privilegiilor:

I. In școli se împărtășeau elevilor principii liberale, în școală profesorii adăpați la civilizația Apusului, învățau pe copii drepturile omului, învățau să lupte contra Castelor. In „Academia Mihăileană" erau cursuri de drept public ținute de francezul Maissonabe. Flechtenmacher ținea tot aici cursuri de drept civil și drept natural. El rostea tinerei generații de pe catedră cuvintele acestea: ***veți putea să ajutați întemeierea dreptatei, depărtarea abuzurilor și metehnelor, nerăbdarea; prin luarea de măsuri și hotărâri spre mângâierea ccelor obijduiți.*** Kogălniceanu în cursul său de istorie națională zice: ***O aristocrație ignorantă, sprijinită de Poartă, pe de o parte ține în lanțuri un popor de mai bine de două milioane de omeni, iar izvoarele bogății publice se întrebuințează numai în folosul unor familii privilegiate.*** Se dau serbări școlare la care luau parte boerii și chiar Domnul. La o serbare de acestea N. Ionescu declamă o poezie: *Pe țintirimul unui sat* de G. Asaki. El apasă atâta asupra versurilor.

„Nobili prin de fantazie, mândrii-n titlu ruginit
De și-n ură aveți săteanul, care a fruntei lui sudoare
A născut mărirea voastră, ș-avuțiilor odoare?"

Astfel încât Domnul ca să nu mai jeneze boerii, îi porunci să se oprească. Tote acelea nu erau de cât lovituri mortale aduse boerimii.

II. Dezvoltarea pe care o luară școlile făcu să se ivească o mulțime de omeni culți, capabili, demni de a li se încredința o însărcinare orecare. Acești absolvenți ai școlelor începură a înlocui încetul cu încetul, contrar vechiului obicei, în funcțiunile statului, pe privilegiații bătrâni și inculți. Puteau astfel să ajungă la marile funcțiuni ale statului chiar urmași ai șerbului cel din urmă, întrucât fiul șerbului putea să meargă la școlile de preoție se făcea preot și copiii preotului aveau dreptul să meargă la școlile înalte la Bucuresci și Iași, pe care absolvindu-le puteau să ajungă dregători. Astfel Gh. Asaki, fiu de preot, ajunse a fi agă, una din funcțiunile cele mai onorate ale principatelor.

Această mișcare de regenerare ce răpia boerului niște drepturi pe care întotdeauna le avusese și le da omului știutor de carte, puseră în mirare pe boeri care începură să se teamă că *prea și-au luat vânt mojicii*. Se formă numai de cât dintre boeri un partid, contrar mișcărei care luase avânt, care doria să prestabilească vechea stare de lucruri, care le aducea atâtea folose. Tot Rușii aveau interes să mențină vechea stare de lucruri, dar din Domnii care trebuiau să asculte de Ruși se ridică partida națională compusă din elementul tânăr și cult, ajutat de poporul de jos.

Revoluțiunea de la 1848 este mișcarea Partidului Național contra Regulamentului. Organic, sprijinit de partidul reacționar. Partidul Național triumfă pe jumătate, se dă o teribilă lovitură castelor sociale, privilegiile sunt în mare parte desființate. Cu totul desființate nu sînt de cât în timpul lui Alexandru Cuza, care împroprietări pe țărani, scoțendu-i din ghiarele boerilor, făcându-i stăpâni absoluți pe avutul lor. Cu tote acestea cu desăvârșire nobilimea tot n-a dispărut. In societatea nostră se observă încă urmele unei nobilimi care acum 60 de ani era

Scanned with OKEN Scanner

la apogeul puterei ei. Ori ce mijloc s-ar fi întrebuințat, ce sforțări s-ar fi făcut, tot nu s-ar fi putut să se schimbe o așezare socială în timp numai de 60 de ani.

Fine! Joi, Noembre 15 (1901) Șișeștii de Jos. Ionescu C Gheorghe, cla. A V-a, liceul „Traian"

Avem un studiu care și azi (2017) poate fi prezentat într-un mediu de cultură academică, menit să provoaca analiză pertinentă asupra subiectului

Scrierile literare din perioada școlară, care au fost un semnal al apariției unui condei de mare talent, pentru elevul Gheorghe Ionescu au început cu descrierea unei călătorii, la sfârșitul clasei a IV-a de liceu, sub titlul „Pe muntele Omul" și o schiță intitulată „Poveste" care au fost publicate în „Semănătorul" nr. 51/1903. **(32)**

Despre această perioadă, biografii săi ne spun: ‹‹„concursurile organizate de revista ***Citirea*** din Craiova, ***Semănătorul***, ***Luceafărul***, ***Școala*** din Turnu Severin, compunerile litarare proprii sau recenziile asupra altor lucrări prezentate la șezătorile literare organizate de profesorul de română St. V. Nanul„îl consacră ca un talent››. Astfel, în genul schiței anterior prezentate a mai publicat nuvela „Intre două lumi" în revista „Freamătul", iar în anul 1905, apare în „Șezătoarea săteanului" nr. 1, 2, un articol cu fond istorico-social, „Boer, Cocon, Logofăt" în care explică sensul acestor cuvinte în spatele cărora se ascundea o realitate. !!!!

4. STUDII LA ȘCOALA SUPERIOARĂ DE AGRICULTURĂ HOHENHEIM

În deceniile de confluență ale secolelor XIX-XX, cele mai căutate locuri de instruire în agricultură erau: Școala Imperială de Agricultură Grignon, Școala Superioară de Agricultură Hohenheim-Stuttgart și Hochschule fur Bodenkultur de la Viena. Până în anul 1903, școala din Germania a fost frecventată de 51 de tineri români, dintre care au fost mai cunoscuți Pană Buescu, Haralamb Vasiliu, până în anul 1903 **(câmpul nr. 15-18/1905)**.

Trebuie să menționăm că, pe atunci, aceste școli nu erau de grad universitar, el fiind acordat numai facultăților care erau cuprinse în cadrul unei universități, cum s-a întâmplat în tara noastră la Iași, în anul 1912, când a apărut prima secție de „Științe agricole" înglobată în Facultatea de Științe a Universității Iași, prin insistențele profesorului Haralamb Vasiliu. Școala Centrală de Agricultură de la Herăstrău era considerată „de gradul II", așa cum o lăsase Aurelian la 1884.

Continuarea studiilor după absolvirea liceului a fost determinată de tumultosul impuls ivzorât din dorința tânărului Gh. C. Ionescu de a progresa în pregătire, de a deveni un cetățean de folos țării sale. Reamintim că în clasa a VII-a de liceu, la un concurs pentru elevi organizat de profesorul care preda franceza, la întrebarea „Ce ar dori să facă în viață?" Gheorghe C. Ionescu a primit ca premiu cartea „Avarul" de Molière în ediție de lux. Iată răspunsul dat de elevul Ionescu: ‹‹***Aș vrea să muncesc ca să îmi asigur mie și celor care așteaptă un sprijin de la mine un fel de trai potrivit cu firea și aptitudinile mele. Să am o însărcinare în așa fel încât să o pot îndeplini cu tragere de inimă și îndeplinirea datoriei să-mi fie mulțumirea. Odată reglementat acest trai zilnic, mi-aș căuta un grup de tovarăși care să simtă și să judece ca mine. Cu ei aș întreprinde o luptă de înălțare, de regenerare sufletească. Aș învăța pe oameni să fie buni, virtuoși, i-aș învăța unde și cum să-și caute fericirea și seninătatea vieții, pe care o caută mereu și nu o găsesc cu toate că ea trebuie să existe. Nădăjduiesc într-o viață mai curată și cu mai puține dureri, într-o vreme în care omul are atâtea mijloace la dispoziție pentru un trai mulțumit. Spre bătrânețe mi-ar plăcea să trăiesc afară din oraș, să am o casă albă, susținută pe laturi de coloane ionice, în mijlocul unei grădini de care eu singur aș îngriji, cu flori, cu umbră, cu fructe. O apă mi-ar trebui neapărat în apropiere, o apă limpede și curată. Acolo aș vrea să trăiesc liniștit de tot și de acolo să pot sfătui și mângâia pe cei care vor avea nevoie.***›› **(33)**

Așa ne explicăm și curajul său de a pleca la Școala Superioară de Agricultură din Hohenheim, fără să aibă o bursă garantată de stat pentru întreaga perioadă a studiilor. La început, numai bunătatea și silința directorului, Teodor Costescu, i-au asigurat un „**ajutor bănesc de 600 lei din bugetul anual al județului Mehedinți**". Fără siguranța mijloacelor materiale pentru viitor, pleca la una dintre cele mai bune școli de agricultură din Germania, din propria-i dorință, fără alte îndemnuri.

In condițiile arătate, studentul Gheorghe Ionescu a avut un parcurs dominat de serioase lipsuri materiale. Și chiar de la sosire, descrierea stabilimentului de studii o face cu o detașare rece, dar obiectivă; iată un fragment: ‹‹Un aer de adâncă bătrânețe se desprinde din zidul îngălbenit, din țiglele pe care pe alocuri s-au prins mușchi. Din portalurile boltite, gangurile podite de mari lespezi de piatră, în zidurile cărora sunt cioplite firide pentru cărbuni, rău închise cu primitive uși de scânduri››. Cât despre tinerimea studioasă, spunea că: ‹‹Pe aleele grădinii botanice ori a câmpului de experiență, în restaurante sau în sălile de curs, întâlnești chipurile celor mai diferite neamuri: sunt germani mândri cu cicatrice pe față, cu șapcă colorată, ruși serioși și mohorâți, români zgomotoși, bulgari cu fața osoasă, sârbi voinici cu ochii stinși și fruntea îngustă, poloni palizi și delicați; peste tot un număr mare de străini de care „Academia" nu-i prea bucuroasă, chiar când acești străini sunt cei mai potoliți și mai sârguincioși, ori poate pentru aceea››. **(34)**

La observațiile lipsite de orice entuziasm citate mai sus, merită să adăugăm descrierea făcută satelor din Landul Würtenberg, unde era situată noua școală: ‹‹Satele dimprejur, de o mare bogăție și rânduială gospodărească; în tot Würtembergul se află aproape numai o puternică proprietate mică și peste tot se văd semnele unei munci stăruitoare, grija pentru bine, înlesnirile unei vieți luminate, bisericile și toate amintirile unui trecut iubit››. ‹‹Am vizitat Germania acestei ere moderne. Au rămas același popor mândru pentru rezultatele sale

Scanned with OKEN Scanner

materiale; nu au mai mult respect pentru alte popoare, ca în toată istoria lor și ca orice popor din lume nu pot fi bucuroși de atâta străinătate de călători pentru binele de la ei, pe care îl vor, și pentru care nu au făcut nimic până la sosire»».

Această descriere prezintă o parțială stare din țara unde urma să studieze tânărul Gheorghe Ionescu și despre care, desigur, avea și unele cunoștințe istorice asupra acelui popor, pe care l-a perceput asa cum era și asa cum a rămas mult timp. Astăzi (anul 2015), setea nestăvilită de îmbogățire, manifestată de politica economică germană, care excede ideile primului mare economist german modern, Friederiech List, în celebra lucrare „Sistem național de economie publică" (1837), va aduce serioase probleme acestei țări și vieții cetățenilor ei.

4.1. Primii ani de studii

Anul I de studii s-a încheiat cu acei bani obținuți prin strădania directorului Costescu, repartizați câte 100 de lei lunar și cu sprijinul colegului său V. I. Velican, care plătea chiria gazdei, un modest curelar ce locuia în apropierea școlii, pe numele său Leypold.

La începutul anului II (1907-1908), studentul G. Ionescu avea promisiunea unui ajutor de la D-l Gârboviceanu, consulul român din Stuttgart, care aștepta o sumă de 300 de lei de la „Casa Școalelor". Apoi a primit vestea că prin bunăvoința profesorului său Ștefan Paulian, se propunea ca beneficiile serbării de Crăciun să-i fie trimise lui ca sprijin școlar (*Jurnal*, vol I, p. 238-239, *Viața mea intimă 1903-1913)*. Se menținea și ajutorul bugetului județean din Mehedinți. Toate erau promisiuni, dar la începutul anului, G. Ionescu trebuia să plătească 200 de mărci. Nu au apărut explicații privind asigurarea cheltuielilor care l-au ajutat să finalizeze al doilea an de studii.

În acele momente de nesiguranță financiară tânărul student scria în „Jurnal" pentru sine: ‹‹Bursă pentru agronomie n-a fost nicăieri. Societatea hrănește nenumărați trântori; nenumărați bogătași se îmbuibă, eu muncesc, rabd, fac planuri de ce-am să fac în viitor, de cum să-mi slujesc semenii și neamul meu... și-n timpul acesta îmi economisesc bucățica de pâine de la gură.

Anul trecut (1906-1907, anul I) a fost an rodnic: am învățat nemțește binișor. Cursurile, în special acelea ale cursului de vară, le-am folosit în chipul cel mai mulțumitor. La examenele semestriale am reușit foarte bine. Am citit și în afară de cursuri cât am putut: literatură și lucrări din specialitatea mea. Am scris la *Ramuri* și la *Luceafărul* (Boerul). Acum de curând am început să lucrez și pentru reușite agricole și economice.

Am fost regulat pe moșia școlii și m-am familiarizat cu multe amănunte ale științei și meșteșugului meu.

...Am făcut practică la lăptăria școalei, am citit *Geschichte des rumänisches Volks* și am extras partea privitoare la țărănimea românească; mi-am rânduit herbarul la care am lucrat tot semestrul... Unul din evenimentele care m-au mișcat mai mult în anul trecut a fost moartea fostului meu coleg Enea, care studia prin ajutorul altora, ca și mine, teologia la Cernăuți... Trebuie să-l fi amărât mult și izolarea, izolarea desăvârșită în care trebuie să-l fi lăsat colegii lui de acolo. Colegii lui pe care i-am cunoscut sunt oameni de lume și de viață. Un suflet stingher și nemângâiat se stinge repede. Gândurile, amarul, singurătatea îl prăpădesc.

E o datorie să trăim, e cea dintâi datorie a noastră, ea izvorăște din însuși faptul că am fost creați. A trăi nu e îndeajuns, trebuie mai departe să-ți dai ție și celor din jurul tău mximul pe care îl poți da. Toată filosofia vieții stă, deci, în aceea să te poți mișca între aceste două extreme: pe de o parte, de a trăi desăvârșit (împlinit), sănătos, liniștit și leneș (ca un animal), pe de alta, să dai tot tributul tău de putere de muncă și jertfă.›› (*Jurnal*, vol. I, p. 239).

Acest ultim pasaj care abordează filosofia existențială a individului legată de propria capacitate de a se realiza, se poate afla distinct în operele filosofilor clasici din secolul al XIX-lea, iar invocarea ei de către un tânăr la vârsta de 22 de ani, care parcurgea studii agronomice, pun în lumină personalitatea sa cu șanse mari de devenire.

Perioada studiilor de la Hohenheim a fost împlinită pentru tânărul Gheorghe Ionescu cu tumultoase preocupări privind scrierile literare și de specialitate, privind relațiile cu țara și familia și cunoașterea vieții sociale, a activității tinerilor studioși cu implicare personală. Toate aceste activități au contribuit mult la formarea concepțiilor persoanei asupra vieții, societății, relațiilor sociale și al locului și rolului său în acest context. Putem să argumentăm aceste fapte cu ajutorul a câtorva meditații și raționamente personale lăsate de biografii săi și în „Jurnalul" său.

Ca student: „am trăit extrem de modest. Eram îmbrăcat cu un costum gros de postav de Azuga. Haina închisă la gât. Pantalonii de cizmă; încălțat cu cizmele cu care făcusem armata. La amiază mâncam la un modest restaurant, dimineața și seara preparam singur. Locuiam în camera cu V. I. Velican. El plătea chiria, eu îl ajutam la învățătură".

Tânărul era interesat de opinia străinilor față de români, în acel mozaic internațional din școala de la Hohenheim, fiind afectat de impresiile unui călător german despre România care afirmase că „orașele înfățișează un contrast izbitor față de orașele Occidentului". Așa era, încât „toată conduita sa în străinătate va căuta să fie ireproșabilă, ca aceia care vor avea prilejul să îl cunoască, să păstreze pentru români și țara noastră cele mai bune impresii".

Manifestând nemulțumire față de ziarul „Universul", G. Ionescu publica în anul 1907 la tânăra revista „Ramuri" din Craiova, articolul „O vorbă în pustiu", unde recomanda pilda gazetelor din Transilvania, spunând: „citiți domnilor reprezentanți ai presei din Regatul României. ‹‹Citiți. Citiți *Tribuna, Libertatea, Gazeta Transilvaniei, Răvașul*, citiți *Lupta* și

Scanned with OKEN Scanner

vedeți ce înseamnă a face din presă o putere, un factor de progres; vedeți cum s-au grupat împrejurul acesteia din urmă floarea inteligenței românești din Transilvania.›› **(35)**

4.2. Anul III de studii

În ultimul an de studii, când era recunoscut ca tânăr eminent „Casa Școalelor" și bugetul județului Mehedinți i-au asigurat o sumă pentru existență, la care se adăuga și „salariul meu de asistent al profesorului Schule" și chiar mici sume din toată sărăcia familiei și câte o sută de mărci din parte profesorului său M. Helgot și a colegului Băleanu Pompiliu.

În toată perioada studiilor de la Hohenheim, studiosul tânăr a obținut la examene calificativele „excelent" și „foarte bine", iar după examenul de absolvire, susținut la 9 martie 1909 a primit diploma mențiunea „cu distincție" și calificativul „foarte bine spre eminent" (sehr gut bis vorzuglich). Rezultatele sale au fost apreciate cu responsabilitate la „Casa Școalelor".

Preocupat de starea sa de „nebursier de stat", fapt pentru care a suportat lipsuri umilitoare, G. Ionescu-Șișești scrie: „Ce voi face? Bursă pentru agronomie n-a fost nicăieri. Societatea hrănește nenumărați trântori, nenumărați bogătași se îmbuibă; eu muncesc, rabd, îmi fac planuri de ce-am să fac în viitor, de cum să-mi slujesc semenii și neamul meu... și-n timpul acesta îmi economisesc bucățica de pâine de la gură". **(36)**

De la începutul anului III de studii, când era stabilizat pe ideea practicării agriculturii, el mărturisește: ‹‹îmi place acum calea pe care am ales-o, și dacă voi avea să termin cum se cade, și dacă voi fi sănătos, nădăjduiesc să fiu de mare folos când m-oi înapoia în țară. Mă interesez în general de starea țărănimii în țările Europei și în special de starea țărănimii noastre, mai ales de când cu *revolta de astă primăvară* (răscoala din 1907), notez tot ce stă în legătură cu chestiunea aceasta și scot rezumate din toate cărțile citite care cuprind ceva din această problemă. Probabil că, dacă voi face mai târziu doctoratul, teza mea va fi un ***„studiu asupra țărănimii românești***"›››. **(37)**

In confirmarea a ceea ce mărturisește mai sus, viitorul absolvent de la Hohenheim a avut o colaborare excelentă cu revistele agricole și economice din țară de-a lungul anului 1908, când parcurgea studiile anilor II și III, din care deducem că era un viitor specialist competent în științele agricole. Iată consemnările biografilor săi privind titlurile articolelor publicate în cele mai importante reviste agricole, economice și culturale ale timpului în acel an:

‹‹Anul 1908 marchează, după cum am mai amintit, începutul unei prodigioase activități publicistice agricole; primele articole au în genere subiecte din domeniul creșterii animalelor și sunt publicate în revistele *Cîmpul* și *Jurnalul Societății Centrale Agricole din România*. Ele sînt în genere prelucrări ale cunoștințelor dobîndite la cursuri și rezultate ale unei neobosite documentații în toate ramurile științelor agricole. Scrie astfel: în revista *Viticolă, Horticolă, Agricolă*, nr. 19-20, *Analiza laptelui*; în revista *Cîmpul*, nr. 3, *Cidrul* și *Brînza de Hohenheim* în nr. 5, *Instalarea unei lăptării* în nr. 6, *Mana cartofilor*, în nr. 7, *Controlul laptelui,* în nr. 8, *Expoziția agricolă de la Stuttgart-Germania,* în nr. 9, *O moșie germană,* în nr. 11, *Păşunile* și *Celuloza și întrebuințările ei.*

In *Jurnalul Societății Centrale Agricole din România* (1908); în nr. 11, *Hrănirea vitelor de lapte*; în nr. 14-15, *Livezile și îngrijirea lor*; în nr. 17, *Însămînțarea livezilor*; în nr. 18, *Digestibilitatea nutreturilor* și *Păşunatul vitelor în agricultura intensivă*; în nr 22, *Despre comerțul cu ouă.*

Unele sînt studii critice cu pronunțat caracter economic sau de orientare, ca cele publicate în revista *Viața românească* (1908, nr. 12) sub titlul, *Simptome îngrijorătoate în viața Germaniei de azi* și *Impozitul pe plus-valoarea funciară în Germania.*

In revista *Economia națională* publică: *Germania și mișcarea economică mondială* în nr. 1; *Anglia și Ungaria din punct de vedere agricol* în nr. 4; *Învățămîntul agricol ambulant în Germania* în nr. 6; *Ce a făcut Würtemburgul pentru agricultura lumii* în nr. 7; *Aurea mediocritas* în nr. 9.

O seamă din aceste articole sînt revăzute mai tîrziu împreună cu altele de aceeași actualitate și sunt publicate sub formă de culegeri în anul 1912, sub titlul *„Studii economice"* și în 1913 în *„Actualități agricole"*. **(38)**

Ca tânăr studios la Hohenheim, Gheorghe Ionescu era dominat de un spirit nobil de sinceră colegialitate și astfel întreprindea activități în timpul liber cu scopul construirii solidarității și împlinirii unor obiective comune. Ținea sincer la colegii săi, și la rândul său, era bine primit și apreciat în grup. La 9 noiembrie 1908, propunea ca la Hohenheim să se organizeze o societate a studenților români sub numele „România", ideea fiind a lui Constantin Ciulei, iar președinte fiind ales Gheorghe C. Ionescu.

In entuziasmul dorinței lor de a contribui la progresul agriculturii țării în viitor, la 11 octombrie 1908, cei de la Hohenheim au elaborat un chestionar, o „charta rotunda" cu 10 întrebări, la care trebuiau să răspundă cei din Germania: Gh. Ionescu, V. I. Velican, A. Trandaburu, C. Ciulei, R. Enculescu, I. Țigoiu, iar din țară: Ernest Gayraud, Ion Mihăileanu, Ion Oancea, G. Băluță-Cruceru care erau angajați în activitate.

Problemele din „chestionarul" amintit erau de ani buni în preocuparea agronomilor vechi din țară, absolvenți ai școlilor superioare din Apus. Au fost analizate și prezentate în „Jurnalul Societății Centrale Agricole" și „Câmpul" înființată de S. P. Radianu.

La propunerea unuia dintre ei ca să formeze nucleul unei organizații a tovarășilor de meserie în timp ce exista „Societatea Agronomică a Absolvenților Școalelor de Agricultură", președintele lor, Gheorghe Ionescu, a avut o observație rațională, matură. Iată: ‹‹*Să întărim cu*

Scanned with OKEN Scanner

tot prinosul puterilor noastre pe acela care există şi pe care noi n-am putea-o înlocui ori încorpora în organizaţia noastră, căci astfel vor fi două organizaţii ori trei... Partea ei pozitivă este că ea e o organizaţie cunoscută, cu oarecare trecut, că numără vreo trei sute de membri, după câte ştiu, că are în frunte atâta putere de muncă şi cu aşa întinse cunoştinţe ca S.P. Radianu, că scoate o revistă îngrijit redactată şi că ţine în fiecare toamnă un congres care e tot mai mult un eveniment pentru agricultura noastră››. **(39)**

4.3. Alte preocupări (anul III, 1908-1909, Hohenheim)

‹‹Cu ajutor de la „judeţ şi cu cel de la Casa Şcoalelor, salariul meu de asistent al profesorului Schule înseamnă şi el o înlesnire simţitoare. Tata a continuat şi el să îmi trimită din când în când câte ceva din toată sărăcia. În schimb, administraţia *Ramurilor* m-a purtat cu vorba mai bine de un an, fără să îmi trimită onorarul pentru studiul meu asupra Severinului, apărut în *Calendar*. Chestiunea premiului pentru cea mai bună nuvelă încă s-a cocoloşit printr-o tăcere condamnabilă. Revista e foarte săracă, sunt convins de lucrul acesta, însă atunci ar trebui să nu-şi ia angajamente băneşti pe care nu le poate ţine.››

Elevul şi studentul Gheorghe Ionescu a avut o dorinţă nestăvilită de cunoaştere, astfel că în micile vacanţe şi în cele de vară era permanent implicat în activităţi, excursiile fiind preferinţa sa şi, în egală măsură, cititul cărţilor, mai ales beletristica. Făcea aceste eforturi cu interes şi plăcere, dar cu gândul la sporirea zestrei sale intelectuale. Interesul pentru cultura generală l-a păstrat până în ultimii ani de viaţă. Credem că este interesantă, ca exemplu, nota sa „Excursii, lecturi", din „Jurnal", vol. I, p. 240 pe care-l reproducem integral:

4.4. Excursii, lecturi

‹‹Pe vacanţa Paştelui, după semestrul al treilea, am făcut cu Velican, cu Gayraud şi Mihăileanu o excursie pe jos în Abb. Am fost la Tübingen-Hohenzollern-Reulingen-Lichtenstein-Urech-Hohen Neuffen-Nürtingen. Frumos şi interesant. Impresii de drum am scris pentru *Ţara noastră*. Restul vacanţei am stat mereu aici şi am urmărit, între altele, dezbaterile parlamentare asupra reformelor agrare. Am citit de asemenea o lucrare asupra agriculturii în Anglia şi una asupra agriculturii în Ungaria. Dintre lucrările mai de seamă citite încă înaintea acestora însemnez, afară de *Geschichte des Rümänisches Volks, Economia politică*,a lui Conrad şi *Les populations rurales del'Alemagne par Georges Blondel.* **(40)**

În vacanţa mare următoare, după semestrul al patrulea, am făcut o altă excursie cu Velican, Trandaburu şi Enculescu, tot pe jos, în cea mai mare parte. Am fost la Sigmaringen, de aici pe valea Dunării în sus, prin Beuron, Tuttlingen, până la Donaueschingen. Apoi în Schwarzwald, Neustaadt, Titisee, Freiburg şi înapoi prin Waldkirch, Wolffach şi Freudenstaadt. Restul vacanţei l-am petrecut tot aici. Am terminat *Agraarwessen und Agraaropolitik* a lui Buchemberger şi am citit *Pământul, sătenii şi stăpânii*, de Radu Rosetti. Voiam să fac practică în Samenprüfunsangstalt, însă dr. Mihalovski nu m-a primit,„poate că voi putea face lucrul acesta acuma, în urma intervenţiei profesorului Kirchner. În cursul semestrului am scris relativ mult pentru *„Câmpul"*, pentru *„Jurnalul societăţii centrale agricole"* şi pentru *„Economia naţională"*, articole agricole şi economice fără pretenţii de prea mare originalitate, de pildă *Ce-a facut Württembergul pentru agricultura lui?*, care-i în mare parte un rezumat la lucrării *Die Landwirdschaft in Wüurtemburg*".›› **(41)**

Excursie în Franţa Nu putem să renunţăm la reproducerea descrierii sale asupra excursiei făcute în Franţa după examenul de absolvire din 9 martie 1909, ca un cadou pentru sine. În alte cazuri anterioare, statul acorda asemenea gratitudini pentru merite şcolare. Iată mărturisirea „călătorului":

„La Luneville am stat două săptămâni într-o cămăruţă în pod, la oameni foarte săraci şi necăjiţi. Vizitam zilnic biblioteca, iar după-amiezile făceam plimbări în împrejurimi, singur. La Epinal am stat puţin; la Nancy am stat o săptămână şi am vizitat tot ce era vrednic de văzut. Apoi la Paris trei săptămâni. Aici am nimerit în societatea românească, ceea ce mi-a permis să cunosc mai bine oraşul, dar m-a prejudiciat în ce priveşte perfecţionarea mea în limba franceză. Am făcut o plimbare pe Sena. Am vizitat expoziţia de artă „Salonul", Muzeul Cluny, Palatul şi grădinile de la Versailles, Marele şi micul Trianon cu amintirile de la Napoleon, Jardin des Plantes, Biserica Sacre-Coeur pe colina Mont Martre, Jardin d'Aclimatation, Champs Elisees şi Rue de Rivoli, Arcul de Triumf, Obeliscul de la Luxor din piaţa Concordiei, Panteonul, opera, Domul invalizilor cu mormântul lui Napoleon, Palatul Luxembourg etc...Am vizitat de mai multe ori Muzeul Luvru. Am vizitat sediul şi Laboratorul Societăţii agricultorilor francezi"

Vizitele din Austria cu ocazia plecărilor la Hohenheim şi a întoarcerilor în vacanţe au fost între cele mai interesante obiective de cultură şi satisfacţii date de frumuseţile creaţiei umane întâlnite în galeriile de artă şi construcţii moderne ca Muzeul Prater.

În spiritul ideii expuse anterior, găsim o caracterizare succintă pentru fiecare dintre profesorii săi importanţi de la Hohenheim, din care vedem capacitatea sa de a pătrunde spiritul uman, de a aprecia un nivel superior de pregătire, modul de transmitere a conţinutului de curs, dar şi alura personalităţii de la care a cules bagajul său de formare profesională-umană. Să reţinem şi modul cum descrie „un straşnic spirit de ordine şi de datorie" ceea ce îi caracterizează pe toţi: profesori, docenţi de a doua mână şi funcţionari, fapt care se întâlneşte, din nefericire, aşa de rar în România. Dintre toţi profesorii avuţi de Haralamb Vasiliu între anii 1902-1905, Gheoghe C. Ionescu îi include între dascăli şi pe cunoscutul botanist

Scanned with OKEN Scanner

Kirchner, profesorul von Strebel, profesorul Mack şi profesorul doctor Henrick Wacker. Iată expozeul său:

4.5. Profesorii

„Şi acum când mai am patru luni până mă despart de profesorii mei de aici, e firesc să mă întreb ce impresie au făcut fiecare asupra mea.

Directorul von Strebel, un om zdravăn, cu cunoştinţe în toate ramurile ştiinţei agricole, simţ practic din cap până în picioare; chintesenţa întregii lui culturi şi a lungii lui experienţe se reduce la ***«agricultura trebuie sa fie rentabilă şi la pământul, nu capitalul, ci priceperea şi spiritul negustoresc (die Geschäftstüchtigkeit) al întreprinzătorului asigură azi succesul agriculturii»***.

Profesorul v. Kirchner este un botanist savant, face cursuri ireproşabile. În viaţa de toate zilele este un *bon vivant*, un om de petreceri şi de societate.

Morgen, moşul e un foarte simpatic bătrân vioi. Face cursuri admirabile. Cântă din violoncel. Prietenos, retras. Conduce o staţiune de experienţe agricole (chimie agricolă), ceea ce înseamnă o muncă uriaşă.

Windisch, tânăr. După cum se zice, foarte capabil. Neobosit, ca un titirez. Cursuri foarte bune. Specialist în tehnologia vinului, spirtului şi berii; conduce institutul tehnologic.

Kinderman. Un exemplu de întrupare a idealului clasic. Corp şi spirit, pentru care şi pledează ori de câte ori se prezintă ocazia. În convingerile lui ştiinţifice şi sociale, reprezintă acea aurea mediocritas a tendinţei organice sau combinate, cum o numeşte el. Foarte politicos. Mare iubitor de studenţi, cu care vrea să fie în contact cât mai apropiat. Vorbitor fără dicţiune limpede, însă cu o putere de concentrare şi de sistematizare fenomenală. De aceea, cursuri foarte bune. E singurul profesor care mi-a influenţat complexul sufletesc întreg.

Sieglin. Practica agricolă foarte îndelungată şi foarte felurită. Ştiinţa îl lăsase însă înapoi şi cursul lui era în multe părţi un anacronism. Totuşi el ştia să fie interesant, să accentueze partea practică şi, din punctul lui de vedere, era un om preţios. Anul acesta s-a retras la pensie.

Wacker. Predecesorul lui, Fruwirth, era un savant. Wacker e numai un om care îşi face datoria şi care a făcut carieră. Cursuri conştiincioase, atâta tot.

Sohnle. Medic veterinar cu cunoştinţe noi şi solide. Cursuri foarte cercetate, cu toate că ceva cam lipsite de sistemă. Vorbeşte tare, apăsat, cu convingere. Ca om, ursuz şi sever.

Mach. Om de ordine şi de gust. Un învăţător mediocru, dar un profesor foarte conştiincios. Dicţiune slabă.

Plieninger. Geolog cu vază. Om bogat, foarte familiar şi prietenos în raporturile lui de toate zilele. Profesor mediocru.

Dintre celelalte cursuri făcute de docenţi, trebuie să însemnez pe cele de geniu rural ale inginerului Canz, pe cele de viticultură ale lui Mächrlin, pomicultură Schonberg etc. Dintre funcţionarii din Hohenheim, primit a fi capabili dr. Ebertz, bacteriologul dr. Fingerling şi inspectorul Gabriel.

Printre amintirile din Hohenheim, unele dintre cele mai frumoase vor fi acele petreceri ale Şcoalei, „Die Casinoabende", în care am avut prilejul să văd ceva mai de aproape societatea germană. În special frumos a fost balul costumat la care noi, românii, am fost îmbrăcaţi naţional, împreună cu prof. Kinderman şi cu nevastă-sa. Clipe plăcute mi-a procurat de asemenea patinajul din Hohenheim sau în Degerloch. Plimbările de duminica dupa-amiază, de multe ori în grup cu băieţii, încă fac parte din mijloacele de recreaţie. **(41)**

4.6. Colegii

În numeroase cazuri, s-a dovedit că persoanele înalt dotate intelectual, cu aptitudini de conducere şi inovare, manifestă un interes ascuns de cunoaştere a persoanelor care-i înconjoară sau îi însoţesc în societăţi comune sau alte activităţi. De asemenea, pentru ei, „timpul de relaxare", cum se spune azi, când implicatul, de regulă, preferă să nu facă nimic, adică pur şi simplu respiră, pentru ei se găsesc o mulţime de forme de cunoaştere prin care îşi sporesc educaţia, cultura, prieteniile şi apoi se declară mulţumiţi şi fericiţi. Tânărul Gheorghe Ionescu ne-a lăsat asemenea exemple descrise în „Jurnal", 3 vol., sub coordonarea acad. Cristian Hera, Constantin Mocanu, Roxana Ionescu Şişeşti, apărut la 35 de ani după plecarea sa în lumea eternă. Astfel, în vacanţa Paştelui din anul III de studii, la Hohenheim, tânărul a lăsat o notă ce merită multă atenţie, pentru a putea cunoaşte tinerii studioşi şi de a-şi forma un model de tânăr care aspiră la bună pregătire.

Anul trecut luasem obiceiul ne a ne întruni o dată pe săptămână, la Ciulei. Ţinea unul o mică dizertaţie, urma după aceia discuţia. Apoi muzică, glume, joc. În cele din urmă serile noastre s-au rărit sau şi-au pierdut raţiunea de a fi pentru că băieţii le arătau prea puţin interes. Poate că ele vor reînvia anul acesta.

Suntem acuma 12 români laolaltă, dintre care noi veniţi sunt Poenaru, Skileru, Georgescu, Mihai, Rugescu şi Cerchez. O judecată definitivă asupra lor nu o să-mi fac pentru că-i cunosc prea de puţină vreme. În anul trecut singurul nou venit a fost Ciulei, un băiat voinic, inteligent şi de inimă, dar vanitos şi ambiţios.

Dintre străini, cunosc mai de aproape pe Böhmer, Leskievici, Mircef, Ruperti, Tschetwerihof (acuma dus), căpitanul Ivanof Brnaţki, Moagnus, Ils, Mihalski, v. Erdberg etc.

Printre oamenii pe care i-am cunoscut mai bine, în răstimpul de doi ani, au fost şi consulul Doertenbach şi Brăileanu. Doertenbach e un bancher blând, de treabă, generos, poate

Scanned with OKEN Scanner

cam doritor de distincțiuni. Brăileanu e însă tipul omului de curte, al clientului, pentru care cea mai mare fericire e o privire, o vorbă de îndurare a suzeranului. E o grijă așa de mare de a fi prevenitor față de cei mai mari decât el, un respect așa de umilit când vorbește de cutare membru al familiei regale, ori mitropolit, încât te dezgustă.

Am cunoscut de asemenea, acuma vreo 3 săptămâni, pe domnul C. Poenaru, prim președinte al Tribunalului Dolj, care mi-a făcut o strălucită impresie. Cultură, voință, spirit cumpănit și judecată severă și dreaptă în toate chestiunile.

Societatea *România* a mers bine în semestrul trecut. Eram 13: eu, Enculescu, Velican, Trandaburu, Țigoi, Ciulei, Cherchez, Rugescu, Georgescu, Mihai, Slavici, Poenaru și Schileru. La sfârșitul semestrului a fost primit și directorul școalei de agricultură de la Armășești, Nichita. Membri de onoare au primit să fie Iorga, Rădianu, Băicoianu, Popovici-Lupa, Doertenbach, Brăileanu, Brezeanu, L. Teodoru și foștii noștri colegi: Cruceru, Knechtel, Gayraud, Oancea și Mihăileanu.

S-au ținut ședințe regulat în fiecare săptămână. Conferințele au fost însă în general foarte slabe, discuția foarte palidă, petrecerea de după discuție adesea forțată. Și lucrul este firesc: sunt elemente foarte disparate, din care niciunul n-are cunoștințe agricole complecte și solide și ceea ce este mai grav este că numai doi-trei aveau înțelegere și dragoste pentru agricultură; ceilalți însă par a face ce fac de silă; agricultura e pentru ei un lucru secundar; ei nu arată nici un interes față de cele ce văd și cele ce învață; nu se coboară niciodată în realitatea vieții lor de fiecare clipă, nicodată nu se stârnește o discuție care să lămurească și să pasioneze.

Rugescu e un băiat foarte deștept, foarte simpatic, foarte bun muzicant. Pentru el muzica primează. Ca școlar, a citit mereu ziare politice, s-a pasionat de intrigile și scandalurile vieții de partid și astăzi e mare admirator al lui Tache Ionescu și nu se sfiește să spună că-i tachist, în ciuda noastră a tuturor, care simțim altfel. Altfel e un băiat foarte senin, foarte prudent, discret și prevenitor. Cred că va face politică și va ajunge să însemneze ceva, cu toate că un agronom nu va izbuti să fie niciodată.

B. Cherchez, colegul lui Rugescu de la Botoșani, e o fire de om iute și pornit, suflet de războinic din alte vremi. Pasionat de femei și de marii generali. Original, până la afectare adesea. Energie sălbatică, însă suflet puțin mlădiabil și puțin sociabil în înțelesul larg. Totuși bun prietin, pentru cine poate intra în inima lui. E citit și are judecată limpede.

Se va ține probabil de aventuri în viață.

Poenaru e un băiat slăbuț, figură și trup de precoce. O seriozitate voită de om bătrân și o ironie și un rânjet de aristocrat, care consimte să trăiască între oameni care nu-s de seama lui, îi plutește întotdeauna pe buze. E însă un om solid, cu care te poți înțelege. Va fi corect și rece întotdeauna.

Schileru, prietenul de nedespărțit al lui Poenaru. Senzual, copilăros, râzgâiat, încăpățânat și mofturos. Se îmbracă foarte elegant, face pe grandseigneur-ul, ceea ce contrastează așa de dureros cu simplitatea rustică a lui Tată-su. De va rămâne cu firea pe care o are, va fi un om insuportabil.

Georgescu e un băiat de treabă, deschis, sincer, simpatic. Cântă binișor, lucrează, dar îi place să bea. Păcat, ar putea deveni vițios. Are însușiri de agricultor.

Mihai e potolit, tăcut, așa de tăcut încât în ochii lui de pisică și în zâbetul lui jumătate umilit, jumătate mefistofelic citești parcă ceva urât, ceva care te înfioară. E gospodar și ordonat și va face avere.

Slavici e un om pierdut, un naufragiat în viață. Bețiv, leneș și risipitor, el răspunde la toate dojenile, la toate mustrările, cu un râs stupid, ori cu o indolență revoltătoare. Și totuși nu-i prost. Vina cea mare o are tată-su, care n-a știut să-l crească și să-l controleze.

Trandaburu are calități de agricultor: ordine, socoteală, sârguință. Băiat plăcut, cu toate că nu are spirit și cu toate că de câteva ori am văzut izbucnind din sufletul lui, altfel liniștit, note foarte stridente, perfidia care îl face pe ardelean adesea nesuferit. Și el bea.

Țigoi e de asemenea cumpănit și gospodar. O trăsătură de boem dă însă caracterului lui culoare și originalitate. Îi place petrecerea și la chef e un om neprețuit. Se interesează și pentru manifestările largi ale sufletului omenesc, pentru politică, artă, literatură.

Ciulei are o energie de fier, suferă însă de o lipsă totală de simț al realității. N-are idee de arta de a te purta cu oamenii. Suflet primitiv, fără pic de maleabilitate. Ambiție de conducător, de organizator, de înnoitor, fără calitățile respective însă. Totuși el poate izbândi în viață fiindcă sufletul lui are note și ascunzișuri neutilizate încă.

Nichita e un om mediu. Un băiat muncitor în școală cu o oarecare ușurință a formelor și prezentării, a ajuns în locul pe care-l are și pe care cred că și-l îndeplinește conștiincios. Se pare însă că are ambiții mari.

Dintre cei ce-au plecat, **Enculescu** este un băiat corect și muncitor, lipsit însă de inteligența ce cuprinde și organizează. Din nefericire, e mai mult încrezut și încăpățânat decât sfiicios și modest.

Gayraud, deștept, simțitor, suflet frumos de artist și de visător, cu o ușoară nuanță aristocratică. Energie slabă.

Mihăileanu înțelege ca, în limitele moralei curente, să ceară de la viață tot folosul și toată bucuria pe care ea o poate da. Cunoscător de oameni, realist implacabil.

Velican, lipsit de inteligență aleasă, suflet aspru și lacom, egoist până a ajunge să-și înșele colegii și prietenii, cum a făcut cu Ciulei. Altfel, energic și muncitor, dar în raporturile cu el trebuie să fii însă prudent pentru că el nu e în stare să te cruțe.

Scanned with OKEN Scanner

Iar eu judecătorul? O aurea mediocritas, un om pătruns de adevărul că timp pierdut e viață pierdută și că, cu fiecare clipă pe care o lași neutilizată, sute de mii ți-o iau înainte. Suflet multilateral, în care n-a intrat pasiunea pentru o anumită ramură de activitate, pe care îl roade însă mereu dorința de a ști mult, cât de mult, de a cuprinde larg, cât de larg, variatele manifestări ale spiritului omenesc. Mereu adoratul armoniei supreme, găsită de cei vechi între corp și suflet, regret că creșterea și cultura nu se face, nici pe departe, conform cu această lege implacabilă. De aș fi fost un animal perfect, acest animal ar fi târât după poftele și patimile lui omul-suflet; m-aș fi pierdut în neștiința inconștienței ori în bucuriile comune, n-aș fi ajuns însă niciodată la această senină putere de a cuprinde și diseca imensitatea vieții în toate formele ei. În felul acesta natura armonioasă în legile ei, spiritul intern, unic, a toate cuprinzător al Universului, dumnezeirea celor credincioși, restabilește în fiecare echilibrul, același echilibru pe care într-o altă formă îl găsești în firul de iarbă, în cristal ori în sistemele solare. Această lege a echilibrului a fost călăuza gândurilor mele.

Și cu această concepție stă în legătură tot felul meu de a fi. Eu pricep și admit discordia, însă o urăsc și socotesc de datoria mea s-o înăbuș pentru că ea sfărâmă forțe și duce la atomizare, la anarhie, la negarea principiului de forță și armonie, care domnește în univers. Prin urmare, nu este o slăbiciune când evit certurile, când împlinesc rolul de mediator, când mă mlădii după om și după împrejurări. Numai așa cred că voi ajunge să fac cel mai mare bine mie și celor din jurul meu, de la cei mai de aproape până la cei mai de departe.

Judecând astfel văd că sunt mai optimist, și nu din categoria acelora care socotesc că „tout est pur le mieux, dans meilleur des modes possibles", ci dintre aceia care cred că prin luptă, prin îndeplinirea datoriei, prin respectarea legilor fundamentale pe care natura le-a pus în om, se poate ajunge la o stare și o lume mai bună.

4.7. Prietenii

Dintre prietenii din România, Pompiliu pare a mă fi uitat cu totul, iar Vorvoreanu îmi scrie că a adoptat un fel de a privi viața cu totul diferit de al nostru. De Partenie m-a depărtat căsătoria lui și conflictul pe care l-a avut cu frate-meu. Petrescu e de bună seamă prea absorbit de afaceri. Tomescu e leneș și dezordonat și de aceea nu-mi scrie. Alice Țăpârdea încă nu mai îmi scrie nimic. Frate-su a ajuns un stricat.

Legături prietenești, cu toate că nu o corespondență permanentă, am cu Sever Dan, cu preotul Păunescu, cu Vorvoreanu și socotesc și cu Gayraud, de acuma înainte". **(42)**

După mărturiile sale asupra mediului școlii superioare de la Hohenheim, asupra tinerilor studioși, îndeosebi asupra colegilor săi și asupra propriei persoane, putem constata că avea un grad ridicat de maturitate intelectuală la vârsta de 23 de ani, în urma studiilor și experienței de viață prin care a trecut acolo în numai doi ani și jumătate. Astfel, și-a permis să elaboreze „o concepție principială" privind starea generală a societății românești, comportarea cetățeanului în acest context, importanța punerii roadelor științei agricole în folosul țăranilor, al cultivatorilor mici, reproducând și reflecția lui N. Iorga privind reforma legilor. Acest pasaj foarte scurt, cu mare concentrare de idei, merită a fi cunoscut de urmași, așa cum l-a notat în „Jurnal", viitorul agronom-savant. În plus, capacitățile sale de a distinge calitățile psihice umane, caracteristicile și tipurile de comportamente, rezultă dintr-o inteligență rațională elevată, cu un mod de exprimare dezarmant de sincer. Dar, omul e om și, când ajunge la sine, nu spune niciodată totul, la fel ca despre alții.

4.8. Idei generale

«Și acuma, la sfârșit, vreau să notez ideile generale, care mi s-au cristalizat în cap, după doi ani de citit, de ascultat și văzut și care socotesc că au o formă definitivă și nu se mai pot decât greu schimba», spune Gh. Ionescu-Șișești. Sunt mai degrabă concluzii independente care se pot contopi unitar, care reflectă situații variate privind individul și societatea raportate la existență, la viață. Sunt valabile și azi (2017).

1) ***În societatea românească domnește o stare bolnăvicioasă de nevroză, care desparte puterile, tinde a le reduce la atomi. Oamenii se judecă după partea negativă a vieții lor, nu după cea pozitivă. De aci lupte, certuri, polemici, insulte. Împotriva acestui spirit, care ar putea fi un splendid subiect de dramă, trebue luptat cu toată puterea, prin înțelegere, prin biruirea propriilor susceptibilități. Căci oamenii nu se pot reduce la o formă unică, medie, ci fiecare rămâne cu un eu distinct.***
2) ***Orice om cult e un conducător social. Ca atare, trebue să nu judece niciodată dintr-un punct de vedere exclusivist și unilateral (moderne, organishe od combinerende Gesamttendez a lui Kindermann).***
3) ***Din învățătura pe care o primim aici nu vom putea trage un folos direct și imediat în România, în măsura în care acest folos există aici. Împrejurările noastre din țară nu sunt aceleași.***
   Știința noastră trebue s-o punem mai mult în folosul țăranilor, al cultivatorilor mici și nu al marilor proprietari și arendași, care și fără noi au știut a crea situații strălucite.
4) ***Nu reforma legilor și a măsurilor, ci reforma spiritelor, a oamenilor, e punctul cardinal în orice primenire (N. Iorga). Din punctul acesta de vedere, toate***

Scanned with OKEN Scanner

problemele mari din ţara noastră se contopesc într-una singură, care e problema de cultură. (43)

4.9. Finalul la Şcoala de la Hohenheim

Tânărul student Gheorghe C. Ionescu a avut multe observaţii la adresa dascălilor săi de la Hohenheim, prin caracterizări foarte convingătoare, pe care le-a aşezat pe baze reale conform convingerilor sale. Ştim că a avut sentimente deosebite de stimă pentru profesorii Kindermann ş Ştim că a cker, din motive diferite. Cunoscând bine condiţiile de pregătire temeinică oferite în câmpul de ameliorare şi laboratoarele şcolii, şi-a propus ca după absolvirea şcolii, în lunile imediat următoare, mai, iunie, iulie, ‹‹să deprindă lucrările practice în câmpul de ameliorare a plantelor››, sub conducerea profesorului dr. H. Wacker. In fond, îşi dorea o pregătire temeinică, o perfecţionare într-un domeniu pentru care avea interes în perspectivă profesională. A lucrat şi a studiat în acea perioadă cu mult interes şi cu mult folos în pregătire. La finalul pregătirii în laboratorul profesorului Wacker, a primit un certificat de atestare, datat 5 august 1909, în care se menţiona astfel:

‹‹Domnul George Ionescu a luat parte activă cu cea mai mare tragere de inimă la toate lucrările curente şi a dobândit o cunoştinţă temeinică în ceea ce priveşte înfiinţarea unei exploatări agricole, practice pentru ameliorarea plantelor.

Cu bucurie adaug că domnul Ionescu a ştiut să prindă (deprindă) şi să îndeplinească cu mare sârguinţă şi multă pricepere lucrările încredinţate lui, atât în laborator, cât şi în câmpul de ameliorare. Îi fac urările cele mai bune pentru viitoarea lui carieră, tratându-l ca pe un tânăr agronom foarte asiduu şi de o inteligenţă superioară.›› **(44)**

In aceeaşi perioadă (semestrul al VI-lea la Hohenheim, mai-august 1909), absolventul G. C. Ionescu mai adaugă: ‹‹Am rămas la Hohenheim, deşi obţinusem diploma, cu dorinţa de a mă perfecţiona în anumite ramuri. Am urmat lucrările de „Macroscopie" cu profesorul Kirchner, iar cursuri şi lucrări practice de „Patologie vegetală" cu dr. Lang. În timpul liber citeam cărţile aduse din Franţa şi căutam să-mi completez cultura mea generală. Mă pregăteam pentru a merge în toamnă la Universitatea din Jena pentru studiu de doctorat›› („Jurnal", vol. I, p. 259).

Această largă descriere asupra activităţii de pregătire realizate de tânărul Gheorghe C. Ionescu constituie o sursă de cunoaştere a funcţionării şcolilor superioare de agricultură din Germania, care erau un model pentru acel timp. În aceeaşi măsură, s-au oferit informaţii detaliate asupra activităţii tânărului student român, care ne face o prezentare tipică a unei personalităţi importante în devenire, încă de la sfârşitul studiilor, în baza acumulării unei vaste instruiri şi a consolidării unei educaţii alese într-o şcoală germană.

4.10. Întoarcerea în ţară – august 1909

După încheierea perioadei de studii asupra ameliorării grâului, în laboratorul profesorului H. Wacker, precum şi în cele de macroscopie şi patologie vegetală, ca un stagiu de perfecţionare, după obţinerea diplomei, o perioadă de trei luni tânărul absolvent G. Ionescu-Şişeşti s-a întors în ţară. Nu şi-a propus şi nici nu-şi putea permite a intra într-o vacanţă de odihnă şi plăceri. Era preocupat de viitor iar gândul îl ducea la comparaţia între scrierile literare, pentru care dovedise un talent recunoscut prin concursuri şi cele agronomice pentru care studiase trei ani la Hohenheim.

Absolventul de Hohenheim a ajuns la Bucureşti în luna august 1909, iar la 11 septembrie a trimis Universităţii Jena, cererea sa pentru a fi admis la studii de doctorat în agronomie. In acelaşi timp a solicitat bursa necesară, în ţară, aşteptând cu o stare de emoţie şi nelinişte rezultatul, aşa cum descriu biografii săi (Veronica Mihalca şi Speranţa Ionescu-Şişeşti, p. 34, 55). În realitate situaţia s-a rezolvat în mod corect şi normal, încât emoţiile puteau lipsi.

Spiritul său activ şi interesul pentru viaţa culturală a ţării l-au determinat să se informeze prin numeroase deplasări şi vizite la instituţii de cultură şi evenimente care îi permiteau constatarea preocupărilor în acest domeniu şi nivelul activităţilor. Vizita sa la Universitate, la o casă de creaţie a scriitorilor, vizionarea unor spectacole la Teatrul Naţional, participarea la „Congresul studenţesc" din Bucureşti sunt prezentate cu entuziasm sau cu spiritul său critic, scurt şi sec.

‹‹Am fost la „Congresul studenţesc". Înălţătoare întâlnire de tineri români pretutindeni. Înălţătoare clipe, cele de la Teatrul Naţional; conferinţa lui Coroi (au fost atât de multe, în timp, că azi nu se mai descurcă nimeni cu acest nume, n.a.) şi a celorlalţi. Tinerimea noastră însă n-are educaţie, alminterea n-ar umbla atâta după pomană, nu s-ar repezi pe coşul cu pere la masă şăi n-ar fi terminat congresul (discuţia statutelor) într-o aşa anarhie.

In luna septembrie (6-9 sep) a participat la un congres studenţesc de la Iaşi, ca delegat al studenţilor români de la Hohenheim, despre care a publicat un amplu material în „Gazeta Transilvaniei" precum şi în revista „Ramuri" de la Craiova (nr. 19-20/1909). In acelaşi timp a publicat cronici de teatru, precum şi articole de agricultură în „Viaţa românească", „Câmpul" şi „Economia naţională". Toate s-au produs în câteva săptămâni. Acesta era nivelul intelectualului agronom, absolvent de la Şcoala Superioară de Agricultură-Horticultură Hohenheim.

Scanned with OKEN Scanner

5. STUDII DE DOCTORAT ÎN AGRONOMIE LA UNIVERSITATEA DIN JENA-GERMANIA

Încă din perioada studiilor de la Hohenheim, după ce a hotărât că va adopta profesia de agronom, în anul 1908, tânărul Gheorghe Ionescu s-a preocupat de ideea perfecționării profesionale prin doctorat. Astfel, într-o scrisoare datată 15 februarie 1909, înaintea examenului de absolvire a școlii, scria colegilor săi, prin „Charta rotunda", astfel: ‹‹Mie mi s-au prelungit ajutoarele, mi s-au creat și altele, așa că voi merge la Halle să fac doctoratul. La vară rămân aici să lucrez în laboratoare (la profesorul H. Wacker); în august și septembrie voi fi în țară, când vă voi vizita, sigur, pe toți›› (Mihalca, Veronica). Așa s-a întâmplat. In „Jurnal", vol. I, p. 259, este descrisă întoarcerea la București din toamna anului 1909 astfel: ‹‹m-am despărțit de Hohenheim fără emoții. Au fost ani de muncă cu puține bucurii și multe necazuri. Timpul purifică amintirile și lasă numai aureola de lumină.

Am pornit spre țară. In drum m-am oprit, o săptămână, la Viena unde se găsea fratele meu Nicolae. Am vizitat împreuna Praterul, Schönbrunul, după galeriile de artă etc. Am discutat mult și de toate: nu ne văzusem de trei ani.

M-am oprit apoi în Ardeal la Moci, la prietinul Sever Dan, într-o admirabilă atmosferă de familie, rustică și patriarhală.

Am făcut o escursie pe Mureș, la Luduș și Lechința, și am petrecut acolo clipe de neuitat, într-un cerc de tinere fete și doamne: Leona Kormoș, Lenuța Boeriu, doamna Russu. Apoi am stat două săptămâni acasă, la Șișești, cu mama, cu surorile mele, Veta și Natalia (așa de drăguță și cuminte) și mi-am vizitat rudele. Am fost la Turnu Severin și mi-am revăzut prietinii: Băbeanu, Galici, Vorvoreanu. Am vizitat pe profesorul meu Armașu.

Apoi la Craiova, la redacția revistei „Ramuri", al cărei colaborator eram. Am stat aci câteva zile, cu Tomescu, Șoban-Făgețel (directorul revistei) și Vulovici. Am vizitat pe poeta Farago și pe profesorul Mihăileanu, și ei colaboratori ai revistei.

Am mers apoi la prietinul meu, preotul Stancu Păunescu, la Didești. Minte luminată, suflet echilibrat, energie neînfrânată. Luptător pentru asanarea bisericii: ca urmare, a fost caterisit.››

In toamna anului 1909, pe lângă activitățile numeroase descrise, tânărul absolvent de Hohenheim se pregătea pentru elaborarea tezei de doctorat, consultând și strângând bibliografie masivă de la Ministerul Agriculturii și de la Academia Română; și-a rezolvat problema bursei prin „Casa Școalelor", având aici sprijinul domnului Gârboviceanu, care i-a fost de ajutor și la Hohenheim. Nu s-a aflat de ce nu i-a reușit planul cu doctoratul la Halle. Credem că Jena a fost aleasă pentru prestigiul insituției și așezarea orașului ca o citadelă liniștită cu o natură fermecătoare. Totuși, în acel timp, Universitatea din Halle avea un institut agronomic vestit unde au studiat cu o generație înainte George Maior și Nicolae Octavian Popovici-Lupa, iar mai târziu, eminentul profesor economist Mihail Șerban, fost director al Academiei de Științe Agricole Cluj și secretar de stat în Ministerul Agriculturii și Domeniilor (Peștean I. V.- „Oameni de seamă ai științei agricole românești, vol. II, editura Pamfilius, Iași, 2006, pp.257-261).

Pentru absolvenții eminenți cu studii superioare în străinătate, atunci, de regulă, se acordau burse de stat, spre a finaliza pregătirea prin obținerea titlului științific de „doctor". De aceea, în stuația dată, a fost suficientă o cerere înaintată către „Casa Școalelor", condusă în acel an (1909) de profesorul Mihail Popescu; acea „casă" înființată de P. S. Aurelian, în anul 1896, în scurta sa perioadă de prim-ministru.

La 13 decembrie 1909, Gheorghe Ionescu depunea jurământul tradițional și era primit în rândurile *cetățenilor academici ai universității*. Aici a studiat doi ani și două luni, fiind prezent în fața ***comisiei speciale*** la solemnitatea examenului de doctorat, în ziua de 11 februarie 1911.

Teze de doctorat prezentate ca „studiu" în acea perioadă au susținut înaintea sa și Nicolae Octavian Popovici-Lupa (1909), George Cipăianu (1903) ș.a.; trebuie să spunem însă, ca tot în acel timp au fost susținute lucrări cu teme din alte domenii ale științei agricole, care au fost elaborate pe bază de observații și cercetări proprii, foarte valoroase. In acest fel, putem aminti de eminentul profesor George Maior, cu lucrarea „Die Tzigae Rase", distinsul profesor agro-chimist Ion M. Dobrescu, care a prezentat teza „Dinamica asimilării potasiului din minerale" (1915); unicul părinte al învățământului agronomic universitar din România, la Iași (1907-1912), Haralamb Vasiliu, cu teza „Noi cercetări asupra substanțelor mame ale acidului hippuric în corpul animal" (1906), Agricola Cardas cu teza „Rumänien Rindwiehsund" (Creșterea vitelor raselor românești) (Peștean, I. V. „Oameni de seamă ai științei agricole Românești", vol. I, editura Pamfilius, Iași, 1997). Cercetări profunde pentru teze de doctorat au efectuat și Dumitru I. Andronescu, asupra geneticii porumbului in S.U.A (1916-1917) unde a lucrat cu celebrul ameliorator W. B. Gennert, publicând în avans cinci lucrări excepționale în domeniu; Victor Ghimpu, cu studiul cariologic la genurile Medicago și Hordeum, susținând teza la Universitatea Sorbona (1930).

In acea zi când începea studiile de doctorat și-a notat o autoreflecție asupra unui moment important din viața sa, raportat la viitor, fapt ce merită a fi cunoscut de tinerii serioși din toate timpurile. Iată ce spunea despre sine: ‹‹In definitiv, n-ai dreptul să fii nemulțumit. Ai repurtat o izbândă. Un om cu viitor turbure a putut duce la bun sfârșit un plan, o misiune, un ciclu de cunoștințe, un punct câștigat. O sănătate foarte șubredă pe care ai călăuzit-o cu pricepere și voință și care este acuma mai mulțumitoare decât oricând, de când paginile acestea închid dureri›› (11/24 septembrie 1910) („Jurnal", vol. I, p. 260).

Scanned with OKEN Scanner

Analizând conținutul tezei de doctorat elaborată de Gheorghe Ionescu, constatăm prezentarea unui „studiu" asupra temei abordate, în care introduce observații și idei personale, apelând la o bibliografie bogată adecvată fiecărui capitol al lucrării, publicată în scurta perioadă în care a parcurs studii agronomice. A realizat astfel o operă remarcabilă ce descrie „agricultura țărănească" din România la un nivel înalt, demnă de calificativul primit.

5.1. Teza de doctorat

Teza de doctorat sub titlul „Rumaniens bauerliche Landwirtschaft" (Agricultura țărănească din România) a fost apreciată cu distincția „magna cum laudae", fiind recenzată în țară de către profesorul N. O. Popovici-Lupa în revista „Viața agricolă", nr. 3 din 1912, înainte de eliberarea diplomei de doctorat la 9 mai 1912, data primirii ei la Jena, după ce a fost tipărită la București. **(45)**

Analiza ulterioară a tezei de doctorat nu a mai fost abordată în volumele principale care au prezentat opera și contribuțiile sale la dezvoltarea și progresul științei agricole românești. Ne referim la volumul „Probleme actuale de biologie și științe agricole" (1960), „Culegere din lucrările științifice" (1966) și „Gheorghe Ionescu-Șișești - contribuția operei sale științifice la progresul agriculturii în România" (1977), „G. Ionescu-Șișești – 100 de ani de la naștere" (1885).

Dacă raportăm lucrarea de doctorat prezentată de dr. G. Ionescu-Șișești la starea științei agricole și nivelul de practicare a agriculturii în România, vom recunoaște în primul rând o vastă cuprindere a tuturor ramurilor de activitate ce definesc acest domeniu. Astfel, tema este tratată pe o întindere de 144 de pagini, rar întâlnită în domenul științelor din acel timp; introducerea a avut 15 pagini și trata aspecte generale despre țară și starea agriculturii. Conținutul de bază al tezei prezintă patru capitole: 1. Producția vegetală; 2. Creșterea vitelor; 3. Condiții de folosire a capitalului și rentabilitate; 4. Sistemul corporatist. La acestea se adaugă o scurtă notă biografică pe o pagină, unde prezintă parcursul său școlar și studiile din Germania, amintind numele profesorilor de la Hohenheim și a câtorva de la Jena, între care se aflau Pierstorff, Stahl și Edler, cărora le aduce mulțumiri.

Trebuie să menționăm bibliografia utilizată în elaborarea tezei, care este o oglindă a stării științei și practicii agricole, la momentul perioadei sale de studii. Este interesant să subliniem că toate lucrările consultate, în număr de 50, au fost publicate între anii 1901-1910. Remarcăm între lucrările citate: „Agricultura", de N. O. Popovici-Lupa, „Creșterea porumbului" - teza de doctorat a lui Al. Nasta ținută la Leipzig, în 1909; „Introducerea culturii sfeclei de zahăr și a culturii sfeclei de zahăr pentru sămânță în România"- teza de doctorat a lui George Cipăianu, ținută la Leipzig în 1909; prima lucrare importantă de zootehnie publicată de profesorul N. Filip: „Animalele României", lucrarea lui Agricola Cardaș „Creșterea vitelor în România", Bonn, 1909, monografiile a 12 comune, „Convenția comercială cu Austro-Ungaria (din 1875)", anulată de P. S. Aurelian în aprilie-mai 1886, aflat în fruntea „Delegației române", și publicată de ginerele său, eminentul economist Constantin I. Băicoianu, ș.a. Atunci, Aurelian a reușit să determine „Delegația Austro-Ungară" să renunțe la prelungirea „Convenției comerciale", din cauza condițiilor impuse de guvernul român. A urmat „Blocada Comercială".

Am menționat exemplele bibliografice anterioare pentru a constata că era un viu și entuziast interes pentru o bună pregătire a tinerilor în domeniul agriculturii, prin studii de doctorat în străinătate. La începutul secolului al XX-lea, au fost asaltate cele mai vestite școli din Apus, iar aceia care se angajau în acel „front" erau valori care au contribuit imens la dezvoltarea științelor agricole, decenii la rând în secolul al XX-lea. În această epocă, s-a înscris și activitatea cu totul remarcabilă a agronomului savant Gheorghe Ionescu-Șișești.

Având amploarea unei lucrări de elită, reproducem integral cuprinsul și lista bibliografiei tezei de doctorat susținută de Gheorghe-Ionescu Șișești la Jena în Germania, ca un document bibliografic original capabil a schimba secolele ce vor urma.

5.2. Cuprinsul tezei de doctorat - bibliografia

Cuprins

		Pagina
Introducere		
	1. Producția vegetală	
1.	Condiții geografice, climatice și pedologice	16
2.	Împărțirea suprafețelor agricole	22
3.	Lucrarea și fertilizarea solului	25
4.	Cultura porumbului	28
5.	Cultura grâului	34
6.	Celelalte specii de cereale	39
7.	Leguminoase	42
8.	Cartoful și sfecla de zahăr	43
9.	Plantele comerciale	49
10.	Legumicultura	53
11.	Plantele furajere, fânețe, pășuni	56
12.	Pomicultura și viticultura	60

Scanned with OKEN Scanner

13.	Pădurea	63
	2. Creşterea vitelor	
1.	Statistica animală	65
2.	Creşterea cabalinelor	70
3.	Creşterea bovinelor	72
4.	Creşterea oilor	76
5.	Creşterea suinelor	79
6.	Nutriţia şi întreţinerea animalelor	80
7.	Randamentul animalelor	84
8.	Stimularea creşterii animalelor	88
9.	Creşterea animalelor mici	93
	3. Condiţii şi întreprinderi de capital şi rentabilitate	
1.	Structura proprietăţii funciare şi statistica întreprinderii	97
2.	Valoarea terenului şi a îndatorării	100
3.	Maşini şi unelte: Valoarea şi raportul lor faţă de suprafaţă	102
4.	Un exemplu pentru raportul dintre diferitele tipuri de capital în întreprinderea ţărănească	106
5.	Munca	109
6.	Profitul brut, venitul net, impozitul	113
7.	Rentabilitatea gospodăriei ţărăneşti	116
	4. Sistemul cooperatist	
1.	Cooperativele de credit	123
2.	Cooperativele de leasing	133
3.	Alte tipuri de cooperative. Apreciere finală	140
Bibliografie		144

Bibliografie

1. *Agricultura* – Dr. N. O. Popovici-Lupa, Bucureşti, 1908
2. ***Constituţia agrară a României*** – Prof. N. Filip, Bucureşti
3. *Anuarele Băncilor populare.* Ministerul Cultelor şi Instrucţiei Publice. 1901 şi 1902, Buc.
4. *Anuarele Băncilor populare.* Cassa Centrala a Băncilor populare. 1904, 1905, 1906, 1907, 1908, Buc.
5. *Boalele ţăranului român.* Dr. V. Babeş. Buc. 1901
6. *Camăta la sate* – Agricola (D. Protopopescu). Buc., 1904
7. *Cestiunea agrară* (în) 1. G. Bibicescu, Buc., 1907
8. *Congresul băncilor populare 1904.* Conferinţe. Ploieşti
9. *Congresul băncilor populare 1906* în Curierul băncilor populare din 1906
10. *Convenţiunea comercială cu Austro-Ungaria, Ce înţelegem prin politica comercială. Cum se pune problema ei actuală.* Dr. C. I. Băicoianu. Buc., 1908
11. *Cooperativele săteşti. Starea lor actuală şi menirea lor în viitor.* I. G. Ciorescu-Bogdana. Bârlad, 1907
12. *Dezbaterile parlamentare, Sesiunea 1907-1908* (Monitorul Oficial)
13. ***Principatele dunărene.*** I. F. Neugebauer. Breslau, 1859
14. ***Introducerea culturii sfeclei de zahăr şi a culturii sfeclei de zahăr pentru sămânţă în România.*** George Cipăianu, Leipzig, 1909 (Diss)
15. ***Împărţirea proprietăţii funciare şi problema ţărănească în România.*** Dr. G. D. Creangă, Leipzig, 1907
16. ***Agricultura României pe baza situaţiei sale climatice sau a climatografiei agricole a României.*** Halle, 1908 (Diss)
17. *Legea băncilor populare săteşti. Buc., 1905*
18. ***Legea agrară din 1864 şi situaţia ţăranului din România.*** G. Moroianu, Stuugart, 1898
19. *Monografia comunei Avrămeşti, Tutova.* Const. Solomon. Buc., 1904
20. ***Creşterea porumbului în România.*** Dr. A. Nasta, Leipzig, 1909
21. *Monografia comunei Bragadiru-Bulgar, Ilfov.* A. V. Oadei. Buc., 1904
22. *Monografia comunei Catunele – Dolj.* Stan Tuţescu. Buc., 1904
23. *Monografia Băncii populare Gilortul.* G. Dumitrescu – Bumbeşti
24. *Monografia comunei Mărăşeşti, Bacău.* Oh. Cârlănescu, Bucureşti, 1905
25. *Monografia comunei Năneşti, Putna.* Dr. D. Galian. Buc., 1904
26. *Monografia comunei Pechea, Covurlui.* D. T. Oheroghiu. Buc., 1905
27. *Monografia comunei Peştani, Gorj.* Gheorghe Popescu. Buc., 1904
28. *Monografia comunei Raci, Gorj.* C. Alexianu. Buc., 1904
29. *Monografia comunei Romaneşti, Gorj.* C. Smântânescu. Buc., 1904
30. *Monografia comunei Şişeşti, Mehedinţi.* Pr. C. Ionescu. Buc., 1905
31. *Monografia comunei Stăvileşti, Fălciu.* N. T. Mocanu. Buc., 1905
32. *Monografia comunei Văleni, Olt.* S. P. Radianu. Buc., 1904
33. ***Creşterea cabalinelor în România.*** Zahareanu M., Leipzig, 1907

Scanned with OKEN Scanner

34. *Poveţe asupra creşterei şi îngrijirei boilor, oilor şi porcilor.* Prof. N. Filip. Buc., 1910
35. *Regatul României, din punct de vedere al agriculturei sale.* Dr. Karl Freytag. (trad. G. Maior). Buc., 1898 rezultatele date de legile din 1881 şi 1889 pentru vânzarea statului în loturi mici. A. Carp, Ministerul Agriculturei, Buc., 1909
36. ***Creşterea vitelor în România.*** Agricola Cardaş. Bonn, 1910
37. *Sarcinele proprietăţii rurale.* Dimitrie S. Neniţescu. Buc., 1901
38. *Selecţiunea vitelor bovine pe moşia Darabani-Codreni.* Leonida Georgescu-Gruian. Buc.
39. *Situaţia arendaşilor faţă de chestiunea ţărănească.* **Conferinţă. Dr. G. D. Creangă. Buc., 1907**
40. *Starea socială a săteanului.* O. D. Scraba. Buc., 1907
41. *Statistica agricolă a României. Partea I. Exploataţiunile agricole.* Dr. L. Colescu. Buc., 1907
42. *Statistica agricolă pe ipoy.* Ministerul Agriculturei. Bucureşti, 1908
43. *Statistica agricolă pe 1908.* Ministerul Agriculturei. Bucureşti, 1909
44. *Statistica animalelor domestice din România.* Dr. L. Colescu. Bucureşti, 1903
45. *Statistica preţurilor de munci agricole 1904-1907.* Ministerul Agriculturei. Bucureşti, 1908

Reviste (articole separate şi notiţe), Bucureşti, 1907-1910

46. Economia naţională; Jurnalul Societăţii centrale agricole; Câmpul; România agricolă; Viaţa agricolă

* * *

Notările sale asupra perioadei studiilor de doctorat de la Jena ne aduc informaţii asupra activităţii foarte variate; asupra acelui vestit centru universitar, a eforturilor de perfecţionare şi interesului său continuu pentru cultură şi educaţie, iată:

5.3. Studiile la Universitatea din Jena.

Toamna 1909 până în februarie 1911

«Am păşit mai departe tot cu greutăţi. Din când în când, aveam stări de deprimare şi de oboseală pe care căutam să le învingă... oraşul Jena e tocmai centrul intelectual pe care îl căutam. Un oraş mic, liniştitor, cu o viaţă intelectuală ridicată, cu împrejurimi încântătoare. Am locuit întâi la un tehnician al uzinelor Zeiss, apoi la un muncitor-măcelar, cu care mergeam adesea duminica *auf dem Berg*, adică la minuscula lui grădiniţă în afara oraşului. La jumătate de oră distanţă de Jena este Weimar, oraşul unde a trăit Goethe. Am vizitat de mai mult ori oraşul.» („Jurnal" p. 260)

Jena: «am nimerit ceea ce doream. Un oraş de provincie cu culoare locală şi culoare istorică în care te poţi simţi ca la ţară. Oraşele mari m-ar omorî. Aici, cinci minute şi sunt afară pe dealuri, pe câmpii, în pădure. În oraş, linişte. Puţin zuruit de tramvaie, puţine trăsuri, pe strade puţin zgomot şi slabă circulaţie, afară de piaţă şi Johanstrasse care la anumite ore, stradă de expoziţie şi de întâlnire a unui anumit public.

Privelişte de pe Landgrafe de pe forst, de pe jenzig, mi-e largă, frumoasă. Împrejurimi încântătoare, prilej pentru tot felul de excursii. Paradisul, Saale, barca, băile, o adevărată mângâiere, vara. Multe ploi, multă umezeală şi multă ceaţă, de altfel ca peste tot în Germania, ceea ce e nu numai neplăcut, dar şi deprimant, iar pentru sănătăţile şubrede, e de-a dreptul vătămător.

Iarna trecută a fost moale, deci searbădă. La săniuş nu am fost niciodată, de patinat, am patinat o singură oară. Poate că cea viitoare va fi mai puţin ingrată.

Oraş de cultură cu cele mai multe dintre avantajele oraşelor mari. Wolkshaus. Concerte. Conferinţe. Iarna, teatru. Cursuri universitare libere (am audiat pe Weinel). Cafenele (pentru cine le gustă). Cortegii, glume şi năzbâtii studenţeşti orişicând şi oriunde. Localuri publice de dans în care e multă imoralitate indiscretă.

La o jumătate de oră,. Weimarul clasic, cu un foarte bun teatru, cu muzee, cari cuprind opere de prim ordin.

Universitatea, o clădire scundă, în stil de mânăstire, nu-i urâtă, dar e neigienică. Coridoarele parcă te înăbuşă. Sălile de curs n-au aer.

Seminarul e foarte practic şi frumos, în simplitatea lui. Biblioteca foarte mare, funcţionează admirabil. Institutul agricol instalat în vechea casă a lui Griesbach în care şi-a ţinut Schiller lecţiile de istorie, e aproape dărăpănată. Colecţii vechi. Cabinetul de lectură, sărac. Niciun grajd, niciun animal de demonstraţie. Câmpul de experienţă la Zwästen. Studenţii nu-l utilizează.»

Este o descriere ce ilustrează atât persoana iubitoare de liniştea naturii şi puterea ei de înântare dar şi faptul că Jena era totuşi, mai mult un nume, decât o mare şcoala agricolă. Acest lucru va transpare şi din alte evocări ale doctorandului G. C. Ionescu. Celelalte facultăţi sporeau faima acelei instituţii.

5.4. Profesorii de la Universitatea Jena

La fel ca în perioada studiilor de la Hohenheim, dar într-o etapă de evoluţie superioară pentru pregătirea sa, doctorandul G. Ionescu Şişeşti a descris instituţia unde se perfecţiona în specialitatea aleasă, fără să uite de profesorii pe care i-a avut. Intr-o pagină din jurnalul său, când împlinea 25 de ani, face o analiză obiectivă, raţională care exprimă poziţia unui tânăr temeinic instruit şi cu o evidentă experienţă de viaţă. Îşi cunoştea bine obiectivele pentru care se afla acolo departe de ţară, fapt confirmat de activitatea sa complexă din perioada petrecută la Jena. Iată:

Scanned with OKEN Scanner

Profesorii nu-mi impun.

Edler are foarte multe și solide cunoștințe, e un om încet și greoi, care-ți adoarme spiritul. Predă rar și apăsat, elementar, ca pentru oameni inculți ori tari de cap. Ce deosebire între el și Strebel!

Nathusius, specialist în Pferdezucht, mai mult pretențios decât un profesor valoros. Totuși conștiincios și de treabă. **Jemendorf** rămîne cu mult în urma lui **Morgen**.

Pierstorff, de economie politică, are foarte bună pregătire, spirit fin și perspicace. Curs interesant, de o valoare științifică superioară celui făcut de **Kindermann**. Păcat că e un om nervos, cu o dicțiune așa de rea, cu așa de puțină grijă față de formă și așa de obosit. În afară de îndatoririle lui de profesor, cred că nu mai lucrează nimic. Lucrările din seminarul lui sunt de cele mai multe ori fade, încărcate, greoaie, minuțioase (o metodă germană!). discuția și expunerea vederilor lui sunt totdeauna interesante. Seminarul agricol al lui **Edler** e slab.

Schachner e un om muncitor, îndrăzneț, banal însp, fără vederi largi, fără avânt.

Graef care face istoria artei, e un profesor afectat (tocmai fiindcă încearcă prea mult să fie simplu), foarte mediocru.

Rein se impune cu seninătatea lui de educator, cu stăpânirea lui de sine; formalismul lui pedagogic devine de la o vreme obositor.

Eucken nu mă poate încălzi cu tot idealismul lui filozofic și cu toată oratoria lui zgomotoasă. Îl admir însă ca om. E unul din cei mai frumoși și cei mai sănătoși bătrâni pe care i-am cunoscut vreodată.

Detmer, de sistematică vegetală, e admirabil. Pentru el, știința este cea mai mare binefacere. A participat la diferite expediții științifice în diverse părți ale lumii. În afară de știință și de familia lui, nimic nu-l poate preocupa. E un om care va muri fericit.

L-am văzut pe **Haeckel**, figură de patriarh. **(46)**

La fel ca în toate ocaziile precedente de studii, sau altele, Gheorghe Ionescu a efectuat excursii sau vizite și în perioada doctoratului, cu ocazia călătoriilor spre țară din acea perioadă. Iată ce ne spune despre acestea din perioada amintită:

5.5. Călătorii în timpul studiilor de la Universitatea Jena

‹‹În vacanțele dintre semestre, am făcut mai multe călătorii în Germania, spre a cunoaște mai bine poporul și țara, înainte de a o părăsi.

Am plecat la Halle, Lipska, Dresda, la München și la Berlin.

La Berlin am stat 10 zile cu Ciulei, în toamna anului 1910. Am vizitat împreună tot ce era mai de seamă, am fost veseli și ne-am despărțit frățește.

Din când în când, am avut și la Jena crize sufletești, stări de deprimare, oscilații în metoda de a-mi conduce viața. Scriam în *Jurnal*, la 11/24 septembrie 1910: *de când l-am citit pe Carlyle și mai deunăzi Jardin de Bérénice, a lui Baarrès, și de câte ori stau și mă gândesc cât de fadă e viața prinsă în programe și formule, am ajuns la convingerea că a ucide spontaneitatea din noi și din natură și a o înlocui cu interpretarea clară, conștientă, rece, înseamnă a-i lua vieții orice poezie, înseamnă a-i închide omului drumul spre avânt și mai înseamna frumusețea primordială a naturii.››*

Este o confesiune din care se poate „citi" factura psihică a persoanei. Influența cărților unor autori despre care nu a mai vorbit nimeni în secolul XX, asupra convingerilor sale consolidate până la vârsta de 25 de ani ne apare ca o nefericită citare. În viața sa, după cum scrie în „Jurnal", s-a plasat undeva în mijlocul raționamentului.

Despre perfecționarea studiilor prin doctorat, au scris biografii săi, precum și autorii unor articole de evocare a personalității eminentului agronom savant Gheorghe Ionescu-Șișești. Găsim însă potrivit a reproduce confesiunea sa din „Jurnal" (vol. I, p. 261), privind datele esențiale: titlul tezei de doctorat, încadrarea temei în domeniul științelor, calificativul care i-a fost acordat de comisia examinatoare, disciplinele la care a susținut examenul, cu specificarea gradului specialității, emoțiile și recunoașterea ei în țară sau „echivalarea".

Iată ce ne-a lăsat scris dr. Gheorghe Ionescu-Șișești:

5.6. Doctoratul

‹‹Am trecut examenul de doctorat, în fața „Comisiei Speciale", cu solemnitate, la 11 februarie 1911. Am obținut calificativul *„Magna cum laude"*.

Teza de doctorat reflectă preocupările mele din ultimii ani. E intitulată *„Rumäniens bauerliche Landwirtschaft"* (Agricultura țărănească din România, un subiect comun).

După vechile tradiții ale universităților germane, doctoratul meu în filosofie, adică în știință. Disciplinele la care am fost examinat, alese de mine, au fost:

Agronomia - specialitate principală
Botanica
Economia politică - specialități secundare

Examenul a fost mai ușor decât îmi era teamă.

Am mai stat la Jena, după trecerea examenului de doctorat, până la sfârșitul lunii (februarie), pentru a mă recreea și pentru a găsi o soluție pentru editarea tezei. Nu am găsit această soluție; teza s-a tipărit la București.

După trimiterea tezet tipărite, mi s-a eliberat diploma de doctor, în limba latină.

Diploma am echivalat-o după aceea, în 1914, la Universitatea din Iași, în urma examenului depus. Președintele Comisiei de examinare a fost profesorul Bujor (biologie), iar

Scanned with OKEN Scanner

membri au fost profesor Popovici (botanică) și profesor Haralamb Vasiliu (agronomie)" („Jurnal", vol. I, p. 261)

Așa cum se poate constata, „doctoratul parcurs de Gheorghe Ionescu-Șișești la Jena a avut valențe de valoare, atât prin interesul deosebit pentru studiu și cultură generală, cât și prin nivelul elevat al tezei sale „Agricultura țărănească din România", un studiu bogat în informație, expus într-o formă științifică, adaptat la practica agricolă a țării care merită azi așezată într-o poziție de reper în epocă. De aceea, apreciem că va veni timpul când Academia Română va edita opera agronomului Gheorghe Ionescu, incluzând și teza sa te doctorat, tradusă din limba germană.

În perioada doctoratului la Jena, tânărul doctorand a continuat să fie susținător al activității „Societății România", cu acel schimb de idei inițiat prin „Charta rotunda". Îl preocupa tot mai mult ideea efectuării experiențelor în scopul progresului practicii productive. În scrierile sale către colegi găsim aceste comentarii: ‹‹Mă gândesc că cele mai bune articole pentru revistele noastre agricole sînt cele izvorâte din absența directă a faptelor acolo, la țară... (o idee comună celor care erau cu adevărat interesați de progesul agriculturii în țară); de ce să nu lucrăm în practică pentru a ne convinge în practică de mijloacele prin care s-ar putea realiza o îmbunătățire a agriculturii noastre?; rezultatele comune ar putea avea atunci altă rigoare. Și de ce n-ar fi posibil să-l convingem pe Băbeanu, pe Leontopol și pe alții cu care într-un fel sau altul avem legături, să facă același lucru? **Eu cred că numai repetând aceeași experiență în 10-20 de puncte ale țării s-ar putea stabili dacă, de pildă, a îngrășa cu bălegar, ori cu fosfatele de la Mărășești e rentabil; dacă cutare sau cutare mașină e mai bună**.››

Aceste preocupări ne arată interesul său pentru a intra în sfera activității profesiei alese, de a fi un mobilizator al ideilor și contribuțiilor colegiale în sprijinul progresului, în cunoașterea și aplicarea științei în agricultură; mai mult, din ultima propunere referitor la numărul mare de experiențe efectuate în locuri diferite în țară vedem visul lui, de mai târziu, privind înființarea stațiunilor de cercetări agricole în cadrul unei instituții centrale, care la data organizării primea denumirea de „Institutul de Cercetări Agricole al României".

5.7. Publicistica din perioada studiilor de doctorat

Curând după intrarea la studiile de doctorat, G. C. Ionescu-Șișești a început o activitate publicistică foarte bogată, reușind să-i fie tipărite nouă articole și studii în cele mai apreciate reviste ale timpului. Erau lucrări importante, de nivel corespunzător pentru pregătirea la care aspira și marcau o continuare în plan superior, față de articolele din perioada Hohenheim. Între ele ținem să fie menționate următoarele:

1. „Ce trebuie să știm când întrebuințăm îngrășăminte minerale" (*Câmpul,* nr. 2/1910)
2. „Cuprinsul și caracterul agriculturii ca știință" (*Viața agricolă*, nr. 3/1910)
3. „Cum se ocrotește în Germania proprietatea țărănească. Dreptul de moștenire indiviză" (*Economia națională*, nr. 4/1910)
4. „Cu privire la numele și diviziunea economiei politice" (*Economia națională*, nr. 10/1910)
5. „Istoricul chestiunii țărănești" (*Viața agricolă*, nr.9-10/1910)
6. „Autoasigurarea în agricultură" (*România agricolă,* 1911)
7. „Pisciculturа intensivă" (*România agricolă*, 1911)
8. „Consultațiuni agricole" (*România agricolă*, 1911)
9. „Impozitul pe valoarea funciară în Germania" (1912)

Ultimele patru titluri au fost republicate în volumul „Actualități agricole" (1913).

Precizăm că, pentru această perioadă este reprezentativ studiul „Istoricul chestiunei țărănești", o temă tratată cu cea mai înaltă pertinență în secolul al XIX-lea de Nicolae Bălcescu, V. Boerescu, Radu Răducanu Rosetti, P. S. Aurelian, A. Beldiman, Nicolae Iorga dar și alte nume pe care istoria secolului al XX-lea le-a uitat. Aproape toți aceștia din urmă au reluat ideile din scrierile celor mari amintiți anterior. Cine a mai auzit de Petre Opran (1858), G. Păncescu (1887), N. V. Leonescu (1887), I. Rădoi (1895), C. R. Geblescu.

Studiul elaborat de tânărul doctorand, care avea numai 25 de ani. Văzută azi este o lucrare expusă în spiritul unei gândiri personale raționale, pe o întindere de 12 pagini, publicată în „Viața Agricolă", nr. 9-10/1916. Remarcăm mai întâi un limbaj bine așezat în fraze clare, idei distincte, formulare specifică unui cunoscător avizat al subiectului, respectarea apariției cronologice a studiilor autorilor care au tratat „problema țărănească" sub diferite titluri și accentuând caracteristica originală a fiecăruia. Este, fără îndoială, un studiu interesant pentru acest subiect, pretabil pentru publicarea într-o revistă a timpului și merită să subliniem justețea observațiilor personale asupra conținutului de idei a lucrărilor fiecărui autor, fără însă a le completa cu opinii originale, dar accentuând importanța și locul pe care îl au în lămurirea temei. Sigur că un asemenea subiect se cuvenea unui istoric, care să fie redat într-o carte, astfel că studiul său restrâns, populat și cu multe scrieri în limba germană, îl apreciem ca o provocare, dar și ca o formă de manifestare personală. Subiectul temei era istorie.

Presupunem că acest studiu l-a făcut în legătură cu tema lucrării sale de doctorat „Agricultura țărănească din România". La fel ca în aproape toate lucrările publicate de profesorul Gheorghe Ionescu-Șișești în cursul întregii sale activități și în această elaborare, Petre S. Aurelian a fost total ignorat; el, cel mai fecund scriitor și făuritor de legi asupra țărănimii timp de aproape 40 de ani, cel mai mare agronom și economist din secolul al XIX-lea, mare om de stat, politician liberal umanist a lipsit din lista dr-lui G. Ionescu-Șișești,

Scanned with OKEN Scanner

aproape cu desăvârşire şi nu din necunoaştere. El nu este amintit nici măcar în legătură cu „Casa Rurală" pentru care a elaborat „Legea Casei Rurale" în anul 1897 pe când era prim ministru,cu prevederi clare de micşorare a întinderilor marilor moşii, pentru împroprietărirea ţăranilor. Aceasta a fost legată de Spiru Haret, care a scris în anul 1905 o broşură sub titlul „Chestia ţărănească". Pentru cine cunoaşte domeniul, este un fapt inexplicabil şi inacceptabil.

Studiul analizat are o faţă reprezentativă pentru valoarea personalităţii tânărului autor, astfel că reproducem partea introductivă, lucrarea rămânând un document ce oferă lămuriri asupra istoricului acestei teme importante pentru neamul românesc, dar şi asupra capacităţii de analiză a autorului.

Istoricul chestiunii ţărăneşti ‹‹E o trăsătură psihologică pe cât de frecventă, pe atât de dăunătoare a Românului, a Românului cult ori semicult de a se socoti priceput în orice domeniu şi de a crede că poate rezolva orice problemă cu inteligenţa-i nativă şi cu uşurinţa lui de a improviza.

Problema ţărănească a fost de sute de ori rezolvată în felul acesta în presa de toate nuanţele şi de pe toate tribunele, începând cu aceia din sălile de întruniri publice şi sfârşind cu aceia a parlamentului. Interesul pentru ea e explicabil şi lăudabil, pentru că ea e problema de viaţă şi de moarte nu numai a regatului românesc, dar a românismului în genere. Solidaritatea organismului social, puterea de a trăi şi de a produce a poporului, viitorul regatului atârnă de rezolvarea ei. Şi dacă nu o vom rezolva vom duce la primejdie regatul şi vom sfărâma astfel nădejdile neamului nostru de pretutindeni. **(47)**

Pentru a vorbi de o astfel de problemă şi mai mult pentru a propune soluţii, trebue o cunoaştere adâncă a desvoltărei ei, şi nu e de-ajuns inteligenţa nativă ori puterea de a improviza a ori şi cărui diletant dătător de sfaturi. Dacă fiecare s-ar hotărî, înainte de a-şi spune propriile păreri, să studieze cu sârguinţă lucrările mai noi ori mai vechi asupra acestei probleme s-ar scrie într-adevăr mai puţin, dar s-ar ajunge la o cunoaştere mai deplină a ei şi în felul acesta s-ar netezi drumul spre soluţia definitivă.

O judecată obiectivă asupra chestiunii ţărăneşti trebue să pornească dela studiul raporturilor agrare în trecutul neamului românesc. (Aşa au început majoritatea lucrărilor de valoare)

Vechii cronicari, ca şi istoricii mai noi de altfel, s-au ocupat - potrivit vechilor metode şi idei călăuzitoare istorice - puţin de clasele de jos, de ţărănime. - Dimitrie Cantemir priveşte în *Descriptia Moldaviae*, ţara şi poporul dintr-un punct de vedere mai larg şi mai general. Opera lui nu rezistă însă unei critici ştiinţifice severe şi afirmaţiile lui trebuesc luate numai cu mare precauţie, când nu sunt cu totul false.[7]

Viaţa ţărănimei româneşti a trebuit să fie reconstituită în întregime după hrisoave şi isvoare istorice autentice, în vremea cea mai nouă. - D-nul N. Iorga, eruditul nostru istoric de reputaţie europeană, are meritul de a fi făcut pentru prima oară acest lucru. *Istoria poporului românesc*, apărută în limba germană la Gotha, este după cum accentuează însuşi autorul, nu istoria domnilor şi claselor domninante, ci istoria poporului întreg, deci în foarte mare măsură şi istoria ţărănimei. (Hrisoavele scriu mai ades despre „Domni şi boieri"; ele sunt consultate şi azi).

Un cercetător de o sârguinţă extraordinară în acest domenul este d-nul Radu Rosetti, care ne-a dat după decenii de muncă răbdătoare, în anul de groază, 1907, marea lui lucrare apeciată: *Pământul, sătenii şi stăpânii în Moldova* (tomul I până la 1834). **(48)**

Economiştii nu pot interveni în discuţiuni de natură strict istorică, ei trebue să constate însă cu regret că rezultatele la care au ajuns cei doi istorici cu privire la evoluţia raporturilor noastre agrare nu se acoper în totul. - D-nul Iorga a şi publicat curând după apariţia cărţii d-lui Rosetti, o nouă lucrare în care precizează încă o dată punctul d-sale de vedere: *Cercetări istorice cu privire la viaţa agrară a Românilor* (Bucureşti 1908).

Este de netăgăduit că liniile mari de evoluţie: libertatea deplină a ţărănimii şi stăpânirea ei asupra întregului pământ la origină, cum şi procesul de pierdere al acestor drepturi în folosul unei boerimi din ce în ce mai puternice şi din ce în ce mai egoiste - sunt trase la fel şi în mod definitiv de amândoi istoricii. Aici era un loc pentru descrierea lui Rosetti, despre modul cum boierii şi-au însuşit pământul ţăranilor, dar ...

Foarte interesantă mi se pare încercarea d-lui A. Philippide, profesor al Universităţii din Iaşi (Încercare asupra stării sociale a poporului românesc, Iaşi 1896), de a reconstitui viaţa ţărănimii noastre prin analiza vechilor cântece şi legende. Pare interesant să fie mai valoroasă această lucrare faţă de cerle de mai sus.

Lucrarea d-lui G. Pann: *Cercetări asupra stării ţăranilor în veacurile trecute* (vol. I, partea I şi a II-a) trebue considerată ca o încercare de a răsturna, prin mijloace adese ori străine de adevărată ştiinţă, rezultatele la care a ajuns d-nul Rosetti în cartea pomenită...››

Dintre numeroasele observaţii făcute de autor în cuprinsul lucrii, propunerea din partea finală trebuie considerată necesară şi importantă, iată: ‹‹Şi ne mai lipseşte ceva: ne lipseşte o monografie generală, care să cuprindă o parte socială, o parte economico-agricolă şi o parte cultural psihologică care să înfăţişeze astfel icoana reală a unei paturi sociale ...››, Nu s-a

---

[7] În capitolele XVII, XVIII, XIX din „Descrierea Moldovei", Cantemir, Domnul Moldovei, a scris limpede şi credibil, la 1716, despre: Năravurile Moldovenilor, 7 p.; Despre obiceiurile de la logodnă şi nuntă, 6 p.; Despre obiceiurile de îngropăciune la Moldoveni, 2 p.Este îndoielnic să acceptăm că prinţul Cantemir, la 1716 ar fi putut lăsa pentru posteritate cunoştinţe „cu totul false" despre neamul său.

Scanned with OKEN Scanner

publicat niciodată o astfel de monografie unde, în partea „social economică" urma a fi tratată „chestiunea țărănească".

Pentru că de la 1864 și până la „Legea împroprietăririi țăranilor din 1918" s-a scris, cu aprindere, un număr nestabilit de articole, broșuri și cărți, trebuie să confirmăm faptul că lucrarea lui Radu Răducanu Rosetti „Pământul, sătenii și stăpânii în Moldova, de la origini până la 1834", publicată în anul 1907 la „Editura Socec" pe 555 pg, vol. I, rămâne sursa istorică cea mai bogată, importantă și credibilă asupra modului cum s-au făcut „boierii", boieri, prin uzurpare și jaf, lăsând țăranul fără pământ și atrăgându-l la șerbie, iar prin „Legea învoielilor agricole" (1864) stabilizându-l la statutul de „clăcaș". Această lucrare depășește ca valoare istorică tot ce s-a scris ulterior, chiar dacă sunt analizate aspectele ce izvorăsc din conținutul ei.

Deși s-a scris atât de mult despre „chestia țărănească"situația supusă necesității de a fi rezolvată se reduce la „modul în care țăranul poate primi „o bucată de pământ", care să-i permită să-și ducă traiul cu familia, din munca sa, pentru că el lucra pământul moșierului, despre care nu se mai analizează cum l-a obținut. Ei bine, moșierimea nu era de acord să cedeze nici o palmă de pământ, deși majoritatea propunerilor stabileau ca sa le fie dată o răscumpărare. Nu erau de acord! Așa a fot gândită „Lovitura de stat din 2 mai 1864", când Al. I. Cuza și guvernul Kogălniceanu au „decretat" împroprietărirea, prin forță. În anul 1918, același fapt s-a împlinit prin „Legea împroprietăririi" dată de Regele Ferdinand, prin decret, iar în anul 1945, tot prin forță, noul regim adus de Armata societică, a aplicat ultima „reformă agrară".

Ei bine, tot ce s-a publicat se referea la necesitatea împroprietăririi, sau nu; la expropiere clasică sau răscumpărare și la numeroase polemici și propuneri legate de aceste măsuri, în perspectiva rezolvării „chestiunii țărănești". Asta era tot, în polemici.

Trebuie să precizăm că majoritatea articolelor aveau o fațetă tehnico-intelectuală. Nu se prea află acolo cuvinte ca: „exploatare", „robie", „jecmănire". Toate aceste scrieri n-au avut un efect direct; problema, după cum s-a văzut, a fost reglementată de personalități prin „dictat".

Rămânem la ideea că G. Ionescu-Șișești a lăsat o scurtă sinteză asupra unor scrieri care au tratat „Istoricul chestiunii țărănești" într-o expunere analitică în general corectă, de bun nivel, care arată că la vârsta de 25 de ani avea o capacitate remarcabilă de interpretare a fenomenului istorico-social.

6. GHEORGHE IONESCU – SCRIERI LITERARE

Se întâmplă rareori ca elevi dotați cu o inteligență remarcabilă, interesați pentru învățătură la toate obiectele, mai ales pentru că așa sunt îndrumați de familie, să fie atașați mai mult de limba română, încercând de timpuriu să obțină roade din condeiul personal. Lucrurile evoluează timid, iar aceia care au „chemarea spiritului" sunt adesea căutați de norocul întâmplător. Un profesor-părinte, un concurs școlar, o serbare școlară le oferă cazia de a se afirma, dar drumul este lung, desigur, și uneori duce la altă adresă, dar rămâne recunoașterea unei abilități avute cândva. În orice caz, în viața ființei umanei îi este, cel mai adesea, de ajutor acest talent.

Elevul Gheorghe Ionescu a avut, evident talent literar nativ care a fost cultivat superior prin inteligență, prin efort de citire și gândire rațională, avute deasupra evoluției sale din perioada școlară. Începuturile sale curajoase marcate la vârsta de 16 ani reflectă din plin aceste calități. Cunoștințe multilaterale, ordonate în idei și concluzii superioare, redate într-o limbă bogată în lexic pentru vârsta sa, în fraze elaborate logic, cursive în idei, frecvent înțesate de metafore alese cu mult har. Primele sale încercări sunt teme școlare: „Nobilimea la români" (1901), „Posibilitatea unei epopei la români", care au fost apreciate la concursuri școlare și se bazau pe cunoștințe primite la clasă, trecute prin filtrul rațiunii sale superioare, fiind premiate. Aici se înscrie și articolul „În cestiunea țărănească", publicată în „Albina" (1903) care reprezintă un studiu bazat pe cunoștințe acumulate la lecțiile de istorie și unele surse bibliografice; era în clasa a V-a de liceu. Iată un pasaj reprezentativ din acest scurt studiu:[8] ‹‹Sunt regiuni în care progresul rivalizează cu cel realizat printr-o muncă de veacuri, satele daneze ori suedeze; dar sunt și regiuni, și lucrul acesta vreau să-l dau la lumină, în care nu se simte nimic din lumina din care a răzbătut din anii din urmșă în câteva din regiunile țării. E dureros și îngrijorător că în acele regiuni bogate și culte, progresul să continue în timp ce în cele care erau sărace și orbite de neștiință, nici n-a început.›› În timp s-a produs un progres vizibil (1903/2017)

O altă temă tratată în mod superior pentru vârsta de 18 ani, care se distinge printr-o expunere clară redată printr-o limbă aleasă, este eseul „Între cuvântul de onoare și datoria către patrie", prezentată la un concurs organizat de revista „Cetirea" în anul 1903. Avem o elaborare cu mult peste nivelul generației sale, care are dreptul la un loc în istorie. Iată conținutul său:

6.1. Între cuvântul de onoare și datoria către patrie

‹‹În viață ne găsim de multe ori la cîte o răspîntie de căi care ne face multă încurcătură. Stăm nedumeriți și nu știm pe ce cale să pornim. Și cu cît așteptăm și ne batem capul mai mult, cu atît nerăbdarea crește și întârzierea ni se pare mai lungă.

[8] Mihalca, Veronica; Ionescu-Șișești, Speranța – Gh. Ionescu Șișești. Ed. Ceres. București, 1974, p

Scanned with OKEN Scanner

Negreşit, trebuie să ne hotărâm cu multă cumpăneală, căci odata porniţi nu ne mai putem întoarce înapoi. Drumul apucat trebuie să-l ţinem înainte. Şi atunci e firesc ca, dintre două căi neguroase şi încâlcite, să alegem pe cea mai puţin neguroasă şi încâlcită; ori, din două căi drepte şi luminoase, să alegem pe cea dreaptă şi luminoasă.

E vorba, cînd ne găsim în faţa cuvîntului de onoare dat şi în faţa datoriei către patrie, pe care trebuie să o preferăm? A te ţine de cuvîntul dat, cu orice preţ, a trece peste orice cînd e vorba de onoare, e dovada unui suflet înalt, unui suflet virtuos. Tot aşa a-ţi face datoria către patrie e frumos şi înălţător. Să vedem:

Onoarea e una din marile calităţi ale omului; e una din marile calităţi care au contribuit a face pe om fiinţă superioară, sociabilă. Închipuiţi-vă un moment că ar dispărea onoarea din omenire; nu-i aşa că tot edificiul social s-ar tulbura? Căci pe ce sînt întemeiate legăturile zilnice dintre oameni? Pe cinstea şi pe încrederea pe care fiecare le consideră în semenul său. Atunci ar fi o învălmăşeală, ar fi acte de nedreptate, căci oamenii nu s-ar mai simţi legaţi prin acest sentiment care s-a sădit şi în cel din urmă muritor. Atîta importanţă a căpătat cuvîntul acesta încît a fi cinstit, astăzi, a început să ia însemnarea a fi virtuos.

In orice caz, onoarea e o virtute personală, individuală. nu se înţelege şi al familiei unde are datorii de îndeplinit şi intrăm în cercul datoriilor către patrie. A-ţi iubi patria, a munci pentru înaintarea ei, a o apăra, a te jertfi pentru ea, e mai mult decît o virtute, e o datorie supremă. Nu toţi oamenii sunt virtuoşi, dar toţi oamenii trebue să-şi iubească patria, să-şi îndeplinească datoria către ea. Acel ce nu-şi iubeşte patria, ce nu ţine seamă de datoriile către ea, îşi pierde dreptul de a face parte din ea; el rămâne fără patrie. Oamenii de aceştia sînt rari, căci iubirea de patrie e sădită în om. Dovadă e că negrii Africii, păstorii ţinuturilor îndepărtate, ţin la locurile unde s-au născut, unde e obîrşia neamului lor. Educaţiunea din familie, educaţiunea din şcoală şi educaţiunea din societate tind să-ţi cultive acest sentiment. El formează tăria unui neam şi din cauza asta neamul întreg te obligă la această datorie. Personalitatea ta trebuie să dispară cînd e vorba de neam şi de patrie.

Dacă privim acum onoarea, vedem că ea e o calitate cu totul individuală şi în toate vremurile omul, ca persoană individuală aparte, a trebuit să se uite pe sine în faţa datoriei obîrşiei. Familia e deasupra individului, dar deasupra familiei stă patria. Familia a fost de multe ori jertfită pentru patrie, individul întotdeauna. Omul cu trupul şi sufletul trebuie să fie al patriei. Şi cînd patria-ţi cere să jertfeşti bunul material suprem, viaţa, şi tu-l sacrifici cu plăcere, de ce să nu sacrifici, cînd ţi se cere, şi o parte din podoaba ta spirituală, una din virtuţile tale, şi anume onoarea, cuvîntul dat? Ţi se cere un sacrificiu, dar (şi) trebuie să-l faci. La drept vorbind, patria-ţi cere de multe ori să calci pe inimă. Inima-ţi spune: e uman să curm atîtea vieţi într-o luptă, e uman să pui praf de puşcă sub turnurile unei cetăţi ca să sară în aer? E uman, căci patria ţi-o cere. Şi atunci de ce n-ai trece şi peste cuvîntul dat? Eu ca individ m-am legat cu o vorbă, patria, neamul mă dezleagă. Sunt dezlegat. Cuvîntul dat ne-ar ţine în nelucrare, patria ne cere serviciile, trebuie să le facem.

Este un exemplu mare în istorie, care s-ar părea că se întoarce contra celor de mai sus, dar care în realitate e o dovadă mai puternică pentru acest adevăr: Regulus e prins de cartaginezi. Ei îi dau drumul la Roma cu condiţiunea că dacă nu s-o încheia pace, să se întoarcă înapoi. El s-a întors. Iată cea mai mare dovadă de ţinere a cuvîntului dat, onoarea. Lucrul însă nu stă aşa, ci Regulus a fost trimis de cartaginezi ca să mijlocească pacea în numele lor cu romanii şi dacă n-o reuşi, să se înapoieze. Regulus nu numai că nu s-a gândit la mijlociri, dar chiar a trădat pe cartaginezi al căror trimis era, sfătuind pe romani să nu încheie pace, căci cartaginezii sînt slabi. Acesta era cel mai mare serviciu pe care-l putea el aduce patriei. S-a întors înapoi la cartaginezi ca să nu le dea acestora nimic de bănuit, deci tot spre binele patriei. Şi dacă astfel a satisfăcut în aparenţă şi cuvîntul de onoare, cu atît mai bine pentru el. Asta însă nu e deloc un cuvînt ca noi să preferăm cuvîntul de onoare (când este în joc soarta patriei).

Să privim Evul Mediu. Vine, formează naţiunea, cine reprezintă statul acesta? Feudalii. Fiecare feudal îşi trăia viaţa lui aparte; singur se apăra; justiţia era a fiecăruia, monedă, măsuri, tot. Care parte sufletească iese în relief la ei? Onoarea şi demnitatea personală. N-a mai fost epocă în omenire în care oamenii să fi ţinut mai mult la onoare ca în Evul Mediu. Toată viaţa lor era întocmită în legătură cu acest sentiment. Şi Evul Mediu a fost epoca cea mai tulburată în viaţa omenirii; nimenea, nici cei mai visători, n-ar mai rîvni după o asemenea societate.

Sentimentul datoriei către patrie dispăruse şi sentimentul onoarei personale îi luase locul. O unitate, o autoritate, o justiţie comună unui neam, izvorîte toate din ideea datoriei de patrie, nu era; în locul lor dueluri, hărţuieli, lupte interne, dreptate făcută prin sine însuţi, izvorîte din sentimentul onoarei.

Istoria e cartea vieţii şi dacă e adevărat că ea trebuie să ne călăuzească, iată ce puternică dovadă ne aduce›› (Arhiva Academiei Române, G. Ionescu-Şişeşti, V, Varia. 9). **(50)**

Tot în anul 1903 a publicat schiţa „Poveste", pe care o putem considera ca o primă scriere literară, semnată cu numele Zamfir Oprea, găzduită de revista „Semănătorul", nr. 51 din luna decembrie. Este o temă pe care o regăsim şi la Creangă, Gârleanu, Sadoveanu, Brătescu-Voineşti ş.a.

Important este să reţinem ideea principală urmărită de autor, şi anume că fericirea nu durează mult, fără muncă şi chibzuinţă, omul devine nefericit; că traiul prea îmbelşugat fără

[9] Mihalca, Veronica; Ionescu-Şişeşti, Speranţa – Gh. Ionescu Şişeşti. Ed. Ceres. Bucureşti, 1974, p. 31

Scanned with OKEN Scanner

muncă poate avea viață scurtă și nefericită. De asemenea, scrierea are stilul unei povești, care atrage cititorul și-l duce la cunoașterea învățăturilor care i se arată. Găsim important să poată fi cunoscută această primă scriere literară reprezentativă a elevului Gheorghe C. Ionescu ce conține un principiu universal valabil.

6.2. Poveste

«A fost odată, de mult... de mult, așa de de mult că n-aș putea spune dac-a fost acum o sută ori o mie de ani. Dar n-a fost nici în vremea cînd pămîntul era pustiu, nici în vremea cînd împărații nu-și cunoșteau marginile împărăției lor. Atunci se spune că oamenii aveau mai puține griji și strîmbătate nu era, căci toți alergau la judecata împăratului și cuvîntul lui era lege nestrămutată. Boli și urgii nu se pomeniau decît mult odata într-o viață de om, nu doar că vracii și vrăjitorii ar fi fost mai pricepuți atunci, dar se spune că erau mai puține răutăți între oameni și Dumnezeu nu-și întorsese fața cu totul de la ei.

Trecuse vremea asta și venise alta, mai plină de amărăciuni, și povestea mea de atunci își are ființa. Și s-a povestit de atunci mereu, dar toți cîți au auzit-o, au uitat-o; poveștile fără războaie, fără Feți-Frumoși cu cai năzdrăvani, la luptă cu zmei de pe tărîmul celalt, se uită.

Ca și azi, erau săraci și bogați. Cei dintîi se uitau cu jind la cei din urmă, adeseori cu ură; rîvneau la traiul lor îmbelșugat din palate. Bogații de abia își plecau capul către cei săraci și-i disprețuiau, fiindcă îi găseau mai fericiți decît ei, în bordeele lor. Rîvneau și ei la nepăsarea în care trăiau săracii și ridicarea din umeri, cu care primiau ei grijile și nevoile. Era multă ură în lume, de cuvîntul împăratului nu mai ascultau, mulți îl pizmuiau în taină. Se înmulțise molimile, se înmulțise și războaiele, căci fiind mai multe țări erau și mai multe pricini. Toți pe toate drumurile se plîngeau de greul vieții, se plîngeau că prea cu multă sudoare se cîștigă pîinea de toate zilele. Erau neîncrezători și nu puteau pricepe cum de trăise lumea așa de bine înaintea lor și cum de fuseseră atîtea minuni.

Deodată, în lungiș și-n curmeziș, se buciumă o mare veste: se aflase de o nouă împărăție. Și nu o împărăție ca cele ce erau ei deprinși să vadă, dar o împărăție ca-n vremurile cele bune: întinsă cît nu ori cine putea să se laude că-i știe marginile, și bogată cît toți oamenii de pe lume s-ar fi putut îmbogăți cu comorile ei. Pe tronul ei sta o împărăteasă frumoasă și tânără, dar fără soț. Împărăteasa era nespus de mândră de împărăția ei, dar o singură durere îi curma sufletul: era împărăteasa unui popor. Împărăteasa era goală. Și în adevăr te cuprindea jalea: Erau cetăți ce sclipeau în zare, cu case vrednice cu tot atîția împărați; cu grădini ale căror flori te făceau să-ți uiți de toate, privindu-le; mirosul lor îți aducea visuri dulci; cu fîntâni țîșnitoare; cu izvoare răcoroase și străvezii la fiecare pas; cu uliți umbrite de dafini și de portocali; cu băi săpate în marmură albă...și toate erau goale.

Dacă ar fi fost cineva căruia să nu-i placă a locui în cetate, erau sate cu case rari în păduri de măslini și de stejari ce nu-și schimbă frunza niciodată. Casele erau înalte, cu balcoane făcute din lemn cioplit, cu umbrare ascunse de viță de vie; sub case rumeneau strugurii... dar nici o suflare de viață.

Farmecul munților n-ar fi putut rămînea negustat, poteci sucite duceau pe sub poale de brazi pînă în vîrfurile goale de unde puteai privi în nemărginirea albastră toată frumusețea acestei țări, căreia un blestem parcă-i răpise suflarea vieții.

Numai în cetatea împărătesei, și în cetate, numai la palatul ei era însufletire. Furnicau slujitorii și crainicii, dar nu-i vedeai de fel umblînd decît unul, unul, tăcuți, îngrijați a îndeplini poruncile împărătesei.

Plecară crainicii și la soare-răsare și la soare-apune, spre miez de noapte și miez de zi să poftească lume în împărăția cea nouă. Și era minune nemaipomenită ce ieșea din gura crainicilor: Toți vor fi primiți cu brațele deschise în noua împărăție și se vor bucura acolo de toate bunătățile și de toate vor primi. Fiecare nou venit trebuia să meargă întâiu la palatul împărătesei, care-i dăruia zîmbind o rodie de aur și-i da slujitori care-l însoțeau pînă la locuința ce-i plăcea. Rodia era fermecată și tot ce doreai ți se îndeplinea uitîndu-te la ea. Voiai un ospăț bogat, masa se întindea într-o clipă înainte-ți; voiai un cal de călărie, voiai o luntre să te plimbi pe lac. Toate ți se înfățișau; voiai să asculți un cîntec, o muzică cerească îți desmierda auzul. Oamenii ce auziau această minune se buimăciseră, nu le venea să dea crezare ochilor și urechilor, căci numai un lucru, un lucru mic de tot, cerea împărăteasa ca preț al acestei neasemuite fericiri. Și tuturor le părea acest lucru întregirea fericirii: împărăteasa le cerea să nu lucreze nimenea nimic în împărăția ei. Se vor bucura de toate bunurile, se vor desfăta, se vor preumbla prin grădinile pline de farmec, vor asculta cîntece, ori de cîte ori inima le-o cere, se vor scălda în băile de marmoră ale împărăției, ori în isvoarele reci și limpezi: dar nimănui nu-i va fi îngăduit să-și coase hainele, să-și îngrijească pomii, să-și sape grădina, să-și deretice casa, căci toate se vor îndeplini privind rodia. Nu se vor lupta și nu vor purta arme, nimic care să le poată stîrni cea mai mică osteneală. Și împărăteasa cea zîmbitoare își încrunta sprîncenele-i negre, cînd se arăta pe coama unui deal din afara cetății șirul de spînzurători roșii, ce se perdeau ca niște brațe semețe ce ieșeau desnădăjduite din pământ.

Și au plecat spre împărăție tot felul de lume: săracii din sărăcie, bogații de grija bogaților, dar cîți s-au dus, tot nu s-ar fi umplut împărăția cea fără hotare. Și poate c-ar fi rămas goale celelalte împărății dacă n-ar fi fost bătrînii care să spună că nu-i ușor ce cere împărăteasa; dacă n-ar fi fost bătrîne care să clatine din cap și să șoptească că acolo viața trebue să fie o mare vrăjitorie; bărbați care să țină prea mult la o viață statornică; femei deprinse cu viața casnică de care nu se puteau desvăța și copii prea iubitori și prea ascultători, pentru ca să poată să-și părăsească părinții. Au mers lucrurile bine o lună, două în împărăția cea nouă, dar oamenilor începuse să li se urască cu șederea și cu petrecerea aceea. Se

Scanned with OKEN Scanner

începuseră a moleşi, îi cuprindea urîtul, nu puteau dormi şi parcă le da inima ghes să se prindă cu mîinile de ceva.

A îndrăznit unul odată să se urce singur într-un pom să-şi culeagă portocale şi a doua zi în zori un trup spînzurat se legăna pe coama dealului de lîngă cetatea împărătesei. Dar pilda n-a slujit întru nimic, căci în trei zile se umpluse şirurile de spînzurători cît erau de lungi: unu-şi scoase singur apa din fîntînă, altul încercase să-şi facă o colivie pentru păsări, un al treilea semănase nişte flori, pe care le adusese cu el din împărăţia lui; alţii veneau singuri la împărătească şi-i spuneau „Spînzură-ne, Măria Ta, că nu mai putem răbda!". Pe unii îi cuprinsese o turburată nerăbdare, le venea să se dea cu capul de pereţii în care îşi căutase fericirea. Toţi ar fi vrut să se întoarcă la bordeiul părăsit, la moşia care le scotea atîtea sudori, dar împărăteasa avusese grije să închiză hotarele împărăţiei şi celora ce veneau s-o roage să-i îngăduie a se întoarce la căminurile lor, le răspunea cu răutate că pe nimeni n-a adus cu sila.

Nu le mai ardea nici de prînzurile din care se înfruptase cu atîta lăcomie la început, nici de plimbările, de frumuseţile acelei împărăţii ca raiul, de nimic. Se sculau noaptea şi săreau de pe balcoane jos, ca să-şi sugrume viaţa, ce ajunsese o povară. Îşi blestemau zilele mulţi, în mînia lor către împărătească şi către darul ei îndrăcit, şi-au aruncat rodiile în fundul apei şi atunci s-au văzut lipsiţi şi de pînea cu care-şi duceau viaţa amărîtă. Mureau de foame pe drumuri nebuni, turbaţi. Mînia şi desnădejdea îi făcuse fiare: se omorau unii pe alţii unde se întîlneau; se sugrumau, îşi scoteau ochii, se înbrînceau cu grămada în rîurile adînci, ce parcă ajunsese mai vijelioase şi se turburase.

Şi aşa pieriseră cu toţi cei care se bucuraseră de viaţa fără muncă din noua împărăţie. Slujitorii erau ferecaţi în lanţuri în boltile palatului; iar împărăteasa sta pe pridvorul de sus al palatului şi-şi vărsa greul în broboane de lacrimi ce-i curgeau pe faţă.

Căci un blestem groaznic suferise întreaga împărăţie şi neamul împărătesc, să trăiască fără să muncă.

Împărăţia e şi acum, dar nu cred să fie vreo unul să mai întrebe unde-i, cu dorul de a se duce acolo.›› (semnat Z. Oprea). Tâlcul general al poveştii ne arată ca omul este născut ca să muncească iar lipsa de muncă şi viaţa fără frâie îl duc la pierzanie. Stilul, limbajul şi structurarea poveştii o aşează în rândul celor mai reuşite creaţii ale timpului. Din nefericire este necunoscută.

6.3. Scrieri de călătorie

Pornind de la cele relatate anterior, elevul şi tânărul student Gheorghe C. Ionescu a abordat şi alte genuri literare, nu atât din pasiune mare pentru domeniu, cât din dorinţa de a participa prin acte de cultură la viaţa ţării, de a intra în rândul acelora care pot fi ascultaţi pentru ideile pe care le prezintă cu scopul de a progresa. Din conţinutul scrierilor sale, observăm, în primul rând, că tânărul urmărea constant exprimarea corectă şi atractivă în dezvoltarea conţinutului. Stilul expunerii literare este la un nivel elevat pentru vârsta sa, fără a observa o tendinţă de a conferi o notă de estetizare creaţiei sale. Talentul său remarcabil în scrierile literare a primit girul recunoaşterii, în urma descrierii unei călătorii prin Transilvania şi Bucovina, cu ocazia comemorării a 400 de ani de la moartea lui Ştefan cel Mare, eveniment la care a participat împreună cu doi colegi, Gheorghe Popescu şi Constantin Roibănescu; ceremonie organizată la Putna în iulie 1904, când autorul nu împlinise încă 19 ani.

Pe baza notărilor zilnice din această călătorie, tânărul G. C. Ionescu a publicat „Note de drum", descriind zone naturale, localităţi şi oameni cu viaţa lor, cu nevoi şi gânduri, rezultând o lucrare ce se înscrie în specia literară călătorii, fiind foarte apreciat în cercul prietenilor. Astfel, a ajuns să fie cunoscută şi de „poetul ţărănimii" George Coşbuc, care i-a scris o prefaţă încurajatoare, importantă mai ales pentru semnătura marelui poet, nu şi pentru conţinutul destul de lapidar. Lucrarea a apărut în librării sub semnătura Gheorghe C. Ionescu, clasa a VIII-a, „Liceul Traian", Turnu Severin, cu titlul „Note de drum", la editura „Şezătoarea săteanului", Gorj, având şi o introducere de Ion Dem. Popescu. Era însoţită de harta drumului străbătut (Mihalca, Veronica; Ionescu-Şişeşti, Speranţa - „Gheorghe Ionescu-Şişeşti", editura Ceres Bucureşti, 1974, p. 32-33).

Deşi a stârnit mult interes în acel moment, lucrarea a rămas în uitare, mai ales pentru faptul că autorul s-a dedicat studiilor agronomice, părăsind lumea condeiului literar.

Readucerea în actualitate a scrierilor literare din adolescenţă şi tinereţe ale agronomului savant a fost înfăptuită de Eleodor Popescu şi Victor Rusu, într-o carte, pe 283 de pagini, la editura „Scrisul românesc", Craiova, 1982). A fost un act de mare dăruire pentru cultura noastră, pentru care autorilor li se cuvine preţuire din partea generaţiilor ce le-au urmat şi care vor veni.

Văzând astăzi lucrarea „Note de drum", se poate constata că ea are toate valenţele ce impun a fi recunoscută ca specie a genului alături de „România pitorească" a lui Alexandru Vlahuţă şi de scrierile de gen semnate de Calistrat Hogaş şi Geo Bogza, făcând abstracţie de dimensiunile operelor. De altfel, chiar atunci în anul 1905, broşura de călătorie semnată de Gherghe C. Ionescu i-a atras atenţia genialului Nicolae Iorga, care i-a consacrat o pagină de prezentare în revista „Semănătorul", nr. 46. Având în faţă o lucrare monografică, pentru a cunoaşte direct scrierea realizată de elevul de la „Liceul Traian", vom reproduce părţi principale prin care scrierea sa se distinge ca operă a genului, iar autorul, un talent autentic, o persoană temeinic instruită, dotată cu o gândire sclipitoare, cunoscător al vieţii săteanului, un stăpân al condeiului literar.

Scanned with OKEN Scanner

6.4. Note de drum

«Pornim cu sfântul dor în suflet de a vedea pământul şi pe cele trei milioane de români, care sub stăpâniri străine îşi duc de veacuri viaţa lor zbuciumată. Închipuirea făureşte fără voia noastră visuri şi, nerăbdători şi dornici, trenul ni se pare că aleargă prea încet. În goana lui priveam colinele şi şesurile Munteniei, mai apoi lunga vale a Siretului Moldovei. Ca într-un cinematograf ne zburau pe dinainte sate pierdute în păduri de pomi, oraşe sticlind în culori şi lumină în mijlocul unei pături de verdeaţă, râuri ce curg pe albii nisipoase, holde de cele mai multe ori pipernicite şi pălite din cauza unui an de secetă pe care o muncă cu sistemă şi cu prevedere n-au putut-o înlătura nici măcar în parte. Căldura îţi tocea vioiciunea şi pe câmpurile pe jumătate uscate, muncitorii şi păzitorii de vite, în cămăşile lor albe, se mişcau agale în arşiţa dogoritoare a căldurii lui cuptor.

Cu cât înaintezi mai sus, cu atât zăduhul şi seceta parcă se mai domolise, porumbiştele le vezi mai verzi, mai înviorate; pe izlazurile înverzite pasc vite mai frumoase, iar în zare spre soare apune, se ivesc contururile negre-albăstrui ale munţilor.

Sîntem la marginea tării. Iată gara monumentală din Burdujeni; peste câteva minute vom fi pe bogatul şi sfântul pământ al Bucovinei. În Iţcani vedem că am şi păşit, mai repede decât ne aşteptam pe pământul cel mult dorit.»

a. Bucovina.

«Ieşi din gară însă şi porneşti spre inima ţării, pentru ca imediat să vezi elementul autohton, pururi în lupta inegală cu elementul suprapus, să vezi pe ţăranul lui Ştefan cel Mare, cu plete, cu pălăria de pâslă, cu bâta întoarsă drept în sus, cu şerpar lat, cojoc până la genunchi, fără mâneci şi strâns pe trup, ţări strâmţi albi, cămaşa peste ei, piciorul bine adăpostit în opinca prinsă cu curele sau cu nojiţe de păr de capră. Femeile poartă catrinţe negre şi cu trăsături regulate. Toţi răsuflă voinicie şi sănătate şi al lor e colţul acela de ţară mândră, bogată şi frumoasă. Cât vezi cu ochii, se întind porumbişti verzi, de un verde negricios; cartofi în floare, grâu şi seceră ce dau în copt. Şi mai departe pe cele două şiruri de dealuri care mărginesc valea Sucevei, ce ne duce spre Putna, păduri ce se revărsau dese pe coaste, ca un muşchi pe trunchiul unui arbore bătrân. Satele le ghiceai între grădinele de pomi, între şirurile de plopi piramidali, după acoperişurile largi de şindrilă, care trebuie să fi adăpostit o casă mare cu o gospodărie bogată. Cordeaua albă a şoselei n-o zăreai decât rar din holde, dar o urmăreai după şirul drept de tei ce se pierdeau în zare. Valea e largă şi alcătuieşte o luncă, o câmpie, care n-are nesfârşita monotonie a câmpiei Ţării Româneşti, fiindcă ochiul ţi se opreşte aici de un plop, dincolo de un tufiş de alun, de un zăvoi de răchiţi, de un stejar răzleţ. Numai privind toată bogăţia acestor culori, toată puterea acestei vegetaţii de un verde bătător la ochi, scăldată în razele luminoase ale soarelui de vară, vei înţelege vorbele poetului, ruginite şi reci pentru cei mai mulţi: „Dulce Bucovină

Veselă grădină"

Pe marginea drumului către Hristos răstignit, scutit de un acoperiş de şindrilă, pe care vremea l-a căptuşit cu o pătură de muşchi verde, mărturiseşte de cuviosia locuitorilor. În sate vezi, pe lângă case, femei harnice cotelind de-ale gospodăriei; pe drum îţi ies în cale copii spălaţi şi grăsulii, iar câte o fată mai ruşinoasă se uită pe sub sprânceană din poartă. Pe islazurile din jurul satului pasc ciopore de oi negre, în urma cărora un copilandru încearcă să îndruge din gură ori din fluier un cântec de dragoste.

Tot înaintând spre inima ţării, frumoasa vale a Sucevii se strâmtează, dealurile din dreapta şi din stânga se înalţă şi se apropie. Pe culmile lor se iveşte bradul şi molidul negricioşi şi piramidali; iar la poalele şi pe coastele lor fâneţuri bogate. Pe tot întinsul livezilor se ridică scheletele albe şi ciongăroase ale jnepenilor tăiaţi din munte, curăţiţi de crengute şi cu crengile scurtate şi înfipţi în pământ spre a sluji la grămădirea fânului.

După o jumătate de zi de mers de la hotarul ţării, trenul se opreşte într-o staţie micuţă; conducătorul rosteşte cu accentul lui străin: Putna. De o parte şi de alta se ridică coaste de munţi nalte şi repezi, îmbrăcate în păduri de brad, satul e pe strâmtul şes dintre ele. Casele-s de brad, acoperite cu şindrilă, au două sau trei încăperi şi pridvor cu prispă în faţă. În jur, grădini cu pomi, cu porumb şi cu cartofi, împrejmuite cu stinghii de brad lungi, prinse orizontal de pari, aşezaţi din distanţă în distanţă. Locuitorii, toţi români, au portul obişnuit bucovinean, vorbesc curat românește şi-s foarte comunicativi: nu se sfiesc să prindă vorba cu unul care le vorbeşte în graiul lor şi-l întreabă de lipsurile şi nevoile ce le au. Sunt crescători de vite, cultivatori de pământ, atât cât le îngăduie terenul muntos, şi lucrători în fabrici. Noua transformare economică: dezvoltarea industriei mari, care schimbă aspectul aşezărilor omeneşti acolo unde prinde, aci n-a izbutit îndeajuns de mulţumitor. Din trei fabrici, una de ciment şi una de cherestea, mai are lucrători cea din urmă, celelalte două n-au rentat şi acum sunt pustii. O stradă largă străbate tot satul, jandarmeria şi şcoala românească mai încăpătoare, mai frumoasă şi mai igienică decât multe dintre şcolile primare rurale din România liberă. Alte uliţi şi ulicioare strâmte şi întortocheate se deschid în drumul mare, se învârtesc prin case şi duc la apă, la cutare prăvălie; prăvăliile mai toate sunt evreieşti - la pod, la fabrică, ori afară din sat.

Un sat ca toate satele de munte, către care ne atrage însă cu o putere neînfrântă un trecut zbuciumat, plin de lupte, dar plin şi de vrednicie şi de slavă. Amintirea lui Ştefan-Vodă pluteşte aci ca o umbră în aer peste capetele tuturor şi fiecare cu care prinzi vorbă găseşte să-ţi spună câte ceva din luptele eroice, din binefacerile părinteşti ale lui **Ştefan-Vodă cel Mare şi Sfânt.**

Scanned with OKEN Scanner

În fundul văii, mult mai în sus de mânăstire, zidurile mohorâte, dărâmate, acoperite de muşchi şi de bălării ale unei mânăstiri, mai veche ca cea de azi, care în graiul obştesc din partea locului se cheamă „Sihăstria". În faţa satului, pe partea dreaptă a apei, la deschizătura uneia din văile laterale, e săpată în stânca masivă o chilie. Tradiţia populară povesteşte că aici ar fi locuit acel Daniil Sihastru, care a făcut pe marele voievod să aştepte afară [...] şi, după aceea, l-a îmbărbătat şi l-a îndemnat ca după trecerea primejdiei să clădească o altă mânăstire în locul „Sihăstriei", care încă de pe atunci era veche şi dărăpănată. Şi mândrul voievod, care ştia să-şi plece urechea şi la sfaturile celor umili dar înţelepţi, a fost biruit şi s-a ţinut de făgăduinţa dată solemn în faţa sihastrului. S-a hotărât să întemeieze mânăstirea Putna. Şi aici iarăşi vei găsi săteni care să-ţi povestească în toată simplitatea, într-un glas presărat cu arhaisme, de crezi c-o citeşti în vreun cronicar, legenda despre alegerea locului de altar al mânăstirii. Numai o legendă, căci mintea luminată, sufletul iubitor de frumos al marilor voievozi ştia să aleagă cu chibzuinţă şi nu la întâmplare locul pentru astfel de lăcaşuri. Putna e, ca toate mânăstirile, pe micul şes de la poalele muntelui păduratec.

De acolo, privirea domină asupra văii întregi, ceea ce te face să te gândeşti la îndoita menire de mângâiere sufletească şi de apărare a acestor lăcaşuri. De jur împrejur se ridică zidul nalt şi puternic de apărare. Sub streaşina lui, sunt deschise ferestre medievale la întreaga zidărie, strâmte în afară şi largi înăuntru, pentru ca prin ele să poată fi mânuite armele după voie. În afară de marele turn de deasupra intrării, închisă cu porţi de stejar, căptuşită cu fier, se mai înalţă unul ajutător, în partea din fund şi dinspre apă. În afara zidurilor se întinde acum şi se întindea, de bună seamă şi atunci, grădina cu pomi şi cu legume a mânăstirii. Grădina e străbătută de drumul larg, deasupra căruia se împreună în chip de boltă ramurile bătrânilor arbori şi care e continuarea drumului celui mare al satului. În lăuntrul zidului, şi rezemate de el, sunt clădite încăperile de locuit: chiliile. În milocul curţii interioare se ridică înaltă, puternică, biserica mânăstirii. Podoabele exterioare, sunt obişnuitul brâu sucit de deasupra ferestrelor, ferestrele înseşi şi între ele şi deasupra lor arcadele în formă de intrare astupată, care se ţin lanţ de jur împrejurul clădirii. Pereţii mânăstirii par lucraţi de o mână mai greoaie, dar turla făcută în întregime, acum câţiva ani, când s-a restaurat întreaga clădire, e de o măiestrie arhitectonică uimitoare. Partea de deasupra imediat de sub acoperiş e mai simplă, ferestrele au numai câte un rând de arcade, deasupra căruia e un brâuleţ şi între el şi streaşină un şir de scobituri în chip de ferestruici. Partea de jos însă, de sub streaşina a doua, te uimeşte prin meşteşugul cu care e cioplită, cizelată, sculptată piatra albă din care-i construită. Între ferestre, pe lângă arcadele duble, înflorate, se află câte un pilastru lipit de zid, care parcă le-ar susţine. Pilaştrii au bază şi capitel, de jur-împrejur sunt împodobiţi cu sucite înfloriturî în relief şi unul nu se aseamănă cu cel următor. Restaurarea s-a făcut însă credincios după vechea turlă şi cercetătorilor pioşi, iubitori de frumos, le place să vadă în totul, arhitectura şi sculptura lui Ştefan cel Mare şi nu fanteziile moderne, de multe ori bizare, când vreau să refacă un lucru vechi, al cutărui sculptor din timpul de azi.

Interiorul, slab luminat, prin ferestre strâmte, e împărţit în trei, după chipul bisericilor ortodoxe pe pereţii văruiţi, când a fost restaurată de urgia vremurilor grele şi de nerecunoştinţa oamenilor, ici-colo câte un petec şters şi el şi cu culorile ieşite din vechea pictură, alăturea cu icoane vechi şi ele, dar nu de pe vremea lui Ştefan cel Mare. S-au păstrat steaguri, cusături, pe care mâinile pioase ale domniţelor, logofeţelor, vorniceselor şi tuturor soţiilor şi fetelor de boier ştiuse să zugrăvească cu fir de aur şi argint, cu mătase colorată, chipuri de sfinţi şi de flori şi frumoase slove chirilice.

În partea dreaptă a bisericii propriu-zisă lipită de zid şi înălţată cu câteva urme deasupra pardoselei se află piatra care închide mormântul celui crezut necuprins. Deasupra ei sunt aşternute ţesuturi scumpe din vremea aceea, învechite de vremi, peste care stau odoare mai toate noi, candele, cruciuliţe, coroane. Totul este închis într-un geamlâc apărat şi acesta de o bară de alamă. Sticla aceasta ori panglica aşternută pe bara de alamă, de la vreuna din multele coroane aduse ca prinos au sărutat-o în ziua de 3 iulie 1904, câteva mii de ţărani răsculaţi din toate părţile Bucovinei şi veniţi în toiul muncii la pelerinaj la parastasul de la Putna, în amintirea celor 400 de ani de la moatea lui Ştefan. Ţărâna voievodului trebuie să fi tresărit, şi cine ştie dacă umbra lui n-ar fi recunoscut mai curând pe aceşti ţărani pletoşi, care n-au nimic schimbat în ei, decât poate aceea că sunt înstrăinaţi; decât pe noi, ceara cea moale care ia orice formă şi care nu mai e azi ce a fost ieri şi poate nu va mai fi mâine ce e azi.

Şi unii şi alţii au venit însă cu sufletul curat, dezbrăcaţi de orice patimi, să se închine, să se roage şi nimic mai mult. Serbarea întreagă n-a fost decât o rugăciune de pomenire, măreaţă fiindcă era în cinstea lui Ştefan, solemnă pentru că au slujit 12 preoţi, dar mai măreaţă fiindcă au ascultat-o zece mii de credincioşi, înfrăţiţi într-un gând şi o simţire. A fost reînvierea lui Ştefan, şi ceremonia învierii nu se putea să fie mai puţin măreaţă decât aceea a coborârii în mormânt.

Însă în ea s-au amestecat rugăciunile de pomenire cu strigătele de deşteptare, cu exclamaţiile de bucurie, cu cuvintele şi imnurile de slavă. Fiecare care a fost acolo a plecat cu sufletul mai mare şi cu convingerea adâncă că un neam care e capabil de o aşa puternică manifestare de recunoştinţă, nu-i aşa cum ni-l zugrăvesc falşii psihologi ce nu mai au credinţă în nimica.

Amintirea trecutului şi cinstirea mărturiilor rămase din acest trecut fac continuitatea vieţii unui popor, chezăşia dezvoltării lui temeinice în viitor.

Scanned with OKEN Scanner

b. Maramureș

‹‹De la Delatin trenul ne poartă spre văile și crestele Carpaților, care nedrepți despart Maramureșul, țara de descălecătoare, de Bucovina cea răzătoare, care a primit pe întemeietorul Bogdan.

Mergem în Valea Prutului, care se prăvălește albastru de limpede pe pat de piatră, se izbește spumînd de stîncile malului, sau se joacă unde ușoare pe vadurile cu fundurile de pietriș văile se închid și se deschid ca niște ascunzători apărate în sînul munților. După coastele bolovănoase care se rod și merg mereu pe vale după pereții retezați drept, care deosebești straturile strîmbe de ardezie, urmează plaiurile păduroase și livezi cu fîn mirositor ce te îmbie la odihna desfătătoare și aducătoare de puteri. Acolo unde a fost destul de larg ca omul să-și ție o turmă, să-și facă o grădină cu pomi și legume, să-și clădească o locuință, acolo s-a așezat. Casele-s de brad, acoperite cu șindrilă măruntă, adesea teșite la colț și întocmită în chip de zală, cu turnulețe și balcoane, cu stîlpi și prispe înflorate - case munțenești și nu case elvețiene.

Începem să coborîm; panta apelor s-a schimbat. Sîntem în Maramureș. Munții se reazemă unii pe alții, văile clocotesc pe rîuri. Din munții tăi pleacă Prutul, Siretul, Suceava, Moldova, Bistrița spre noi; iar, în partea cealaltă, Tisa albă, Tisa neagră, Vișeul, Iza - Maramureș, tu ești țara apelor.

Civilizația a croit drumuri și căi ferate, dar căile firești au rămas tot Tisa și Vișeu. Pe ele coboară trunchiuri de brad, legați cu sucituri țepene de alun spre a întocmi o plută. Două lopeți ies înainte și de cozile lor țin doi români zdraveni, pletoși, care cu grijă și dibăcire trec prin vadurile cu apă mică și feresc malurile stîncoase. De îi vei întreba îți vor spune că au coborît pe Tisa pînă la Seghedin, pe Bistrița pînă la Piatra-Neamț, în primejdia lor de viață de plutași.

Văile se deschid și satele se ivesc. Vezi turnul alb al bisericii ridicîndu-se din mulțimea de acoperișuri de șindrilă înnegrite. Șoseaua e bine îngrijită, o tăbliță de tinichea îți indică numele satului.››

c. Petrova-Maramureș

Casele sînt de bîrne de brad, încheiate la colțuri, cu tindă, cu streașină, cu stîlpi ciopliți în brîuri și înfloriturі, tot așa cum le vei găsi și în Oltenia, bunăoară. Porțile, de asemenea, cu stîlpi ciopliți și cu acoperișuri. Tencuite și văruite sînt casa comunală, școala de sat, școala confesională românească, poșta și casele cîtorva chiaburi. Înăuntrul unei case vei vedea paturi pe care-s așternute scoarțe lucrate în casă; o ladă două cu țoale; o culme pe care vor fi atîrnate pături, chilimuri, sumane bărbătești, ștergare cusute așezate cu gust, cum se vede în mai toate casele bogătașilor din Oltenia; un cuptor de cărămidă văruit; o masă înaltă și scaune. Pe pereți numeroase icoane închipuind pe Hristos, pe Sfînta Fecioară și pe sfinți. Între ele atîrnă talere înflorate cu zugrăveli. În casă veselie și gălăgie mare: o spuză de copii, sau de coconi, cum numesc ei copiii într-un interesant proces de semasiologie. Gospodarul, chiar primarul satului e un romîn zdravăn, o figură cu plete dace. Poartă veșminte de vară din partea locului: pantaloni largi de cînepă, ori o cămașă de aceeași pînză, pînă la brîu. De pe vremea lui Decebal nu s-a mai adăugat, de bună seamă, la portul acesta decît pălăria de pîslă și cizmele, care înlocuiesc din cînd în cînd opincile. Are stînă în munte și de dimineață pînă seara lucrează la cîmp. E cel dintîi gospodar al satului, vorbește trei limbi și nici o notă de surtucar, de parvenit, cu toate cele șase clase liceale pe care, cu uimire, am înțeles că le are. El n-a căutat fericirea vreunui advocat, ci în viața împletită cu grijă, cu munca, dar și cu o mai trainică mulțumire sufletească, de „econom" cum își zic ei.

Ca și alte familii din sat e țăran, dar e de „neam tare", cum se zice în graiul mureșean, ceea ce însemnează că el e din „nemeșii" de sînge ai satului și că din neamul lui niciodată nu se va lega cineva cu vreunul din vreun „neam slab". „Neam slab" sînt familiile pătate cîndva cu pata iobăgiei, opincarii care, oricît ar fi de bogați, nu le va fi iertat niciodată să ia fată de „nemeș" și care sînt numiți cu dispreț „ruși". Nemeșii sînt însă romîni cu tradițiile lor nobiliare vechi și în obiceiurile lor rustice actuale. Și nu o dată gazda ne îmbie cu vorbele „mîncați și să ne iertați, la noi ca la români, la noi românește, noi nu putem găti ca „domnii". „Domnii" sînt aristocrații cei mari, proprietarii, funcționarii și îndeobște, surtucarii, boierii, cum le-am zice noi, fie ei români, orice ar fi. În nici o parte a cuprinsului românesc nu mai sînt așa de accentuate prejudecățile sociale ca în țara lui Dragoș-Vodă.

Pe a doua zi trebuia să mergem la o stînă și fiindcă stîna primarului era prea departe, hotărîsem să mergem împreună cu feciorul gazdei la o stînă mai apropiată a unui oarecare sat. Acela însă era un „rus" și dusul nostru la stîna lui ar fi fost o necinste pentru familia ai cărei oaspeți eram și care s-a împotrivit dorinței noastre.

Cînd totuși împrejurările fac ca un nemeș sărăcit să-și dea fata după un „rus" atunci satira își înfige colții. La o nuntă de aceasta, un fecior, pe care-l jignea amestecul, strigă-n horă:

Rău mă doare-a mea inimă
Să-mpreună grîu cu tină

O fată cîntă mîndrului ei, un „rus", versurile:

Hei tu mîndruțule,
'Ița ta ți 'ița mea
Nicicînd nu-i asemenea;
'Ița mea-i de grîu de vară,

Scanned with OKEN Scanner

A ta-i prisne de secară;
Ița mea-i de grîu ales,
A ta-i pîine de ovăz.

Fiecare familie de nemeși păstrează cu sfințenie, pe fundul lăzilor, hrisoave vechi și diplome nobiliare cu ajutorul cărora unele își urcă arborele genealogic pînă în sec. al XV-lea și al XIV-lea. Coborîtori dintr-un strămoș comun, familiile acestea stăpînesc astăzi, averi altădată fără hotar, acuma în valoare de milioane, munți întregi și păduri nepătrunse, de pe vremea cînd proprietatea nu se măsura, ci i se însemnau hotarele, ori nici atît. Multe din familii nici nu știu cîtă bogăție au în mîinile lor și pe vremuri a fost și mai rău, așa că dacă se găsea cîte unul mai priceput, mai familiarizat cu administrația, cu legile și cu afacerile bănești tot folosul era al lui. Astăzi chiar ele sînt administrate prost, de abia produc un ajutor pentru școală și biserică și un însemnat venit proprietarilor. Tendința generală e de a le împărți, operațiune costisitoare și foarte grea, prin aceea că familiile n-au drepturi egale. Acestea, așa numitele composesorate, ele mai găsesc prin multe comune ale Maramureșilui și au fost și mai multe, dar s-au împărțit treptat.

Altfel te vor izbi nenumăratele dovezi de puternica noastră unitate etnică. În grai vei găsi provincialisme oltenești, pe care nu le vei mai întâlni nici în Muntenia, nici în Moldova. Terminologia obiectelor casnice, terminologia unei mori, unei pive, unei stîni, în special, e cu desăvîrșire aceeași pe care am întîlnit-o în stînile din munții Gorjului. O țărancă din Mehedinți va fi în cîteva zile maramureșeancă și dimpotrivă. Casele lucrate în același stil. Privnițele, pătulele și porțile tot așa. Pe scoarțe, pe paturi, pe chilimuri aceleași alesături caracteristice: poligoane stelate concentrice, deosebit vîrstate.

Aceștia-s românii. Și-s puternici: au școală romînească, cel puțin tot așa de frecventată ca cea de stat, o biserică greco-catolică proprie; primarul, notarul sînt români.

Populația Maramureșului nu e, în general vorbind, densă; terenul e muntos; hotarele satelor sînt foarte mari, proprietățile și în special composesoratele sînt foarte întinse și de aceea de la sat la sat trebuie să faci mai întotdeauna drumuri lungi și grele. Dacă din Pietrova, așezată pe Vișeu, afluent pe partea stîngă a Tisei, vei coborî tot pe marginea apei pînă la împreunarea celor două rîuri, și apoi îți vei urma drumul pe Tisa în jos, vei da peste o regiune în care satele se țin de mînă, împrejurul orașului mai de frunte din Maramureș, Sighetul, așezat în stînga Tisei.

In fața lui, pe partea dreaptă, e Biserica Albă, unul dintre cele trei sate romînești, de pe acest mal al Tisei. Pe vremuri, cînd toate bisericile erau mici, lucrate din lemn ce se înnegrea la bătaia ploilor și a ninsorilor, singur satul acesta avea o biserică mare de piatră și înaltă și albă, că se putea zări de pe piscurile singuratice și din depărtările albastre. Biserica aceea a dat numele ei satului. Azi n-a mai rămas din ea decît curpăturile temeliei într-o coastă rîpoasă sub care spumează, fierbe și se sparge de stîncă Tisa năvalnică. Într-o noapte de primăvară, ea veni mai turbată, mai vijelioasă ca de obicei, malul care purta biserica, măcinat mereu pe dedesubt, nu și-a putut purta povara proprie, unită cu a zidăriei; a căzut în valuri împreună cu jumătate din biserică. Mai mulți ani i-a ținut locul o bisericuță de lemn; azi se ridică la cîteva zeci de pași de cea veche, o biserică de piatră cel puțin tot așa de frumoasă ca cea dărîmată de valuri, care, așezată așa de aproape de izbitura talazurilor ce nu se grăbesc, va avea poate aceeași soartă, spre nenorocirea credincioșilor care-s foarte iubitori de biserică. ***Țăranul maramureșean a păstrat aici ca și în celelalte sate datini străbune și o neclintită încredere în Dumnezeu și ajutorul lui. În România liberă, bogată și drept credincioasă, găsești biserici în care preotul oficiază numai pentru el și pentru cantori liturghia de duminică; sau cel mult grija de a se duce la biserică e lăsată pe seama bătrînilor și mai ales a bătrînelor; în Maramureș satul întreg cei tineri alături cu cei bătrîni, săraci alături de cei bogați își îmbracă hainele albe de sărbătoare, își pieptenă pletele, și cu cugetul împăcat păsesc pragul bisericii. Biserica mare, încăpătoare e întotdeauna ticsită de lume, cum de-abia ai prilejul să vezi la noi la Paști ori la Crăciun. Văzîndu-i în așa mare număr într-o simplă duminică un străin poate cugeta că au vreo sărbătoare specială, s-au strîns pentru vreo procesiune și totuși nu întotdeauna e așa.***

De altfel prejudecățile sociale nu dispar nici chiar în acest locaș de înfrățire și de dragoste, ele se mențin în semne, dacă nu în inimi. Familiile cele mai alese își au fiecare banca lor proprie, care nu va fi ocupată niciodată de altul din altă familie și care ocupă un loc mai înainte sau mai înapoi după treapta nobiliară și după ajutorul pentru biserică pe care îl impuse însăși această treaptă...

În sat mai multe familii, cu toate că neînrudite, poartă același nume, povestesc de un strămoș comun, care a trăit acum atîtea veacuri și fac legături de căsătorie numai între ele, pentru a nu altera acel nume de familie.

Duminică, după liturghie și după prînz feciorii și fetele se strîng cu toții pentru joc. Feciorii își îmbracă cămășile albe pînă la brîu și încing de multe ori pe piele, șerparul lat și tare de curea, își pun în cap pălăria de pîslă și-n picioare cizmele; fetele își iau rochia de pînză cumpărată de la șatră, cămașa încrețită la mîneci, pe deasupra pieptarul de piele de miel înflorat, și deschis în dreptul sînului. Încaltă și ele cizmele și cu toții se adună nu în aer liber, pe iarbă verde, la umbra plopului ori a stejarului; ci în sala scundă, cu ferestrele mici, lipsită de aer și lumină, murdară a vreunui han. Farmecul și frumusețea jocului lor e tropotitul și bătaia, de aceea încaltă ei cizme groase cu talpa groasă, de aceea dau aerul liber de afară pentru scîndurile murdare ale pardoselii dinăuntru. Ceteraşul, lăutarul, le „horește" cum zic ei în loc de cîntă din vioară jocurile; melodia e alcătuită pe același motiv românesc, duios chiar în veselie și jocul începe. Perechi, perechi, foarte rar de mînă și atunci numai feciorii, încep să tropotească mărunt

Scanned with OKEN Scanner

și des, puternic și îndesat „învîrtita", alcătuind cu ropotul lor cadențat un ciudat acompaniament pentru scripca cercetașului. Încep apoi să se învîrtească într-un vîrtej amețitor, în care pletele și mînecile cămășilor flutură în vînt, în timp ce sudoarea broboneză fruntea. Peste răpăitul pașilor, peste cîntecul lăutarului domină vocea puternică a cîtorva feciori ce nu mai contenesc cu strigăturile; iar în colțuri chicotește cîte o perehce, căreia îi place mai mult să stea de vorbe și să șuguească decît să joace. După o odihnă scurtă, începe iarăși același joc, în monotonia căruia feciorii se înfierbîntă pînă își uită de ei, și, apoi, iar același. De-abia din cînd în cînd mai schimbă învîrtita într-o „Tropotită" care nu-i decît „Învîrtita" fără fete și fără învîrteală. Simplitatea și conservatorismul lor nu a putut crea și nici aduce din alte părți alte jocuri afară de acestea.

Feciorii cu piepturile late, zdraveni, osoși cu fața arsă de soare; fetele înalte, voinice, rumene la față, toți respiră sănătate și viață. Oameni cărora noua viață civilizată nu le-a putut șterge asperitățile unei firi în care sîngele e veșnic clocotind, ei nu cunosc măsura și cumpătul nici în muncă, nici în veselie, dar nici la mînie. De multe ori, din cearta și din gelozia lor scot din sală în îmbrînceli fete și le opresc de a mai juca. Și bietele firi simple care nu se pot despărți cel puțin de bucuria de a privi, vin la joc desculțe, pentru a face din asta motivul șederii lor deoparte. Deseori din ceartă ajung la cuțite, căci mila și înfrînarea n-o cunosc. Pentru administrația ungurească pricinile astea au fost bine venite, pentru ca în cele mai multe sate jocul, acest fel de a petrece și de a se afirma ca element aparte, să fie oprit pentru totdeauna. Ciardașul numai, ar mai putea, poate, redeschide satele la joc...

Pe aceeași parte a Tisei, o jumătate de ceas depărtare de Biserica Albă, e Slatina, căreia băile din apropiere i-au dat însemnătatea unui orășel. De altfel majoritatea populației în sat e formată din cei mai hotarnici evrei. Și peste ulițele ticsite de fețe jidovești, acoperite de căciula lor cu blană, peste casele lor murdare, peste grădinile în care evreicele se pălesc la soare, se ridică pe muchea dealului de deasupra satului, ca un simbol și ca o amenințare, biserica zidită de răposatul episcop de Oradea Mare, Pavel. ***E una din cele mai frumoase biserici din Maramureș ca arhitectură și odoare dacă nu ca pictură. În mijlocul ei, în fața ușilor împărătești se odihnește sub o lespede de marmură roșie, fericitul ctitor, a cărui pomenire e așa de vie în inimile tuturor românilor din acea parte. El a fost proprietarul moșiei de la Slatina și a băilor de pe ea. Sînt băi sărate, așezate într-o regiune deluroasă, îndeajuns de frumoasă și de înfrumusețată. În față se întinde cîmpul de holde și livezi; în spate și pe laturi, se ridică dealuri acoperite cu păduri de stejari, de ulmi, de carpeni, printre care șerpuiesc aleile veșnic umbrite și răcoroase. Pe ici, pe colea s-au făcut plantații de brazi și de pini. În mijloc e un mic parc, în jurul căruia sînt clădite vile în stil elvețian. Pe sub poala pădurii din stînga curge albastră și năvalnică Tisa, pe care, din cînd în cînd, vezi lunecînd un șir de plute ce duc spre Seghedin bradul din munții Maramureșului.***

Pe cealaltă parte a Tisei, în față cu Biserica Albă, e Sighetul, cel mai mare oraș din Maramureș, și capitala ținutului. E un oraș care nu atinge douăzeci de mii de locuitori, e un oraș însă cu multă mișcare și însuflețire. E de ajuns să te preumbli pe stradă, prin piață, pentru ca privirile să ți se izbească de fel de fel de tipuri, ca într-un muzeu etnografic și urechea să audă fel de fel de limbi și dialecte, Ungurii au avut grijă să-l facă maghiar măcar prin instituții și clădiri publice: Sighetul are un teatru cu clădire proprie, în care se joacă întotdeauna ungurește pentru toate celelalte neamuri; un tribunal impunător ca mărime și arhitectură, în care justiția se dă în ungurește unora care nu pricep o boabă din această limbă; e o școală froebeliană, cu toate tendințele de maghiarizare; o școală de fete, un gimnaziu, o academie de drept, plus încă bisericile, cazarmele și celelalte edificii publice.

Românii n-au aici decît o biserică de care este alipit un vicariat, a cărui influență românească e aproape nulă în mijlocul atîtor străini, și pe care nu-l poate ocupa decît un om cu mult tact și bun simț care să poată sluji bine la doi domni și a cărui deviză e totdeauna „Dați Cesarului ce e al Cesarului", adică, ticluit după împrejurări, „Dați Cesarului ceea ce cere Cesarul". Cu multe osteneli și greutăți, românii mai țin aici un internat sărăcăcios, cu vreo cinsprezece burse, ce se dau copiilor de români, care merg la cursuri, însă, tot la gimnaziu unguresc. Și inima ți se strînge de durere cînd auzi spunîndu-se că biserica ruteană de azi a fost pe vremuri tot românească, dar că prin diferite mijloace, iertate ori nu, spijiniți de anumiți factori, care aveau interes s-o facă, a ajuns în mîna rutenilor.

Dar lăsăm orașul cosmopolit, cu aerul lui greu și înăbușitor și mergem iarăși la țară, unde e mai multă sănătate, mai multă viață și mai mult românism.»

„Notele de drum", scrise cu talentul și spiritul patriotic înălțător ale elevului G. C. Ionescu au avut o primire favorabilă la cititori

6.5. Comentariu

Iată două fragmente din prezentarea făcută de Nicolae Iorga asupra acestor „Note de Drum" în articolul său, oferit cu dublu scop. «De la Turnu Severin ni se trimite o carte intitulată *Note de drum.* Acolo se prezintă o introducere de d-l Ion Dem. Petrescu și o prefață de G. Coșbuc.

S-a întors acasă cu carnete de note și a scris în răgaz pentru un prieten, în graiul lui cel mai bun țărănesc de acasă, împodobind cu amintiri din cărți scrise după cuviință aceste pagini. Ele îi fac cea mai mare cinste și vor aduce mult folos oricui le va citi cu plăcere. **După toate acestea, să ni se dea voie d-l Ion Dem. Petrescu, să spunem că școlarul G. C. Ionescu, este un tânăr care nu trebuie perdut din vedere.»**

«Băiețașul acesta a făcut o carte bună, una foarte bună, iar pentru vârsta ce are, una minunată. Arată a fi un fecior de țăran, după cum înțelege amănuntele câmpului și ale

Scanned with OKEN Scanner

vieții de la țară precum și după frumusețea firească și bogată a stilului său, care nu este acela care se învață din *compoziții sau cinstitele gazete.* Școlarul acesta trebuie să fi fost un harnic cititor căci era pe deplin pregătit ca să prindă și să lege între ele atâtea lucruri ce-i treceau subt ochi sau ce îi ajungeau la ureche. Și pe care un altul le-ar fi uitat a doua zi sau măcar la cel dintâi chef național. Va fi citit și lucruri de îndrumare bună, care s-au prins în sufletului, fiindcă prea are o judecată sănătoasă și matură.›› **(51)**

Contribuția sa la elaborarea scrierilor despre călătorii s-a completat cu publicarea despre cele efectuate în Germania, în timpul studiilor (1906-1909), în Lichtenstein, Franța și Austria, în care pune mai mult accent pe descrierea acțiunilor constatate sau efectuate, fără să uite însă amănunte istorice, locuri, fapte și frumuseți ale naturii, folosind cele mai sensibile metafore în mod firesc pentru un scriitor cu talent.

6.6. Scrieri clasice și scrierile de călătorie ale lui G. C. Ionescu

Analizând scrierile lui G. C. Ionescu din genul „Călătorii", pentru a putea aprecia corect valoarea lor, vom reproduce, spre comparație, scurte fragmente din operele marilor noștri înaintași care au publicat opere ce stau drept cărămizi rezistente în edificiul domeniului. Iată un fragment din opera lui **Alexandru Vlahuță**, „România pitorească", care a rămas un reper de frumusețe al creației literare din genul „Jurnal de călătorie" – „În Munții Neamțului"

«Ne lăsăm în jos pe la schitul Tarcău, pitit într-o poienită la gura Bolohănișului; păduri nestrăbătute atârnă pe laturile stâncoase ale văii. Un nor se oprește deasupra noastră; din creștetul cerului soarele-l săgetează și-l sparge; și alți nori se ridică, tot mai posomorâți, de prin văgăunile munților; în aer se face răcoare, frunzele încep să tremure, un pod de-ntuneric s-așterne în văzduh, și câteva minute nu se aude decât fosnetul pădurii; deodată, ca un șarpe de foc se zvârcolește în nori, și un tunet groaznic zguduie cuprinsul; ne uităm îngrijați în urmă, ploaia vine perdea spre noi, și toată valea se umple de ropot. Într-o clină potopul ne-ajunge, fulger după fulger spintecă tăria, și tunetele se-ntețesc. Ne-adăpostim subt un fag - în credința poporului nostru fagul e un copac sfânt, apărat de trăsnet. Urlă Tarcăul în vale, umflat de puhoaie; din ce în ce mai tare s-aud grohotind bolovanii târâți în valurile-i posomorâte, și ploaia cade, cade vijelioasă, neostoită, răpăitoare ca o grindină, de crezi că se dărapănă munții. Peste vreun ceas se răzbună, bolta se limpezește, pădurile-ncropite de soare încep să aburească. Ne lăsăm la conacul hierăstrăielor, de unde se-ntinde, pe malul drept al Tarcăului, o linie ferată pentru căratul lemnelor în vale. Jos, pârâul s-azvârle învolburat pe scările de lespezi. De-o parte și de alta se-naltă prinoare îmbrăcate-n codru; încet picură ploaia de pe ramuri rari licăriri de soare tremură-n frunzișul umed, sopârlele gonite din culcușurile lor de năvala apei tâniesc pe lângă drum. O strungă luminoasă se deschide-n fața noastră - ieșim în valea Bistriții ››

La fel de încântătoare este expunerea lui **Calistrat Hogaș** din cartea ***Pe drumuri de munte***" capitolul ***Hăsmașul mare***": «Leagănul de piatră al legendei, muntele din care izvorăște Oltul, ne vestește - peste larga desfășurare de păduri și câmpii a Ardealului - cu o forță fascinantă și covârșitoare. Magnet de granit, el atrage privirile din prima clină, iar privirile se întorc mereu într-acolo, de parcă ar fi ace de busolă, ori de câte ori s-au întrerupt din greșeală în altă parte. Sub nemăsurata-i putere, oamenii nu încetează să-l vadă, și-l văd întruna, chiar și atunci când își privesc holdele, chiar și atunci când, privindu-se în ochi, stau de vorbă unul cu altul. Totdeauna prezent pe retina și în conștiința celor ce trăiesc în raza lui, pământ în umbră, restul firii, așa ia chip părintele orgolios al Oltului. Asemeni unor acorduri simfonice - puternice, profunde, îndelungi - tâșnind unul din altul tot mai sus, spre a culmina într-o torențială cunună de sunete, sesul începe să urce brusc, din sine însuși, cum urcă oceanul sub furia unui ciclon. Mari valuri de piatră al căror tumult nu încetează decât atunci când din coastele lor zdrobite, pornesc altele mai înalte, se adună, se întretaie și se întrec, trimitându-și clopotul tot mai sus, spre cerul uimit, sub care se împrăștie spumoase jerbe de calcar.»

Întregim sursa de comparație între scrierea elevului G. C. Ionescu și marii scriitori ai genului din literatura noastră cu un fragment din „Cartea Oltului" a lui **Geo Bogza**: «În vreme ce dangătul rar al tălăngilor dă parcă de veste că în această nesfârșită întoarcere a veacurilor s-a încheiat un mileniu, sub cerul argintat de o puzderie de astre începe să urce murmurul Oltului. Acum furtuna care abia s-a potolit, se rânduiește în ordinea naturii ca alămurile într-o simfonie, la a căror bruscă întrerupere, mai limpede se aude flautul. În felul acesta pornește cântecul Oltului: un susur cristalin și viu, copilăros și naiv, iar de la căderea serii, farmecul lui a crescut, cum se întâmplă în întuneric, cu toate chipurile firii întretesute de vreun mister. În acest spațiu, în care masele de piatră par să zdrobească totul, izvorul se dovedește atât de firav, încât nici o mirare n-ar fi dacă viața i s-ar stinge după o clină. De mirare este, dimpotrivă, temeritatea cu care, în fața unor piscuri trufașe, el își afirmă existența. În noaptea tăcută și pătrunsă de uimire, Oltul își înalță gânguritul de prunc, demn să fie ascultat, într-o totală reculegere de munți, de oameni și de întregul univers ››

Aceste scurte incursiuni în operele marilor noștri scriitori pot încânta cititorul chiar și din această carte închinată marelui agronom Gheorghe Ionescu-Sisești și vom putea constata că lucrările sale făcute la o vârstă fragedă și în anii de studenție au o valoare apropiată de „clasici" și ilustrează talentul său literar, despre care generațiile ce vin este bine să aibă cunoștință.

Probitate

Pe o întindere de 61 de pagini, în cartea „Probitate" studentul G. C. Ionescu prezintă descrierea unor călătorii de plăcere și de cunoaștere a orașelor importante ale Germaniei. Este

Scanned with OKEN Scanner

prima descriere vastă prin care un student face cunoscute zone peisaje oameni minunății ale creației umane care evidențiază cultura germană acumulată în sute de ani Lucrarea sa intitulată simplu Călător" a fost și rezultatul unui parcurs care întâmpina destule dificultăți în vremea aceea astfel că tinem să menționăm titlurile descrierilor sale care în ansamblu ne oferă imaginea unei realizări fumoase pentru cultura sa dar și pentru nenumăraţii urmaşi care, din descrierea făcută pot cunoaste orasele germane si oamenii din acea epocă

Iată periplul călătoriilor unui student la începutul secolului al XX-lea în Germania· Würtemberg Stuttgart Hohenheim Tübingen Lichtenstein naufragiul lui Zepelin agricultura germană Dunărea până la Sigmaringen Pădurea Neagră Freiburg Heidelberg Manheim Iena Anou Nou la Iena Wartburg München Linska Dresda Berlin O călătorie în Franta granita franceză, Luneville, la ţară, o dramă a lui Henry Bataille. O conferinţă; Nancy, în Paris (52)

Pentru o cunoastere mai bună a valorii acestor scrieri este loc potrivit să reproducem si comentariul pertinent făcut de autorii volumului Prohitate" (Eleodor Ponescu si Victor Rusu) din anul 1982 iată· ((În chip surprinzător acelasi autor care în *Note de drum* la vârsta adolescentei își reprimă energic efuziunile lirice în *Călător* devine mult mai entuziast la uimirile peisagistice Stampele naturiste propuse au adesea un relief expresiv ce se retine gratie propetimii imagistice, concreteții elementelor încorporate imaginii de capacitate asociativă a autorului ››

Iată un peisaj minunat reprodus după G C Ionescu· ((Când dealurile încep a fi îmbrăcate în pădurea de brad si de molid când coastele netede încep a fi străpunse de stânci împrăstiate ca niste răni uriase atunci am intrat în Pădurea Neagră Văile strâmtorate tot mai mult de la o vreme devin prăpăstii Din fundul lor privesti înfiorat înăbusit peretii de codru care se ridică de o parte si de alta spărgând norii cu vârfurile ascutite ale brazilor de pe crestet Între muntii încremeniti într-o amenintare dusmănoasă râurile își revarsă apele umplând prăpastia Locul se întinde ca o pânză de beteală tremurând în strălucirea unui soare rece alb sticlos Prin văile adânci vine o boare ce-ti dă fiori reci Ai crede că esti într-un tinut de taină si de moarte ›› Iată un pasaj minunat pe care îl găsim în Dunărea până la Sigmaringen"· ((Când pădurile întunecate se dau în lături lărgind valea o altă priveliste ne farmecă ochii si se întrupează în suflet icoane din alte vremi Pe crestele stâncilor sorbind strălucirea celor dintâi raze de soare scăldându-se în reflexele celor din urmă stau parcă cioplite în stânca însăsi castele si cetăti ca niste adăposturi de vulturi Nu unul nu două ci ele se tineau lant Vulcanii s-au stins şi azi, stafiile şi vântul, ori vreun pădurar bătrân, mai păzesc pereţii roşi, despoiaţi de var.›› (53)

Ramuri

Tânărul Gheorghe C Ionescu a fost un colaborator recunoscut al primei reviste literare din Oltenia intitulată Ramuri" înscrisă cu cinste în istoria literaturii noastre române A asistat chiar la prima discutie asupra ideii propuse de părintii revistei C Serban si D Tomescu fiind foarte sceptic cu privire la reusită din cauza vârstei lor (20-22 de ani) si a faptului că Semănătorul" si alte reviste ale timpului erau conduse deja de mari personalităti ale vremii ca N Iorga si G Cosbuc Totusi cei doi au scos primul număr al revistei care avea o tinută decentă deschizând drum unei făclii de cultură pentru multe decenii în Oltenia prin care cititori şi oameni de condei au pus temelie la răspândirea pasiunii pentru minte şi inimă. (54)

După 65 de ani de activitate ai revistei Ramuri" (1965) savantul Gheorghe Ionescu-Sisesti care a figurat de la început între cei mai credincioşi colaboratori scria astfel în numărul jubiliar· ((Vechea revistă cu acest nume s-a născut ca un reflex modest al luminii si căldurii încandescente pe care le răspândea Nicolae Iorga (mai mare cu 15 ani decât G Ionescu) căruia *Ramuri* i-a dedicat cu veneratie si iubire numărul din noiembrie a c Nu am fost printre întemeietorii revistei din 1905 dar am fost de la început printre colaboratorii ei credincioşi alături de C Serban Făgetel de D Tomescu Stefan Braborescu (marele actor de mai târziu) prof. I. M. Marinescu, P. Partenie, Elena Farago, a căror amintire mă copleşeşte de emoţie.›› (55)

În revista Ramuri" G C Ionescu a publicat schita Student" a făcut recenzia volumului Fabule" a nemuritorului umorist Georgi Ranetti a scris aprecieri asupra volumului Prin vraja dragostei" de Vasile Pop a continuat cu nuvela Cei trei" (1908) s a O elaborare reprezentativă pentru scrierile sale în revista Ramuri" o publica în anul 1908 sub titlul Severinul si împrejurările" pe o întindere de 30 de pagini cu următoarele capitole· Istoric" Dunărea" Clima" Liceul" Biserica grecească" Bâlciul" Cultura" Viata socială" (56) Citind astăzi această descriere atât de documentată si încântătoare avem temei de a o introduce între lucrările de gen publicate de cei mai reprezentativi scriitori ai noştri din toate timpurile Ea contine peisaje rar întâlnite pentru cititorul nostalgic

Gheorghe C Ionescu si-a încercat condeiul curajos si în domeniul artelor abordând teatrul si expozitiile Si-a arătat talentul si în scrieri de prezentare critică a unor lucrări în proză Toate aceste elaborări i-au fost publicate de revista „Ramuri" în anul 1908, când, pentru o astfel de muncă primea si o oarecare remuneratie

Trebuie să amintim cronicile scrise la spectacolele Anus de soare" Ovidiu" Cucosul negru" de Victor Eftimiu unde spiritul critic al unui condei cu o valoare vizibilă se manifestă cu întelepciune si obiectivitate Gheorghe Ionescu-Sisesti a semnat în aceeasi revistă, în aprilie, un mare număr de recenzii pentru scrieri în proză: „O noapte de mai"

Scanned with OKEN Scanner

(Gogol) „Caleidoscopul" (A. Mirea), „Război şi pace" (Lev Tolstoi), „O istorie de drumeţ" a lui M. Sadoveanu (57).

În toate cronicile şi analizele sale G. Ionescu-Sisesti a fost un critic cumpătat dar curajos şi explicit. A continuat aşa în toate împrejurările, fiind atent şi la evidenţierea realizărilor pozitive, pe care le descria scurt.

7. GHEORGHE IONESCU-ŞIŞEŞTI- MILITAR, PARTICIPANT LA DOUĂ RĂZBOAIE

7.1. Preambul

După promovarea celor două examene de bacalaureat cu rezultate strălucite, susţinute la „secţia reală" în 25 iunie 1905 şi în toamna aceluiaşi an la „secţia modernă", tânărul absolvent, Gheorghe C. Ionescu, a avut în preocuparea sa datoria de a-şi efectua serviciul militar.

Începutul secolului al XX-lea a fost o perioadă când tânăra naţiune română era preocupată de viitorul său, iar armata şi grija pregătirii întregului tineret în arta militară intra în datoria guvernului. Era o perioadă când în plan mondial, unele state erau de curând înfiinţate, altele aspirau la formare sau întregire naţională şi teritorială. În această atmosferă oamenii politici, tinerii luminaţi, cetăţenii cu un spirit patriotic, educat în familie la noi, românii, făceau legătură între armată şi ţară, pentru a construi un viitor mai sigur unui popor care a fost vitregit de istorie secole la rând. Aspiraţia aceasta era urmărită de multe popoare din Europa, iar marii conducători de state, oamenii politici şi gânditorii erau preocupaţi de ideea războiului, având concepţii cu totul surprinzătoare pentru vremurile ce au urmat şi cele de azi. Găsim o astfel de concepţie redată în „Jurnalul campaniei mele în Bulgaria în 1913" scris de G. C. Ionescu. Iată: „iubesc războiul fiindcă el e înainte de toate un ventilator pentru societăţile pentru care pacea şi bunăstarea îngrămădesc multe miasme. Chiar când focarele de infecţie nu pier, ele au grijă să se pună la adăpost de moarte; războiul creează o atmosferă în care corupţia nu poate să înflorească". **(58).**

După opinia redactorilor „Jurnalului", tânărul Ionescu, la 20 de ani neîmpliniţi, nu respingea această idee care împăna spiritul timpului, însă după ce a cunoscut războiul prin experienţe personale dramatice, nu a mai susţinut războiul, ci, dimpotrivă, după anul 1945, a promovat idei pacifiste.

În acea atmosferă, tânărul absolvent al „Liceului Traian" din Turnu Severin, G. C. Ionescu s-a prezentat pentru a se înscrie ca „soldat voluntar" în „Regimentul 17 Infanterie" din Turnu Severin, unde, timp de un an, s-a instruit. A încheiat stagiul militar la 26 septembrie 1906, cu gradul de caporal în armata română.

Pentru un tânăr cu instruire înaltă, cu idei şi aspiraţii la fel, timpul petrecut în perioada armatei a fost unul care nu i-a adus satisfacţii, trecând ca „un vis tulbure" **(59)**. Nemulţumirea faţă de instructori (sergenţi şi comandanţi) are aceeaşi manifestare pe care am întâlnit-o personal cu zeci de ani după aceea. Dar armata era chemată să facă educaţie la supunere şi nu avea în vedere sensibilitatea câtorva băieţi şcoliţi; acolo, era masa de fii ai ţăranilor cu patru clase, care primea o educaţie generală, precum şi suflul iubirii de patrie, care duce chiar la sacrificiu, uneori.

Nota sa din „Jurnal" este dominată de o insatisfacţie totală pentru perioada sa de instruire militara, iată:

7.2. Serviciul militar

„Anul trecut mi-am făcut anul de voluntariat în armată. Parcă-i mult de tot de atunci. Mi-a rămas o impresie pe care o ai după un vis tulbure. Sunt mâhnit că am trecut prin anul acesta de viaţă ostăşească fără bucurie, fără bucuria tânărului care pune mâna pe armă şi învaţă greutatea luptelor. Şi din pricina lor, a celor ce conduc şi poruncesc acolo. Ce să mai înşir povestea tristă a durerilor celor mulţi între zidurile acelea reci, în aerul acela îmbâcsit, în care te înăbuşă mirosuri rele, dureri ce zdrobesc ori scâlciază suflete şi trupuri. Ce însuşiri mari sufleteşti ar trebui să aibă cei care cu cea mai discreţionară putere ţin în mâna lor atâţia oameni, în vârsta tăriei neînfrânate şi a sângelui clocotitor! Ce cultură, ce ideal, ce mare cunoaştere a sufletutlui, ce sfântă iubire de oameni, ce pedagogie cuceritoare ar trebui să aibă oamenii aceia! Dar în realitate, în sufletul lor se petrece pervertirea avarului care, de la o vreme ia mijlocul drept scopt. Şi cum le cultivă tradiţiile tot însuşirile cele rele: aroganţa, dispreţul, suficienţa, răutatea îndârjită, mândria dobitocească, care nu-i lasă a se doborî în inima celor ce trebue să-i asculte orbeşte.

Şi aş vrea să văd un roman mare al dramei acesteia înăbuşite din care numai o pagină e schiţa pe care o citii mai deunăzi din Brătescu-Voineşti, ori aceea de I. Boteni, ce-o cetii ieri, ori glumele dureroase din almanahurile şi revistele ilustrate. Şi aş dori din suflet să înceapă cât mai devreme prefacerea, prefacerea de sus în jos, nu de la bestia care se cheamă sergent-major, prefacerea care să mântuie sufletele tuturor celor ce trec pe acolo, prefacerea care singură ne dă încrederea în vremuri de primejdie.

Până atunci mă gândes cu cu groază la oameni cu astfel de pseudo-suflete, ca acel colonel comandant de regiment, ca nenorocitul de locotenent, ca căpitanul, ca stricatul căpitan, care te batjocorea câtă vreme nu-i duceai plocoanele" **(60)**. Este uşor de constatat că şi atunci erau nereguli în comportamentul comandanţilor militari. S-a recunoscut însă, fără comentarii, că aceşti comandanţi au făcut educaţie maselor de militari, au luptat şi au murit în

Scanned with OKEN Scanner

războaie alături de ei. I-au pregătit pentru viaţă. Nu era altcineva mai în măsură să o facă. Armata nu este o staţiune de odihnă.

7.3. Al Doilea Război Balcanic, Campania din Bulgaria - 1913

Întreaga perioadă de numai două luni (23 iunie-22 august 1913) i-a adus lui Ionescu-Şişeşti toate argumentele care să-l determine a medita adânc asupra acelui motto, notat în „Jurnal". Astăzi, ca să ne exprimăm empatic, constatăm că a fost etapa unei triste experienţe de suferinţă. Pentru noi şi pentru cei care vor urma este important să lăsăm mărturisirea sa din prima zi asupra felului în care a receptat tânărul prezenţa la datorie pentru ţară: ‹‹Duminecă, 23 iunie. A ataca un duşman decimat, angajat pe toate graniţele sale, e un război a cărui glorie nu trebuie s-o trâmbiţezi. Trebui să-l consideri pur şi simplu ca pe o operaţiune de pregătire pentru marele război care va veni.

Război lipsit de popularitate şi nepregătit din vreme. Naţiunea nu era fixată aici, chiar în ajunul mobilizării. Întrebarea: unde vom merge? Pe cine vom ataca? Revenea mereu pe buzele multora. Poate că acestui fapt i se datoreşte şi lipsa de entuziasm adevărat şi de avânt din primele clipe.

Intelectualitatea s-a eschivat într-un chip ruşinos şi îngrijorător. Stăruinţe repetate. Întrebuinţarea tututor străduinţelor pentru ca orice surtucar, până la cei mai mici funcţionari să fie scoşi din front şi linia de comandanţi şi trecuţi în serviciile auxiliare şi astfel în luptă nu vor intra decât această admirabilă ţărănime, pe care se sprijină din toate punctele de vedere edificiul statului român.

Mobilizarea a venit încet fără cuprindere, toată lumea o aştepta înainte de a fi decretată, iar guvernul a decretat-o înainte de a o executa.

Ţăranii au venit încă din prima zi, în număr mare. Nici trişti, nici entuziaşti. În pas domol, serioşi, mai tăcuţi poate ca de obicei, ei curgeau spre cazarmă în şiruri lungi, fără şovăială, în faţa unei datorii inflexibile. Supunerea la datorie, aceasta îmi părea că este puterea sufletească ce mână această masă de oameni spre moarte.

Din când în când rasărea din rândurile ei încrederea viguroasă a unui popor bine înzestrat, ori gluma înviorătare, ori licărirea sentimentului de conservare a neamului.

Se spune că s-au dat şi bani.

Multe femei din rândurile lor: neveste, surori, mame resemnate şi liniştite aşteaptă ca soţii, fraţii or fiii lor să fie îmbarcaţi. Rar vezi ochi înroşiţi de lacrimi.

In sate la plecare mi se spune că au fost lamentări de femei. Acolo însă a fost emoţia unei clipe vestită cu mijloace extraordinare şi impresionante. Sunetul clopotelor amestecat cu bătaia tobelor şi glasul goarnelor va fi amintind una din tragediile morţii şi ale judecăţii din urmă, şi atunci femeile au plâns bătându-şi pieptul şi smulgându-şi părul. Lamentarea este molipsitoare.

Mobilizarea se face încet, cu destulă dezordine. Oamenii aşteaptă pe la porţi şi nimenea nu-i întreabă şi nu-i îndreaptă. Ofiţerii forfotesc în dreapta şi-n stânga. Îmbrăcarea şi echiparea în faţa magaziilor se face greoi şi fără grabă. Fiecare pare a-şi zice: e destulă vreme! Un rezervist întreabă: Bine, domnule, noi ne învârtim pe aici degeaba, dacă în timpul acesta ei trec Dunărea?›› **(61)**.

După această descriere a unei stări de entuziasm, fără mare tristeţe, de parcă anunţa un război fără lupte, „caporalul de infanterie" a scris notele sale zilnice de „Jurnal" până la 22 august pe care le vom sintetiza în câteva fraze.

Urcat în tren cu Regimentul 17 Turnu Severin la 29 iunie 1913, caporalul G. C. Ionescu se considera şi agronom, astfel că ajuns la Segarcea, a cerut să viziteze Domeniile Coroanei, „o mică avere" ce se întindea pe 32 000 de pogoane, fiind impresionat de cele văzute. A continuat drumul încă 40 de kilometri, în condiţiile aspre de campanie, apoi ajunşi în port au trecut Dunărea în Bulgaria, la Rahova, unde nu-i aştepta „niciun duşman". Iată impresia expusă de plutonierul Ionescu Şişeşti asupra acestei stări: ‹‹...probabil că acţiunea noastră va fi, nu un război, ci o demonstraţie militară care, probabil, se va termina repede. Înaintăm pe trupul unui învins şi mărturisesc că starea acestui învins îmi face milă. Dar mila n-are loc în raporturile dintre popoare. Acest popor (bulgar) care ameninţă cu neînfrânatele lui porniri imperialiste întreaga peninsulă se zbate anume în faţa unui dezastru. Bătută de greci şi sârbi, ameninţată de turci în ţinuturile cuvenite, cu ocupaţie românească în nord din care Danev voia să face o Prusie, se zvârcoleşte umilită şi se reîntoarce în braţele Rusiei, care a privit-o ca pe o colonie şi care nu i-a iertat emanciparea.›› **(62)**. A continuat drumul în căutarea duşmanului, primind ordin din partea comandantului să se respecte faptul că armata română are rol de pacificator şi nu sunt permise acte de prigonire şi de dezertări (9 iulie). **(63)** Totuşi, la Vraţa, a fost devastată magazia militară.

In fine, luni 12 august, s-au îmbarcat luând drumul spre ţară la garnizoană. În condiţiile grele de călătorie, fiind nevoit să consume apa de băut direct din Dunăre, caporalul Ionescu a fost contaminat de holeră, îmbolnăvindu-se grav. A fost internat la izolare şi tratat „de la distanţă" chiar de fratele său dr. Nicolae Ionescu. Tratamentul şi starea organismului său tânăr au învins boala. A fost ocrotit de Divinitate, căci în acel calvar au fost destule victime ale necruţătoarei boli. **(64)**

După opt zile de tratament şi suferinţă, nota din „Jurnalul" său, datată joi seara, 22 august, spune: ‹‹Am abandonat tot inventarul meu de Robinson fericit, mi-am trecut hainele la etuvă, am făcut o baie de sublimat, mi-am îmbrăcat un rând de rufe noi, aduse de frate-meu şi am părăsit pe ploaie şi întuneric această câmpie tragică, deşteptat ca dintr-un coşmar.›› **(65)**

Scanned with OKEN Scanner

Un intelectual de talia lui Gheorghe Ionescu-Şişeşti, participant direct la o campanie, despre care era conştient că se va scrie o pagină de istorie, a ţinut să lase în scris mărturii, atât despre persoana sa ca soldat, dar mai ales o explicaţie personală asupra acestui „Al Doilea Război Balcanic".

Esenţa prezenţei sale în această epopee o putem deduce dintr-un paragraf găsit în „Jurnal", sub titlul „Participarea la Campania din Bulgaria din vară, 1913", în care se spune: ‹‹Am participat la această campanie fără glorie, cu gradul de caporal de infanterie. Mersul pe jos pe şoselele prăfuite ale Bulgariei, pe căldura toridă din iulie, a fost o cumplită suferinţă. Lupte nu au fost, precum se ştie. Nu s-a tras niciun foc de puşcă, dar marşurile erau istovitoare.›› **(66)**.

Pentru generaţiile care vor urma prezintă o importanţă aparte analiza sa privind provocarea acestui război la care a participat România, iar aceasta a prezentat-o în „Jurnal", sub titlul „Cine a provocat Al Doilea Război Balcanic?". Ea merită o transmitere către urmaşi, având girul unui intelectual remarcabil la acel moment, care a participat şi a înţeles momentul istoric, iată:

7.4. „Cine a provocat Al Doilea Război Balcanic?"

‹‹La întrebarea aceasta se răspunde timid şi incidental, din când în când, fără să se caute cauza adâncă şi responsabilitatea reală şi istorică a acestui al doilea război.

Se spune: Serbia a provocat războiul fiindcă a încălcat un tratat şi a menţinut teorii care în virtutea stipulaţiilor acestuia se cuvenea aliatei sale. E drept că după dreptul formal şi după litera acestui tratat încheiat pentru condiţiuni determinante Serbia e de vină. Vom vedea însă cine a constrâns-o să încalce acest tratat şi să determine astfel războiul.

Se mai spune: Bulgaria are răspunderea războiului fiindcă în megalomania ei a căutat să acapareze toate roadele cuceririi făcute şi să-şi ia un rol de preponderenţă în Balcani, pe care nu-l merită nici după numărul şi nici după cultura ei. E însă cineva care a cultivat megalomania şi ambiţia bulgărească şi a fost astfel cauza iniţială a actualului război.

Se mai spune iarăşi că România a determinat prin pretenţiunile ei, prin politica ei balcanică încurcăturile actuale. Dar dacă aceste pretenţiuni ar fi fost satisfăcute integral, atunci România n-ar fi fost deloc silită să cheltuiască energia sa într-un război care nu este războiul cel mare. ***A fost însă o mare putere care s-a opus pretenţiunilor României, prin urmare să-şi apere singură drepturile sale. Această putere e cauza războiului, şi această putere este Austria. Ea şi nici Serbia, nici Bulgaria, nici România, e cauza actualului război.***

În adevăr, Austria a fost aceea care a cerut Europei cu ultima energie crearea unei mari Albanii independente, care să fie un fel de colonie a ei şi cine ştie? poate chiar o nouă Bosnie. Astfel, teritorii care prin tratatul de alianţă al statelor balcanice se cuveneau parte sârbilor, parte grecilor, au creat Albania politicii austriece. Această pagubă neprevăzută de aliaţi trebuia suportată de toţi, ceea ce bulgarii n-au acceptat. Fapt este că Austria, satisfăcându-şi poftele sale de supremaţie în Balcani, a aruncat mărul discordiei între aliaţi fiindcă fără Albania lucrurile s-ar fi rezolvat pe cale paşnică.

Tot Austria este aceea care dorind pierirea Serbiei, din aceleaşi pricini din care a cerut crearea Albaniei, a cultivat megalomania şi ambiţiile Bulgariei pentru a o putea arunca oricând în coastele Serbiei şi eventual ale României. Şi astfel, s-a văzut acest fapt straniu că cel mai rusofil popor din Peninsula Balcanică a intrat în apele politice ale Austriei care e aşadar, şi din acest punct de vedere, cauza războiului actual.

Mai mult decât atât: convenţia militară a Austriei cu România, precum şi necesitatea echilibrului statelor balcanice, impunea Austriei să sprijine cu ultima energie cererile României. N-a făcut însă acest lucru şi a silit statul român să caute apărarea intereselor sale prin arme. Politica Austriei a făcut ca România să intre în război.

Această diplomaţie care a avut totdeauna deviza câştigului fără sacrificii a ţesut de data aceasta ite savant încâlcite menite a asigura Austriei un succes formidabil. În această mreajă savantă s-a încurcat însă de data aceasta însuşi păianjenul. Toate socotelile Austriei au ieşit pe dos. Bulgaria se vede înconjurată din toate părţile de duşmani, sârbii se întăresc şi atrag spre ei privirile fraţilor din împărăţia habsburgică, iar România a respins rolul de client pe care Austria căuta să i-l imprime.

Zadarnice sunt acuma lacrimile de crocodil pe care le varsă politicienii austrieci. Zadarnică dojana pe care o face „Neue Frei Presse" diplomaţilor din Viena. Zadarnice sforţările aceloraşi diplomaţi de a determina abia acuma o înţelegere între România şi Bulgaria care să mulţumească integral pe cea dintâi. Ceasurile acestea pun pe fruntea Austriei stigmatul răspunderii unui război. Iar pedeapsa pentru aceasta e că influenţa ei politică nu mai pătrunde acuma decât până la Carpaţi şi poate în curând nici până acolo.›› **(67)**

Revăzând istoria, ne amintim că Austria, de peste 200 de ani, a fost puternic interesată de România, dorinţa ei ascunsă fiind de a atrage total teritoriile româneşti sub administraţia Imperiului Habsburgic apoi al celui Austro-ungar.

Ne amintim de actul curajos susţinut de prim-ministrul Ion C. Brătianu, din anul 1886, de a determina „denunţarea" Convenţiunii Comerciale cu Austria prin conducătorul delegaţiei de tratative, ilustrul agronom-economist Petre S. Aurelian, care a refuzat „liberul schimb".

Aurelian a fost primul şi cel mai important intelectual român şi mare politician liberal care dorea ca România să aibă o distanţă de asigurare permanentă faţă de maşinaţiunile Austriei şi a reuşit acest fapt prin guvernările liberale aproape trei decenii. Din păcate, conservatorii, dar şi guvernanţii de după anul 1990, pur şi simplu nu au văzut că ideea lui

Scanned with OKEN Scanner

Aurelian are o aură sfințită. Ei bine, și astăzi suntem supuși unei spolieri economice „neobservate" din partea acestei țări, prin relațiile multiple pe care le-a înfipt în miezul economiei românești, care sunt ținute sub obroc. Chiar nimeni nu are capacitatea să vadă că Austria nu ne poate fi colaborator loial niciodată? Toți am uitat suferințele acestui popor provocate de imperiile lor? Citiți istoria! Căci istoria se repetă.

Analiza dată de G. Ionescu-Șișești asupra cauzelor celui de-Al Doilea Război Balcanic, care s-a încheiat cu Pacea de la București, este unul din puținele documente istorice referitoare la evenimeent, făcute de un participant direct. Tratate importante de istorie, ca „Istoria României" (1969), elaborate sub îndrumarea lui M. Constantinescu, C. Daicoviciu, M. Daicoviciu ș.a, precum și „Istoria românilor" scrisă de C. C. Giurescu și D. C. Giurescu, nu fac nici o remarcă mai evidentă în acest sens.

7.5. Combatant în Primul Război Mondial

Cu excepția perioadei de elev la Liceul Traian, ca adolescent și tânăr până la împlinirea vârstei de 19 ani, G. C. Ionescu a avut o tinerețe plină de dificultăți și zbucium. Comentând situația sa în „Jurnal" cu analize demne de un intelectual de elită, Războiul din Balcani din 1913 a fost una dintre experiențele sale dure, însă peste numai trei ani intra în Primul Război mondial, care a răvășit profund viața lumii. Să ne reamintim. După o neutralitate de aproximativ doi ani, țara noastră a intrat în luptă alături de Franța, Rusia și Marea Britanie cu scopul înfăptuirii „statului național unitar". „Declarația de război împotriva Austro-Ungariei a angrenat, prin clauzele înseși ale aliantelor existente, intrarea în război a Germaniei, Bulgariei și Turciei împotriva României" **(68)**. Așa știm de ce Germania a protejat Bulgaria până azi și de mâine încolo.

În acest război, sublocotenentul în rezervă, Gheorghe C. Ionescu, comanda o companie din „Regimentul 17 Infanterie" Turnu Severin. Se știe că țara era ocupată în mare parte de către dușman, deci luptele urmau să se desfășoare pe teritoriul nostru.

În memoriul său despre căderea în prizonierat, descrie ordinul primit la 3 noiembrie 1916 de a participa la lupte și condițiile în care a căzut prizonier. La 5 noiembrie se desfășura a treia zi de lupte când plutonul său a fost înconjurat din spate, aproape de muntele Urzica, pe Olt. Atacul s-a produs din flanc și din spate, având în stînga Oltul, iar comandantul G. Ionescu scrie: ‹‹Am fost covârșiți în câteva clipe și am căzut prizonier împreună cu circa douăzeci de soldați și subofițeri, parte din plutorul meu, parte din Compania sublocotenentului Dumitrescu.›› **(69)** Au căzut în mâinile unui corp de trupă austro-ungar și transportați în lagărul de la Sopronick, din Ungaria; Ionescu-Șișești a fost apoi inclus într-un corp de 200 de ofițeri români, care au fost internați în lagăr la Plan, în Boemia, sub supraveghere germană.

După 5 luni de prizonierat, a fost înștiințat că trebuie să plece la București ‹‹spre a fi întrebuințat în administrația țării››, fără ca el să fi cerut aceasta. Fiind bine instruit și ca militar, a doua zi, la 30 aprilie, s-a adresat colonelului Heinrich, comandantul lagărului astfel: ‹‹Cu privire la comunicarea ce mi s-a făcut ieri, am onoarea a raporta că legile țării mele interzic categoric unui ofițer să pună la dispoziție serviciile sale, direct sau indirect, autorității militare din teritoriul ocupat, îmi este cu neputință să mă conformez chemării la București și vă rog să interveniți ca să rămân mai departe în lagăr››. Sublocotenentul G. Ionescu-Șișești, evident, scrise în limba germană.

La „raportul" înaintat, Ministerul de Război din Viena a dat un răspuns scurt și sever: ‹‹Ofițerul nu va discuta dispoziția, ci se va supune››. Sublocotenentul Șișești a refuzat din nou, invocând o stare de sănătate zdruncinată și cerând noi demersuri de aprobare pentru rămânerea în lagăr.

După aceste pertractări de neconceput între un prizonier și comandanții superiori ai lagărului, sublocotenentul G. Ionescu-Șișești a fost adus forțat la București în 24 de ore, iar pentru confirmarea întâmplării îi invocă pe colonelul Mihăescu, colonenul Poilțer, maior dr. Tulbure, sublocotenent Dumitrescu ș.a.

A fost internat pentru 24 de ore la Cercul Militar și trimis la dr. Antipa, care avea rolul de a-l convinge să primească un post în Minister (al Agriculturii). A refuzat de două ori, iar dr. Antipa i-a cerut să mai reflecteze totuși. I-a comunicat într-o scrisoare doctorului Antipa următoarea analiză a stării în care se afla: ‹‹În cele câteva zile de sbucium și frământare, punctul meu de vedere a rămas acelaș ca la început. Este o imposibilitate morală să trăiesc quasi-liber în București, sau oriunde în teritoriul ocupat. Onoarea mea e acolo unde e armata română, iar conștiința mea nu se simte dezlegată de solidaritatea cu camarazii, de obligațiunile de soldat, de jurământul ce l-am făcut. Situațiunea mea e limpede: ori pe front, ori în lagăr. Nici legea, nici conștiința nu-mi permit să ajut întreprinderile autorității de ocupație, care nu este alta decât armata cu care patria se află în luptă. Nu pot cu prețul conștiinței și al onoarei mele să muncesc *pentru a alina* nevoile populației rămase în teritoriul ocupat, a cărei suferință este tot așa de fatală și tot atât de neînlăturat ca toate celelalte jertfe și pustiiri ale războiului. Alinării acestei suferințe i se pot atribui și trebuie să i se consacre numai aceia care, în mod legal, au fost lăsați aici de către autoritatea românească.›› **(70)**

Astfel, era clară continuarea stării de prizonier, încât timp de trei luni a fost internat în lagărul de la Cotroceni, în condiții rele de tratament; iar în august 1917 a ajuns din nou în lagărul de la Plan, în Boemia. Repatrierea sa a avut loc la 26 aprilie 1918 în urma tratatului încheiat între comantamentele adverse pentru schimbul de prizonieri.

Întreaga epopee privind aducerea D-lui G. Ionescu-Șișești din lagărul de la Plan (Boemia) la București, pentru a lucra la Ministerul Agriculturii, ca specialist recunoscut, când țara era ocupată de germani, a pornit de la propunerea lui Grigore Antipa, care i-a sugerat

Scanned with OKEN Scanner

generalului Makensen, despre utilitatea sa, pentru îndrumarea agriculturii şi sporirea producţiei.

Astăzi, trebuie să preţuim cu admiraţie şi respect comportamentul său în acele momente, demnitatea sa fermă de militar român, care atunci se putea găsi la „vreun lord englez". Acesta era caracterul său moral-patriotic, ilustrat prin corectitudinea tânărului locotenent şi învăţat agronom, pentru care patria se afla deasupra tuturor lucrurilor şi faptelor. Mare păcat, că în timp de pace, asemenea comportamente sunt date uitării, ba chiar mai rău.

Despre situaţia sa din acele momente dramatice, locotenentul G. Ionescu-Şişeşti s-a exprimat într-o singură frază, astfel: „Am păstrat cuvenita rezervă şi nu mi-am făcut nici un merit din fraza de mai sus pe care cred că trebuia s-o aibă fiecare ofiţer român". **(71)**

Prizonieratul dr-lui G. Ionescu-Şişeşti la Plan, în Boemia, aşa cum ni-l descrie într-o analiză a stării generale a societăţii şi a locului său, făcută la 27 aprilie 1917, ne dă o imagine cu totul surprinzătoare a nivelului de civilizaţie european, a cavalerismului practicat de militarii austro-germani faţă de prizonierii de război. Sigur, sperau şi ei într-o reciprocă, aşa cum au primit la noi aviatorii americani, capturaţi în bombardamentele rafinăriilor de la Ploieşti în 1944. Despre ce vorbim azi? În perioada februarie 1917 - aprilie 1918, locotenentul român a avut timp să studieze, să citească romane care erau în vogă în acele timpuri, să înveţe limbi străine şi să facă profunde meditaţii personale. Găsim cu totul important să rămână ca exemplu pentru posteritate notele asupra acestor aspecte, aşa cum le găsim redate de biografii săi: „În 27 aprilie 1917 scrie: ***Am studiat tratatul excelent al lui Romann în lunile februarie, martie şi aprilie ale îngrozitorului an 1917. A trebuit să fiu în această tristă situaţie de prizonier ca să săvârşesc această muncă, pentru care n-aş fi avut răgazul necesar, în hărţuiala mea cotidiană de la şcoală...***

Fie ca studiul acesta care intră în cultura mea de specialitate să fie o piatră în edificiul ce năzuiesc a ridica şi care e un tratat de agricultură, în care datele ştiinţei să fie adecvate la particularităţile de sol şi climă la nevoile ţării mele. Pentru acest tratat trebuie să mă hotărăsc a face convergentă şi sistematică toată activitatea mea. Călătorii, studii la faţa locului, orice observaţie notată, orice lectură cu condeiul în mână. Fără şovăire pentru un scop durabil! Trebuie să găsesc timpul de a mă desăvârşi mai multe luni, poate un an, într-un laborator de studiul solurilor.

Trebuie să devin un specialist în materie de soluri. Cu acel prilej voi lărgi cunoştinţele mele în domeniul maşinismului, trebuie să devin profesor de agricultură în adevăratul sens al cuvântului...

Pentru un ţel aşa de mare trebuie o mare putere de muncă. Pentru a o avea trebuie o bună sănătate"**(72)**.

Tratatul de pedologie a lui E. Romann, „Bodenkunde", Iulius Springen, Berlin 1911, care nu era cunoscut în ţară, şi după câte se ştie nu a fost tradus în limba noastră de loc, l-a studiat în profunzime şi avea să-i fie unul dintre principalii stâlpi de orientare asupra studiilor despre sol. Prof. G. Ionescu-Şişeşti i-a purtat acestui pedolog german respect şi o preţuire aşa cum i se cuvenea. Vedem astăzi acest fapt în pasajul de prezentare a profesorului E. Roman din tratatul „Agrotehnica", vol. I (1958), unde spune: „E. Romann a fost profesor la Universitatea din München, un pedolog de mare prestigiu, care, printre cei dintâi dintre pedologii occidentali, a adoptat noua concepţie a pedologiei ruse. Este autorul unui tratat de ştiinţa solului care a apărut în 1911". După studiul temeinic al tratatului lui Romann, hotărârea sa se exprima aşa: „***Trebuie să găsesc timpul de a mă desăvârşi mai multe luni poate un an, într-un laborator de studiul solurilor. Trebuie să devin un specialist în materie de soluri. Cu acel prilej voi lărgi cunoştinţele mele în domeniul maşinismului, trebuie să devin profesor de agricultură în adevăratul sens al cuvântului***". Cine-i cunoaşte opera observă că şi-a îndeplinit aceste dorinţe în ştiinţă cu rezultate importante pentru ţară. **(73)**

Trecând la persoana sa, constatăm propunerile ce şi le impunea pentru o viaţă cumpătată; în acelaşi timp şi-a stabilit principii de comportare şi atitudini în viaţa socială, care să contribuie prin participarea sa la înălţarea naţiunii şi a ţării. Fraza sa de încheiere merită a fi reprodusă şi pusă în mintea cetăţeanului: „***Tirania partidelor organizate numai pentru ele, nu pentru ţară, trebuie înfrântă***".

Iată întâmplarea, condiţiile şi timpul unui prizonierat, cum au stabilit principii de activitate, au întărit morala personală şi atitudinea socială, după care profesorul, academicianul Gheorghe Ionescu-Şişeşti s-a orientat în toată existenţa sa.

8. FAMILIA PROFESORULUI GHEORGHE IONESCU-ŞIŞEŞTI

Citind „Jurnalul" Dr-lui Gheorghe Ionescu-Şişeşti din anii tinereţii, cunoaştem, în primul rând, o persoană ce s-a maturizat timpuriu, preocupată de a contribui la activităţile de folos general, prin unire de fraţi şi uniuni colegiale. Lipsit total de invidie, de avariţie sau de idei nerealizabile, însă dornic de a fi cunoscut şi apreciat, fiind mereu în frunte cu ideile sale, avea observaţii critice chiar asupra prietenilor săi, fără să le împărtăşească cuiva, din spirit de corectitudine şi chiar asupra profesorilor, notate în mintea şi jurnalul său. Această calitate a fost păstrată şi în timpul vieţii. Era un stăpân al acestei atitudini în toate activităţile sale.

Tânărul Gh. C. Ionescu a fost un iubitor de întâlniri cu prietenii, colegi în anii superiori de liceu; dorea să fie văzut prin realizări frumoase şi căuta persoane de nivelul său pentru faptele ce dorea să le realizeze, aşa cum a fost colegul său Ioan D. Petrescu, făcând echipa descrisă în „Jurnalul şederii la Polovragi".

În tinereţea sa, mijloacele tehnice de comunicare erau primitive, dar mai aveau un „cusur": lipseau. Astfel, scrisorile erau o soluţie la îndemână, folosită de G. C. Ionescu-Şişeşti

Scanned with OKEN Scanner

cu multă măiestrie și consecvență, având un scris frumos, iar ideile sale erau redate în formă literară de mare calitate.

La încheierea studiilor în Germania, după obținerea doctoratului, G. C. Ionescu-Șișești era un bărbat matur și dorea să găsească un post de activitate corespunzător nivelului său de pregătire. În această perioadă, au început preocupările sale de a-și întemeia o familie, după obiceiul timpului, și avea o concepție personală bine-conturată în privința calităților pe care le-ar fi dorit să le găsească în femeia care să-l însoțească pe parcursul vieții. A avut prieteni care i-au făcut unele recomandări pe care tânărul le analiza lucid. Iată o frază în care își exprima părerea asupra unei propuneri: „Vai, nu-mi place coloritul blond, șters, nu apreciez de loc talentul muzical și conservatorul (desigur, pentru o soție, n.a.), nu mă încălzește prestanța strașnică de gospodină a eventualei mele soacre, nici mirosul de sarmale și mobilă mahalagească din salonul ei și nici „amiciția" celui ce ar dori să mă facă ginere". **(74)**

În „Jurnalul" său din 11 noiembrie 1912, nota următoarea confesiune: ‹‹Speranța; la Vălenii de Munte am cunoscut-o pe aceea care era mai mult decât acceptabilă, pe aceea care a ajuns obiectul visurilor mele cele mai fierbinți. N-aș fi crezut că în mediul cangrenat de superficialitate, snobism, frivolitate și decadism al societății românești să se mai poată găsi o ființă care la 18 ani să poată fi de o puritate sufletească genuină. Era o fată sinceră, nativă, fără gesturi și vorbe studiate, fără preocuparea de a impresiona, care-ți vorbește de călătoriile, lecturile și impresiile ei deschis, franc și colegial (pg 70) în blândul său glas, în vorba-i cu ușoară notă dialectală ce trădează bunătatea generoasă, jovială, plină de seninătatea moldovanului de rasă" **(75)**.

Tânăra care i-a cucerit inima proaspătului doctor în agronomie era Speranța Ciulei, sora colegului său, Constantin Ciulei, copiii moșierului Ion Ciulei, cu averi importante în nordul Moldovei, la Ungureni, Dorohoi, Săveni, Dubina ș.a. Descurajarea tânărului a fost o lovitură neașteptată, deranjantă, încât repede își propunea alte șanse, dar în vacanța Paștelui 1913, întâmplător a mai avut norocul unei întâlniri mai liniștite, cunoscându-se mai bine, iar rezultatul a fost că Speranța începea să-l prețuiască pe tânărul pretendent, dar poziția tatălui său rămânea neschimbată, nu-l dorea de ginere.

După participarea la Campania din Bulgaria în anul 1913, și-a reluat activitatea la Școala Centrală de Agricultură Herăstrău, iar la 1 aprilie 1914 era numit director. Avea deci o poziție socială respectabilă și găsim consemnată căsătoria sa cu Speranța Ciulei la data de 20 aprilie 1914.

Sentimentele nobile reciproce și nivelul de educație, „potrivirea de caracter", cum se spunea în secolul al XX-lea, au consolidat o familie ce avea să treacă în viață prin mai multe greutăți și chiar suferințe, decât prin perioade de fericire. Speranța Șișești a fost îngerul soțului și al familiei sale, fiind conștientă de valoarea și importanța sa de „om învățat" pentru țară. A făcut față cerințelor pentru creșterea copiilor, era administratorul locuințelor din proprietate și adesea era prezentă pe proprietățile familiei pentru a cunoaște și a conduce unele activități necesare obținerii recoltelor. Plantația de vie de la Valea lui Șeiman, aproape de Urlați, unde aveau o modestă locuință era vizitată cu mult interes și plăcere. Era o mică sursă de venit, însă ea putea fi găsită la orice lucrare interesantă pe alte proprietăți ale familiei.

Un exemplu ce arată implicarea lui Ionescu-Șișești și a soției sale, Speranța, la rezolvarea diferitelor situații ivite în proprietățile ce le aveau, îl găsim notat în „Jurnal" din ziua de 21 iulie 1947: „Am condus la gară pe Speranța care pleacă la Dubina pentru două săptămâni". Dubina era o localitate din județul Botoșani, iar doamna Speranța se deplasa acolo de la București, la fosta moșie a părinților săi, aflată apoi parțial în proprietatea familiei Șișești.

Casa de la Vălenii de Munte oferea un refugiu de odihnă pentru familia profesorului Șișești, păcat însă că ea a fost construită destul de târziu.

Familia Ionescu-Șișești a avut trei copii. Primul, născut la 1 iulie 1915. A fost numit Dan. A urmat la 13 martie 1918 Vlad, iar la 30 iunie 1919, o fiică botezată Georgeta (Geta). O lovitură îngrozitoare a suferit familia prin moartea fiicei la vârsta de 15 ani, dintr-o întâmplare nefericită **(76)**. A fost o tragedie care a marcat întreaga familie pe timp îndelungat. Primul băiat a studiat la Politehnică, la Facultatea de Hidrotehnică, lucrând în primii ani la serviciul de proiectare apoi la suplinirea Catedrei de Construcții Hidrotehnice la Facultatea de Îmbunătățiri Funciare Galați, devenind o personalitate cu un loc de onoare între specialiștii care au activat în a doua jumătate a secolului al XX-lea. Vlad a studiat agronomia.

Pentru munca sa, Vlad Ionescu-Șișești, a fost menționat în lucrarea „Oameni de seamă ai științei agricole românești", vol. II, (2000), iar din acest motiv găsim potrivit ca să fie reprodusă în această monografie prezentarea sa din scrierea amintită, unde se văd contribuțiile sale de mare importanță în specialitatea căreia i s-a consacrat.

Vlad Șișești a fost una din personalitățile didactice de elită în colectivul profesoral al Institutului Agronomic „N. Bălcescu" București (în prezent numit Universitatea de Științe Agricole și Medicină Veterinară – USAMV- București), astfel că vom reproduce prezentarea sa făcută în lucrarea amintită anterior.

8.1. Vlad Ionescu-Șișești

„Unii dintre descendenții înaintașilor de seamă ai științelor agricole românești au urmat din proprie dorință, dar foarte probabil și din admirație pentru activitatea părinților, studii superioare în același domeniu profesional. Vom remarca faptul că nici unul nu a rămas la umbra tatălui și au ales un drum propriu pe care s-au străduit să se afirme prin competență profesională și muncă perseverentă. Între aceștia vom aminti pe Traian Popovici-Lupa, Karl, Wilhelm,

Scanned with OKEN Scanner

Knechtel, Olga Săvulescu, Nicolae N. Săulescu, Gorun Sandu-Ville, alături de care ocupă un loc de onoare Vlad Ionescu-Șișești, fiul savantului-agronom Gheorghe Ionescu-Șișești. Personalitate distinsă, educat în spiritul datoriei, respectului față de oameni și iubirii de țară, Vlad Ionescu-Șișești a ales în știința agricolă un drum, abia schițat la începutul acestui secol, pe care a pavat contribuții ce au propulsat activitatea în domeniul culturilor irigate și irigațiilor și vor rămâne mărturie deosebită a eforturilor sale creatoare și practice în irigația culturilor agricole.

Vlad Ionescu-Șișești s-a născut la 13 martie 1918, la București; a învățat clasele primare în capitală, iar studiile medii la liceul „Sf. Lazăr" din București. A absolvit liceul în anul 1938, iar în perioada 1940-1944 a studiat la Facultatea de Agronomie București, obținând titlul de inginer agronom, apreciat prin calificativul superior.

Ca absolvent cu merite recunoscute, Vlad Șișești a fost numit director al fermei Fetești a Facultății de Agronomie București, în 1944, unde a lucrat un an.

Din anul 1945 a fost asistent la Facultatea de Agronomie din București, iar apoi la Facultatea de Agronomie din Iași; asistent șef de lucrări (1946-1949). În anul 1950 îl găsim „referent tehnic" la Secția Agricolă a Regiunii Timișoara, iar în anii 1951-1952 tot „referent tehnic" de specialitate la Laboratorul regional pentru controlul semințelor Craiova, după care revine la București ca „proiectant principal pentru irigații" la Institutul de planuri pentru amenajări de cursuri de apă, în 1953-1956. Această perioadă de 5 ani a fost o căutare de muncă pentru existență, întrucât după Reforma învățământului din 1948 nu a mai fost reatestat pe post la Iași, fiind „necorespunzător politic". Desigur, acești ani au fost un calvar pentru tânărul inginer, dar a avut forța necesară de a rezista, găsind un domeniu atractiv și important în sectorul proiectării irigațiilor și cercetărilor asupra culturilor plantelor irigate.

După o oarecare liniștere a situației, ocupă postul de șef de lucrări la disciplina „Culturi irigate" în Institutul Agronomic „N. Bălcescu" București, fără să mai întrerupă activitatea până la retragerea de la catedră în anul 1988, devenind conferențiar în anul 1964 și profesor în 1969. În paralel cu activitatea sa de bază la disciplina „Culturi irigate", a avut o activitate permanentă de colaborare cu instituții de cercetare științifică de profil, unde a fost de fiecare dată un garant al competenței profesionale și eficienței. Astfel, în anii 1956 și 1957, a fost colaborator extern pentru problema irigării sfeclei de zahăr la „Institutul de Cercetări Alimentare" și colaborator onorific la „Stațiunea experimentală Săftica" pentru cultura irigată a porumbului (1957); îl găsim apoi din 1966 șef de laborator onorific la Institutul de Cercetări pentru Îmbunătățiri Funciare și Pedologie, ca responsabil al Laboratorului pentru „regim de irigare" (1966), iar în 1967-1968 șeful „Secției de irigații" la Institutul de Îmbunătățiri Funciare și Pedologie și „Șef de secție" onorific în 1969-1970. În anul 1972, devine responsabil al programului de cercetare privind *Valorificarea apelor reziduale pentru irigații și a nămolului ca îngrășământ organic, provenite de la complexele de creștere a porcinelor, în cadrul programului ASAS.*

Domeniile de activitate variate și problemele solicitate spre rezolvare în cercetare și învățământ i-au conferit o adâncă pregătire și competență în domeniul irigațiilor agricole, încât profesorul Vlad Ionescu-Șișești a rămas recunoscut ca una din personalitățile de seamă în programarea tehnologiilor pentru culturi irigate și a unor studii conexe activității acestui sector. Toate acestea ne arată că a avut o viață grea, având alături numai căldura familiei sale. Cauza principală a fost „originea nesănătoasă", sau cum se spunea „Nu corespundea dosarul".

Activitatea profesorului Vlad Ionescu-Șișești trebuie evaluată pe cele două segmente distincte și specifice cărora le-a consacrat întregul efort și întreaga capacitate, timp de peste 40 de ani: învățământul și cercetarea, iar în legătură cu acestea o muncă bogată în publicistica de specialitate, un domeniu în care rămâne un nume de distincție.

Deși a început o activitate didactică de fitotehnist la catedra profesorului N. Zamfirescu de la Iași, activitatea sa de „proiectant principal pentru irigații" la „Institutul de proiectări pentru amenajări de cursuri de apă-București" l-a determinat să se consacre problemei irigațiilor. Din acea perioadă a fost preocupat de necesitatea de a stabili, prin experiment *tehnologia cultivării plantelor de câmp în condiții de irigare.*

Iată mărturisirea sa în legătură cu acest fapt din *memoriul de activitate științifică*: ‹‹Pe formația științifică de fitotehnist dobândită ca șef de lucrări la Facultatea de Agronomie din Iași, am grefat cu 20 de ani în urmă, ca proiectant pentru irigații în Institutul de planuri pentru amenajări de cursuri de apă, o direcție foarte bine precizată și anume *Tehnologia cultivării plantelor de câmp în condiții de irigare*. De atunci și până în prezent am consacrat întreaga mea activitate profesională de producție, din învățământ și cercetare, promovării laturii agronomice a irigațiilor››.

Activitatea de cercetare a profesorului Vlad Ionescu-Șișești a cuprins domeniul irigațiilor culturilor de câmp sub aspectul întregii sale complexități. În primele cercetări a abordat aspecte generale privind irigațiile și necesitatea extinderii lor; relația dintre sol și apă în condiții de irigație; elementele tehnice ale irigației. Aici vom aminti lucrările: *Situația agriculturii actuale și planul de extindere a irigațiilor în bazinul Crișuri (1953); Situația agriculturii actuale și planul pentru combaterea eroziunii și extinderii irigațiilor în bazinul Bârlad (1954); Situația agriculturii actuale și planul pentru amenajarea irigațiilor în bazinul Argeș (1955); Situația agriculturii actuale și planul pentru combaterea eroziunii solului și extinderea irigațiilor în bazinul Siretului superior (1955); Studiul terenurilor agricole din punct de vedere al inundabilității în Delta Dunării (1956); Stabilirea elementelor tehnice ale regimului de irigație și calculul pentru uzul proiectării pentru solurile zonale și aluviale din Dobrogea, Câmpia Dunării și Moldova (1967); Folosirea resurselor locale de apă pentru*

Scanned with OKEN Scanner

extinderea irigațiilor (1967). Aceste lucrări de pionierat au pus bazele practicării irigației în agricultura zonelor cercetate în România. Ele au jalonat calea pentru delimitarea perimetrelor de irigație și au permis apoi stabilirea sortimentului de plante cultivate în aceste condiții, fapt ce a contribuit la o creștere importantă a producției și la siguranța acesteia în șirul anilor.

Într-o etapă următoare, cercetările întreprinse de Vlad Ionescu-Șișești s-au îndreptat spre tehnologia câtorva culturi irigate de mare însemnătate pentru agricultura țării și economia națională, cu o preocupare deosebită pentru sfecla de zahăr, porumb și grâu, iar mai târziu și la tutun, lucernă, fasole. La aceste culturi a efectuat cercetări pentru aproape fiecare (specie) verigă tehnologică, realizând producții la nivelul cerințelor de consum ale populației.

Pentru sfecla de zahăr, la care nu s-au obținut producții la nivelul cerințelor de consum ale populației înainte de război, a avut o preocupare specială pe baza prognozei efectelor irigației asupra producției acestei plante. Astfel a publicat un important număr de lucrări ca rezultat al cercetărilor proprii, dar și lucrări de sinteză globală asupra culturii: *Experiențe cu distanțe între rânduri la sfecla de zahăr, în vederea mecanizării lucrărilor de îngrijire (1959); Eficiența aplicării îngrășămintelor azotate la sfecla de zahăr irigată pe solul brun roșcat de pădure (1960); Rezultatele experiențelor cu regim de irigație, îngrășăminte, specii de nutriție și soiuri la sfecla de zahăr în condiții de irigare (1960); Rezultatele cercetărilor din RPR cu privire la cultura irigată a sfeclei de zahăr (1961); Rezultatele cercetărilor din RPR cu privire la agrotehnica sfeclei de zahăr (1961)*. Iată o ilustrare a unei preocupări intense cu privire la stabilirea tehnologiei pentru cultura irigată a sfeclei de zahăr pentru a declanșa un început ce a intrat în sfera definirii meritelor de fondator.

Tot în perioada de început a publicat pentru cerințele cultivatorilor două lucrări de sinteză în broșură *Cultura irigată a sfeclei de zahăr* (1959) și *Agrotehnica sfeclei de zahăr irigată* (1961) care au fost primele lucrări de acest gen din literatura noastră de specialitate. Prima dintre acestea prefigurează în conținut viitoarele lucrări de mari dimensiuni, ce s-au publicat în țară în anii următori, astfel: *Cerințele sfeclei de zahăr față de mediul înconjurător, Zona culturilor irigate a sfeclei de zahăr, Amenajarea terenurlor pentru irigație, Agrotehnica culturilor irigate la sfecla de zahăr, Regimul de irigație la sfecla de zahăr și tehnica irigării* (60 pagini). Reveniriile asupra culturii sfeclei de zahăr au fost consemnate în toate cursurile universitare și tratatele publicate ulterior. Astfel, prin contribuția sa în această problemă, trebuie să-l considerăm un fondator al cercetărilor și publicisticii cu privire la cultura irigată a acestei plante de excepțională importanță pentru economia națională.

Cercetări de aceeași factură, dar de mai redusă amploare a efectuat profesorul Vlad Ionescu-Șișești și asupra culturii proumbului și grâului irigat, situându-se între primii specialiști care au avut în preocupări segmentul de culturi irigate.

Contribuții esențiale a adus Vlad Ionescu-Șișești prin cercetările sale asupra regimului de irigare a culturilor agricole, ce reprezintă componenta esențială a tehnologiei în acest domeniu. Prin numeroasele cercetări efectuate, calitatea lor publicistică, el a pus bazele stabilirii regimului de irigare la cele mai importante plante de cultură din această categorie. Acest fapt rezultă din cele numai câteva lucrări ce urmează: *Studiul dinamicii umidității din sol sub diferite culturi agricole la Gospodăria Didactică Băneasa în anul 1959, Cercetări cu privire la regimul irigației la principalele culturi de câmp în zona nisipurilor de dune mobile din stânga Jiului (1970); Cercetările privind stabilirea regimului de irigare la porumb (1973); Studiul consumului de apă la principalele culturi irigate din zona solului brun-roșcat de pădure (1973); Regimul de irigare a sfeclei de zahăr în zona solurilor brun-roșcate de pădure (1964)*.

În măsură egală cu „cercetătorul", Vlad Ionescu-Șișești a fost „profesorul", persoană distinsă, cultivată, iubitoare a tineretului studios, având o preocupare constantă pentru instruirea și formarea lor ca specialiști necesari dezvoltării agriculturii intensive. Aproape 40 de ani a transmis de la catedră cunoștințe și sentimente de atașare către nevoile agriculturii țării, căci această bogăție este în egală măsură a proprietarului și a poporului, din ea se asigură existența vitală, care este condiția a tot ce se poate produce ulterior.

După înființarea disciplinei de *Culturi irigate*, în anul 1957, la toate facultățile de agronomie din țară, Vlad Ionescu-Șișești a elaborat primul *Curs de culturi irigate*, partea I, *Bazele agriculturii irigate* (1962), având un conținut științific și dimensiuni ce depășeau mult utilitatea pentru studenți. Redat pe o întindere de peste 300 de pagini și conceput pe o structură tematică de concepție proprie, acest curs a constituit o piesă bibliografică pentru tot ce s-a publicat ulterior în acest domeniu. Conținutul său tematic: istoricul irigației în țara noastră, factorii care determină necesitatea irigației, zonarea agriculturii irigate pe teritoriul RPR; umiditatea solului în agricultura irigată; regimul de irigație; prevenirea și combaterea sărăturării și a înmlăștinării pe terenurile irigate; tehnica de udare a culturilor de câmp prin aspersiune; caracteristicile principale ale agrotehnicii terenurilor irigate, au constituit baza tehnico-științifică de studiu a aplicării irigației în cultura noastră. Sistematizarea excepțională a conținutului, limbajul de specialitate elevat, formularea lingvistică specifică, ușor de parcurs și de înțeles au conferit o valoare prin care acest curs rezistă în esență până în zilele noastre (1980), iar autorul său are meritul de a fi elaborat primul curs modern de acest fel în învățământul românesc.

Deși în grupul de „cărți cu caracter științific" publicat de profesorul Vlad Ionescu-Șișești figurează și *Culturi irigate* (1971), această excepțională lucrare s-a prezentat la data apariției ca un veritabil tratat științific în domeniu. Pe o întindere de 470 pagini sunt prezentate cunoștințe tematice într-o structură originală și de o profundă bogăție științifică, bazată pe experiență proprie și 373 lucrări bibliografice. Deși a apărut într-o perioadă când s-au publicat și alte lucrări înrudite, sistematizarea excelentă, conținutul științific și limbajul

Scanned with OKEN Scanner

ușor perceptibil, explicit i-au conferit în mod cert un loc de primat, bucurându-se de un mare succes în lumea agronomică, la confluența deceniilor șapte și opt din acest secol. Accentul deosebit al lucrării pe tehnici de irigație și mai ales pe tehnologia culturilor irigate (structura culturilor; rotații, hibrizi, sisteme de irigare, lucrările solului pe terenuri irigate, densitatea plantelor și formarea spațiilor de nutriție, lucrările de îngrijire), care ocupă aproape jumătate din volumul tratatului, i-a conferit un caracter practic aplicativ deosebit, fiind util atât în pregătirea postuniversitară, cât și pentru aplicații în producția intensivă a culturilor irigate.

Fiind recunoscut ca un fondator în domeniul „Culturilor irigate", Vlad Ionescu-Șișești a fost solicitat în anul 1967 să prezinte pentru ultima ediție a *Manualului inginerului agronom*, capitolul *Culturi irigate*, unde și-a adus contribuții la nivelul cuvenit.

Din dorința de a crea condiții de bună pregătire pentru studenții săi, profesorul Vlad Ionescu-Șișești a publicat 7 cursuri universitare și îndrumătoare de lucrări litografiate: *Lecții de fitotehnie (1957); Curs de culturi irigate (1962); Curs de culturi irigate (ghid) (1971); Cultura orezului (1971); Lucrări practice la culturi irigate - caiet de referate (1971); Regimul de irigare la principalele culturi de câmp (1971)* și *Lucrări practice la culturi irigate. Caiet de lucru (1973)*.

Văzând unele dintre aceste lucrări, se remarcă grija autorului pentru conținutul științific și cel practic aplicativ, care să contribuie la formarea unui specialist competent a se înscrie eficient în frontul agriculturii intensive a culturilor irigate.

Poziția sa de precursor în cercetare și aplicare a tehnicilor irigației la culturile agricole, i-a cerut profesorului Vlad Ionescu-Șișești și o intensă activitate în organizarea și îndrumarea cercetărilor științifice. El a început, cum era firesc, cu înființarea câmpurilor experimentale, realizând rețeaua de câmpuri experimentale Arad, Buzău, Cetățuia, Timișoara, ale Institutului de Cercetări Alimentare (1956): câmpul experimental de irigație Balotești al Stațiunii Săftica (1957); câmpul experimental și didactic de culturi irigate Băneasa (1964-1970); câmpul experimental Căzănești pentru studiul utilizării apelor reziduale și a nămolului porcin (1966) etc.

A elaborat tematica de cercetare experimentală cu regim de irigare a Institutului de Cercetări pentru Îmbunătățiri Funciare; în perioada 1970-1973 a fost secretar științific al Facultății de Agronomie din Institutul Agronomic „N. Bălcescu"; a fost responsabil cu studiul regimului de irigare la cartof (1971). În contextul activității sale științifice se înscrie și sarcina de conducător științific de doctoranzi în specialitatea culturi irigate, unde au obținut acest titlu peste 20 de cercetători și cadre didactice. A făcut parte din comisia pentru elaborarea programului național de lucrări privind eliminarea excesului de apă de pe terenurile agricole și combaterea inundațiilor (1973); pe baza studiilor de teren din Delta Dunării a prezentat referatul: *Perspectiva de dezvoltare a agriculturii în cadrul planului de amenajare complexă a Deltei Dunării* (1956), care a stat la baza amenajării pentru exploatarea agricolă a unor zone din Deltă, unde s-au obținut rezultate excepționale; dacă ne gândim numai la „Insula mare a Brăilei" cu cele 60.000 ha teren arabil de primă calitate, o unitate fără egal în lume în vremurile sale favorabile. În toate aceste activități, profesorul Vlad Ionescu-Șișești a adoptat poziția specialistului competent, responsabil de ceea ce urmează a se face în baza recomandărilor sale, iar rezultatele practice apărute după aplicarea lor au confirmat acest fapt în majoritatea cazurilor unde s-au aplicat corect. Contribuția sa în direcțiile prezentate mai sus a fost cu totul deosebită.

Dacă facem o sistematizare a lucrărilor publicate de profesorul Vlad Ionescu-Șișești, constatăm că ele sunt împărțite pe 10 direcții specifice, totalizând un număr de 165, după cum urmează: cărți cu caracter științific - 5; studii științifice - 13; rapoarte cu privire la deplasări în străinătate, cursuri universitare și îndrumătoare de lucrări practice - 7; referate cu rezultate proprii de cercetare științifică - 44; referate de informare științifică - 14; broșuri cu caracter tehnic - 6; manuale pentru învățământul mediu - 7; alte publicații - 43; conferințe - 24.

Această varietate de publicații și valoarea lor îi conferă autorului calitatea de valoros publicist în literatura de specialitate, unde a activat și a adus contribuții originale de incontestabilă utilitate domeniului practic și fondului științific.

O activitate atât de laborioasă într-un domeniu nou al științei și practicii agricole presupune inevitabil o perfecționare continuă și un efort de creație din partea celor interesați. Profesorul Vlad Ionescu-Șișești a avut o preocupare intensă în acest domeniu.

A participat la „Consfătuirea internațională privind cercetarea științifică a sfeclei de zahăr" (1960, București), unde a prezentat referatul: *Rezultatele cercetărilor din România cu privire la agrotehnica sfeclei de zahăr*, care s-a bucurat de o frumoasă apreciere.

În perioada octombrie 1964 - iunie 1965 a făcut o specializare în domeniul culturilor irigate în SUA la vestita Universitate a Statului Kansas, unde în aprilie 1965 a prezentat conferința *Irrigation in Romania*, însoțită de filmul documentar românesc *Culturi irigate*, realizat la studioul „Al. Sahia", pe scenariul său. Cu aceeași ocazie a devenit membru al *Societății de Irigație prin aspersiune* din SUA, din februarie 1965, participând în SUA la sesiunea științifică anuală din Omaha, Statul Nebraska. Relațiile stabilite de profesorul Vlad Ionescu-Șișești în SUA au permis invitarea în țară a profesorului Herpich din Manhattan, Kansas, 1969.

Academia Poloneză de Științe l-a invitat pe profesorul Vlad Ionescu-Șișești pentru o vizită în calitatea sa de specialist român recunoscut în domeniul culturilor irigate. În iulie 1968 a prezentat la Varșovia, Poznan și Wroclaw referatul *Les resultats obtenus en Roumanie dans les recherches scientifiques de l'agrotehnique des cultures irrigues*, iar la întoarcere a publicat articolul *Învățământul agronomic superior în Polonia*.

Scanned with OKEN Scanner

În iulie 1971, profesorul Vlad Ionescu-Șișești a reprezentat Facultatea de Agronomie din București la „Centenarul Secției de agricultură a Școlii Politehnice Federale din Zurich, Elveția", una din instituțiile europene de profil unde, în cei 100 de ani de activitate, au efectuat stagii de perfecționare și doctorat tineri români.

Din 1970, are calitatea de membru al „Comitetului internațional pentru îmbunătățirea peisajului natural" din cadrul „Uniunii Internaționale pentru Conservarea Naturii" și în această calitate a colaborat la organizarea unui seminar internațional, care s-a desfășurat la București în anul 1973.

Titlul de doctor în agronomie a fost obținut de profesorul Vlad Ionescu-Șișești în iunie 1968, la București.

Deși a avut o activitate de pionierat atât de rodnică și de un nivel calitativ elevat, profesorul Vlad Ionescu-Șișești nu a fost onorat cum se cuvenea, cu o recunoaștere acoperită de medalii și distincții numeroase. Între decorațiunile sale se află însă și una deosebită: „Medalia serviciului credincios" cu spade, ‹‹pentru fapte de omenie în războiul antifascist››, acordată de Regele Mihai I, cu ordinul de zi 122/1945, precum și medalia „În cinstea colectivizării agriculturii", acordată de Consiliul de stat al RPR în 1962; insigna de „Veteran din războiul antifascist", 1963; premiul Ministerului Învățământului pentru activitate științifică în 1962, pentru lucrarea *Agrotehnica culturilor irigate* (1962) și *Curs de culturi irigate*, partea I (1968); premiul I - acordat de Consiliul Superior al Agriculturii, la concursul de manuale, pentru manualul *Culturi irigate*.

După anul 1989, profesorul Vlad Ionescu-Șișești a fost ales membru de onoare al ASAS și membru corespondent al Academiei Române.

Ca o sinteză a prezentării profesorului Vlad Ionescu-Șișești, vom afirma cu temei că este fondatorul cercetărilor de depistare și organizare a bazinelor principale de irigații pentru culturi agricole din România, autorul principal al cercetărilor privind tehnologia culturilor de câmp irigate, publicist al acestui domeniu, autorul primului *Curs de culturi irigate* și al primului tratat de *Culturi irigate*, două lucrări de referință, având în toate aceste privințe atributul de înaltă condiție a fondatorului. A trecut în viața eternă în anul 2002.

Vlad Ionescu-Șișești
(Bibliografie selectivă)

- *Agrotehnica culturilor irigate*, ‹‹Editura Agrosilvică››
- *Cultura irigată a sfeclei de zahăr*, ‹‹Editura Agro-silvică››, București, 1959
- *Sfecla de zahăr irigată*, ‹‹Editura Agrosilvică››, București, 1961
- *Curs de culturi irigate*, (uz intern) *Culturi irigate, Manual pentru școli tehnice agricole anul 3*, ‹‹Editura IANB››, 1962
- *Densitatea plantelor și forma spațiului de nutriție la principalele culturi de câmp irigate*, ‹‹Probleme Agricole››, 5, 1962
- *Soiuri de sfeclă de zahăr în condiții de irigare pentru zona solului brun-roșcat*, ‹‹Probleme Agricole››, 8, 1962
- *Irigarea culturilor*, ‹‹Editura Ceres››, București, 1962
- *Eficiența irigării la sfecla de zahăr în zona solului brun roșcat de pădure*
- *Unele precizări cu privire la forma spațiului de nutriție la cultura porumbului irigat*, ‹‹Lucrări științifice IANB››, ‹‹Editura Agrosilvică››, 1962
- *Culturi irigate, Manual pentru școlile tehnice agricole anul 3*, ‹‹Editura Agro-silvică››, 1964
- *Dezvoltarea agriculturii irigate în anii de democrație populară*, ‹‹Probleme Agricole››, 2, 1964
- *Influența soiului și a densității de semănat asupra producției grâului în cultura irigată*, ‹‹Probleme Agricole››, 10, 1964
- *Aspecte din cultura irigată a SUA*, ‹‹Probleme Agricole››, 12, 1965
- *Interacțiunea solului și a densității de semănat la grâul de toamnă în condițiile de irigare*, IANB, ‹‹Lucrări științifice››, seria A, 1965
- *Cercetări experimentale în condiții de irigare la sfecla de zahăr în zona solului brun-roșcat de pădure din Câmpia Română*, ‹‹Teză IANB››, 1966
- *Culturi comparative cu soiuri noi de sfeclă de zahăr în condiții de irigare*, ‹‹Probleme Agricole››, 5, 1966
- *Colegiile de agricultură din SUA ca instituții de învățământ și cercetare și de îndrumare practică*, ‹‹Probleme Agricole››, 1966
- *Folosirea resurselor locale de apă pentru extinderea irigațiilor*, ‹‹Redacția revistelor agricole››, București, 1967
- *Rezultatele cercetărilor experimentale cu privire la realizarea unui prototip de tensiometru românesc*, ‹‹Lucrări științifice››, seria A-12, 1969. ‹‹Redacția revistei agricole››, București
- *Irigarea culturilor de câmp*, București, 1969
- *Agrotensiometrul, aparat pentru măsurat umiditatea în solurile irigate*, ‹‹Probleme Agricole››, 6, 1969
- *Cu privire la tehnica aplicării udărilor la grâu*, ‹‹Probleme Agricole››, 5, 1969
- *Efectul îngrășămintelor asupra producției și calităților tehnologice a sfeclei de zahăr în condiții de irigare*, ‹‹Probleme Agricole››, 2, 1970
- *Culturi irigate. Manual pentru studenții Institutului agronomic*, ‹‹Editura Didactică și Pedagogică››, București, 1971

Scanned with OKEN Scanner

- *Rezultatele obținute în România în cercetările cu regim de irigare la sfecla de zahăr,* ‹‹Analele ICCS››, volumul 3, București, 1972
- *Fitotehnia,* Curs 1972
- *Regimul de irigare la cartof,* 1972
- *Influența irigației asupra solului, cu ape reziduale provenite de la complexele de creștere și îngrășare industrială a porcinelor,* ‹‹Probleme Agricole››, 5, 1972
- *Memorium de activitate științifică,* București, 1973
- *Lucrări practice de irigare a culturilor,* ‹‹Caiet de lucrări IANB››, 1981
- *Îndrumător. Irigarea culturilor de câmp.* Mai, 1981" **(77)**

8.2. Dan Ionescu-Șișești

Activitatea profesională a primului dintre copiii familiei Șișești, Dan Ionescu-Șișești, născut la 4 iulie 1915, s-a remarcat în domeniul pentru care s-a pregătit prin studiile de la Politehnică, în Hidroameliorații, cu unele schimbări ale locului de muncă. El a rămas toată viața un copil al familiei, iubit de părinți, nelipsit la zilele de sărbători, făcând și scurte vizite numai pentru plăcerea mamei și a tatălui. Era frecvent invitat în familia sa. În „Jurnalul" său, vol. II și III, găsim notări de acest fel: „Duminică, 19 iulie 1942. A venit Dan cu Lucica (soția). Am stat de vorbă. Am făcut o plimbare cu Spe (așa prescurta Gheorghe Ionescu-Șișești numele doamnei Speranța în tot jurnalul său) și Lucica în parc, pe malul lacului și în Muzeul Satului". **(78)**

Viața și activitatea familiei era legată de ***programul*** foarte încărcat al profesorului G. Ionescu-Șișești. Timp de 55 de ani, eminentul agronom-savant a avut un ***program*** zilnic unde prezența sa era necesară în mai multe întâlniri și activități: la catedră, la minister, la Societatea Agronomilor, apoi Societatea Inginerilor Agronomi, la ICAR, la întâlniri de interes general, la Academia Română ș.a., de aceea era aproape imposibil de a avea o programare în care să fie stabilite relații prietenești cu alte familii. Nu mai rămânea timp. Relațiile sale erau, mai ales, constituite din întâlniri cu personalități care participau la realizarea unor obiective în interesul învățământului, agriculturii în general, a corpului agronomic, unde era necesară solidaritatea în condițiile acelor timpuri (1912-1945). Între agronomii importanți ai timpului, înainte amintiți, profesorul Șișești a avut relații de colaborare colegial-profesionale cu George Cipăianu, Al. Nasta, At. Munteanu, Th. Saidel, C. Băicoianu, N. D. Cornățeanu, Tr. Săvulescu, Irimie Staicu, N. Hulpoi. Unii dintre cei menționați făceau uneori o vizită la profesor, de regulă pentru un anumit interes, dar singurul coleg cu adevărat pus la inima profesorului Șișești a fost Th. Saidel, căruia îi făcea vizite de plăcere frecvente la anii senectuții.

Nimic din ceea ce făcea familia Șișești în timpul de la sfârșit de săptămână nu friza aroganța, anormalul, în comparație cu alte familii de aceeași condiție din acel timp. Iată, la 26 decembrie 1935, a doua zi de Crăciun, Ionescu-Șișești făcea această notă în „Jurnal": ‹‹Am fost și eu cu Speranța la Predeal. Băieții (Dan și Vlad, care aveau 20 de ani, respectiv 17 ani) ne așteptau la gară. Am făcut o plimbare frumoasă cu sania pe Valea Rășnoavei. După-amiază ne-am plimbat pe jos prin parcelarea nouă, unde aveam și noi un loc.›› **(79)**

Peste toate responsabilitățile profesionale, ca părinte al familiei și proprietar, profesorul Șișești avea în minte și coordonatele generale de funcțiune a fermelor sale. La 1 iunie 1942, el consemna în „Jurnal": ‹‹La moșie. Am inspectat cu Vlad toate culturile, animalele, stâna. Grâul e mediocru, rar; orzoaica frumoasă, dar extrem de infestată de buruiană. Se plivește, dar foarte încet. Prășitoarele de asemenea foarte năpădite de buruieni. S-a prășit floarea-soarelui, fasolea și via; s-a continuat azi prășitul fasolei, se va începe mâine porumbul. Boii s-au îndreptat. Un bou căzut pe brazdă mai de mult a trebuit sacrificat. Caii sunt tot slabi, supuși la un efort prea mare continuu. Stâna funcționează bine.›› **(80)**

Familia Șișești a avut mereu înțelepciunea de a analiza obiectiv problemele vieții, de a accepta ideile sănătoase, chiar în condițiile în care erau în joc chestiuni sensibile. În acest sens, citățm nota profesorului din ziua de 13 martie 1936: ‹‹După-amiază. Explicație cu Speranța, care ar fi dorit să contractăm un împrumut de 1 milion lei, să punem suma la dispoziție lui Alexandru (fratele ei) ca garanție pentru lotul lui din Plopeni (Ungureni, județul Botoșani), ipotecă de rangul II. În felul acesta ar putea să-și asaneze datoriile și să se anuleze astfel găurile pe care el le are de la tatăl său și care apasă asupra succesiunii.

Am încercat s-o fac să înțeleagă că frate-său Alexandru nu este un om cu care să ai astfel de afaceri. E dezordonat în afaceri, nu se ține de cuvânt, neonest. Nu și-a plătit niciodată datoriile. O sumă încasată dintr-un împrumut o consideră câștigată, o consideră un drept al lui. Creditorul este considerat dușmanul lui. Cu un astfel de om nu e bine să ai nici o relație de afaceri. Deci, lucrurile trebuie lăsate să-și urmeze drumul. Pentru riscul ipotetic al executării unui gir nu trebuie să luăm asupră-ne riscul sigur al pierderii unei sume de un milion.›› **(81)** Sigur că o astfel de analiză are loc într-o familie unde se vede respectul reciproc și se apără interesele ei.

8.3. Politica și mersul istoriei

Politica și mersul istoriei în care erau implicate interesele țării erau urmărite în familie prin profesor, mai ales, care avea comentarii personale, dar și pentru ai casei. A rămas pentru istorie nota din „Jurnalul" său, datată 10 ianuarie 1941, în care descrie întâlnirea cu generalul Antonescu, din care rezultă o serie de învățăminte. Iată:

Scanned with OKEN Scanner

8.4. Întâlnire cu Mareşalul Antonescu

Vineri, 10 ianuarie 1941

Am lucrat în Institut. Am fost apoi la şedinţa delegaţiei Academiei Române.

Am ţinut curs. La Institut. Am primit pe Filipescu, care m-a avertizat că sunt pe o listă cu cei ce trebue suprimaţi (de către legionari).

La Academia Română, la 4. La Ministerul Agriculturii, ministrul Mareş s-a plâns din nou, de dificultăţile pe care le are cu legionarii din Minister.

La ora 7 am fost în audienţă la generalul Antonescu. I-am mulţumit pentru că a dat linişte asupra activităţii mele. L-am asigurat că intelectualitatea ţării îl înţelege şi îl urmează. Mi-a vorbit pe un ton amical, dar plin de reproş: ‹‹*De ce vă alarmaţi? ştiţi că mi-am rezervat eu dreptul de a revizui listele de profesori ce mi se vor propune să fie scoşi din învăţământ şi nu voi aproba ceea ce doresc extremiştii*››.

Mi-a vorbit apoi despre dificultăţile guvernării sale. ‹‹Nu ştiţi suferinţele mele. Sunt un mucenic, un martir, pentru ţară. Nu doresc să fiu în locul acesta. L-am chemat pe Maniu şi i-am spus: Iţi predau guvernul. Asumă-ţi răspunderea. La fel am vorbit şi cu I. Mihalache, Dinu Brătianu şi Horia Sima. Nu vrea nici unul să-ţi asume răspunderea. Dar fiecare ar vrea să guvernez cum doreşte el. Aceasta n-o pot face. Eu guvernez cum îmi dictează conştiinţa mea şi cum îmi impun împrejurările. Eu nu vreau să guvernez cu militari, nici nu vreau să fac guvern fără legionari, fiindcă nu vreau să arunc ţara într-un război civil. Nu vreau vărsare de sânge.

Nu mă solidarizez cu asasinatele şi cu jafurile ce au avut loc››.

Mi-a spus apoi cum i-a tratat pe miniştrii săi după asasinatele ce s-au comis. ‹‹Eu vreau să îmblânzesc fiara, nu s-o întărât. Este o operaţiune care cere timp››.

I-am spus încă o dată că intelectualitatea îl înţelege şi îl iubeşte, iar popularitatea sa e în creştere. ‹‹Nu am nevoie. Eu nu vreau să-mi fac un partid. Eu sunt aici în serviciul ţării, cum am fost şi înainte››.

Mi-a povestit apoi cum a socotit totdeauna pe regele Carol ca pe nenorocirea ţării. ‹‹Am vrut să-l fac să abdice încă din 1934 şi i-am propus acest lucru lui Tătărescu. Nu a fost de acord. Am încercat acelaşi lucru şi în 1938, înaintând propunerea către Goga; nici el nu a vrut. Ar fi fost mai bine pentru ţară dacă acest lucru ar fi avut loc mai devreme.

In 1938, i-am propus lui Codreanu să intre în guvern deoarece aşa ne-ar fi fost mai uşor să scăpăm de rege. Nu a vrut. A urmat ceea ce se ştie››.

Mi-a povestit apoi cum a smuls deplinele puteri de la regele Carol în noaptea de 1-5 septembrie. ‹‹Dorea să-şi păstreze armata. I-am spus: ori tot, ori nimic. Şi am adăugat: Vă rog să-mi daţi răspunsul repede fiindcă eu nu sunt obişnuit să pierd nopţile cu Maiestatea Ta. A doua noapte, 5-6 septembrie, i-am smuls abdicarea, cu riscul vieţii mele. Eram sigur că voi obţine această abdicare, pentru că ştiam că e un laş, un fricos. Ar fi putut fi scos cu degetul mic, chiar mai devreme, dacă aş fi avut concursul necesar››.

- Domnule general, i-am repetat, intelectualitatea vă urmează şi aşteaptă de la Dumneavoastră un cuvânt de ordine.

- Cuvântul meu de ordine este *răbdare*, totul va merge bine. De ce vă alarmaţi?

- Dacă a fost şi dacă este o alarmă, este din pricină că avem simţământul că fracţiunea extremistă a mişcării legionare ar vrea să desfiinţeze toată clasa conducătoare actuală. Acest lucru s-a petrecut în Rusia Sovietică, dar nu s-a întâmplat aşa ceva nici în Germania şi nici în Italia.

- Nu se va petrece nici la noi. Aveţi răbdare. Eu veghez. Ţara se însănătoşeşte.

Mi-a vorbit apoi despre bunul mers al încasărilor statului, despre economiile făcute.

Mi-a spus că a obţinut în cele mai uşoare condiţii 80 miliarde lei credite în Germania, pe care e liber să le întrebuinţeze (ori nu) după nevoile ţării. Mi-a spus că a răscumpărat Societatea de telefoane în cele mai favorabile condiţii, plătind cu 7 dolari acţiunea care valora 14 şi achitând suma cu creditele îngheţate din America, că vrea să răscumpere în condiţii foarte avantajoase datoria statului în străinătate.

După această lungă conversaţie, i-am vorbit de chestiunea specială pentru care venisem: aprobarea lui pentru ca să întrebuinţez propriile venituri ale Institutului ca şi până acum. A opus o oarecare rezistenţă, eu am insistat şi i-am arătat motivele temeinice pentru care acest lucreu es necesar. In cele din urmă a fost de acord şi ar fi semnat chiar decretul (care era la mine), dacă ar fi avut avizul comisiei speciale de la Justiţie. Mă întreabă:

- Mareş este de acord?
- Desigur, a semnat proiectul de decret-lege.
- De ce nu mi l-a prezentat el?
- Pentru că crede că eu am mai multă trecere.
- La mine nu are nimenea trecere.
- Totuşi!

In legătură cu aceasta m-a rugat să studiez un plan mare de aprovizionare cu sămânţă selecţionată pe ţară. Bineînţeles, mi-am asumat răspunderea.

Impresia mea generală despre general a fost excelentă. Nu mi s-a părut nici nervos, nici obosit, nici îmbătrânit, cum spunea Mareş.

In cabinetul adjutantului, colonel Elefterescu, am vorbit cu ministrul Dragomir despre dificultăţile aprovizionării. Cu colonelul Elefterescu am vorbit despre defectele şi calităţile regelui Carol. Defectele sunt cele care l-au pierdut. Imi spune că trăieşte cu doamna Lupescu într-un orăşel la sud de Madrid. A rămas aproape singur. Urdăreanu a fugit în Portugalia ca să scape de extrădare.

Scanned with OKEN Scanner

Am vorbit şi despre situaţia generală - foarte incertă. Surprize pot veni în fiecare zi. Colonelul Elefterescu îmi spune că germanii nu au intrat încă în Bulgaria, dar că probabil vor intra". **(82)**

8.5. Al Doilea Război Mondial

În timpul celui de-Al Doilea Război Mondial, familia profesorului Şişeşti a suportat toate greutăţile pe care le-au suferit românii din ţară. Aceleaşi pierderi la ferme, aceleaşi mutări ale familiei, plecând din faţa pericolelor. Avem confesiunea profesorului în această notă din 20 august 1944 - Sinaia: ‹‹Speranţa s-a întors în cursul dimineţii. Povesteşte primejdia prin care a trecut vineri. A prins-o alarma la 3 km înainte de Câmpina. A stat pe loc, adăpostindu-se după un pom. Bombele au căzut la câteva zeci de metri depărtare, o schije a atins maşina. La încetarea bombardamentului nu a mai putut trece prin Câmpina, din cauza dărâmăturilor şi a bombelor neexplodate. A trebuit să facă un ocol pe drumuri rele. În viitor trebuie să nu mai bravăm moartea. Trebuie să pornim la drum, ori foarte dimineaţă, ori după prânz" **(82)**. De fapt, ca un intelectual patriot, profesorul Şişeşti a urmărit curent desfăşurarea evenimentelor războiului, având o poziţie neutră faţă de străini şi în favoarea ţării. Comentariile sale, scrise în „Jurnalul" său sunt destul de interesante şi consider că pot fi de folos chiar şi istoricilor.

Pentru evitarea pericolului bombardamentelor din Bucureşti, familia s-a stabilit la Sinaia, la fel ca multe familii care au avut asemenea posibilitate. La această mutare temporară grija cea mare a familiei a fost biblioteca.

8.6. Presiunile regimului comunist

Modificarea regimului politic după încheierea războiului a adus o nouă situaţie, una radical schimbată pentru familia lui G. Ionescu-Şişeşti. Familia era proprietara unei moşii, deci intra în categoria foştilor „exploatatori", iar profesorul a ocupat scaunul de ministru al agriculturii în patru guverne, capitaliste, fapt ce agrava situaţia, mai ales că trei mandate au fost în perioada dictaturii regale care îşi înfiinţă şi Partidul Renaşterii Naţionale, la care a aderat.

Reforma agrară din anul 1945 a redus semnificativ suprafeţele moşiilor, cum rezultă din această notă de jurnal, din 28 iunie 1945, Dubina, când a instalat acolo pe domnişoara Ţenescu: „Am arătat domnişoarei Ţenescu hotarele moşiei cum a fost şi hotarele lotului ce ne-a rămas". **(83)** Menţionăm că în această perioadă dificilă care începea pentru familie, cel de-al doilea fiu, Vlad, a fost un adevărat stâlp de nădejde, conducând activităţile de la ferme, în perioada 1945-1948. Toate necazurile au început după instalarea Guvernului Petru Groza la 6 martie 1945.

În anul 1948, la 9 octombrie, profesorul Şişeşti a avut o conversaţie din care reiese că „celula comunistă" de la facultate, în care N. Constantinescu (viitorul profesor de pomicultură) avea un rol, urmărea ca să fie scos de la catedră, fapt netăgăduit de acesta, care a spus că ‹‹această măsură intră în linia luptei de partid, care cere încadrarea instituţiilor cu alţi oameni verificaţi.››

După numai 12 zile, acţiunile erau în curs. Joi, 21 octombrie 1948, în „Jurnalul" profesorului este consemnat: ‹‹La facultate. Am încărcat mobilierul ce-l aveam acolo şi l-am dus în casa lui Staicu (Irimie) din strada Aviator Fuică; parte l-am lăsat în apartamentul inginerului Ionescu, cumnatul lui Staicu, parte la asistentul meu, Dincă. Am încercat a obţine o legătură cu secretarul general Stancu (Marin) sau cu directorul Negreanu. Imposibil. După prânz, am expediat lăzile cu cărţi la Nicu (fratele său, prof. Nicolae Ionescu-Şişeşti). Am avut în cabinetul meu o conversaţie cu Horia Groza, director administrativ la ICAR. Mi-a confirmat că voi fi înlăturat de la catedră, iar înlocuitorul meu va fi probabil Gh. Valută.›› **(85)** Toţi aceşti pioni ai jocului fuseseră studenţii săi. Însă, organizarea mecanismului de funcţionare a noii societăţi comuniste, condus de experţii sovietici era astfel conceput încât argumentele cele mai raţionale şi atitudinile umanitare nu erau luate în consideraţie. Interesant şi aproape inexplicabil; în această situaţie dramatică, profesorul redacta o conferinţă cu titlul „Progresele agriculturii sovietice". Ghelmegeanu (procomunist) a fost acela care l-a sfătuit să scrie. Pentru că el însuşi aprecia rezultatele ştiinţifice ale ruşilor, Gh. Ionescu-Şişeşti nu a refuzat.

Loviturile împotriva profesorului au continuat. La 7 mai 1948 nota că locul său ca director general al ICAR va fi ocupat de N. Constantinescu (numit conferenţiar la facultate), iar la şefie va fi doamna Evdochia Coiciu (ICAR-istă), actualmente şef de lucrări. ‹‹Am fost în cabinetul meu din institut şi am predat lui Horia Groza, directorul administrativ, dosarele şi alte puţine lucrări din sertarele mele. Câţiva colaboratori au venit pe rând să-şi ia rămas-bun de la mine, să-şi exprime uimirea şi părerea de rău.›› Noul director, N. Constantinescu, s-a instalat la 12 mai 1948 **(86)**, unde părintele ICAR-ului, Gheorghe Ionescu-Şişeşti, nu a mai fost invitat. În acele momente, nimeni nu avea curajul să-i mulţumească pentru opera lăsată agriculturii şi naţiunii.

Rămas fără activitate la ICAR, în vârstă de 63 de ani, profesorul Şişeşti a avut o convorbire cu Traian Săvulescu, care era secretar la Academia Română, şi l-a asigurat că nu va fi îndepărtat de la catedră. Tot aşa fusese „asigurat" şi cu rămânerea la ICAR şi Academia Română. Ei bine, la 16 august 1948, Monitorul Oficial, datat 17 august, publica alcătuirea Academiei Republicii Populare Române, care includea membrii şi din fosta Academie Medicală şi Academia de Ştiinţe, iar pentru istorie, reproducem nota din „Jurnal", vol. II, datată 16 august 1948.

Scanned with OKEN Scanner

«"Monitorul Oficial" din 14 august publică decretul prin care se alcătuieşte „Academia Republicii Populare Române". Sunt 6 secţii: 1) ştiinţele fizico-chimice şi matematice; 2) ştiinţele naturale şi biologice; 3) ştiinţele tehnice şi agricole; 4) medicina; 5) istoria, dreptul şi ştiinţele sociale; 6) limba, literatura, arta. În total vor fi 66 de membri. Cea mai numeroasă secţie va fi cea tehnică şi agricolă – 18 membri.

s-a numit prezidiul: preşedinte Săvulescu; director general al Bibliotecii Barbu Lăzăreanu; secretar general G. Nicolau; Preşedinţi de secţie: 1) stoilov; 2) Macovschi; 3) inginer Profirie; 4) dr. St. Nicolau; 5) Constantinescu-Iaşi; 6) M. Sadoveanu.

Dintre membrii vechi au fost numiţi din nou:

Din fosta secţie ştiinţifică: Tr. Săvulescu, S. Stoilov, Dimitrie Pompeiu, Spacu, Macovei, Emanoil Teodorescu, C. Parhon (din totalul de 15 foşti membri).

Din fosta secţie istorică: numai Andrei Rădulescu, fostul preşedinte.

Din fosta secţie literară: numai Iorgu Iordan şi M. Sadoveanu.

Au fost menţinuţi ca membri titulari onorifici: Voinov, Ciucă, Ionescu-Mihăeşti, G. Enescu, G Murnu.

S-au numit 17 membri noi, dintre care unii fuseseră aleşi în ultima sesiune a Academiei Române, ca membri titulari: dr. St. Nicolau şi G. Călinescu; alţii fuseseră aleşi membri corespondenţi: ing. N. Porfiri, ing. G. Nicolau, prof. Macovschi; alţii nu avuseseră cu Academia Română nici o legătură: Eug. Badărău, Radu Cernătescu, Elie Carafoli, doctorul Kreindler, dr. N. Lupu, P. Constantinescu Iaşi, Barbu Lăzăreanu, Gaal Gabor, Em. Petrovici, Alex. Rosetti, Alexandru Toma. Iar dr. D. Danielopolu fusese membru de onoare.

Printre cei mulţi care nu au fost reconfirmaţi mă număr şi eu.

În această perioadă, profesorul şi-a continuat vechile sale preocupări, încă mai activ la catedră, şi chiar a studiat cu interes „Pedologia" lui Robert Wiliams, considerat de sovietici un demn urmaş a lui V. V. Docuceaev. Frecventa întâlniri publice unde era invitat şi viziona spectacole cu soţia. Pentru acoperirea nevoilor băneşti proiecta să închirieze casa de la Sinaia unui general pe nume Ciubotaru. Apoi a avut o serioasă conversaţie cu fiul său Vlad, care era inginer agronom cu diplomă, despre modul în care urma să organizeze viaţa, viitorul şi proprietatea de la Dubina. Era anul 1948, după 11 iunie.

După toate evenimentele dramatice, în anul 1948/49 încă mai avea activitate la catedră, iar pentru că nu închiriase casa de la Sinaia, a petrecut acolo lunile de vară cu soţia. În septembrie 1949, rectoratul i-a cerut să redacteze un program de activitate pe anul 1949/50. În acelaşi timp, pentru că via de la Valea Seiman (în apropiere de Urlaţi) producea ceva venit, era în supravegherea familiei. **(87)**

Pentru a înţelege proiectul studiat de îndoctrinare comunistă a ţărilor ocupate de sovietici, reproducem următorul pasaj din nota profesorului Şişeşti din „Jurnal": „Pe seară, la ora 7, am fost la conferinţa doctorului Kreindler, *„Gândirea materialist-didactică din opera lui Pavlov"* la Institutul româno-sovietic. Susţinătorul nu era nici „Popescu", nici „Petrescu", dar să nu ne mirăm căci vremurile erau cu totul deosebite. Iată ce ne-a lăsat scris marele profesor: „Am citit *„Arta creaţiei, realizările lui T. D. Lâsenco"*, *„Un accident în ştiinţa agricolă"* de Alexandru Popescu, *„Planul stalinist de ofensivă contra secetei"* de C. Georgescu şi câteva cărţi de literatură: *„Articole politice"* de M. Eminescu, *„Intuneric şi lumină"* de A. I. Brătescu-Voineşti, *„Povestiri pentru popor"* de Lev Tolstoi; duminică, 2 mai, la meetingul pentru pace". O diversitate de lectură aboslut impresionantă, nemaiîntâlnită. Avea 63 de ani. **(88)**

Din timpuri îndepărtate, când învăţământul a fost organizat de stat, activitatea lui a fost la dispoziţia orientării politice generale a vremilor. Iată ce ne lasă scris profesorul Şişeşti ca dovadă: «La facultate. Am deschis cursul cu o lecţie despre Planul stalinist de plantare a pădurilor, de protecţie a zonei de stepă din partea europeană a URSS.» **(89)** În acelaşi timp, verifica traducerea lucrării lui R. Viliams (*Pedologia*). Ei bine, la revistă se învăţa limba rusă.

Viaţa sa de la facultate după anul 1949 a fost una tensionată şi hărţuită, fiind atacat de elemente mediocre – foşti studenţi, sau de persoane cărora le-a făcut bine, cum a fost profesorul Ion Lungu. În plus, era pus în situaţia de a supune aprobării tovarăşilor de la Secţia Agrară a CC, cursul său universitar, care găseau lipsuri, constatând promovarea „cosmopolitismului". Starea aceasta s-a menţinut până spre pensionare.

În toată această perioadă, familia a fost supusă umilinţelor. La fel de mult a fost lovit Vlad pentru că purta acelaşi nume, deşi era un specialist agronom de calitate superioară chiar din primii ani de activitate, când conducea ferma de la Dubina, acceptând şi postul de asistent şef de lucrări al profesorului N. Zamfirescu de la Institutul de Agronomie Iaşi (1946-1949). A fost pur şi simplu scos din învăţământ, urmând a ocupa posturi ocazionale de specialitate: referent tehnic la secţia agricolă a regiunii Timişoara, referent tehnic de specialitate pentru controlul semînţelor de la Craiova, proiectant principal pentru irigaţii la Institutul de Proiectări pentru Amenajări de Cursuri de apă, Bucureşti (1953-1956) ş.a. Au fost 10 ani de calvar în care a fost înţeles şi încurajat de soţia sa Roxana (Rusovici) şi de familia întreagă, aflată în aceeaşi stare.

8.7. Consultat de noua putere politică

La 27 septembrie 1954, după 10 ani de viaţă grea, când avea vârsta de 69 de ani, profesorul Şişeşti a avut o surpriză în urma căreia s-au schimbat unele coordonate din viaţa şi activitatea sa şi a familiei sale. Iată nota scrisă în „Jurnal" în acea zi: «...Seara am fost chemat la preşedinţie (preşedinţia Consiliului de miniştri). Lungă convorbire cu preşedintele Gh. Gheorghiu-Dej şi cu vice-preşedintele Moghioroş despre *necesitatea de a se întreprinde lucrări mari de punere în valoare a Deltei şi a regiunii inundabile a Dunării şi a celorlalte*

Scanned with OKEN Scanner

râuri. Am fost însărcinat să fac un raport de prezentare a problemei până a doua zi la ora 13.›› **(90)** Termenul dat era uluitor de scurt, dar văzând cine îl stabilea, suntem înțelegători. Șansa de a oferi o lucrare demnă de analizat era susținută de serioasele preocupări anterioare ale profesorului privind subiectul respectiv.

În acele zile, când se definitiva proiectul general într-o comisie unde erau prezenți și hidroamelioratori de elită ca Ion M. Gheorghiu și Ion Boeru, chiar în supravegherea vicepreședintelui Moghioroș, profesorul Șișești era inclus într-o mare delegație română ce urma să plece la Moscova pentru vizitarea „Expoziției Agricole Unionale" **(91)**. Era 8 octombrie când se apropia ziua împlinirii a 69 de ani de viață. Prezența sa în această delegație, se dorea să reprezinte știința agricolă din România, el fiind cunoscut sovieticilor din vizita sa în Rusia, la Kiev, înaintea Revoluției comuniste, pentru preocupările sale privind studiile aprofundate asupra solului. Desigur, erau informați că în cursurile sale erau prezentate realizările științei sovietice din agricultură.

8.8. Adaptarea la noi condiții istorice

Valoarea operei sale și puternicul caracter de persoană corectă i-au construit profesorului o aură de personalitate respectată în toate vremurile, însă din această postură nu a avut și nu a urmărit să aibă beneficii personale. Reforma aspră din anul 1945 și exproprierile radicale de la 11 iunie 1948 au afectat familia Șișești la fel ca pe ceilalți proprietari, iar încheierea colectivizării din 1962 a pus capăt la toate. Așa se poate înțelege că până la sfârșitul vieții a avut o existență modestă, asigurată de statul egalitar marilor intelectuali ai țării.

Adaptarea sa în activitatea didactică la orientările impuse învățământului și comportamentul său natural, fără să transmită de la catedră cu ostentație noua politică, l-au făcut respectat. Datorită relațiilor de colaborare cu Traian Săvulescu, pe care l-a sprijinit în ascensiune, dar și a relațiilor de colaborare corectă cu Alexandru Moghioroș, responsabilul Comitetului Central pentru Agricultură, care l-a respectat așa cum merita, au făcut ca profesorul Șișești să fie primit din nou ca „membru activ" la Academia Română, unde a fost ales președinte al Secției de biologie și agronomie, la propunerea secretarului general (T. Săvulescu). De la această dată, familia Șișești a avut viața specifică oamenilor vârstnici, cu griji și probleme de sănătate, cu bucurii pentru fii și nepoți, cu vizionări ocazionale de spectacole de teatru și vizite la muzee, în general o viață modestă, corectă, așa cum au avut majoritatea marilor intelectuali români din acele timpuri. N-am aflat din „Jurnalul" său să fi avut excursii sau vizite costisitoare în țară sau străinătate cu familia sa, în tot timpul vieții.

Am ținut să facem mai extinse referiri la viața de familie a profesorului Gh. I. Șișești pentru că cititorul dorește să cunoască asemenea exemple, dar și pentru a lămuri unele aspecte răspândite oral ca aceea că profesorul ar fi fost închis de comuniști și eliberat cu ocazia vizitei unui savant sovietic în România (Nicolai Ivanovici Vavilov: 1887- 1943), care se interesase de persoana sa. Nici nu era posibil. În „Jurnalul" său zilnic nu a fost consemnată această situație. Acolo nu este menționat că ar fi suportat prigoana închisorii, nici profesorul, nici familia sa. De fapt, dacă s-ar fi întâmplat, starea de sănătate chiar și cea psihică nu erau factori care să-l ajute să supraviețuiască. Din fericire, nu s-a întâmplat.

La încheierea acestei expuneri, în baza studiului bibliografic, autorul are convingerea că profesorul Gh. Ionescu-Șișești a fost ocrotit, pe cât a fost posibil, datorită intervențiilor discrete ale colaboratorului său apropiat de la ICAR, profesorul Traian Săvulescu, care se considera dator să o facă, dar să nu-și provoace sieși dificultăți. Curios, academicianul Șișești nu avea foarte ferm această convingere, dar a apelat de numeroase ori la marele savant, care era devotat cerințelor timpului și era apreciat la „nivel superior". Fără ocrotirea lui Săvulescu, este greu de crezut că agronomul-savant nu ar fi completat șirul marilor valori ale națiunii care au trecut sau au încetat să mai fie, la Sighet. Ca argument, profesorul Nicolae Cornățeanu, care a avut o singură dată postul de ministru la MAD și a suportat cinci ani la Sighet, fără proces, pierzând toate drepturile. A dus o viață în „umbră", într-o stare perpetuă de insatisfacție profesională, deși era un mare profesor economist al timpului.

Păstrarea postului de profesor și reprimirea în Academia Română au fost direct influențate de academicianul Traian Săvulescu, desigur, având argumentele pe care le confirmau înaltele competențe și realizările anterioare ale agronomului-savant Gh. Ionescu-Șișești.

Trebuie să mai subliniem și înțelepciunea savantului de a urma sfatul lui Mihail Ghelmegeanu, de a scrie favorabil despre știința sovietică, conformându-se aparent chiar mai mult, sau poate, răspunzând la fiecare solicitare a „educatorilor" pentru formarea „omului nou al societății socialiste". De altfel, în privința „științei solului", domeniu în care era un specialist erudit, aprecia mult contribuția marilor savanți ruși și sovietici, pe care o cunoștea, începând cu opera lui V. V. Docuceaev și apoi a lui V. R. Viliams. Este interesant să subliniem că, la vârsta sa de peste 65 de ani, era ancorat în cunoașterea „la zi" a preocupărilor și realizărilor din știința sovietică. Profesorul era om de știință iar în viața sa a fost departe de politică, cu excepția perioadei dictaturii regale.

Aceste condiții și personalitatea sa recunoscută în domeniul agronomic au fost argumentele care l-au salvat de represiunile fizice pe care cei mai mulți din generația sa, savanți sau politicieni, le-au suportat în închisorile regimului instalat după 1945.

Scanned with OKEN Scanner

Bibliografie – Capitolul I

1. * * * *Mic dicţionar enciclopedic*. Ed. Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1978, p. 1620
2. Peştean, I. V. *Petre S. Aurelian – agronom, economist, om de stat. Monografie*. Vol. II. Ed. Pim, Iaşi, 2013, p. 51
3. * * * *Dicţionar enciclopedic român*. Vol. II. Ed. Politică, Bucureşti, 1964, p. 154
4. Giurescu C. C.; Giurescu C. D. *Istoria românilor din cele mai vechi timpuri până azi*. Ed. Albatros, Bucureşti, 1972, p. 578
5. * * * *Mic dicţionar enciclopedic*. Ed. Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1978, p. 1094
6. * * * *Dicţionar enciclopedic român*. Vol. I. Ed. Politică, Bucureşti, 1964, p. 269
7. Peştean, I. V. *Petre S. Aurelian – agronom, economist, om de stat. Monografie*. Vol. II. Ed. Pim, Iaşi, 2013, p. 269
8. Crişan I. *Anghel Saligny*. Ed. Tineretului, Bucureşti, 1955, pp. 6, 12, 14, 15
9. * * * *Dicţionar enciclopedic român*. Vol. IV. Ed. Politică, Bucureşti, 1966, p. 287
10. Konya, Ed. S. *Tatal meu, doctor Samoil Gheorghe Konya = viaţa şi opera (1845-1940*. Ed. Erata, Iaşi, 2002
11. Cosma V. *Ion Vidu, un maestru al muzicii corale*. Ed. Muzicală a Uniunii Compozitorilor din România, Bucureşti, 1965
12. Botez, M. St. *Dimitrie Pompeiu*. Ed. Tineretului, Bucureşti, 1963, pp 3, 4
13. * * * *Mic dicţionar enciclopedic*. Ed. Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1978, p. 1589
14. Mihalca, Veronica; Ionescu-Şişeşti, Speranţa *Gheorghe Ionescu-Şişeşti*. Ed. Ceres, Bucureşti, 1974
15. Mihalca, Veronica; Ionescu-Şişeşti, Speranţa *Idem*, p. 11 - 17
16. Popovici, *Învăţătorii ambulanţi de agricultură*. Ed. Socec, Bucureşti, 1907
17. Mihalca, Veronica; Ionescu-Şişeşti, Speranţa *Gheorghe Ionescu-Şişeşti*. Ed. Ceres, Bucureşti, 1974, p. 12
18. Mihalca, Veronica; Ionescu-Şişeşti, Speranţa *Idem*, p. 17
19. Mihalca, Veronica; Ionescu-Şişeşti, Speranţa *Idem*, p. 17, 18
20. Mihalca, Veronica; Ionescu-Şişeşti, Speranţa *Idem*, p. 17, 18
21. Ionescu-Şişeşti, G. Scrisori către fratele său Nicolae, 13 iulie 1919 – 29 octombrie 1931; *Jurnal*, vol. I. pp. 298 – 335 – sub coord. Cr. Hera, C. Mocanu, Roxana Ionescu-Şişeşti
22. Mihalca, Veronica; Ionescu-Şişeşti, Speranţa *Gheorghe Ionescu-Şişeşti*. Ed. Ceres, Bucureşti, 1974, p. 43
23. Mihalca, Veronica; Ionescu-Şişeşti, Speranţa *Idem*, p. 19
24. Mihalca, Veronica; Ionescu-Şişeşti, Speranţa *Idem*, p. 19
25. Mihalca, Veronica; Ionescu-Şişeşti, Speranţa *Idem*, p. 19
26. Mihalca, Veronica; Ionescu-Şişeşti, Speranţa *Idem*, p. 16
27. Mihalca, Veronica; Ionescu-Şişeşti, Speranţa *Idem*, p. 16
28. Mihalca, Veronica; Ionescu-Şişeşti, Speranţa *Idem*, p. 17
29. Mihalca, Veronica; Ionescu-Şişeşti, Speranţa *Idem*, p. 20 - 28
30. Mihalca, Veronica; Ionescu-Şişeşti, Speranţa *Idem*, p. 29
31. Mihalca, Veronica; Ionescu-Şişeşti, Speranţa *Idem*, p. 30
32. Mihalca, Veronica; Ionescu-Şişeşti, Speranţa *Idem*, p. 28
33. Mihalca, Veronica; Ionescu-Şişeşti, Speranţa *Idem*, p. 31
34. Ionescu-Şişeşti, G. *Jurnal*, vol. I. Ed. Academiei Române, Bucureşti, 2012, p. 236
35. Mihalca, Veronica; *Gheorghe Ionescu-Şişeşti*. Ed. Ceres, Bucureşti, 1974, p. 43

Scanned with OKEN Scanner

Ionescu-Şişeşti, Speranţa
36. Mihalca, Veronica; Ionescu-Şişeşti, Speranţa — *Idem*, pp. 45
37. Mihalca, Veronica; Ionescu-Şişeşti, Speranţa — *Idem*, pp. 45
38. Mihalca, Veronica; Ionescu-Şişeşti, Speranţa — *Idem*, pp. 49, 50
39. Mihalca, Veronica; Ionescu-Şişeşti, Speranţa — *Idem*, pp. 51, 52
40. Ionescu-Şişeşti, G. — *Jurnal*, vol. I. Ed. Academiei Române, Bucureşti, 2012, p. 240
41. Ionescu-Şişeşti, G. — *Idem*, p. 240
42. Ionescu-Şişeşti, G. — *Idem*, p. 242
43. Ionescu-Şişeşti, G. — *Idem*, p. 242
44. Mihalca, Veronica; Ionescu-Şişeşti, Speranţa — *Gheorghe Ionescu-Şişeşti*. Ed. Ceres, Bucureşti, 1974, p. 51
45. Mihalca, Veronica; Ionescu-Şişeşti, Speranţa — *Idem*, p. 63
46. Ionescu-Şişeşti, G. — *Jurnal*, vol. I. Ed. Academiei Române, Bucureşti, 2012, p. 245
47. Ionescu-Şişeşti, G. — *Idem*, p. 244, 245
48. Ionescu-Şişeşti, G. — *Istoricul chestiunii ţărăneşti*. Viaţa agricolă, nr. 9, 10, 1910
49. Ionescu-Şişeşti, G. — *Idem*
50. Ionescu-Şişeşti, G. — *Între cuvântul de onoare şi datoria către patrie.* Citirea, Craiova, 1 (2), 1903, pp. 49 - 51
51. Iorga, N. — *Note de drum (recenzie).* Semănătorul, nr. 46, 1905
52. Ionescu-Şişeşti, G. — *Probitate (Călător).* Ed. Scrisul românesc, Craiova, 1982, ediţie îngrijită de Eleodor Popescu şi Victor Rusu, pp. 59 - 220
53. Ionescu-Şişeşti, G. — *Probitate (Pădurea Neagră).* Ed. Scrisul românesc, Craiova, 1982, ediţie îngrijită de Eleodor Popescu şi Victor Rusu, pp. 177 – 179
54. Mihalca, Veronica; Ionescu-Şişeşti, Speranţa — *Gheorghe Ionescu-Şişeşti*. Ed. Ceres, Bucureşti, 1974, p. 37
55. Mihalca, Veronica; Ionescu-Şişeşti, Speranţa — *Idem*, pp. 38 - 39
56. Mihalca, Veronica; Ionescu-Şişeşti, Speranţa — *Idem*, pp. 46, 47
57. Ionescu-Şişeşti, G. — *Probitate (Scrisori din Bucureşti).* Ed. Scrisul românesc, Craiova, 1982, ediţie îngrijită de Eleodor Popescu şi Victor Rusu, pp. 259-283
58. Ionescu-Şişeşti, G. — *Jurnal*, vol. I. Ed. Academiei Române, Bucureşti, 2012, p. 266
59. Ionescu-Şişeşti, G. — *Jurnal*, vol. I. Ed. Academiei Române, Bucureşti, 2012, p. 256
60. Ionescu-Şişeşti, G. — *Jurnal*, vol. I. Ed. Academiei Române, Bucureşti, 2012, p. 238
61. Ionescu-Şişeşti, G. — *Jurnal*, vol. I. Ed. Academiei Române, Bucureşti, 2012, pp. 266, 267
62. Ionescu-Şişeşti, G. — *Jurnal*, vol. I. Ed. Academiei Române, Bucureşti, 2012, p. 269
63. Ionescu-Şişeşti, G. — *Jurnal*, vol. I. Ed. Academiei Române, Bucureşti, 2012, pp. 271, 272
64. Ionescu-Şişeşti, G. — *Jurnal*, vol. I. Ed. Academiei Române, Bucureşti, 2012, p. 280
65. Ionescu-Şişeşti, G. — *Jurnal*, vol. I. Ed. Academiei Române, Bucureşti, 2012, p. 285
66. Ionescu-Şişeşti, G. — *Jurnal*, vol. I. Ed. Academiei Române, Bucureşti, 2012, pp. 266-282
67. Ionescu-Şişeşti, G. — *Jurnal*, vol. I. Ed. Academiei Române, Bucureşti, 2012, p. 282
68. Giurescu C. C.; Giurescu C. D. — *Istoria românilor din cele mai vechi timpuri până azi*. Ed. Albatros, Bucureşti, 1972, p. 684
69. Ionescu-Şişeşti, G. — *Jurnal*, vol. I. Ed. Academiei Române, Bucureşti, 2012, p. 292
70. Ionescu-Şişeşti, G. — *Jurnal*, vol. I. Ed. Academiei Române, Bucureşti, 2012, p. 295
71. Ionescu-Şişeşti, G. — *Jurnal*, vol. I. Ed. Academiei Române, Bucureşti, 2012, p. 296
72. Ionescu-Şişeşti, G. — *Jurnal*, vol. I. Ed. Academiei Române, Bucureşti, 2012, p. 287
73. Ionescu-Şişeşti, G. — *Jurnal*, vol. I. Ed. Academiei Române, Bucureşti, 2012, p. 287
74. Ionescu-Şişeşti, G. — *Jurnal*, vol. I. Ed. Academiei Române, Bucureşti, 2012, p. 287
75. Ionescu-Şişeşti, G. — *Agrotehnica*, vol. I. (tratat). Ed. Agro-Silvică de Stat, Bucureşti, 1958, p. 26
76. Mihalca, Veronica; Ionescu-Şişeşti, Speranţa — *Gheorghe Ionescu-Şişeşti*. Ed. Ceres, Bucureşti, 1974, p. 76
77. Peştean, I. V. — *Oameni de seamă ai ştiinţei agricole româneşti*, vol. II. Ed. Pamfilius, Iaşi, 2000, pp. 325 - 333
78. Ionescu-Şişeşti, G. — *Jurnal*, vol. II. Ed. Academiei Române, Bucureşti, 2012, p. 63
79. Ionescu-Şişeşti, G. — *Jurnal*, vol. I. Ed. Academiei Române, Bucureşti, 2012, p. 383
80. Ionescu-Şişeşti, G. — *Jurnal*, vol. II. Ed. Academiei Române, Bucureşti, 2012, p. 55
81. Ionescu-Şişeşti, G. — *Jurnal*, vol. I. Ed. Academiei Române, Bucureşti, 2012, p. 391
82. Ionescu-Şişeşti, G. — *Jurnal*, vol. I. Ed. Academiei Române, Bucureşti, 2012, pp. 654, 655

Scanned with OKEN Scanner

83. Ionescu-Şişeşti, G. *Jurnal*, vol. II. Ed. Academiei Române, Bucureşti, 2012, p. 222
84. Ionescu-Şişeşti, G. *Jurnal*, vol. II. Ed. Academiei Române, Bucureşti, 2012, p. 324
85. Ionescu-Şişeşti, G. *Jurnal*, vol. II. Ed. Academiei Române, Bucureşti, 2012, p. 520
86. Ionescu-Şişeşti, G. *Jurnal*, vol. II. Ed. Academiei Române, Bucureşti, 2012, p. 500
87. Ionescu-Şişeşti, G. *Jurnal*, vol. II. Ed. Academiei Române, Bucureşti, 2012, p. 512
88. Ionescu-Şişeşti, G. *Jurnal*, vol. II. Ed. Academiei Române, Bucureşti, 2012, p. 561
89. Ionescu-Şişeşti, G. *Jurnal*, vol. II. Ed. Academiei Române, Bucureşti, 2012, p. 563
90. Ionescu-Şişeşti, G. *Jurnal*, vol. III. Ed. Academiei Române, Bucureşti, 2012, p. 19
91. Ionescu-Şişeşti, G. *Jurnal*, vol. III. Ed. Academiei Române, Bucureşti, 2012, p. 20

Gheorghe Ionescu-Şişeşti— scrieri literare şi agronomice ca elev şi student

a) Scrieri literare

1. Pe Muntele Omul. Anul 1901, manuscris (elev în clasa a V-a)
2. Nobilimea la români. Anul 1901, manuscris, arh. Academiei Române
3. Traian şi Decebal. Anul 1902. Concurs şcolar
4. Jurnalul şederii la Polovragi, 1902, Jurnal, vol. I
5. Posibilitatea unei epopei la români. 1093. Concurs şcolar
6. Între cuvântul de onoare şi datoria către patrie. Manuscris, Academia Română.
7. Poveste. Revista *Semănătorul,* nr. 51, decembrie 1903, schiţă semnată Zamfir Oprea
8. Note de drum. Editura Şezătoarea săteanului din Gorj, 1904, broşură
9. Dare de seamă asupra literaturii semănătoriste. Revista *Freamătul*, 1904
10. Între două lumi. Revista *Semănătorul*, schiţă, semnată G. Vifor
11. Boer. Cocon. Logofăt. Revista *Şezătoarea săteanului*, nr. 1, 2, 1905
12. Sate şi mănăstiri din România, de N. Iorga, recenzie de G. Ionescu, editura Minerva, 1905
13. Din viaţa marinarului de G.A. Teodoru, recenzie de G. Ionescu, Revista *Ramuri*, Craiova, nr. 4/1906
14. Conferinţă despre"Călătoria peste munţi", 1905
15. Probitate (călător), Editura Scrisul românesc, Craiova, 1902, publicată în revista *Ramuri*, Craiova, 1905
16. Două iubiri, de I. Agârbiceanu, recenzie de G. Ionescu, Revista *Ramuri*, Craiova, nr 10, 11/1906
17. Chipuri şi graiuri din Bucovina, de E. Grigovitz. Revista *Ramuri*, Craiova, nr. 4/1906.
18. Cei trei. Revista *Ramuri*, Craiova, 1906 (nuvelă)
19. Boerul. Revista *Luceafărul*, Bucureşti, 1906 (nuvelă)
20. Studii despre noi. Revista *Ramuri*, Craiova, 12 noiembrie 1906 (cronică la articolul lui Karl Dietrich - *Despre România*)
21. O vorbă... în pustiu. Revista *Ramuri*, nr. 5/1907
22. Martirii, de Constanţa Hodoş, roman, analiză literară de G. Ionescu, Revista *Ramuri*, nr. 7, 8, 9/1907
23. Suflete. Revista *Ramuri*, Craiova, nr. 2, 3, 1907 (nuvelă)
24. Severinul şi împrejurimile. Calendarul Revista *Ramuri* pe anul 1908 (notă de călătorie)
25. Student. Revista *Ramuri*, nr. 1/1908 (schiţă)
26. Fabule, de George Ranetti. Revista *Ramuri*, nr.3/1908, p. 58 (critică literară)
27. Prin vraja dragostei, de G. C. Ionescu, Vasile Pop. Revista *Ramuri*, nr. 6/1908, pp. 94-95 (prezentarea cărţii)
28. Cei trei. Revista *Ramuri*,nr. 5, Craiova, 1908, pp. 82-90 (schiţă)
29. Măria sa Ogorul, de Rădulescu Motru. Revista *Ramuri*, nr. 10, 11/1908, recenzie semnată pentru prima dată de Gh. Ionescu-Şişeşti
30. Chipuri şi suflete, de Al. Cazaban. Revista *Ramuri*, nr. 17/1908 (cronică)
31. Cyrano de Bergerac, de Barbu Creangă. Revista *Ramuri*, nr. 17/1908 (cronică)
32. Două surori. Revista *Ţara noastră*, nr. 41/1908
33. Caleidoscopul, de A. Mitrea. Revista *Ramuri*, nr. 21/1908 (cronică)
34. Romanul german. Revista *Ramuri*, nr. 14, 12, 16/1908 (analiză critică)
35. Război şi Pace, de Lev Tolstoi (lb. germană). Revista *Ramuri*, nr. 1, Craiova, 1908 (recenzie)
36. Karl der Weise -despre regele Carol I, de Arthur Achelitner, Revista *Ramuri*, nr. 12-14, Craiova, 1909 (cronică)
37. Muzeul Aman. Gazeta Transilvaniei, nr. 191, 1909 (cronică)
38. De la Galaţi la Constanţa. Gazeta Transilvaniei, nr. 203, 1909 (cronică)
39. Cu prilejul „Congresului studenţilor". Revista *Ramuri*, nr. 19-20, Craiova, 1909 (reportaj)
40. Povestea lăcrămioarei, de Eugen Boureanu. Revista *Ramuri*, nr. 14, 15, 16/1908 (notă de prezentare)
41. Bucureşti-Cairo (note de călătorie), de dr. C. Istrati (notă de prezentare)
42. O istorie de demult, de M. Sadoveanu. Revista *Ramuri*, nr. 14, 15, 16/1908 (analiză critică)
43. Pescar de Islanda, de Pierre Loti, traducerea C. Sandu Aldea. Revista *Ramuri*, nr. 21/1908 (prezentare critică)
44. Un divorţ, de Paul Bourge. Revista *Ramuri*, nr, 9/1908 (prezentare critică)
45. Însemnări din Bucureşti. Apus de soare. Gazeta Transilvaniei, nr. 211/1908 (cronică teatrală)
46. Însemnări din Bucureşti: Ovidiu, de V. Alecsandri. Gazeta Transilvaniei, nr. 72, 214/1909 (croică teatrală)

Scanned with OKEN Scanner

47. Brânduşa. Comedie de Brieux, traducerea Em. Gârleanu. Gazeta Transilvaniei, 72, nr. 221/1909 (cronică teatrală)
48. Scrisori din Bucureşti. Teatrul naţional. Rea Sylvia. Heidelbergul de altădată
49. Cocoşul negru. Gazeta Transilvaniei. Nr. 220/1912

b) Scrieri agronomice

50. În chestiunea ţărănească. Revista *Albina*, nr. 46-47, 1903 (elev în clasa a VII-a la liceu)
51. O serbare agricolă într-un sat german. Calendarul revistei *Ramuri* pe anul 1908 (reportaj)
52. Sfaturile unui plugar luminat, de C. Sandu-Aldea. Revista *Ramuri*, nr. 17/1908, pp. 200-281 (cronică)
53. Pământul, sătenii şi stăpânii în Moldova, de Radu Răducanu Rosetti. Revista *Ramuri*, mr. 22/1908 (cronică)
54. Consideraţiuni istorice asupra vieţii agrare a Românilor, de N. Iorga. Revista *Ramuri*, nr. 22/1908 (cronică)
55. Analiza laptelui. Revista *Viticolă, Horticolă şi Agricolă*, nr. 19-20/1908
56. Cidrul. Revista *Viticolă, Horticolă şi Agricolă*, nr. 3/1908
57. Brânza de Hohenheim. Revista *Viticolă, Horticolă şi Agricolă*, nr. 5/1908
58. Instalarea unei lăptării. Revista *Viticolă, Horticolă şi Agricolă*, nr. 6/1908
59. Mana cartofilor. Revista *Viticolă, Horticolă şi Agricolă*, nr. 7/1908
60. Controlul laptelui. Revista *Viticolă, Horticolă şi Agricolă*, nr. 8/1908
61. Expoziţia agricolă de la Stuttgart-Germania. Revista *Viticolă, Horticolă şi Agricolă*, nr. 91/1908
62. O moşie germană. Revista *Viticolă, Horticolă şi Agricolă*, nr. 11/1908
63. Păşunile. Revista *Viticolă, Horticolă şi Agricolă*, nr. 12/1908
64. Celuloza şi întrebuinţările ei. Revista *Viticolă, Horticolă şi Agricolă*, nr. 12/1908
65. Hrănirea vitelor de lapte. Jurnalul Societăţii Centrale Agricole, nr. 11/1908
66. Livezile şi îngrijirea lor. Jurnalul Societăţii Centrale Agricole, nr. 14, 15/1908
67. Însămânţarea livezilor (păşuni şi fâneţe). Jurnalul Societăţii Centrale Agricole, nr. 17/1908
68. Digestibilitatea nutreţurilor. Jurnalul Societăţii Centrale Agricole, nr. 18/1908
69. Păşunatul vitelor în agricultura intensivă. Jurnalul Societăţii Centrale Agricole, nr. 18/1908
70. Despre comerţul cu ouă. Jurnalul Societăţii Centrale Agricole, nr. 18/1908
71. Despre comerţul cu ouă. Jurnalul Societăţii Centrale Agricole, nr. 22/1908
72. Simptome îngrijorătoare în viaţa Germaniei de azi. Revista *Viaţa românească*, nr. 12/1908
73. Impozitul pe plusvaloarea funciară în Germania. Revista *Viaţa românească*, nr. 12/1908
74. Germania şi mişcarea economică mondială. *Economia naţională*, nr. 1/1908
75. Anglia şi Ungaria din punct de vedere agricol. *Economia naţională*, nr, 4/1908
76. Învăţământul agricol ambulant în Germania. *Economia naţională*, nr. 6/1908
77. Ce a făcut Würtembergul pentru agricultura lui. *Economia naţională*, nr. 71/1908
78. Aurea mediocritas. *Economia naţională*, nr. 9/1908
79. Cum se ocroteşte în Germania proprietatea ţărănească. Dreptul de moştenire indiviză. Revista *Economia naţională*, nr. 4/1910
80. Impozitul pe plusvaloarea funciară în Germania. Revista *Studii economice*, 1912
81. Cu privire la numele şi diviziunea economiei politice. Revista *Economia naţională*, nr. 10/1910
82. Autoasigurarea în agricultură. Revista *România agricolă*, 1910
83. Piscicultura intensivă. Revista *România agricolă*, 1910
84. Consultaţiuni agricole. Revista *România agricolă*, 1910
85. Cuprinsul şi caracterul agriculturii ca ştiinţă. Revista Viaţa agricolă, nr. 3, 1910
86. Ce trebuie să ştim când întrebuinţăm îngrăşăminte minerale. Revista *Viaţa agricolă*, nr. 3/1910
87. Ameliorarea metodică a plantelor agricole. România agricolă, nr. 29-31, 1909
88. Un nou procedeu de cultură a plantelor agricole. România agricolă, nr. 32, 33, 1909
89. Extensiv-Intensiv. Revista Economia naţională, nr. 32, 33, 1909 (studiu)
90. Măsuri împotriva secetei. Revista Viaţa românească, nr. 7, 8, 9, 1909
91. Învăţământul agricol în Franţa. Revista Câmpul, nr. 8, 1909

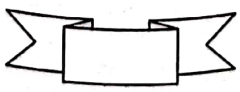

Scanned with OKEN Scanner

CUPRINS – Capitolul II - Epoca istorică în care a trăit şi muncit Gheorghe Ionescu-Şişeşti

CAPITOLUL II - Epoca istorică în care a trăit şi muncit Gheorghe Ionescu-Şişeşti 74
Preambul 74
1. Prima perioadă- Deceniile de confluenţă ale secolelor XIX-XX 74
1. Partidele politice 74
2. Economia 76
3. Cultura 77
2. Perioada interbelică şi al Doilea Război Mondial (1918-1945) 78
Preambul 78
1. Partidele politice 78
2. Politica externă 79
3. Dezvoltarea economico-socială 80
4. Cultura 81
5. Gh. Ionescu-Şişeşti în perioada interbelică 82
3. Epoca socialistă (1945-1967) 84
Preambul 84
1. Partidele politice 84
2. Situaţia ţării la sfârşitul războiului 85
3. Economia României (1945-1965) 85
4. Agricultura 87
5. Cultura şi ştiinţa 88
6. Literatura 89
7. Gheorghe Ionescu-Şişeşti în perioada postbelică (1945-1967) 91
Bibliografie - capitolul II 93

Scanned with OKEN Scanner

CAPITOLUL II - EPOCA ISTORICĂ ÎN CARE A TRĂIT ŞI MUNCIT GHEORGHE IONESCU-ŞIŞEŞTI

PREAMBUL

Când prezentăm o personalitate atât de importantă pentru naţiune, prin contribuţia sa imensă la dezvoltarea ştiinţei agricole, cu efecte recunoscute în progresul acestui domeniu vital, încadrarea vieţii şi activităţii sale în miezul elementelor caracteristice epocii istorice ne aduce elemente de cunoaştere şi evaluare a condiţiilor reale suportate de erou.

De la început trebuie să spunem că generaţia sa a parcurs o epoca de transformări sub efectul a două războaie balcanice şi a două războaie mondiale, urmate de o schimbare radicală a sistemului politic şi social-economic, în anul 1945, fiind supusă unor suferinţe dramatice în plan personal. Perioadele de război şi de pace i-au supus la eforturi neîncetate pentru ţară şi viitorul naţiunii, confirmând un adevăr perpetuu la români, care ne spune despre fiecare generaţie că „este o generaţie de sacrificiu". Chiar aceasta a fost convingerea omului simplu, dar şi a celui instruit. Cei vechi credeau că fac sacrificii pentru patrie şi libertatea naţiunii, suportând juguri străine şi luptând împotrivă. Acest vis le făcea mai suportabil sacrificiul, irosind ani mulţi din viaţă. Cum ştim, şi generaţiile de azi se consideră şi sunt „generaţii de sacrificiu", după 70 de ani de pace, ca efect al reinstaurării noului regim politico-economic după anul 1989. Progresul constă în faptul că au „drepturi legale" garantate de stat.

Venirea sa pe lume la 1885, într-o familie care urma să aibă alţi 10 copii, într-un sat sărac din Mehedinţi, când ţara fiinţa de numai 36 de ani, timp în care a fost răvăşită şi hăcuită de imperiile vecine, nu avea să-i anunţe o viaţă uşoară, cu toată „independenţa" ei, proclamată de marele om al neamului M. Kogălniceanu. Gheorghe C. Ionescu a trăit 15 ani în secolul al XIX-lea, în condiţiile unei ţări încă în formare, în sărăcie, dar care, în plan superior, avea şi idealuri de unire a românilor din toate ţările care îi asupreau de secole. Era însă un vis pe care nici un om de stat nu a avut curajul să-l anunţe faţă de străini, căci pentru mulţi dintre ei, precum se aflau oameni politici din Anglia, Austria şi Rusia, România după unire era privită ca un stat fără viitor. Nu conta atunci că unii stăpâneau zone geografice întinse populate de neam românesc obţinute prin jaf şi înşelătorii.

Epoca istorică trăită de G. Ionescu-Şişeşti într-o viaţă de aproape 82 de ani, într-o viziune realistă, putem să o împărţim în trei perioade, având fiecare particularităţi dictincte, iar cunoaşterea lor şi prezenţa activă a acestei înalte personalităţi, ne va oferi o imagine asupra stării ţării şi contribuţiilor sale la progresul său.

1. PRIMA PERIOADĂ- DECENIILE DE CONFLUENŢĂ ALE SECOLELOR XIX-XX

Prima perioadă o considerăm a fi formată din ultimele două decenii ale secolului al XIX-lea, până la sfârşitul Primului Război Mondial, urmând anii de la încheierea acestui război, până la sfârşitul celui de-Al Doilea Război Mondial, aşa-numita perioadă interbelică şi perioada a III-a, de la acest Al Doilea Război Mondial până 1967, când a plecat în lumea eternă (1945-1967), numită în politică „Epoca Comunismului", corect fiind „Epoca socialistă". Chiar numele ţării era „Republica Socialistă România".

1.1. Partidele politice

La începutul deceniului al nouălea din secolul al XIX-lea, curând după declaraţia de independenţă, scena politică era dominată în continuare de Partidul Conservator şi Partidul Naţional Liberal, între care erau „infiltraţi" junimiştii, intelectualii din acele timpuri, care îşi căutau consolidarea unui loc în lumea politică, fără a avea o platformă clar definită, dar, ca şi azi, ca în toate timpurile, ei se arătau mai ales „de dreapta". Ca în toate epocile de „democraţie capitalistă", lupta politică între partidele noastre era aprigă, însă din fericire, în ultimele decenii ale secolului, puterea politică a fost păstrată un număr de ani mai mare pentru fiecare dintre ele, dând o anumită stabilitate administraţiei ţării. Sigur, guvernele erau „remaniate" după cel mult doi ani de activitate, dar planurile de guvernare se urmăreau pentru îndeplinire. De altfel, oricât de aprigă era lupta politică în Parlament, dacă guvernele erau stabile, ţara progresa, mai mult sau mai puţin. Astfel, Partidul Conservator, reprezentantul clasei moşierimii a guvernat în perioada 1871-1876 **(1)**, având ca ministru pe puternicul om de stat, Lascăr Catargiu (1823-1899) **(2)**. A fost o guvernare ce a contribuit la dezvoltarea ţării, sporind căile de comunicaţii, începând cu calea ferată; a dat un sprijin modest dezvoltării manufacturilor ce foloseau materiale autohtone. Până la 1876, s-au dezvoltat morăritul, panificaţia, confecţionarea articolelor de îmbrăcăminte, producerea uneltelor simple pentru gospodărie, a început mai viguros extragerea petrolului şi rafinarea simplă, s-a intensificat exploatarea şi exportul de sare etc. Conservatorii au fost criticaţi în toate timpurile pentru menţinerea ţăranilor fără pământ, într-o stare de exploatare primitivă, nu au neglijat interesele lor şi nu au cedat la nici un argument.

Preocuparea cea mai mare a conservatorilor era producerea şi valorificarea produselor agricole; în primul rând, grâul, porumbul, animalele în viu şi produsele animale secundare, pentru care doreau „convenţiuni comerciale" cu străinătatea, conform prevederilor „liberului schimb", văzând numai avantaje, pentru clasa lor. În timp, practicarea acestui schimb pentru o ţară nedezvoltată s-a dovedit un eşec total, o dramă naţională. S-a produs acest fapt în perioada 1875-1885, în urma „Convenţiunii comerciale" cu Imperiul Austro-Ungar, semnată de Vasile

Scanned with OKEN Scanner

Boerescu, un bun patriot, dar naiv în probleme economice. În mai puțin de 10 ani, lumea industrială manufacturieră a țării a fost total ruinată pentru că Imperiul a inundat țara cu toate categoriile de mărfuri, astfel încât s-a ajuns să fie importată și făină de grâu. (A fost un fenomen care azi, 2016, s-a produs la scara unui dezastru, prin acceptarea doctrinei economice a „liberului schimb", la intrarea în Uniunea Europeană, fără nici un fel de studiu prealabil asupra efectelor sale posibile și fără nici o condiție de revizuire ulterioară, aceasta fiind o mare greșală. Trist este că aceste tratative au fost semnate de politicieni social-democrați, care s-au dovedit total nepregătiți. Este trist și dureros că și astăzi pretinși politicieni, economiști și diferiți semidocți invocă această aderare ca o reușită, deși au în față o țară distrusă și un popor puternic lovit).

Interesele conservatorilor se îndreptau în direcția menținerii țării în sfera de influență a Puterilor Centrale, Austria și Germania, în speranța de a avea o oarecare garanție de apărare a intereselor, în caz de război cu imperiile vecine. Iluzia era totală, căci și visul acestora era ca România să fie un simplu dominion, ceea ce sub aspect economic au reușit prin „Convențiunea" care a funcționat între 1875 și 1885. Aceste rezultate dezastruoase de guvernare au determinat pierderea alegerilor în 1876, urmând o serie de disidențe care au zdruncinat temelia Partidului Conservator, cea mai viguroasă fiind organizată de P. P. Carp și Titu Maiorescu, în numele „junimiștilor".

După puțin timp, în luna februarie 1908, elemente burgheze și moșierești progresiste au părăsit partidul, întemeind Partidul Conservator Democrat. Condus de Take Ionescu, care devenise o personalitate ce s-a impus prin discursuri bine compuse și expuse. Partidul vechi s-a scindat în două aripi: pro Antanta, condusă de N. Filipescu și a doua condusă, de Al. Marghiloman, pentru Puterile Centrale, cu ocazia discuțiilor privind intrarea în Primul Război Mondial. In anul 1922, s-a stins definitiv Partidul Conservator, fiind regretat ulterior de moșierii mari, câți au mai rămas după „Reforma agrară", aplicată în urma Primului Război Mondial.

In evoluția generală de dezvoltare economico-socială, când burghezia s-a ridicat și ca forță politică, fiind susținută de micii fabricanți și de intelectualii importanți, a intrat puternic în viața țării Partidul Național Liberal. Era un alt partid care susținea interese de clasă, o clasă nouă, având în grijă dezvoltarea țării „prin reprezentanți", care își însușeau majoritatea bunurilor acumulate din munca națiunii. Acest partid înființat în mai 1875, a guvernat 40 de ani, în alternanță, până la finele celui de-Al Doilea Război Mondial. Marii săi lideri au fost Ion C. Brătianu, principalul fondator (1821-1891) și Ionel I. C. Brătianu, fiul său (1864-1927) și alți membri sau descendenți ai familiei Brătianu, în număr de patru, fiind permanent la conducerea lui. Eminența cenușie a acestui partid, ca intelectual de înaltă clasă, a fost Petre S. Aurelian, agronom și economist, între 1880 și 1909, nefiind recunoscut ca atare pentru că era un „liberal special", însă alături de I. C. Brătianu și în dezacord cu A. D. Sturdza, în viziunea căruia liberalismul trebuie să servească întregii națiuni; de aceea liberalii care i-au urmat nu l-au popularizat niciodată. Aurelian dorea ca fiecare cetățean al țării să trăiască după capacitățile și munca sa cinstită (Peștean I. V. „Petre S. Aurelian- agronom, economist, om de stat. Monografie", vol. II, Editura Pim, Iași, 2013).

Istoria noastră consemnează pentru ultimele decenii ale secolului al XIX-lea guvernarea lui Ion C. Brătianu din perioada 1876-1888, cu efectele ei pozitive în dezvoltarea economică a țării pe care a menținut-o, din punct de vedere politic, în sfera de influență a Puterilor Centrale, de nevoie, dar a acceptat la 1886 denunțarea „Convențiunii Comerciale" cu Austria făcută după Doctrina „liberului schimb", prin delegația condusă de ilustrul P. S. Aurelian **(3)**. De atunci, relațiile noastre nu au mai avut niciodată o bază de loialitate, pentru că ele au pus întotdeauna în față interesele Ungariei, în vederea slăbirii economice a României pentru menținerea Transilvaniei, a românilor, dominați ca națiune sub asuprire necontrolată și nelimitată de unguri și austrieci. In lungile lor perioade de guvernare, liberalii au avut și păcate grave neconsemnate de istorie cu gravitatea lor, cum a fost reprimarea sângeroasă a Răscoalei Țăranilor din 1907, care venea în urma unor nemulțumiri generale, din cauza exploatării muncii și umilințelor la care erau supuși țăranii. Când se analizează acest moment dureros, aproape toți istoricii noștri omit să amintească că exista și un rege și că el avea puteri pe care le-a folosit nepotrivit în acele momente.

Marea realizare istorică a „liberalilor" a rămas „Unirea cea Mare" din anul 1918, când Ionel I. C. Brătianu a condus tratativele ce au dus la formarea „Statului Unitar Român Modern". Liberalii, care de atunci n-au mai realizat nimic important pentru țară; ei invocă și azi evenimentul ca un argument de credibilitate pentru vremurile de azi. Dar vezi, s-au schimbat generațiile, și vin perioade când națiunile intră în criză de oameni politici valoroși. O avem! (2015).

Perioada „lungii guvernări" liberale a avut în program și extinderea școlilor în mediul sătesc, acțiune în care țăranii, în cele mai multe situații, au clădit singuri „școlile", case țărănești, simple, cu 2-3 odăi, unde-și adunau fiii pentru învățătură. Statul a dat însă ajutorul important de a pregăti învățători și chiar unii preoți pentru a sluji școala, asigurându-le și o retribuție bănească pentru existență. Să nu credem că moșierii s-au entuziasmat și au năvălit cu ajutoare pentru luminarea țăranilor, dar au fost și câteva excepții, chiar numai câteva. In general, ei urmăreau ca țăranii să rămână la dispoziția nevoilor lor.

Condițiile de viață în perioada copilăriei lui Gheorghe Ionescu erau acestea în care școala era „o căsuță" aglomerată cu 100 de copii și un dascăl, care munceau dimineața și după-amiaza. Familia sa, cu tatăl preot, a avut șansa ca în acea perioadă, parohiile și școlile sătești să primească până la 20 de pogoane de pământ pentru a fi lucrat ca model pentru țărani, iar preoții munceau din greu cu familiile lor acest teren. Astfel, ne amintim că Gh. Ionescu, în scrierile

Scanned with OKEN Scanner

sale, se numea „fiu de țăran", iar preferința sa pentru agricultură nu se putea ivi în mintea unui fiu de preot ținut cu cartea în mână, departe de sapă și coasă; muncea alături de părinți. Adesea a amintit că a muncit din greu alături de familie, a crescut ca un copil de țăran până la absolvirea liceului.

1.2. Economia

Se poate spune cu argumente evidente că economia s-a dezvoltat în ultimele două decenii, din secolul al XIX-lea până la Marea Unire, în cea mai mare parte, sub guvernare liberală. Denunțarea „liberului schimb" în „Convenționea comercială" cu Austro-Ungaria, care a dus la ruptura totală a relațiilor de schimb, a fost o asumare a guvernului I. C. Brătianu și a conducătorului delegației la tratative, P. S. Aurelian. În final, acesta spunea: „...vom aplica produselor austro-ungare „tariful nostru autonom", după care, negreșit că multe mărfuri din monarhia vecină vor putea veni în țară ca și în trecut, și dintre care multe sunt scutite de vamă; dacă se vor închide granițele din partea monarhiei, nu am putea suferi o asemenea situațiune și am cerut ca în „Legea tarifului autonom" să fie un articol care să permită guvernului să majoreze taxele cu 30%, de exemplu, în caz că interesele noastre ar reclama asemenea măsuri". **(4)**

Ruptura relațiilor economice cu „Imperiul" a fost un curaj imens, iar țara a fost nevoită să adopte alte direcții în relațiile internaționale de schimb, cu mici pierderi economice; alții spuneau că nu, dar s-a obținut o importantă independență economică și politică față de Imperiu, ceea ce a însemnat enorm pentru viitorul țării, scoțând din țară afacerile austro-ungare.

După 1886, politica liberală s-a îndreptat viguros spre dezvoltarea industriilor potrivit condițiilor țării. La acel moment, economia era în mod real devastată în urma aplicării „Liberului schimb" cu Austro-Ungaria în ultimii 10 ani. La guvernare sau în opoziție, liberalii au luptat la propriu pentru refacerea industriei, având ca fanion, scrierile și acțiunile lui P. S. Aurelian. O parte dintre lucrările sale pot fi considerate epocale, fiind puse la baza acțiunii de reindustrializare a țării, după dezastrul produs de „Convenționea comercială" cu Austria pentru perioada 1875-1885[10]: „Necesitatea întemeierii industriei române" (1876), „Cum se poate fonda industria în România" (1881), „Viitorul nostru economic", „Convențiunile comerciale și convențiunile vamale" (1886), „Comerțul exterior al României de la 1883-1892" (1894) ș.a. **(5)**

Aurelian a prezentat în Parlament „Raport asupra „Proiectului de lege pentru tariful autonom", asupra „Proiectului de lege pentru tariful general al drepturilor de vamă"", a inițiat „Legea pentru încurajarea industriei naționale" ș.a. Într-o perioadă de 25 de ani a avut un rol fundamental în reorientarea economiei naționale. Cine știe acest fapt? Cine mai vorbește despre P. S. Aurelian?

Ținând imens la ideea sa pentru dezvoltarea industriei și dorind să prezinte un exemplu de progres, Aurelian a publicat în numărul 46/1887 al celebrei sale reviste „Economia națională", un articol încărcat de date și exemple sub titlul „Ploieștii industriali" din care reproducem un fragment, ca ilustrare a politicii liberale în acest domeniu.

Un articol sub acest titlu a publicat Aurelian în „Economia națională", nr. 46, din 23 noiembrie 1887, simultan cu „mesajul" lui Ion Brătianu către Parlament, care venea ca un bilanț parțial, dar cu semnificație asupra rezultatelor obținute în eforturile depuse pentru industrializare de către liberali, după denunțarea „Convenționii".

Autorul descrie orașul Ploiești, atribuindu-i particularități proprii, favorabile dezvoltării industriei, comerțului și valorificării avuțiilor naturale, care sunt puse în lucru de o populație harnică și pricepută, capabilă să aplice legile favorabile la o operă de dezvoltare economică a zonei.

După această subliniere introductivă, Aurelian scria: ‹‹Astăzi, nu numai că fabricile și micile ateliere precum industria casnică au reînviat în Ploiești, dar de la aplicarea noii politici vamale, s-au înființat mai multe fabrici și ateliere...; ne vom mărgini spre a da o idee despre mișcarea industrială a acestui oraș și citâm câteva fabrici și ateliere››.

Între realizările citate de autor vom menționa: ‹‹Între fabricile de obiecte de teracotă și ceramică se remarcă fabrica întemeiată în 1887 de către d-l arhitect Socolescu, unde lucrează 42 de lucrători. În fabricarea textilelor vom cita fabrica de flanele, dimie (țesătură groasă de lână) și postav a d-lui Abraham Cohem, fondată în 1866 unde lucrează 13 lucrători cu mașini perfecționate. Alături de acestea, vom menționa fabrica postav, dimie și ale stofe de lână a d-lui Ion Raul, fondată în 1887 cu 12 lucrători; fabrica de postav, flanele și găitanuri (șireturi din fire de lână) a d-lui Ion Zalner, întemeiată în 1886, având 26 lucrători; atelierul de ciorapi al d-nei Maria Bartic, în care se lucrează mecanic, ciorapi de toate calitățile; în fine, fabrica de frânghii și sfori „Carol Velteston", fondată în 1887 în care lucrează 50 de lucrători, bărbați și femei. Acest fabricant nu găsea cânepa necesară și o importa din Transilvania în Ungaria.››

Expunerea lui Aurelian nu se oprește, amintind: ‹‹...fabrica de pălării țărănești a D-lui Ștefan Naghi, care lucrează 45 pălării zilnic; fabrica de *lăzi de Brașov* a d-lor M. Pușcariu și Petre Ianoș, înființate în 1887 și 1886; fabricile de tăbăcărie a d-lor V. G. Râmniceanu, I. Albulescu și Matache Velicu, unde fiecare lucrau 100-200 de piei pe lună pentru talpă, iuft, marochin, meșine ș.a.›› În acest din urmă caz, se face o mențiune în plus: ‹‹O chestiune

[10] Din prudență, o convenție comercială de interes național nu se semnază pe o durată mai lungă de 5 ani (autorul)

Scanned with OKEN Scanner

rațională este de observat în modul cum frații Râmniceanu își conduc afacerile; dânșii strâng vite, le îngrașă și le taie. Pieile acestor vite sunt tăbăcite, se fabrichează încălțăminte și hamuri. Magaziile acestor fabrici sunt pline cu tot felul de cizme, pantofi, botine etc.

În anul 1877, s-a format fabrica de flanele, fuste, ciorapi și alte împletituri a d-lui Emanoil C. Ispirescu, unde lucrau 60 de muncitori, în mare parte femei; apoi este numită *fabrica de vâsc* și diferite unsori a d-lui Ion Ilaia, foarte dezvoltată, cu 30 lucrători, care producea pe zi 25 kg vacs, 300 kg unsoare de țesători, 100 kg unsoare pentru piei, 150 kg ulei și 30 kg lac.

Morăritul a luat o mare dezvoltare la Ploiești, iar o mențiune specială merită *fabrica de pungi de hârtie* a d-lui Drăghicescu, înzestrată cu mașinăria cea mai perfectă, fiind unica fabrică de felul acesta din țară, și se propune dezvoltarea ei››.

În finalul acestui articol, Aurelian mai spunea: ‹‹Valea Prahovei, odinioară pașnică și tăcută, răsună până la graniță de zgomotul mașinilor. Comarnicul, Sinaia, Broștenii, Azuga, au devenit deja centre industriale prin fabrici de hârtie, sticlă, de postav, de var hidraulic (var stins), de cherestea și altele. Și când ne gândim că mai tot ce s-a făcut se datorește inițiativei private, activității și economiei locuitorilor; iar aceasta ne încurajează și mai mult în aspirațiunile noastre de a vedea această țară alături cu statele înaintate››. **(6)**

Ne putem închipui câtă mulțumire era în sufletul și cugetul lui Aurelian scriind acest bilanț al activității, care își lua avânt după 30 de ani de la începutul acestui demers închinat progresului economic al țării. Însă nu accepta se oprească aici; pentru un cunoscător ca el, economia se exprima în final, prin veniturile obținute pentru bunăstarea țării, iar în acest scop erau alte lucruri de pus în acțiune.

S-a produs, în fine, o blocadă economică împotriva țării, din partea „Imperiului" în mare măsură, „ca o pedeapsă" pentru rănirea orgoliului unei mari puteri. Atunci s-a extins comerțul cu Anglia, Belgia, Italia, Elveția chiar și cu Rusia, reușind să anuleze efectele acestei măsuri nedrepte în mare măsură. Țara nu putea deveni total un „dominion", așa cum a fost sub aspect economic între 1875 și 1885 și cum este parțial și astăzi (2015) pentru stăpânii globalizării.

În acele condiții, guvernele liberale, chiar și conservatoare, în scurtele perioade de guvernare, au întărit monopolul statului, unde era rentabil, bunăoară, cel asupra tutunului, asupra exportului sării, s-a organizat Vama, serviciul maritim, iar cei peste 3000 km de căi ferate aduceau un venit net de 20 milioane lei. S-au organizat băncile, iar Banca Națională, în timpul conducerii lui E. Carada, și până la finele Primului Război Mondial a avut o foarte bună finanțare. Venitul total al Statului a crescut de la 73 milioane în 1872, la 210 milioane în anul 1904. Ideea „tarifului vamal autonom" a lui Aurelian a dat roade peste așteptări. Iată mărturia generalului istoric N. Iorga: „Abia la înnoirea tratatelor comerciale în 1905 (la venirea liberalilor la guvernare), românii dovediră o cunoștință îndestulătoare a stării economice a țării lor și urmările unui scop hotărât. Atunci, pentru întâia oară ei au arătat idei nepreconcepute și un spirit practic, științific. A fost prima noastră operă bună în acest domeniu, și întâmplarea făcu ca unul din partide să încheie tratatul, iar celălalt să fie chemat la cârmă, la votarea lui definitivă de Parlament". **(7)**

Am reprodus „Ploieștii industriali", ca dovadă a forței de progres a poporului nostru, în condiții de eliminare a asupririi de toate felurile, dar și pentru a sublinia importanța extraordinară de eliminare din țară a intereselor austro-ungare, a căror scop central, nedeclarat, era menținerea țării într-o dependență economică totală, care împiedica perpetuu, aspirația la unirea Transilvaniei cu țara. De aceea aurelian trebuie apreciat, din acest motiv și multe, multe altele, unul dintre ziditorii țării și națiunii.

1.3. Cultura

Sfârșitul de secol al XIX-lea a fost remarcat pentru înființarea și funcționarea școlilor sătești, având învățători harnici și bine pregătiți. A fost un pas important față de cele arătate anterior. După înființarea „Casei Școalelor" la 1886, tot prin inițiativa lui Aurelian, și a luării unor măsuri de bună funcționare, sub Prim-Ministrul P. S. Aurelian (1896-1897), s-a reușit deschiderea a încă 700 de școli, cu durata de 6 ani, după o programă alcătuită sub atentă dirijare. Existau 1900 de învățători absolvenți ai „Școlii normale" în 1898 și apoi în 1900 s-au votat legile noi pentru învățământul primar, gimnazial, liceal și cel profesional, sub ministrul Spiru Haret. Această lege a permis descoperirea și promovarea elitelor școlare, iar ca rezultat, după două decenii, au apărut un număr remarcabil de valori în științe, arte și literatură. Învățătorii deveniseră factori activi de progres, înființând și cunoscutele „cercuri culturale" pentru autointruire în pedagogie și priceperea de culturalizare a țăranilor. **(8)** Aceste activități se făceau și cu elevii dotați; și ne reamintim că elevul G. C. Ionescu era prezent la concursuri școlare unde s-a remarcat în mai multe ocazii, între anii 1901-1904. Marea greșeală a „Legii Haret" a fost atragerea școlilor profesionale și de meserii la Ministerul Învățământului[11].

La confluența celor două secole, se publicau reviste culturale importante ca „Semănătorul", „Viața românească", „Cumpăna", unde publicau N. Iorga, Șt. O. Iosif, Dimitrie Anghel, Ilarie Chendi ș.a.

Între anii 1916-1922, s-a manifestat o adevărată frenezie în publicarea periodicelor, o acțiune care trebuie luată în considerare ca factor de progres literar și civilizare. Amintim într-o ordine aleatorie reapariția revistei „Drum drept" (1917) la Iași, cu intervenția lui N. Iorga, unde au colaborat Al. Vlahuță, N. N. Beldiceanu, N. Crainic ș.a. Al. Vlahuță continuă să publice „Flacăra". În 1918, d.d. Dragoș Protopopescu-Blebea, Tudor Vianu și Perpessicius au

[11] Această greșeală a fost cercetată de G. Ionescu-Șișești în anul 1922

Scanned with OKEN Scanner

scos o revistă a tineretului, intitulată „Letopiseți". La 2 februarie 1919 începea publicarea revistei „Însemnări literare" la Iași, sub conducerea lui M. Sadoveanu. Apare „Sburătorul" lui E. Lovinescu la 19 aprilie 1919. Începea publicarea „Noii reviste române" și „Ideea europeană" tipărite de Rădulescu-Motru, unde publica neiscălit și Nae Ionescu, „original și cu o dialectică fină", după cum scrie însuși N. Iorga. La Cluj apare „Gândirea" (1921), unde au publicat Agârbiceanu, Crainici Cotruș, Pillat, D. Botez, Al. A. Phillipide, I. L. Caragiale, Arghezi ș.a., o coaliție de mari celebrități ulterioare.

La 18 mai 1922, reapare „Flacăra" sub conducerea lui C. Banu, unde s-au publicat scrieri de Agârbiceanu, Bassarabescu, Eftimiu, Minulescu. Nu uităm de „Cugetul românesc" (1922) a lui Macedonski. **(9)**

Am reprodus acest număr mare de publicații și publiciști ca să putem analiza, dacă era un caz fericit ca numele lui Gh. Ionescu-Șișești să se afle printre ei. În jurul anului 1920, el era înscris pe traiectoria de profesor agronom, unde începe să se evidențieze ca valoare deosebită. Odată cu apariția revistei „Ramuri" la Craiova, Gh. Ionescu s-a dovedit un mare talent literar (1905). Publicarea scrierilor sale literare abia în anul 1982 în volumul „Probitate", 284 pg, ne permite să aflăm că atunci se anunța un mare talent al condeiului (1901-1910).

Deceniile de la confluența secolelor XIX-XX au fost marcate de progresul studiilor științifice de interes național. Geografia primea un loc clar definit în sistemul științelor prin contribuția lui Simion Mehedinți (1869-1962); în filologie s-au distins Ovid Densușianu, Sextil Pușcariu, Ion Bianu; în istoriografie au rămas recunoscuți B. P. Hașdeu, V. A. Urechia, Gr. Trăilescu, D. Onciul, Ioan Bogdan, V. Pârvan, Constantin Giurescu, între care se află și genialul N. Iorga. Românii au fost între națiunile care au contribuit la dezvoltarea aeronauticii prin Traian Vuia, Grigore Brișcu, Gheorghe Botezatu, Aurel Vlaicu. Iar în economie a fost „epoca P. S. Aurelian" (autorul) publicației „Economia națională" (1885-1939). În domeniul artelor trebuie amintiți pictorii Ion Andreescu și Ștefan Luchian, sculptorii Ion Mincu și Ion Georgescu; în arhitectură, Alexandru Orăscu, executorul proiectului vechii universități din București, muzicianul genial George Enescu. În acel timp funcționau la nivel calitativ superior universitățile din Iași și București, care s-au distins prin activitatea unor învățați eminenți în matematică, fizică, biologie. **(10)** De asemenea, funcționau teatrele naționale din Iași și București, cu artiști descriși cu multă prețuire în „Istoria teatrului românesc" a lui Ioan Massoff, iar I. L. Caragiale trona prin piesele sale. În acest mediu economico-social-cultural, tânărul G. C. Ionescu era cetățeanul conștient de realități și își propunea să devină unul dintre aceia care să contribuie la ridicarea bunăstării țării și a oamenilor, cu o hotărâre întâlnită la mari personalități în devenire. El a ales un drum sigur și neschimbat pentru o activitate care i-a acoperit întreaga durată a vieții.

2. PERIOADA INTERBELICĂ ȘI AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL (1918-1945)

Preambul

După încheierea Primului Război Mondial prin „Conferința de pace de la Paris" din 18 ianuarie 1919 și semnarea tratatelor bilaterale, Europa aștepta liniștea renașterii și bunăstării. România a ajuns să adune în granițele țării întregite aproape toată populația sa oprimată de imperiile vecine, obținând un rezultat peste orice anticipare. Urma a se construi o patrie, operă la care trebuia mobilizat întregul popor. Prin înțelepciunea regalității și a guvernului, se modifica articolul 19 din Constituție, la 29 iunie 1917, ce a condus la disponibilizarea a 6.008.098 hectare pentru împroprietărire; țărani români, unguri, secui, sași, ruteni au primit pământ. A fost o măsură ce a stimulat liniștea generală, în care se afla și cea interetnică.

În condițiile noi, prima sarcină mare a guvernelor a fost de a organiza funcționarea statului român în noile sale granițe, realizând o operă măreață în următorii 20 de ani, după unire. Nu este locul de a dezvolta această idee, dar cei iubitori de istoria neamului ar merita să cunoască aceste realizări. Există surse de informare pertinente și numeroase. Românii au dat dovada unei inteligențe și hotărâri care au fost respectate și au condus la făurirea patriei, România modernă.

2.1. Partidele politice

Take Ionescu, ultimul prim-ministru conservator pentru o lună de zile, din 17 decembrie 1921 până pe 17 ianuarie 1922, a încheiat existența partidului clasei moșierești, care a pierdut și puterea economică prin împroprietărire, în mare măsură.

În urma Marii Uniri, țara primea în viața politică Partidul Național Român, având în aripa sa radicală nume ilustre ale marelui act național, ca Vasile Goldiș, Vasile Lucaciu, Iuliu Maniu, O. Goga, Valeriu Branișteș, Emil Hațeganu, personalități de un nivel pe care nici PNL nu le avea. Cu toate acestea, abia după ani de tatonări politice, atrăgând pe foștii takiști, apoi gruparea lui Iorga și Partidul Țărănesc în 1926, și-a organizat baza electorală pentru guvernare abia în anul 1928. **(11)**

Un alt partid cu activitate în primii ani după război a fost Partidul Țărănesc, care avea obiectivul de a atrage mica burghezie rurală și chiar o parte a muncitorimii. A fost înființat la ideea lui C. Dobescu-Argeș (1859-1903), preluată de învățătorul Ion Mihalache, la 5 decembrie 1918, cu participarea delegațiilor federalelor băncilor populare - învățători, preoți, săteni gospodari. Au primit și participarea unor mari intelectuali ieșeni ca Paul Bujor, V. Pârvan, C. I. Parhon, Ion Borcea, D. Gusti. Partidul proteja mica proprietate rurală, pentru care Virgil Madgearu propunea cooperația. În câțiva ani au reușit să prezinte până la 40 de deputați în Parlamentul României, dar n-au participat la guvernare.

Scanned with OKEN Scanner

Partidul Național Țărănesc, rezultat din Partidul Național Român și Partidul Țărănesc, a avut chiar două guvernări (16.IX.1928 - 18.IV.1931; 06.VI.1932 - 14.XI.1933) **(12)**. Pe parcursul existenței sale, acest partid nu a avut șansa unei coeziuni de idei și acțiune, cu toate că aveau în conducere personalități precum: Ion Mihalache, Iuliu Maniu, Al. Vaida-Voievod, Ghiță Pop, Armand Călinescu. Erau orgolii și aspirații uneori incompatibile. În ultima perioadă, în timpul războiului, Iuliu Maniu ajunsese un personaj foarte adulat pentru unele acte de guvernare curajoase ca aceea a „Conversiunii datoriilor țărănești mai ales, dar fiind foarte preocupat de propriul orgoliu, nu s-a angajat în acțiuni de mare responsabilitate, chiar de risc, rămânând mereu în opoziție **(13)**. Antecedentele guvernării l-au eternizat în conștiința politică.

Unele realizări din guvernarea sa l-au așezat între bărbații de stat importanți, eroi ai națiunii. Nu a lăsat nici o operă scrisă importantă. Țăranii vârstnici își mai amintesc de „Legea Conversiunii" dată în prima guvernare, care le-a fost de un ajutor concret și l-au făcut important.

Trebuie amintit și generalul Al. Averescu, care a guvernat ca șef al „Partidului Poporului" în două etape (13.03.1920 - 17.12.1921 și 30.03.1926 - 02.06.1927) cu rezultate modeste, încât Petru Groza s-a despărțit de Partid și a devenit șeful grupării Frontul Plugarilor, care s-a constituit în 1933. Acest nou partid a rezistat până la sfârșitul războiului, când a avut un rol în transformările social-politice.

Partidul Național Liberal a avut și în perioada 1922-1937, trei guverne, cu o durată de nouă ani, ultimul sub I. G. Duca, continuat de Gh. Tătărescu, după uciderea lui, reușind o anumită redresare a economiei țării, care căzuse în timpul marii crize economice. A urmat „dictatura regelui", acoperită apoi, dupa abdicare, de un guvern condus de Patriarhul Miron Cristea, cu finalul cunoscut.

Cu o asemenea pulverizare de idei, personalități în divergențe, plus diferite alte grupări influente, era imposibilă adoptarea unei platforme unitare de guverare. În plus, au apărut grupări și partide extremiste, precum Garda de Fier. La 21 mai 1922, se înființa Partidul Comunist, care deși a fost trecut în ilegalitate, în anul 1945 devenea aliatul PCUS, care în scurt timp l-a adus la putere ca partid unic sub numele Partidul Muncitoresc Român, condus de Gh. Gheorghiu Dej. **Exista în platforma acestui partid o idee falsă, impusă de străinii care făceau parte din conducerea sa, anume ‹‹într-o serie de documente, rezoluții și hotărâri ale congreselor III, IV și V (care au ajuns la 1931), România a fost apreciată în mod greșit (aici putem spune în mod tendențios) ca un stat tipic cu mai multe națiuni, creat pe baza ocupării unor teritorii străine››. Astăzi, putem presupune că urmașii țarismului rus aveau în vedere asimilarea acestui teritoriu la momentul potrivit.**

Din nenumăratele conferințe și congrese ținute de CC a PCR, vom menționa o idee deosebită ce avea cu adevărat interesul patriei, în anul 1936 la Plenara a V-a din Praga; unde s-a apreciat că: ‹‹România poate deveni un obiect de nouă reîmpărțire imperialistă a Europei, iar nu un subiect››, că ‹‹o victorie a hitlerismului (aflat la cotă înaltă de amenințare mondială) poate duce la dezmembrarea țării și la acapararea resurselor de către imperialismul german››. **(14)** Ei bine, în timpul războiului, declarațiile și atitudinile lui Hitler au confirmat cele de mai sus.

Tratatele noastre de istorie scrise de mari personalități în domeniu asupra acelui timp descriu foarte amănunțit toate evenimentele organizate și parcurse de PCR, desigur, cu anumite exagerări, dar au existat numeroase momente de adevăr.

În anul 1910, ultima perioadă de domnie a regelui Carol al II-lea s-a încheiat la 6 septembrie, în urma Dictatului de la Viena, lăsând tronul în grija guvernului filohitlerist a lui I. Gigurtu. **(15)** De fapt, așa numita „dictatură regală" a fost determinată de controversele de neîmpăcat dintre conducătorii de partide. Nici aceia nu se gândeau la țară. Ea a fost legal o dictatură, în fapt, țara a progresat comparativ cu guvernarea anterioară a partidelor. A urmat calvarul celui mai distrugător război din istoria omenirii.

În condițiile politice descrise, cu o pleiadă de partide în controverse continue, fără guverne stabile, țara era în mare pericol. Așa s-a ajuns ca Antonescu să devină conducător al statului.

Vom trece peste evenimentele războiului, care ne depășesc competențele, rămânând la situația politicii externe, a economiei și a culturii din perioada interbelică.

Aici trebuie să amintim că G. Ionescu-Șișești a aderat la Partidul Renașterii Naționale și pentru o perioadă de doi ani a fost ministru al agriculturii în trei guverne.

2.2. Politica externă

România a fost o țară vizibilă în plan internațional prin convențiile bilaterale interstatale, intervenții la Liga Națiunilor, prin personalități demne de reprezentare la diferite evenimente. Casa regală, prin rege și regină, s-a dedicat reprezentării intereselor țării cu demnitate, până la 1927. În acea perioadă a fost implicat în politica externă Nicolae Titulescu, ca o personalitate ce și-a impus ideile sale pentru buna funcțiune a relațiilor dintre state în favoarea păcii, având respectul conducătorilor marilor puteri ale lumii, care i-au cunoscut activitatea. A condus ministerul de externe în două guverne (1927-1928; 1932-1936); a fost delegat permanent al României la Liga Națiunilor (1920-1936), unde a fost și președinte în 1930 și 1931. **(16)**

Prin tratative inteligente, conștienți de interesele țării și de statutul ei în plan european, reprezentanții săi au reușit convențiuni dintre cele mai spinoase. Conducerea Comisiei Române în „Tratativele de Pace de la Paris", 1920, a fost o reușită istorică mult dorită de popor. Una dintre realizările impresionante s-a obținut la Haga în 1930, unde s-a aprobat compensarea între datoriile și creditele țării în legătură cu Primul Război Mondial. S-au extins relațiile diplomatice cu țări importante din diferite puncte de vedere: Finlanda (1921), Brazilia și Argentina (1928), reluarea relațiilor diplomatice cu URSS în anul 1936.

Scanned with OKEN Scanner

În semnarea „Regimului navigației pe Dunăre" de la Paris, în 23 iulie 1921, România a avut o poziție fermă în apărarea drepturilor sale, în raport cu pretențiile extinse ale statelor riverane. Cine mai știe astăzi cum stăm în această problemă?

România a participat activ la Adunarea Generală a „Ligii Națiunilor" în Comisia pregătitoare pentru reducerea și limitarea amendamentelor, care s-a finalizat în anul 1930 printr-un proiect de convenție.

Realizări importante a obținut țara prin participarea la „Mica Înțelegere" cu Iugoslavia și Cehoslovacia (1921, 1928) și la Pactul de Înțelegere Balcanică, semnat cu Turcia, Iugoslavia și Grecia la 9 decembrie 1937, țări cu multe controverse anterioare.

În spiritul pacifist al poporului nostru, în luna septembrie 1931, România s-a aflat între cele 30 de țări care au invitat Uniunea Sovietică în Liga Națiunilor, cu scopul întăririi prestigiului instituției internaționale de la Geneva. Apoi a sprijinit ideea Franței și URSS de a organiza securitatea colectivă în Europa, dar Germania s-a opus.

Mica Înțelegere s-a opus ferm „planului Mussolini" prin care fanfaronul dictator propunea „un directorat" format din Italia, Germania, Franța și Marea Britanie, care avea ca scop să regleze problemele Europei, inclusiv revizuirea frontierelor, fapt care astăzi pare culmea fantastică a insolenței. Era una din primele „soluții" încercate de fascism.

Opinia publică românească a respins fascismul. Personalități reprezentative și principalele partide politice au explicat pericolul lui pentru popoarele Europei, iar la Congresul Mondial pentru Pace de la Bruxelles în 1936, Comitetul Român al Reuniunii Universale pentru Pace i-a trimis să reprezinte pe N. Titulescu, dr. N. Lupu, Petru Groza, C. Rădulescu-Motru, Victor Eftimiu, Mihail Sadoveanu, Petre Andrei, Mihai Ralea ș.a.

În general, putem aprecia că a existat o activitate intensă pentru reprezentarea intereselor țării pe întreaga durată a perioadei interbelice, după ce Marele Război a schimbat mersul lumii. **(17)**

2.3. Dezvoltarea economico-socială

Primii ani de după Războiul Mondial (1914-1918) au fost marcați de realizarea reformei agrare prin împroprietărirea țăranilor, condusă de agronomul George Cipăianu, care, după Al Doilea Război Mondial, a murit în detenția de la închisoarea Sighet. Era membru PNL. A apărut inflația financiară, scăderea producției agricole din cauza lipsei de mijloace de lucru din gospodăriile țăranilor. Starea aceasta venea după ce, înainte de război, leul era egal cu „un leu aur", ajungând ca acesta să se utilizeze la un curs de 32 lei hârtie. Timp de 10 ani (1918-1928) producția agricolă a stagnat la nivelul anului 1918, în special producția de cereale. Trebuie să menționăm că, în această perioadă (1921-1927), dr. G. Ionescu-Șișești a avut funcția de „Director al îndrumărilor agricole, învățământului și pădurilor" având o prestație foarte intensă pentru reorganizarea activității în aceste sectoare, distruse de război.

Abia perioada 1923-1929 se consideră una a „stabilizării relative a capitalismului". Treptat, s-au înființat întreprinderi în condițiile unei crize serioase de capital. Totuși, către anii 1930, a crescut volumul producției industriale. Dar, spre nenorocirea țăranilor, a apărut „prima criză mondială a lumii moderne" (1928-1933), cu scăderea catastrofală a prețurilor la cereale, produs principal al României. A urmat reluarea procesului industrializării, după 1933, ajungând în anii 1938-1939 la un „boom economic" păstrat durabil în mintea generațiilor următoare ca o perioadă de bunăstare a românilor, așa cum o vedeau și o acceptau ei în acel timp.

Considerăm interesant să descriem pe scurt modul în care s-a redresat economic, o țară distrusă de un război și o criză mondială profundă. Ca rezultat general, în anul 1938 producția industrială creștea cu 219% față de anul 1927, prin adoptarea unor „legi protecționiste" pentru întreprinderile care produceau fabricate noi, cum ar fi țevi trase, aluminiu, cabluri și aparate electrice etc. Se acordau avantaje vamale și valutare. Taxele vamale de import, în unele cazuri, erau prohibitive. **(18)** În fine, economiștii își aminteau de „protecționismul economiei naționale" promovat de P. S. Aurelian în secolul precedent. Se înțelege că prețurile mărfurilor produse în țară erau mai ridicate, cum s-a văzut la hârtie, tablă, zahăr, ciment; a plătit populația, dar banii au rămas în țară pentru dezvoltare. Din nefericire, în lipsă de solidaritate conștientă, s-au plătit salarii mici și s-a practicat evaziunea fiscală. Totuși, capitalul investit a crescut de la 440 de milioane aur în 1919, la 950 de milioane aur, mai mult decât dublu, în 1938 (116%). În acei ani au apărut „Uzinele Malaxa" (devenit „23 august", după război). În general, industria din București livra 17,2% din întreaga producție a țării. **(19)** A apărut teoria economică a importanței consumului și stimulării lui sub toate aspectele, încât aceasta a contribuit la progres. S-a ajuns ca în București să se fabrice echipament de cale ferată, iar atelierul de reparații din Pașcani funcționa ca o uzină de vagoane.

Guvernele s-au orientat spre dezvoltarea industriei extractive, având și sprijinul capitalului străin, ajungând la un export agresiv, însă valorificarea petrolului a fost o mai slabă reușită. În acest sens, „Legea minelor" din 1924, care prevedea ca 60% din capitalul fiecărei societăți să devină românesc, a fost amendată de țărăniști în 1929, iar „Standard Oil" și „Shell" dispuneau de libertate de acțiune. Împotriva tezei liberale „prin noi înșine", țărăniștii au aplicat politica „porților deschise" față de capitalul străin. Tot atunci s-au practicat, de către țărăniști, nefericitele „convenții" pe timp de peste 10 ani, ceea ce a fost un mare risc pentru economia țării, așa cum s-a văzut și după 1990. În 10 ani se poate schimba totul, dar legalitatea convențiilor rămâne.

În anul 1938, an de referință istorică în economia României, industria s-a dezvoltat în 8 ani, ajungând cu venitul la un nivel apropiat între cel realizat de agricultură și silvicultură -

Scanned with OKEN Scanner

90,8%/38,1% în plan național. A fost un progres cu mare rezonanță și mulțumire în masa populației. Totuși, trebuie să subliniem că aproape nimeni nu a legat acest progres de domnia Regelui Carol al II-lea. Nedrept!

În condițiile arătate, România interbelică nu a exportat capital și nu a participat cu Marile Puteri la exploatarea economiei altor țări. Nu dispunea de asemenea condiții, mai ales de fonduri și personal calificat. Cu toate acestea, exista un număr mic de școli profesionale și se aprecia că erau 39% muncitori calificați, mai ales la locul de muncă în fabrici.

Unul dintre factorii importanți de progres a fost creșterea numărului de bănci și strădania de solvabilitate a beneficiarilor. În anul 1933, funcționau 794 bănci, existând o legătură între capitalul bancar și cel industrial, astfel că a crescut în mod favorabil capitalul financiar în interesul general al dezvoltării economiei. Amintim că Banca Românească, o „citadelă liberală", înființată în 1910, și o alta cu capital străin finanțau 96 întreprinderi industriale.

În constrast, agricultura a rămas extensivă, slab dezvoltată din lipsa de capital; slabă instruire a țăranilor și refuzul lor constant, ca în toate timpurile, la munca în cooperație. Așa că, în anul 1936, România Mare avea 4.600 tractoare, 19.200 batoze, 72.500 mașini de semănat, 88.300 secerători, 151.000 mașini manuale pentru bătut porumb și 2.265.000 pluguri pentru tracțiune animală, pentru 12.000.000 ha teren arabil și alte zone agricole. **(20)** Adică, o stare jalnică, dacă era supusă unei analize economico-financiare. Strădaniile agronomilor de a-i uni pe țărani prin sisteme de cooperație susținute de „Casa rurală" au eșuat. Fondul forestier al țării în 1938 era de 6.448.473 ha (22% din suprafața țării), fiind pe locul 22 în Europa. **(21)** Exploatarea pădurilor în perioada interbelică a fost la fel de păguboasă, ca în toate timpurile, când suprafețe mari erau în proprietatea țăranilor și a altora. Numai în regimul socialist, sub proprietate și control de stat, fondul nostru forestier a fost exploatat rațional. Astazi, există toate premisele ca să apară un dezastru iremediabil (2017).

2.4. Cultura

Când economia unei țări are perioade de înflorire, cultura se dezvoltă ca lăstarul de la tulpina unul copac viguros. Multe lucruri favorabile realizate în perioada interbelică sunt invocate și astăzi, în mod sincer sau cu tendințe ascunse; despre cultură, însă, se vorbește numai cu laudă și prețuire sinceră. Cu adevărat, intelectualitatea a adus creații durabile în cultura românească într-o perioadă scurtă, care uneori nici nu intră în unități de măsură istorice. Desigur, multe dintre personalitățile ce urmează a fi invocate au activat și înainte de Primul Război, însă în epoca dintre cele două conflagrații au avut contribuții epocale.

Autorii noștri clasici ai tratatelor de istorie menționează că Bucureștiul a devenit sediul dezvoltat al culturii naționale, după Marea Unire. Vestita revistă „Viața românească" din Iași și alte personalități marcante din ținuturile aduse la trupul țării s-au stabilit în capitală. Universitățile din Cluj și Chișinău au fost încadrate cu mari profesori din Iași și București. Așa au ajuns la Cluj botanistul Ion Grintescu, Emil Racoviță, Vasile Pârvan. La Facultatea de Agronomie au fost încadrați Mihail Șerban, primul mare director, agrochimistul Ion M. Dobrescu, marele botanist Iuliu Prodan ș.a., agronomii N. A. Săulescu, Marin Chiritescu-Pîrvu, C. Băicoianu. S-au luat măsuri eficiente de consolidare a românismului în cultură. La Chișinău a fost I. C. Teodorescu, S. Maximilian Popovici, iar în anul 1933/34, Facultatea de Agronomie din Iași s-a mutat în Basarabia, în condiții excelente de funcționare. Acolo, savantul Vasiliu și Agricola Cardaș au asigurat o funcționare demnă de o instituție de învățământ agricol superior european.

Sub ministrul Simion Mehedinți s-a permis construirea de școli prin contribuții particulare, s-au creat internate pentru studenți și elevi, însă posibilitățile financiare erau limitate, încât învățământul a rămas unul pentru elite, analfabetismul fiind îngrijorător. Totuși au existat eforturi pentru identificarea și instruirea tinerilor valoroși din sate.

Numărul mare de personalități din științe care activau în București a permis înființarea unui șir de institute de cercetare impresionant într-un timp foarte scurt, devenind adevărate citadele ale cercetării românești care au contribuit la progresul țării până în anul 1990. Între intelectualii dedicați idealurilor științei se aflau: Ioan Cantacuzino, C. Parhon, Gh. Marinescu, Traian Săvulescu (biolog), Gheorghe Ionescu-Șișești, Horia Hulubei, Nicolae Iorga, Ion Andriescu, Constantin C. Giurescu, P. P. Panaitescu, Ovid Densușianu, Nicolae Cartojan, Simion Mehedinți, Emil Racoviță, Ludovic Mrazec ș.a.

Iată șirul celor mai importante institute, care au fost înființate în numai 18 ani (1920-1937), fapt ce trebuie reținut în memoria și conștiința urmașilor, având de învățat cum se poate arăta iubirea de țară:

- Institutul de Seruri și Vaccinuri „Dr. I. Cantacuzino" (1921)
- Institutul de Chimie Industrială al Universității București (1929)
- Institutul de Cercetări Economice (1927)
- Institutul Zootehnic Român (1930)
- Institutul Român de Energie (1926)
- Institutul de Igienă Publică (1927)
- Institutul de Cercetări Agronomice al României (1928) *fondat de prof. Gheorghe Ionescu Șișești*
- Institutul Experimental pentru Cultivarea și ermentarea Tutunului (1929)
- Institutul de Cercetări Forestiere (1933)
- Institutul Central de Statistică (1934)
- Institutul de Istorie Naturală (1931)
- Institutul de Istorie Universală (1937)

Scanned with OKEN Scanner

- Insitutul de Speologie din Gluj (1920) **(22)**

Creaţia literară a fost onorată cu cele mai ilustre figuri consemnate în istoria domeniului: M. Sadoveanu, Liviu Rebreanu, Tudor Arghezi, Camil Petrescu, Cezar Petrescu, George Călinescu, Tudor Vianu, Panaitescu Perpessicius, lingvistul Sextil Puşcariu; Alexandru Lapedatu, Silviu Dragomir, I. Lupaş - istoriografi. La Iaşi se remarcau Al. Phillippide şi şcoala sa, onorată de Iorgu Iordan; istoricii Ilie Manea, Al. Boldur şi Gh. I. Brătianu; în medicină doctorii Slătineanu, Hortolomei şi Gr. T. Popa.

In domeniul artelor, pictura a avut personalităţi briliante, marcate astfel în istoria domeniului: N. Tonitza (1886-1940), Gheorghe Petraşcu (1872-1949), Teodor Pallady (1871-1956), Camil Ressu (1880-1972) ş.a.

In sculptură: Oscar Han, Ion Jalea, C. Medrea au lăsat opere durabile.

In muzică s-a desfăşurat o activitate continuă la operă şi filarmonică, unde au fost admiraţi marii artişti: Gh. Folescu, Emil Marinescu, George Niculescu-Basu. A fost şi epoca lui Tr. Grozăvescu şi N. Leonard.

Teatrul a fost reprezentat de unii dintre cei mai iluştri artişti consemnaţi în „Istoria Teatrului Românesc" de Ioan Massoff: Maria Ventura, C. Nottara, Toni Bulandra, Elvira Popescu, Aristide Demetriad, Ştefan Braborescu, Tanţi Cocea ş.a.

Această expunere telegrafică asupra culturii în „epoca interbelică" este suficient de ilustrativă ca să convingă generaţia de azi şi pe cele de mâine că a existat o perioadă admirabilă de creaţie de cea mai aleasă valoare pentru acel timp şi să accepte exclamaţia adulativă: ooo, „epoca interbelică"!

Publicistica a avut o perioadă infloritoare, incisivă în viaţa cetăţii, fiind servită de condeie strălucite: „Universul", „Dimineaţa", „Adevărul", „Curentul" lui Pamfil Şeicaru, „Viitorul" editat de PNL. Apare şi primul număr al ziarului comunist „Scânteia" la 15 august 1931, revista „Korunk" în limba maghiară. In total se publicau 30 cotidiene, 17 săptămânale. Toate aceste publicaţii necesitau o forţă editorială corespunzătoare. Agricultura a fost reprezentată de revistele „Cîmpul", „Viaţa agricolă", „Agicultura nouă" ş.a., Editura PAS (revistele „PAS" şi „Casa noastră" şi „Calendarul PAS").

2.5. Gh. Ionescu-Şişeşti în perioada interbelică

Perioada 1910-1945, adică 33 de ani, a constituit miezul activităţii agronomului Gheorghe Ionescu-Şişeşti, prin care a contribuit esenţial la dezvoltarea ştiinţei agricole şi progresul general al învăţământului agronomic, figurând din anii 1920 între elitele inteligenţei româneşti; o personalitate consultată, preţuită şi respectată pentru capacităţile sale superioare şi caracterul integru, în relaţiile de activitate.

Incepând cu scrisorile către fratele său, Nicolae Ionescu (1914), aflat la studii în Franţa, constatăm că Gheorghe Ionescu-Şişeşti era preocupat de situaţia politică din ţară şi din lume. Avea opinii personale, care şi azi ne par temeinic justificate. Iată o parte din părerile sale privind alianţele pentru intrarea în Primul Război Mondial, expuse în scrisoarea din 15 aprilie 1915. Avea 29 de ani: ‹‹Situaţia este aceasta: vrem să facem războiul, suntem convinşi că-l putem face şi cu toate acestea, şovăim mereu, iar I. Brătianu tace ca un sfinx. De ce?... unii zic că aşteptăm intervenţia Italiei, alţii că vom intra în cele din urmă alături de nemţi, alţii spun că ne temem de bulgari, alţii că n-avem muniţie şi armament de munte etc.››

In continuare, Ionescu-Şişeşti abordează o idee aproape total uitată în legătură cu problema expusă mai sus, iată: ‹‹Părerea mea este că în nici unul din aceste răspunsuri nu rezidă (rezultă, nu se află) cauza de căpetenie. Această cauză trebuie căutată în atitudinea Rusiei. Intr-adevăr, nu am văzut de la începutul războiului nici o ştire din care să rezulte că presa rusească sau opinia publică rusească doreşte ca noi să intrăm în război alături de ei (oficialitatea nici atât). Increderea lor în propriile forţe este aşa de mare, încât consideră o armată care nu e cu mult mai mare ca aceea care, împresura Przemyslul... şi dacă nu suntem acceptaţi, aceasta nu e din motive sentimentale, de ambiţie militară, de orgoliu moscovit, ci din serioase motive politice... într-o conversaţie pe care Regele Carol a acordat-o domnului Virgil Arion, chiar în preziua morţii sale, regele a spus că pretenţiile ruşilor nu se opresc la Gurile Dunării, ci ei revendică Galaţii.››

Combinând interesele ceor două imperii (rus, austro-ungar), Ionescu-Şişeşti ne spune un adevăr care rămâne valabil:

‹‹Intr-adevăr monarhia habsburgică se va ciopârţi. În schimbul câtorva lovituri pe care am avea şi am putea să le dăm aceste Monarhii, noi revendicăm cu asentimentul franco-englezilor, o respectabilă parte din ea. Acest sentiment nu este după câte se pare şi al ruşilor, fiindcă aceştia nu au nici un interes ca după ce va fi desfiinţat istoricul adversar al veleităţilor sale (ruseşti), să uşureze întărirea unui puternic stat la Dunăre şi Carpaţi, care să ia istoriceşte şi politiceşte rolul Austro-Ungariei. Fiindcă este evident că un stat puternic românesc aici, va fi un piron permanent în coasta colosului moscovit, un element de nelinişte pentru stăpânirea lui la Marea Neagră, un nucleu puternic pentru viitoarea confederaţiune balcanică, care ar tăia pentru totdeauna influenţa rusească în balcani.›› **(24)** Ulterior, şi azi s-a constatat ideea absolut fantastică a confederaţiei balcanice, cu popoare atât de înapoiate şi clar incapabile. Doar progresul civilizaţiei şi o situaţie internaţională mai stabilă a asigurat, între aceste ţări, pacea, un anumit număr de ani.

Observaţiile lui G. Ionescu-Şişeşti în cele descrise ne par acceptabile, având un suficient de temeinic realism. Oricum, ele menţin mintea românului într-o stare de interes pentru relaţiile cu Rusia, fapt ce presupune multă înţelepciune şi previziune. O poziţie evident reactivă permanentă nu va face bine.

Scanned with OKEN Scanner

Preocupările sale privind posibilitatea de a contribui din plin la dezvoltarea țării, l-au determinat să accepte, în anul 1920, un post de funcționar superior în Ministerul Agriculturii, ajungând să dețină și postul de ministru în mai multe rânduri. În multe dintre scrisorile către fratele său comentează critic măsurile luate de unele guverne, fără părtinire. Nu era un om prea dornic și poate nici prea dotat pentru munci administrative, dar tânăr fiind, cu o familie de întreținut, soția și trei copii, era și nevoit să accepte aceste activități. Atunci și-a cumpărat „un petec de pământ" la Urlați, unde și-a plantat treptat via și a construit o mică gospodărie, pentru că, spunea: ‹‹socrul meu (care era mare moșier) nu mă ajută nici măcar cu ceea ce legalmente și după legământul ce și-a dat ar trebui să dea, ceea ce nu-l împiedică de a sacrifica 200.000 lei spre a merge să petreacă o lună-două la Nisa››. **(25)**

În starea aceasta se gândea mai mult la cochetarea cu politica, făcând analize pertinente asupra unor situații din domeniu. Iată părerea sa în legătură cu unirea Partidului Național Român din Ardeal cu Partidul Țărănesc, care poate figura într-un tratat de politică sau de istorie: „Ceea ce a făcut un imens rău Partidului Național Țărănesc a fost neomogenitatea structurii lui: naționalii din Ardeal erau un partid democratic sprijinit de țărănime, takiștii erau reacționari de dreapta, argetoianiștii un grup de nemulțumiți, vechi partizani ai lui Iorga, puși cam la index. Numai o mare personalitate politică, cu o mare dibăcie...ar fi putut să amalgameze partidul. Acest om a lipsit. Maniu nu avea prestigiu decât asupra ardelenilor lui, foarte greu ca o personalitate din Ardeal să devină în România de azi, și mai ales în București, un mare conducător››. Era anul 1926, când s-a instalat Guvernul Averescu, în urma unor alegeri foarte agitate.

În această atmosferă, care îl atrăgea, la 8 iulie 1927, îi scria fratelui său, dr. Nicolae Ionescu-Șișești următoarele:

„Mă întrebi de opiniile și hotărârile mele politice. Imediat ce am venit de la Roma (era în vremea guvernului Știrbei) am făcut o vizită domnului Vintilă Brătianu. I-am vorbit deschis și drept la obiect. I-am spus în esență cam acestea: am dobândit prin muncă o reputație și experiență. Am ca fiecare câteva idei pe care vreau a le valorifica, câteva țeluri pe care cred că e bine a le urmări spre binele general. Pentru aceasta cred că e momentul să mă angrenez într-un organism sănătos, disciplinat, capabil de realizări. Vă cer un sfat: credeți că pot lucra înlăuntrul partidului liberal? Și dacă da, cum? I-am spus apoi că în nici un caz nu înțeleg a face ceea ce se cheamă trivial politică, ci înțeleg a fi utilizat în laboratorul de idei al partidului. M-a ascultat cu prietenie și răbdare afabilă. Apoi mi-a vorbit cu un ton impresionant de sincer, aproape părintesc: ‹‹Pentru ca să înțelegi cum văd dezvoltarea dumitale, o să-ți dau câteva exemple››. Mi-a vorbit de Gh. Cantacuzino (liberalul) cu detalii din viața lui de inginer, șef de mare administrație și apoi om politic; de Haret, de Duca, de Mrazec și de el însuși, de Vintilă Brătianu. E prea lung să-ți reproduc toată conversația de trei sferturi de oră. Concluzia, din toate aceste paralele măgulitoare, era o indicație pentru hotărârea mea. Apoi am discutat puțin despre agronomi și am schițat împreună (el mai mult) un program agricol. M-a pus să pun pe hârtie, să dezvolt apoi în zilele următoare. Mi-a afirmat că liberalii sunt hotărâți să ia îndeaproape în examinare problemele agricole și să le soluționeze. Am fost întrerupți de vizita unui ministru.

De atunci nu l-am mai văzut. I-am trimis programul dezvoltat, îi lăsasem câteva lucrări ale mele mai recente. Cunoștea unele din ele. Notează că nu m-am sfiit să afirm în ele incuria (neglijarea) liberalilor pentru agricultură.

L-am pus la curent în mod vag și general de vizita mea la Cipăianu. Era o chestie de loialitate. Pare mulțumit, dar e problematic dacă e sincer. Iată deci botezul.

Am o stimă nemărginită pentru V. Brătianu, recunosc în partidul liberal cel mai solid și mai util organism politic al României. Dar botezul meu s-a făcut fără elan. Sunt încă romanticul legalității, al sincerității, al probității - care acuma pare a fi în tabăra cealaltă a opozanților permanenți, a proscrișilor. Fanatismul lor îi face simpatici, dar rațiunea nu e primită de doctrina lor, iar lipsa lor de disciplină, de ierarhie, de simț al realităților e descurajatoare.

Acest zbucium e mai activ la Speranța. Ea mă întrevedea nu catalogat în marele partid, ci pe baricadele înaintate.

Succesul liberalilor în alegeri a fost mai mare decât se așteptau ei. Șurubul a fost strâns strașnic, dar cu tăcere și eleganță. N-a fost țigănia averescană violentă și vulgară. În Ardeal naționalii i-au înfrânt în multe locuri, în Vechiul Regat și Basarabia țărăniștii au pierdut multe locuri. Iorga, Averescu, socialiștii nu vor avea nici un loc.

Parlamentul va fi compact, guvernarea lungă - de ar fi și bună și mai ales fără surprize - ar fi bine. Ai aflat desigur că Profesorul Pârvan a murit la două zile după operație. Formidabilă și ireparabilă pierdere!". **(26)**

Vedem în această confesiune simpatii și accepții pentru ideile liberale, dar evenimentele ulterioare și trecerea timpului nu l-au acaparat profund în rândul liberalilor. Putem presupune că dorea să fie primit de liberali ca o persoană cu idei de progres, așezată pe un nivel elevat, ori în acest sens nu a primit un răspuns ferm din partea lui Vintilă Brătianu; acesta având un statut de politician mult mai modest față de cei doi mari bărbați, tatăl și fiul; de aceea, ni se pare puțin nepotrivită declarația sa oarecum admirativă la adresa acestuia care era totuși un om pregătit profesional și politic, dar ezitant. Fără a face parte din „staful liberalilor", prof. Ionescu-Șișești a fost selectat la conducerea Ministerului Agriculturii de patru ori, primele două sarcini fiind primite sub guvernul Iorga (nu înțelegem că Iorga a fost liberal) și Tătărescu (1931/32; 1937), dar aceste demnități au avut durată foarte scurtă, în jur de un an, ceea ce în conducerea agriculturii nu permite realizări spectaculoase. Totuși, în ministeriatul său a reușit unele realizări

Scanned with OKEN Scanner

demne de consemnat, iar personalitatea sa a fost înalt recunoscută, fiind primit ca „membru corespondent" şi „membru activ" al Academiei Române.

Activitatea în administraţie i-a fost un sprijin valoros în împlinirea visului său privind înfiinţarea unei instituţii centrale de cercetare agricolă, aşa cum rezultă dintr-o altă scrisoare către acelaşi frate, dr. N. Ionescu-Şişeşti la 17 decembrie 1927, în care „în avanpremieră" îl anunţă că: ‹‹De la 1 ianuarie (1928) intervine o schimbare importantă în viaţa şi îndeletnicirile mele. Am părăsit slujba din Minister şi am primit postul de director al Institutului de Cercetări Agricole, creat printr-o lege recentă››.

Astfel, până la sfârşitul celui de- Al Doilea Război Mondial, profesorul Gh. Ionescu-Şişeşti şi-a dăruit activitatea conducerii cercetărilor agricole în plan naţional, a propriilor cercetări şi catedrei universitare în „Şcoala Superioară de Agricultură Herăstrău", Bucureşti, care în timp a ajuns „Academia de Ştiinţe Agronomice" (1933), iar după Război, Institutul Agronomic „Nicolae Bălcescu", Bucureşti.

3. EPOCA SOCIALISTĂ (1945-1967)

Preambul

În această perioadă pe care o considerăm impropriu între sfârşitul celui de-Al Doilea Război Mondial şi finalul vieţii care a fost foarte zbuciumată în primii 10 ani, prof. Gh. Ionescu-Şişeşti a fost tratat cu măsuri agresive, la fel cum au suferit toţi marii intelectuali care au activat în deceniile anterioare în slujba patriei.

În tratarea sumară a acestei epoci, la care raportăm activitatea acad. Gh. Ionescu-Şişeşti, vom respecta „dreptul natural" de a prezenta evenimentele aşa cum s-au produs în mod real, ignorând exagerările politice, care se asociază, de regulă, cu acuzaţiile îndreptate contra preopinenţilor politici. Aşa cum, bunăoară, astăzi, pronunţarea cuvântului „comunist" asupra unei persoane sau organizaţii oarecare este o armă „ucigătoare".

Trebuie să amintim că la sfârşitul războiului şi a tratativelor dintre marii aliaţi care au învins axa Italia-Germania-Japonia, s-a hotărât soarta, viitorul ţărilor balcanice şi est europene. Vesticii au acceptat intrarea acestei extinse zone a Europei sub influenţa URSS, fără a intui deloc modificările radicale ce urmau a fi impuse de un aliat nesincer şi imprevizibil, în acele momente grele în care se afla o mare parte a lumii. Istoricii din ţara noastră au analizat cu amănunte mersul transformărilor produse după actul de la 23 august 1944, anunţat de Regele Mihai I. Data menţionată deschidea drumul unei ere cu evenimente imprevizibile, multe în defavoarea ţării, care momentan rămâneau marginale, în urma Tratatului de Pace de la Paris din 29 iulie -15 octombrie 1946, semnat în 10 februarie 1947, unde România a rămas cu teritoriul său de drept, mai puţin Basarabia şi Ţinutul Herţa.

După o perioadă scurtă, evoluţia României în noile condiţii impuse de sovietici chiar din anul 1945 a fost împărţit în tot felul de etape, revoluţii, transformări, care în fond au fost măsuri de organizare a ţării sub toate aspectele, după principiile comunismului sovietic.

3.1. Partidele politice

„După comunicarea actului de la 23 august şi până la finele lui februarie 1945, s-au succedat trei guverne", prima măsură democratică fiind „Decretul regal" privind repunerea în vigare a „libertăţii de întrunire, de asociere, a presei, a cuvântului, a conştiinţei". Ziarele au reapărut în scurt timp: „Dreptatea" (PNŢ), „Viitorul" (PNL), „Libertatea" (PSD). S-au organizat sindicatele, unde au fost atrasă o parte din muncitorime. A reapărut „Scânteia", după ani de interdicţie.

A rămas în istorie formarea „Frontului Naţional Democrat (FND)", cu un program de începere a refacerii ţării după război. Era format din grupări conduse de „Frontul Plugarilor", în frunte cu Petru Groza (avocat), care era un intelectual ardelean bogat şi pregătit ca om politic; nu era un oarecare, aşa cum se acreditează şi azi (2016). Aşa a ajuns la guvernare în 6 martie 1945 cu o alcătuire foarte heterogenă, unde „partidele istorice" aveau câte un singur ministru, conform indicaţiilor sovietice. Instalarea guvernului a influenţat recunoaşterea reinstaurării administraţiei româneşti în Nordul Transilvaniei de către Uniunea Sovietică. Acest guvern a rămas cunoscut prin aplicarea „Reformei agrare" (1945) prin care se expropriau suprafeţele proprietarilor care depăşeau 50 de hectare, fără nici o măsură de răscumpărare; lucru care nu a fost luat în considerare. Au fost încercări de a fi înlocuit primul ministru, în naivitatea lor vechile partide au crezut că mai funcţionau principii democratice. Principiile erau impuse de „consilierii sovietici" de ocupaţie.

Nu vom descrie altercaţiile dintre „partidele democratice" şi cele istorice, ci precizăm că, după alegerile din 19 noiembrie 1946, acestea din urmă n-au mai intrat în parlament, fiind chiar înlăturate din viaţa politică cu brutalitate şi opresiune violentă. Mai trebuie să menţionăm că în vălmăşeala şi neînţelegerea includerii ţării sub „consilierii sovietici" existau 2000 de procese prin care foştii miniştri revendicau terenuri de la ţăranii împroprietăriţi, ceea ce ulterior putea constitui o glumă sinistră. Eram sub conducerea unui nou regim politic, iar guvernul ducea la îndeplinire dispoziţiile lui. Lucrări istorice serioase publicate ulterior menţionau că la 18 iunie 1946 existau abia 717 membri PCR **(29)**. Cine ştie?

Mai trebuie să adăugăm că pentru a câştiga credibilitate în faţa maselor, PCR a avut o legătură permanentă cu PSD, pe care l-a dus până în situaţia de a solicita „unitate politică", aşa s-a progresat spre „Platforma Partidului Unic Muncitoresc", la care s-au aliat şi cei din

Scanned with OKEN Scanner

„Confederația Generală a Muncii", cu Gheorghe Apostol, urmând ca la 2 februarie 1948 să se nască „Partidul Muncitoresc Român", prin unificarea PCR și PSD **(30)**.

Cu puțin timp în urmă, la 30 decembrie, a fost detronat și expulzat Regele Mihai I. S-a abrogat Constituția din 1866, modificată în 1923 și 1944, iar Adunarea Națională a votat pentru „republică", alegând un „Prezidiu" format din dr. Constantin Parhon, Mihail Sadoveanu, Ștefan Voitec, Gheorghe Stere și Ion Niculi (muncitor), iar dr. Petru Groza reinvestit cu formarea marelui guvern. Acum, PMR era condus de Gh. Gheorghiu-Dej, având în Biroul CC o participare heterogenă, prin Ana Pauker, Vasile Luca, Alexandru Drăghici, Ștefan Voitec, ș.a. fapt ce a făcut dificilă sarcina lui de conducere. Între figurile mai importante s-a remarcat Gheorghe Maurer, care a avut ulterior o atribuție pozitivă în conducerea guvernului țării, după decesul lui P. Groza în anul 1958.

În anul 1965, luna martie, a decedat Gh. Gh. Dej, urmând o nouă etapă de evoluție economico-socială și politică a țării, după alegerea la conducerea partidului a lui N. Ceaușescu. I-a fost dat profesorului Gh. Ionescu-Șișești să „conviețuiască", să se adapteze condițiilor noii societăți, timp de 20 de ani până la decesul lui Gh. Dej, ca apoi să mai trăiască doi ani în timpul lui N. Ceaușescu.

3.2. Situația țării la sfârșitul războiului

România a făcut mari sacrificii de război după actul politic de la 23 august, cu efecte de scurtare a duratei marii conflagrații mondiale cu 4-6 luni. Cu toate acestea, România nu a fost recunoscută ca țară cobeligerantă, suportând grele impuneri pentru despăgubiri de război, plătite către URSS o perioadă de 10 ani. Valoarea acestor despăgubiri n-a fost comunicată în mod real niciodată, poate că era și imposibil a se stabili corect. Societățile SOV-ROM, organizate pentru acest scop, pentru exploatarea resurselor de lemn, uraniu și alte bogății o perioadă de 10 ani, precum și sumele anuale plătite au constituit o grea povară pentru economia țării și pentru români.

În condițiile arătate, Tratatul de Pace de la Paris, semnat la 1- februarie 1947, a anulat Dictatul de la Viena, recunoscând hotarul de vest al țării existent în anul 1920. Treptat, s-au extins relațiile internaționale, având în această privință legături diplomatice cu 23 de state. În anul 1955, România a fost primită în Organizația Națiunilor Unite. A rămas însă pentru mulți ani în „familia țărilor socialiste" sub umbrela URSS, urmând mersul politic stabilit acolo, dar în privința economiei, țara a avut numeroase manifestări de apărare a intereselor naționale.

Atmosfera politică generală în primele două decenii după 1945 a fost de oprimare a oricăror acțiuni închipuite a fi împotriva „noii ordini sociale". Au fost desființate clasele sociale prin actul politico-economic de la 21 iunie 1948. Vechii moșieri au fost expropriați total, rămânând să trăiască din muncă zilnică, familii de mari intelectuali și politicieni au suferit consecințele unor grei ani de detenție, producând o imensă pierdere prin distrugerea intelectualilor. O parte dintre marile personalități au fost solicitate în mod corect și sincer să servească interesele noii ordini sociale economice, dar au refuzat. Cunosc un caz al profesorului Nicolau de la Politehnica București, fost secretar de stat într-un minister economic, care a refuzat propunerea. Ei bine, aceștia erau trecuți în categoria „dușmani ai poporului" și în scurt timp primeau o detenție. Pierderile au fost mari. Abia după anul 1970 s-a ridicat o pătură a intelectualității care a pătruns în administrația superioară de stat și între „organele de partid" din categoria a II-a, a III-a.

3.3. Economia României (1945-1965)

În condițiile generale postbelice descrise la modul general mai sus, urgența mare pentru țară era refacerea economiei și repunerea vieții social-politice în acțiune pentru valorificarea potențialului natural și uman din starea în care se afla.

Fără să respingem criticile aduse sistemului, dar fără să le aprobăm pe acele care sunt exagerări politicianiste, trebuie să spunem deschis că în condițiile grele postbelice, guvernele au avut o prestație de maximă răspundere față de țară, fiind aproape necunoscute actele abuzive, mai ales cele în interes personal. Pe de altă parte, legile erau de maximă severitate și nu se încurcau prin numărul mare, așa cum se întâmplă în noua-vechea democrație. Exista pedeapsa capitală, iar persoana privată nu avea nici un acces la banii din fondul de stat, care era destinat să rezolve problemele nespus de grele ale țării. Nu era democratic?

Îmi este ușoară datoria de a face o expunere (scurtă) asupra acelor decenii, având ca sursă bibliografică lucrarea „Republica Populară Română - noua geografie a patriei" (1964), sub redacția prof. dr. Tiberiu Moraru, membru corespondent al Academiei RPR și cu participarea a altor nouă personalități. Aproape jumătate din această lucrare, cu subtitlul „Geografia economică", (pp. 191-354) prezintă țara sub titlul imediat contestabil „România, stat socialist cu o economie și cultură avansate" din care generațiile de astăzi, aflate sub vârsta de 40-50 de ani, dar mai ales cele care vin vor mai putea afla realitatea privind realizările din primele decenii ale comunismului, când se achitau grele despăgubiri de război.

Introducerea la această parte a lucrării, începe cu prezentarea stării economice a țării noastre din anul de referință 1938, care va fi pomenit etern în analize de acest fel. Sigur, nu este locul să aducem o descriere pe baza acestei lucrări, dar spunem într-o frază că: ‹‹în 1943 59% din orașele României nu aveau alimentare cu apă potabilă, 73% nu aveau canalizare; în București, 56% dintre străzi erau fără canalizare, apă și lumină electrică, iar aproximativ 43% din casele de locuit din restul orașelor țării erau construite din materiale improprii››. Ei bine, încheierea spunea: ‹‹Acesta era tabloul trist al înapoierii economice a României burghezo-

Scanned with OKEN Scanner

moşiereşti››, cum azi se spune „comunismul a distrus". Aceasta este politica, produsul politicienilor, dar cetăţenii cunosc realitatea, pe care unii o descriu în cărţi care rămân.

Principiul general aşezat la baza noii construcţii economice a României a fost programarea prin planurile cincinale, care au început în anul 1950. Atunci s-a planificat şi electrificarea ţării pentru o durată de 20 ani, prelungită în scurt timp la 25 ani, care s-a realizat în proporţie de 98% în termenul stabilit (1975). Fiecare plan cincinal era aprobat într-un „Congres al Partidului".

Industrializarea ţării a fost un obiectiv central în dezvoltarea economiei, iar obiectivele realizate vor constitui în viitor exemple încurajatoare pentru dezvoltare, dacă nu vom mai depinde de pacte politice şi economice, care au fost, de regulă, în paguba poporului şi patriei, semnate de partidul doctrina „Liberului schimb". Ei nu înţeleg că o ţară slab dezvoltată este devastată de „comerţul fără taxe".

Iată o parte dintre marile fabrici, uzine şi alte obiective realizate în primele planuri cincinale, într-o perioadă de 15 ani şi dispărute aproape în totalitate în prezent:

‹‹Au fost construite o serie de obiective de însemnătate deosebită pentru economia noastră naţională: furnalele de mare capacitate, laminorul de 650 mm, blumingul şi noua oţelărie Martin de la Combinatul siderurgic Hunedoara, oţelăria de la Reşiţa, Fabrica de ţevi de la Roman, Uzinele de strunguri - Arad, uzinele „Autobuzul" - Bucureşti, Fabrica de rulmenţi - Bîrlad, uzinele „Electroputere" - Craiova, Uzina metalurgică Iaşi, Uzina de cupru Baia Mare, combinatele chimice de la Borzeşti, Govora, Năvodari, Uzina de fibre şi fire sintetice de la Săvineşti, rafinăriile moderne, complexele pentru industralizarea lemnului de la Brăila, Gălăuţaşi, Târgu Jiu, Piteşti, Pipera, Rm. Vâlcea, Combinatul de celuloză şi hârtie de la Brăila, Complexul pentru industrializarea lemnului - Suceava şi altele.

Au fost construite noi termo şi hidrocentrale dintre care amintim: hidrocentrala „V. I. Lenin" Bicaz, cea mai mare din ţară, cea de la Moroeni, termocentralele Sîngeorgiu de Pădure, Paroşeni, Doiceşti, Borzeşti etc. Paralel cu electrificarea ţării, s-a dezvoltat industria electrotehnică, producătoare de tot felul de utilaje şi piese necesare echipării centralelor, precum şi altor ramuri ale economiei naţionale. Produsele întreprinderilor electrotehnice au stîrnit admiraţie pe pieţele străine.›› **(31)**

In anul 1960, se realiza valoarea producţiei industriale din anul 1938 în numai 11 săptămâni, iar Comisia Economică a ONU pentru Europa, în anul 1961 includea „România în rândul celor mai dinamice economii, începând cu anul 1950". ‹‹Intr-un timp relativ scurt, 1949-1961, au fost reabilitate, modernizate şi dezvoltate aproape 500 de întreprinderi, au fost construite în cadrul industriei republicane peste 280 de întreprinderi şi secţii noi.

Producţia de petrol a ţării a crescut, atingând în 1962 un nivel de peste 1,7 ori mai mare decât în 1938, cu o cantitate produsă de 11.864.000 tone **(32)**, iar România intra între primele 12 ţări în acest domeniu. Producţia de gaz metan a crescut de 29 de ori, au fost puse în funcţiune centrale electrice, cu o putere totală de 490.000 KW/h, iar în anul 1955, puterea instalată era de 1.220.000 KW, ajungând în anul 1962 la 10 miliarde KW/h.

In perioada 1948-1960, au fost puse în funcţiune un mare număr de întreprinderi noi, dintre care amintim: Uzinele de maşini-unelte Arad şi Oradea, Uzinele de autobuze şi troleibuze-Bucureşti, Fabrica de scule Râşnov, Fabrica de rulmenţi Bârlad, fabricile de maşini şi utilaj agricol din Bucureşti, Timişoara, Craiova, Roman; Uzinele Electroputere Craiova.›› **(33)**

Pentru agricultură, în anul 1946, prin transformarea fostei fabrici de avioane IAR Braşov, s-a înfiinţat uzina de tractoare care a produs 3469 bucăţi în 1950 şi 21.500 în 1962; au fost dezvoltate fabricile de rulmenţi de la Braşov şi Bârlad.

România a dezvoltat mult industria chimică, plecând de la mici întreprinderi şi laboratoare înainte de Război, la combinate chimice de anvengură.

„Astfel, în anii primului plan cincinal (1951-1955), au fost date în exploatare o serie de noi unităţi industriale: Combinatul chimic din oraşul Victoria, Uzinele pentru producţia de negru de fum din Copşa Mică, uzinele „Carbochim" din Cluj, Fabrica de tananţi „Argeşul" din Piteşti, Fabrica de antibiotice de la Iaşi şi Combinatul de Cauciuc de la Bucureşti-Jilava. In aceeaşi perioadă de timp, a fost reconstruit şi extins Combinatul chimic nr. 2 de la Tînăveni, în cadrul căruia a intrat în funcţiune o nouă uzină de feromangan. Au fost extinse şi înzestrate cu utilaj nou: Uzina de sodă de la Ocna Mureşului, Uzina de îngrăşăminte chimice de la Valea Călugărească, Uzinele de anvelope de la Floreşti, Fabrica de acid sulfuric nr. 2 de la Cîmpina, Fabrica chimică nr. 14 de la Orăştie, uzinele „Colorom" de la Codlea, Fabrica chimică de la Mărăşeşti etc.

Pe harta R. P. Române au apărut în perioada 1955-1963 şi alte noi unităţi industriale: uzina de superfosfaţi şi acid sulfuric de la Năvodari, Uzina de fibre şi fire sintetice de la Săvineşti, Combinatul chimic de la Borzeşti, Uzinele de produse sodice de la Govora, Combinatul de cauciuc sintetic şi produse petrochimice de la Oneşti, Fabrica de anvelope „Danubiana" de la Popeşti-Leordeni, Combinatul de celuloză, hîrtie şi saci din hîrtie - Suceava, precum şi Combinatul de îngrăşăminte azotoase de la Roznov.

Producţia globală a industriei chimice era în 1962 de 18 ori mai mare faţă de anul 1938, iar în perioada 1960-1963 această ramură împreună cu cea a hîrtiei şi celulozei s-a dezvoltat cu un ritm mediu anual de 24,3%. In prezent (1964) se produc în ţara noastră peste 5.500 sortimente din cele 10.000 cunoscute, unele complet noi: coloranţi, mase plastice, tananţi, medicamente, piele artificială, diverse produse chimice necesare industriei textile, metalurgice, construcţiilor etc. S-a lărgit totodată producţia de îngrăşăminte chimice şi de substanţe pentru combaterea dăunătorilor plantelor agricole şi s-au dezvoltat foarte mult industria cauciucului, petrochimia etc.›› **(34)**

Scanned with OKEN Scanner

După anul 1990, s-a promovat ideea că, în comunism, datele statistice erau inexacte sau chiar falsificate. Ei bine! Aceste realizări nu pot fi contestate, trăiesc oamenii care le-au făurit și au muncit în ele pentru ei și pentru țară. Azi (2016) se mai văd ruinele lor și populația redusă la câțiva localnici care trăiesc foarte greu.

3.4. Agricultura

În această epocă s-a procedat forțat la colectivizarea agriculturii. O măsură nefericită prin care, în locul convingerii cu argumente, răbdare în timp și înțelepciune, s-au folosit metode de duritate, ce a dus la înfricoșarea maselor de țărani și încremenirea în dezinteres și resemnare. Au fost și mari suferințe.

Proiectul de colectivizare a fost copiat sub aproape toate aspectele după organizarea colectivizării sovietice, care era o nereușită după 20 de ani de la înființarea ei, așa cum a fost descrisă și criticată în 1933, de către H. Vasiliu.

Acest proces cooperatist, ca principiu general de organizare a muncii colective, nu era o invenție a comunismului, el a fost aplicat pe mici întinderi zonale în țările avansate ale Europei, încă din secolul al XIX-lea cu rezultate bune. Însuși P. S. Aurelian a publicat primul studiu profund „Despre Asociațiune" în „Revista de științe, literatură și arte" a lui Al. Odobescu (1862), descriind cooperația și în cartea sa „Elemente de Economie politică": Cooperația, pentru agricultură, presupunea unirea într-un grup de interes comun a producătorilor; bunăoară pentru procurarea unor mașini și utilaje agricole de folos comun, cumpărarea unor reproducători de rasă, în vederea îmbunătățirii unor specii de animale domestice, acceptarea cultivării unei singure culturi pe parcele învecinate în vederea aplicării lucrărilor mecanice. Aceste acțiuni presupuneau participarea benevolă a proprietarului, în baza înțelegerii măsurii în care interesele sale erau satisfăcute mulțumitor. În țările amintite, nivelul de civilizație al populației rurale se afla la o cotă destul de ridicată, fiind în măsură să înțeleagă acest proces. Modul de viață și nivelul de educație al țărănimii române în acea perioadă erau total incompatibile cu cooperativizarea.

În concepția sovietică a fost neglijat total nivelul de educație al populației; așa s-a întâmplat și la noi. Țăranii nu erau educați să înțeleagă ce înseamnă o asociere. Mentalitățile și comportamentul lor social, cultural și familial nu corespundeau aproape deloc cerințelor „asociațiunii", încât apelarea guvernanților la colectivizare forțată, realizată în câțiva ani (1956-1962), a fost una dintre marile greșeli din întreaga istorie a națiunii, din punct de vedere uman. Economic, producția a crescut de patru ori față de 1938, în anul 1986. Așa cum se vede azi, după o jumătate de secol, mentalitățile țărănești raportate la asociere și cooperație au rămas încremenite. Rămâne o problemă de viitor, care poate fi pusă în operă numai prin serioase intervenții de stat, prin sprijin tehnic și financiar. Nivelul de educație pentru muncă nu a progresat în masa țăranilor, față de începutul secolului trecut (XX); sunt puțini săteni îndreptați spre muncă organizată, care să producă beneficiu.

Trebuie să menționăm însă că greșeala fundamentală a acțiunii de colectivizare a fost deposedarea țăranului de pământ, utilaje și animale de muncă prin forță, constituind așa-zisa „proprietate colectivă", el urmând să trăiască numai din efortul zilnic de muncă în cadrul cooperativei. Bunurile obținute erau distribuite după directive primite de la conducerea partidului unic. Ei nu aveau nici un drept să ceară mai mult pentru munca lor, prestată pe pământul care le fusese confiscat. Statul dispunea de munca lor, ca asupra unor supuși.

Cu toată situația dramatică suportată de țărani, statul nu a renunțat la programul general de dezvoltare a agriculturii. Țara dispunea de o suprafață de 14.688.000 ha teren agricol, reprezentând 61,8% din suprafața totală a țării, iar terenurile arabile 41,8%; o bogăție imensă, despre care niciodată guvernele României nu au avut proiecte de exploatare și dezvoltare, cu excepția intervalului 1962-1990.

Culturile de câmp ocupau 9.649.100 hectare în 1962; s-a redus suprafața de cereale cu aproape 1 milion hectare, triplând suprafața de leguminoase, cu extinderea soiei și dublarea suprafeței culturilor furajere. Producțiile erau mici în acel an al finalizării colectivizării (1330 kg grâu/ha) **(35)** pentru porumb, însă, producția era încurajatoare, prin crearea Institutului pentru Cultura Porumbului în anul 1958, prin insistențele profesorului N. Giosan și aducerea hibrizilor americani de la Firma „Pioneer", având concursul important al economistului Bucur Șchiopu, al cărui unchi american era prieten al marelui fermier David Garst – patronul firmei.

Un progres modest s-a înregistrat în zootehnie doar numai prin sporirea efectivelor de animale. Bunăoară, la bovine, în anul 1962 era un număr de 4.707.000 capete; 4.615.000 la porcine; 12.285.000 la ovine, comparativ cu anul 1938, când erau 3.653.000 bovine, 1.581.000 porcine și 10.087.000 ovine. **(36)** Producțiile acestor specii erau aproape de nivelul acelora din perioada interbelică.

O realizare excepțională s-a realizat prin înființarea „Gospodăriilor Agricole de Stat" care a fost unul dintre fanioanele principale ale dezvoltării României, timp de patru decenii (1948-1989). Au fost organizate prin hotărâri politice de guvern, prin contribuția cu totul remarcabilă a economistului Bucur Șchiopu, ulterior a inginerului agronom Angelo Miculescu. Dacă astăzi ar funcționa fostele IAS-uri, fără imixtiuni de niciun fel cu sectorul privat, România ar fi considerată o fostă agricolă productivă, cu efecte excepționale în economia țării. Aceasta, dacă ar dispune de măcar 500.000 ha și specialiști devotați profesiei ca în acea perioadă.

Iată contribuția IAS-urilor la producția agricolă a României, reprezentată de rezultatele „Departamentului IAS" în perioada 1965-1970, condus de Angelo Miculescu; și în perioada 1970-1982 ca ministru.

Scanned with OKEN Scanner

La predarea funcției de conducere de la Departamentul IAS pentru preluarea postului de ministru al agriculturii, dr. Angelo Miculescu a raportat un progres tehnico-organizatoric absolut remarcabil, după numai șase ani de activitate. Statistica ne dă o imagine convingătoare. Producția totală de grâu pe IAS în 1965 era de 586 mii tone, iar în 1969 de 1,090 milioane tone; la porumb s-au obținut 1,188 milioane tone, iar în 1969 1,667 milioane tone; bovinele erau în număr de 515 mii, în 1965, și circa 600 mii în 1969, iar numărul de porcine din IAS a crescut de la 1,098 milioane, în 1965, la 1,981 milioane, în 1969. Producția totală de carne era de 226 milioane tone în 1965 și 307 milioane tone în 1969. **(37)**

Realizările înregistrate în activitatea întreprinderilor Agricole de Stat au determinat conducerea statului să-l instaleze pe dr. Angelo Miculescu în funcția de *ministru al agriculturii* încercând să găsească soluții de ridicare a nivelului activității și producției din sectorul cooperativelor agricole de producție, care dețineau 86% din suprafața agricolă a țării.

Una dintre primele măsuri importante luate de noul ministru a fost Ordinul 2170 din 10 februarie 1971 privind elaborarea lucrărilor de organizare a teritoriului și a programului de măsuri pentru folosirea rațională a terenurilor cooperativelor agricole de producție.

Pentru organizarea producției pe principiul specializării și concentrării activității, noul ministru a alcătuit programe naționale pe domenii de activitate: ***„Program pentru principalele culturi agricole și specii de animale de fermă", „Program Național pentru creșterea palmipedelor, curcilor, iepurilor și animalelor de blană"*** **ș.a.**

În cei 11 ani de activitate ca ministru (cea mai lungă perioadă de activitate a unui ministru al agriculturii din toate timpurile) au fost amenajate mari sisteme de irigații, ajungând ca suprafața să depășească 3.000.000 ha real irigate în România. Au fost construite mari complexe de creștere a taurinelor și porcinelor; numeroase combinate mari de creștere a păsărilor; mari suprafețe de sere pentru legume și flori. Este dificil de enumerat aceste obiective realizate în materialul de față, dar câteva au fost în evidența sufletului fiecărui român: COMTIM-Timișoara care creștea anual circa 1,3 milioane capete de porci și 40000 taurine; ISCIP Ulmeni (Ialomița), ISCIP Tomești (Iași), Serele Ișalnița, Arad, Dumbrăveni; Combinatele de vinificație de la Murfatlar, Focșani, Cotnari etc., zeci de mari combinate pentru creșterea păsărilor Crevedia, Iași, Tărtășești ș.a.; numeroase asociații intercooperatiste cu rezultate excepționale.

Un exemplu de dezvoltare impresionantă s-a înregistrat în județul Brăila: finalizarea amenajării integrale a Insulei Mari a Brăilei pentru o exploatație agricolă de 76.000 ha; plantarea a 10.000 ha viță de vie pe nisipuri, 7.000 ha amenajări pentru orezării, mai multe FNC-uri, combinate de creșterea porcilor, pentru 600.000 capete, pentru viței Baby-Bif 30.000 capete; pentru berbecuți la îngrășate, 90.000 capete; 30 ha sere, 1.000 ha livezi, fabrici de zahăr și solarii acoperite pentru sute mii tone producție.

Producția de grâu pe ha, în anul 1982, era în România de 3520 Kg/ha pe suprafața de 2.500.000 ha (2.000 kg/ha în 1970), la porumb 4740 kg/ha (3240 în 1970). În 1981 se creșteau 11.542.000 capete porci (5.365.000 în 1976), circa 16.000.000 ovine.

Angelo Miculescu a susținut și a luptat mulți ani din perioada sa de conducător al agriculturii pentru extinderea lucrărilor de îmbunătățiri funciare și irigații. În perioada 1960-1990, a contribuit la decizia realizării lucrărilor de apărare împotriva inundațiilor a peste 1.400.000. ha, iar excesul de umiditate a fost înlăturat prin desecări, drenaje pe 3.100.000 ha. Pe o suprafață de 222.000 ha s-au efectuat lucrări ample antierozionale; iar marile sisteme de irigații au ajuns la 3.156.000 ha în funcțiune. Aceste realizări absolut grandioase obținute într-o perioadă când poporul nostru construia o țară (pentru că între anii 1960-1990, s-a construit România modernă), merită să fie menționate pentru a fi cunoscute de generațiile ce vin. Iată marile sisteme de irigații: Carasu (Dobrogea) pe 197.300 ha, Mostiștea (Bărăgan) pe 250.000 ha; Sadova-Corabia (Olt-Dolj) pe 74.300 ha., Cetate-Galicea (Dolj) pe 40.028 ha; Viișoara (Teleorman) 102.650 ha; Pietrosu-Ștefan cel Mare, Călărași pe 55.053 ha.; Gălățui-Călărași pe 83.660 ha; Terasa Brăilei pe 71.500 ha; Terasa Covurlui pe 170.000 ha etc. **(37)**

Am redat extins activitatea și rezultatele privind dezvoltarea agriculturii pentru perioada activității inginerului dr. A. Miculescu, pentru că datele prezentate arată ce a însemnat „agricultura socialistă" pentru țară în acea perioadă. Progresul categoric față de perioada antebelică, cu terenul „pulverizat" în mici proprietăți, era o realitate de care a beneficiat țara. Greșelile politice grave, prin care țăranul a fost îndepărtat de la aceste rezultate au făcut să fie ponegrită „agricultura cooperativizată", până în zilele noastre. Revenirea la vechile microparcelări, însă, a fost un mare pas înapoi, iar după 26 de ani de la reîmproprietărire, volumul și valoarea producției agricole globale este la mare distanță de situația din 1989. Încă o mare parte din suprafața arabilă a țării se lucrează în condiții precare, unde producțiile sunt la nivelul celor mai mici din Europa. Țăranii de azi nu mai cresc animale, aproape nici pentru consum propriu. În general, nu există o viziune națională pentru organizarea și progresul agriculturii mici. Aceasta poate fi o sursă de progres economic nebăbuit de important, dacă se organizează prin intervenționism de stat specific capitalismului. Asigurarea haotică a subvențiilor pentru micii proprietari nu conduce nicăieri. Ba mai mult, îndeamnă țăranul la suficiență și nemuncă.

3.5. Cultura și știința

Despre situația culturii în primul sfert de secol de „regim democratic" (așa se folosea expresia) se pot scrie cărți de mari dimensiuni. Ne vom rezuma la unele aspecte cu totul

Scanned with OKEN Scanner

generale care s-au produs în raport cu activitatea și conștiința ilustrului profesor Gh. Ionescu-Șișești, din acea perioadă.

Curând după sfârșitul conflagrației și instalarea consilierilor sovietici s-a observat pătrunderea informațiilor despre „Marele vecin", care descriau cele mai faimoase realizări sub toate aspectele. Dacă neadevărurile dominau și erau recunoscute de intelectualii avizați, puțini și timorați, ceilalți nu știau cum să privească situația pentru că erau invocați și marii clasici ai culturii ruse, alături de propagandiștii sovietici.

Propaganda „culturii sovietice" s-a intensificat treptat, iar după instalarea partidului unic, numit „Partidul Muncitoresc Român", au început transformările radicale, care deschideau „drumul socialismului în cultură". Astfel, în anul 1948 s-a decretat „Reforma învățământului", care a adus schimbări radicale în interesul general al țării și populației. Deși a fost foarte criticată, această reformă a fost foarte bine gândită, asigurând condiții prin care au ieșit din satele țării, fiii țăranilor, în masă, la lumina cărții, fiind pentru prima oară un învățământ gratuit și garantat de stat. În 1960, Prof. O. Davidescu, ministru adjunct la Ministerul Agriculturii a înființat 100 de școli de tractoriști cu o capacitate de 45.000 elevi pe care i-a pregătit pentru producție într-o perioadă de 3-4 ani. A fost o realizare rarisimă, rămasă necunoscută și atunci puțin apreciată de „tovarăși". În fond, tovarășul profesor îndeplinise o sarcină de serviciu. A coordonat elaborarea și editarea a 126 de titluri de manuale. Reforma a avut rezultate pozitive, certe, pregătind cetățenii țării pentru o activitate productivă, fapt ce a asigurat un progres economico-social de necontestat, în condiții istorico-politice cu totul deosebite. Au fost reformate și puse pe căi noi toate instituțiile de cultură; uniuni de creație, diferite societăți, institute de cercetări. Libertatea presei a fost desființată. Academia Română a fost reorganizată sub denumirea „Academia Republicii Populare Române", sub „decret" publicat la 14 august 1948.

Academicianul G. Ionescu-Șișești a fost direct afectat, rămânând în afara membrilor înaltului forum al științei, alături de alte mari personalități. Noua Academie rămânea cu 66 membri, dintre care 17 erau noi, fiind organizată în șase secții; a treia secție, în ordinea numerotării în „Jurnal" fiind înscrisă sub denumirea „Științele tehnice și agricole". Prezidiul Academiei avea următoarea alcătuire: „președinte - Traian Săvulescu, secretar general - inginer G. Nicolau, director general al bibliotecii - Barbu Lăzăreanu. Președinți de secție: 1) Stăilov, 2) Macovschi, 3) inginer Porfiri, 4) doctor St. Nicolau, 5) P. Constantinescu-Iași, 6) M. Sadoveanu". Este important și trist să menționăm că „Secția Științe Tehnice și Agricole", deși era cea mai numeroasă, avea 18 membri, de acolo lipsea prof. Gh. Ionescu-Șișești. Vom aminti câteva personalități noi primite în Academia RPR, care erau sau au devenit oameni de știință importanți: dr. Șefan Nicolau, G. Călinescu, Eugen Macovschi, Eugen Bădărău, Elie Carafoli, dr. D. Danielopol, Radu Cernătescu, Al. Rosetti. **(38)**

În legătură cu situația sa, prof. Gh. Ionescu-Șișești mărturisește în „Jurnal" (15 septembrie 1948) că ‹‹...am avut o convorbire cu secretarul general, inginer G. Nicolau. La remanierea Academiei, el, Săvulescu și ceilalți consultanți m-au propus. Partidul nu m-a acceptat. Acum la noile alegeri, voi fi propus și din nou, partidul va avea ultimul cuvânt..." **(39)** După prânz (am fost) la circumscripția de poliție pentru certificatul de bună purtare...›› Așa a început calvarul său, care a durat șapte ani, din motive la care nu te poți gândi. Faptul că a fost ministru în guvernele de sub dictatura regală și proprietatea de la Dubina au avut efecte foarte dureroase asupra sa.

Ulterior, peste suferințele nedrepte, suportate de mulți învățați ai neamului, statul a făcut eforturi pentru a da orientări pentru o viață culturală nouă, activă, desigur, orientată după principiile socialiste. Ca principiu general s-a urmărit ridicarea nivelului cultural al maselor. Regimul nou a găsit 2 milioane de analfabeți reali după Război. S-a intensificat publicarea și difuzarea cărților, care apăreau în tiraje ce astăzi par de necrezut. Au fost înființate biblioteci în comune, chiar în unele sate, în școli, iar marile biblioteci au fost reorganizate, recartate (cu efecte negative în unele privințe); au apărut periodice de specialitate corespunzătoare noii organizări social-politice, ziarele au pătruns în sate, radiodifuziunea a avut ideea introducerii difuzoarelor în sate, unde se aștepta, mai ales, muzica populară, dar despre efectul de culturalizare a „difuzoarelor" se vorbește și astăzi (2016). **(40)**

Sigur că toate acestea urmăreau formarea „omului nou", adică „o specie" care să accepte existența sa în cadrul social-politic-cultural impus de politica „partidului unic". Din fericire, măsurile generale au avut efecte pozitive în pregătirea profesională și educația pentru iubirea de patrie, în condițiile respective; tratate cu un spirit critic, adesea exagerat, astăzi (2016). Rezultatele generale în culturalizarea maselor au consemnat un progres vizibil față de generațiile antebelice. Orașe despre care se vorbea rar au devenit centre universitare, care au atras pentru pregătire superioară fiii țării. În Galați, Ploiești, Suceava, Petroșani, s-au înființat institute de învățământ superior, iar la Constanța, Pitești, Bacău, Baia Mare, funcționau institute pedagogice cu durate de 3 ani. Așa s-au pregătit profesorii necesari pentru școlile generale, care ajunsese la durata obligatorie de 9-10 ani. S-a dezvoltat învățământul pentru minorități, cum nu exista în Europa.

3.6. Literatura

În acea perioadă s-a construit „Casa Scânteii" (Casa presei), iar tirajele cărților și ale altor publicații erau de zeci de mii exemplare, iar broșurile tehnice se distribuiau, de regulă, gratuit. În 1973 s-au publicat 1701 titluri de literatură, cu un tiraj de 29.566.000 exemplare (un tiraj mediu de 17.381 exemplare). **(41)**

Scanned with OKEN Scanner

Nu vom adânci această temă, ea fiind analizată în nenumărate lucrări scrise de personalități din acest domeniu. Precizăm însă că politicul a avut o imixtiune agresivă în creația literară, având reprezentanți care activau ca adevărați paznici ai jaloanelor de încadrare a scrierilor. Așa, ne amintim cât de „favorabil" a primit critica o carte de calitate mediocră a marelui Sadoveanu, „Mitrea Cocor", care se „încadra" în viziunea politică a formării omului nou. În primele două decenii după Război au mai existat asemenea scrieri, însă pe măsură ce autorii literari valoroși și-au dat seama că se intra pe o cale artificială, asemenea „creații" s-au redus mult.

Lucrările de istorie a literaturii române, noi, a lui Al. Piru și Ion Rotaru, din 1981 și 1987 și reeditarea „Istoriei literaturii române" a lui G. Călinescu, au fost și au rămas surse de informare „clasice", fiecare în felul ei.

Personalitățile literare, suficient de numeroase, după Război, prezentau un evantai de curente și concepții asupra creației literare, după „generația" la care aparțineau. Astfel, imediat după „Război" s-a produs o regrupare a forțelor intelectuale de stânga, în jurul revistei „Orizont" (noiembrie 1944-martie 1947) condusă de un comitet în care îl găsim și pe Aurel Baranga, a cărui creație dramaturgică a fost de succes în bună măsură. „Orizont" era o revistă care își propunea ‹‹să traseze drumul și conduita unei mișcări de literaturizare a vieții reale, nefalsificată, privită în toată profunzimea››. **(42)** După Ion Rotaru ‹‹...lista colaboratorilor este dintre cele mai diverse și mai semnificative. Cu poezie apăreau: Saşa Pană, Nina Cassian, E. Jebeleanu, A. Toma, St. Rall, G. Talaz, Mihu Dragomir, Vladimir Călin››. Vedem că la acel moment și în continuare, creațiile acestor poeți respectau „politica partidului unic" în creația literară. În același timp continuau să apară „Revista fundațiilor regale" și „Viața Românească", condusă de Mihai Ralea și I. D. Suchianu; „Jurnalul literar", seria a II-a, condus de G. Călinescu.

Cu toate că pentru un intelectual de valoare era clară direcția politică în care era obligată a se îndrepta țara, cei de la „Revista fundațiilor regale" nu au înțeles ce trebuia, iată grupul personalităților ce activau aici: I. Al. Brătescu-Voinești; D. Gusti, Emil Racoviță, C. Rădulescu-Motru, Camil Petrescu (redactor șef), Al. Rosetti. Au mai publicat în Revistă: T. Arghezi, I. Vinea, Hortensia Papadat-Bengescu, Radu Tudoran, M. Sadoveanu, Geo Bogza, Perpessicius, ș.a., dar a venit anul 1947...

În aceeași perioadă se tipărea ziarul „Scânteia", organ de presă al PCR, care anunța între colaboratorii săi pe: Geo Bogza, Radu Boureanu, N. D. Cocea, prof. M. Cruceanu, B. Lăzărescu, H. P. Blăgescu, Gr. Moisil, M. Maxy, G. Macovescu, Saşa Pană, M. Sadoveanu, A. Toma, Cicerone Theodorescu, precum și Tudor Arghezi, Gala Galaction, G. Călinescu ș.a. Era o politică de atragere a încrederii cititorului.

Apoi a început lupta ideologică. În *Contemporanul* din ianuarie 1948, Ion Vitner publica articolul „Critica pseudoștiințifică", desființând pe marii critici literari T. Maiorescu, E. Lovinescu și M. Dragomirescu și elogiind pe C. Dobrogeanu Gherea.

Trecând la activitatea nominală directă, I. Rotaru în lucrarea sa, 3 volume, intitulată prudent și modest „O istorie a literaturii române" ne prezintă scriitorii din primele decenii, de după Război (vol. III), și începe cu poeții „debutanți înainte de Război, afirmați în deceniile V-VI" (1940-1960): Mihai Beniuc, Eugen Jebeleanu, Magda Isanos, Cicerone Theodorescu, dar și Dan Deșliu, Gellu Naum, dizidenți prin concepții și manifestare, cel puțin un timp.

Există o deosebire evidentă în creația celor numiți mai sus și a generației lor, comparativ cu ceea ce au lăsat poeții din „Generația mijlocie", cum i-a încadrat Ion Rotaru. Este suficient să le înșirăm numele, ca să putem justifica cele spuse, dacă cunoaștem câte puțin din creația lor: Geo Dumitrescu, Radu Stanca, Șt. Augustin Doinaș, Ioanichie Olteanu, Leonid Dima, A. E. Baconski , Ion Horea, Radu Cârneci, Al. Andriţoiu. Ei au fost actorii unor scrieri ce au păstrat o estetică literară elevată, au promovat o filozofie realistă și au practicat, de regulă, versul clasic și rima. Au creat o poezie citită cu interes de intelectualul de rând iubitor de cultură.

Pentru că lucrarea ce o folosim ca sursă bibliografică se referă și la deceniul al șaptelea, în care a trăit profesorul Gh. Ionescu-Șișești, vom aminti numele poeților care au dominat această perioadă prin creația lor. Autorul prezintă acești creatori de poezie într-o ordine orientală, aproximativ după anul nașterii, dar din prezentarea fiecăruia rezultă valoarea creației și a personalității. Începe cu Nicolae Labiș, care ne-a întristat profund prin „plecarea" sa, curând după adolescență; urmează Gh. Tomozei, Nichita Stănescu, Marin Sorescu, Ion Gheorghe, Cezar Baltag, Constanța Buşea, Ana Blandiana, Ioan Alexandru, Adrian Păunescu ș.a.

Intelectualul în vârstă de azi, iubitor de cultură din tinerețe, a rămas convins că poeții amintiți au scris o pagină de aur prin creația lor originală, în istoria poeziei românești, până către sfârșitul secolului XX, după care a început a se crede că oricine poate scrie poezie și acești oricine, chiar au publicat volume , sigur, citite de familie.

Fiind un cititor de poezie și iubitor de poeți, până în epoca acestor scriitori, voi reda o clasificare valorică, ce se dorește a fi privită ca din partea unui intelectual de rând, lipsit total de subiectivism, dar și de mare competență. Fără îndoială, pentru mine, acest șir începe cu ***Adrian Păunescu***, care în ordinea expunerii lui Ion Rotaru, în lucrarea sa, este al zecelea, dar Rotaru începe direct cu această frază: ‹‹***După apariția volumelor „Poezii de până azi" (1978) și „Manifest pentru sănătatea pământului" (1980) se poate afirma fără riscul de a greși pentru relativ multă vreme de aici înainte, că Adrian Păunescu este cel mai important, mai „mare", dacă vrem, poet al zilelor noastre***››.

Marin Sorescu este un egal al lui Păunescu, dacă luăm în considerare filosofia profundă a poeziei sale, a scrierilor sale în general și contribuția lăsată în domeniul teatrului,

Scanned with OKEN Scanner

care în timpul vieții a fost în vogă. Sorescu merită evocări cât mai numeroase pentru a asimila mai temeinic valoarea mare a creațiilor sale. Din nefericire, ne-a părăsit înainte de vreme, ca și Păunescu.

Nichita Stănescu este așezat în rând cu „argumente" solide alături de Păunescu și Sorescu, având un grad de originalitate cu totul personal prin jocul sensului cuvintelor din vers, care ascunde idei filozofice ce trebuie căutate și înțelese. Cititorul obișnuit, care vrea să vadă frumosul poeziei prin citire cursivă, are dificultăți citindu-l pe Stănescu. Critici de renume apreciază, însă, valoarea poeziei sale, publicată în numai 23 de ani, într-o viață relativ scurtă (50 de ani), la o cotă care îl ridică în rândul marilor poeți ai neamului nostru. Cititorilor le-a devenit agreabil și pentru viața sa boemă. Nici criticii n-au făcut analize critice adânci.

Acestor mari poeți ai acestei generații li se pot alătura Ioan Alexandru și Ana Blandiana, care au fiecare o operă care prezintă o valoare antologistă superioară.

Dramaturgia a avut cu adevărat de suferit în această epocă din cauza supravegherii cenzurii, de aceea, nu putem vorbi de lucrări, piese epocale, care să rămână fără termen de timp. Totuși, s-au remarcat personalități importante, care sunt consemnate cu recunoaștere și prețuire în istoria teatrului românesc: Horia Lovinescu, Paul Everac, Teodor Mazilu, Aurel Baranga, Ion Băieșu, Dan Tărchilă. Au existat însă și Mihail Davidoglu, Lucia Demetrius, Nicolae Moraru, ale căror piese „de ocazie" erau jucate chiar și în teatrele naționale. În toată această epocă teatrul a existat prin clasicii români și universali, la care s-au mai adăugat autori în vogă din țări străine. Romanul a fost reprezentat de Mihail Sadoveanu, apoi Marin Preda.

Artele plastice din epoca ce o descriem au fost reprezentate de: Ion Jalea, N. Dărăscu, Alexandru Ciucurencu, Aurel Ciupe, urmați de generația lui Sabin Bălașa, ce îl avea și pe Mircea Ciobanu, care merită o consemnare specială pentru valoarea artistică de avangardă a lucrărilor sale din deceniile VII-VIII. În sculptură au un loc de onoare Cornel Medrea, Romulus Ladea, Vida Gheza, care au lăsat opere de amploare pe teme istorice în spații deschise, pentru încântarea privirii și inimii trecătorului.

Aproape toți acești artiști, deveniți „clasici" în cultura națională, veneau cu maturitate artistică dovedită înainte de ultimul război, însă pentru că nu au fost implicați în politică, au avut libertatea de creație, desigur și după indicațiile vigilente ale cenzorilor.

Teatrul românesc, privit ca act artistic, s-a aflat în elita europeană, prin spectacole cu maeștri de o calitate profesională copleșitoare. Cine a avut privilegiul să vadă proiecțiile lui George Calboreanu, Alexandru Singaru, Grigore Vasiliu Birlic, Ștefan Ciubotărașu, Marcel Anghelescu, Dina Cocea, Lucia Sturdza Bulandra, Carmen Stănescu, Radu Beligan, Ion Lucian ș.a., a rămas cu repere artistice inegalabile, cu fericirea de a fi contemporan cu aceste briliante.

Opera a funcționat normal în București, Cluj, Iași și Timișoara, iar marii artiști ai vremii au avut un tratament cuvenit elitei europene. Au onorat scena atunci David Ohanesian, Valentin Teodorian, Ion Piso, Ion Fânățeanu, Arta Florescu, Lia Hubic, Ella Urmă, iar dupa ei Mariana Nicolesco, Ileana Cotrubaș, Ludovic Spiess, Viorica Cortez ș.a., care au cucerit lumea cu vocile și jocul lor de înaltă clasă artistică.

Privită în ansamblu, cultura din următoarele trei decenii, ce au curs după anul 1945, observăm că a fost dezvoltată în prima parte de personalități care și-au început activitatea înainte de marea conflagrație; s-au adaptat condițiilor impuse de un regim politic radical schimbat și au avut creații ce au ridicat această zonă spirituală la cota general-europeană. Nu am rămas în urma nimănui în creația culturală.

3.7. Gheorghe Ionescu-Șișești în perioada postbelică (1945-1967)

În această atmosferă social-politică ce se contura tot mai evident, după ce profesorul Ionescu-Șișești a rămas în afara noii Academii, în anul 1948, se pregăteau și alte lovituri. Avea și motive să fie îngrijorat. Iată ce notează în „Jurnal" la 20 octombrie 1948: ‹‹La facultate. Informațiile de la decan și de la asistenții mei concordă în sensul că vor fi înlăturați de la catedre toți profesorii neînscriși în partidul muncitoresc.›› Cu toate acestea, nu înceta să activeze ca înainte, având planuri diverse și mai supraveghind nevoile și grijile familiei. Se trăia foarte greu, așa cum vedem din nota sa consemnată în „Jurnal" la 21 august 1948, unde descrie o scurtă vizită făcută inginerului Zamfirescu. ‹‹Lungă discuție. Deși chiria era ridicol de mică, îmi spune că nu o poate plăti. Nu a plătit nici taxele la primărie, apă, gunoi etc. Are o restanță încă de anul trecut. În acel an a reluat ideea ridicării monumentului lui Teodor Costescu, directorul său de la „Liceul Traian".››

În privința culturii, profesorul agronom G. Ionescu-Șișești s-a preocupat de menținerea sa în cursul normal al activităților din acest domeniu, în plan personal, fără a se implica în situații colective. Nu avea timpul necesar. Atitudinea sa a fost aceea a unui intelectual de elită, care a făcut în primul rând ca în familia sa, cultura să fie la un nivel respectabil. Soția sa, fiii și familiile lor erau persoane cu un nivel de cultură specific nivelului intelectual și profesiei practicate la nivel academic.

Din anii tinereții până în amurgul vieții, prof. Gh. Ionescu-Șișești a fost un cititor permanent ca persoană interesată de cultură, perfecționare profesională continuă și menținere în cursul vremurilor parcurse. În notele sale din „Jurnal", sunt frecvente referiri la titlurile cărților pe care le citea, adăugând uneori câte o frază prin care își exprima unele opinii, asupra conținutului sau a autorului. Nu a rămas nicio lucrare importantă despre sol în Europa care să nu fie studiată de profesor, începând cu „Pedologia" lui Robert Viliams (1954), „Conservarea solului" de N. N. Bennett ș.a. În același timp cu lecturile de studiu pentru specialitate, citea cărți din beletristică, din aria creațiilor clasice, cu predominare. Iată: „18 August 1948. Am citit „Taras Bulba" de Gogol. Duminica, 5 Iulie. Am citit romanul lui Sienkiewicz „Par le fer

Scanned with OKEN Scanner

e par le feu" (Prin foc şi sabie). 14 August 1959. Am citit în „Contemporanul" (o revistă pe care o citea în mod curent), articolul lui Malinski „Marxism-leninismul şi agricultura" (pentru care făcea un referat de recomandare) sau, pentru cultura sa, „Stalin şi probleme marxism-leninismului". Astăzi este o înverşunare generală împotriva cunoaşterii unor lucrări ca acestea din urmă. Capitalismul, ca şi comunismul, aplică o luptă politică neiertătoare. Ei bine, academicianul Ionescu-Şişeşti le citea pentru cultura sa, pentru sine. De altfel, nu înţelegea de ce este ponegrit Marx, de ce este aproape interzis să citeşti „Capitalul"? De ce trebuie să îngheţe societatea capitalistă în sfera aceloraşi principii, ca la apariţia şi dezvoltarea sa, cu 200-300 de ani în urmă? Chiar pare necesar a fi înlăturate unele principii sau cutume , cum ar fi bunăoară, dreptul oricui de a stabili „preţuri libere" ş.a. oricum, acest tip de capitalism necesită o reformare şi un nume nou. Să nu mai vorbim de clase sociale şi interese partizane.

Referindu-ne la perioada postbelică, profesorul Gh. Ionescu-Şişeşti a participat ca personalitate invitată (aceasta era condiţia prezenţei sale), la manifestări publice; aşa de exemplu, nota în Jurnal: 2 septembrie 1948. După prânz, la cercul ARLUS. A ţinut o conferinţă profesor Krainaler „Despre drepturile şi datoriile omului în Constituţia Sovietică"; 19 septembrie 1948. „Jubileu" de patru ani a ziarului „Scânteia"; 16 septembrie 1954. La radio, unde s-a înregistrat o scurtă convorbire despre activitatea ştiinţifică în domeniul agriculturii.

In ziua de 23 august 1959 (74 ani) nota în Jurnal: „Am fost la parada militară şi demonstraţia oamenilor muncii, cu prilejul celei de-a 15-a aniversări a zilei de 23 august. Unităţile armatei, impecabile; sportivii frumoşi şi cu disciplina exemplară. Caruri şi echipe de dans din diferite părţi ale ţării, frumoase; oamenii muncii cu flori, embleme şi care alegorice; totul a decurs în ordine perfectă. Putem accepta că în inima profesorului era o sărbătorire a zilei în care ţara s-a aliat cu forţele care au adus victoria în Al Doilea Război Mondial, act ce a condus la reîntregirea ţării. Astăzi ‹‹23 august, este ziua în care începea instalarea regimului comunist››. Este nevoie de informaţie şi cultură, mai ales pentru cei tineri care ies la distracţie organizând proteste politice, fiind foarte vulnerabili.

Vizionarea de spectacole a fost foarte agreată de profesor; dar timpul său pentru aceasta era mult limitat. Găsim în Jurnalul său, notări redate cu plăcere despre asemenea manifestări: 17 februarie 1949. „Seară la operă. A fost o reprezentaţie de muzică şi balet, o scenetă vieneză, Rapsodia lui Enescu cu dansuri şi Seherezada, lui Rimski-Korsakov. Aceasta din urmă, mai ales, a fost splendidă." In 26 mai 1953, scria în „Jurnal": „Seara la Teatrul de Operetă, la piesa „Vânt de libertate" de Dunayevsky, împreună cu Speranţa. A fost frumos". Prefera cinematograful pentru filmele bune; la 15 Decembrie 1959, la 74 ani, a vizionat „Mizerabilii" cu marele actor francez Jean Gabin. Rezista însă şi la spectacole mai modeste, dacă se afla în sală; iată: 30 Decembrie 1948. Se juca „Moştenirea lui Toma Guju" de Lazaroneanu?, despre care nota: „Lume puţină, piesă mediocră".

Vedem că eminentul profesor îşi organiza o activitate, după noua situaţie din ţară, muncea mult, nu neglija viaţa familială şi obligaţiunile profesionale. Aşa cum am văzut însă, a parcurs o perioadă de mari nedreptăţi, frustrări şi suferinţe, dar într-o zi, cu multă întârziere, a venit schimbarea. Valoarea marelui agronom-savant nu putea să fie ţinută în umbră fără sfârşit. Astfel, la 29 septembrie 1954, el nota în „Jurnal": ‹‹**După prânz la 6, am ţinut o conferinţă în fata studenţilor despre „Sistemul Maltev" (sistem de lucrare a solului, care intra şi în propaganda pentru ştiinţă sovietică). In timpul conferinţei mi-a sosit un bilet, că trebuie să mă prezint la Preşedenţie (preşedenţia consiliului de miniştri), la vicepreşedintele Moghioroş. Am plecat acolo cu profesor (I. M.) Gheorghiu. Am stat până la 10. S-a discutat problema punerii în valoare a Luncii Dunării şi a Deltei.**›› Trebuie să precizăm că aceasta era o idee veche, încă din timpul când domeniul era condus de Grigore Antipa. Multe asemenea planuri anterioare de dezvoltare a ţării au fost puse în operă în regimul Socialist.

De la data amintită mai sus (1954), s-a reinstalat o anumită linişte, o stare mai sigură în viaţa savantului şi a familiei sale. Vicepreşedintele Al. Moghioroş, o persoană fără şcoli înalte, dar un politician deplin format, a înţeles statutul de mare savant al profesorului Gh. Ionescu-Şişeşti, tratând situaţia cu discreţie şi apelând la competenţele sale atât de necesare în problemele ridicate în dezvoltarea agriculturii. Atunci se conta mult pe nevoia şi posibilităţile Contribuţiei agriculturii, la dezvoltarea ţării şi se aplicau măsurile necesare.

Văzând cele prin care a trecut profesorul G. Ionescu-Şişeşti, după Război, în noua rânduire socială, vom reţine că prin personalitatea sa a ţinut neştirbită demnitatea şi devoţiunea sa de om al ştiinţei, savant, în interesul patriei, intr-o lume schimbată, când se afla la o vârstă înaintată. In anul 1945 împlinea 60 de ani. Intreaga sa activitate ulterioară la catedra universitară, ICAR şi Academia Română, cu întreruperile amintite a rămas axată pe promovarea şi dezvoltarea ştiinţei agronomice, în scopul progresului patriei în condiţiile societăţii în care trăia. Această poziţie i-a adus respect din partea oficialităţilor de stat. Faptul integrării sale demne ne aminteşte de o replică monumentală rostită de marele şi preţuitul actor Gyorgy Covacs, de la Teatrul din Târgu Mureş în filmul „Pistruiatul": „Domnule, îmi plac eroii vii".

Scanned with OKEN Scanner

Bibliografie - Capitolul II

1. *Mic dicționar enciclopedic*, Editura Științifică și Enciclopedică, București 1978, pp. 1241, 1942
2. *Mic dicționar enciclopedic*, Editura Științifică și Enciclopedică, București 1978, p. 1175
3. Peștean, I. V. - *Petre S. Aurelian - agronom, economist, om de stat. Monografie – vol. II*, Editura PIM, 2013, pp. 182-186
4. Peștean, I. V. - *Petre S. Aurelian - agronom, economist, om de stat. Monografie – vol. II*, Editura PIM, 2013, p. 188
5. Peștean, I. V. - *Petre S. Aurelian - agronom, economist, om de stat. Monografie – vol. II*, Editura PIM, 2013, p. 171, 228
6. Peștean, I. V.- *Petre S. Aurelian - agronom, economist, om de stat. Monografie – vol. II*, Editura PIM, 2013, *Ploieștii industriali*, pp. 170-173
7. Iorga, N. *Istoria poporului românesc*. Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1981, p. 726
8. Iorga, N. *Istoria poporului românesc*. Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1981, p. 733
9. Iorga, N. *Istoria literaturii contemporane*, p. a II-a, 1890, 1937, pp. 277-289
10. Giurescu, C. C., Giurescu C. D. *Istoria românilor*. Editura Albatros, București, 1972, pp. 645-648
11. Giurescu, C. C., Giurescu C. D. *Istoria românilor*. Editura Albatros, București, 1972, pp. 711-712
12. Giurescu, C. C., Giurescu C. D. *Istoria românilor*. Editura Albatros, București, 1972, p. 712
13. Giurescu, C. C., Giurescu C. D. *Istoria românilor*. Editura Albatros, București, 1972, p. 713
14. Giurescu, C. C., Giurescu C. D. *Istoria românilor*. Editura Albatros, București, 1972, pp. 732-733
15. Giurescu, C. C., Giurescu C. D. *Istoria românilor*. Editura Albatros, București, 1972, p. 542
16. *Mic dicționar enciclopedic*. Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1978, p. 177
17. Giurescu, C. C., Giurescu C. D. *Istoria românilor*. Editura Albatros, București, 1972, pp. 743-749
18. Giurescu, C. C., Giurescu C. D. *Istoria românilor*. Editura Albatros, București, 1972, pp. 702-703
19. Giurescu, C. C., Giurescu C. D. *Istoria românilor*. Editura Albatros, București, 1972, p. 703
20. Giurescu, C. C., Giurescu C. D. *Istoria românilor*. Editura Albatros, București, 1972, p. 705-706
21. Giurescu, C. C., Giurescu C. D. *Istoria românilor*. Editura Albatros, București, 1972, p. 709
22. Giurescu, C. C., Giurescu C. D. *Istoria românilor*. Editura Albatros, București, 1972, p. 755
23. Giurescu, C. C., Giurescu C. D. *Istoria românilor*. Editura Albatros, București, 1972, pp. 760-765
24. Ionescu-Șișești, Gh. *Jurnal*, vol I, Editura Academiei Române, București, 2012, pp. 83,84
25. Giurescu, C. C., Giurescu C. D. *Istoria românilor*. Editura Albatros, București, 1972, p. 308
26. Giurescu, C. C., Giurescu C. D. *Istoria românilor*. Editura Albatros, București, 1972, pp. 314-315
27. Giurescu, C. C., Giurescu C. D. *Istoria românilor*. Editura Albatros, București, 1972, p. 800
28. Giurescu, C. C., Giurescu C. D. *Istoria românilor*. Editura Albatros, București, 1972, p.809
29. Giurescu, C. C., Giurescu C. D. *Istoria românilor*. Editura Albatros, București, 1972, p. 810
30. Giurescu, C. C., Giurescu C. D. *Istoria românilor*. Editura Albatros, București, 1972, p. 812
31. Morariu, Tib. și col. *Republica Popuară Română - noua geografiea patriei,* Editura Științifică, 1964, p.199
32. Morariu, Tib. și col. *Republica Popuară Română - noua geografiea patriei,* Editura Științifică, 1964, p. 203
33. Morariu, Tib. și col. *Republica Popuară Română - noua geografiea patriei,* Editura Științifică, 1964, p. 241
34. Morariu, Tib. și col. *Republica Popuară Română - noua geografiea patriei,* Editura Științifică, 1964, pp. 252-253
35. Morariu, Tib. și col. *Republica Popuară Română - noua geografiea patriei,* Editura Științifică, 1964, pp. 301-307
36. Morariu, Tib. și col. *Republica Popuară Română - noua geografiea patriei,* Editura Științifică, 1964, p. 307
37. Morariu, Tib. și col. *Republica Popuară Română - noua geografiea patriei,* Editura Științifică, 1964, p. 317
38. Peștean, I.V. *Oameni de seamă ai științei agricole românești*, Iași, vol. III, 2006, pp. 458-459
39. Ionescu-Șișești, Gh. *Jurnal*, vol. II, Editura Academiei Române, București, 2013, p. 512
40. Ionescu-Șișești, Gh. *Jurnal*, vol. II, Editura Academiei Române, București, 2013, p. 519
41. Giurescu, C. C., Giurescu C. D. *Istoria românilor*. Editura Albatros, București, 1972, p. 836
42. Giurescu, C. C., Giurescu C. D. *Istoria românilor*. Editura Albatros, București, 1972, p. 829
43. Rotaru, Ion. *O istorie la literaturii române*. Editura Minerva, București, vol III, 1987, p.15
44. Rotaru, Ion. *O istorie la literaturii române*. Editura Minerva, București, vol III, 1987, p.15
45. Rotaru, Ion. *O istorie la literaturii române*. Editura Minerva, București, vol III, 1987, p.335
46. Ionescu-Șișești, Gh. *Jurnal*, vol II, Editura Academiei Române, sub coordonarea: Cristian Mera, Constantin Mocanu, Roxana Ionescu-Șișești, București, 2013, p. 513
47. Ionescu-Șișești, Gh. *Jurnal*, vol II, Editura Academiei Române, sub coordonarea: Cristian Mera, Constantin Mocanu, Roxana Ionescu-Șișești, București, 2013, p. 214

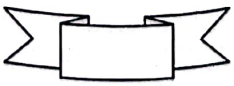

Scanned with OKEN Scanner

PARTEA A II-A

ÎNCEPUTUL ACTIVITĂȚII AGRONOMICE

Capitolul III - ***Agronom la Spanţov şi la ferma Herăstrău***

Capitolul IV - ***G. Ionescu-Şişeşti – înalt funcţionar de stat***

Capitolul V - ***Activitatea publicistică 1916-1927***

Scanned with OKEN Scanner

CUPRINS CAPITOLUL III - Agronom la Spanţov şi la Ferma Herăstrău

CAPITOLUL III - Agronom la Spanţov şi la Ferma Herăstrău 96
1. În căutarea unui serviciu - Ferma Spanţov 96
1.1. Preambul 96
1.2. Numirea la Serviciul Îmbunătăţirilor Funciare şi delegaţia de a conduce ferma Spanţov 96
1.3. La Spanţov. Din aprilie 1911 şi până în 15 decembrie 1912 – 7 ianuarie 1913 96
1.4. La Bucureşti (vol. I, p. 266 – Jurnal) 96
1.5. Căsătoria 97
2. Punerea în valoare a Luncii Dunării 97
3. Activitatea la Clinciu Spanţov 98
3.1. Albrecht Thaer 98
3.2. Albrecht Thaer (1752-1828) (biografie) 98
3.3. Prima moşie asanată – Clinciu Spanţov 101
3.4. Câmpurile de încercare ale moşiei Spanţov (1910-1911, 1912-1913) 103
Dare de seamă: Anul I – 1910/1911 104
Dare de seamă: Anul II - 1911/1912 111
Dare de seamă: Anul III - 1912/1913 111
3.5. Concluzii generale 113
4. Ferma Şcolii Centrale de Agricultură Herăstrău 113
4.1. Asolamentul şi culturile din ferma Herăstrău 114
4.2. Ferma Herăstrău în anul 1913 (istoric) 117
4.3. Raportul capitalurilor în ferma Herăstrău 119
4.3. Director la Şcoala Centrală de Agricultură Herăstrău 121
5. Conferenţiar universitar - o conferinţă publică 121
6. Opţiunea pentru asociere în activitatea profesională 123
6.1. Tânăr agronom la început de drum 124
6.2. Activitatea în Societatea Română de Agricultură 125
6.3. Şedinţele adunării generale a Societăţii Române de Agricultură pe anul 1915 126
6.3.1. Raportul 127
6.3.2. Corpul agronomic 128
6.3.3. Situaţia financiară a societăţii 129
6.3.4. Anteproiectul Legii Corpului Agronomic 129
6.3.5. Concluzie 131
6.3.6. Activitatea Societăţii Române de Agricultură, după Războiul din anii 1916-1918 131
6.3.7. Observaţiuni la anteproiectul legii de expropriere 132
7. Societatea Agronomilor 133
7.1. La dispoziţia activităţilor de împroprietărire a ţăranilor 134
8. Activitatea publicistică (1911-1918) 135
Preambul 133
8.1. Domeniile publicistice pentru agricultură 133
8.2. Contribuţiile autorului 134
8.3. Primele lucrări de prezentare a rezultatelor 135
Bibliografie - Capitolul III **139**

Scanned with OKEN Scanner

CAPITOLUL III - AGRONOM LA SPANŢOV ŞI LA FERMA HERĂSTRĂU

1. ÎN CĂUTAREA UNUI SERVICIU - FERMA SPANŢOV

Preambul.

Angajarea tinerilor absolvenţi cu studii parcurse în ţările apusene nu a fost niciodată în viziunea guvernelor noastre, după un plan, astfel că a rămas pentru fiecare grija de a-şi găsi un post, adesea la întâmplare, cu şanse reduse de a corespunde pregătirii şi aspiraţiilor sale. Norocoşi, cum a fost Haralamb Vasiliu, care a primit un „curs de chimie agricolă" la Facultatea de Ştiinţe a Universităţii din Iaşi, au fost numai câţiva. Atunci, ca şi în vremurile ce au urmat, numărul de posturi era redus; uneori, alţi pretendenţi erau susţinuţi pentru ocuparea lor, chiar dacă nu aveau pregătirea la nivelul necesar al activităţii. Pe de altă parte, cei maturi care conduceau sectoare de activitate erau reticenţi când aveau în faţă un tânăr fără experienţă, necunoscut, cu toate rezultatele sale şcolare strălucite. În aceste cazuri, fiecare era nevoit să caute singur, sfătuit sau sprijinit de familie, rude, prieteni, până când apărea o şansă care, desigur, era „prima încercare". Nu s-au schimbat multe nici azi (2016).

Cum a trecut dr. Ionescu-Şişeşti prin această perioadă, care se suporta cu speranţe, griji şi decepţii, uneori; a descris cu suficientă claritate şi amănunţit în „Jurnalul" său (vol. I, p. 262), **(1)** încât este normal şi corect să reproducem din însemnările sale:

1.1. Numirea la Serviciul Îmbunătăţirilor Funciare şi delegaţia de a conduce ferma Spanţov

‹‹În drum spre ţară, m-am oprit la Strunga, la invitaţia colegului meu de facultate, Ion Manolescu. Apoi la Bucureşti, unde am început penibila alergătură după o ocupaţie, potrivită cu studiile mele. Propunerea de a fi numit profesor de agronomie la liceul din Buzău, propunere făcută de Niculescu Slavea, s-a dovedit a fi iluzorie.

Promisiunile ministrului agriculturii, Lahovary, de a fi numit „agronom selecţionator" la „Staţiunea Agronomică Bucureşti" s-a spulberat în urma opunerii directorului Agriculturii de atunci, G. Nicoleanu, care avea candidatul său.

G. Dimitrescu-Bumbeşti m-a îndemnat să mă prezint la concursul ce se va ţine pentru posturile de controlor la Centrala Băncilor Populare şi Obştiilor Sătesti. Pentru a mă iniţia şi a mă pregăti, am plecat să fac practică la obştea Comana, unde am lucrat cu agronomul Vasiliu vreo două-trei săptămâni. **(2)**

Dar mi-am dat seama că pentru postul de controlor se cer nu cunoştinţe de agronomie, ci de contabilitate şi de drept comercial.

Am căutat, deci, alte posibilităţi.

De data aceasta am întâlnit un om înţelegător, preţuitor al unei culturi şi pregătiri temeinice: pe inginerul Anghel Saligny, atunci director general al Serviciului Îmbunătăţirilor Funciare. Am fost numit agronom în acest serviciu, cu sarcina de a administra ferma Spanţov, în regiunea îndiguită din lunca Dunării. Numirea s-a făcut fără nici o stăruinţă, fără nici o anticameră, numai pe temeiul certificatelor şi al lucrărilor, în 24 ceasuri.››, cu începere de la 1 aprilie 1911.

1.2. La Spanţov. Din aprilie 1911 şi până în 15 decembrie 1912 – 7 ianuarie 1913

‹‹Acolo am găsit tocmai condiţiile de muncă pe care le doream şi care conveneau cel mai bine nevoilor mele fizice şi sufleteşti.

Am administrat moşia cu ajutorul contabilului Bacalov, un om capabil, dar ambiţios şi câteodată supărător. Am legat amiciţie cu inginerul Vuxacovici, care conducea lucrările tehnice de îmbunătăţiri funciare.

Am organizat câmpurile de experienţe şi am început studiul grâului şi lucrările de ameliorare. Am plantat o vie şi am condus lucrările de construcţie ale clădirilor fermei. Am făcut schimb de teren cu sătenii pentru a putea plasa clădirile pe un teren mai înalt.

Exploatarea propriu-zisă a terenului a dat rezultate foarte bune. Am procurat animale şi inventar pentru a trece gospodăria în regie directă. Cu sătenii am avut raporturi excelente.››

1.3. La Bucureşti (vol. I, p. 266 – Jurnal)

‹‹În timpul funcţiunii mele de la Spanţov, mergeam adesea la Bucureşti, pentru treburile fermei şi pentru îndatoririle de agronom al Serviciului de Îmbunătăţiri Funciare.

Cu prilejul acestor drumuri, am luat contact cu agronomii tineri, C. Filipescu şi alţii, am ajutat la aplanarea divergenţelor dintre bătrâni şi tineri. Bătrânii, mai ales absolvenţii şcolilor inferioare, erau grupaţi în jurul lui Ş. P. Radian. (Avem aici o poziţie puţin potrivită pentru un începător care încă nu era nici bine cunoscut, dar avea aspiraţii)

După aplanarea divergenţelor, s-a întemeiat „Societatea Română de Agricultură", devenită mai târziu „Societatea Agronomică" (1920), la a cărei activitate a participat tot timpul în mod intens. (Revista „Viaţa agricolă", întemeiată de C. Filipescu, a devenit organul de presă al Societăţii)

Societatea a organizat Congresul agricol din toamna anului 1912.

Colaboram şi la o altă revistă, „România agricolă".

Scanned with OKEN Scanner

Desfăşuram o muncă extrem de intensă şi de multilaterală. Aveam momente de avânt şi de entuziasm, ca atunci când i-am împăcat pe agronomi într-o şedinţă lungă şi tumultoasă, dar aveam şi momente de oboseală şi de deprimare, mai ales că şi sănătatea nu mergea foarte bine. Numai la Spanţov, în singurătate, în priveliştea măreaţă a peisajului, mă simţeam refăcut.

În vara lui 1912 mai mulţi membri ai Societăţii Române de Agricultură au făcut o vizită la Spanţov. Erau: Mircea Florian, G. Nicoleanu, Max. Popovici, Popovici-Lupa, G. Cipăianu, Florescu, D. Căruntu, Victor Roman, D. Ştefănescu, I. Haşeganu, Al. Nasta, C. Filipescu.

Fratele meu, Nicolae a reuşit să plece la Paris pentru a studia medicina.

Pe cât de mult îmi plăcea activitatea de la fermă, pe atât mă deziluziona inerţia şi lipsa de avânt din serviciul central. Directorul general, A. Saligny, era prea în vârstă pentru a porni iniţiative mari, ing. Poenaru-Iatan era mai dinamic, dar adesea cu idei cam fanteziste, ing. Roco, capabil, cu experienţă, dar moale şi îngăduitor.

Lucrări noi nu se mai făceau şi chiar şi lucrările tehnice de la Spanţov întârziau, ori se făceau pe dibuite.»

Rezultă foarte clar graba mare pe care o avea tânărul agronom de a progresa, având ca argument pregătirea profesională temeinică şi numeroasele „cusururi" găsite la „bătrâni". Întreaga confesiune arată suficiente lucruri şi în primul rând ce înseamnă tinereţea.

1.4. Căsătoria

Sosise timpul acestei hotărâri şi căutam printre cunoştinţele mele, mai vechi şi mai noi, pe aceea cu care să-mi leg viaţa.

La cursurile Universităţii de vară de la Vălenii de Munte din vara anului 1912, am cunoscut-o pe Speranţa Ciulei. Am recunoscut în ea idealul pe care mi-l făceam despre viitoarea mea soţie. (1)

Acest fragment din „jurnalul său" ne oferă un loc potrivit pentru a face scurte comentarii, ce pot aduce lămuriri suplimentare interesante şi ne vom opri asupra confesiunii: „hotărârea de a mă căsători", eveniment care i-a influenţat favorabil traseul carierii şi al vieţii.

În acele vremi, aproape toţi tinerii cu şcoli înalte erau preocupaţi de pregătirea pentru viaţă, iar la un moment potrivit, doreau căsătoria şi atunci îsi căutau perechea. Deci erau alte vremuri, mentalităţi care au durat până la jumătatea secolului XX. Rareori se întâmpla ca un fecior şi o fată să nu fie supravegheaţi foarte îndeaproape de către familii, iar la împlinirea evenimentului, toţi erau fericiţi şi încercau să îi sprijine pentru a-şi găsi un drum în viaţă în baza pregătirii lor şi al resurselor materiale ale părinţilor.

Până la sfârşitul doctoratului de la Jena, tânărul Gheorghe Ionescu nu a avut o prietenie foarte apropiată cu vreo domnişoară, cu toate că a participat la unele întruniri tinereşti şi excursii. Acestea erau în mare vogă la intelectuali. A cunoscut câteva fete pe care le-a plăcut, dar condiţiile de a se gândi la întemeierea unei familii, după dorinţele sale, nu erau împlinite. Ele s-au realizat în anul 1911 când, ajungând la un serviciu stabil, singurătatea devenea tot mai neplăcută. Lectura n-a înlocuit niciodată convenabil o fiinţă de genul feminin. În anul 1912, a cunoscut-o pe tânăra de 18 ani, Speranţa Ciulei, fiica unui important moşier din judeţul Botoşani, cu mari proprietăţi în zona Săveni-Ungureni. Speranţa era sora lui Constantin Ciulei, fostul său coleg de la Hohenheim. Acesta, care îl preţuia ca prieten şi coleg pe Gh. Ionescu susţinea mersul către căsătorie, dar părinţii, cu deosebire tatăl, nu erau foarte încântaţi. Însă la 14 aprilie 1914 s-a oficiat căsătoria, după o aşteptare cu unele frământări. Este uşor de înţeles că între socru şi ginere nu s-au stabilit relaţii cordiale niciodată, dar şi-au îndeplinit datoriile reciproce, morale şi materiale şi s-au respectat.

2. PUNEREA ÎN VALOARE A LUNCII DUNĂRII

Cunoscând periplul căutărilor făcute de Gh. Ionescu-Şişeşti pentru găsirea unui serviciu, ni se confirmă descrierea făcută la începutul capitolului, cu privire la dificultatea găsirii primului loc de muncă. Au fost însă, suficiente câteva încercări pentru a se opri la o soluţie pe care să o accepte.

După studiile făcute şi, mai ales, în urma perfecţionării pentru ameliorarea cerealelor făcută la Hohenheim, în câmpul şi laboratorul profesorului H. Wacker, tânărul Şişeşti dorea postul de selecţioner la „Staţiunea Agronomică Bucureşti", care se potrivea mai mult cu specializarea sa, dar nu a reuşit; postul nu era şi nici nu s-a mai acordat niciodată staţiunii agronomice. A ales ferma de la Spanţov, în incinta îndiguită din Lunca Dunării, ca administrator; o poziţie din care avea largi posibilităţi de iniţiativă personală, întrucât activitatea în această zonă era tocmai la început. Totuşi, dorinţa sa pentru prestarea unei activităţi de cercetare sistematică rămânea.

Este locul să amintim că preocupările pentru valorificarea zonelor inundabile din Lunca Dunării s-au justificat în anul 1910, prin „Legea pentru punerea în valoare a pământului din zona inundabilă a Dunării", când a luat fiinţă „Serviciul special al Îmbunătăţirilor Funciare" (SSIF), la conducerea căruia a fost instalat renumitul inginer Anghel Saligny („bătrânul Saligny" avea 56 de ani). O personalitate atât de faimoasă şi cu mare experienţă profesională, ca cea a lui Anghel Saligny, a evaluat rapid valoarea tânărului doctor agronom, fără să facă analize inutile şi i-a acordat şansa de a confirma studiile sale absolvite în Germania.

Era deja la Spanţov când, în anul 1912, „Comisia Consultativă" instituită pentru stabilirea principiilor de amenajare, a adoptat concepţia preconizată de Anghel Saligny, după

Scanned with OKEN Scanner

care apărarea incintelor agricole trebuia să ajungă la circa 236.000 ha, între Turnu Severin și Brăila, cu diguri puternice insurmontabile, adică asemenea construcții care să reziste la nivelul cel mai ridicat al apelor. Incintele urmau a fi exploatate în alternanță cu piscicultura, pentru a nu se produce modificări catastrofale ale echilibrului hidraulic al fluviului, dar și scăderea fertilității solului, în urma aluvionărilor periodice, înmlăștinarea incintelor, cauzate de infiltrații excesive. Cu trecerea timpului, aceste principii n-au mai fost respectate, producându-se efectele anticipate.

După prevederile legii amintite anterior, au fost îndiguite 25.000 ha (incintele Oltenița-Surlari, Surlari-Dorobanți și Brateșul de sus) până în anul 1928. În cadrul acestor lucrări, incinta model de la Spanțov era realizată cu diguri la scară naturală pentru studiul infiltrațiilor, iar SSIF urma să organizeze cercetări hidrologice, hidrogeologice și agronomice, pentru acestea din urmă fiind preferat dr. Gh. Ionescu-Șișești **(3)**, după plecarea inginerului Florian.

3. ACTIVITATEA LA CLINCIU SPANȚOV

3.1. Albrecht Thaer

Încă din timpul studiilor, dr. G. Ionescu-Șișești a fost atras de partea științifică a cunoștințelor agronomice, având ideea că progresele din acest domeniu trebuie să se bazeze pe argumentele și explicațiile aduse de către specialiști. În acest scop, pregătirea examenelor din cursul școlii de la Hohenheim, precum și doctoratul de la Jena au constituit obiective superioare, închinate unei temeinice pregătiri științifice. Nu putem spune că interesul pentru partea aplicativă nu a fost tratat cu mare interes, dar fondul științific a fost preferința sa.

Apreciind atât de înalt importanța științei pentru progresul agriculturii, chiar din primii ani de activitate, dr. G. Ionescu-Șișești a publicat articole prin care a prezentat personalități ilustre ce s-au distins în acest domeniu, închinându-le cu toată pasiunea înaltă glorificare și prețuire, cu speranța că scrierile sale vor fi o chemare către agronomi la cunoașterea științei.

Autorul lor a dăruit acelor rânduri întregul său talent literar, despre care am făcut prezentarea atât de detaliată, încât cititorul de azi (2015) rămâne încântat de admirabilul act de cultură ce l-a oferit prin scrierile sale. Biografii săi consemnează un număr important de materiale publicate în lunga sa activitate, aducând omagiu personalităților care au slujit științele agricole și asupra cărora vom reveni în această monografie. **(3)**

Dr. G. Ionescu-Șișești a început cu aceste scrieri omagiale în anul 1911, primul său an de activitate la „Clinciu Spanțov", oprindu-se asupra ilustrului învățat Albrecht Thaer, care, alături de englezul Arthur Jung și francezul Mathieu de Donbasle, au conștientizat Europa că agricultura se bazează pe științe și că va deveni o știință egală celorlalte. Acest mare medic, agronom și profesor la Universitatea din Berlin a înființat prima școală și fermă experimentală agricolă din Germania în anul 1806, publicând și tratate în domeniu.

Dar prezentarea făcută de dr. Gh. Ionescu-Șișești este redată scurt, atât de interesant în frază, cu informație atât de densă, încât ea va instrui și va încânta pe cititor, de la cel obișnuit până la cel erudit în știință. Fiind o expunere scurtă, considerăm că va fi „o pagină" plăcută în această monografie.

3.2. Albrecht Thaer (1752-1828) (biografie)

«Albrecht Thaer e una dintre marile glorii naționale ale Germaniei. Ca reformator al agriculturei germane la începutul veacului al XIX-lea, ca unul din colaboratorii de seamă ai legislației agrare liberatoare și mai ales ca întemeetor al științei agricole, numele lui a devenit nepieritor. Viața lui trebue cunoscută în cercuri cât mai largi, pentru că e o pildă strălucită de muncă, de pasiune pentru știință, de luptă neostoită în urmărirea unui ideal.

În domeniul literaturei științifice agricole, el nu e un fenomen izolat și neașteptat, ci numai punctul culminant al unei lungi dezvoltări. Secolul al XVIII-lea a avut în Germania o pleiadă de scriitori agricoli de mâna întâia. Activitatea lui Thaer se sprijină pe aceea a înaintașilor, precum și pe aceea a contimporanilor săi din celelalte țări și în special din Anglia. El se ridică însă deasupra tuturora prin însușirile lui extraordinare, prin acel dar, pe care îl au numai cei mai aleși de a sintetiza în scrisul lor experiența și cunoștințele unei epoce întregi și de a crea drumuri noi pentru viitor. Thaer a fost geniul, care a putut crea din enorma îngrămădire de metal, de teorii contradictorii, de studii și monografii, un sistem unitar, logic și solid științific și care trebue deci socotit ca întemeetorul științei agricole. Se scrisese așa de mult în acest domeniu înaintea lui, în spațiu, cât Thaer a fost silit să spună în prefața lucrărei lui capitale: „Dacă ar fi fost să apuc să fac critica lucrărilor existente, nu mi-ar fi ajuns pentru asta 12 volume - și cu toate astea nu exista o știință agricolă".

În Anglia se făcuseră într-adevăr încercări în acest sens. Acolo exista chiar înainte de Thaer un sistem științific-agricol datorat lui **Arthur Young**. Acestui scriitor i se poate deci recunoaște prioritatea meritului de a fi încercat o consolidare științifică a agriculturei. Thaer mărturisește singur în prima lui lucrare agricolă mare: **„Îndrumări pentru cunoașterea agriculturei engleze"**. Cât de mult a învățat el de la Arthur Young. Prin cultura lui, prin convingerea lui pasionată, prin însușirile lui de scriitor și de propagandist, Thaer întrece însă pe contemporanul lui englez.

Albrecht Thaer n-a fost din capul locului agricultor. Fiu de medic, el a studiat medicina și a îmbrățișat profesiunea tatălui său. A practicat ani de-a rândul în orașul său de naștere Celle și ajunsese ca doctor la mare celebritate. Nu fusese însă născut să fie medic: sensibilitatea lui fină, mila și părerea de rău care îl năpădeau ori de câte ori se afla la căpătâiul unui bolnav, nu se împăcau cu cerințele profesiunei lui. În ceasurile libere, se ocupa cu botanica, cu cultura florilor, cu grădinăria. Această ocupație a ceasurilor libere i se părea, spune el

Scanned with OKEN Scanner

însuşi în prefaţa lucrării amintite mai sus, prea strâmtă ori prea sterilă. Îşi cumpără deci o mică moşie în apropiere de Celle şi deveni astfel agricultor.

Nu-l mulţumeau vechile metode de cultură; el vrea să cultive în chipul cel mai raţional cu putinţă, şi pentru a putea realiza această hotărâre se apucă să studieze cu luare aminte numeroasele cărţi referitoare la agricultură, care existau pe vremea lui.

Nici una însă nu-l putea mulţumi cu desăvârşire, cu toate că pentru scriitori ca: Schubart, von Kleefeld şi Bergen, nutrea cea mai mare admiraţie. Spiritul lui perspicace vedea lacunele, contrazicerile şi simţea nevoia creării unui sistem unitar prin contopirea tuturor experienţelor şi teoriilor. Acest lucru i se părea cu atât mai necesar, cu cât ştiinţele naturale luaseră în vremea aceia o mare dezvoltare, pe care el o cunoştea de aproape. Noile rezultate din domeniul ştiinţelor naturale trebuiau introduse în ştiinţa şi practica agricolă.

Mult mai multă încredere îi inspiră lui Thaer studiul literaturei agricole englezeşti. Nu numai ştiinţa, dar şi metodele practice de cultură erau în această epocă mult mai perfecţionate în Anglia decât pe continent.

Agricultorii germani ar fi putut profita enorm din cunoaşterea acestor metode de cultură. Lipsea însă în Germania, după cum lipsea de altfel în Anglia însăşi, o descriere sistematică şi complectă a agriculturei englezeşti. Thaer se hotărî să acopere această lipsă şi din această hotărâre rezultă celebra lui carte: ***„Îndrumări pentru cunoaşterea agriculturei engleze" (trei volume, ediţia II, apărută în 1801)***. Această lucrare este în mare parte o compilaţie, una însă din acele compilaţii preţioase aşa de rare, în care materialul ordonat e grupat şi expus cu o pricepere şi o măiestrie superioară. Ea nu cuprinde nimic de prisos, cu toată extensiunea ce o are, ci numai aceea ce putea interesa şi fi de folos agricultorului german.

Cartea aceasta are un succes pe care Thaer nu-l sperase niciodata; ea deveni cel mai citit manual de agricultură, iar autorul ajunsese deodată cel mai renumit scriitor în domeniul agriculturei. Acest succes se datoreşte negreşit în foarte mare măsură şi calităţilor de formă ale scrisului lui Thaer. În toate lucrările lui cititorul e răpit de acest stil, fără înflorire, fără izbucniri patetice, însă cald, clar, fermecător. Din acest punct de vedere, Thaer e un clasic şi cărţile lui alcătuiesc şi azi o lectură admirabilă, firească, nu pentru un începător, pentru că e necesar să poţi recunoaşte, care dintre teoriile lui nu mai au azi îndreptăţire ştiinţifică.

După apariţia *„Îndrumărilor"*, începu activitatea publică a lui Thaer. O mulţime de agricultori intrară în legătură cu el, pentru a-i cere lămuriri şi poveţe.

Mulţi, în special tineri, porneau de-a dreptul spre Celle, pentru a cunoaşte şi asculta cuvântul acestui revelator. Această mişcare, într-o vreme când schimbul de scrisori şi mijloacele de comunicaţie erau foarte primitive, face cea mai mare onoare nu numai promotorului ei, dar şi tuturor agricultorilor cari luau parte la ea şi cari dovedeau astfel un aşa de mare interes şi o aşa de caldă dragoste pentru profesiunea lor. ***Thaer era silit să ţină în Celle conferinţe şi cursuri celor veniţi să-l asculte. Exploatarea lui agricolă se transformă astfel într-un institut agricol*, primul institut creat ştiinţei agricole**. Printre auditori se găseau tineri, care au devenit mai târziu ei înşişi celebri, ca de pildă economistul Heinrich von Thunen.

Thaer se hotărî să scoată şi o revistă agricolă, pentru a răspândi rezultatele dobândite pe moşia lui şi a intra în legătură cu un cerc şi mai mare de agricultori. Întinsa lui corespondenţă, Institutul din Celle şi revista contribuiră să-l facă în scurt timp celebru. Cu câtă aviditate se citea revista lui (Annalen der niedersochsischen Landwirtschaft) dovedeşte faptul că a fost silit să retipărească anii trecuţi, pentru a satisface cererile ce i se făceau.

Experienţele pe moşia proprie, contactul tot mai intim cu agricultura şi agricultorii lărgiră tot mai mult orizontul ştiinţific al marelui reformator. ***El se hotărî să scrie un tratat de agricultură care avea să ajungă epocal.***

Realizarea acestui plan fu deocamdată zădărnicită de invitaţia pe care o primi Thaer de a se strămuta în Prusia. Această invitare, unită cu tot felul de onoruri şi avantagii materiale din partea guvernului prusian dădea reformatorului un şi mai larg cerc de activitate. El cumpără deci în apropiere de Berlin moşia Moglin şi se stabili în 1804 acolo, împreună cu familia şi cu colaboratorii lui, care îl ajutau în conducerea institutului şi în redactarea revistei. În Moglin rămase Thaer până la sfârşitul vieţii sale şi de aci desfăşură el cea mai însemnată parte din activitatea sa.

Moglin fu transformat în fermă-model şi institut agricol cu caracter particular, mai târziu însă recunoscut ca instituţie publică.

Thaer fu numit consilier de stat şi în această calitate luă parte activă la reforma agrară, care desfiinţa privilegiile şi restricţiunile feudale. Toată viaţa lui a rămas prietenul bun al lui Hardenberg.

În 1810 fu numit profesor de agricultură la univeristatea din Berlin, unde îşi ţinea cursurile numai iarna, vara fiind ocupat în Moglin. Institutul era sub directa lui conducere şi totuşi această energie neînfrântă avea timpul să strângă material, să ordoneze şi să scrie numeroasele lui opere: ***Principiile agriculturei raţionale (1809), Contabilitatea agricolă (1807), Tratat de creşterea oilor cu lână fină (1811), Asupra exploatărilor mari şi mici şi asupra estimaţiunei pământului (1812), Istoria exploatării mele (1815)*** *etc.*

Tot în Moglin traduse el în fraţuzeşte o lucrare despre lână şi creşterea oilor, foarte apreciată pe vreme aceea. Publicaţiile periodice apăreau natural ca şi mai înainte.

În Moglin îşi sărbători Thaer în 1824 jubileul de 50 de ani de doctor. Cu acest prilej, un mare număr de admiratori se strânseseră în jurul său. Mişcătoare a fost impresia făcută de o delegaţie de ţărani venită să-i mulţumească pentru colaborarea lui la opera de liberare.

Patru ani mai târziu se stinse mângâiat după o muncă aşa de rodnică. Până în ultimele zile ale vieţii sale a ţinut la pat cursuri discipolilor strânşi în jurul lui.

Însemnătatea mare a lui Thaer este că el a creat un sistem al ştiinţei agricole. Opera fundamentală în care e cuprins acest sistem este *„Principiile agriculturei"*.

Această operă cuprinde cinci părţi. Prima parte tratează ideile introductive: precizarea noţiunilor agricultură şi ştiinţa agricolă, precum şi chestiunile de metodă. A doua parte este „economia" sau disciplina despre raporturile economice în exploatarea agricolă.

Aceste două părţi alcătuiesc aşadar aceea ce se chiamă azi: **1) „agricultură generală"; „economica agriculturei" şi „economia rurală" ori „ştiinţa exploatării".**

Scanned with OKEN Scanner

Partea a III-a se împarte în două: 1. „**agronomia**" care se ocupă cu cercetarea pământului din punct de vedere chimic şi fizic şi 2. „**agricultura**" (în sens restrâns) care se ocupă cu îmbunătăţirile şi lucrarea pământului, precum şi amendarea lui pe cale chimică (îngrăşămintele).

Partea a treia formează deci aceia ce azi se chiamă „**agrologia generală**".

Partea a patra cuprinde în sfârşit „fitotechnica" specială şi partea a cincea „zootechnica" specială.

Împărţirea lui Thaer este deci în trăsături generale aceeaşi, care s-a păstrat până astăzi, cu deosebirea numai că azi se tratează de obicei economia rurală la sfârşit, nu la început. Asupra acestui punct părerile nu sunt însă nici azi unificate.

Thaer defineşte agricultura în chipul următor: „***Ea este o industrie (Gewerbe), care are de scop ca prin producţiunea de substanţe animale şi vegetale, să obţină un câştig sau să agonisească bani***". Acest câştig, spune el, trebuie să fie cât se poate de mare şi cât se poate de durabil. Iar despre ştiinţa agricolă se exprimă Thaer aşa: „***Ştiinţa raţională despre agricultură trebue aşa dar să ne arate cum putem scoate dintr-o exploatare cel mai mare beneficiu net cu putinţă, în orice împrejurare***".

Iar mai departe: „Disciplina ştiinţifică nu fixează reguli pozitive, ci dezvoltă motive după care să putem găsi în fiecare caz special, pe care ea ne învaţă să-l deosebim, pe cel mai bun procedeu posibil". Şi în sfârşit: „Agricultorul fără cultură ştiinţifică nu poate avea mare folos, chiar de ar citi cele mai bune cărţi. El nu poate să ordoneze noile idei şi să asimileze". „***Numai disciplina ştiinţifică poate să armonizeze contrazicerile regulilor, trase din observări deosebite, numai ea poate să cearnă şi să clarifice experienţele***".

Se poate vedea din citatele de mai sus cu câtă preciziune şi pătrundere a format Thaer caracterul agriculturei şi al ştiinţei agricole. Sâmburele acestor idei va rămâne totdeauna la baza ştiinţei agricole. Exprimarea lor concretă dovedeşte fără îndoială o oarecare unilateralitate, care trebuie explicată prin atotputernicia, pe care o avea pe vremea lui Thaer individualismul (liberalismul) economic, Thaer însuşi e unul dintre reprezentanţii caracteristici ai acestei şcoale. Unilateralitatea constă în accentuarea exclusivă a venitului net, a câştigului bănesc.

Se ştie însă că în anumite faze inferioare de dezvoltare beneficiul net nu joacă nici un rol, ci e vorba numai de obţinerea unui venit brut, pentru acoperirea propriilor trebuinţe. Gândească-se de pildă cititorul la o gospodărie ţărănească la noi în ţară. Acest fapt care a încurcat capetele la anumiţi economişti şi i-a dus la o falsă judecată asupra lui Thaer, ne exclude ideia iniţială a acestuia.

Accentuând beneficiul net, Thaer accentua însemnătatea principiului economic în agricultură. Or, acest principiu trebue să-şi găsească aplicarea chiar şi într-o gospodărie ţărănească, care nu produce pentru piaţă, ci pentru propriul consum. *Economic* trebue să procedeze şi acel ţăran, adică el trebue să tindă ca rezultatul obţinut să întreacă cheltuielile (în orice formă) făcute; altmintrilea orice exploatare se îndreaptă spre ruina sigură.

Într-o definiţie riguroasă a agriculturei va trebui deci să înlocuim „***beneficiul net***", ori câştigul bănesc al lui Thaer prin noţiunea de „***rentabilitate***" sau prin afirmarea mai largă a principiului economic. Acest principiu economic a fost mereu în ochii lui Thaer: el cimentează întregul lui sistem.

În construirea acestui sistem se vede nemărginita lui dragoste pentru agricultură. În fiecare pagină răsar însuşirile rari ale acestui om extraordinar. El avea, după cum îl caracterizează Von der Goltz, o inteligenţă pătrunzătoare, o ascuţită şi sigură perspicacitate, o largă cultură raţionalistă şi o neînduplecată putere de muncă.

Prin întinsul lui schimb de scrisori, prin „analele" lui, el a reuşit să facă din întreg publicul agricol, colaboratorul operelor sale. El atrase în sfera observaţiilor şi studiilor sale şi alte ţări, în special Anglia, ceea ce a dat lucrărilor sale un caracter general şi doctrinelor lui o valoare, care trecea peste marginile Germaniei.

Ştiinţa agricolă a făcut negreşit mari progrese de la el încoace: cunoaşterea pământului şi, deci, mijloacele cele mai raţionale de a-l îmbunătăţi; nutriţia plantelor şi animalelor; bacteorologia; patologia vegetală şi selecţiunea metodică a plantelor, sunt domenii cucerite abia după moartea lui Thaer.

Toate progresele ştiinţei agricole s-au săvârşit însă în cadrul pe care el i l-a dat. Rădăcinile ştiinţei de azi se găsesc în opera lui: ***Caracterul şi diviziunea ei, principiile cele mai importante ale economiei rurale, caracterul şi însemnătatea diferitelor grupe de capital, în mare parte, lucrarea pământului, drenajul, clasificarea terenurilor, analiza mecanică, au până azi o valoare indiscutabilă.***

Influenţa lui asupra agriculturii practice a fost covârşitoare: el a contribuit mai mult decât oricine la introducerea în Germania a practicelor unelte englezeşti, la răspândirea asolamentului raţional, a hrănirei vitelor la grajd şi a culturei îngrijite.

De o valoare incalculabilă este gustul de a o socoti, încerca, observa şi experimenta, pe care l-a infiltrat el tuturor acelora cu care a fost în legătură.

El e socotit deci cu drept cuvânt, ca reformatorul agriculturei germane şi părintele ştiinţei agricole.

(4)

Era firesc pentru un tânăr agronom atât de temeinic pregătit profesional, cum era dr. Gh. Ionescu-Şişeşti, să prezinte această mare personalitate germană. Ştiinţa este o creaţie umană, iar masele care aplică în practică rezultatele trebuie să-i preţuiască, să-i respecte, să rememoreze pe semenii lor care s-au ridicat la acel nivel prin care au putut să facă mult bine umanităţii. Albrecht Thaer a fost unul dintre ei. Autorul nu l-a invocat pentru că ar fi fost filogerman, pentru că acolo a studiat; el a fost numai savant român, iubitor de patrie şi doritor de a fi folositor ţării şi semenilor săi. El a descris această înaltă personalitate pentru a putea promova puterea exemplului. Făcând o analiză în propria conştiinţă privind relaţiile din societatea în care dorea să fie activ pentru progres, el cugeta astfel: „...sunt optimist şi nu din categoria acelora care socotesc că totul e bine (dacă eşti) în cea mai bună modă posibilă, ci din aceia care cred în lupta prin îndeplinirea datoriei, prin respectarea legilor fundamentale pe care natura le-a pus în om, să poată ajunge la o stare şi o lume mai bună[12]".

Iată argumentele pentru care am relatat integral acest material de evocare, la gândul că azi şi în viitor oamenii vor fi capabili să înţeleagă acest rost.

---

[12] *Jurnal*, vol. I, p. 244.

Scanned with OKEN Scanner

3.3. Prima moşie asanată – Clinciu Spanţov

Rareori se întâlesc mari personalităţi, care să nu poarte o amintire pioasă şi recunoştinţă primului loc de muncă, oamenilor care i-au primit cu înţelegere şi căldură, oferindu-le curajul de a se avânta încrezători spre viitorul lor. Tânărul dr. agronom Gh. Ionescu-Şişeşti pomenea mereu despre „Clinciu-Spanţov" cu multă plăcere, deşi acel loc a însemnat o staţionare de scurtă durată în existenţa sa.

A fost o etapă mult folositoare, căci primele sale experienţe au fost realizate acolo şi l-au convins despre calităţile sale şi despre nevoile de mai bine în muncă. De aceea a ţinut să lase, pentru istorie, o scurtă descriere asupra primului său loc de activitate. Este un document atât de plăcut, pe cât de necesar, în raport cu cele întâmplate ulterior pentru că asemenea scrieri sunt căutate în timp şi adesea rămân necunoscute. Datorită scrierilor sale, această locaţie importantă pentru începuturile aplicării ştiinţei agricole în zonele inundabile ale Dunării, nu a rămas în uitare.

Înainte de a publica rezultatele de cercetare, pe care nu le-a intitulat aşa, ci „Câmpuri de încercare", a făcut o descriere asupra istoricului şi starea moşiei Spanţov, care a funcţionat, înaintea sa, sub conducerea inginerului Mircea Florian.

Prima moşie asanată a Serviciului Îmbunătăţirilor Funciare Clinciu-Spanţov

Se ştie că încă din anul 1906, se înfiinţase pe lângă „Direcţiunea Pescăriilor Statului" din Ministerul Agriculturei şi Domeniilor, un serviciu al „Ameliorăţiunilor funciare". Scopul lui era de a face lucrările necesare pentru a pune în valoare terenurile inundabile din valea Dunării care aparţin Statului. La sfârşitul anului trecut (1910), serviciul acesta a fost despărţit de „Direcţiunea pescăriilor", dându-i-se o organizaţiune aparte ca „Direcţiune generală". În noua lui formă, serviciul îmbunătăţirilor funciare e condus de un Director general, ajutat de un personal central şi de personalul exterior care lucrează în regiunea inundabilă. Chestiunile mai importante se discută şi se hotărăsc într-un consiliu administrativ, din care face parte Directorul general al serviciului, Ministrul Agriculturei, Directorul pescăriilor statului, şeful Statului Major, Directorul serviciului sanitar, Directorul general al căilor ferate, un advocat şi doi proprietari din zona terenurilor inundabile.

Serviciul îmbunătăţirilor funciare astfel condus funcţionează în virtutea legii lui de organizare din decembre anul trecut (1910). Această lege prevede şi fondurile necesare pentru lucrările mari ce se vor executa şi regulează şi chipul cum particularii singuri, ori particularii în colaborare cu Statul, vor proceda pentru ca opera de ameliorare să aibă succes şi să nu rănească interesele generale.

Această lege şi acest serviciu au şi vor dobândi tot mai mult pentru economia noastră naţională o importanţă extraordinară. Se va transforma o regiune insalubră şi sălbatecă într-un adevărat pământ al făgăduinţei. Se vor câştiga din gura apelor, din înnăbuseala trestiei şi păpurişului, terenuri de o rodnicie fără pereche, se vor da astfel agriculturei româneşti, bogăţiei naţionale, sute de mii de hectare de cel mai bun pământ de aluviune bogat în humus. Şi când malurile Dunărei se vor fi transformat într-o adevărată grădină, va veni rândul lucrătorilor în văile celorlalte râuri, şi se va rezolva şi chestiunea irigaţiunilor, considerată până acum de foarte multă lume, ca o pură utopie.

Serviciul îmbunătăţirilor funciare are până acum numai o singură moşie asanată: Clinciu-Spanţov din judeţul Ilfov, care se exploateaza de abia de doi ani. Lucrările, care s-au executat pe această moşie, rezultatele obţinute, care se traduc într-o sporire considerabilă a rentabilităţii, sunt de natură a inspira orişicui cel mai mare interes şi a spulbera neîncrederea şi celor mai sceptici.

Între anul 1900 şi 1905, moşia Clinciu-Spanţov, întreagă, adică şi partea inundabilă şi cea neinundabilă a fost arendată. Pentru partea inundabilă, adică pentru actuala moşie a serviciului îmbunătăţirilor, arenda era de 33.383 de lei, ceia ce revenia la 18 lei 79 b/ha. Beneficiul arendaşului constă din sumele încasate pentru păşunat, pescuit, trestie, papură etc. El se cifra la circa 30.000 lei anual pentru o suprafaţă de 1800 hectare.

În anul 1906, au început lucrările de îndiguire şi odată cu aceasta, administraţia moşiei a trecut în mâinile Statului. Îndiguirea s-a terminat complect în anul 1909. S-a construit în cele trei părţi neapărate ale moşiei un dig, după cele mai riguroase cerinţe ale tehnicei. Lungimea totală este de 12.5 km, iar suma pe care a necesitat-o execuţia lui se urcă la 700.000 de lei, în cifră rotundă. Lărgimea lui la bază este în partea dinspre Dunăre între 28 şi 36 m, după necesitate; înălţimea este peste tot de 7 mt, 95 de asupra eteiajului sau 3 mt50 de-asupra malului, iar cubajul total este 850.000 mt.c.

Acestă sumă, care ar putea uimi pe un proprietar particular, care singur fiind nu ar putea dispune de mijloace aşa de mari, se va amortiza în cel mult zece ani, după cum voi arăta mai jos.

Până la terminarea lucrărilor de îndiguire, moşia a adus tot un venit relativ foarte mic anual, pe de o parte, din pricină că, nefiind apărată peste tot, nu se putea lua decât o mică parte în cultură, pe de alta, şi pentru că administraţia era nepotrivit organizată. În adevăr, în loc de a se numi din capul locului un om special care să pună în cultură, în chip raţional pământul, pe măsură ce el se asana, a fost însărcinat cu exploatarea, şeful ocolului silvic Fundeni-Nitreni.

Iată rezultatul, pe care l-a dat conducerea acestuia în anul 1908: s-a arendat la ţărani cu preţul de 50 de lei hectarul o suprafaţă arabilă de 154 hectare. S-a încasat sumele provenite din pescuit, păşunat, trestie etc.

Venitul net a fost astfel în 1908:	
Din arendarea celor 154 hectare	7.715 lei
Din fân, păşunat, pescuit, trestie	21.750 lei, 80 bani
Total	29.465, 80

Scanned with OKEN Scanner

S-a obținut astfel un venit de abia 16 lei 30 bani de hectar; o bună administrație ar fi obținut chiar în baza în care erau lucrările de îndiguire în 1908 un venit cu mult mai mare.

Tot în anul 1908, se dă o delegație specială unui tânăr foarte bine pregătit, inginer agricol din Franța, să facă studii în regiunea inundabilă, să se intereseze în special de suprafața asanată și să facă acolo câmpuri de experiență, pentru a vedea care e felul de cultură cel mai potrivit regiunei și pământului.

D. Mircea Florian a făcut cele trei câmpuri de experiență, s-a ocupat de aproape de chipul cel mai potrivit de exploatare ajungând la convingerea că sistemul cel mai bun ar fi cultura în dijmă. El estima foarte just venitul statului la 80.000 lei și tot pe atâta al țăranilor, dacă s-ar introduce sistemul de exploatare preconizat de d-sa.

Totuși administrația moșiei a rămas și în anul 1909 tot sub conducerea șefului ocolului silvic, iar rezultatul n-a fost de cât tot așa de slab ca și în anul 1908. Venitl s-a cifrat de abia la 30.311 lei 49 bani și anume:

Din arenzi . . .	20.047,95
Din erbărit . . .	9.929,54
Din trestie . . .	334,00
Total:	30.311,9

Cât de laxă a fost administrația se dovedește comparând sumele care s-au încasat din trestie în acest an cu cele încasate tot din trestie în anul următor.

În anul 1909, 25 iulie, d. Florian primește ordin în sfârșit de a lua în primire moșia și a o exploata în dijmă cu țăranii. Transformarea se operează în toamna anului 1909, așa că 1910 este primul an în care se începe o exploatare unitară și sistematică a moșiei.

Noul conducător a început activitatea sa de novator cu strădanie și pricepere. În anul 1908 se desțelinase 157 h, în primăvara lui 1909, 215 ha; în toamna aceluiași an, el desțelenește încă 560 hectare, așa că pentru campania anului următor suprafața cultivată se ridică la 932 hectare. Se samănă rapiță, se fac sămănături de grâu în terenurile care au fost ocupate cu porumb și cu pepeni, se ogorăsc locurile care purtaseră mei, grâu și orz, așa că anul viitor se anunță foarte promițător.

Iată un tablou de felul cum a fost folosită suprafața în 1910 și de producțiunea obținută din dijmă: (6 din 11 pentru păioase și jumătate și jumătate pentru celelalte).

	Hec.	Partea statului din dijmă în hec.
Grâu	200.00	2889.55
Ovăz	42.27	59.00
Orz	30.75	913.25
Secară	3.50	62.10
Meiu roșu	1.75	16.50
Rapiță	106.00	832.87
Porumb	487.75	5072.80
Fasole	53.25	271.88
In	7.40	61.20
	932.67	

Afară de aceste 932 hec, 67 arii în dijmă, au mai fost ocupate de culturi 52 de hectare și anume:

Câmpurile de încercare	25.00
Teren de grădinărie arendat	15.00
Teren cedat personalului	12.00
Total .	52.00

Totalul suprafeței cultivate a fost deci în 1910 de 984 hec.67 ar. Diferența dintre această cifră și cea indicată mai sus pentru toamna anului 1909 reprezintă terenul desțelinit și luat în cultură în primăvara anului 1910.

Restul de la 984 hec 67 ar până la 1800 hec cât este aproximativ suprafața totală a fost ocupat de izlazuri, fânețe, bălți, stufării, arman și drumuri.

Suprafața cultivată fiind mult mai mare, a crescut în mod considerabil și venitul pământului arabil; au sporit însă datorită bunei administrații și celelalte venituri, așa că moșia a adus în anul 1910 un beneficu net de mai bine de 100 mii lei. Rentabilitatea exploatărei a crescut deci deodată și în mod considerabil, fără să fi atins însă maximul ei.

Tablourile de mai la vale, care coprind veniturile și cheltuelile, dau putință cititorului să urmărească mai bine elementele calculului de rentabilitate.

ÎNCASĂRI (VENITURI)	LEI	BANI	TOTALURI (LEI, BANI)
1. Din diferite culturi: rapiță etc	30.495	30	
Bălți pescuit	1.57	70	
Erbări anual	1.05	85	
Erbărit pasager	3.307	30	
Stupării	82	55	
Diverse	1.412	55	
Pădure	389	30	47.660,55
2. Din grâu	9.748	50	
Din porumb	46.443	80	
Din alte producte	3.776	-	79.968,30

Scanned with OKEN Scanner

3. Semințe diverse	285	25	
Fân, trestie, pae	2.277	-	
Furajul consumat de caii proprii	699	80	3.62,05
Rămășițe: Erbărit	2703	20	
Rămășițe: învoeli diverse	97	35	
Rămășițe: trestie	69	45	4.30,00
Total general.....	-----	-----	135.520,90

CHELTUELI	LEI	BANI	TOTALURI (LEI,BANI)
1. Cheltueli de exploatare			
Transport, condiționat, comision	3.526	10	
Treerul	2.229	40	
Chirii de magazii și asigurări	1.310	45	
Câmpuri de încercare	709	10	
Cheltueli generale de exploatare	1.735	50	9.513,55
2. Personal			
Personal de administrație pe 1 an	6.771	40	
Diurna inginerului	1.350	-	8.121,40
3. Materiale. Construcții			
Material: unelte mașinii	3.226	75	
Construcțiunii	2.933	20	6.159,95
Total general.....	----	----	23.794,90

De remarcat este că am încărcat anul 1910 cu întreaga sumă cheltuită pentru materiale (inventar mort și construcțiuni). Dacă l-am încărca numai cu cota-parte care revine acestui an, suma cheltuielilor, firește, ar fi mai mică. De altfel, diferența nu e mare, de vreme ce în acest paragraf intră numai inventarul și construcțiunile strict necesare. Ele au numai caracter provizor și vor fi înlocuite, începând chiar din anul curent 1911. Inventarul viu a lipsit în 1910, toate muncile s-au făcut de țărani cu vitele lor. **(5)**

Comparând suma veniturilor cu aceea a cheltuielor, dobândim:
Venituri.....135.520.90
Cheltuieli.....23.794.90
Beneficiul net: 111.26.00

Beneficiul net este așa de mare, încât prin el se va amortiza evident în cel mai scurt timp suma cheltuită cu îndiguirea, cum și acea care se va mai cheltui pentru lucrările de canalizare și scurgere în interiorul suprafeței îndiguite.

Moșia Clinciu-Spanțov va deveni astfel o fermă model, fără deficite, ceea ce e o raritate în țara românească. Beneficiul net este în creștere. Despre evaluarea lui pe anul curent și despre situația actuală a moșiei într-un articol viitor. **(5)**

3.4. Câmpurile de încercare ale moșiei Spanțov (1910-1911, 1912-1913)

Așa cum știm, dr. Gh. Ionescu-Șișești a fost angajat de Anghel Saligny ca administrator la moșia Clinciu-Spanțov. Nu era un loc de cercetare clasic; oferea însă, posibilitatea de a face observații și determinări asupra producției la principalele plante de cultură, care puteau fi potrivite în acele condiții. La preluarea zonei inundabile a Dunării se întâlnea un sol specific, ale cărui lucrări trebuiau adoptate după caracteristicile lui, mersul chimiei și cerințele de vegetație ale plantelor cultivate. De aici, observăm că persoana chemată să facă aceste treburi era necesar să posede o instruire temeinică și un interes pentru a ajunge într-un timp scurt la stadiul de a face recomandări tehnice, astfel ca ideea îndiguirilor să aibă succes.

Această stare crea o responsabilitate mai mare, comparativ cu efectuarea unor experiențe, care se puteau repeta sub diferite variante sau combinații într-o stațiune de cercetări. De aceea, dr. Șișești a dat toată atenția „încercărilor" începute în anul 1910 de către inginerul Mircea Florian, pe care le-a efectuat până în anul 1912/1913, cu toate că nu mai ocupa direct acel post. Mai mult, a căutat să facă bine cunoscute rezultatele sale, pentru că și în acel timp erau adversari hotărâți împotriva preluării în agricultura practică a zonelor inundabile, care erau o sursă bogată de pește, iar peștele nu trebuie prășit. Profesorul Grigore Antipa, care era „Directorul pescăriilor", încă din timpul lui Aurelian, era un aprig contestatar, ajungând să recomande diguri ce puteau fi distruse la inundațiile mari.

Astfel, dr. G. Ionescu-Șișești a publicat în „Viața agricolă", patronată de agronomul Nicolae Filipescu în anul 1910: *„Câmpurile de încercare ale moșiei Spanțov"*, *Dare de seamă pe anii 1910-1911, 1911-1912 și 1912-1913*. Revista a notat deasupra titlului dat de autor: *„Experiențe agricole"*. Erau primele experiențe efectuate de autorul articolului, care era un tânăr de 25 de ani. Profesorul Ionescu-Șișești a ținut mult la aceste lucrări, care astăzi ne apar „încercări simple", însă prin datele publicate a pus o cărămidă importantă la preluarea pentru agricultură a zonelor inundabile din Lunca Dunării, prin îndiguiri, spre a fi cultivate cu plante.

Scanned with OKEN Scanner

Deşi lucrările au fost costisitoare şi de multe ori reproşate autorilor care le-au proiectat şi le-au realizat, zonele îndiguite scoase din pericolul inundării au contribuit la sporirea producţiei agricole a ţării în mod semnificativ. De la aceeaşi idee s-a plecat şi în extinderea suprafeţelor cultivate cu orez, care, înainte de 1990, prin producţia obţinută, aprovizionau ţara aproape în totalitate. Reamintim că proiectul inginerului Anghel Saligny prevedea incinte agricole apărate de îndiguiri pe o suprafaţă de 236.000 hectare, iar Grigore Antipa, 130.000 hectare. (6) Deci ideea îndiguirilor nu era respinsă. În anul 1990, suprafaţa îndiguită din România era de ..... ha.

În această zonă, Insula Mare a Brăilei, a cărei îndiguire a început după anul 1950, cu munca silnică a condamnaţilor politici, supuşi unor tratamente inumane, proiectată pe 75.000 ha, azi a ajuns la 52.000 ha, fiind pusă în exploatare la nivel mondial după anul 2002, când a fost arendată de regretatul agronom Culiţă Tărâţă. Ea a fost pusă în exploatare cu o echipă de mari agronomi, condusă de Directorul general dr. Lucian Buzdugan, o personalitate care a făcut din „Insulă" cea mai mare şi mai renumită exploataţie agricolă din Europa; poate chiar din lume. Noi suntem modeşti când nu trebuie.

Pentru motivele explicate anterior, considerăm că rezultatele asupra *„Câmpurilor de încercare de la moşia Spanţov"* merită o dată în plus să fie redate, pe anul 1910/1911, aşa cum au fost obţinute şi prezentate de dr. G. Ionescu-Şişeşti. Ele ne arată de la ce nivel a început activitatea tânărul agronom şi aportul important adus prin munca şi creaţiile sale, prin care a contribuit la dezvoltarea ştiinţei agronomice şi agriculturii ţării. Iată rezultatele pe anul 1910-1911, care sunt readuse în circuitul informativ ştiinţific după 100 de ani, aşa cum au fost publicate în „Viaţa agricolă", nr. 9,10, 11/1911.

Dare de seamă: Anul I – 1910/1911

Introducere. Moşia Spanţov, situată în zona inundabilă a Dunării, la 15 km de Olteniţa, are o întindere totală de 1779 ha, 85 arii, din care 1493 ha, 59 arii, apărate de inundaţii prin lucrări de indiguire. Din această suprafaţă sunt deocamdată cultivabile numai 1180 ha, 18 arii, restul fiind ocupat de drumuri şi în cea mai mare parte de bălţi, ce se vor seca prin canalizare şi pomparea apei peste dig.

Cum această moşie este prima la care Statul, care este cel mai mare proprietar în zona inundabilă, a făcut lucrări de punere în valoare, era absolut necesar ca culturile ce urmau să se facă, să se facă numai în urma unei cercetări a condiţiunilor de vegetaţie, a însuşirilor pământului şi a plantelor celor mai indicate pe un astfel de teren.

S-au făcut astfel, încă din primul an de cultură 1909-1910, trei câmpuri de încercare, în trei puncte diferite ale moşiei. Ele trebuiau să dea îndrumări pentru modul de exploatare nu numai al moşiei Spanţov, dar şi a terenurilor din zona inundabilă, la care se fac sau se vor face lucrări de asanare (lucrări începute de inginerul Mircea Florian, cu studii agronomice făcute în Franţa).

Menirea lor este prin urmare să se rezolve probleme practice şi să dea rezultate direct utilizabile în cultura mare. Li s-a dat o întindere destul de mare pentru ca rezultatele să nu fie influenţate de diversitatea pe care o oferă parcelele prea mici. Fiecare câmp are o întindere de opt hectare, împărţită în 32 de parcele pătrate a câte 1/4 ha. Parcelele sunt aşezate la dreapta şi la stânga unui drum median şi separate şi prin drumuri traversale.

Asolamentul admis nu poate fi absolut fix, pentru că în fiecare an se pot pune probleme noi, deci trebuie să aibă loc anumite modificări. În liniamentele (linii) generale se urmăreşte o alternare între cereale, prăşitoare, leguminoase şi textile sau uleioase. Până acuma nu s-au întrebuinţat îngrăşăminte, pentru că pe un sol ca cel din regiunea inundabilă, teren de aluviune acoperit cu o pătură arabilă, bogată în humus, de 30-50 cm grosime, problema îngrăşămintelor n-are încă actualitate.

Unul dintre cele trei câmpuri are un pământ luto-nisipos, cu o proporţie variabilă de nisip, cu flora caracteristică acestui pământ, în special cu o îndărătnică vegetaţie de pir. Cantitatea de humus este mai mică de cât restul moşiei, umiditatea suficientă şi fertilitatea mare. Al doilea are un pământ de o compoziţie asemănătoare, mai puţin umed însă, fiind situat într-un colţ neinundabil al moşiei, cu fertilitate mijlocie. Al treilea prezintă un pământ lutos, adânc, bogat în humus, de o fertilitate excepţională.

Încântat de ideea valorificării acestei zone, în primul său articol, referitor la activitatea pe care o începea la Spanţov, dr. G. Ionescu- Şişeşti spunea: ‹‹Se va transforma o regiune insalubră şi sălbatică într-un adevărat pământ al făgăduinţei. Se vor câştiga din gura apelor, din înăbuşirea trestiei şi păpurişului, terenuri de o rodnicie de rară pereche; se va da astfel bogăţiei naţionale, sute de mii de hectare de cel mai bun pământ de aluviune, bogat în humus. Şi când malurile Dunării vor fi transformate într-o adevărată grădină, va veni rândul lucrărilor în văile celorlalte râuri, şi se va regla şi chestiunea irigaţiilor, considerată până acum de foarte multă lume, o pură utopie››. (Ionescu-Şişeşti Gh. – „Prima moşie asanată a Serviciului de îmbunătăţiri funciare- Clinciu-Spanţov". Viaţă agricolă, nr. 5/1911, p.236). Aceasta a fost previziunea, proorocirea, făcută de tânărul doctor în agronomie, pe care a văzut-o realizată în timpul vieţii sale, în mare măsură, cu efortul poporului român, epoca socialistă (1955-1989).

Încercările cu grâu. S-a cultivat anul acesta pe fiecare câmp câte două hectare, aşadar în total 12 hectare. S-au semănat patru soiuri: 1) grâu Roşu uriaş, 2) grâu de Moldova, 3) de Banat şi 4) grâu local Bălan. Fiecare soi ocupa câte jumătate de hectar la fiecare câmp şi anume în două parcele de câte o pătrime sau patru de câte o optime.

Scopul încercării a fost dublu:

I. S-a căutat să se stabilească diferenţa dintre cultura raţională, constând din două arături şi semănatul cu maşina în rânduri şi cultura rutinară ţărănească cu o arătură şi semănat prin împrăştiere.

II. S-a urmărit stabilirea deosebirilor de productivitate, rezistenţă şi calitate a celor patru soiuri.

Cultura a fost făcută pentru toate parcelele la fel, afară de deosebirea deja indicată dintre cultura raţională şi cultura sumară.

Scanned with OKEN Scanner

Planta premergătoare a fost pentru grâul Roşu şi Moldova, porumbul. După această plantă nu s-a putut face, firește, decât o singură arătură, în care s-a semănat. Pentru grâul de Banat şi Local (Bălan), planta premergătoare a fost fasolea, după care au urmat două arături pentru parcelele cultivate raţional şi una singură pentru cele cultivate mai sumar. Semănatul a fost făcut în zilele de 20-22 septembrie şi în ziua de 1 octombrie la celălalt câmp cu pământul lutos, adânc. Cantitatea de sămânţă a fost de 200 lt. (cca. 160 kg) la ha prin împrăştiere şi de 190 lt. la ha cu maşina în rânduri.

Condiţiile de cultură şi de vegetaţie fiind dar aceleaşi, iar deosebirile fiziologice dintre cele trei soiuri fiind relativ mici, cele trei din urmă formează o singură rasă, dezvoltarea s-a făcut paralel şi aproape sincron. Astfel, înspicatul a avut loc între 5-8 mai, înfloritul a început cu opt zile mai târziu; în pârgă spicele au fost în ultima decadă a lui iunie, iar la sfârşitul acestei luni şi începutul celei următoare s-a săvârşit recoltatul.

Maladiile şi turburările de vegetaţie au fost restrânse: tăciunele (Ustilago tritici) a luat oarecare proporţii numai la câmpul cu vegetaţia mai puternică, ceea ce e interesant de reţinut, şi mai cu seamă la grâul roşu. La acest câmp, vegetaţia a fost aşa de exuberantă, încât a fost nevoie ca la sfârşitul lui aprilie să se cosească vârfurile plantelor. O greşeală a muncitorilor a făcut ca grâul să fie tăiat într-una din parcele prea de jos, pe alocuri sub punctul de vegetaţie, ceea ce a dus la o scădere a productivităţii pe care o vom remarca mai la vale. În unele din locurile unde grâul totuşi a căzut, am putut remarca ivirea ciupercii Erysiphe graminis.

S-au ivit, de asemenea, diferite specii de Puccinia, fără însă ca rugina să fi produs pagube apreciabile.

Rezultatul. La prima întrebare, răspunsul se putea prevedea de mai înainte: cultura raţională a sporit simţitor productivitatea. Neavând posibilitatea să treier separat, deci să stabilesc deosebirile de producţie în hectolitri ori chintale metrice, m-am mulţumit să număr snopii. Aceştia au fost făcuţi în genere de aceeaşi mărime, în orice caz, diferenţele în plus şi minus se compensează. Iată cum se înfăţişează producţia la câmpul "Dunărea", cel mai fertil dintre cele trei. (Aici numărul snopilor a variat între 324 -273, grâul Roşu fiind mai productiv. La câmpul Surlari, de asemenea, grâul Roşu a fost pe primul loc.)

La câmpul „Tatiana", tabloul este asemănător. Sporul de producţie este evident cu mult mai mare decât cheltuiala rezultată dintr-o arătură în plus şi semănatul cu maşina. ***La cultura raţională şi semănatul în rânduri, mai avem încă şi avantajul că se întrebuinţează mai puţină sămânţă, şi că plantele fiind mai bine repartizate pe unitatea de suprafaţă folosesc în chip egal diferiţii factori de vegetaţie, se dezvoltă deopotrivă şi sunt mai puţin expuse căldurii.***

La a doua întrebare, care din cele patru soiuri este preferabil şi indicat pentru a i se da extensiune în cultura mare, trebuie să examinăm înainte de toate, negreşit, productivitatea fiecărui soi. Pentru a putea face comparaţia vom examina tabloul următor, în care este dată în dubli decalitri de pogon (tab. 1):

Tabloul acesta ne arată înainte de toate, diversitatea însuşirilor productive ale fiecărui soi din cele trei câmpuri şi fenomenala fertilitate a câmpului Dunărea, care are tocmai pământul caracteristic regiunii inundabile: un lut bogat în humus, adânc şi potrivit de umed. ***Într-adevăr, o producţie de trei mii kilograme şi mai bine la pogon, de abia se poate atinge în cultura intensivă, cu maximul de cheltuieli, cu îngrăşăminte şi îngrijiri speciale. Pământul acesta e un pământ specific pentru grâu şi regiunea inundabilă, o dată asanată, va deveni fără îndoială grânarul României.***

Cât priveşte deosebirea de productivitate între cele patru soiuri, diferenţele sunt relativ mici şi nici unul nu-şi afirmă superioritatea lui absolută (tab. 2).

Într-adevăr în ordine descrescândă şi cu privire numai la cantitate în dubli-decalitri cele patru soiuri se reprezintă astfel:

Producţia pe ½ ha în d. dl.

Tab. 1

Numele soiului	Câmpul TATIANA	Câmpul SURLARI	Câmpul DUNĂREA
Grâu Roşu	76	69	106
Grâu de Moldova	76	68	115
Grâu de Banat	67	69	110
Grâu Local	94	74	109

Tab. 2

Tatina	Dunărea	Surlari
1. Local	1. Moldova	1. Local
2. Roşu	2. Local	2. Roşu
3. Moldova	3. Roşu	3. Banat
4. Banat	4. Banat	4. Moldova

Rezultă, deci, că grâul local şi roşu au o superioritate relativă în privinţa productivităţii. Grâul roşu e după cum se ştie un grâu cu bobul mare, făinos; superioritatea lui e explicabilă, când producţia e dată ca aici în unităţi de volum. Grâul local este un grâu adaptat condiţiilor de vegetaţie, rezistent şi rustic, ceea ce explică buna lui productivitate.

Productivitatea în unităţi de volum nu este însă concludentă. Dacă examinăm greutatea hectolitrică, vedem că ordinea celor patru soiuri este inversă în raport cu cea de mai sus,

Tab. 3

Soiul	Gr. hl.
Grâu de Banat	79-80
Grâu de Moldova	78
Grâu Local	76-77
Grâu Roşu	75

Faptul acesta alăturat de tabloul productivităţii, dovedeşte corelaţiunea inversă, care există între volumul şi greutatea bobului de grâu. **Cifrele de mai sus dovedesc că pe un pământ de fertilitate mare, ca cel din regiunea inundabilă, grâul rămâne mai uşor decât în regiunile mai aride şi mai puţin fertile. Cum azi grâul se negociază mai mult după greutate, cum pe de altă parte grâul din Banat şi Moldova este mai căutat şi mai bine plătit pe piaţă, rămân preferabile tot aceste două soiuri.** Într-adevăr, bobul grâului din Banat şi din Moldova este dur, sticlos, bogat în gluten, pe când bobul grâului roşu uriaş este făinos, bogat în amidon. Cât pentru

Scanned with OKEN Scanner

grâul local, bobul lui nu are forma plină a grânelor superioare, el mai are şi defectul că nu se prezintă unitar, ci e un amestec de forme; dă prin urmare, o marfă puţin omogenă, deci de calitatea a doua. Pentru a ameliora aceste defecte, am început selecţionarea acestui grâu. Una dintre însuşirile lui bune e şi aceea ca produce mai puţine paie decât toate celelalte trei. Dintre acestea, foarte păios este cel roşu, în rândul al doilea vine cel de Banat, iar mai apoi, cel de Moldova.

În sfârşit, trebuie examinată rezistenţa la cădere şi împotriva bolilor. În privinţa rezistenţei la cădere, grâul roşu întrece pe toate celelalte trei, el are un pai gros şi rezistent care a rămas aproape pretutindeni în picioare, pe când celelalte au căzut. Această calitate este compensată, însă, printr-un singur defect: grâul roşu este cel mai bântuit de tăciune (Ustilago tritici). Cum la această ciupercă avem de a face cu o infecţie a ovarului florii, cum deci miceliul ciupercii se află în interiorul bobului aşa că combaterea prin mijloacele de azi cunoscute nu e cu putinţă, defectul acesta cade destul de greu în cumpănă.

Concluzia care se impune este aceea că diferenţele de productivitate între cele patru soiuri sunt insensibile. Ca superioare din punct de vedere calitativ sunt grâul de Banat şi de Moldova, şi prin selecţionare, grâul local poate deveni cel puţin egal cu acestea.

Încercări cu mazăre. Mazărea s-a cultivat numai la câmpul Dunărea, adică la acela care prezintă condiţiile tipice ale terenurilor din zona inundabilă. Suprafaţa a fost de un hectar, împărţită în şase parcele a 1/8 şi 6 a 1/24 ha., dispuse ca la grâu de o parte şi de alta a unui drum median. Scopul încercării a fost:

1) Să se vadă până la ce punct cultura mazărei este posibilă în astfel de terenuri;
2) Dacă între cultura raţională şi sumară este o deosebire simţitoare şi
3) Care soi este de preferat.

S-au încercat soiurile: timpurie comună, americană, cu bobul verde-colţuros şi Grace.

Plante premergătoare au fost ovăzul şi meiul păsăresc, care după cum se ştie, nu lasă locul în cele mai bune condiţiuni de vegetaţie pentru mazăre.

Pentru parcelele din partea I, adică pentru cele cultivate raţional, locul s-a ogorit toamna, apoi s-a făcut primăvara arătura în cari s-a şi sămănat. În partea II-a s-a arat odată la începutul primăverii şi apoi încă odată atunci când s-a sămănat.

Sămănatul a avut loc între 16 şi 18 Aprilie şi anume în partea întâia cu maşina în rânduri la distanţa de 35 cm; pentru partea doua prin împrăştiere. Mazărea fiind o plantă la care germinaţia se face foarte greu şi inegal atunci când sămănăm prin împrăştiere, am căutat să compensez acest lucru, sămănând de două ori şi mai bine de des şi parcelele din partea II-a. Procedeul a sporit foarte simţitor cheltuielile din partea a II-a, fără însă ca prin aceasta să fi putut obţine o răsărire omogenă, o grupare potrivită pe unitatea de suprafaţă şi o producţie mulţumitoare, ceea ce dovedeşte cât este de neraţional a-l păstra. Cantitatea sămănată a fost, socotită pe hectar şi în kilograme, următoarea:

Soiul	Prima serie de parcelare a 1/3		A doua serie a 1/4 ha.	
	Partea I în rânduri - kg	Partea II în împrăştiere- kg	Partea I în rânduri - kg	Partea II în împrăştiere - kg
Mazăre timpurie	88	200	108	223
Mazăre americană	64	200	95	226
Mazăre Grace	83,2	200	96	240

Pentru a oferi plantelor un sprijin s-au adăogat 20 kgr ovăz la hectar.

Urmările celor două feluri de a semăna a fost isbitor de instructiv. În parcelele sămănate cu maşina plantele au ieşit în mod unitar, egal; în celelalte sămănate prin împrăştiere au ieşit rar, inegal şi în două etape, la interval aproape de o lună. Între partea II-a însă, cu toate că se dăduse o cantitate dublă era încă rară la 16 Mai, iar a doua etapă de răsărire a avut loc de abia la 20 Mai, după câteva zile de ploi. Urmările rele ale unei astfel de răsăriri întrerupte sunt uşor de văzut: dezvoltare integrală, deci când o parte din păstăi sunt coapte celelalte sunt verzi, când cele din urmă s-au copt, cele dintâi s-au scuturat, s-au dobândit pete, în contact cu pământul.

Înfloritul a început la plantele răsărite normal la 20 Maiu pentru mazărea Grace, la 21 Maiu pentru timpurie şi la 23 pentru americană.

Prăşitul s-a început la 10 Mai, pentru mazărea timpurie, nu s-a putut însă continua imediat, din cauza ploilor ce-au urmat. S-a reluat şi a continuat la 23, 24 şi 25 Mai, iar pentru americană, care a avut dezvoltarea mai înceată la, 27 Mai. În parcelele sămănate prin împrăştiere (partea II-a) se înţelege că nu s-a putut prăşi, ci s-au smuls numai buruienile.

Cu tot prăşitul şi curăţitul buruienilor, ploile mari dintre 15 şi 19 Mai au fost foarte dăunătoare acestei culturi de încercare. ***Prăşitul s-a făcut firește între rânduri, în rânduri însă s-a dezvoltat imediat cu o repeziciune uimitoare ovăzul menit a susţine plantele şi mai des mohorul şi constreiul. Rândurile de mazăre au fost înăbuşite complect şi recolta s-a făcut în condiţiunile cele mai neprielnice.*** Alte turburări de vegetaţie, afară de această dezvoltare fără seamăn de buruiană, n-au fost.

Recoltatul s-a făcut în condiţiuni normale la unele din parcele şi anume 15 Iunie, la celelalte recoltatul s-a făcut la 25 Iunie, în urma câtorva zile de ploaie. În urma împrejurărilor nefavorabile, în care s-a făcut dezvoltarea, rezultatul nu putea fi decât nemulţumitor. S-a obţinut astfel, după bătut şi vânturat următoarele cantităţi de sămânţă:

Soiul	Pe 1/8 ha.		Pe 1/24 ha.		Total
	Partea I lt.	Partea II lt.	Partea I lt.	Partea II lt.	kg
Timpurie	70	48	15	-	100
Americană	35	15	5	-	39
Grace	61	43	21	-	95
Total				-	234

Scanned with OKEN Scanner

Cheltuielile de cultură au fost relativ urcate: încercarea cu mazărea a fost una din cele mai costisitoare ale anului acestuia. Iată cheltuielile pentru două parcele de câte 1/4 ha., una din partea I şi alta din partea II:

Partea I 1/4 ha.	L.B.	Partea II 1/4 ha.	L.B.
Ogorul toamna.....	2,50	Întâia arătură.....	2,50
Arat, grăpat şi sămănat.....	3,50	A doua şi sămănatul...	3,50
Valoarea seminţei.....74,		Sămânţă.....	167,20
Prăşitul	2,75	Plivitul.....	1,__
Recoltatul, bătutul	10,20	Recoltat, bătut.....	10,20
	92,95		184,40

Cheltuielile totale sunt:

	Lei B.
Partea I 1/4 ha.	92,95
Partea II	184,40
Partea I .	84,75
Partea II	192,15
	554,25

Pentru aceste cheltuieli avem următorul venit, socotind sămânţa obţinută în acelaşi preţ în care a fost cumpărată:

	Lei B.
100 kgr. Mazăre timpurie a 3 lei kgr. =	300.__
39 kgr. Mazăre americană a 4 lei kgr. =	156.
95 kgr. Mazăre Grace a 3 lei kgr. =	285.__
Total.....	741.__

Rezultă deci o diferenţă în plus de 186 lei, bani 75. Această diferenţă reprezintă tocmai valoarea locativă a pământului (arenda): 120 lei de hectar şi cota-parte din cheltuielile generale şi de supraveghere. Deci în ipoteza de mai sus renta este zero. Dacă socotim însă pentru noi sămânţa obţinută are valoare mai mică de cât aceea cuprinsă în preţul de cumpărare, care e un preţ exagerat, atunci încercarea se încheie cu un deficit. Am stăruit asupra socotelilor de mai sus, tocmai pentru a pune în evidenţă acest deficit, căci rezultatele negative sunt adesea mai instructive de cât cele pozitive.

Concluziile care se impun sunt următoarele:

1. Sămănatul prin împrăştiere e o greşeală de neertat.

2. Ovăzul, ca plantă de sprijin, n-aduce nici un folos, dinpotrivă.

3. În privinţa valorilor celor trei soiuri, trebuiesc reţinute următoarele: Mazărea aşa zisă americană cu bobul verde, încreţit şi colţuros nu reuşeşte în terenurile noastre, puterea ei de germinaţie este slabă, plantele au ieşit rari, ceea ce se traduce în o producţie mai mică. Grace şi timpuria sunt soiuri convenabile, din punct de vedere al productivităţii. Ele au însă bobul gălbui şi cum pe piaţă se plătesc azi mult mai bine soiurile care şi la maturitate îşi păstrează bobul verde, cum e de pildă Victoria, urmează că în cultura mare va trebui să le preferăm pe acestea.

4. Pentru cultura mazărei în terenurile inundabile pământul e propice, bogat în var, ceea ce se dovedeşte între altele şi prin vegetaţia luxuriantă pe care o are lucerna în acelaşi teren (patru coase). ***Fertilitatea excepţională a acestor terenuri favorizează însă o dezvoltare fără seamăn a buruienilor: Mazărea vegetează bine până începe a lega păstăi, apoi e înăbuşită de acestea. Cultura mazărei nu e deci posibilă în astfel de terenuri decât după mai mulţi ani de cultură a prăşitoarelor, de energică combatere a buruienilor.*** Sfecla de nutreţ şi de zahăr ar fi, după cum vom vedea planta, prin care acest pământ s-ar putea curăţa şi face accesibil pentru orice cultură, ceea ce ar chezăşui maximul de rentă. ***Deocamdată vom cultiva mazărea numai pe grinduri, adică în părţile care au fost inundate mai rar sau de loc şi care sunt şi de mai mulţi ani în cultură.***

Încercări cu fasole şi Soia. S-a urmărit rezolvarea aceloraşi chestiuni, ca la culturile precedente.

Plantele premergătoare au fost ovăzul şi grâul, deci nu cele mai favorabile pentru o cultură de leguminoase.

În parcelele cultivate raţional s-a ogorit toamna; în celelalte s-a semănat într-o singură brazdă. Semănatul s-a făcut în urma plugului cu mâna şi piciorul, în amândouă părţile şi anume la 21 şi 22 Aprilie. S-a dat câte 50 kgr. la hectar.

Răsăritul a avut loc după zece zile: la 2 şi 3 Mai.

S-a prăşit de două ori şi anume: odată la 9 şi 10 Mai, înainte de înflorit şi altă dată la 6-11 Iunie, când păstăile erau încă mici. Înfloritul a ajuns maximul la 7 Iunie.

S-au cultivat soiurile: Zuckeră Nonpareille, Flageolot, Obădată selecţionată, Kaiser şi Copăcică pe câte 1/4 ha, (în două parcele a 1/8). Oloaga de Banat s-a cultivat pe 1/2 ha, în două parcele a 1/4, iar Soia tot pe 1/4 ha în două parcele a 1/8 ha.

Recolta s-a făcut în ordinea următoarea, care pune în lumină, care soiuri sunt timpurii şi care sunt târzii:

1. Flageolet: 15-16 Iulie.
2. Zuchera Nonpareille şi Oloaga de Banat: 21-22 Iulie.
3. Kaiser şi Copăcica: 3-4 August.
4. Obădata selecţionată: 3-4 August.
5. Soia: 13 August.

Bătutul s-a făcut în chipul obicinuit la câteva zile după cules.

Fasolea a suferit turburări însemnate în decursul dezvoltărei ei: după câteva zile de vânturi şi ploaie, însoţită şi de o grindină uşoară în Iunie, foile au ars, au fost sparte şi s-au mănat: (15-18). Influenţele externe n-

Scanned with OKEN Scanner

au avut însă urmări deopotrivă rele pentru toate soiurile. Pentru a pune în evidență deosebirile, am făcut următoarea grupare, în care deoparte sunt soiurile rezistente, de cealaltă cele sensibile.

Rezistente:	Sensibile:
Zuckera Nonpareille	Flageolet
Obădată selecționată	Oloaga de Banat
Kaiser	Copăcica

Cel mai mult a suferit fasolea Flageolet, ea a şi dat producţiunea cea mai mică. Cât priveşte Soia, aceasta a avut o vegetaţie luxuriantă şi a dovedit o rezistenţă fără pereche, atât împotriva agenţilor atmosferici, cât şi împotriva paraziţilor criptogamici.

La fasole, deosebirile de rezistenţă se traduc natural în mari deosebiri de productivitate, după cum se vede din tabloul următor:

Soiul	Partea I în litri	Partea II în litri	Total în kgr.
Oloagă de Banat	100	70	145
Zuckeră Nonpareille	50	35	77
Flageolet	10	5	13
Obădată selecționată	40	36	68
Copăcică	22	10	27
Kaiser	30	18	38
Soia	230	250	375

Concluziunile ce le putem trage:

1. Fasolea este foarte recunoscătoare pentru o cultură îngrijită, singura ogorâre de toamnă a sporit în parcelele tratate astfel (partea I) producţia cu 30%.

2. Dintre soiuri vom prefera pe cele rezistente şi anume: Zuckera Nonpareille, Obădată selecţionată şi Kaiser. Remarcabile prin productivitatea lor sunt în special cele două dintâi. Dintre cele mai puţin rezistente merită totuşi să fie păstrată şi răspândită Oloaga de Banat, care cu toate turburările de vegetaţie pe care le-a avut, a dat producţie tot aşa de bună ca şi Zuckera. În anii mai favorabili fasolei, e de prevăzut că acest soi va întrece pe toate celelalte.

3. ***Soia a dat o producţie: 375 kgr. pe 1/4 ha, deci 15 chintale metrice la hectar. Aceasta s-ar putea numi "leguminoasa terenurilor inundabile"; păcat că extensiunii culturii ei se opune lipsa totală de desfacere.***

Încercări cu linte. Lintea s-a cultivat pe un hectar în 4 parcele. S-a încercat numai un soi: lintea de ***Stocherau***. Partea I-a a fost ogorâtă toamna, partea a II-a a avut o arătură timpurie primăvara, înaintea celei menite a primi sămânţa. Partea I-a s-a sămănat cu maşina la 25 cm. depărtare, a II-a prin împrăştiere şi anume la 19 şi 20 Aprilie.

Cantitatea de sămânţă a fost, socotită la ha:

	Partea I	Partea a II-a
Primele două	93 kg	160 kg
Celelalte două	102 kg	160 kg

Răsăritul s-a putut considera complet la 27 aprilie pentru partea I; câteva zile mai târziu pentru partea a II-a.

Prăşita a fost la 10 mai; în partea a II-a s-au smuls numai buruienile.

Înfloritul a fost la maximum 7-8 iunie; în partea a II-a câteva zile mai târziu.

Recoltatul a avut loc în primele zile ale lui august. Cositura a fost apucată de ploaie pe câmp, a fost însă întoarsă la timp şi n-a suferit. Treeratul s-a făcut cu caii. Producţiunea a fost următoarea pe toată suprafaţa de 1 ha.

Partea I	Partea II
400 lt.=320 kgr.	360 lt.=288 kgr.

deci în total o producţie de 608 kgr. sau 6 chintale motrice la hectar, ceea ce e o producţie mediocră.

Concluziuni.

1. Semănatul prin împrăştiere mai are pe lângă celelalte dezavantagii cunoscute şi pe acela că întârzie vegetaţia.

2. ***Pentru părţile mai uscate şi mai puţin bogate în elemente nutritoare ale moşiei şi în genere, ale terenurilor inundabile, lintea e o cultură foarte preţioasă cu toate că dă o producţie mică şi e mai puţin căutată pe piaţă.*** În adevăr lintea e o plantă care creşte des, umbreşte locul tot aşa de bine ca măzărichea şi-l lasă curat într-o stare admirabilă de reveneală, dospeală şi elasticitate (aceia ce Germanii numesc cu un cuvânt intraductibil Garre). Numai măzărichea mai poate îndeplini aşa de bine această plantă însă dă o rentă şi mai mică şi e cu mult întrecută de alte plante de nutreţ: trifoiul şi lucerna, deci nu o putem cultiva. Ne rămâne deci numai lintea pentru a realiza acea stare prielnică a pământului, zugrăvită mai sus. Pe un pământ prea bogat şi prea ravăn, cum e la noi cel de la câmpul Dunărea, lintea va fi înăbuşită de buruieni. Pe astfel de terenuri concluzia pentru linte e aceiaşi ca şi pentru mazăre.

Încercări cu porumb. Am încercat anul acesta trei varietăţi: „Pignoletto", "Dinte-de-cal" şi „Roşu românesc" şi anume la toate trei câmpurile de încercare. La Tatina cu pământul mai nisipos am cultivat numai Pignoletto pe 1/2 ha în două parcele; la Dunărea, cu pământul adânc şi bogat, specific pentru regiunea inundabilă, numai "Dinte de cal" pe 1 ha în câte două parcele, iar la Surlari s-a cultivat porumb românesc pe 1/2 ha. şi "Dinte de cal" pe un hectar.

Scanned with OKEN Scanner

Am dat astfel fiecărei varietăţi locul cel mai potrivit cu însuşirile ei, pentru a pune plantele în cele mai favorabile condiţiuni de vegetaţie.

Cultura s-a făcut la fel pentru toate trei varietăţile: Planta premergătoare a fost peste tot o cereală: orzoaică, mei, ovăz sau secară.

Parcelele cultivate raţional au fost ogorâte din toamnă, cele cultivate ţărăneşte n-au fost de loc muncite până primăvara. Primăvara s-a efectuat peste tot munca obicinuită: arat, sămănat, grăpat. Sămănătura s-a făcut cu piciorul în brazdă, s-a dat câte 36 litri de sămânţă la hectar, afară de porumbul "Dinte de cal" la care s-a dat 40 litri la ha. S-a semănat peste tot în ziua de 26 aprilie, afară de partea a II-a a porumbului „Pignoletto" şi de porumbul :Dinte de cal" din câmpul Surlari, care s-a semănat la 27, ziua următoare.

Răsărirea prezintă deosebiri interesante: Pentru porumbul „Pignoletto: a avut loc la 9 Mai, pentru „Porumbul românesc" cu două zile mai devreme, iar "Dintele de cal" a răsărit de abia la 16 ale aceleiaşi luni. Această distanţă de timp îşi are explicarea nu numai în faptul că varietatea „Dinte de cal" e o varietate târzie. Tardivitatea ei apare deci chiar de la încolţire: chiar şi în Câmpul Surlari unde pământul nu e aşa de ravăn şi rece ca la Dunărea, "Dinte de cal" a răsărit cu 4 zile mai târziu decât „Porumbul românesc". Tardivitatea aceasta se accentuiază tot mai mult în cursul vegetaţiei până la maturitate.

Prăşitul s-a făcut peste tot în ultimele zile din Mai, iar rărităţul şi îngropatul în prima decadă a lui Iunie.

La 5 Iulie porumbul „Pignoletto", a început să scoată spic, câteva zile după el a urmat cel „Românesc" şi apoi şi "Dinte de cal".

Turburări de vegetaţie de natură patologică n-au fost înregistrate. Trebuie să menţionez însă o turburare care stă în legătură cu felul de cultură: la câmpul Surlari în partea II-a (naţional) răsăritul s-a făcut foarte defectuos. Pentru a repara acest rău am dispus ca parcelele acestea să se întoarcă şi să se semene din nou, aproape o lună mai târziu, la 25 Mai. Această a doua semănătură s-a făcut cu „Pignoletto", singura varietate de la care mai puteam nădăjdui o maturaţie normală, în timpul cât mai rămăsese. Răsărirea s-a făcut foarte repede, după 6 zile, şi dezvoltarea s-a făcut mai frumos decât în partea I-a, ceea ce s-a tradus şi într-o productivitate mai mare. Urmează deci că sămănatul târziu e priincios dezvoltărei, ceea ce-i foarte explicabil, când ştim că porumbul are mai mare nevoie de căldură decât oricare din plantele de mare cultură. Dezavantajul e că porumburile întoarse şi sămănate din nou aşa târziu îşi întârzie mult coacerea, ceea ce zăboveşte recoltarea, deci semănatul grâului care urmează de obicei; plus că un astfel de porumb nu-i încă perfect copt şi e foarte greu de conservat.

Recoltatul a început pentru „Pignoletto" normal sămănat la 3 Septembrie şi s-a continuat zilele următoare, porumbul „românesc" a ajuns la maturitate la 15 Septembrie, recoltatul a început însă câteva zile mai târziu, din motive de ordin economic, porumbul "Dinte de cal" a ajuns la maturitate la 20 Septembrie când a şi început să fie recoltat, la Surlari recolta acestui porumb s-a făcut şi mai târziu, în primele zile ale lui Octombrie.

Producţiunea în ştiuleţi e cuprinsă în următorul tablou. Măsurătoarea s-a făcut cu coşuri a 40 litri.

Tatina		Dunărea	Surlari neinund.		Surlari inund.	
Por. Pignoletto		Por. Dinte de cal	Por. românesc		Por. Dinte de cal	
Partea I	Partea II	I II I II	I	II	I II	I II
35	24	35 27 1) 40 40	38	32	35 36 18 30 2)	

Rezultate. Tabloul de mai sus indică o productivitate în ştiuleţi aproape egală la toate trei varietăţile. Randamentul de boabe este însă foarte diferit: el este de 1 la 2 pentru porumbul "Dinte de cal " şi numai de 1 la 3 pentru porumbul „românesc" şi „Pignoletto". Aşadar productivitatea reală a porumbului "Dinte de cal " e cu mult superioară celorlalte două soiuri cultivate azi în ţară. Asta şi explică răspândirea lui extraordinară din ultimii ani.

Varietatea "Dinte de cal" are însă marele dezavantaj că este foarte târzie. Această însuşire este cu atât mai defavorabilă în regiunea inundabilă, unde toate muncile sunt întârziate din pricina marii umidităţi din primăvară cu două săptămâni. Porumbul acesta abia părăseşte câmpul lui Octombrie, dacă se întâmplă să avem o toamnă ploioasă şi rece semănătura de grâu după porumb e cu neputinţă de făcut.

De aceea unde vrem să avem o cultură de grâu asigurată pe anul viitor, vom prefera porumburile roşii şi pe cele cu bobul mărunt, sticlos, care obţin şi preţuri mai bune pe piaţă.

Întorsul şi sămănatul a doua oară de asemenea îl vom evita, atunci când nu putem semăna altceva decât grâu după porumb.

Încercări cu sfeclă de nutreţ. Varietăţile cultivate au fost: Eckendorfer, Obendorfer şi Mamuth şi anume câte 1/2 ha din fiecare soi, împărţit în două parcele; aceste soiuri au fost studiate şi de P. S. Aurelian între 1865 şi 1867. Trei din parcele s-au ogorât toamna, iar trei nu.

Primăvara s-a arat adânc, s-a grăpat, s-a marcat locul în cruciş şi curmeziş făcându-se cuiburi la 50/35 cm şi apoi s-a sămănat cu mâna în fiecare cuib, aşa că n-a intrat decât câte 12 kgr sămânţă la ha.

Această lucrare s-a făcut la 19, 20 şi 21 Aprilie.

Planta premergătoare a fost pentru Mamuth şi Eckendorfer sparceta, sorgul şi porumbul de nutreţ, iar pentru Obendorfer meiul păsăresc (Setaria).

Din capul locului ţin să accentuez că condiţiile de vegetaţie au fost aici mai favorabile în parcelele din partea II-a, care nu s-au ogorât toamna, ceea ce pare a contrazice toate datele ştiinţei şi experienţei. Lucrul are însă o explicare lămurită: ogorul de toamnă s-a făcut în condiţiuni rele la o mică adâncime, aşa că arătura de primăvară n-a făcut decât să readucă la suprafaţa pământului ceea ce fusese întors toamna, brazda înţelenită de buruieni. Sămănatul, încolţitul şi vegetaţia ulterioară s-a făcut astfel pe un pământ imperfect muncit.

La parcelele nefăcute ogor totul a fost îngropat de arătura de primăvară, locul a rămas curat. Concluziunea pe care o anticipez, este că la sfeclă, ori facem ogor în chip raţional la o adâncime de 30 cm. ori renunţăm cu totul la el.

Scanned with OKEN Scanner

Răsăritul a început pe ici, pe colo, din prima decadă a lui Mai; compact n-au ieşit plantele decât abia la 21 Mai, dupa o epocă de ploi. Prăşitul a început la 31 mai pentru Obendorfer, iar la celelalte două soiuri s-a făcut odată cu răsăritul la 8, 9 iunie. Praşila a doua a avut loc la sfârşitul lui iunie şi începutul lui iulie.

Recoltatul a avut loc între 13 şi 22 Octombrie pentru Eckendorfer şi Obendorfer şi între 24-26 octombrie pentru Mamuth, pe o admirabilă vreme uscată. Sfeclele crescuseră îndeajuns deasupra suprafeţei pământului, iar acest lucru a fost favorizat şi de faptul că pământul nu fusese desfundat la adâncimea cerută şi scosul s-a făcut prin zmulgere fără alte unelte.

Cantităţile obţinute sunt următoarele:

Parcele de câte 1/4 ha.

Eckendorfer		Obendorfer		Mamuth	
Partea I	Partea II	Partea I	Partea II	Partea I	Partea II
8075 kgr.	8540 kgr.	4045 kgr.	7695 kgr.	4920 kgr.	2550 kgr.

Concluziuni. Productivitatea varietăţii de Eckendorfer a fost cu mult superioară celorlalte două. Din acest punct de vedere ea trebuie preferată. Totuşi Obendorfer nu poate fi înlăturată din cultură, fiindcă are alte avantagii foarte preţioase: are o compoziţie mai concentrată, este deci mult mai nutritivă pentru aceiaşi cantitate consumată. ***De obiceiu se cultivă jumătate suprafaţă cu un soi, jumătate cu celălalt: Eckendorfer se dă la vite în prima jumătate a iernei, în a doua jumătate, fiindcă acest din urmă soi, având o compoziţie mai concentrată se şi conservă mult mai bine.***

Productivitatea de 8075 şi 8540 pe 1/4 de hectar adică 34.160 kgr la ha este extraordinar de mulţumitoare. Când pământul ar fi desfundat cum trebuie din toamnă, producţia s-ar urca la 100.000 kgr. la hectar. ***Pământurile regiunei inundabile convin de minune culturei sfeclei. În legătură cu ea s-ar putea face fabrici de zahăr şi întinse crescătorii de animale.***

Această plantă combate mai bine decât oricare altă buruiană, care-i o calamitate pentru regiunea inundabilă. Ea cerând o cultură adâncă, desţeleneşte şi vivifică aceste terenuri, punându-le în stare să dea maximul de producţie şi atunci când e vorba de plante ce urmează. Muncile necesare sfeclei cad în răstimpuri când suntem puţin ocupaţi cu alte lucrări, aşa că şi din punctul de vedere al organizaţiei muncei, ea înfăţişează avantagii excepţionale.

Morcovii de nutreţ. Planta premergătoare a fost meiul românesc (Panicum milliaceum). S-a ogorât toamna partea I-a. Sămănatul s-a făcut la 19 şi 20 Aprilie. Am repetat sămănatul în aceleaşi rânduri pentru a repartiza mai bine sămânţa, care din cauza micimei ei, se împarte după cum se ştie foarte inegal pe unitatea de suprafaţă. S-a dat 8 kgr la ha; rândurile le-am lăsat la depărtarea de 35 cm.

În partea I-a a răsăritului s-a terminat la 20 Mai, fără ca în partea a II-a să fie avut nici măcar până la această dată o încolţire cât de mediocră. De aceia parcela II de 1/4 ha, am întors-o la 27 Mai şi am sămănat-o cu porumb de nutreţ.

În parcela rămasă am dus o luptă înverşunată împotriva buruienilor, numai aşa am putut să salvăm această parcelă. Morcovii cer în adevăr un pământ muncit grădinăreşte şi ori ce încercare care nu ţine seamă de această cerinţă e menită să dea greş. Am prăşit întâia oară între 4 şi 8 Iunie, a doua oară odată cu răritul la mijlocul lui Iunie şi a treia oară în Iulie şi totuşi locul n-a rămas destul de curat.

O apariţie neplăcută a fost ivirea florilor, la multe plante. Morcovul de nutreţ are tendinţa să devină în cultură plantă anuală din bianuală. Am recoltat seminţe din aceste plante pripite, pentru a examina în anul viitor, dacă însuşirea este ereditară sau numai întâmplătoare.

Recoltatul s-a făcut la 31 Octombrie şi 1 Noiembrie şi anume cu ajutorul plugului, care despica pământul, iar în urmă lucrători dărămau pivotul în brazdă.

Cantitatea recoltată a fost de 2650 kgr. adică 10500 la ha, cea ce reprezintă un rezultat mediocru, explicat prin insuficienţa mijloacelor de cultură.

Concluzii. Cultura morcovului de nutreţ e o cultură dificilă şi migăloasă, care nu reuşeşte de cât pe pământuri ce s-au muncit bine şi s-au curăţat de buruieni în timp de mai mulţi ani. Această plantă este totuşi foarte recomandabilă mai ales acolo unde se ţin şi se cresc cai de muncă, pentru care hrănirea cu morcovi e un excelent mijloc dietetic.

Cartofii. Această plantă s-a cultivat numai pe 1/4 ha în câmpul Talina. Soiul ales a fost „Săpunarii vineţi". Planta premergătoare a fost cânepa. Semănatul a avut loc la 14 Aprilie şi s-a făcut cu rariţa la distanţa de 50/50 cm, dându-se 300 kgr. sămânţă. (1200 kgr. la ha)

Plantele au răsărit la 3 Mai, au fost prăşite câteva zile după aceea şi îngropate la 23 şi 24 Mai. Diferite ciuperci parazitare au atacat frunzele începând din Iunie. Vegetaţia a suferit şi de aceia nu s-a putut recolta la 11, 12 August de cât 2070 kgr. (8240 kgr. la ha), ceea ce reprezintă totuşi o producţie suficientă.

Concluzie. ***Cultura cartofilor timpurii s-ar putea extinde, ea dă beneficii mari şi permite semănarea grâului din vreme pentru anul următor. Din nenorocirea acestei extinderei se opune imposibilitatea lărgirii debuşeului.***

Plantele de nutreţ. Pământurile adânci şi umede ale regiunii inundabile sunt pământuri excelente pentru plantele de nutreţ de orice fel. Am cultivat astfel în cele mai bune condiţiuni şi cu cel mai mare succes sorg zaharat şi porumb de nutreţ. Aceste plante recomandabile mai des pentru regiunile mai ridicate şi mai puţin bogate în calce, vor rămâne în regiunea inundabilă de o importanţă secundară, ele sunt cu mult mai întrecute de leguminoasele de nutreţ şi în special de lucernă.

Terenurile din regiunile inundabile ale Dunărei sunt terenuri de aluviune, care s-au format din eroziunea malului înalt bulgăresc. Acest mal este în cea mai mare întindere a lui calcaros, deci ţinând seamă numai de formaţiunea acestor terenuri, ne vom da seama că ele au un dozaj bogat de calce.

Scanned with OKEN Scanner

Această condiţiune, unită cu celelalte însuşiri ale acestor terenuri, le fac foarte proprii pentru cultura lucernei. Această plantă dă la Spanţov patru coase şi anume una la jumătatea lui Mai, alta la sfârşitul lui Iunie, a treia la începutul lui August şi a patra în ultima decadă a lui Septembrie. Cantitatea de masă verde trece de 35.000 kgr. la hectar, în locurile bune.

Lucerna semănată în primăvara aceasta a putut da două coase, caz, pe care nu-l întâlnim în literatura agricolă.

Terenurile inundabile sunt astfel destinate să devină nu numai cele dintâi centre de creştere a animalelor, dar şi locul de unde întreaga ţară s-ar putea aproviziona cu sămânţa de lucernă.

Încheere (1910-1911). Învăţămintele practice ale încercărilor de mai sus le vom utiliza în organizarea exploatărilor agricole din regiunea inundabilă. Pentru campania agricolă viitoare vom lărgi cercul cercetărilor examinând cultura grâului de primăvară, a uleioaselor, a sfeclelor de zahăr, a sfeclelor de nutreţ în vederea producerii de sămânţă şi vom încerca şi unele culturi speciale. Vom urmări de asemenea în decurs de mai mulţi ani influenţa asolamentului raţional asupra rodniciei solului. Vom continua studiul diferitelor soiuri, iar pentru cercetări mai precise şi cu un mai riguros caracter ştiinţific ca selecţionările şi hibridările, am înfiinţat o grădină de ameliorare.

Concluzie (1910/1911). Analizând rezultatele obţinute în „Câmpurile de încercare" (1910-1911), unde s-au organizat experienţe conform „tehnicii experimentale", constatăm uşor obiectivele propuse de autor, organizarea cercetării şi interpretarea cauzală a comportării plantelor în condiţiile de sol şi climă date.

Obiectivul principal de studiu a fost influenţa solului din terenul îndiguit în lunca Dunării, asupra vegetaţiei şi producţiei, la un mare număr de plante cultivate în ţară. În raport cu acesta au fost studiate soiuri pentru fiecare cultură şi s-au aplicat metode de cultură noi, comparativ cu procedeele tradiţionale. Aplicarea lor s-a făcut în funcţie de condiţiile de climă şi sol (1910-1911), cu mijloace tehnice primitive, care au permis numai o apreciere aproximativă a nivelului producţiei, la toate culturile realizate. Totuşi, pentru prima fază de studiu a obiectivelor produse, au existat argumente ce au permis constatarea efectului solului din lunca inundabilă asupra nivelului producţiei, compararea şi valoarea soiurilor „încercate" şi efectul metodelor de lucru aplicate.

Autorul a prezentat o analiză pertinentă asupra fiecărei plante de cultură în stilul clasic, plecând de la scopul „încercării", soiurile utilizate, metodele de lucru aplicate, până la recoltare inclusiv şi evoluţia plantelor în vegetaţie în raport cu factorii de vegetaţie (sol, climă) şi lucrările aplicate.

Parcurgând integral „darea de seamă" constatăm că este redată la un nivel egal faţă de rezultatele obţinute la „Staţiunea Agronomică", unde activau savanţi recunoscuţi.

Unele analize şi concluzii din rezultatele „încercărilor" sunt raţional expuse şi au putut fi regăsite în lucrări publicate pe parcursul secolului XX, inclusiv în cursuri de specialitate. Acestea sunt marcate în textul original prezentat anterior. Nu este necesar să revenim asupra lor.

Trebuie remarcat faptul că volumul observaţiilor, corelaţia privind vegetaţia plantelor, lucrările aplicate şi nivelul producţiei, au fost analizate la un înalt nivel, iar volumul de observaţii şi nivelul lor raţional se înscriu pe treapta unui cercetător consacrat de certă valoare. Dr. Ionescu-Şişeşti era în primul an de activitate şi avea 26 de ani.

Dare de seamă: Anul II - 1911/1912

În al doilea an de activitate, obiectivele de încercare au fost extinse: la grâu, bunăoară, au fost notate destul de riguros datele fenologice şi s-a extins numărul de soiuri, între care a apărut vestitul Shireff Squarehead. A efectuat măsurători biometrice asupra plantelor, formând baza de date pentru caracterizarea morfologică a soiurilor, urmând exemplele date de C. Sandu Aldea, Vlad Cârnu Munteanu şi Corneliu Roman, din prima generaţie de cercetători români asupra grâului. A dat explicaţii clare asupra producţiei obţinute la cultura semănată prin împrăştiere şi în rânduri, pentru că atunci cultivatorii trebuiau lămuriţi ca să accepte superioritatea acestei metode. A demonstrat apoi importanţa densităţii culturii, semănând două variante cu norme diferite de sămânţă la hectar, obţinând 7,93 hl/ha spor la varianta cu densitate mai mare (635 kg/ha). Cercetările din acest an au evidenţiat superioritatea soiului Squarehead, care ulterior a fost mai mulţi ani inclus în lucrări de ameliorare.

A pus în cultură patru soiuri de mazăre, făcând observaţii şi determinări, asemănătoare celor de la grâu; la fasole, la fel. A preluat în plus în „încercări" noi culturi: rapiţa, inul şi macul. În general, producţiile din acest an au depăşit nivelul anului precedent. Pare interesant să menţionăm, că la prima încercare a culturii macului, pe terenul de la Spanţov s-a obţinut o producţie de 240 kg/ha **(8),** faţă de valori ce au ajuns la 800-1200 kg spre sfârşitul secolului.

Dare de seamă: Anul III - 1912/1913

Rezultatele lucrărilor pe anul 1912/1913 au fost publicate în revista „Viaţa Agricolă" nr. 18/1913, sub titlul „Culturi experimentale făcute la Spanţov în anul 1912-1913", cu menţiunea că „Observaţiile zilnice şi înregistrările s-au făcut de domnii N. Stănescu şi C. Andrescu". Deşi nu mai avea locul de muncă permanent la Spanţov, din respect pentru Anghel Saligny şi din dorinţa de a stabili concluzii asupra „încercărilor" făcute, dr. Gh. Ionescu-Siseşti a continuat experienţele începute în anul 1910. Încheia un ciclu scurt de cercetare important.

Scanned with OKEN Scanner

Acest ultim an a fost mai amplu în cercetări, cu obiective raţional alese, care au adus rezultate importante pentru cultura unor plante în zona inundabilă Spanţov. La grâu se căuta soiul cel mai bun, cantitatea de sămânţă potrivită, amplasând chiar şi o experienţă cu îngrăşăminte. Se remarcă obţinerea unei producţii de 35 hl/ha (cca. 2800 kg/ha) la soiul Squarehead, cu o densitate obţinută prin cantitatea de 220 kg sămânţă/ha, pe care nici marii proprietari şi nici ţăranii n-au aplicat-o, ei fiind statorniciţi la 160 kg/ha.

Desigur, ridicarea densităţii pretindea fertilizare mai bună, care atunci nu era posibilă, în starea lor financiară, aşa că această recomandare a rămas pentru cultura intensivă realizată treptat după anul 1970. Această cercetare se autoriza prin respectarea suprafeţei de teren egală pentru variante, pe un teren cu fertilitate uniformă.

Rezultele experimentării cu îngrăşăminte sunt prezentate într-un tabel sintetic, conceput cu inteligenţă, din care se pot constata clar rezultatele obţinute şi merită o reproducere în original, pentru faptul că a fost prima încercare de a realiza o experienţă cu îngrăşăminte pe soluri nestudiate până la acea dată.

Experienţă cu îngrăşăminte la grâu (1912/1913)

	Parcela 1	Parcela 1′	Parcela 2	Parcela 2′	Parcela 3	Parcela 3′	Parcela 4	Parcela 4′	Parcela 5	Parcela 5′
Fosfor = P	-	-	16 kgr. superfosfat	16 kgr. superfosfat	16 kgr. superfosfat	16 kgr. superfosfat	-	-	16 kgr. superfosfat	16 kgr. superfosfat
Potasiu = K	-	-	10 kgr. sare de K	10 kgr. sare de K	-	-	10 kgr. sare de K	10 kgr. sare de K	10 kgr. sare de K	10 kgr. sare de K
Azot = N	-	-	-	-	16,5 kgr. salpetru	800 kgr. compost	16,5 kgr. salpetru	800 kgr. compost	16,5 kgr. salpetru	800 kgr. compost
Epoca înfloritului	15-17 mai		15-17 mai		15-17 mai		15-17 mai		15-17 mai	
Vegetaţia la 19 mai	Bună		Mai bună ca în 1. Plantele ceva mai înalte ca vegetaţie		Spicul ceva mai plin ca în 2. Planta mai frumoasă. Vegetaţia mai întârziată		Vegetaţia mai bogată ca la 3, mai verde. Întârziat ca vegetaţie		Vegetaţia mai luxuriantă. Pete pe grâu căzut. Mai puţin întârziat ca 3 şi 4.	
Producţia/ 1000 m^2	150 lt.	135 lt.	150 lt.	125 lt.	149 lt.	125 lt.	123 lt.	139 lt.	160 lt.	135 lt.
Total de câte 2	285 lt.		275 lt.		274 lt.		262 lt.		295 lt.	
Producţia* Kg/ha	1170	1050	1170	975	1162	975	954	1084	1248	1053

*MH = 78 kg

Rezultatele arată o producţie redusă pentru aşteptările de la aceste soluri, însă condiţiile tehnice, nu permiteau mai mult. Nivelul dozelor de îngrăşăminte, probabil s-a stabilit atât de mic, având miza unei fertilităţi naturale ridicată a solului. Experienţa îşi menţine importanţa prin „primatul" ei pe solurile respective şi modul de prezentare.

Nu este cazul să analizăm rezultatele obţinute, pentru că avem „concluzia" autorului, clară la această primă experienţă a sa cu îngrăşăminte: ‹‹Concluzia este că pentru pământul şi anul în care s-a experimentat, îngrăşarea nu este rentabilă. Parcela îngrăşată complet abia a dat un uşor spor de producţie, asupra celui neîngrăşat în prima serie, iar în seria a II-a, producţia a fost egală. Pământul de la Spanţov se găseşte în echilibru static (stabil), chiar în punctul unde am experimentat şi care a fost anume ales, ca fiind mai sărac. A da numai unul sau două din aceste două elemente înseamnă a tulbura echilibrul şi a avea rezultate tocmai opuse celor aşteptate pe pământuri mai slabe. Totuşi rămâne o indicaţiune (indiciu) asupra compoziţiei pământului şi asupra eventualelor lui necesităţi viitoare. Această indicaţiune rezultă din faptul că cel mai favorabil rezultat l-a dat parcela care n-a primit fosfor, ci numai potasiu şi azot. ***Cea dintâi lipsă, care se va resimţi, va fi deci cea de fosfor.››*** **(9)**

Văzând astăzi rezultatele, ele arată o producţie redusă faţă de aşteptările de pe acele soluri, însă condiţiile tehnice ale momentului nu permiteau mai mult. Nivelul dozelor de îngrăşăminte, probabil, s-a stabilit atât de mic având în vedere fertilitatea ridicată a solului. Nivelul de analiză a rezultatelor obţinute este corespunzător unui cercetător consacrat, cu ani de experienţă în urmă, iar cercetătorul era în primii trei ani de activitate.

Experienţele din acest an (1912/1913) au fost aproape la fel de complexe şi la restul culturilor experimentale, ca şi la grâu; acestea au fost rapiţa, orzul, ovăzul, mazărea, inul (de ulei), fasolea, cartoful şi porumbul. Ca experienţă nouă s-a urmărit rolul inului în asolament, ca plantă premergătoare.

În finalul perioadei de „încercări" şi cercetare, ce a durat din toamna anului 1912 până în toamna anului 1913, ultimul an la Spanţov, dr. Gh. Ionescu-Siseşti, lasă o „Încheiere", unde aduce explicaţii suplimentare legate de activitatea sa, pe care o reproducem:

Scanned with OKEN Scanner

Încheiere (G. Ionescu-Şişeşti)

Se vede din această dare de seamă, că anul acesta am dirijat experimentarea mai ales în vederea rezolvării unor chestiuni de tehnică culturală şi că am dobândit rezultatele care pot fi direct utile agriculturei mari[13].

Vom menţine un program în anii următori şi vom căuta în special să rezolvăm problema arăturilor adânci în comparaţie cu arăturile superficiale. Am arătat în recenzia lucrării lui Jermolof (Ermilov) asupra agriculturei Rusiei, că sunt unii agronomi care preconizează pentru regiunile mai uscate cultura (arătura) superficială. De asemenea bazat pe cunoaşterea literaturei şi propria experienţă, dr. Augustin, Berlin, examinând această chestiune într-un articol din „Illustrierte landwirtschaftliche Zeitung": „Influenţa mobilizării subsolului asupra cantităţii recoltei" spune: Prin o prea mare mobilizare a subsolului se poate influenţa în mod defavorabil recolta şi în cazuri determinate este mai raţional şi mai rentabil a rămâne la cultura superficială. Problema este de cea mai mare importanţă şi pentru noi şi vom căuta s'o rezolvim.

Vom căuta de asemenea să ne punem în concordanţă pe cât posibil, cu programul experimental al Direcţiunei Agriculturei, pentru că suntem convinşi că numai o experimentare consecventă, executată deodată în mai multe puncte ale ţărei, unitar condusă şi interpretată cu competenţă, poate aduce agriculturei ţărei şi ştiinţei agricole foloase reale (avem embrionul ideii ICAR-ului).

3.5. Concluzii generale

Aceste concluzii generale se cuvin asupra acestor „încercări" şi experimente efectuate de tânărul dr. Gh. Ionescu-Sişeşti, în scopul cultivării solurilor inundabile din Lunca Dunării, după îndiguiri şi disecări, pentru rolul de „primat" şi pentru numeroasele obiective propuse şi realizabile în mare parte. Este prima sa lucrare publicată despre rezultatele de „încercare".

a. Au fost „încercări" în cultură, pe solurile amintite de la Spanţov, pentru aproape toate plantele de câmp aflate în agricultura ţării.

b. Pentru unele plante cultivate s-au studiat mai multe soiuri, făcând recomandări pentru cele mai valoroase.

c. S-au stabilit elementele principale de tehnologie pentru plantele cultivate, pe aceste terenuri, cu accent asupra grâului, porumbului, fasolei şi sfeclei: lucrările solului, distanţa de semănat, cantitatea de sămânţă, lucrările de îngrijire, boli şi dăunători ce au apărut la plante, la sol şi pentru celelalte culturi încercate;

d. S-au aplicat în paralel metode din agricultura tradiţională ţărănească şi metode noi, cum a fost semănatul grâului prin împrăştiere şi în rânduri ş.a.

e. A fost analizat raţional nivelul producţiei obţinute, specificând şi cauzele agronomice ale situaţiilor în care au fost şi nereuşitele, ştiind că nivelul recoltei trebuia să justifice preluarea în producţie a terenurilor din categoria celui de la Spanţov.

f. Nivelul producţiilor maxime obţinute la Spanţov în cercetările dr. G. Ionescu-Sişeşti au fost superioare producţiei medii, pe ţară, după 15 ani (1928); după cum se constată în tabelul următor:

Producţia/ha a culturilor încercate (hl/ha

Cultura		Grâu	Orz	Ovăz	Porumb	Fasole	Mazăre	Linte	Rapiţă	In	Cartof
Spanţov, 1913	Hl/ha	35,40	43,40	81,00	28,48	8,84	10,80	6,08	35,00	6,40	79,04
Producţia medie* 1923-1928	q/ha	10,33	7,05	6,76	11,42	8,50	8,40	6,70	3,90	3,20	95,6

*Juliu Prodan: Flora pentru determinarea şi descrierea plantelor care cresc în România. Tip. Cartea Românească, Cluj, 1939, pp.655, 659,660

4. FERMA ŞCOLII CENTRALE DE AGRICULTURĂ HERĂSTRĂU

Dr. Gh. Ionescu-Sişeşti s-a angajat cu toată pasiunea în activitatea de la Spanţov, pe baza unei pregătiri de specialitate temeinice, a facturii psihice şi educaţiei profesional-morale de înaltă calitate, dobândite din familie şi şcolile în care a studiat. Respectând scopul activităţilor generale proiectate la Spanţov, a elaborat un plan de activitate original, cu obiective clar prevăzute, urmărite şi realizate prin „încercările" organizate, pe care le-a descris într-o lucrare de sinteză ce aducea concluzii practice importante. Acestea susţineau ideea privind introducerea în circuitul agricol al terenurilor inundabile îndiguite. În această situaţie nu era preocupat de a găsi un alt loc de muncă imediat; ţinea mult să-i aducă mulţumire inginerului Saligny, prin munca şi rezultatele sale. Dar, cum întâmplările aduc schimbări neprevăzute în viaţa omului, „Congresul agricol" din toamna anului 1912, când avea aproape doi ani de activitate la Spanţov, a constituit un eveniment cu o astfel de întâmplare.

Impresia excelentă făcută ministrului agriculturii N. Filipescu (1812-1910) (cunoscut om politic), prin susţinerea lucrării: „Despre grâu din punct de vedere fitotehnic", i-a dat o şansă nouă. Cum ştim, ministrul i-a oferit postul de „administrator" al fermei Şcolii Superioare de Agricultură Herăstău, despărţindu-se cu greu de munca sa de la Spanţov.

[13] În afară de acestea, am început o examinare prealabilă a mai multor provenienţe de grâu cultivate în ţară, am făcut lucrări în vederea selecţionării grâului românesc şi am întreprins aclimatizarea unor varietăţi de soia, menite a da material pentru industria oleiului ce ia naştere şi la noi. Aceste experienţe cerând un ciclu de mai mulţi ani, rezultatele lor nu sunt încă încheiate şi deci nu se pot publica.

Scanned with OKEN Scanner

Astfel, a fost numit în această funcţie la 15 decembrie 1912, preluând activitatea la 7 ianuarie 1913 **(10)**. Vedem că perioada activităţii sale la „Clinciu Spanţov", ca angajat permanent, a durat un an şi nouă luni. A acceptat această numire deşi se pregătea să participe la un concurs pentru „Conferinţa de agronomie" despre care se credea că va fi înfiinţată pe lângă „Facultatea de Ştiinţe" a „Universităţii Bucureşti", ca la Iaşi.

Un post universitar era favorabil căsătoriei la care spera. Iată descrierea făcută de el despre întâlnirea cu ministrul N. Filipescu:

„Congresul agricol" din toamna anului 1912 şi urmările lui:

‹‹La acest congres am ţinut o conferinţă despre grâu din punct de vedere fitotehnic; asista şi ministrul agriculturii N. Filipescu. I-a plăcut conferinţa şi poate şi modul de judecată. După şedinţă m-a luat la el, într-o lungă convorbire, până la el acasă. Mi-a dăruit o carte: „La Russie agricole devant la crise agraire", de Jermolof (Ermilov).

M-a întrebat ce năzuinţe am. Am răspuns, sincer că doresc să mă prezint la examenul de docenţă şi să candidez la conferinţa de agronomie ce se înfiinţase sau era pe cale a se înfiinţa pe lângă Facultatea de ştiinţe din Bucureşti (aşa cum se făcuse mai înainte la Iaşi). În îndeplinirea acestor planuri ministrul nu putea da un ajutor direct. Mi-a oferit postul de administrator al fermei „Şcoalei Superioare de Agricultură Herăstrău". M-am apărat cât am putut pentru că ştiam că-l voi avea şef pe G. Nicoleanu. Acesta nu-mi arătase deloc bunăvoinţă, cu un an şi jumătate înainte, când căutam un post.

N-am putut rezista până la sfârşit. Directorul meu general, A. Saligny, mă sfătuia şi el să nu mă duc în acel post pentru că nu se putea lucra cu G. Nicoleanu şi voi avea numai neplăceri, ceea ce s-a adeverit.

Postul de administrator al fermei Şcoalei nici nu era liber. El era ocupat de un agronom cu câţiva ani mai mare ca mine, care lucrase înainte în calitate de conferenţiar pentru practica studenţilor la ferma Studina: D. Andronescu. Ministrul i-a cerut lui Andronescu să-i spună ce orice alt post solicită, pentru a face liber postul de la fermă. Andronescu a cerut o bursă pentru a studia în America. Bursa i s-a dat, şi după ce a terminat studiile de specializare pe care dorea să le facă a rămas mai mulţi ani în America.››

La ferma Herăstrău, 15 decembrie 1912 (1 ianuarie 1913) - 1 aprilie 1914

‹‹Am fost numit administrator al fermei la 15 decembrie 1912 şi am luat ferma în primire la 1 ianuarie 1913.

Am păstrat în acest an un oarecare contact cu serviciul meu anterior, pentru că directorul general, Saligny, m-a rugat să merg din când în când la Spanţov pentru a continua experienţele şi pentru a îndruma ferma din punct de vedere tehnic.

La Herăstrău am găsit mizerie, ruină şi debandadă. Am căutat să pun ordine, să insuflu tuturor un spirit nou. Nu am avut nici un sprijin din partea Direcţiei din Minister, pe care o conducea Nicoleanu. Nici secretarul general, Lucasievici, nu arăta înţelegere, nici bunăvoinţă. Contam numai pe sprijinul ministrului. Dar, ministrul a părăsit curând ministerul, din cauza unor neînţelegeri politice. Am făcut totuşi ce am putut. Rezultatele sunt cuprinse în broşura „Ferma Herăstrău" **(11)**››

În anul 1913 a fost interesat şi de activitatea de la Spanţov, pentru care a proiectat „încercările" şi a elaborat darea de seamă, însă noua sa activitate l-a cuprins din plin pentru Ferma Herăstrău. Rezultatele obţinute au fost publicate în „Viaţa agricolă", nr. 1, nr. 2, 1914, având în introducere un „istoric", aşa cum se cuvine în aceste situaţii. Câteva date de aici merită reproduse. Autorul arată că ferma datează din 1869, ‹‹când şcoala a fost mutată unde se găseşte astăzi››, fără să precizeze un fapt obligatoriu, că şcoala a fost mutată de la Pantelimon, prin eforturile lui P. S. Aurelian, care a înfiinţat ferma în condiţii foarte nefavorabile, pe care a întreţinut-o ani mulţi prin eforturi personale, cu o suprafaţă de peste 400 ha. Făcând apoi o omisiune conştientă în privinţa lui Aurelian, care a înfiinţat ferma, autorul aminteşte numai numele directorilor şcolii care i-au urmat lui Cârnu Munteanu, urmaşul lui Aurelian, şi administratorii fermei. În prezentarea activităţii lui V. Cârnu Munteanu, spunea că „la început, ferma avea 321,9 ha, iar la preluarea făcută de Gh. Ionescu-Şişeşti în 1913, mai rămâneau 143,55 ha, în urma cedărilor penru diferite nevoi ale capitalei şi altele.

La preluarea fermei, administratorul s-a angajat să pună în aplicare programul de activitate, în condiţiile funcţionării ei, separat de şcoală, aflându-se sub controlul Ministerului agriculturii din anul 1911. Se mai acceptă şi previziunea că „suprafaţa va scădea în continuare în urma solicitărilor imperative". În aceste condiţii impuse administratorului, autorul, exprimându-şi poziţia arată că, „Scopul fermei este: a) să dea prilej elevilor Şcoalei Centrale de Agricultură să-şi însuşească cultura practică; b) să contribuie ca şi celelalte ferme model ale statului la progresul agriculturii ţării. Apoi este prezentată aşezarea fermei, o schiţă şi terenul (solul).

4.1. Asolamentul şi culturile din ferma Herăstrău

Lucrarea se referă la culturile şi asolamentul organizat de către administraţie care spune: ‹‹Pe această suprafaţă am ajuns la concluzia că asolamentul de 4 ani este cel mai potrivit cu menirea formei şi situaţiunea ei naturală şi economică.››, şi îl prezintă astfel: 1. Prăşitoare (porumb, sfecle) şi plante de nutreţ cu bălegar; 2. Cereale de primăvară (ovăz, dughie), 3. Oleaginoase (rapiţă), leguminoase (pentru seminţe) şi borceag; 4. Cereale de toamnă (grâu, orz). Asolamentul includea 14 culturi, cele mai importante din agricultura zonei şi a ţării: grâul, orzul, rapiţa, măzărichea, mazărea, bobul, ovăzul, fasolea, porumbul, sfecla de zahăr, sfecla de nutreţ.

Scanned with OKEN Scanner

Constatăm că această organizare corespundea celor două scopuri principale pe care le avea ferma. Se mai vede în ansamblu, că și observațiile asupra fiecărei culturi aveau un scop didactic-științific și unul practic.

La grâu și orz s-a urmărit producția soiurilor față de agrotehnica aplicată, unde Roșu Uriaș și Bălan, s-au dovedit diferite ca potențial al producției (Roșu Uriaș-1833 kg/ha; Bălan-1459 kg/ha), dar, luăm în considerare că soiul Bălan a avut o premergătoare slabă și a fost semănat mai târziu. Remarcăm producția de 3511 kg/ha obținută de soiul de orz Studina (în 1913) și încercarea de a semăna orz de toamnă la 4 martie, unde a obținut o producție de 1573 kg/ha. Era încercarea specialistului.

Rapița a fost „la modă" în acel timp, ca acum (2005-2016) iar semănată la distanțe diferite între rânduri simple, duble și cuiburi; la varianta „rânduri simple la 25 cm" s-au recoltat 1987 kg/ha, față de 1787 kg/ha media variantelor. Era introdusă în cultură Rapița Colza.

Leguminoasele le-a cultivat mai ales pentru rolul de bune premergătoare, semănate la 30 cm între rânduri. Azi, ne pare curios că nici în vest, în acei ani, nu era cultivată mazărea la 12,5 cm, măsură prin care se combăteau buruienile, dacă și planta premergătoare era bine aleasă și terenul pregătit corespunzător.

La soia, autorul remarcă importanța sa foarte mare pentru industria uleiului, și pentru ‹‹reziduurile acestei industrii››, turtele de soia care alcătuiesc nutreț concentrat pentru vite.››

Atunci, dr. G. Ionescu Șișești mai spunea despre vite: ‹‹Încercările de cultură ce se fac cu această plantă, nu pot, prin urmare, să aibă alt țel decât aceasta și deci trebuie să preferăm varietățile și soiurile bogate în ulei. Germania și Anglia importă anual sute de mii de tone de soia, și dacă noi am reuși, aclimatizând soiuri pestrițe, să producem pentru export, am contribui la rezolvarea celei mai importante probleme din tehnica agricolă românească, problemele asolamentului și în special a găsirii unor bune premergătoare pentru grâu.›› **(12)**

La Herăstrău a repetat experiența cu îngrășăminte la „inul pentru ulei" sporind dozele, introducând azotul la toate variantele (NPK) și ajungând la o producție de 670 kg/ha în varianta ($K_{20}.N_{20}$), sare potasică 20 kg/ha și salpetru 20 kg/ha, un nivel acceptabil pentru acea perioadă.

Cultura porumbului a fost organizată pentru studiul a patru soiuri și încercarea utilizării a două mașini de semănat. A stabilit prin observații unele aspecte practice de mare importanță. Autorul observa că, deși porumbul Românesc, care era tardiv, a fost supus selecției pentru îmbunătățirea precocității, la Stațiunea Agronomică, s-a dovedit că n-a putut fi influențată pozitiv. Astfel, la Herăstrău a ajuns la maturitate la 15 octombrie; însă, a obținut o producție de 4502 kg/ha, ceea ce era foarte mult, față de soiurile timpurii, recoltate între 19-26 august: Hângenese, Szekely, Alcsouth **(13)**; fiind mai mare cu peste 30%.

Pentru semănat a folosit mașina Lister, o rariță pe un rând, ce semăna în cuiburi, cu un randament de 1 ha/zi, față de 5 ha, după cum era recomandată. Tipul Snack a dat rezultate superioare, cu aproape 20% la producția obținută. În altă concluzie, autorul constată că semănatul grâului la timpul potrivit se poate face numai după soiurile timpurii de porumb, care în experiența sa au ajuns la producții de 2975 kg/ha la soiul Hăngănesc.

Producția la sfecla de zahăr s-a ridicat la 18.242 kg/ha, ‹‹în primul rând din cauza faptului că terenul n-a primit toamna arătură profundă, pentru sfecla de zahăr, care se dezvoltă după cum se știe în adâncime, este foarte recunoscătoare.›› **(14)** În schimb, la sfecla furajeră, cu arătură de desfundare la 35 cm, producția s-a ridicat la 59.440 kg/ha, realizând o valoare deosebită. Însă, varianta cu arătură la 20 cm (efectuată chiar în primăvară) semănată cu soiul Eckendorfer a produs 65.606 kg/ha, pentru că acest soi crește în pământ numai 25-30% din lungimea rădăcinii. **Explicația rațională a autorului a fost că în cazul desfundării, solul mai puțin fertil a ajuns spre suprafața, stânjenind nutriția plantelor** și completează astfel: ‹‹Cultura (arătura) adâncă are astfel tainele ei care trebuiesc cunoscute, dacă e vorba și înțelegem surprizele ce ne rezervă și să n-o lăsăm să se discrediteze prin nereușite a căror explicație nu se cunoaște.›› **(15)** Această precizare venea în situația în care arătura adâncă nu a fost primită cu multă voie bună, din cauza greutăților tehnice de realizare, în lipsa forței de tracțiune și a plugurilor adecvate, care aveau preturi greu abordabile, chiar la nivelul marilor proprietari.

La cartof s-a plantat cantitatea de 3000 kg tuberculi, la distanțe de 56/40 cm și s-a recoltat 12.600 kg/ha. Evident era tratată cu slabă atenție această cultură, care urma să facă mari progrese în Europa, dar după 50 ani.

Pentru culturile de nutreț s-a folosit tehnologia cunoscută de la „Stațiunea Agronomică", având și amprenta specialistului. Bunăoară, în borceagul de primăvară, a fost semănat muștar cu rol de „condiment" pentru animale.

Lucerna, care fusese cercetată înainte la „Stațiunea Agronomică", a fost amplasată într-o cultură de producție factorială, urmărind influența adâncimii arăturii, semănatul sub plante protectoare și distanța între rânduri.

Caracteristicile variantelor sunt tipice unei experiențe clasice, numai că aceasta nu a fost amplasată conform tehnicii experimentale, iar la stabilirea fiecărei variante, s-a bazat pe ideea „încercării". Bunăoară, s-au stabilit două variante de adâncime a arăturii la 35 și 45 cm, în baza faptului că planta are o rădăcină dezvoltată. Însă nu era stabilită experimental zona din sol, de unde prin rădăcina planta procură elemente nutritive. Era și este cert că arătura la acea adâncime poate aduce spre suprafață pământ slab fertil și se produce un amestec cu cel fertil.

Ulterior, la 1920, germanul dr. Eduard Birnbauer, în lucrarea „Cultura plantelor de câmp", manual; apoi Ion Safta în „Fitotehnica vol. III" 1960, tratat științific, recomandă

Scanned with OKEN Scanner

adâncimea de 20-30 cm, respectiv 25-27 cm, care astăzi variază în funcție de grosimea stratului de sol și planta cultivată. Semănatul în rânduri simple, duble și în benzi, venea după ce era stabilit că semănatul în rânduri simple este potrivit, la fel și semănatul fără plantă protectoare. **(16) (17).**

Concluziile stabilite asupra acestei experiențe cu lucernă spuneau că: 1) Planta premergătoare a avut un efect defavorabil; 2) Lucerna este recunoscătoare la desfundare (arătură foarte adâncă); 3) Cel mai bun rezultat l-a dat semănătura în rânduri quadruble (benzi).

Pentru a completa amploarea activității fermei, administratorul ei, dr. G. Ionescu Șișești a prezentat și rezultatele unei „încercări" personale, cu valoare de primat, cu titlul „Cum am înființat prima pășune artificială, la Herăstrău". Explicând originea ideii sale, autorul spunea că: ‹‹Ferma Herăstrău avea până în anul 1913 o pășune naturală, care prin îngrijiri culturale dădea o producție îndestulătoare dar, prin cesiuni făcute către Primăria Capitalei, această pășune s-a redus la o treime.›› Pentru cultura semănată a ales un teren de 7700 m pătrați, de o slabă calitate pe care l-a fertilizat cu 15,4 t/ha gunoi și a cultivat în primul an porumb, ca plantă premergătoare. A semănat un amestec de graminee și leguminoase furajere, sub ovăz, ca plantă protectoare. Inițial a făcut un studiu rațional asupra alcătuirii proporționale a amestecului de specii, stabilind un număr de 11 graminee; 7 cu port scund și 4 cu port înalt. Apoi, a descris lucrările efectuate și mersul vegetației. Rezultatul a fost excelent. Deși nu se comunică rezultatele gravimetrice, în încheiere autorul spune: ‹‹Metoda după care am procedat la înființarea acestei pășuni, dându-ne cele mai bune rezultate, o recomandăm tuturor agronomilor care vor fi chemați să rezolve problemele similare.››

Este cazul să menționăm că pășunea de la ferma Herăstrău a fost prima realizare gândită agronomic în sudul țării (1913), urmând culturii de lolium italicum înființate în anul 1906 de către profesorul George Maior[14] pe o suprafață de 620 pogoane, sub forma unei culturi pure de graminee furajere în Moldova. Era o notă inspirată din spiritul său critic nativ.

Pentru a vedea amploarea activității din Ferma Herăstrău, în material se face o prezentare dezvoltată și asupra unor activități din „sectorul zootehnic", descriind „Vitele de rentă și laptăria", unde se preciza: ‹‹Pentru a putea urmări variațiunile în cantitatea și calitatea laptelui în legătură cu anotimpul și cu regimul de nutriție, am alcătuit tabele grafice pentru mai multe animale individual, în anul 1913.›› Se vorbește apoi despre conținutul de grăsime din lapte și aparatura folosită; despre prelucrarea laptelui, care se făcea; despre creșterea viteilor și a porcilor. Se face apoi o încheiere, descriind îmbunătățirile necesare pentru o activitate de calitate superioară, spunând ‹‹Toate aceste lipsuri ar trebui în viitor îndreptate, ca activitatea noastră să fie mai rodnică și înrâurirea pe care Ferma ar trebui să o exercite, să fie mai eficace și mai binefăcătoare. Acest material anexat la lucrarea-raport a dr-lui G. Ionescu Șișești era semnat de W. Keischl.

În concluzie, putem spune că dr. G. Ionescu Șișești a tratat sarcinile sale cu maximă responsabilitate și competență, realizând și o analiză agronomică de înalt nivel asupra organizării fermei Herăstrău și a rezultatelor de producție obținute la culturile din asolament, în condiții economice precare.

Vom reține și observația sa privind starea fermei la data preluării, fapt pe care l-a repetat când prelua o nouă funcție.

Considerăm că această lucrare monografică poate cuprinde, în original, „Încheierea", la prezentarea rezultatelor pe anul 1913 de către dr. G. Ionescu Șișești, ca o privire generală asupra activității viitoare, stabilită de Onor. Minister, ceea ce dovedește hotărârea sa de a-și continua activitatea acolo.

Încheere

Pentru viitor s-a stabilit de către comisiunea câmpurilor de experiență, alcătuită de Onor. Minister, un program de activitate pentru un ciclu de 5 ani, care cuprinde următoarele puncte:

1. Arăturile adânci în comparație cu straturile superficiale de 12 cm, 20 cm și 25 cm.
2. Chestiunea semănăturilor în cruce, rânduri simple și duble.
3. Chestiunea nutreților ansilate.
4. Porumburile timpurii.
5. Experiențe în mare cu diferite plante recomandate de stațiunea agronomică.
6. Producțiunea de sămânță de bună calitate.

Odată cu executarea acestui program, ferma își va continua activitatea zootehnică despre care va fi vorba în capitolul IV.

Pentru urmărirea unor probleme fitotehnice de ordin mai meticulos și care cer încercări în mai mulți ani ferma are o suprafață de 13.510 mp în divizia I, rezervată acestora.

Pentru campania agricolă viitoare, inaugurată după planul de cultură stabilită și descris în paragraful II al acestui capitol și în conformitate cu programul de activitate fixate de Onor. Minister, ferma are încă disponibilă o suprafață de 124 ha. 5163 mp, ai cărei repartizare pe divizii se vede în schița de plan de la pagina 9.

Pentru că și acum, după 100 de ani, Ferma Herăstrău provoacă analize și discuții privind suprafața și proprietatea, reproducem capitolul „Introducere", scris de dr. G. Ionescu Șișești în anul 1913 ca document istoric credibil. Descrierea sa prezintă schița fermei Herăstrău, completată cu scris de mână personal: titlul schiței, „Suprafața disponibilă din

[14] Peștean, I. V., George Maior 1855-1925, în „Oameni de seamă ai științei agricole românești", vol, I, Editura Pamfilius, Iași, 2006, pp. 93-98

Scanned with OKEN Scanner

Ferma Herăstrău în toamna anului 1913" cu denumirea fiecărei parcele după modul de folosinţă, şi a zonelor de producţie cu denumirea „Div" (divizie).

4.2. Ferma Herăstrău în anul 1913 (istoric)

«Ferma Şcoalei Centrale de Agricultură Herăstrău datează din anul 1869, de când şcoala a fost mutată unde se găseşte astăzi». După indicaţiunile date de V. Cârnu-Munteanu, în darea sa de seamă asupra fermei, din 1900, suprafaţa acesteia era la început 321 ha şi 9057 mp. [Aşa a fost ocolit numele lui P. S. Aurelian care a înfiinţat şcoala şi ferma de la Herăstrău în anul 1869].

Din această suprafaţă s-a scăzut următoarele întinderi:

Pentru crearea de drumuri publice.....	25.6688 ha
Pentru înfiinţarea Hipodromului.....	28.6275 ha
Pentru a înfiinţa Leagănul Sf. Ecaterina....	2.0000
Total:	57.2963

Suprafaţa ocupată de fermă în anul 1900, când a apărut darea de seamă amintită mai sus, era deci de 264 ha 6094 mp.

Diferite alte cesiuni făcute după această dată staţiunei agronomice, staţiunei sericicole etc. au redus şi mai mult întinderea fermei aşa că, în anul 1911 ea rămăsese de 212 ha şi 4374 mp, în care se cuprinde şi suprafaţa ocupată de Şcoală, vie, grădină, parc şi câmpul de experienţă al aceleia.

În primăvara anului 1911, administraţia fermei a fost despărţită de şcoală, căreia i-au rămas numai suprafeţele strict necesare (grădina botanică, parcul, via, grădina de legume şi câmpul de experienţă).

În cursul anului 1912 s-a cedat primăriei Capitalei, pentru crearea parcului naţional încă o întindere însemnată din terenul de cultură al fermei; s-a cedat de asemenea suprafaţa necesară staţiunei zootehnice, aşa că la 1 ianuarie 1913, dată când autorul acestei dări de seamă a primit administraţia fermei aceasta nu mai avea decât o suprafaţă de 143 ha 5504 mp.

Toate datele care vor urma se referă la această suprafaţă. Suprafaţa aceasta nu va figura decât în această dare de seamă. În anul viitor, dacă ferma va mai continua să existe până atunci ca atare, suprafaţa ei va fi cu mult mai mică deoarece în cursul acestui an s-au mai cedat: 4 ha pentru spitalul Crucei Roşii, 9 ha pentru clubul călăreţilor, 6 ha pentru câmpul de experienţă al Staţiunei Agronomice, mutat de la locul lui de necesităţile primăriei Capitalei. Se va mai ceda de asemenea pentru locuinţele funcţionarilor 19 ha şi pentru Şcoala de Artilerie şi geniu o suprafaţă, care nu s-a fixat încă.

Conducerea fermei a fost încredinţată în trecut unui şef de cultură, care lucra sub ordinele directe ale Directorului Şcoalei. De la 1900, data când aveam ultima dare de seamă despre activitatea fermei, s-au succedat la Direcţiunea Şcoalei Centrale de Agricultură următoarele persoane: Cârnu Munteanu până în 1902 dl. N. Filip de la 1902-1904, N. N. Antonescu de la 1904-1908, dl. Corbu scurtă vreme în 1908, dl Sandu-Aldea din 1908 până astăzi, cu o întrerupere de o jumătate de an în 1911, când acest post a fost ocupat de dl. Stoianovici. [Avem şi aici o eludare clar construită a părintelui şcolii şi fermei, P. S. Aurelian].

Şefii de cultură cu care directorii respectivi au lucrat de la data amintită sunt d-nii George Onel, Busuioc Mincov. Acesta din urmă şi-a luat postul în primire odată cu d-l Sandu-Aldea.

În primăvara anului 1911 Ministerul găseşte necesar să separe administraţia fermei de şcoală, şi numeşte în funcţiunea de administrator pe d-l Iamandi, care rămase în fruntea acestei instituţii până în toamna aceluiaşi an, când postul de administrator a fost încredinţat d-lui D. Andronescu, care l-a păstrat pâna la 15 decembrie anul viitor, când a fost însărcinat cu o misiune de studii în America.

La 1 ianuarie 1913, autorul acestor rânduri a luat conducerea acestei ferme cu chezăşia că programul de activitate ce va prezenta şi despre care va fi vorba mai la vale, va fi pus în executare. Cauze de ordin general (evenimentele de anul acesta) cum şi de ordin special inerente organizării noastre agricole, au făcut ca acest program să nu fie realizat decât în mică parte. Este probabil că desfiinţarea fermei spre care împing cesiunile de suprafaţă făcute şi ce se vor mai face, va fi un fapt îndeplinit înainte de realizarea programului amintit.

Consider totuşi ca o supremă datorie să arăt că rolul şi activitatea acestei ferme, pentru că numai din examenul acestora ca trei dreptul la existenţă al ei fie aici, fie în altă parte.»

Scopul. ***«Scopul fermei după cum arătam într-un articol publicat în Viaţa Agricolă (Raportul capitalurilor în ferma Herăstrău, studiu de economie rurală. Viaţa Agricolă No. 12 (20 iunie 1913)) este: 1) să dea prilej elevilor Şcoalei Centrale de Agricultură să-şi desăvârşească cultura practică; 2) să contribuie, ca şi celelalte ferme model ale statului, la progresul agriculturei ţării. Pentru realizarea acestui îndoit scop, se urmăreşte aplicarea bunelor metode de cultură, rezolvarea diferitelor probleme agricole pe cale experimentală, înmulţirea seminţelor selecţionate, sau a acelora, pe care examenul staţiunei agronomice le-a găsit superioare şi ţinerea unei prăsile de vite de rasă.***

Scopul instructiv şi experimental al fermei, ca anexă a şcoalei, o împovărează negreşit cu necesităţi care influenţează defavorabil bilanţul de rentabilitate, atât al întregului, cât şi al diferitelor ramuri care compun exploatarea. Cum singurul criteriu decisiv în adoptarea unei metode culturale sau organizarea unei exploatări este rentabilitatea, administraţia fermei a separat în contabilitate partea de exploatare economică de partea care priveşte instrucţia elevilor şi experimentările ce stau în afara postulatului economic. Aceasta este necesară câtă vreme ferma Herăstrău nu este decretată şi nu i se dau mijloacele pentru a deveni exclusiv o *fermă experimentală*.»

Situaţie. Climă. Teren. «Herăstrăul e situat în imediata vecinătate a Bucureştilor, deci în mijlocul câmpiei ţărei româneşti. Vom întâlni aşa dar aici toate particularităţile climatice şi telurice caracteristice acestei regiuni: clima continentală cu diferenţe mari de la iarnă la vară, cu gerurile aspre care rezultă din aceasta şi din situaţia fără nicio apărare contra vânturilor de Nord-Est.

În privinţa precipitaţiilor atmosferice Herăstrăul înfăţişează condiţiunile mijlocii ale României cu 500-600 mm. apă pe an. Media dată de observatorul meteorologic este de 584,7 mm pentru epoca 1885-1056, şi 560,6 mm pentru perioada 1896-1910.

Scanned with OKEN Scanner

Geologiceşte, pământul fermei Herăstrău este format dintr-un loes (diluviu superior), în grosime de 4-5 m, greu permeabil, care stă pe o pătură permeabilă de nisip şi pietriş (diluviu inferior). Din punct de vedere agricol, acest pământ este un pământ lutos, compact, greu de muncit. Dacă nu e arat în momentul cel mai popice el dă bolovani, care rezistă nu numai grapei dar şi tăvălugului. Însuşirile acestea au fost însă mult ameliorate prin măsuri culturale. Cârnu-Munteanu a întreprins o ameliorare sistematică prin arături adânci, cultura lucernei şi mai ales prin îngrăşare îmbelşugată cu bălegar de grajd. Îngrăşarea a continuat şi după el, fiindcă ferma produce o cantitate considerabilă de bălegar, astfel că astăzi pământul din diviziunile situate în apropierea fermei, care au primit cantităţile cele mai mari trebuie socotit ca humo-lutos.

Compoziţia fizică confirmă caracterizarea de mai sus. Tabelele cu diferite elemente constitutive se pot vedea la pagina 11 a lucrării amintite, a lui Cârnu Munteanu. El dă la pagina 13 şi o tabelă de compoziţia chimică, din care rezultă că fosforul este elementul care lipseşte pământului de la Herăstrău. Compoziţia chimică nu ne dă însă decât indicaţii asupra rezervelor posibile de materii nutritive, nu însă asupra necesităţilor imediate şi permanente ale solului. (Aceste analize au fost efectuate de Corneliu Roman) De fapt, Cârnu Munteanu spune că experienţele culturale au dovedit că plantele nu duc lipsă de fosfor, care se găseşte în forme solubile, uşor asimilabile, ce stau imediat la dispoziţia plantelor în toată masa muncită a solului. Elementul care lipseşte şi pentru darea căruia plantele sunt foarte recunoscătoare este azotul. Rezultatul acesta a fost confirmat şi de culturile făcute de noi anul acesta (1913).

Culturile. Repartizarea suprafeţei şi asolamenul. Suprafaţa de 142 ha. 8.246 ha. A fost repartizată în anul 1913 în felul următor :

Grâu de toamnă.....7.6679
Orz de toamnă.....5.1340
Orz de primăvară...0.9786
Ovăz.....14.3360
Mei păsăresc (dughie)...9.7110
Total cereale.....37.8275 ha

Măzăriche.....2.0000
Bob.....2.9087
Mazăre.....8.0192
Fasole.....2.5405
Soia.....0.6227
Total leguminoase.....16.0911 ha

Rapiţă.....4.8150
In.....2.8074
Total leguminoase.....7.6224 ha
Sfeclă de zahăr 2.0277
Sfeclă de nutreţ 2.6025
Porumb 10.0000
Cartofi 0.2407
Total prăşitoare.... 14.8709

Lucernă 17.0602
Trifoi 0.6222
Sorg pentru nutreţ 6.0985
Porumb şi sorg de nutreţ 8.6600
Borceag 10.7406
Total plante de nutreţ .....43.1815 ha

Păşune ..... 11.5105 ha

Câmpul de încercare 1.3510
Curtea şi construcţii 2.9580
Armanul 3.1008
Drumuri între tarlale 2.3864
Aleia la fermă 0.3503
Suprafaţă arendată 2.3000
Total cu diferite utilizări 12.4465
Total general 143.5504

Dacă scoatem din totalul de 143 ha 5504 suprafaţa utilizată indirect (12,4465) cum şi aceea ocupată de lucernă (17,0602) şi păşune (11.5165) rămâne, pentru culturile capabile de a fi grupate într-un asolament, suprafaţa de 102 hectare. Pe această suprafaţă am mai ajuns la concluzia că asolamentul de 4 ani este cel mai potrivit cu menirea fermei şi situaţiunea ei naturală şi economică. Iată acest asolament:

1. Prăşitoare (porumb; sfecle) şi plante de nutreţ cu bălegar.
2. Cereale de primăvară (ovăz, dughie).
3. Oleaginoase (rapiţă), leguminoase (pentru seminţe) şi borceag.
4. Cereale de toamnă (grâu, orz).

În anul precedent, culturile nu fuseseră grupate într-un asolament, aşa că aplicarea planului de cultură stabilit nu se putea face decât în parte anul acesta, rămânând ca aplicaţiunea lui riguroasă să înceapă în toamna anului 1913 pentru anul agricol 1914. Cesiunile, de care am pomenit mai sus, au introdus însă din nou o perturbare în planul stabilit. De remarcat este că asolamentul fixat de noi este de 4 ani perfecţionat, aproape un asolament de opt ani, fiindcă fiecare din plante ocupând numai jumătate din întinderea destinată grupei (⅛ din

Scanned with OKEN Scanner

suprafaţa generală) nu revine decât după opt ani pe acelaşi loc. O excepţiune se face numai cu grâu, care fiind planta cu cea mai mare rentă a ţărei noastre, şi reuşind foarte bine în pământul fermei, va trebui să ocupe aproape toată pătrimea destinată cerealelor de toamnă.›› **(18)**

4.3. Raportul capitalurilor în ferma Herăstrău

Deşi în anii săi puţini de debut nu era cunoscut ca un economist important, aşa cum a fost P. S. Aurelian sau N. O. Popovici-Lupa, ce deţinea catedra de Economie Rurală la Herăstrău, trebuie recunoscut faptul că Gh. Ionescu Şişeşti a acordat multă atenţie scrierilor ce priveau problemele de economie rurală şi uneori de economie social-politică, legate de probleme ale momentului. Studiul economic asupra fermei Herăstrău, prima s-a elaborare de acest fel, ne arată cunoaştere, o gândire raţională şi interes pentru obţinerea unui profit care să asigure un progres în urma muncii depuse. Vom rezuma conţinutul acestui articol prezentat ca „studiu de economie rurală", care mai conţine numeroase informaţii secundare, importante pentru istoricul acestei ferme care era decimată de lăcomia necesităţilor capitalei, după cum se va constata în original, în „Viaţa Agricolă", nr. 14 din 1914.

Autorul aprecia că suprafaţa de 142 ha, care mai rămânea fermei de la Herăstrău în acel an (1913), avea „valoarea agricolă" de 250 mii lei. Apoi, prezintă grupele de plante cultivate după criteriul fitotehnic. Trecea apoi la identificarea „capitalurilor de exploatare: clădiri -115.000 lei; inventar viu - 47.821 lei; inventar mort - 47.230 lei, la care adaugă şi valoarea muzeului agricol. Total - 518.682 lei.

Analiza a continuat cu definirea „capitolului circulant de exploatare", bugetul anual pe 1913/1914, alcătuit din 35.000 lei pentru culturi, grajduri, materiale etc. Şi 16.800 lei pentru personal. Raportând apoi capitalul circulant la suprafaţă, reveneau 1448 lei cheltuieli pentru un hectar.

După o analiză temeinică a funcţionării Fermei de la Herăstrău, autorul stabilea următoarea concluzie: ‹‹De bine, de rău, exploatarea se menţine însă ca o fermă, adică: ca un organism cu întocmire economică, complexă şi de sine stătător. Cu sacrificii mari din partea ministerului, ferma s-ar putea menţine în forma ei actuală. Examenul cifrelor expuse mai sus arată însă că s-a ajuns la minimum (de suprafaţă), sub care nu se mai poate merge.››

Rezultatele obţinute de dr G. Ionescu Şişeşti, erau dintre cele mai bune; un progres, faţă de administraţia anterioară, dar mai ales faţă de perioada de început, când din lipsa banilor de la Ministerul Agriculturii, ferma era arendată în nume personal de directorul P. S. Aurelian, iar parte din suprafaţă subarendată. Totul pentru menţinerea suprafeţei de peste 400 ha, în speranţa unui viitor mai bun. Dar cu regret, cedarea de suprafeţe din averea Fermei Herăstrău a continuat, în interese străine de scopul învăţământului, iar autorul o contestă (1913) şi pune chiar întrebarea: „De ce această tărăgăneală şi de ce să nu se desfiinţeze aceeaşi instituţie, care a avut nenorocul să fie situată la marginea cartierului aristocratic al Bungaloului?"

Iată originea acestei analize publicate de administratorul dr G. Ionescu Şişeşti în Viaţa Agricolă – nr 14/1914. Ferma Herăstrău în anul 1913. Revista „Viaţa agricolă" nr 13/1914.

Raportul capitalurilor în Ferma Herăstrău - Studiu de economie rurală. Ferma Şcoalei de Agricultură Herăstrău, situată în imediata vecinătate a oraşului Bucureşti, urmăreşte un îndoit scop: 1) să dea prilej elevilor şcoalei să-şi desăvârşească cultura practică şi 2) să contribue, ca şi celelalte ferme model ale statului, la procesul agriculturii ţării. Pentru realizarea acestui din urmă scop se urmăreşte aplicarea bunelor metode de cultură, rezolvarea diferitelor probleme pe cale experimentală, înmulţirea seminţelor selecţionate sau acelora pe care examenul staţiunei agronomice le-a găsit superioare, şi ţinerea unei prăsile de vite de rasă. Scopul instructiv şi experimental al fermei ca anexă a şcoalei o împovărează negreşit cu necesităţi cari influenţează defavorabil bilanţul de rentabilitate atât al întregului cât şi al diferitelor ramuri care compun exploatarea. Cum singurul criteriu decisiv, în adoptarea unei metode culturale sau organizarea unei exploatări, este rentabilitatea, administraţia fermei a căutat să separe în contabilitate, partea de exploatare economică de partea care priveşte instrucţiunea elevilor şi experimentările ce stau în afara postulatului economic. Acesta este necesar pentru a putea prezenta ferma propriu zisă într-o lumină reală, astfel aspectul unei gospodării oricât de bine ţinute, dar care nu se încheie cu dificultate, nu este deloc convingător pentru agricultori şi nici instructiv pentru elevi.

Acest caracter special al fermei Herăstrău explică pentru ce raportul capitalurilor înfăţişează un tablou pe care nu-l vom mai găsi în România, nici chiar în exploatările cele mai intensive.

Actualmente, suprafaţa fermei Herăstrău, în urma cesiunilor recente făcute primăriei Capitalei şi Serviciului zootehnic este de 142 ha. 82 ar. şi 46 ca. – care reprezintă o valoare de 250.000 lei (1.750 lei hectarul), socotind preţul după valoarea agricolă actuală şi nu după valoarea comercială posibilă, în cazul când acestei suprafeţe i s-ar da o altă destinaţie.

Repartizarea acestei suprafeţe se face astfel:

Cereale de toamnă şi primăvară	37,8215 ha
Leguminoase	15,4523 ha
Oleaginoase (rapiţă, in)	7,6224 ha
Plante de nutreţ (lucernă, sorg, porumb, borceag)	43,0945 ha
Păşune	11,5105 ha
Prăşitoare	14,8709 ha
Indirect utilizate	12,4465 ha
Total.....	142,8246 ha

Aceste culturi alcătuiesc un asolament care tinde a se cristaliza în patru ani: I. Prăşitoare şi plante de nutreţ cu îngrăşământ; II. Cereale de primăvară; III. Oleaginoase şi leguminoase, implicit borceag; IV. Cereale de toamnă.

Scanned with OKEN Scanner

Pentru exploatarea acestei suprafeţe, ferma dispune de următoarele capitaluri:

Clădiri: 3 grajduri mari, 2 mici, 2 magazii. 2 porumbare, 3 remize de maşini, 3 case de locuit pentru personal, 1 atelier de fierărie şi lemnărie, un local pentru expoziţii şi demonstraţii. Toate acestea cu o valoare iniţială mult mai mare, figurează acuma în contabilitatea fermei cu o valoare actuală de 69.933 lei 58 b., sau în cifră rotundă 70.000 lei. La această sumă trebuie adăugată valoarea de restaurare a casei de administraţie ce se execută actualmente şi anume 45.000 lei. Valoare totală a clădirilor este deci actualmente de 115.000 lei.

Inventarul viu se compune din: 21 boi de muncă în valoare de 11.600 lei, prăsila de vaci 28.126 lei, cai de muncă 7.100 lei, porci 995 lei – sau în total 47.821 lei.

Inventarul mort se compune din:

Instrumente pentru ateliere ..... lei 2.547,48
Instrumente şi maşini agricole....." 34.570,30
Care, vehicule, harnaşamente....." 9.014,19
Instrumente de mână....." 1.098,00
Total.....lei 47.229,9

În cifră rotundă inventarul mort este, aşadar, de 47.230 lei în care nu s-a socotit valoarea maşinilor ce nu se mai întrebuinţează deloc şi care intră în contabilitate sub denumirea de muzeu agricol cu 11.401 lei.

Recapitulând şi calculând cât reprezintă la sută din capitolul financiar, (pământul), celelalte 3 categorii de capital: clădiri, inventar mort şi viu, dobândim următorul tablou:

Felul capitalului	Valoarea absolută în lei	Valoarea în % din capitalul funciar
Capitalul funciar	250.000	100
Clădirile	115.000	46
Inventarul viu	47.821	19,12
Inventarul mort	47.230	18,89
Inventarul implicit muzeul agricol	58.631	23,45
Total	518.682	

Drept capital circulant de exploatare trebuie socotit bugetul anual al fermei, care este de 51.800 lei pentru 1913-1914 din care sumă o bună parte – după cum am accentuat mai sus – trebuie socotită ca fiind alocată pentru scopuri ştiinţifice şi de învăţământ.

Raportând datele de mai sus la suprafaţă vedem că de fiecare hectar revin:

804 lei cota parte din clădiri
110 „ „ „ „ vite de muncă
204 „ „ „ „ vite de rentă
330 „ „ „ „ inventarul mort
1.448 „ „ total

Dacă ar fi să socotim în inventarul mort şi muzeul agricol, atunci cota parte la hectar s-ar urca la 400 lei, iar totalul la 1.518. Cota parte la ha a capitalului circulant anual este de 362 lei.

Aceste cifre sunt într-adevăr excepţional de urcate şi ar putea dezorienta cu desăvârşire pe oricine ar vrea să tragă o concluzie instructivă din organizarea fermei Herăstrău, dacă nu se au în vedere cauzele cari determină aceste raporturi. Ele sunt următoarele:

Situaţiunea fermei ca anexă a Şcoalei de Agricultură şi ca organizaţie care dă şi staţiunei agronomice şi celei sericicole posibilitatea de a-şi face muncile care necesită vite.

Organizarea contabilităţii statului care implică un calcul de amortisment la inventar şi menţin maşinile, de pildă, până la complecta lor deteriorare, cu valoarea iniţială de procurare.

Dar mai este o cauză cu totul specială a fermei Herăstrău şi care merită oarecare insistenţă. Este că ferma a fost organizată la începuturile ei de bază de suprafaţă mult mai mare. Ea a fost însă socotită de stat, cu tot rolul important ce era menit să-l îndeplinească şi cu toate enormele investiri de capital ce se făceau în ea, ca cea mai comodă rezervă de pământ pentru cele mai felurite scopuri. Astfel, hipodromul s-a creat în interiorul acestei suprafeţe, izolând dincolo de el petice foarte greu de supravegheat şi de cultivat, „Leagănul Sf-ta Ecaterina" de asemenea pe moşia Herăstrău, calea ferată de interes particular a societăţii Steaua Română la fel. Acum de curând, o nouă cesiune s-a făcut pentru Serviciul zootehnic, şi în fine, cea mai mare, care a scos de la locul lor şi Staţiunea agronomică şi Staţiunea sericicolă şi câmpul de experienţă al Şcoalei, pentru parcul naţional ce se creează de către primăria Capitalei.

Toate aceste cesiuni repetate, micşorând suprafaţa, în timp ce celelalte capitaluri rămâneau staţionare sau creşteau, au accentuat ***într-o măsură neobişnuită, dezechilibrul*** de mai sus al diferitelor elemente ale exploatării. De bine, de rău, exploatarea încă se menţine însă, ca o fermă, adică: ca un organism de întocmire economică, complex şi de sine stătător. Zic, de bine, de rău, pentru că dat fiind dezechilibrul amintit ferma e împovărată în fiecare an de cheltuieli de întreţinere a inventarului, clădirilor etc. – care sunt în disproporţie cu ceea ce economiseşte în mod normal ar fi logic să se facă.

Cu sacrificii mai mari din partea Ministerului, ferma însă s-ar putea menţine în mărimea ei actuală, sporind intensitatea. Examenul cifrelor, expuse mai sus, arată însă că s-a ajuns la minimum sub care nu se mai poate merge.

Iată însă că primăria Capitalei socoteşte însă că nu este de ajuns ceea ce a dobândit; ea a cerut, Ministerul a dat şi Parlamentul a ratificat în ultima sesiune o nouă cesiune. Pe de altă parte, Staţiunea Agronomică, izgonită a nu ştiu câta oară de la locul ei, va trebui să dobândească un nou lot în cuprinsul restului de suprafaţă. Când aceste două noi cesiuni se vor realiza, atunci dezechilibrul economic analizat mai sus va ajunge şi mai accentuat. Ferma ne mai având baza necesară unei organizări complete şi multilaterale, nu se va mai putea susţine decât prin mijloace artificiale – ea va avea o penibilă existenţă tolerată. Ca creaţiune artificial

Scanned with OKEN Scanner

susţinută, prin mijloace care n-au îndreptăţirea lor economică – rolul ei instructiv va fi nul. Şi atunci mă intreb: „de ce această tărăgăneală şi de ce nu se desfiinţează această instituţie, care a avut nenorocul să fie situată la marginea cartierului aristocratic al Bucureştiului?" Desfiinţarea fermei model Işalniţa s-a făcut după un procedeu mai sumar şi mai expeditiv – ceea ce pentru clarificarea lucrurilor şi energetica generală e întotdeauna mai bine.

Recunosc că pot fi interese superioare, care cer prefaceri şi schimbări. Când însă o instituţie, recunoscută utilă, trebuie să cedeze alteia, atunci i se găseşte ei mai întâi un loc unde să poată continua a trăi şi a prospera.

Nu înţeleg însă ce îndreptăţire poate să aibă procedeul de a lăsa instituţiile să se etioleze, să se dezorganizeze şi să moară de nătâng general.

Agricultorii ţării nu există, sau n-au glas în astfel de împrejurări? **(Dr. G. Ionescu Şişeşti)**

Avem aici o descriere completă şi precisă a modului în care Ferma Herăstrău, înfiinţată de Aurelian, pe teren primit de la stat cu acordul regelui Carol I, s-a micşorat în timp până aproape de dispariţie. Azi , 2017, mai are 7 ha.

4.4. Director la Şcoala Centrală de Agricultură Herăstrău

Gândind azi la funcţia de „administrator" al Fermei Herăstrău, pe care a acceptat-o dr. G. Ionescu Şişeşti, am putea crede că a intrat într-o fermă cu slabe perspective de avansare, în raport cu pregătirea sa. Ei bine! Nu a fost aşa! Intre obligaţiile sale de serviciu, figura la urmă, sarcina de conducător al „Seminarului de practică agricolă a elevilor". Această misiune îl includea în rândul personalului didactic şi în relaţie cu profesorii titulari de cursuri.

Deci era cuprins şi în activitatea didactică, la care aspira chiar de la venirea în ţară. Ne amintim de ideea creării unei „Catedre de Agricultură" la Facultatea de Ştiinţe a Universităţii din Bucureşti care a eşuat. Acest statut didactic l-a onorat cu o devoţiune şi o competenţă care se pot constata la persoane cu „chemare". A devenit cunoscut prin calităţile sale remarcabile de profund cunoscător, cu un comportament uman corect, interesat de pregătirea elevilor şi buna funcţionare a instituţiei. Astfel, într-un moment de criză, creat de demisia directorului Constantin Sandu-Aldea, produsă la 31 martie 1914, în semn de protest faţă de ezitările ministrului agriculturii, Alexandru Constantinescu, de a accepta unul dintre memoriile care-i solicitau să se recunoască nivelul de „şcoală superioară" pentru instituţia de la Herăstrău, dr. Gh. Ionescu Şişeşti a fost numit director al „Şcolii Centrale Agricole Herăstrău". Era un tânăr care împlinise 28 de ani, cu numai câteva luni în urmă, numit de către ministrul Constantinescu la 1 aprilie 1914. **(18)**

Cine cunoaşte organizarea şi funcţionarea învăţământului, activitatea şi viaţa personalului didactic, poate să pună întrebarea: „Cum a fost posibil ca un tânăr de 28 de ani să fie numit director?", în colectivul didactic din acel moment, la Şcoala Centrală Agricolă Herăstrău, fiind profesori cu vechime, personalităţi recunoscute, precum N. Filip, N. O. Popovici-Lupa, George Maior, Vasile Breteanu, Ion Hăşeganu, G. Arion, Dr. C. Andronescu.[15] Oricare putea pretinde conducerea instituţiei. Activitatea sa didactică va cuprinde un capitol distinct.

5. CONFERENŢIAR UNIVERSITAR - O CONFERINŢĂ PUBLICĂ

Fiind tot mai cunoscut şi apreciat în lumea agronomică şi culturală de elită a timpului, de-acum director al Şcolii Centrale Agricole Herăstrău, fost absolvent strălucit al Şcolii Superioare de Agricultură Hohenheim, şi eminent doctor în ştiinţe al Universităţii Jena, dr. G. Ionescu Şişeşti a fost apreciat şi de prof. dr. H. Vasiliu de la Iaşi, tot absolvent de la Hohemheim din anul 1905.[16]

Profesorul Haralamb Vasiliu, care conducea „Secţia de Agricultură" a Facultăţii de Ştiinţe din Universitatea Iaşi, prima şcoală agronomică de nivel universitar la români, l-a invitat pe dr. G. Ionescu Şişeşti să susţină cursul de „Economie rurală, estimaţiuni agricole şi politică agrară" la 2 octombrie 1914. A fost o propunere acceptată cu deschidere şi speranţe, iar primirea sa la universitatea ieşeană exprima bunăvoinţă şi căldură. Astfel, la 17 decembrie, după numai două luni şi jumătate, a fost acceptat să echivaleze „diploma de doctor în ştiinţe", obţinută la Jena, pentru a fi recunoscută în ţară. Susţinerea s-a făcut în faţa unei comisii formate din: Paul Bujor, preşedinte (biolog), Alexandru Popovici (botanist) şi H. Vasiliu (agronom). Desigur că proaspătul conferenţiar deţinea în continuare funcţia de director la Herăstrău. **(19)**

Privind cursurile ţinute la Iaşi, trebuie să arătăm că tânărul agronom, dr. G. Ionescu Şişeşti a fost mulţumit de colaborare, după cum rezultă dintr-o scrisoare adresată fratelui său Nicolae: ‹‹Prelegerile de la Iaşi mă obligă la o muncă pe care o fac cu plăcere. Sunt nevoit a mă sustrage de la nimicuri administrative şi a face o treabă mai serioasă, ceea ce e un mare bine. Am fost ieri la a doua oară. Am pretenţia să cred că prelegerile mele deşteaptă un interes destul de mare.›› Azi, impresionează plăcut această confesiune demnă, pusă într-o umbră de mulţumire şi speranţă.

Cu toate că situaţia internaţională era foarte tulbure, iar un război inevitabil ne bătea la uşă, noul director de la Şcoala Centrală era implicat adânc în munca sa profesională, având o activitate remarcabilă şi în cadrul „Societăţii Române de Agricultură" înfiinţată la 12 noiembrie 1911 prin eforturi personale de neoprit. In preajma celui de-Al doilea Congres

---

[15] După D. G. Chiţoiu- *Constantin Sandu Aldea*, Editura Ceres, Bucureşti, 1970, p. 79; D. G. Chiţoiu-*idem*, p. 73

[16] V. Peştean – Harahamb Vasiliu – omul şi opera, Ed. Cronica, Iaşi, 1995, p. 24

Scanned with OKEN Scanner

agricol, organizat de societate intre 11-14 mai 1914, a susținut o conferință la „Ateneul Român", Mecca culturii române din acel timp, pe unde au trecut toți marii oameni de cultură, începând cu P. S. Aurelian, primul director al „Societății Ateneul Român", Constantin Esarcu și Vasile Alexandrescu Urechia „nașii culturali ai societății" și dirigenții splendidei construcții, proiectată de arhitectul Albert Galleron.

Conferința sa a fost intitulată „Criza agriculturii noastre" și a avut un ecou general în zonele politice, economice și chiar în rândul oamenilor de cultură interesați de soarta țării. Astfel, în „Viața agricolă", nr 5/1914, sub semnătura – Azistent, a fost publicat un rezumat, care ne dă o imagine detaliată și de profundă analiză a problemelor invocate de titlul conferinței. Considerăm că acest conținut redat pe două pagini, publicat într-un moment de mare nesiguranță și grijă pentru țară, care se referea la criza agriculturii, este o elaborare care îl reprezenta pentru acel timp, ca o personalitate ce trebuie ascultată și aprobată.

«Conferința d-lui G. Ionescu-Șișești la Ateneul Român» În ajunul zilei fixată pentru adunarea generală, la ora 9 seara, dl G. Ionescu Șișești a dezvoltat la Ateneu, sub patronajul Societății Române de Agricultură, conferința sa: Criza Agriculturei noastre. Spațiul nepermițându-ne a publica în extensie această conferință, ne mulțumim cu următorul rezumat:

Nu este vorba numaidecât de o criză actuală **materială**, ci mai ales de o stare generală de mulțumire, de o criză pe care am putea-o numi **morală**. Ea va trebui rezolvată, pentru că altfel se va traduce în viitor într-o acută și gravă criză materială.

Cele patru fețe mai importante ale stării anormale actuale sunt: criza de **conducere a agriculturii, criza învățământului agricol, criza instituțiilor de stat și criza raporturilor agrare.**

Agricultura trebuie condusă de oameni care întrunesc fondul capital de exploatare și cultura de specializare în aceeași mână. Cu cât sunt mai armonic uniți acești factori, cu atât agricultura e mai prosperă. Când proprietarului fondului îi lipsește capitalul sau legătura cu pământul atunci înflorește arendășia, ceea ce se întâmplă și la noi și aiurea. Ceea ce se întâmplă însă numai la noi este că proprietarii n-au proprietate, n-au pregătirea de specialitate. Agronomii, câți sunt, n-au pământ pentru a-și valorifica cultura și astfel stau față în față, într-o neîncredere primejdioasă, două categorii de oameni: proprietarii cu pământ și fără cultură agricolă și agronomii cu cultură agricolă, dar fără pământ.

Pentru această stare de lucruri sunt vinovați proprietarii, care nesocotesc știința sau îi cer lucruri miraculoase dar sunt vinovați și agronomii care, prea îmbunați de cultură lor tehnică, pierd din vedere partea **organizatorică**, care este cea mai importantă în faza actuală a agriculturii țării.

Neîncrederea marilor proprietari a fost cultivată de stat care a nesocotit știința agricolă. S-au făcut inspectorate agricole fără agronomi, colonizări fără agronomi, zootehnie fără agronomi și a încredințat aproape toate birourile în direcțiunea agriculturii la neagronomi.

Remediul acestei fețe a crizei stă în părăsirea acestui sistem de către stat; în cultivarea științei agricole de către proprietari și împroprietărirea agronomilor.

Aceasta însă nu se va putea face câtă vreme nu se va rezolva criza învățământului agricol superior. Avem o școală centrală de agricultură care tânjește, care de cinci ani se străduie să i se acorde o lege de organizare, dar care nu se poate obține într-o țară în care, totuși legile, se fac așa de repede.

Chiar de se va obține ceva, ea nu va schimba mare lucru, dacă nu se va crea o atmosferă de muncă, de hărnicie și de contact cu agricultura țării și cu marile pulsațiuni ale vieții economice.

Azi, școala și agronomii formează un microcosm aparte, în care frământările se fac ca mișcările infuzoriilor într-o picătură de apă, în timp ce oceanul vieții se zbuciumă grozav alături.

O mare anomalie este și lipsa de unitate și de colaborare a celor cinci instituții de la Herăstrău: școala, ferma, stațiunea agronomică, stațiunea sericicolă și serviciul de selecționare al Societății Naționale de Agricultură.

Criza învățământului se **poate rezolva** prin crearea unei atmosfere de hărnicie; prin măsurile menite a da școalei prestigiu în afară și viață academică înăuntru și prin concentrarea programelor și reducerea anilor de studiu de la patru la trei, pentru ca timpul și munca ce o cerem să fie în armonie cu perspectivele ce se oferă după aceea absolvenților.

Nici învățământul inferior nu merge bine: slăbiciunea lui e determinată de slăbiciunea învățământului superior, așa după cum într-o ordine de idei superioară, viața publică și etica societății românești actuale este determinată de universitățile ei.

Există invariabil o criză, aceea a instituțiilor de stat ce nu mai corespund nevoilor țării, pe care le-a lăsat în urmă. Astfel de instituții de decor, îndeplinesc numai un rol birocratic. Conferențiarul expune un întreg **program de activitate** pentru „Direcțiunea agriculturii", care ar trebui să fie cea mai importantă din ministerul de resort: Studiul agriculturii țării, editarea unui buletin în care să se publice activitatea ministerului și a unei biblioteci adaptate nevoilor țării; un serviciu de consultații; un birou de plasare a funcționarilor agricoli; un serviciu al arhitecturii rurale, o stațiune de încercare a mașinilor; una de selecționare a plantelor; unificarea instituțiilor de la Herăstrău; separarea fermelor model de fermele experimentale; colonizările și răspândirea procesului agricol intre săteni.

Ultima față analizată, din actuala criză a agriculturii este aceea a raporturilor agrare – care sunt de necontestat anormale. Această anomalie se datorează și altor factori decât repartizării nefavorabile a proprietății. Sunt mai ales două lipsuri, care au contribuit la înrăutățirea raporturilor agrare și au dus la măsurile extreme preconizate în ultimul timp și acestea sunt: lipsa unei **vieți senioriale** la țară și lipsa marilor agriculturii ca clasă din fruntea progresului agricol. Îndeplinirea acestor lipsuri va feri marea proprietate de măsurile extreme ce s-ar putea lua împotrivă-i în viitor.

D. G. Ionescu Șișești termină luminoasa și foarte interesanta conferință, făcând apel la muncă solidară și dezbrăcată de preocupările mici ale tuturor, pentru rezolvarea crizei analizate, pentru reîntronarea cultului pământului și inaugurarea unei stări de armonie și propășire generală și durabilă.» **(20)**

Scanned with OKEN Scanner

Autorul conferinței ținute sub cupola „Ateneului Român" era un tânăr în vârstă de 28 ani, care intra în elita vieții culturale. A evitat să-i confere conferinței sale o față politică, amintind în mod delicat de absenteism și arendările excesive, despre viața grea a țăranilor înainte de 1907.

Peste toate cele petrecute în acești cinci ani (1910-1914) ai începutului său profesional, în luna ianuarie 1915 **(21)**, la vârsta de 29 ani, sublocotenentul de infanterie Dr. Ionescu Șișești Gheorghe, era chemat la concentrare militară, pentru că Primul Război Mondial începuse, dar România independentă se pregătea pentru un moment favorabil la care să intre în luptă. A participat la epopeea acestei conflagrații mondiale devastatoare, care pentru el s-a încheiat la 26 aprilie 1918, reluându-și imediat munca sa de director la Școala de la Herăstrău. În acele momente studiile făcute în Germania, activitatea agronomică de la Spanțov și rezultatele obținute în administrarea „Fermei Herăstrău" au făcut astfel că oameni dintre cei mai de seamă ai timpului apreciau cu încredere și speranță un viitor strălucit pentru tânărul dr. G. Ionescu Șișești. Între ei, amintim pe N. Filipescu, Anghel Saligny, Al. Constantinescu (ministru al agriculturii), biologul Grigore Antipa, mari profesori agronomi ca Haralamb Vasiliu, Constantin Sandu-Aldea, ș.a. precum și membrii importanți ai „Societății Române de Agricultură" ca G. Cipăianu, Al. Nastă, C. Filipescu, Nicolae Oct. Popovici-Lupa, D. Ștefănescu.

6. OPȚIUNEA PENTRU ASOCIERE ÎN ACTIVITATEA PROFESIONALĂ

Preambul

Originea ideii de „asociațiune" are rădăcini în codul genetic al speciei umane, care se manifestă din perioada de pubertate și adolescență (14-18) ani, când tânărul își dobândește caracteristici de personalitate, ca efect al înaintării în vârstă și al educației primite în familie și școală. Evoluția dezvoltării psihice în această perioadă este un factor primordial. Este etapa în care tânărul „începe să-și construiască lumea interioară a aspirațiilor și idealurilor; începe să-și desepare atitudini, abilități, forța fizică și spirituală, trăiește intens prezentul și adună cărămizi la construirea viitorului propriu", după cum prezenta Ursula Șchiopu, raționamentul lui J. J. Rousseau. **(22)**

Tânărul G. Ionescu, descendentul din familia numeroasă a preotului C. Ionescu din Șișeștii de Jos, un sat sărac, dintr-o zonă săracă, a fost preocupat de relații de prietenie cu colegii de școală, care aveau aceleași aspirații ca el și care erau acceptați natural, pe baza sentimentelor, de simpatie reciprocă, a prețuirii calităților și a proiectelor comune. Printre prietenii săi de școală a fost colegul său Petrescu D. Ioan, căruia îi adresa două scrisori, în care deseori a călătorit la Tismana (2 august 1902). Descrierea făcută însă, avea o patină de scriere literară. Într-o altă scrisoare către colegul Stancu, descrie cum își petrece zilele de vacanță. Găsim în textul ei o confesiune care se încadrează în descrierea evoluției personalității adolescentului, unde există aspirații și însușiri care se păstrează, adesea, pe toată viața. Iată „proiectul său", destăinuit lui Stancu, în scrisoarea din 4 august 1902: „De doi ani încoace, mi-am făcut o normă pentru petrecerea unei jumătăți sau a unei treimi din vacanță, normă de care îmi place să mă țin și mă voi ține totdeauna. Anume: Fac câte o călătorie mare în vreo regiune bogată și frumoasă, ca să mă desfătez și ca să cunosc mai bine o țară și un popor. Anul trecut am fost la Sanatoriul și n-am stat locului două sau trei zile de-a rândul. Sinaia, Bușteni, Azuga, Predeal, munții cei bătrâni, pădurile de brad, izvoarele, mănăstirile au lăsat impresii intense în sufletu-mi. Am fost în Transilvania, am văzut Brașovul, Râșnovul și Săcele, am cunoscut pe mocanul din citadela aceea binecuvântată de Dumnezeu ce se numește Transilvania. Anul ăsta a venit rândul Olteniei.....iar la anul nădăjduiesc să mai văd Sibiul și să cobor pe Lotru și pe Olt. Mă aprind vorbindu-ți de plimbările acestea. Așa să facă oricine, cine vrea să guste mulțumirea și fericirea. Acum te rog să îmi scrii și tu ce-ai scris atunci la „Tinerimea română" și cum petreci acuma, căci e vreme de atunci. Aștept cu nerăbdare" **(23)**

Vedem o gândire rațională, frumoasă, o descriere matură, precum și apariția unei structuri de egou, iar egoul a fost una dintre caracteristicile personalității sale pentru toată viața; nu a avut niciodată slăbiciune pentru modestie, așa cum se vede în cele trei volume de Jurnal.

Biografii săi consemnează numele altor colegi: Popescu Gheorghe și Roibănescu Gheorghe, care au format împreună cu G. Ionescu grupul de coaliție de la Putna, având ca liant sentimentul prieteniei. Despre prieteni amintește și din perioada de studii de la Hohenheim și Jena.

Vorbim aici de prietenii din adolescență, luminate de puritatea sentimentelor, de lipsa de invidie și răutate, iar tânărul G. Ionescu răspundea cu echilibru și devoțiune acestor sentimente, urmărind să petreacă zilele de muncă cu satisfacții și pe cele de odihnă cu bucurii și mulțumiri; așa în condițiile grele ale acelor timpuri, când oamenii nu aveau mari pretenții de la țară sau de la alții și înțelegeau starea vremurilor.

Perioada de adolescență și aceea de parcurgere a studiilor ca tânăr, au fost presărate cu prietenii care i-au bucurat viața, i-au întărit încrederea în capacitățile sale, și a ajuns la stadiul de persoană matură temeinic formată; curajos și nerăbdător să lupte în arena vieții, dornic să ajungă „sus".

Fiind conștient că trebuie să lupte ca prieteniile să aibă un sens, un scop, tânărul G. Ionescu, a avut inițiativa organizării unui grup de colegi de la Hohenheim, care să stabilească legături cu absolvenții din anul precedent, care erau în activitate în diferite părți ale țării. Acel grup a fost denumit „Charta rotunda" și a luat ființă la 11 octombrie 1908, când începea al

Scanned with OKEN Scanner

treilea an de studii, având în alcătuire pe O. G. Ionescu Şişeşti, V. I. Velican, A. Trandaburu, Ct. Ciulei, R. Enculescu şi I. Tigoiu. În ţară se aflau Ernest Gayraud, Ion Mihăileanu, Ion Oancea şi veşnic devotatul său coleg G. Băluţă-Cruceru De la aceştia trebuia să obţină informaţii asupra problemelor agriculturii din ţară, la acel moment **(24)**

Era un impuls dat de energia focului tinereţii, iar azi vedem că acei tineri cuprinşi de ardoarea progresului agriculturii nu cunoşteau temeinic trecutul, dar nici prezentul agriculturii româneşti şi al agronomilor. Exista deja „Societatea Centrală Agricolă", de la 24 ianuarie 1889, cu „Jurnalul" ei redactat de Ştefan Radianu, înfiinţat în 1892. De la 1902 era înfiinţată „Societatea Agronomică a Absolvenţilor Şcolilor de Agricultură", în care la conducere activau G. Nicolaescu, St. P. Radianu, N. O. Popovici-Lupa, Max Popovici, V. Brezeanu. Avea chiar un organ de presă, remarcabila revistă „Câmpul" condusă tot de Radianu **(25)**

Biografia lui Gh. Ionescu Şişeşti, arată că acel grup solicita celor din Ţară părerea asupra unor teme de importantă variată, ce nu aveau o legătură cu organizarea unei societăţi care să o substituie pe aceea a absolvenţilor şcolilor de agricultură, cum propunea G. Băluţă-Cruceru, din grupul aflat în ţară, aceasta „pentru că era slabă" **(26)**

Ideea „Chartei....." era utilă şi mobilizatoare, pentru ca absolvenţii să cunoască problemele agriculturii din acel moment, pentru când tinerii absolvenţi se vor întoarce în ţară, în plus crea mediu de unire colegială având un scop comun, dar mai era mult de aşteptat. Ea a avut, deci, un rol educativ, care trebuie recunoscut pozitiv grupului înfiinţat, la ideea sa.

6.1. Tânăr agronom la început de drum

Întors în ţară, după obţinerea doctoratului în Universitate Jena, aşa cum ştim, dr. Ionescu Şişeşti a început activitatea în „Clinciu Spanţov", în 1 aprilie 1911, fiind preocupat cu toată seriozitatea şi priceperea de munca pentru care s-a angajat. Aşa cum am mai analizat, efectua experienţe cu plante agricole pentru, pentru valorificarea acelor terenuri îndiguite.

Pasul următor de recunoaştere a sa în rândul elitelor agronomice ale momentului, prin care a atras atenţia asupra sa ca tânăr specialist agronom de înaltă valoare l-a făcut în „Congresul Agricol" din 18-20 noiembrie 1912, organizat de „Societatea Română de Agricultură". Acolo a ţinut comunicarea „Contribuţiuni la studiul grâului românesc din punct de vedere fitotehnic", în prezenţa şi a ministrului Nicolae Filipescu, cunoscut om politic patriot, rămas în istoria politică a timpului ca o persoană activă, care a lăsat unele realizări pentru ţară.

Conferinţa sa i-a lăsat o impresie foarte favorabilă ministrului, despre acel tânăr de 27 ani. Astfel, după şedinţă l-a invitat să-l însoţească până la el acasă, având o lungă convorbire, dăruindu-i şi cartea „Rusia agricolă înainte de criză" (capitalismul o duce în crize de la apariţie) în limba franceză. **(27)**

După întâlnirea descrisă a urmat pasul care l-a condus către administrarea agronomică şi didactică a Fermei Herăstrău, 15 decembrie 1812 – 1 aprilie 1914, despre care nota în „Jurnal": „Nu am avut niciun sprijin din partea Direcţiei din Minister, pe care o conducea Nicoleanu; nici secretarul general Lucasievici nu arată nici înţelegere, nici bunăvoinţă." **(28)**

A sosit însă momentul când personalitatea sa privind de om tânăr, foarte instriet şi cu înaltă educaţie s-a evidenţiat, în discuţiile privind înfiinţarea „Societăţii Române de Agricultură". Prin pafticiparea activă, cu idei raţionale, alături de personalităţi din generaţiile precedente, tânărul Dr. Gh. Ionescu Şişeşti a rămas recunoscut intre cei mai importanţi participanţi, furiţi ai „Societăţii Române de Agricultură".

Astfel, a intrat pe uşa din faţă, primit cu multă speranţă şi căldură în lumea elitelor agronomice. Iată unele aspecte din activitatea sa pentru înfiinţarea acestei societăţi:

Soluţii; imediat după angajarea sa la Spanţov a început demersuri energice pentru convingerea unor membri remarcabili ai „Societăţii Absolvenţilor Şcolilor de Agricultură", ca să adere la noua societate, având reuşită. In luna iulie 1911, se ţinea la Bucureşti o primă şedinţă care pregătea evenimentul. Intre cei convinşi să adere la noua societate au fost G. Nicoleanu, G. Cipăianu, C. Sandu-Aldea, Max. Popovici, N. O. Popovici-Lupa, V. Brezeanu, pe care G. Ionescu-Şişeşti îi numea „bătrânii". Astfel, la 22 noiembrie 1911 lua fiinţă „Societatea Română de Agricultură", care prin efortul lui Constantin Filipescu, avea şi un organ de presă, prin revista „Viaţa Agricolă". Au fost prezenţi 100 de agronomi, iar la încheiere se făcea un apel pentru depunere de noi adeziuni.

Noua societate îşi anunţă „Comitetul de Conducere": C. Sandu-Aldea – preşedinte, G. Cipăianu – vicepreşedinte, N. O. Popovici-Lupa – secretar general, Gh. Ionescu Şişeşti – secretar, iar ca membri: G. Nicoleanu, Max. Popovici, V. Brezeanu, Aurel Florescu, G. Ionescu , C. Roman, I. Duiculescu, P. Morcovescu, Em. Medianu, V. Moga, I. Hăşeganu, I. Răducanu, P. Mihăileanu, G. Colin.

In notele sale personale, G. Ionescu şi-a asumat principalul merit pentru înfiinţarea societăţii, evitând să amintească de revolta lui S. P. Radianu, din cauza racolării celor şase vechi membri din societatea condusă de el. Ştefan Radianu nu s-a opus, în mod manifest, în momentul plecării celor amintiţi, dar s-a creat o tensiune nedorită între agronomi care a fost atenuată abia în anul 1920 când s-au unit în „Societatea Agronomică". Timpul vindecă rănile, iar în anul 1920 „Viaţa Agricolă" publică numele preşedintelui de onoare al S.R.A. S.P. Radianu, care în anul următor printre lumea nedreaptă în care a trăit.

Rezultatul demersurilor făcute la G. Ionescu Şişeşti şi C. Filipescu, prin care au atras pe „bătrâni" la noua societate, l-au supărat mult pe Ştefan Radianu, care conducea vechea societate, acuzând că tânărul G. Ionescu Şişeşti, a dorit să desfiinţeze o organizaţie pe care o conduce de 13 ani, cu rezultate obţinute greu în condiţiile unor vremuri în care totul era la

Scanned with OKEN Scanner

dispoziţia moşierimii. Evenimentul a produs o discordie totală între Radianu, unul dintre cei mai proeminenţi agronomi ai timpului, care era un specialist aflat în fruntea elitelor agronomice din acea perioadă; el fiind primul preşedinte al „Asociaţia ziariştilor români". Adevărat, tânărul Dr. Ionescu Şişeşti nu l-a consultat pe Radianu asupra planului său privind noua societate, iar plecarea a şase agronomi de frunte din societatea pe care o conducea a fost o lovitură; după cum se poate constata într-un articol publicat în „Câmpul" nr 6/1914, cu ocazia unui alt conflict.

In aceeaşi perioadă la Ministerul Agriculturii se înfiinţa „Societatea Naţională de Agricultură", la data de 20 februarie 1912, adică imediat, având ca program legea lui Aurelian din anul 1897, „ca organ al intereselor agricole ale ţării", cum se arăta în „Viaţa Agricolă „ nr 22/1912. Preşedintele societăţii era profesorul Al. Nasta, care a ocupat mulţi ani funcţia. Deci, la anul 1912, corpul agronomic avea trei societăţi; primele două fără o recunoaştere juridică. Ambiţia şi energia depusă de dr. G. Ionescu-Şişeşti a scos în evidenţă activitatea „Societăţii Române de agricultură".

6.2. Activitatea în Societatea Română de Agricultură

Înfiinţarea noii societăţi era o necesitate pentru corpul agronomic al ţării, spre a putea aplica măsuri care să contribuie la progresul agriculturii şi a avea puterea de a-şi promova drepturile colective şi personale ca breaslă şi individ. In acest scop, la înfiinţare s-au elaborat „statute" de funcţionare, care cuprindeau toate îndrumările de funcţionare. Începând cu anul 1912 s-au ţinut „şedinţe generale", înţelegând că era o adunare a tuturor membrilor societăţii, unde se prezenta un raport de activitate al consiliului de conducere, cu privire la rezolvarea obiectivelor propuse sau asumate, după apariţia unor situaţii care cereau implicarea societăţii.

După un an de activitate, în şedinţa din ianuarie-februarie (1913), secretarul general N. O. Popovici-Lupa sublinia obiectivul general al societăţii, spunând: ‹‹...mânaţi de aceeaşi vie dorinţă am pus temelia societăţii noastre, cu o însufleţire de o bună înţelegere înălţătoare şi cu o hotărâre tare de a ne strânge rândurile şi de a multiplica prin unire puterile noastre şi roadele străduinţelor noastre individuale››. Aceste obiective le-a avut şi prima societate, cea a absolvenţilor şcolilor de agricultură, dar cu rezultate mulţumitoare în sfera publicaţiilor agricole prin revista „Câmpul", cărţi editate şi implicarea agronomilor în activitatea „Casei rurale" şi prin ocuparea unor funcţii de stat. Din expunerea anterioară, s-a putut înţelege că noua societate a fost înfiinţată în mare grabă, cu racolări din societatea condusă de Ştefan Radianu, şi, deşi avea „statut" nu avea un program de activitate temeinic structurat.

La prima şedinţă anuală a societăţii, prezidată de C. S. Aldea, din 27 ianuarie 1913, profesorul N. O. Popovici-Lupa, secretarul general, a prezentat o „dare de seamă" asupra societăţii pe anul expirat (1912). Analizând conţinutul expunerii sub aspect general, constatăm în subsidiar efectul dăunător al racolării principalilor membri din societatea absolvenţilor şcolilor agricole. Anul 1912 a trecut fără a avea obiective concrete asupra cărora să fie expusă o analiză privind modul de înfăptuire, succesul sau insuccesul. Vedem acest fapt din prima frază de introducere în subiect, în care Popovici-Lupa „raporta": ‹‹In asemenea atmosferă morală, liberă de orice deşartă ambiţie personală, plină numai de entuziasm pentru o cauză mare şi frumoasă, am înfiinţat noi „Societatea Română de Agricultură". Şi acum, dacă, făcând bilanţul propriei noastre activităţi, ne vom întreba: ce am înfăptuit în decurs de un an, vom putea răspunde cu bucurie şi cu mândrie : ‹‹ne-am constituit, adică ne-am întărit››. Cea mai precisă constatare ce putem face acuma după un an de zile este că ne-am sporit rândurile: numărul membrilor s-a urcat de la 114 la 325, din care 240 sunt la curent cu plata cotizaţiilor... Ne-am străduit, într-adevăr, cu oarecari greutăţi, de a menţine prestigiul pe care şi-l câştigase revista noastră, „Viaţa agricolă", ca organ de presă şi ca mijloc de cultivare şi răspândire a societăţii (revista era proprietatea lui C. Filipescu, administrată personal, cu fonduri proprii). Consiliul societăţii a luat poziţie hotărâtă faţă de proiectul de „Lege asupra bunurilor de mână moartă". Constatăm însă, cu toată părerea de rău, că justele noastre observaţii n-au întâmpinat aprecierea cuvenită; proiectul a trecut cu toate lipsurile arătate de noi. Precizăm: Parlamentul dominat de conservatori sau liberali încă nu lua în seamă propunerile diferitelor societăţi civile, fie a sindicatelor profesionale.

Raportul a mai afirmat că „secţiunea economică" a discutat chestia secţiunilor agricole, asupra căreia P. S. Aurelian elaborase o lege vitală în anul 1899; şi chestiunea obştilor arendare în comparaţie cu arendarea parcelară (unic privată); s-a încercat înfiinţarea de societăţi ţărăneşti agricole, cu scop mai mult cultural".(**29**).

Darea de seamă prezentată de N. O. Popovici-Lupa a fost atât de modestă încât de la deschiderea şedinţei preciza că: "Societatea hotărăşte ca darea de seamă să se alcătuiască ulterior, să se tipărească în revistă şi să se comunice domnilor membri, care vor trimite obiecţiunile la eventuale în scris comitetului".(**30**)

Este uşor de înţeles că tânărul dr. Gh. Ionescu-Şişeşti, nu putea fi mulţumit de situaţie, având şi acea funcţie de secretar al societăţii, dar mai ales ca unul dintre cei mai activi participanţi la înfiinţarea ei. Din acest motiv, s-a implicat în tratativele de fuzionare cu Societatea Agronomică a Absolvenţilor Şcolilor de Agricultură, însă, supărarea de neşters a lui Şt. Radianu ţinea progresul în impas. A fost chiar una dintre marile sale decepţii profesionale, după 13 ani de activitate cu multe piedici puse de marii proprietari, în Parlament, împotriva propunerilor societăţii pe care o conducea, spre mai binele ţărănimii şi agronomilor, a agriculturii ţării.

Activitatea Societăţii a stagnat şi în următorii doi ani, 1913, 1914, din cauza preocupărilor intense ale preşedintelui C. Sandu Aldea, cu privire la obţinerea statutului de

Scanned with OKEN Scanner

„școală superioară" pentru instituția de la Herăstrău, când a și demisionat în anul 1914; dar și pentru faptul că în „Consiliu" se aflau cei veniți de la Societatea Agronomică, fără idei noi și activități concrete. În situația dată, la ședința lucrărilor „Societății" din 1915, dr. Gh. Ionescu-Șișești a fost ales președinte, la vârsta de 30 de ani, având în față multe personalități înălbite de ani și experiențe, și lipsa unui sediu permanent.

Cu această ocazie, noul președinte a avut un scurt cuvânt ca semn de primire a funcției, expus cu idei și un limbaj cu o decență cu totul remarcabile, iată:

Profesiune de credință. ‹‹Mă simt dator să mulțumesc aici membrilor Societății Române de Agricultură ce au participat la adunarea generală, care mi-au dat toate voturile lor cât și colegilor din consiliu cari mi-au pus pe umeri cea mai grea sarcină. Au avut-o și puteau s'o aibă alții mai cu prestigiu și mai cu autoritate decât mine. Dacă o primesc, este că nu e îngăduit să abdic de la o datorie după cum nu e îngăduit soldatului pus de santinelă să ceară a fi înlocuit fiindcă tovarășul lui ar fi mai sprinten, ori mai zdravăn.

Înțeleg însă ca datoria ce mi se pune pe umeri să emane de la toți - și cu sinceritate.

Nu președintele prietenilor mei, nici chiar președintele unui consiliu, ci reprezentantul întregei societăți, primus inter pares. Gesturile ostentative a vr'unora din cei cu care împreună trebue să năzuim spre bine, mi-ar răpi iubirea mea pentru societate și ar fi indicația că alegerea mea a fost o greșală.

Voi pune toată râvna ca să pot realiza programul societății, după statut. Dintre planurile imediate: obținerea calității de persoană morală și chestiunea localului, îmi vor sta mereu înainte,

Înțeleg să păstrăm o atitudine demnă și colegială față de celelalte organizațiuni de agronomi constituite, însă voi stărui din răsputeri ca toate manifestările profesionale ale membrilor societății să se pună sub egida ei.

Revista de care e legată doi ani din activitatea mea, închinată societății, va avea ca parte redacțională îmbunătățirile despre care se vorbește în articolul de fond al acestui număr. Vom alcătui, conform statutului,un regulament călăuzitor al ei. În privința materială, înțeleg să procedăm cu cea mai mare cruțare la cheltuieli și cu cea mai mare rigurozitate la încasări.

O periodicitate regulată în întâlnirile „Consiliului" (art. 26, statut) o socotesc de un efect înviorător pentru societate.

Nu am fost niciodată pentru situațiunile nelămurite și pentru temporizări. Aplicarea art. 22 din statut și mai ales a articolului 6,, o socotesc absolut necesară pentru că numai atunci când vom ști pe ce ne putem bizui, vom putea fi stăpâni pe puterile noastre, vom fi, deci, o societate viabilă și puternică.›› **(31)**

6.3. Ședințele adunării generale a Societății Române de Agricultură pe anul 1915[17]

Erau zile pline de nesiguranță și îngrijorare, în anii de așteptare la participarea în Primul Război Mondial, când o țară întreagă și poporul ei nu aveau previziunea vremurilor ce urmau. În aceste condiții, nu puteam aștepta o activitate foarte mare la „Societatea Română de Agricultură", dar găsim interesant pentru noi și pentru generațiile ce vor urma să reproducem preambulul prezentat de președintele asociației, dr. G. Ionescu-Șișești, din care rezultă aspecte esențiale ce caracterizau acele momente, legate de activitatea oamenilor, în general, în condițiile iminente ale războiului, și obiectivele societății pe care o conducea temporar. Iată această expunere:

Ziua I. D-l G. Ionescu-Șișești ia cel dintâi cuvântul, evocând memoria membrilor de onoare și a membrilor decedați; apoi citește următoarea dare de seamă anuală despre mersul „Societății":

- **Domnilor Membri,** ‹‹Suntem datori să venim înaintea D-voastră cu un raport asupra activității „Societății", și în special a Consiliului ce D-voastră i l-ați dat.

Activitatea noastră se rezumă în a fi ținut piept tuturor greutăților și indiferențelor și de a nu fi lăsat Societatea să se desființeze. E o plăcere să menții în plină vigoare și activitate un organism robust, dar e o sarcină ingrată și fără bucurie aceea de a menține viabil un organism cu defectele funcționale ale „Societății" noastre.

Vă vom expune greutățile pe cari le-am întâmpinat și vom lăsa la aprecierea D-voastră să judecați pe aceia cari, fiind onorați cu mandatul D-voastră, au găsit vremea să rămână neclintiți la postul lor și la datoria ce decurgea pentru ei, din încrederea D-voastră.

Greutatea capitală, pe care am întâmpinat-o, a fost atmosfera de nesiguranță și de încordare, în care a trăit și trăiește întreaga țară. În această atmosferă, nimeni la noi nu se poate lăuda că ar fi început și dus la bun sfârșit vr'o importanță oarecare.

Fiecare își poate cruța în mod instinctiv energia, pentru zilele grelelor și sângeroaselor încercări. Am trăit ca națiune, în acest an, o viață restrânsă, redusă la minimum, pentru a putea concentra într-o direcție toate puterile noastre, când nevoia va cere. Nu s-a mai construit nimic nou nici în domeniul social, nici în domeniul economic, nici în domeniul cultural. Nenorocirea noastră a fost că neglijând datoriile noastre cele mici, de fiecare zi, pentru datoria cea mare, prilejul acesteia din urmă totuși n'a venit. Am rămas astfel deocamdată numai cu scăderile noastre.

Într-un articol publicat în revistă, la începutul anului, făceam apel la D-voastră, ca pătrunși de îngrijorarea tuturora, să nu neglijați totuși datoriile de fiecare zi, și printre ele, pe acelea cari decurg din situația

[17] 30-31 ianuarie 1916

Scanned with OKEN Scanner

noastră ca breaslă. Constatăm aici, că acest apel n'a avut rezultatul dorit şi, dacă vreţi, e o scuză atmosfera generală, împotriva căreia e greu de acţionat.

Fiecare îşi va fi zis, mai mult sau mai puţin conştient: De ce să ne mai ocupăm de Societate, dacă mâine vom merge la război?

Rezultatul a fost: mulţi dintre membri nu şi-au plătit abonamentele, datornicii noştri n'au găsit cu cale să-şi achite datoriile, socotind de bună seamă, că pentru acoperirea lipsurilor, e mai bine, ca în mod periodic, câţiva membri ai Comitetului să dea din propriul buzunar. Astfel multe din planurile făcute la început şi în cursul anului de restrânsul Consiliu, anunţate în revistă, au rămas în stare de proiect, ca o datorie de achitat de către aceia cari vor conduce Societatea în anul viitor.

Am proiectat o concentrare a tuturor agronomilor sub steagul societăţii noastre, ţinând seama de toate doleanţele şi toate dezideratele şi ne-am izbit de indiferenţa unora din cei mai indicaţi a colabora la această încercare.

Proiectăm să revenim la apariţia bilunară a revistei, ceea ce n'a fost cu putinţă cu mijloacele restrânse de cari dispunem şi cari depind de D-voastră.

Eram hotărâţi să facem Domnului Ministru al Agriculturii şi Domeniilor rugămintea de a prezenta Parlamentului un proiect pentru recunoaşterea „Societăţii" noastre ca persoană morală şi cred că am fi întâmpinat toată bunăvoinţa d-sale, însă bilanţul activităţii noastre pe acest an a fost prea palid, pentru a îndrăzni să ne înfăţişăm cu el.

După pilda Societăţii „Prietenii Ştiinţei", restrânsul consiliu plănuise organizarea unei serii de conferinţe şi unei serii de vizite la instituţiile publice sau particulare ce stau în legătură cu agricultura şi cari sunt uşor accesibile din Bucureşti. N'am avut în acest scop concursul necesar, din partea membrilor societăţii, aşa că – parafrazând o vorbă celebră – „executarea s-a suspendat din lipsă de executori".

Am fi dorit ca Societate, o colaborare strânsă cu Cercul de studii agricole şi de economie rurală, compus de altfel tot din membri ai Societăţii noastre. Această colaborare, care putea lăsa neştirbită individualitatea celor două organizaţii, ar fi adus o fortificare amândurora. Deşi am exprimat de mult voinţa de a o da, ea nu ni s-a cerut însă.››

Trebuie să subliniem că acest preambul la „darea de seamă" asupra activităţii consiliului societăţii, reflectă poziţia responsabilă, umbrită de regrete, pentru realizările minore ce au fost înfăptuite. Autorul arăta în context condiţiile grele în care se aflau ţara şi oamenii, ale căror activităţi au fost anemice în atmosfera desfăşurării războiului, în aşteptarea participării la marea conflagraţie, care devenea mondială.

Preşedintele a amintit şi câteva încercări de a realiza obiective ce reveneau „Societăţii": întărirea rândurilor membrilor, solicitarea recunoaşterii „Societăţii" de Ministerul Agriculturii ca „societate morală", organizarea unor conferinţe ale organizaţiilor existente în cadrul societăţii, ş.a. Ei bine, nu se prezentau cei chemaţi, atmosfera generală a momentului a fost complet nefavorabilă. Chiar această introducere în lucrările societăţii ne arată, că şi preşedintele ei trăia sentimentul concetăţenilor şi membrilor.

A urmat un raport pe anul 1915, din care rezulta un palid progres faţă de cel prezentat de Popovici-Lupa din 1913, pe anul 1912. Conţinutul întreg ascunde sentimentul de stânjenire a preşedintelui faţă de realizările modeste ale societăţii, care fiinţa deja de patru ani, însă justificări foarte obiective explicau această stare, după cum reieşea din preambulul expunerii.

6.3.1. Raportul

Conţinutul raportului a fost simplu şi sobru: despre publicarea revistei „Viaţa agricolă", organul de presă al societăţii; cu privire la sediul redacţiei şi şedinţele comitetului de conducere al societăţii; încasarea cotizaţiilor de la membri şi abonaţi şi rolul societăţii în reprezentarea intereselor şi prestigiului agronomilor. În legătură cu acest ultim aspect, preşedintele societăţii a menţionat noul „Regulament al Şcolii Centrale de Agricultură" şi „Regulamentul pentru recrutarea inspectorilor agricoli" prin care se recunoaşte un drept elementar al agricultorilor. Raportul mai amintea cu nemulţumire de loturile mari de pământ rezervate pentru a fi distribuite agronomilor, conform unor prevederi legale, care au fost distribuite către ţărani, precum şi despre unii agronomi care au primit loturi şi le-au dat în arendă, sfidând legea şi cauzând o neplăcere întregii bresle.

A urmat o dare de seamă financiară foarte detaliată a casierului, privind numărul membrilor (317), cotizaţiile, abonamentele, afişele şi subvenţiile, balanţa de verificare a conturilor şi bilanţul, la 31 decembrie 1915, care a fost prezentată de V. Păsăreanu, unul dintre cei mai remarcabili agronomi ai Societăţii şi redactor la revista „Viaţa Agricolă". O intervenţie raţională a avut dr. G. Ionescu-Şişeşti cu privire la „proiectul de organizare al corpului agronomic", din care se desprinde capacitatea sa de a analiza în profunzime unele aspecte legate de zonă şi apoi a veni cu propuneri concrete înfăptuire. A fost o expunere ce merită un spaţiu în această lucrare, prin care urmărim să-l cunoaştem în toate etapele de activitate. Înainte de aceasta, însă, să reproducem două fraze privind funcţia de preşedinte şi relaţia cu „Viaţa agricolă", din cuvântarea locţiitorului de redactor C. Băluţă-Cruceru, care a făcut următoarea precizare: ‹‹Acum un an (ianuarie 1915), după cum ştiţi, redacţia o avea d-l G. Ionescu-Şişeşti, iar administraţia d-l C. Filipescu. Nu mult după adunarea generală, atât redacţia, cât şi administraţia au fost trecute altor persoane, şi anume: pentru că era prea împovărat şi fusese preşedinte al Societăţii, d-l G. Ionescu-Şişeşti a trecut redacţia d-lui Ernest Grinţescu, iar d-l C. Filipescu, spre părerea noastră de rău (pentru că se ştie, d-sa a lucrat mult pentru revistă mai ales în primii ani de existenţă), a trecut administraţia d-lui V. Păsăreanu, actual administrator›› **(32)**.

Iată ***pledoaria sa, „în chestiunea corpului agronomic"***:

Scanned with OKEN Scanner

6.3.2. Corpul agronomic

Chestiunea organizării agronomilor în corp e veche şi mulţi dintre predecesorii noştri ca şi dintre colegii noştri actuali au fost preocupaţi de ea.

Azi ea este din nou problema cea mai arzătoare şi cea mai discutată şi cu dreptate, fiind vorba de prestigiul ce credeam că ni se cuvine, de revendicările ce le facem ca breaslă şi de solicitarea stăruitoare ce o facem de a fi organizaţi în corp de stat: inginerii şi silvicultorii.

Socotim că pentru realizarea acestora este nevoie să dovedim înainte de toate că suntem o breaslă luminată, că ne cunoaştem datoriile de muncă practică şi ştiinţifică şi mai presus de toate că ştim să fim solidari. Cu palidele noastre manifestări din ultimul timp şi mai ales cu disensiunile mărturisite sau nu, de până în prezent, e foarte puţin probabil că vom realiza revendicările noastre, oricât de des vom repeta periodicele noastre cereri, oricât ne-am lamenta şi oricât de mult am face răspunzători de neînţelegere, pe cei de la care aşteptăm realizarea cerinţelor noastre.

Şi dacă totuşi unele personalităţi, afirmă în mod public, cu toată autoritatea situaţiei lor înalte, nevoia imediată a organizării noastre în corp, însemnează că se depun stăruinţe cari ne angajează moralmente şi de cari trebuie să ştim a ne face vrednici. Pentru ca un glas autorizat ca acel al Domnului Director al Agriculturii şi Viticulturii (G. Nicoleanu) să ajungă unde trebuie şi să putem nădăjdui rezultate, trebuie noi înşine să dăm dovadă de maturitate şi să ştim a alege căile cele mai bune şi mijloacele cele mai potrivite de luptă.

Trebuie să fie o diferenţă de mijloace, o diferenţă de luptă, între noi şi între sindicatele profesioniste de diferite categorii. Un sindicat de lucrători poate face grevă, poate ameninţa geamurile unei autorităţi; noi nu putem face aceasta. O clasă socială, o categorie de producători se poate întruni la Dacia şi pretinde cârmuirii îndeplinirea doleanţelor lor; nouă ne este închisă această cale.

Noi nu putem cere, în numele unui exclusivism de breaslă, noi trebuie să ne impunem, în numele misiunii culturale şi rolului pe care credem că-l îndeplinim.

Prestigiul nostru nu trebuie să vie de la zgomotul pe care-l facem, ci de la faptele pe care le săvârşim. Revendicările şi cerinţele apar neîndreptăţite, când nu sunt sprijinite de manifestări capabile să susţină aceste cerinţe şi revendicări.

Ori de câte ori agronomii s-au afirmat într-un mod pozitiv, prin lucrări referitoare la agricultura noastră, prin buna conducere a instituţiilor ce li s-a încredinţat, prin reuşirea la concursuri menită să le deschidă locuri ce li se cuvin, prin manifestări de solidaritate impunătoare, cum au fost cele două congrese organizate de Societatea noastră – ori de câte ori, aşadar, agronomii s-au manifestat în felul acesta, prestigiul lor a crescut, şi ei s-au apropiat de realizarea aspiraţiunilor lor, mai repede şi mai sigur decât cerând.

Continuaţi această frumoasă cale şi nu vă lăsaţi ademeniţi niciodată de cărările despre care vi s-ar spune că duc mai drept.

Şi mai des reveniţi la frumoasa solidaritate inaugurată în 1912. Spre sincerul nostru regret – deşi alţii cred altfel – ne-am despărţit în 1911 de o organizaţie agronomică mai veche, în care voinţele mai noi nu putuseră găsi răsunet. Am ispăşit acest gest impus şi necesar, prin solidaritatea din 1912 şi anii următori. Au început însă, trebuie să recunoaştem, frământările, au început unii din noi cari porniseră cu noul steag în frunte, să lase steagul din mâni spre dezorientarea ostaşilor.

Şi atunci, fără supărare, dar cu sacrificiul vechei iubiri şi tinerii solidarităţi, s-a retras fiecare în mica lui cetăţuie, sau în turnul de fildeş al mândriei şi puterii singuratice.

Azi vedem că „Societatea Agronomică" deşi persoană morală, prin bunăvoinţa d-lui Ministru actual, nu izbuteşte să creeze în jurul ei o atmosferă de entuziasm şi solidaritate.

Societatea noastră nu păstrează ritmul de viaţă intens, pe care i-l impuserăţi D-voastră la întemeierea ei. Iar, dacă impresia mea e justă, „Cercul de studii agricole şi de economie rurală", stă la mijloc între aceste două Societăţi, cu lăudabila intenţiune de a strânge legăturile dintre agronomi, fără vreo obligaţiune ce ar decurge din statute.

Nu e în căderea mea să judec cât succes a avut această încercare, constat însă că nici ea nu şi-a ajuns ţelul ce şi-a impus, deoarece nici revista sa nu a apărut în mod susţinut, nici conferinţele nu au putut fi reluate, cu periodicitatea de anul trecut.

Iată deci că în loc să apărem ca un bloc, dăm acest trist spectacol de sforţări disparate, de lipsă de solidaritate şi de dezinteresare faţă de datoriile noastre cele mai elementare.

Şi, în timp ce dăm societăţii şi cârmuitorilor ţării acest spectacol, cerem totuşi cu îndărătnicie drepturile noastre. În această stare de lucruri, cererile noastre apar şterse şi meschine, să nu ne facem iluzii.

Iar în umbra indiferenţei şi disensiunilor noastre, răsar organizaţiuni publicistice sau de altă natură durabile şi productive, întemeiate de oameni poate străini de ştiinţă şi profesiune dar cari au tot meritul care ne lipseşte, de a lucra şi de a nu da clipa de azi pe cea de mâine. Mă gândesc, în această ordine de idei, mai ales la faptul că n-am putut fi în stare să creăm o întreprindere de editură a noastră, pentru a nu mai fi la cheremul librăriilor sau tipografiilor.

Consiliul Societăţii noastre crede, că numai strângând rândurile, concurând toţi cu partea noastră de muncă, de timp, de bunăvoinţă şi de contribuţie materială, vom putea forma un bloc cu prestigiu şi cu autoritate, care să impună revendicările noastre, prin însăşi fiinţa lui. Privind astfel lucrurile, existenţa unei societăţi de agricultură este, după cum au recunoscut-o toate generaţiunile de agronomi de la Ion Ionescu de la Brad până azi, indispensabilă pentru ca acest corp să-şi poată afirma aspiraţiunile sale. Iar realizarea acestor aspiraţiuni stă în inima şi mintea fiecăruia dintre D-voastră.

Când se va pune problema corpului agronomic, în mod practic când va fi nevoie să se vadă situaţiunea reală a agronomilor din ţară, să se elaboreze pe baza situaţiunii lor de fapt, un anteproiect de lege, atunci o societate de agronomi, „Societatea Română de Agricultură", va fi chemată de bună seamă să dea legiuitorului baza lucrărilor sale. Iată de ce a strânge rândurile, în jurul steagului Societăţii e pentru D-voastră şi pentru agronomi în general o chemare de existenţă.

Din parte-mi adaug că sunt gata la orice jertfă şi că, cu drag aş îmbrăţişa un steag, care ar fâlfâi mai drept şi mai sus decât steagul Societăţii. Nu-l văd însă pe acela, şi câtă vreme al nostru va rămâne imaculat, voi continua să-i fiu credincios.›› (Gh. I. Şişeşti)

Scanned with OKEN Scanner

Analiza generală a „Chestiunii corpului agronomic", făcută de dr. Gh. Ionescu-Şişeşti ca preşedinte al societăţii, are calitatea pe care o poate arăta o persoană cu ani mulţi de experienţă în spate, de aceea surprinde cu preţuire să aflăm idei atât de raţionale redate într-un limbaj, cu o atitudine modestă, colegială, dar şi hotărâtă, de la un tânăr care abia împlinise 30 de ani. El a pus în prima linie a obiectivelor „societăţii", acea sarcină dificilă, ce se poate construi numai în timp şi cu dovezi vizibile, pe care o denumim „prestigiu" şi care să fie emblema corpului agronomic. De la această stare, ar putea fi primiţi, cu ideile şi nevoile agriculturii şi ale lor, la masa celor care hotărăsc pentru ţară. Iată fraza ce îndemna agronomii la unitate: ‹‹**Socotim că pentru realizarea acestora este nevoie să dovedim înainte de toate că suntem o breaslă luminată, că ne cunoaştem datoriile de muncă practică şi ştiinţifică şi, mai presus de toate, să ştim să fim solidari.**››

Ideea privind obţinerea unor drepturi prin grevă care se practica la alte categorii sociale este o perlă de înţelepciune, chiar şi pentru timpurile mai noi; el le spunea colegilor din „societate": ‹‹**Noi nu putem cere, în numele unei excluziuni de breaslă, noi trebuie să ne impunem în numele misiunii culturale şi rolului pe care credem că-l îndeplinim. Prestigiul nostru nu trebuie să vină de la zgomotul pe care-l facem, ci de la faptele pe care le săvârşim.**››

Pilonul principal în această construcţie şi funcţionare a societăţii pentru viitorul agriculturii ţării, pe care-l susţinea dr. G. Ionescu-Şişeşti era „solidaritatea breslei", încât nu agrea existenţa paralelă a altor organizaţii sau reviste, pentru a nu slăbi forţele de intervenţie, atunci când ei, agronomiii, vor avea un cuvânt de spus la alcătuirea legilor aşteptate pentru agricultură. Existau: „Societatea agronomică", „Societatea Naţională de Agricultură", societatea „Progresul agriculturii" ş.a., de oarecare importanţă. Cu privire la aceasta G. Nicoleanu, directorul general al agriculturii şi silviculturii, a sugerat analiza unor păreri ale participanţilor, iar preşedintele a supus discuţiei subiectul. Între cei prezenţi care au exprimat păreri asupra problemei enunţate, amintim pe Marin Berechet, Vasile Păsăreanu, silvicultorul N. Gh. Popovici, D. Busuiocescu. În final, ‹‹**d-l Nicoleanu insistă că idea corpului agronomic a fost dovedită; că agronomii au dat probă de capacitate în 50 de ani de când există învăţământul agricol, că agronomii au înfiinţat obşti, conduc Casa Rurală, sunt utilizaţi la regia Monopolului Statului; au deci, dreptul să fie recunoscuţi.**›› Era un semn bun; G. Nicoleanu avea o poziţie din care putea da un sprijin important societăţii pentru a ajunge la drepturi legale.

6.3.3. Situaţia financiară a societăţii

Începând de la Spanţov şi Herăstrău, dr. Ionescu-Şişeşti a ţinut la principiul evidenţei financiare şi raportării rezultatelor obtinute, pe intreaga durată a activităţii sale de peste cinci decenii. După „ darea de seamă" asupra activitaţii „Societaţii", a urmat „raportul" casierului, d-l V. Păsăreanu. Este o lucrare simplă şi clară ce prezintă starea financiar contabilă în stil profesionist pentru acel timp şi merită să fie cunoscută în câteva fraze, aceasta cuprinzând activitatea lui a patru ani de funcţionare a societaţii.

Se preciza că „Societatea" avea ca sursă de venituri, cotizaţiile membrilor, subvenţii, donaţii, venituri diverse etc., în schimb, finanţa organul său de publicitate „Viaţa agricolă".

Autorul prezintă în continuare sumele care ar fi trebuit fi obtinute dela cei 317 membri, cu o cotizaţie anuală de 12 lei fiecare, de la abonatii revistei, în număr de 525, cu 12 lei anual pentru un abonament şi din subvenţii şi afişe, rezultând un total de 11.384 lei, aproximativ cât două salarii anuale ale unui functionar de stat.Văzând încasările anuale, în anul 1912 s-au primit 12.634,50 lei în 1913 - 12.021,55 lei, în 1914 - 7391 lei, iar în 1915 - 7951,30 lei. Se vede usor că erau ani de război, s-a redus cotizaţia şi au scăzut subvenţiile.Totuşi, revista „Viaţa agricolă" apărea în 1000 exemplare.

Raportul prezenta situaţia de casă la 31 decembrie 1915, cu încasări şi plăţi, balanţe de verificare cu activ-pasiv egalizată, dar cu o sumă neâncasată de 19.959,35 lei **(33).**

A urmat un raport al cenzorilor şi o dare de seamă asupra activităţii redacţiei revistei „Viaţa agricolă". Discuţiile asupra revistei au adus opinii diferite şi chiar contradictorii. Constantin Filipescu, fondatorul privat al revistei, reproşa disensiuni create de formarea unor grupuri, în loc de unire, colaborarea la alte reviste; reprezentantul revistei „Progresul agricol" cerea să nu fie considerati adversari. C. Băluţă-Cruceru îndemna la optimism, invocând faptul că revista a rezistat mulţi ani şi îl invita pe C. Filipescu să revină în colectivul redacţiei, iar preşedintele G. Ionescu-Şişeşti, spunea că ‹‹"Societatea" neputând împiedica apariţia altor organe (reviste) de publicitate trebuie să luăm lucrurile aşa cum sunt.››

Analizând astăzi frământările din acele vremi, care se constatau într-o societate profesională cu patru ani de fiinanţare , vedem că trenau contradicţii asupra scopului comun, care era unirea agronomilor ca societate profesională, cu interese proprii şi pentru agricultura ţării, iar cauza principală era apărarea intereselor de grup, în orgolii şi adversităţi personale.

6.3.4. Anteproiectul Legii Corpului Agronomic

Miezul dezbaterilor din a doua zi a şedinţelor „Societaţii" a fost „Anteproiectul pentru Constituirea corpului agronomic", o problemă cu totul dificilă, când existau simultan trei societăţi agronomice: „Societatea agronomică a absolventilor şcolilor de agricultură", cu revista „Câmpul", „Societatea Naţională de Agricultură" (după legea P. S. Aurelian) cu revista „Buletinul agricol" şi „Societatea Română de Agricultură" cu revista „Viaţa agricolă", iar la acestea se mai adaugă „Revista de agricultură" a lui Vasile Brezeanu, „Progresul agricol" şi alte reviste locale.

Scanned with OKEN Scanner

Membrii „Societății" și președintele G. Ionescu-Șișești considerau această stare nefavorabilă unității de vederi, de scopuri care trebuiau înfăptuite prin organizarea corpului agronomic. Se înțelege din specificul discuțiilor că ei se considerau a fi singurii reprezentanți legitimi ai breslei iar ceilalți ar fi în situația de a adera la „Societatea Română de Agricultură". In preambulul discuțiilor asupra temei, președintele G. Ionescu-Șișești a expus o lămurire asupra situației: ‹‹...Aceasta se impune întrucât, mai ales în ultimul timp, mulți dintre membrii activi ai societații, observând că sunt o mulțime de grupări și reviste, și ne mai știind unde să se ducă și ce să facă, cuprinși de o nedumerire, de multe ori exagerată, păstrează o stare de pasivitate, care nu poate fi decât dăunătoare tagmei . Alții mai activi și mai pătrunși de ideea de asociație, între care unii sunt recunoscuți ca conducători și fruntași, se interesează în același timp de mai multe grupări și scriu deodată la mai multe reviste de grupări, făcând cu aceasta ca nedumerirea în rândurile celor mulți și risipiți să devină și mai mare. Aceștia sunt ca acei cosmopoliți, care voind să facă prea mult, nu fac nimic, sau fac chiar operă negativă. In loc să se alipească la o grupare, în care, dacă e vorba de luptă, să lupte ca să le învingă pe celelalte, fac ca toate grupările să tânjească pentru ca, în chipul acesta, tot ei să se mire de ce lucrurile merg slab, și de ce odată ar putea să dispară toate așa anemic››.

Au luat cuvântul membrii marcanți ai societații, susținând la unison că agronomii sunt pregătiți pentru crearea „Corpului agronomic". Cea mai riguroasă și mai convingătoare intervenție de susținere a organizării „Corpului agronomic" a fost facută de N. Gh. Popovici, inspector general silvic, mare personalitate a domeniului, înainte de Marin Drecea. Este un expozeu scurt ce merită reprodus:

‹‹D-l N. G. Popovici, inspector general silvic, este de părere că agronomii sunt pregătiți pentru crearea corpului agronomic. Cu toate micile neânțelegeri și frecări între membri, se remarcă în „Societate" mișcare, viață. Unde e luptă e viață, unde e tăcere e moarte. Face apel la unire: oricât de puțini s-ar strânge în jurul steagului, dacă ei vor avea sinceritatea sufletească, pot face lucruri mari.

Toate energiile capabile să se grupeze în jurul Societății și revistei și vor mișca din loc lucruri mari.

Poate că toate grupările lucrează în același scop, mijloacele numai diferă, dar oricum e de dorit ca toate să se strângă în același loc și să lupte cu puteri unite. Luând apărarea d-lui președinte, spune că se agită pentru că pune inimă în conducerea Societațiii. N-a spus că agronomii nu sunt pregătiți de loc, ci că ar trebui să fie mai bine pregătiți.

De aceea trebuie să manifestăm altfel, adică cu o unitate de forțe, cu o credință, cu sinceritate sufletească, așa ca nimic să nu resiste cererilor și revendicărilor agronomilor.

Elementele combative sunt necesare.

Președintele trebuie să țină cont de membrii de onoare ai Societații. E o datorie a menaja pe astfel de oameni.

Anteproiectul judecat în total are părți admirable: detaliile nu importă și se vor discuta la timp.

Inca o dată afirmă că agronomii sunt pregătiți pentru corpul agronomic.

Are convingerea că în toate ramurile noastre de activitate s-ar putea face mult mai mult decât s-a făcut, cu elementele de care dispunem.

Răul din pricina căruia bănuiește că „Societatea" n-a ajuns mai devreme la crearea corpului agronomic ar proveni din: modestie, neunire și din aceea că agronomii nu-și vor fi dat socoteală de rolul la care erau chemați ei.

Procedeul de urmat pentru ajungerea la scop ar fi ca președintele și alții să se miște pentru aducerea la îndeplinire a idealului agronomilor; să se pornească prin presă un curent spre a se dovedi că toți străinii s-au pricopsit prin agricultură, fără a ști ori de cât de puțină agricultură, că din acestă pricină s-a secătuit pământul, că țăranul e istovit și nu mai poate munci.

E nevoie deci ca agricultura rațională să dea pământului ce i s-a răpit.››

Marele agronom George Nicoleanu, a susținut tema în discuție într-o frază cu multe argumente: „...că agronomii au dat probe de capacitate în 50 ani de când există învățământ agricol, că agronomii au înființat obști, conduc Casa Rurală, sunt utilizați la Regia Monopolurilor Statului, au deci dreptul să fie recunoscuți" **(34).** In discuția asupra publicării în alte reviste, ca „Progresul agricol" se spunea că „gruparea" nu urmărește alt scop decât cel urmărit și de „Societatea" din care toți fac parte" **(35).**

In această ședință din ziua a doua, legat de organizarea „Corpului agronomic" s-au mai făcut diferite propuneri, cum ar fi: crearea unui steag al societații, a unei bănci, a unei cooperative de credit, apoi cu privire la suprafețele de împroprietărire pentru agronomi și în fine, înaintarea unei petiții câte ministru ca să nu se desființeze învățământul agricol care fusese introdus recent în câteva licee.

Asemenea intervenții apar, de regulă, în entuziasmul general care se manifestă cu privire la o problemă unitară, esențială, cum a fost în acest caz organizarea „Corpului agronomic". De regulă, ele rămân în amânare sau chiar în derizoriu, fiindcă depind de multe alte cauze.

Este important să subliniem că președintele „Societații" dr. Gh. Ionescu-Șișești a condus această ședință cu multă cumpătare, fără să intervină asupra propunerilor făcute de membri, cu aprecieri sau critici, dar reținând esențialul comun, important pentru proiect. Trebuie menționat că din motive necunoscute au lipsit unii membrii fondatori marcanți Popovici-Lupa, Cipăianu etc.

Scanned with OKEN Scanner

În urma acestei ședințe s-a elaborat anteproiectul pentru construirea „Corpului agronomic", ce urma a fi supus analizei membrilor „Societații" probabil în luna mai.

Este firesc să apreciem că la elaborarea sa, președintele „Societații" a avut o contribuție, un rol important de coordonator.

Anteproiectul amintit era alcătuit din opt capitole, fiecare organizat pe articole și paragrafe, conform regulilor cerute structurării logice în acel timp, iată:

1. Atribuțiunile Corpului agonomic
2. Despre grade și înaintări
3. Diverse poziții ale inginerilor agricoli
4. Pedepse și măsuri disciplinare și ieșirea din corp
5. Onorarii, chirii, îndemnațiuni
6. Administratori agricoli
7. Comisiunea Consultativă a Corpului agronomic
8. Dispoziții tranzitorii

Acest anteproiect este semnat de I. M. Duiculescu, P. S Morcovescu, Chr. I. Ghețu. **(36)**

Urma să fie finalizat într-un congres în luna mai 1916, dar începea Marele Război, iar președintele Societații și unii membri erau deja în concentrare din anul 1915. Dar, în anul 1920 legea a fost votată.

6.3.5. Concluzie

Expunerea mai extinsă asupra lucrărilor ședințelor „Societății Române de Agricultură" din 30-31 ianuarie 1916, care au avut loc în condiții speciale, create de iminența războiului și de starea divizată a agronomilor în trei societați, urmărește să arate că a fost un eveniment bine structurat privind obiectivele propuse spre analiză. S-a evidențiat existența unei activități controlate, deși cu o mai slabă intensitate, funcționarea normală a revistei „Viața agricolă" care devenise cea mai importantă publicație agricolă a momentului și reușita elaborării anteproiectului de lege asupra corpului agronomic, necesitatea unității de acțiune. La aceasta se adaugă prezența unui președinte tânăr, foarte dedicat scopului, cu idei și un comportament colegial rațional, echilibrat, apreciat astfel de membrii „Societății".

În anii care au urmat, cu toate dereglările produse de război, s-a dovedit că „Societatea" a continuat o dezvoltare ascendentă, viguroasă, realizând obiectivele cele mai importante care au depins de corpul agronomic. Aceste rezultate trebuie recunoscute președinților, Comitetelor „Societății", dar și marelui agronom George Cipăianu, care prin implicarea sa în politică a ajuns să dețină funcția de secretar de stat în Ministerul Agriculturii și Domeniilor. Alături a fost și George Nicoleanu, faimosul director al Direcției Agriculturii și apoi al Serviciului viticol, care în întreaga sa viață de muncitor, timp de 40 ani, a luptat pentru drepturile și prestigiul agronomilor.

6.3.6. Activitatea Societății Române de Agricultură, după Războiul din anii 1916-1918

Nu sunt dovezi care să arate că „Societatea Agronomilor", înființată în anul 1920 prin unirea celor două societăți a reușit să impună cele mai importante obiective în programele guvernelor. Totuși, a avut o implicare remarcabilă în acțiunea aplicării „Legii împroprietăririi țăranilor", ea fiind condusă din partea agronomilor de George Cipăianu în 6 regiuni, de reformă. Corpul agronomilor, prin societatea sa, a avut numeroase intervenții cu privire la aplicarea acelei legi.

Chiar de la începutul anului 1919 în „Viața agricolă", nr. 1, s-a publicat un material de analiză și critică, foarte rațional, asupra anteproiectului și legii de expropriere, sub titlul „Observațiuni asupra anteproiectului legii de expropriere". Legea fusese publicată prin Monitorul Oficial din 16 decembrie 1918.Remarcăm că acest vast studiu a fost semnat de „Societatea Română de Agricultură" și „Societatea Agronomică" a absolvenților școlilor de agricultură, anunțând un semn de apropiere între cele două societați ale agronomilor. Se înțelege că spiritele superioare ale președinților, St. P. Radianu și dr. G. Ionescu-Șișești, au avut simțire nobilă de a trece peste neplăcerile reciproce pe care le-au suportat în trecut, dorind binele comun pentru țară și breaslă. De altfel, la Congresul din anul 1920, „Consiliul Societății Agronomilor" rezultat din cele două societăți, avea o conducere în următoarea alcătuire: Președinte de Onoare - Radianu S. P., președinte activ - Ionescu-Șișești G., vicepreședinte - Budișteanu N., Busuiocescu D., secretar general - Mândru T., casier -Mateescu, și un consiliu format din 18 membri comuni. **(37)**

Revenind asupra analizei legii exproprierii, dacă parcurgem cu interes conținutul său, găsim un studiu aprofundat, cu o viziune generală de mare elevație privind scopul, în perspectivă, pentru toți factorii implicați în agricultură și pentru economia națională. Ea se bazează pe observații asupra stării momentane și previzionează efectele reformei având în unele paragrafe sclipiri de studii academice, iar în altele, viziuni privind efectele practice, cu argumente total acceptabile.

În justificarea opiniilor de mai sus vom reproduce aceste „observațiuni" (proiectul avea 58 de articole) făcute analitic, pâna la articolul 38 inclusiv, așa cum au fost publicate în „Viața agricolă", p. 5-8, sub semnătura celor două societăți ale agronomilor **(38).** În substidiar, se poate constata contribuția președintelui G. Ionescu-Șișești în conținut. Începem cu un fragment din nota de înaintare a "observațiunilor":

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

‹‹Observaţiunile noastre le-am cuprins în analiza alăturată, care se referă atât la expropriere cât şi la împroprietărire. Vă rugăm cu onoare să binevoiţi a examina acest studiu şi a ţine seama de cuprinsul lui la elaborarea legii de împroprietărire, cum şi la o eventuală modificare a legii de expropriere, deja decretată. Asupra decretului de expropriere, aşa cum a fost promulgat, ne rezervăm să facem o analiză ulterioară.

Agronomii s-au lăsat călăuziţi, în această analiză, numai de iubirea lor de ţară şi de grija ca agricultura ei să devină tot mai prosperă şi nădăjduiesc că opiniile lor vor fi luate în seamă. Aceasta cu atât mai mult cu cât prin munca lor în cooperaţie s-a preparat înfăptuirea reformei de azi şi tot pe umerii lor se va sprijini munca grea de aplicare a acestei reforme.››

6.3.7. Observaţiuni la anteproiectul legii de expropriere

La art. 1 - Precizarea că se va vinde pământ numai „ţăranilor cultivatori de pământ", e prea strâmtă. E bine să zicem numai „cultivatorilor de pământ". Însuşi proiectul literar de împroprietărire prevede că se vor împroprietări şi meseriaşii satelor, apoi mărginaşii oraşelor, preoţii şi învăţătorii. În afară de aceasta trebuie avuţi în vedere agronomii, care stabiliţi pe loturi mari şi mijlocii, au aceleaşi înlesniri ca şi ţăranii; ar contribui la consolidarea proprietăţii mijlocii şi ar constitui focare de progres agricol.

Art.5 (alineatul ultim) cuprinde o facultate pentru stat. Trebuie redactat aşa fel ca facultatea să devină o obligaţie precisă, specificându-se şi scopurile pentru care trebuiesc rezervate anumite suprafeţe, şi anume:

a) Crearea de locuri demonstrative
b) Exploatări agricole pentru producere de seminţe
c) Crescătorii de vite şi depozite de reproducători
d) Staţiuni agronomice şi de selecţiunea plantelor
e) Şcoli de agricultură de toate gradele etc.

Ar fi asemenea necesar ca legea să stabilească procentul din suprafaţa expropriată, care e afectată scopurilor de progres agricol de mai sus. Acest procent ar putea fi 5-10% după situaţie.

Tot art. 5 vorbeşte de absenteişti. Se defineşte ca absenteist cel ce a plătit de la ultimul recensământ şi până în 1916 impozitul funciar dublu. **Ar trebui asimilaţi cu absenteiştii toţi proprietarii care au avut moşiile arendate timp de 20 de ani neîntrerupt până la 1916.**

După art. 9 este necesar să se prevadă, într-un articol, ca să se aibă în vedere şi interesul proprietarului la expropriere, în sensul ca el să-şi poată alege lotul de moşie care-i convine.

Art 11 scuteşte de expropriere terenurile petrolifere, până la suprafaţa totală de 12.000 hectare, cu condiţia să dea o suprafaţă echivalentă în judeţ, sau în cel limitrof. E întrebarea: dacă proprietarul n-are altă moşie aiurea, de unde cumpără şi după ce norme? Trebuie stabilit că are dreptul să cumpere numai din terenul supus exproprierei.

Art 12. Formularea acestui articol de o importanţă covârşitoare e foarte vagă şi nu dă decât indicaţiuni. Mânuite numai de o comisie judeţeană aceste indicaţiuni nu pot duce la rezultate precise şi coordonate pentru toata ţara. Însuşi preţul regional, fixat ca o limită, nu formează o bază sigură, fiind şi el fixat de comisii de experţi. Regiunile nu-s totdeauna coordonate de la judeţ la judeţ.

Pentru ca chestiunea preţului să fie rezolvată raţional trebuie ca pe lângă „Casa Ţărănească"[18] să funcţioneze un serviciu special de estimaţiuni compus din taxatori autorizaţi şi care să întreprindă un studiu sistematic asupra ţării întregi, alcătuind şi harta economică a solului. ***Acest serviciu ar elabora o metodă unitară de procedare. Lucrările taxatorilor făcute după această metodă trebuie avut în vedere de justiţie când se ivesc contestaţii sau apeluri. Cu alte vorbe nu comisia de interesaţi ci un serviciu de specialişti trebuie să evalueze după norme ştiinţifice şi obiective, unirea. Acest serviciu ar putea să fie permanent, ar ţine la zi harta economică a solului, preţul solului etc.***

Fixarea preţului trebuie să aibă în vedere interesul proprietarului, dar şi interesul ţăranului, care dacă ar trebui să plătească, o sumă mai mare sau egală cu venitul său, ar intra prin aceasta într-o nouă epocă de şerbie.

La art. 13 şi altele - Anteproiecul păcătuieşte prin lipsa de coordonare a diferitelor organe menite a colabora la expropriere şi împroprietărire.Din această pricină apare o serie întreagă de imixtiuni a unora în rolul altora. Autorul anteproiectului pare a nu fi văzut clar care sunt organele care aplică reforma şi care e rolul precis al fiecăruia. Astfel art. 13 prevede că împărţirea pe regiuni şi fixarea normelor de expropriere o va face Consiliul Superior şi nu „Casa Ţărănească" (Casa Rurală)? ***De altfel, prin expropriere, raporturile de învoială agricolă între proprietari şi ţărani dispar.*** Legea de învoieli agricole nu va mai avea la ce să se aplice. Atribuţiunile Consiliului Superior al Agriculturii sunt prin aceasta desfinţate. Dacă legiuitorul înţelege să-i dea un nou rol în reforma agricolă, trebuie să precizeze acest rol în proiectul de faţă sau într-o lege specială.

La art. 14 Comisiile de expropriere ar trebui grupate în jurul serviciului agronomic de judeţ şi plasă, care reprezintă organele de specialitate menite a asigura unitatea şi continuitatea lucrărilor. Agronomii de plasă şi judeţ vor lucra ca delegaţi ai „Casei Ţărăneşti". E necesar ca ei să prezideze comisiunea, pentru că ei sunt organul principal de executare. Judecătorul să aibă rolul de consilier juridic. Pe lângă agronomul de judeţ şi plasă, va mai face parte din comisie şi un expert autorizat, delegat de serviciul estimaţional de pe lângă „Casa Ţărănească", delegat care e prevăzut de anteproiect.

La art. 19 Apelul în privinţa preţului nu se poate judeca în cunoştinţă de cauză de către Curtea de Apel. Pentru a evita aceasta şi a da putinţă Curţii să se lumineze, trebuie citat şi expertul-autorizat, care va expune motivele pentru care preţul a fost stabilit aşa.

Art. 24. Declaraţiunile referitoare la moşie trebuie înaintate de proprietarul serviciului agricol judeţean, nu prefectului, cum prevede proiectul.

Tot în articolul acesta se prevede că aceste date centralizate trebuie înaintate Ministerului Agriculturii şi Domeniilor. De ce acestuia şi nu „Casei Ţărăneşti"? Iarăşi apare neprecizarea rolurilor.

---

[18] Este o încercare de a modifica numele "Casei Rurale", care era prevăzută în Legea exproprierii, ca organ coordonator

Art. 31. Exproprierea se face într-un timp mult mai scurt decât împroprietărirea. În răstimp, ţăranii vor cultiva ca arendaşi. Alineatul ultim din acest articol spune că ţăranii vor plăti arenda regională, fără să se specifice în mâinile cui. ***Soluţia practică e următoarea: din momentul exproprierii, proprietarului nu i se mai cuvine altceva decât titlul de rentă şi cuponul respectiv. Ţăranul datorează arenda. El o va plăti Statului. Contractul direct între ţărani şi proprietari este astfel înlăturat în această perioadă tranzitorie.***

Art. 32 dă din nou dovada lipsei de coordonare şi imixtiune, de rolul stabilit că ‹‹Ministerul de agricultură şi Domenii în unire cu Casa Centrală a Băncilor populare va lua măsuri ca pământul să se dea în folosinţa ţăranilor etc.›› Colaborarea nu e precizată. Rolul arătat mai sus incumbă de altfel „Casei Ţărăneşti".

Art. 33 Debitarea întregii arenzi datorată de obşti este foarte nepractică şi ar împovăra pe perceptori într-o aşa de mare măsură că nu ar mai putea face faţă îndatoririlor lor. Procedeul recomandabil este acela care a fost şi până acum aplicat de obşti, şi anume: administraţia obştei încasează arenda şi o varsă la Stat. Numai acei ce nu plătesc vor fi trecuţi pe lista de rămăşiţe şi daţi în debit perceptorului (Tabloul de debit).

Art. 36 oferă din nou un exemplu de imixiune (vorbeşte de Ministerul de Agricultură şi de Casa Centrală a Băncilor populare). Acest articol prevede că dacă o moşie este arendată obştei încă înaintate de expropriere, aceasta e obligată să primească în sânul ei pe ţăranii pe care i-ar impune Ministerul sau casa centrală. Dispoziţia e bună. În cazul însă când prin noua împărţire pământul s-ar împuţina sub limita necesară, atunci trebuie prevăzut că acei ţărani care s-ar înscrie în obşte la fondarea ei să fie colonizaţi. Trebuie să se recunoască astfel însuşirile bune ale acelora ce au înţeles foloasele cooperaţiei. Aceasta ar evita şi perturbările în repartiţia solului şi planul de cultură.

Cu acest prilej, exprimăm convingerea că ar fi bine ca sătenii ce se vor împroprietări să plătească un acont cât de mic din valoarea pământului, chiar la începutul operaţiei. Toţi ţăranii dispun în epoca aceasta de numerar suficient şi ar fi un mijloc de a pompa toate aceste disponibilităţi în Casa Statului ceea ce ar fi o măsură bună şi din punct de vedere general financiar (5% maximum) cu facultatea de reducere de către „Casa Ţărănească" (Casa Rurală).

Art. 38 desfinţează în mod radical arendăşia, către arendaşul întreprinzător expropriat. Este adevărat că la noi arendăşia luase adesea caracterul unei excrescenţe primejdioase economice şi sociale. Dar aceasta nu înseamnă că fenomenul în sine e vătămător. ***Exemple suficiente de rolul bun al arendaşilor aiurea se pot da. Credem că reforma agrară la noi nu poate desfiinţa deodată o clasă de oameni care are angajate capitaluri şi interese în aceste întreprinderi. Ne întemeiem nu pe consideraţiunea de echitate faţă de o clasă, ci pornind de la interesul general al unei producţii sporite. În adevăr, obştea fiind îndestulată de pământ, nu va mai fi aşa de dornică să ia arendă şi partea proprietarului rămas.*** De va face-o va oferi preţuri prea mici, va fi o suprafaţă mai neglijentă şi mai rău cultivată. Pământul rămas s-ar deprecia. Lăsând latitudinea ca această parte să poată fi arendată şi de arendaşi, acesta va concentra pe această mică suprafaţă tot inventarul său, va intensifica cultura şi va fi astfel mai de folos generalităţii. Să se stabilească termene de arendare mai lungi, minimum 10 ani.

Deşi acest material a fost publicat în luna ianuarie 1919, fusese înaintat comisiei parlamentelor de legiferare în anul1918, când acesta se află sub elaborare.

Ultimul paragraf al acestei analize a viitoarei legi exprimă o idee de sinteză asupra conţinutului ei, astfel, „ca observaţiuni generale, menţionăm ca anteproiectul nu se preocupă de progresul agricol, de stimularea forţelor de producţie, de organizarea agriculturii, ci vede toată chestiunea numai o problemă de repartiţie. Nu s-a ţinut samă de acest punct de vedere şi de multe altele menţionate mai sus, de experienţa făcută la „Casa Rurală" şi la obştii, la „Societatea Română de Agricultură", „Societatea Agronomică". **(39)**

7. SOCIETATEA AGRONOMILOR

Preocuparea dr-ului G. Ionescu-Şişeşti asupra unificării acţiunilor „Corpului agronomic" a început încă din perioada studiilor de la Hohenheim, când, împreună cu alţi colegi, au organizat „Charta rotunda". Acesta a fost embrionul. A urmat efortul susţinut prin care a luat fiinţă „Societatea Română de Agricultură", în condiţii ce au creat multe dificultăţi, însă perseverenţa sa pentru împlinirea scopului a dus la un rezultat pozitiv în 22 noiembrie 1911.

Timp de aproape 10 ani, această societate a funcţionat cu rezultate satisfăcătoare în prima parte a perioadei, dar în ultimii doi ani înainte de înfiinţarea „Societăţii Agronomice", s-a remarcat viguros în viaţa publică, cu privire la împroprietărirea ţăranilor, după Primul Război Mondial, aşa cum s-a văzut.

După demersuri şi concilieri, conduse, în primul rând, de Dr. Gh. Ionescu-Şişeşti, prin acceptarea principalelor societăţi agronomice amintite, la 24 ianuarie 1920, a luat fiinţă „Societatea agronomilor". Această realizare i-a lăsat un sentiment de mulţumire şi de îndemnare la muncă rodnică în toţi anii care au urmat. Adesea, a manifestat şi o mândrie, ca succes personal, prin faptul că el, un tânăr, i-a convins pe inginerii mai în vârstă, „bătrânii", să accepte ideile sale în scopul aşezării agronomilor într-o zonă socială cu demnitatea respectată: noua societate era, în fond, un nume nou pentru vechii membri ai SRA, la care au aderat membrii din celelalte societăţi în afară de cei din „Societatea Naţională de Agricultură". Ea avea un preşedinte de onoare în persoana lui. S. P. Radianu, iar ca preşedinte activ pe dr. Gh. Ionescu-Şişeşti. Între cei 18 membri ai „Comitetului de conducere" îi găsim pe Gh. Cipăianu, D. Busuiocescu, I. Haşeganu, C. Sandu Aldea, Al. Nasta, D. Chitoiu, G. Băluţă-Cruceru ş.a.

Pornirea viguroasă a activităţii noii societăţi ne este dată în revista „Viaţa agricolă" nr.2 din 1 februarie 1920, care publica „Memoriul Societăţii Agronomilor" referitor la legiferarea împroprietăririi, elaborat chiar în prima şedinţă a „Congresului" în care s-a fondat societatea. Având o formulare legală şi profesională elevată, acest memoriu era precedat de o scurtă adresare, semnată de dr. Gh. Ionescu-Şişeşti, în calitate de preşedinte, prin care remarcă rolul agronomilor în economia ţării şi grijile lor în domeniul de specialitate unde consideră că trebuie să fie consultaţi. Iată acest scurt apel făcut către Ministrul de stat - preşedinte al Comitetului agrar pentru împroprietărire:

Scanned with OKEN Scanner

7.1. La dispoziţia activităţilor de împroprietărire a ţăranilor

Domnule Ministru, Societatea Agronomilor, care cuprinde în sânul ei pe aproape toţi agronomii ţării, care au dat până în prezent munca şi competenţa lor în conducerea diferitelor servicii publice, în organizarea agriculturii practice, în învăţământ, în cooperaţie etc., a socotit de datoria sa să supună atenţiunei binevoitoare a onoratului guvern, părerea sa cu privire la reforma agrară ce se înfăptuieşte azi. S-a înaintat la diferite epoci în cursul anului trecut şi anului acestuia, memorii care au fost considerate ca o colaborare binevenită.

Acum când e pe cale de înfăptuire partea constructivă din reforma agrară, împroprietărirea, socotim că e necesar să aducem din nou în luminarea acestei chestiuni o contribuţiune de opiniuni scoase din realitatea în mijlocul căreia trăim, din principiile obiective ştiinţifice, care trebuie să stea la temelia oricărei reforme sociale şi din grija sinceră de a face o operă durabilă, menită a restabili producţia agricolă a ţării şi a consolida structura sa agrară.

Vă rugăm, deci, respectuos să binevoiţi a lua cunoştinţă de alăturatul memoriu, a dispune cele ce veţi crede de cuviinţă şi a primi asigurarea respectului nostru deosebit. **(40)**

Preşedinte, (ss) G. Ionescu-Şişeşti; Secretar General, (ss) T. Mândru

Memoriul „Societăţii agronomilor"

Memoriul publicat de „Societatea Agronomilor" în organul său de presă conţinea referiri la aspecte practice întâlnite în actul de împroprietărire. Prima observaţie are un caracter de principiu fundamental, în care putem recunoaşte, ca şi în întreg memoriul, gândirea raţională şi stilul de elaborare a dr-lui G. Ionescu-Şişeşti; iată: ‹‹***Din decretele-lege referitoare la împroprietărire, care s-au promulgat, se desface (întrevede) tendinţa ca această lucrare să se facă aproape exclusiv prin chibzuinţa şi hotărârea sătenilor. Iubim pe săteni, din mijlocul cărora am ieşit, în mijlocul cărora, majoritatea agronomilor trăiesc; preţuim cumpătul şi bunul lor simţ. O operă ca aceasta însă, interesează în cel mai înalt grad statul, generaţiile viitoare şi este nepotrivit a o lăsa la întâmplarea hotărârilor locale. Sătenii văd interesul individual şi momentan, şi adesea, nu pot judeca just nici despre aceasta, în stadiul cultural în care se găsesc. În felul acesta, va prevala întotdeauna, în hotărârile ce se vor lua, voinţa elementelor cele mai gălăgioase şi nechibzuite, ceea ce ar putea compromite întreaga operă.***››

Trecând la analiza obiectivelor şi acţiunilor de împroprietărire, „memoriul" se referea la: „mărimea lotului" de împroprietărire, prin care ‹‹să se creeze şi să se păstreze „unităţi economice productive, adică loturi capabile a fi exploatate raţional şi a produce rentabil"; „izlazuri" comunale care să fie înfiinţate prin expropriere, „necesităţi de ordin general" (rezervă) suprafeţe necesare dezvoltării oraşelor, industriei, cooperativelor agricole, căilor de comunicaţie, vetrelor de sat, igienei publice, acces la adaptor: „colonizări" care trebuie făcute în sate mici, de 100-150 familii; „înstrăinarea loturilor" până la 5 ha să se facă numai către agricultori, şi în primii 5 ani numai cu aprobarea Casei Centrale a Împroprietăririi; „cultura pământului" (cultivarea) să se facă prin „norme obligatorii de cultură raţională şi să se ia măsuri pentru îndrumarea şi încurajarea micii agriculturi prin toate mijloacele cu putinţă"; „măsurătoarea pământurilor expropriate să se facă după norme ştiinţifice, dar în aşa fel încât să se dea putinţa punerii legale în posesie, a viitorilor lotaşi, în timpul cel mai scurt", la care adaugă descrierea efectelor negative ulterioare, în caz de nerespectare a propunerii; „cadastrul", lucrările de măsurătoare şi parcelare să se întocmească în aşa fel, încât să intre fără modificări ulterioare, în cadrul viitorului cadastru; „îmbunătăţiri funciare", „Cooperaţie" ş.a.››

Propunerea opiniei despre cooperaţie, făcută cu aproape 100 de ani în urmă, merită a fi reţinută ca „scriere de inspiraţie istorică", cu statut permanent pentru condiţiile statului şi ţăranului român, mic proprietar. Iată:

‹‹Cooperaţia. Proprietatea mică şi mijlocie constituită prin reforma agrară, nu va fi capabilă să producă un prisos pentru piaţa internă şi externă, nu va putea realiza avantajele tehnice şi economice ale marii proprietăţi decât prin cooperaţie. Ordinea de stat însăşi nu se va putea consolida decât creând celule de solidaritate socială, cu care să se poată vorbi prin reprezentanţi autorizaţi. A trata însă chestiunile economice: cumpărări, vânzări, credit etc. cu totalitatea sătenilor sau cu fiecare în parte înseamnă a introduce haosul.

Chestiile de împroprietărire, deşi constituite în pripă şi având în multe părţi vicii de funcţionare, au însemnat, totuşi, un pas important spre realizarea unei organizări cooperatiste agricole generale. Contradicţiile care există între restul acestor obştii ca organe de aplicare a unor dispoziţii legale şi caracterul de cooperative s-a căutat să se remedieze prin decretul-lege No...

Ideea cooperaţiei agricole slab reprezentată azi trebue sprijinită de stat şi propagată şi îndrumată prin toate mijloacele cu putinţă, deoarece nu se poate concepe propăşirea agriculturii fără o astfel de organizare.

Marea operă a reformei agrare trebuie considerată ca opera naţională cea mai de seamă după realizarea „Unirii". Ea trebuie rezolvată cu acea lărgime de vederi calmă şi energică, care rezultă numai din considerarea ştiinţifică şi obiectivă şi fără nici o părtinire.›› **(41)**

Analiza asupra gradului de implicare a sătenilor în hotărâri privind împroprietărirea în fapt şi opiniile asupra Cooperaţiei ne confirmă cunoaşterea profundă a ţăranului acelor vremi, crescând şi muncind, din copilărie în lumea lor. Vorbind despre Răscoala din anul 1907, ca student la Hohenheim, spunea: „...a ajuns la şcoala noastră ecoul răscoalei din acel an. Cunoşteam viaţa grea a ţăranilor din satul meu natal de clăcaşi. Ecoul revoltei din ţară a produs o tulburare adâncă în sufletul meu de adolescent". **(42)**

Aproape toţi fiii satelor care s-au ridicat, prin şcoli înalte, la gradul demnităţilor oficiale şi academice, au fost preocupaţi de a întreprinde ceva pentru uşurarea vieţii acelora

Scanned with OKEN Scanner

dintre care s-au ridicat. Unii au contribuit cu realizări directe „oferindu-le" drumuri pietruite, poduri, şcoli, biserici ş.a., alţii au oferit soluţii şi sfaturi dintre cele mai bune, dar aplicabile cu efortul comun. Ei bine, până astăzi, de peste 150 de ani, aproape nimic nu s-a schimbat în privinţa mentalităţii românului, sătean sau nu, cu privire la „asociaţiune" (Cooperaţie), începând de la primul studiu serios despre „asociaţiune" publicat de P. S. Aurelian în revista „Ateneul român", pp. 23-51, 1866 **(43).** Interesul individual şi de familie le domină pe celelalte în toate situaţiile. Pentru ei, mai ales, nu există interesul colectiv şi nici cel general, Această latură psihică nu a suferit modificări nici în perioada agriculturii cooperativizate, când, legal, au fost obligaţi la activităţi colective, în scop colectiv. Ei bine, cooperativele lor de producţie au funcţionat atunci cu efortul imens al muncitorilor calificaţi şi al agronomilor. Puţini dintre ei numărau la sfârşit de an 100 de zile de muncă, iar sentimentul că sunt proprietarii exploataţiei (CAP-ului) lipsea aproape total. Corect, trebuie să precizăm că politica de stat i-a îndepărtat total de la luarea hotărârilor privind organizarea activităţii şi beneficiului, dar aceasta, după ce au arătat că nu au niciun interes pentru munca în asociaţie. Abia acum (2016), persoane cu nivel de educaţie mai ridicat înţeleg şi acceptă importanţa cooperaţiei, dar încă nu apare valul care să participe la construcţia acestei idei, vechi de câteva secole.

8. ACTIVITATEA PUBLICISTICĂ (1911-1918)

Preambul

Talentul, pasiunea şi, mai ales, interesul de a scrie asupra unor subiecte de interes general, prin care să contribuie la progres, dar şi la dezvoltarea şi promovarea personalităţii, pentru a putea ocupa un loc superior, cu putere de a realiza lucruri bune pentru societate, l-au determinat pe Dr. Gh. Ionescu-Şişeşti să facă un efort intens şi continuu de a publica materiale utile cunoaşterii pentru agricultură.

Am cunoscut activitatea sa publicistică din timpul liceului şi al studiilor agronomice, de o varietate foarte mare, iar parcurgerea lor permitea descoperirea unei personalităţi de valoare, în devenire.

Odată cu începerea activităţii la 1 aprilie 1911 în Clinciul Spanţov, dr. G. Ionescu-Şişeşti şi-a orientat psihic activitatea sa agronomică pentru întreg timpul care urma. La câteva luni după instalare, în 14 iulie, nota pentru sine acest gând: ‹‹Am venit la Spanţov. Şi cu aceasta, simt că am cucerit un drum sigur pentru viitor. Am deci de ce să fiu mulţumit. Am prilejul să fac de-a dreptul agricultură practică, fără lungii şi greii ani de ucenicie, şi fără a mă izola de ştiinţă, de conducători, de problemele mai largi ale economiei naţionale... îmi place să văd răsărind rânduiala şi întremându-se gospodăria sub mâna mea. Contabilul este un energic element, care de multe ori pune în umbră rolul şi prestigiul meu; pe măsură însă ce gospodăria va creşte, rolul său se va circumscrie (limita) ca necesitate... Dacă sunt mâhnit de ceva, e că am îndurat o deziluzie cu privire la serviciu (central) şi oameni. Serviciul dibuieşte şi el, nu e încă bine organizat, rolurile nu-s bine precizate. Se cheltuieşte grozav de mult, se munceşte puţin şi sporul e, firește, neînsemnat. Oamenii nu sunt aşa de dezinteresaţi, de devotaţi meseriei, de puritani, cum îmi închipuiam eu.›› **(44)** Autorul jurnalului îi nominalizează pe cei din conducere, aflaţi în „Minister", Saligny, Poenaru, Roco-Jatan. Trebuie să menţionăm că, în afară de Roco-Jatan, toţi erau persoane în vârstă, spre sfârşitul activităţii.

Deşi vedem un pasaj scurt, o confesiune a unui tânăr de 25-26 de ani, constatăm că avem în faţă „un caracter", o persoană demnă, hotărâtă de a porni în activitate cu dorinţa de a avea rezultate cât mai bune, de apreciat pentru aplicaţia lor, care să-i aducă şi mulţumiri personale. El întotdeauna a dorit să aibă bucuria succesului, pentru care, adesea, a muncit cu putere, răbdare şi speranţă; nu a acceptat niciodată defetismul. A ţinut mult la propria demnitate, dorind înaintarea pe merite, fără să producă neplăceri prin acest comportament, pe cât a fost posibil. Tendinţa aproape nativă pentru observaţii critice se constată şi din confesiunea anterioară, amplificată şi de lipsa experienţei sale profesionale şi „de viaţă". Oamenii aceştia criticaţi aveau în spate realizări mari, în trecutul lor, iar activitatea de aici era condiţionată de factori independenţi de capacitatea lor. Chiar după 100 de ani, o asemenea poziţie se chibzuieşte cumpătat, din partea unui adult.

Ştiind că este cunoscut în mediul agronomic, la vârsta sa era conştient că acest fapt a fost posibil prin rezultatele excepţionale obţinute la studii şi datorită scrierilor sale atât de diverse şi de superior elaborate, încă din perioada liceului. Astfel, odată intrat în activitatea profesională, a continuat scrierile asupra rezultatelor obţinute, dar şi asupra multor probleme punctuale „la zi".

Dr. G. Ionescu-Şişeşti nu a fondat reviste de specialitate agronomică sau economică aşa cum au făcut Ion Ionescu de la Brad, Petre S. Aurelian, St. P. Radianu, V. Brezeanu şi Constantin Filipescu. Ei au avut realizări excepţionale, unii timp de multe zeci de ani, ca Aurelian, Şt. Radianu sau Filipescu. Credem că nu şi-a propus acest fapt, din motive personale, bine analizate. Ne amintim că a avut posibilitatea de a participa la fondarea revistei „Ramuri" la Craiova, dar nu s-a implicat, deşi a fost un colaborator harnic şi valoros în primii ani de apariţie ai revistei. În plus, nu dispunea personal de posibilităţi financiare.

În situaţia amintită, a avut o perioadă de activitate publicistică foarte bogată, împreunată cu acţiunea privind fondarea Societăţii Agronomilor, acestea pe lângă munca profesională curentă la Spanţov, Herăstrău, Şcoala Centrală de Agricultură, şi participarea la două războaie; o epocă de foarte mari frământări politice, în care a participat la nivelul său.

Scanned with OKEN Scanner

8.1. Domeniile publicistice pentru agricultură

Dr. Ionescu-Şişeşti a fost unul dintre cei mai activi susţinători ai revistei „Viaţa agricolă" şi, cunoscând relaţiile sale colegiale, ca agronom, cu C. Filipescu, credem că a avut o contribuţie cu privire la acceptarea fondatorului revistei de a fi declarată ca „organ de presă" al „Societăţii Române de Agricultură", începând din anul 1912. În anii ce au urmat, a făcut parte temporar, din comitetul de redacţie, a sprijinit şi îndrumat activitatea de la revistă în calitatea sa de preşedinte al „Societăţii". Aproape tot ce a publicat în perioada 1912-1919 a fost transmis prin „Viaţa agricolă", care, prin calitatea colaboratorilor a fost cea mai valoroasă publicaţie agricolă. Între agronomii de elită ai vremii, care au publicat în această revistă, s-au remarcat: C. Filipescu, fondatorul, C. Sandu-Aldea, G. Cipăianu, N. O. Popovici-Lupa, Max. Popovici, G. Nicoleanu, T. Mândru, P. Morcovescu, D. I. Ştefănescu, Ernest Grinţeşu, I. Haşeganu, Cristache Druţu, Al. Nasta, N. Filip.

Materialele publicate de dr. G. Ionescu-Şişeşti în perioada 1911-1918 au fost elaborate sub formă de: a) studii privind istoria ştiinţelor agricole; b) dări de seamă asupra încercărilor experimentale (experienţe de producţie); c) teme de economie rurală şi economie politică; d) recenzii; e) călătorii; f) subiecte punctuale. Această umbrelă vastă de investigaţii, ne prezintă un specialist larg ancorat în domeniul agronomic, o persoană cu dorinţă de muncă şi afirmare, cu dorinţa de a contribui la progresul domeniului prin îmbogăţirea orizontului de cunoaştere.

a) În prima categorie de articole includem: „Din istoricul ştiinţei agricole", cu referire la Germania, prezentând începuturile, literatura de sezători, tranziţia, cameraliştii, precursorii lui Albrecht Thaer; „Asupra legii minimului", „Notiţe istorice" asupra Şcolii Centrale de Agricultură Herăstrău.

b) Mai numeroase şi la fel de profund realizate sunt dările de seamă şi alte teme de specialitate: „Prima moşie asanată a Serviciului de Îmbunătăţiri Funciare-Clinciu Spanţov", „Câmpurile de încercare (experimentare) ale moşiei Spanţov" dare de semă pe anii 1910-1911, „Dare de seamă asupra Câmpurilor de încercare ale moşiei Spanţov pe anul 1912", „Dare de seamă asupra Câmpurilor de încercare ale moşiei Spanţov pe anul 1913", „Ferma Herăstrău în anul 1913", "Contribuţiuni la studiul grâului românesc din punct de vedere fitotehnic" (conţine şi o prezentare parţială a rezultatelor de încercare-experimentare din primul an, de la Spanţov), „Cum am înfiinţat prima păşune artificială la Herăstrău", „Cu privire la soiurile cultivate".

c) Temele de economie sunt tratate în viziunea stării momentane a situaţiei şi sunt expuse la nivelul unui economist pertinent, având opinii personale, rezultate ale unei raţiuni logice convingătoare: „Raportul capitalurilor în Ferma Herăstrău", „Rezultatele economice şi sociale ale îndiguirilor", „Politica de producţie", „Un fapt politico-agrar", „Politica agrară, cu privire specială la România" (carte 200p.), care a fost prima carte publicată de Ov. G.I.S.

d) Dr. G. Ionescu-Şişeşti a publicat numeroase recenzii, cu scop de răspândire în mase a conţinutului unor lucrări importante pentru ştiinţa şi practica agricolă. Din această perioadă, remarcăm: „Întoarceţi-vă la pământ" (de C. Sandu Aldea), „De unde trebuie să tragem învăţăminte", prezentarea operei lui Ermilov - „Rusia agricolă înainte de criză" (1913), „Nutrirea animalelor domestice şi a omului" de Haralamb Vasiliu, recenzie, a doua lucrare originală din domeniu (1916), după opera lui O. Kellner. Analizele sale sunt făcute cu dorinţa de a fi uşor accesibile cunoaşterii pentru cititori, aducând şi opinii personale cu privire la utilizarea lor practică. Iată paragraful ce încheie prezentarea cărţii lui H. Vasiliu: ‹‹O singură dorinţă ne exprimăm: aceea ca d-l Vasiliu să ne dea o prelucrare scurtă şi practică, eventual sub forma unui „guide" (ghid), sau „agendă", care dobândind o răspândire cât mai mare chiar printre aceia cărora nu le este accesibilă tratarea strict ştiinţifică, să poată fi utilă tuturor.›› **(45)**

e) Deşi avea numai 27 de ani, ministrul Al. Constantinescu şi directorul G. Nicoleanu, din Ministerul Agriculturii şi Domeniilor, i-au acordat Dr-ului Gh. Ionescu-Şişeşti încrederea unei excursii profesionale în Polonia şi Rusia, în urma căreia a publicat un vast material de informare sub titlul „Călătorie de studii în Polonia şi Rusia".

f) Între articolele scrise asupra unor teme punctuale, de regulă cu importanţă momentană, se remarcă: „O noua metodă în fitotehnie", pe tema modului de alcătuire a terenului pentru cultura unei plante; „Titlul de agronom", „Întâia calitate", adică simţul respectului gospodăresc, „O statistică interesantă", asupra locurilor de muncă unde se aflau elevii Şcolii de la Herăstrău, absolvenţi de la 1862-1914.

Ţinând seama de faptul că materialele publicate de Dr. Ionescu-Şişeşti au fost elaborate cu deosebire între anii 1912-1916, când era un tânăr de 27-30 ani, este important să analizăm conţinutul unora dintre acestea, cu valenţe de reprezentare a autorului.

8.2. Contribuţiile autorului

Analizând conţinutul studiului închinat biografiei lui Albrech Thaer, efectuat la vârsta de 25 de ani, vedem un material de o profunzime ce se poate atribui unui adult deplin format. Stilul expunerii în frază este la nivelul cel mai elevat din timpul său, apoi continuitatea ideilor, descrierea facturii psihice a eforturilor de creaţie ale lui Thaer, închinate progresului ţării sale, reuşesc să definească o personalitate de notorietate universală. Este o încântare să parcurgem aceste câteva fraze de prezentare a personalităţii marelui învăţat: ‹‹Activitatea lui Thaer se sprijină pe aceea a înaintaşilor, precum şi pe aceea a contemporanilor săi din celelalte ţări şi în special din Anglia. El se ridică însă deasupra tuturora prin însuşirile lui extraordinare, prin acel dar, pe care îl au numai cei mai aleşi de a sintetiza în scrisul lor, experienţa şi cunoştinţele unei epoci întregi şi de a crea drumuri noi pentru viitor. Thaer a fost geniul care a putut crea din

Scanned with OKEN Scanner

enorma îngrămădire de material, de teorii contradictorii, de studii şi monografii, un sistem logic şi solid ştiinţific şi care trebuie deci socotit întemeietorul ştiinţei agricole.›› **(46)**

Autorul aminteşte despre sursele primare de inspiraţie, care l-au îndreptat pe Thaer spre studiul agriculturii, cu toate că studiase medicina, numindu-i pe Arthur Young, Subart, Von Keefeld şi Bergen. Apoi a continuat cu ideile reţinute de la aceşti eruditi, găsind că ele necesită o sistematizare mai clară, aşa că a elaborat celebra lucrare pentru timpul său, „Îndrumări pentru cunoaşterea agriculturii engleze" (trei volume, publicate în anul 1801, oferind cel mai citit manual de agricultură).

Studiul său prezintă, apoi, treptele succesive de creaţie ale lui Thaer: învăţat pentru promovarea cunoştinţelor de agricultură, fondator al unui „institut agricol", al fermei model de la Moglin in Prusia, profesor de agricultură la Universitatea din Berlin, autor al altor lucrări fundamentale în formulă cu „ Principiile agriculturii."

Prin expunerea realizărilor marelui învăţat german într-o succesiune, ce ilustrează cu limpezime capacităţile şi eforturile sale de creaţie şi înfăptuiri practice, reuşeşte să prezinte portretul marelui înaintaş sub întreaga sa contribuţie ilustră la formarea ştiinţei agricole. Studiul său se încheie cu o concluzie fermă: El (Thaer) e socotit deci cu drept cuvânt, ca reformatorul agriculturii germane şi părintele ştiinţei agricole"**(47).**

8.3. Primele lucrări de prezentare a rezultatelor

„Dările de seamă" asupra câmpurilor de încercare de la Spanţov" pe anii 1911, 1912, 1913 sunt primele lucrări de prezentare a rezultatelor activităţii de cercetare a soiurilor la principalele plante de cultură din agricultura zonei şi a ţării, întreprinse de Dr. Gh. Ionescu-Şişeşti. Privite în general, ele au un nivel de expunere şi analiză, specifică unui cercetător matur, cu ani de încercări în urmă. Găsim o expunere raţional sistematizată: *introducerea*, în care prezintă scopul unităţii, organizarea terenurilor şi solul, cu pertinenţa specialistului. Rezultatele privind camparea soiurilor pentru fiecare plantă de cultură, este la fel de ordonată: denumirea soiurilor experimentate, suprafaţa parcelelor, precizând apoi scopul încercării în concurs şi al stabilirii efectelor unor măsuri tehnice diferite, cum a fost semănatul în rânduri şi împrăştiere la grâu, având o experienţă bifactorială. Sunt redate descrieri privind planta premergător, lucrările solului, semănatul, cantităţi de sămânţă la ha, exprimată în litri. Urmează o analiză a evoluţiei vegetaţiei soiurilor, raportată la „condiţiile de cultură şi vegetaţie, şi atacul de boli (Ustilago, Erysiphe, Puccinia).

In descrierea rezultatelor, a expus datele de producţie pentru fiecare factor cercetat, cu argumente ştiinţifice privind diferenţele marcate, iată: comparând semănatul în rânduri la grâu cu varianta prin împrăştiere, explică: ‹‹La cultura raţională, semănatul în rânduri, mai avem încă şi avantajul că se întrebuinţează mai puţină sămânţă şi că plantele, fiind mai bine repartizate pe unitatea de suprafaţă, folosesc în chip egal diferiţi factori de vegetaţie, se dezvoltă deopotrivă şi sunt mai puţin expuse căderii.››

Trecând la comparaţia între soiuri, pentru a stabili ordinea valorii lor, cercetătorul stabileşte: ‹‹Concluziunea care se impune este că diferenţele de productivitate între cele 4 soiuri sunt insensibile. Ca superioare din punct de vedere calitativ sunt grâul „de Banat" şi „de Moldova", iar prin selecţionare, grâul local poate deveni cel puţin egal cu acestea.›› **(48)**

Alte observaţii făcute asupra încercărilor la Spanţov aduc explicaţii pe baza comportării plantelor, pe un anume tip de sol, cu fertilitate ridicată; stabilind măsuri practice pentru reuşită, aşa cum a fost cazul mazării. Iată analiza Dr-ului Gh. Ionescu-Şişeşti: ‹‹Pentru cultura mazării în terenurile inundate pământul este propice (potrivit), bogat în var (Ca), ceea ce se dovedeşte între altele şi prin vegetaţia luxuriantă pe care o are lucerna în acelaşi teren, oferind patru coase. Fertilitatea excepţională a acestor terenuri furnizează însă o dezvoltare fără seamăn a buruienilor. Mazărea vegetează bine până începe a lega păstăi, apoi este învăluită de acestea. Cultura mazărei nu e deci posibilă în astfel de terenuri decât după mai mulţi ani de cultură a prăşitoarelor, de energică combatere a buruienilor. Sfecla de zahăr ar fi, după cum vom vedea planta prin care acest pământ s-ar putea curăţa şi face accesibil pentru orice cultură, ceea ce ar chezăşui maximul de rentă. Deocamdată vom cultiva mazărea numai pe grinduri, adică în părţile care au fost inundate mai rar sau deloc şi sunt de mai mulţi ani în cultură.›› **(49)**

Rezultatele de la „Ferma Herăstrău" au avut o analiză superioară, oferind o mică monografie, care a rămas, drept, document istoric. Evidenţierea scurtei sale experienţe de „cercetător fără funcţie" s-a ilustrat prin lucrarea „Cum am înfiinţat prima păşune artificială la Herăstrău", o lucrare bogată pe o proiectare tehnologică modernă, care trebuie considerată „prima" în practica agronomică românească, pentru că pajiştea înfiinţată de profesorul George Maior în anul 1906, era o cultură pură de „Lolium italicum", în timp ce la cultura lui Ionescu-Şişeşti era un amestec de 16 specii de graminee cu talie variată, iar reuşita a fost deplină, semănând sub planta protectoare, ovăz, iar cantitatea de sămânţă în amestec pentru 4 ha a fost de 56,625 kg. Autorul acestei realizări scrie în final, bucuros de reuşită: ‹‹Problema aceasta, de interes pentru toţi agricultorii, priveşte direct Consiliul Superior al Agriculturii, sub egida şi controlul căruia se fac izlazurile comunale şi culturile de plante furajere ale ţăranilor. Ea priveşte de asemenea Direcţiunea zootehnică, care trebuie să aibă cele mai bune furaje, pentru depozitele şi crescătoriile ei; cum şi pentru ministerul de război, care studiază acualmente posibilitatea înfiinţării de depozite pentru creşterea mânzilor, fiindcă azi este un adevăr indiscutabil că „fără păşuni bune nu putem avea animale bune".›› **(50)**

Domeniul economic l-a preocupat permanent pe Dr. Gh. Ionescu-Şişeşti fiind interesat ca activitatea agricolă de orice fel să aducă profit. Deci, în cadrul studiilor de doctorat a ales

Scanned with OKEN Scanner

ca specializare secundară, pe lângă botanică, „Economia rurală". Ca agronom, în epoca sa a publicat un număr imens de articole de economie rurală şi politică economică, şi chiar un număr mai redus de politică socială, deşi acest miez economic se regăseşte şi în primele articole.

Scrierile sale din această perioadă au tratat rezultatele economice ale activităţii de la ferma Herăstrău, rezultatele economice ale îndiguirilor, aprofundând relaţia între nivelul realizărilor practice şi cel al cheltuielilor, cu accent asupra folosirii raţionale a capitalului: A abordat apoi subiecte diferite, importante în anumite momente, cum se constată în articolul „Dezorientare economică". Într-un articol, publicabil mai potrivit într-un cotidian tratează starea economică a ţării în anul 1915, când Marele Război începuse, iar ţara era slab pregătită de confruntare. Face o analiză de înaltă pertinenţă, dezvăluind în primul rând carenţa generală şi perpetuă a economiei noastre, asupra „previziunii şi acţiunii anticipate" pentru a putea răspunde unor situaţii surprinzătoare, cum a început această conflagraţie devastatoare. Iată reflecţia sa legată de aceasta situaţie: ‹‹Se dovedeşte astfel că noi nu preparăm (pregătim) nimic în vremuri normale, că ne comportăm în epocile de linişte şi de îmbelşugare ca nişte neprevăzători, care aşteaptă ca astfel de epoci să fie perpetue. Nu investim nici în energie, nici în inteligenţă, nici bani în organizări de asigurare capabile să înfrunte epocile de depresiune şi de criză. Trăim de azi pe mâine, dar izolaţi, individualizaţi şi capricioşi în viaţa economică; lacomi după câştiguri, repezi, dar incapabili de tenacitate, de concentrare şi de solidarizare.›› **(51).** Scrie apoi despre eforturile înaintaşilor care au promovat cunoştinţe despre „asociaţiune", au înfiinţat „Uniunea Centrală" a sindicatelor agricole dar în realitate activitatea a lâncezit. Apoi aduce idei noi: ideea de foruri de consultaţii economice, intensificarea activităţilor în Consiliul superior al agriculturii şi Societatea Naţională de Agricultură, funcţionarea unui strat-major de economişti, impregnarea spiritului economic în instituţii. Aminteşte spre final de funcţiunea transporturilor, depozitelor, caselor de credit şi comerţului. Este un material tipic pentru articolele sale în domeniul economic unde face o analiză aspră, urmată de propuneri concrete de înfăptuire.

Un articol interesant, tipic elaborat de tineri talentaţi şi foarte activi, cu idei eronate, dar şi cu unele corecte, a publicat G. Ionescu-Şişeşti asupra lucrării profesorului Haralamb Vasiliu „Problema îngrăşămintelor în ţara noastră" în care trata şi despre pierderile produse de dezinteresul ţăranilor de a folosi gunoiul ca îngrăşământ. Autorul articolului critic a căzut în eroare, înţelegând că trebuie să fie mai întâi apreciată valoarea propriu-zisă a gunoiului şi nu valoarea sporului de producţie rezultat prin aplicarea lui de către ţărani. În timp ce H. Vasiliu scria că ţăranul nostru nu aplică gunoiul nici în grădina proprie, neajungând cu el în ţărână deloc, în unele zone din ţară, pur şi simplu din indolenţă, ceea ce era în bună parte adevărat, Ionescu-Şişeşti justifica inacţiunea, prin ‹‹cheltuielile de transport, de împrăştiere şi de vărâre sub brazdă››. Dar pentru ţăran aceste operaţiuni nu erau cheltuieli, era tocmai munca ce trebuia prestată în interesul său pentru beneficiul ce urma a-l obţine din sporul de producţie. Autorul ajunge apoi la o concluzie nepotrivită în raport cu educaţia ţăranului, spunând: „...agriculturorul român nu va întrebuinţa bălegarul, oricât i-am vorbi noi de efectele binefăcătoare ale acestuia, până când necesitatea economică nu-l va sili s-o facă". Era o frază de curs de economie. Ei bine, necesităţile îl sileau de mult timp, dar indolenţa funcţiona. Apoi continuă: ‹‹Intensivizarea agriculturii unei ţări nu este operă de convingere a agricultorilor ci izvorăşte cu necesitate din complexul împrejurărilor, însă intensivizarea se obţine „cu adevărat" prin convingerea agricultorilor, de aceea erau organizate expoziţii şi concursuri agricole încă de la mijlocul secolului al XVIII-lea, în Europa civilizată, iar peste alt secol şi în estul său. În epoca noastră acţiunile de acest fel sunt definitiv înrădăcinate.››

Trebuie să menţionăm că la acel timp H. Vasiliu era profesor universitar provizoriu la Facultatea de Ştiinţe a Universităţii Iaşi, fondator şi director al „Secţiei agricole" din această facultate, şef de promoţie la Hohenheim, dr. în chimie agricolă la Breslau, considerat o eminenţă a domeniului. Teza lui de doctorat a fost republicată în patru numere ale analelor ştiinţifice din universitatea Breslau, şi a studiat cu Pfeiffer, Black, Rieke, profesori celebri ai timpului. Nu a răspuns niciodată în presă articolelor lui Ionescu-Şişeşti şi nici nu au avut vreo colaborare, în lucrări ştiinţifice.

Scanned with OKEN Scanner

Gheorghe Ionescu-Şişeşti - Scrieri de specialitate: 1911 - 1918

1. Prima moşie asanată a Serviciului de îmbunătăţiri funciare- Clinciu- Spanţov, „Viaţa agricolă", nr. 5, 1911
2. Câmpurile de încercare ale moşiei Spanţov - Dare de seamă pe anii 1910-1911, „Viaţa agricolă", nr. 9-10/1911, nr. 11-12/1911
3. Din istoricul agriculturii germane, „Viaţa agricolă", nr. 2/1912, pp. 71-73
4. O excursie la Spanţov (cu G. Bacalov), „Viaţa agricolă" nr. 19/1912
5. Contribuţii la studiul grâului românesc, din punct de vedere fitotehnic, cu o prezentare a rezultatelor de cercetare de la Spanţov: 18 – 20 noembrie / 1912
6. Dare de seamă asupra Câmpurilor de încercare ale moşiei Spanţov pe anul 1912, „Viaţa agricolă", nr. 22, 23 / 1912
7. Dare de seamă asupra Câmpurilor de încercare ale moşiei Spanţov pe anul 1913, „Viaţa agricolă", nr. 18, 19 / 1913
8. De unde trebuie să tragem învăţăminte, „Viaţa agricolă", nr. 6/1913
9. Ferma Herăstrău în anul 1913, „Viaţa agricolă" nr. 1, 2/ 1911, 1914
10. Raportul capitalurilor în Ferma Herăstrău - studiu de economie rurală, „Viaţa agricolă", p. 343/1914
11. Politica agrară cu privire specială la România, Editura Alcalay, Bucureşti, 1914, p. 200
12. O nouă metodă în fitotehnie, „Viaţa agricolă", nr. 1/1912
13. Păreri şi discuţiuni - Da, „o nouă metodă în fitotehnie", „Viaţa agricolă" nr. 2/1912
14. Din istoricul ştiinţei agricole. Începuturile, literatura de şezători, tranziţia, cameraliştii, precursorii lui A. Thaer, „Viaţa agricolă", pp. 71, 72, 73/1912
15. Cine hotărăşte în agricultură, „Viaţa agricolă", pp. 81 ,82/1912
16. Asupra „Legii minimului", „Viaţa agricolă", p. 106-107/1912
17. Întoarceţi-vă la pământ (de C. S. Aldea), „Viaţa agricolă", p. 180-181, 2012 (recenzie)
18. De ce trebuie să tragem învăţăminte, „Viaţa agricolă", p. 153-157/2013 (prezentarea operei lui Ermilov - „Rusia agricolă, înainte de criză")
19. Titlul de „agronom", „Viaţa agricolă", p. 587-588/1913
20. Întâia calitate, „Viaţa agricolă", nr. 5/1913, pp. 117-121
21. Rezultatele economice şi sociale ale îndiguirilor, „Viaţa agricolă", p. 394/1913
22. Călătoria de studii în Polonia şi Rusia, „Viaţa agricolă", p. 364/1913
23. O statistică interesantă, „Viaţa agricolă", pp. 576-579/1914
24. Notiţe istorice - Buletinul Şcoalei de Agricultură Herăstrău - 1914, vol. I, Tipăritura „Breslelor", Bucureşti
25. Dezorientare economică, „Viaţa agricolă", nr. 7,8/1915, O privire economico-politică
26. Cum am înfiinţat prima păşune artificială la Herăstrău, „Viaţa agricolă", pp. 143-148, 1914
27. Politică de producţie, „Viaţa agricolă", nr. 5/1916, pp. 181-184, 1916
28. Un fapt politico-agrar, „Viaţa agricolă", nr. 1/1916, pp. 1
29. Nutriţia animalelor domestice şi a omului (de H. Vasiliu), „Viaţa agricolă", p. 172-174, 1916 (recenzie)
30. Contribuţiuni la studiul grâului românesc din punct de vedere fitotehnic, Buletinul Şcolii Centrale de Agricultură Herăstrău, vol. II, Bucureşti, 1915, pp. 18-30
31. Profesiune de credinţă. (Răspuns la alegerea în funcţie de preşedinte al „Societăţii Române de Agricultură - 24 ianuarie 1915, „Viaţa agricolă, nr. 6/1915
32. Cuprinsul şi caracterul agriculturii ca ştiinţă, „Viaţa agricolă", 1910, p. 206"
33. Rumäniens bäuerliche landwirtschaft, (teza de doctorat), Ed. Gutemberg, Bucureşti, 1912, 146 pg.

Bibliografie

1. Ionescu-Şişeşti, Gh., *Jurnal*, vol. I, Editura Academiei Române, Bucureşti, 2012, pp. 262-263, sub îngrijirea Cr. Hera, C. Mocanu, Roxana Ionescu-Şişeşti.
2. Moţoc, M., şi col., *Istoria ştiinţelor în România – Ştiinţele agricole*, Editura Academiei Române, Bucureşti, 1994, p. 73.
3. Ionescu-Şişeşti, Speranţa; Mihalca, Veronica, *Gheorge Ionescu-Şişeşti*, Editura Ceres, Bucureşti 1974, pp. 245-247.
4. Ionescu-Şişeşti, Gheorghe, *Albrecht Thaer (1752-1828), biografie*, Viaţa Agricolă, nr. 1, 1910, pp. 245-247.
5. Ionescu-Şişeşti, Gheorghe, *Prima moşie asanată a Serviciului de Îmbunătăţiri Funciare*, Viaţa Agricolă, 1911, pp. 335-340.
6. Moţoc, M., şi col., *Istoria ştiinţelor în România – Ştiinţele agricole*, Editura Academiei Române, Bucureşti, 1994, p. 73.
7. Ionescu-Şişeşti, Gh., *Câmpurile de încercare ale moşiei Spanţov pe anii 1910-1911*, Viaţa agricolă, 1912, pp. 597-608, 715-721.
8. Ionescu-Şişeşti, Gh., Câmpurile de încercare ale moşiei Spanţov pe anii 1911-1912, Viaţa agricolă, 1912, pp.317-321, 334-336.

Scanned with OKEN Scanner

9. Ionescu-Şişeşti, Gh. , Câmpurile de încercare ale moşiei Spanţov pe anii 1912-1913, Viaţa agricolă, nr. 18, 1913, pp. 513-522.
10. Ionescu-Şişeşti, Gh., *Jurnal*, vol. I, Editura Academiei Române, Bucureşti, 2012, p. 263.
11. Ionescu-Şişeşti, Gh., *Ferma Herăstrău în anul 1913*, Viaţa agricolă nr.1/1914, p. 15-22.
12. Ionescu-Şişeşti, Gh., *Ferma Herăstrău în anul 1913*, Viaţa agricolă nr.1/1914, p. 19.
13. Ionescu-Şişeşti, Gh., *Ferma Herăstrău în anul 1913*, Viaţa agricolă nr.1/1914, p. 42,43.
14. Ionescu-Şişeşti, Gh., *Ferma Herăstrău în anul 1913*, Viaţa agricolă nr.1/1914, p. 46.
15. Ionescu-Şişeşti, Gh., *Ferma Herăstrău în anul 1913*, Viaţa agricolă nr.1/1914, p. 47.
16. Brinhbaum, Ed., *Planzenbau*, Berlin, 1920, p. 74.
17. Safta, Ion, *Fitotehnie*, vol. III, Editura Agro-Silvică, Bucureşti, 1960, p. 254.
18. Ionescu-Şişeşti, Gh., *Ferma Herăstrău în anul 1913*, Viaţa agricolă nr.1/1914, p. 6-12.
19. Ionescu-Şişeşti, Speranţa; Mihalca, Veronica, *Gheorge Ionescu-Şişeşti*, Editura Ceres, Bucureşti 1974, pp. 81.
20. *** *Conferinţa D-lui G. Ionescu-Şişeşti la Ateneul Român*, revista „Viaţa agricolă", nr. 5, 1914, pp. 131, 132.
21. Ionescu-Şişeşti, Gh., *Jurnal*, vol. I, Editura Academiei Române, Bucureşti, 2012, p.284.
22. Şchiopu, Ursula, Verza, Em., *Psihologia vârstelor*, E.D.P., Bucureşti, 1977, pp.204-205.
23. Ionescu-Şişeşti, Gh., *Jurnal*, vol. I, Editura Academiei Române, Bucureşti, 2012, pp. 215, 217.
24. Mihalca, Veronica; Ionescu-Şişeşti, Speranţa, *Gheorghe Ionescu-Şişeşti*, Ed. Ceres, Bucureşti, 1974, p. 51.
25. Peştean, I. V., *Ştefan P. Radianu* (1854-1921), în *„Oameni de seamă ai ştiinţei agricole româneşti"*, vol. I, Editura Pamfilius, Iaşi, 2006, p. 275
26. Mihalca, Veronica; Ionescu-Şişeşti, Speranţa, *Gheorghe Ionescu-Şişeşti*, Ed. Ceres, Bucureşti, 1974, p. 51.
27. Ionescu-Şişeşti, Gh., *Jurnal*, vol. I, Editura Academiei Române, Bucureşti, 2012, p. 263.
28. Ionescu-Şişeşti, Gh., *idem*, p. 263
29. Aldea, S. C., *Raport la şedinţa Adunării generale a Societăţii Române de Agricultură*, „Viaţa agricolă", nr. 3, 1913, pp. 61-64
30. Aldea, S. C., *Raport la şedinţa Adunării generale a Societăţii Române de Agricultură*, „Viaţa agricolă", nr. 3, 1913, p. 61.
31. Ionescu-Şişeşti, Gh., *Profesiune de credinţă*, în „Viaţa agricolă", nr. 3, 1915, pp. 98-99.
32. *** *Şedinţele Adunării Generale a Societăţii Române de Agricultură de la 30-31 ianuarie 1916. Raportul pe anul 1915*, „Viaţa agricolă", nr.1, p.51
33. ***, *idem*, pp. 46-51.
34. ***, *idem*, p. 62.
35. ***, *idem*, p. 62.
36. ***, *idem*, p. 70-79.
37. ***, *Observaţiuni asupra anteproiectului legii de expropriere*, „Viaţa agricolă", nr. 1, 1919, pp. 5-14.
38. ***, *idem*, pp. 5-8.
39. ***, *idem*, p. 14.
40. ***, *Intervenţia Societăţii Agronomilor în legătură cu legiferarea împroprietăririi*, „Viaţa agricolă", nr. 11, 1 iunie 1920, pp. 333-334.
41. ***, idem, pp. 345-350.
42. Mihalca, Veronica; Ionescu-Şişeşti, Speranţa, *Gheorghe Ionescu-Şişeşti*, Ed. Ceres, Bucureşti, 1974, p. 56
43. Petre S. Aurelian, *Despre asociaţiune*, în Revista Ateneul Român, 1866, pp. 23-51.
44. Ionescu-Şişeşti, Gh., *Jurnal*, vol. I, Editura Academiei Române, Bucureşti, 2012, p. 247.
45. Ionescu-Şişeşti, Gh., *Nutrirea animalelor domestice şi a omului*, de dr. H. Vasiliu. Publicaţiile Adamachi, vol. XLV, Iaşi, 1916. (recenzie)
46. Gheorghe Ionescu-Şişeşti, *Albrecht Thaer 1752-1828* (biografie), în „Viaţa agricolă", nr. 1, 1910, p. 10.
47. ***, *idem*, p.16
48. Ionescu-Şişeşti, Gh., *Câmpurile de încercare ale moşiei Spanţov. Dare de seamă pe anul 1910-1911*, în „Viaţa agricolă", 1912, pp. 597-602.
49. Ionescu-Şişeşti, Gh., *idem*, Viaţa agricolă, nr. 24, 1912
50. Ionescu-Şişeşti, Gh., *Cum am înfiinţat prima păşune artificială la Herăstrău*, în „Viaţa agricolă", nr. 7-8, 1915, p. 143-148.
51. Ionescu-Şişeşti, Gh., *Dezorientare economică*, în „Viaţa agricolă", nr. 7-8, 1915, p. 202.
52. Peştean, I. V., *Petre S. Aurelian-agronom, economist, om de stat (1833-1909)*, vol. II, Editura PIM, Iaşi, 2012, pp. 47,48.
53. Peştean, I. V., *idem*, p. 469.
54. Peştean, I. V., *idem*, p. 182-185.
55. Mihalca, Veronica; Ionescu-Şişeşti, Speranţa, *Gheorghe Ionescu-Şişeşti*, Ed. Ceres, Bucureşti, 1974, p.73.

Scanned with OKEN Scanner

CUPRINS CAPITOLUL IV - G. Ionescu-Şişeşti - înalt funcţionar de stat

CAPITOLUL IV - G. IONESCU-ŞIŞEŞTI – ÎNALT FUNCŢIONAR DE STAT 142
A. Ministru al Agriculturii şi Domeniilor 142
Preambul 142
1. Mari înaintaşi contemporani cu dr. G. Ionescu-Şişeşti 142
Ştefan P. Radianu 142
Vasile Brezeanu 143
Corneliu Roman şi Staţiunea Agronomică 144
George Nicoleanu 144
Dumitru Andronescu 145
2. Publicistica agronomică 145
Zootehnia 146
3. Ministerul Agriculturii 146
4. Diverse 147
5. Concluzii 148
B. Director al Centralei Obştilor Săteşti din Casa Centrală a Cooperaţiei şi Împroprietăririi 148
Introducere 148
1. Cooperativele şi obştile săteşti 149
Director al Centralei obştilor săteşti 149
Schimbările 150
2. Activitatea la Centrala obştilor săteşti 151
Arendăşia 152
a) Înfiinţarea obştilor săteşti 152
b) Instrucţiuni de funcţionare 154
c) Activitatea financiară 156
d) Pregătirea personalului 157
Concluzii 158
C. Director general al Agriculturii în Ministerul Agriculturii şi Domeniilor 159
Preambul 159
Director General al Îndrumărilor Agricole 159
Ministrul Al. Constantinescu 160
1. Activitatea la Direcţia Generală a Agriculturii 160
a. Raport al activităţii Direcţiunii generale a agriculturii 161
b. Dare de seamă „Asupra mersului direcţiunii generale a îndrumărilor agricole” . 164
2. Un program pentru ridicarea agriculturii 166
a. Un program de lungă durată 167
b. Cum poate fi realizat acest program 168
3. Intensificarea producţiei agricole 168
1. Introducerea 168
2. Învăţământul agricol. 168
3. Institutul de Cercetări Agronomice ale României 168
4. Lege pentru încurajarea agriculturii 169
5. Consiliul agriculturii. 169
6. Viticultura 169
7. Pescăria 169
8. Alte proiecte 169
9. Dupe împăduriri 169
10. Creditul agricol 170
Concluzie 170
4. Un eveniment agronomic important 170
Introducere 170
Moţiunea „Congresului Agricol” din 4-6 februarie 1924, Bucureşti 170
5. Rezultate generale ale MAD obţinute în anii 1918 - 1927 172
Studii, articole, comunicări utilizate în elaborare 174
Bibliografie 174

Scanned with OKEN Scanner

CAPITOLUL IV - G. IONESCU-ŞIŞEŞTI – ÎNALT FUNCŢIONAR DE STAT

A. MINISTRU AL AGRICULTURII ŞI DOMENIILOR

Preambul

Începutul secolului XX ridica probleme foarte dificile în privinţa progresului agriculturii. Parcelarea excesivă a terenului acordat ţăranilor prin „Reforma agrară" decretată de Cuza şi Kogălniceanu în 1864, pe de o parte, şi, pe de altă parte, aplicarea „Legii învoielilor agricole" în favoarea marilor proprietari, timp de peste 40 de ani, cu unele amendamente de mai mică importanţă, au determinat o stare socială tensionată care a culminat cu Răscoala din anul 1907.

În situaţia descrisă, agronomii cei vechi, absolvenţi din primele generaţii ale Şcolii de Agricultură de la Herăstrău, care au parcurs studii de specialitate în ţările apusene, au ajuns la hotărârea de a se uni într-o societate cu scopul de a putea impune unele măsuri privind progresul agriculturii şi obţinerea unui statut profesional care să le apere demnitatea. Aveau, din urmă, experienţa revistelor editate de Ion Ionescu de la Brad, Pană Buescu, P. S. Aurelian, St. P. Radianu, V. Brezeanu, în secolul al XIX-lea, care au ridicat nivelul activităţii în publicistica agricolă, învăţământ şi practică. Vom reaminti câteva dintre titlurile revistelor înfiinţate de marii înaintaşi:

Calendar pentru bunul gospodar (1842-1843), Jurnalul de agricultură (1857-1858, Ţăranul român (1861-1862), Gazeta satelor (1869-1870), de Ion Ionescu de la Brad **(1)**; Agronomia (1858-1861) de Pană Buescu; Monitorul comunelor (1861-1864), Revista ştiinţifică (1870-1882), Economia naţiunală (supliment la Revista ştiinţifică) (1873-1876), Economia rurală (1876-1877) – (1881-1884), Economia naţională (1885-1898)[19] şi (1899-1942 – sub conducerea lui I. C. Băicoianu) de Petre S. Aurelian **(2)**; Jurnalul Societăţii Centrale Agricole (1892-1902), Câmpul (1900-1925) de St. P. Radianu **(3)**; Revista viticolă, horticolă şi agricola (1896-1917) (cu denumiri modificate) de Vasile Brezeanu **(4)**; la care se mai adaugă şi „Progresul agricol" a lui George Nicoleanu (1914).

În această pleiadă de înaintaşi este în faţă Petre Aurelian, care a condus revistele înfiinţate de el, în activitate timp de 38 de ani, cu neînsemnate întreruperi. Îl urmează cu merite apropiate Ştefan P. Radianu în perioada 1892-1921. Trebuie să amintim revistele primului mare agronom (nu cel mai important), Ion Ionescu de la Brad care a avut numeroase încercări, dar vremurile grele de început nu i-au fost favorabile, fiind şi în lipsă de colaboratori de nivelul său.

Rolul său de a deschide o cale modernă în acest domeniu trebuie preţuit, chiar dacă nivelul revistelor este incomparabil cu acela al revistelor lui Aurelian sau a celorlalţi. Începutul său a fost redat în alfabet chirilic.

Grupul de elite agronomice ale acelui timp (1890-1910) era format din: P. S, Aurelian (n. 1833), Ştefan P. Radianu (n. 1854), Vlad Cârnu Munteanu (n. 1858), George Maior (n. 1855), George Nicoleanu (n. 1858), Corneliu Roman (n. 1859), Vlad Brezeanu (n. 1864), Nicolae Filip (n. 1864), Maximilian Popovici (n. 1861), Nicolae Oct. Popovici-Lupa (n. 1864) şi mai tinerii Constantin Sandu Aldea (n. 1874), Gheorghe Cipaianu (n. 1879), Dumitru Ştefănescu (n. 1882), Constantin Filipescu (n. 1879) ş.a.

Toate aceste personalităţi ilustre sunt prezentate în lucrarea „Oameni de seamă ai ştiinţei agricole româneşti", vol. I, Ed. I, 1997, într-o formă ce permite cunoaşterea activităţii lor, în mare măsura. Implicarea lor în organizarea corpului agronomic al ţării, pentru activităţile lor din agricultură, a publicării revistelor de specialitate moderne şi chiar a efectuării primelor cercetări agricole ştiinţifice, a adus o contribuţie remarcabilă la progresul domeniului, dacă ne raportăm la epocă (1850-1910)

1. Mari înaintaşi contemporani cu dr. G. Ionescu-Şişeşti

Acţiunea de unire a agronomilor a fost începută chiar de Petre S. Aurelian prin „Legea pentru înfiinţarea „Societăţii Naţionale de Agricultură din România"" şi a Comisiilor agricole, publicate în Monitorul Oficial din 16 martie 1897, când era prim-ministru al guvernului României.

Ştefan P. Radianu

Între marii înaintaşi ai ştiinţei agriculturii, Ştefan P. Radianu a fost fanionul celor mai importante acţiuni, mobilizatorul înfăptuirilor ce s-au constituit ca fundamente pentru progresul agriculturii şi organizării activităţii agronomilor. Personalitatea sa atât de nedrept uitată, merită din plin o prezentare scurtă şi consistentă, pentru cunoaşterea contribuţiilor de excepţie prin care a mobilizat în activităţi corpul agronomic, până în anii în care se vedea că răsare o nouă stea (1912), ce se numea Gheorghe Ionescu-Şişeşti. La căpătâiul drumului de veci a lui Radianu (1921), tânărul agronom G. Ionescu-Şişeşti, care era deja o personalitate recunoscută, spunea: „Ştefan Radianu a fost o pildă de cinste şi curaj a generaţiei sale", iar în tratatul ‹‹Agrotehnica››, vol. I, 1958 scria: „Ştefan P. Radianu era un om foarte învăţat; a

[19] Perioada în care „Economia naţională" a fost condusă de către P. S. Aurelian

Scanned with OKEN Scanner

tradus din limba latină ‹‹Georgicele›› lui Virgiliu, lucrare care are un interes nu numai literar, dar şi agronomic".

În prima sa lucrare publicată în anul 1880 sub titlul „Învăţământul agriculturii şi silviculturii" Radianu spunea: **‹‹Fără respect pentru trecut niciodată nu vom stabili tradiţii şi nu vom putea să ne facem educaţie pe terenul agricol în ţara noastră. Instruirea este primul botez al unui popor şi mijlocul cel mai puternic de perfecţionare a speciei umane›› (5).**

Pentru a arăta starea învăţământului din acel timp (1886), el scria că Austria, nu imperiul, avea şapte academii agricole, 116 şcoli secundare în care se învăţa şi agricultura şi 13 ferme model. Numai în Şcoala Superioară de Agricultură Viena învăţau 308 elevi. România avea o singură şcoală de agricultură gr. II, la Herăstrău, cu 100 de elevi , înfiinţată de Aurelian în anul1869, trei pepiniere, două şcoli inferioare de agricultură şi doua herghelii. Lucrarea sa a rămas importantă până în zilele noastre, pentru cunoaşterea trecutului învăţământului în acest domeniu de la un martor credibil al acelui timp.

Ştefan Radianu a publicat a doua carte pentru şcolile agricole, cele săteşti şi seminarii, sub titlul „Catechismul agricultorului" (1886), pe 269 de pagini, în 4000 de exemplare la prima ediţie; apoi „Creşterea albinelor" (1909), urmând lui Aurelian, cu un nivel în progres. Prima lucrare modernă după „Cultura sfeclei de zahar şi de nutreţ" a publicat-o împreună cu agronomul Leopold Magniet la 1903, urmată de „Lăptăria" (109) p.). Încă din anul 1882 a publicat cartea „Studiu de economie agrară" (389 p.) la ‹‹Tipografia Mihăilescu›› Bucureşti, în care a analizat aspectele economice ale activităţilor productive din toate domeniile importante ale agriculturii din acel timp. Tot St. Radianu a fost autorul primei încercări serioase de elaborare a unei lucrări despre „Istoria agriculturii româneşti" (592 pg.), în anul 1909. Pentru valorificarea unor produse prin fabricaţie a publicat lucrări temeinice despre Cultura răchitei, Industria tăbăcăriei şi a Conservelor în cutie, iar pentru încurajarea punerii acţiunilor în practică, îndemna „Organizarea asociaţiunilor şia tovărăşiilor de săteni", fără să-i antagonizeze cu aceste idei pe marii proprietari.

Radianu a publicat, prin eforturi personale, notele de curs pentru „Chimie agricolă" lăsate de Pană Buescu, sub titlul „Lecţiuni elementare de chimie agricolă", oferind prima lucrare, pentru acest domeniu,erra din bibliografia românească. Era un curs pentru învăţământ de nivel superior.

Urmându-l pe Aurelian privind importanţa „asociaţiunii", Radianu spunea **‹‹Printre principiile care contribuie la fericirea popoarelor, le asigură existenţa, repaosul şi le împinge pe calea progresului, principiul spiritului de asociaţie le covârşeşte pe toate celelalte››. (6)**

Ştefan Radianu a fost o personalitate viguroasă, de acţiune. A fost unul dintre părinţii primei şcoli de silvicultură de la Brăneşti, unde a activat temporar ca profesor; la 24 ianuarie 1889 a sprijinit prin competenţele sale agronomice înfiinţarea „Societăţii Centrale Agricole" care aduna pe marii proprietari ai ţării, având ca preşedinte pe Constantin Niculescu-Dorobanţu. El a înfiinţat pentru această revista „Jurnalul Societăţii Centrale Agricole" şi a condus-o ca director, timp de aproape zece ani, cu începere din anul 1892, cu mici întreruperi. Aici au publicat Max. Popovici, N. Filip, W. Knechtel, G. Nicoleanu, Gh. Cipăianu şi chiar tânărul student Gheorghe Ionescu-Şişeşti.

Ştefan Radianu a înfiinţat cunoscuta revistă agronomică „Câmpul", în anul 1901, care a durat peste 25 de ani, adunând în numerele sale, scrierile tuturor agronomilor importanţi ai acelui timp, inclusiv câteva articole de început ale studentului Gheorghe C. Ionescu (Şişeşti). În acelaşi timp, el a fost conducătorul şi garantul acţiunilor de înfiinţare a „Societăţii agronomice a absolvenţilor şcoalelor de agricultură", la 2 ianuarie 1902.

În acea perioadă a fost ales ca primul preşedinte al ‹‹Uniunii ziariştilor români››, iar numărul articolelor publicate în revistele sale şi altele, depăşeşte 300 de titluri.

Scrierile realizate de St. Radianu şi activitatea sa agronomică îl aşează cu demnitate şi argumente puternice, în rând cu Ion Ionescu de la Brad şi Petre S. Aurelian. Cărţile sale exprimate prin conţinuturi de valoare briliantă se constituie într-o operă vastă, republicabilă în volume. Sperăm şi în asemenea vremuri de civilizaţie şi cultură pentru poporul nostru.

În mod deosebit trebuie să remarcăm elaborarea primelor lucrări monografice, în epoca modernă a agriculturii, asupra solului României şi despre vinurile dinţară, împreună cu Vlad Cârnu Munteanu: „Le sol arable de la Roumanie" (1900), „Vinurile României" (1900) şi „Asupra calităţii cerealelor", efectuate la „Staţiunea Agronomică" (1900). Aici au lucrat în Laboratorul de chimie şi marele agronom-chimist Maximilian (Max.) Popovici şi eminentul profesor Ion M. Dobrescu.

Vasile Brezeanu

Cel ce merită o consemnare specială, în ordine, după Radianu, mai tânăr cu 10 ani, la fel nerememorat de urmaşi până azi, a fost Vasile Brezeanu, care în anul 1906 devenea primul profesor suplinitor (1912 titular) de viticultură la „Şcoala Centrală de Agricultură" Herăstrău; a condus prin eforturi personale de condei şi finanţare revista amintită anterior, timp de aproape 20 de ani; a publicat primul „Tratat de viticultură" (1902), „Tratat pentru prepararea vinurilor" (1906), cu suplimentul „Fabricarea derivatelor viei" (1907). O asemenea contribuţie la edificarea ştiinţei viticulturii este cu totul, de mare importanţă, dar aproape necunoscută. Chiar urmaşii importanţi în domeniu l-au uitat timp de un secol.

Scanned with OKEN Scanner

Corneliu Roman şi Staţiunea Agronomică

În această zestre de acumulări pentru ştiinţele agronomice, înainte de dr. G. Ionescu-Şişeşti, trebuie recunoscut agronomul-chimist Corneliu Roman (1859-1919), care a fost cercetător şi director la „Staţiunea Agronomică Bucureşti", publicând 29 de lucrări cu rezultate de cercetări agronomice, dintre care cinci în limba franceză. Între acestea au rămas ca repere în timp: „Experienţe culturale cu sfecla de zahăr" şi „Studii asupra industriei zahărului făcute la Staţiunea Agronomică" (1894), „Notices sur le blé et le farines Roumaine" (1900), „Experienţe cu varietăţi de plante şi cu îngrăşăminte chimice făcute în anul 1905", „Amestecurile de trifoi şi crearea livezilor şi păşunilor" (1915), „Floarea soarelui, cultura şi compoziţia ei la noi în ţară", ş.a. În general, realizările Staţiunii Agronomice Bucureşti (1886-1928) ar trebui apreciate ca începutul modern în acest domeniu, analizate cu obiectivitate în condiţiile vremii când a funcţionat şi raportate la nivelul general al ştiinţelor agronomice din epocă. (7) Există numeroase argumente pentru a preţui activitatea „Staţiunii Agronomice Bucureşti" înfiinţata la 1 decembrie 1886, sub direcţia lui Vlad Cârnu Munteanu, sprijinit de marele agronom, economist şi om politic P. S. Aurelian, părintele ‹‹Şcolii de Agricultură şi Silvicultură Herăstrău›› (1869.

George Nicoleanu

O personalitate care a dominat epoca celor patru decenii de interferenţă ale secolelor XIX-XX, ca mare specialist la conducerea „Direcţiei Agriculturii" şi a „Serviciului Viticol", cu rezultate excepţionale, a fost agronomul George Nicoleanu (1858-1928). Dr. G. Ionescu-Şişeşti a ocupat această funcţie la scurt timp după pensionarea lui Nicoleanu, această propunere bazându-se pe speranţa că, înalta pregătire şi rezultatele obţinute în numai câţiva ani de activitate vor asigura continuarea aceleiaşi munci de calitate, prestată de Nicoleanu. Ei bine! George Nicoleanu şi contribuţia sa la organizarea conducerii şi progresului agriculturii este la fel de necunoscută azi ca aceea a lui C. Roman în cercetarea agronomică. El a rămas doar în memoria viticultorilor, care amintesc uneori într-o frază despre lucrarea sa ‹‹Introduction à l'ampelographie Roumaine›› (1900), prima operă românească modernă în acest domeniu, prezentată la „Expoziţia mondială – Paris" (1900).

G. Nicoleanu a fost unul dintre cei mai activi agronomi, în perioada înfiinţării organismelor ce veneau în sprijinul vieţii ţăranilor, prin crearea obştilor, a Băncilor Populare şi Casei Rurale. Acestea s-au înfiinţat în timpul directoratului său la Agricultură şi Domenii.

El s-a aflat între cei mai activi agronomi la organizarea presei agricole şi a agronomilor ca specialişti. A făcut parte din primele comitete de redacţie la revistele „Câmpul" şi „Viaţa agricolă", unde a publicat periodic. A înfiinţat revistele „Progresul agricol" (1914) şi „Revista horticolă, agricolă şi economică" (1899). A fost unul din principalii pionieri ai organizării ‹‹Societăţii agronomice a absolvenţilor şcolilor de agricultură››, având 20 de ani funcţia de preşedinte.

Activitatea lui G. Nicoleanu în fruntea Departamentului Agriculturii unde a coordonat de fapt întreaga activitate agronomică, a fost bogată în realizări. Putem cunoaşte această muncă dăruită dezvoltării agriculturii timp de 35 de ani, din lucrarea ‹‹Intervenţionismul de stat în agricultură›› (1914), care constituie o prezentare analitică a activităţii şi realizărilor la conducerea ‹‹diviziei viticole›› şi apoi a Departamentului Agriculturii. Până în anul 1900 agricultura reprezenta o ‹‹divizie›› (departament) într-un minister unde se afla Industria, Comerţul şi Domeniile, iar activitatea de aici era pur administrativă şi numai întâmplător se ocupa de aspecte specifice agriculturii. De exemplu, administraţia Şcolii Centrale de Agricultură de la Herăstrău, şcolile profesionale înfiinţate în 1893, fermele de stat de la Studina şi Laza sau probleme neprevăzute ca distrugerea lăcustelor, combaterea filoxerei şi refacerea viilor etc. La reorganizarea ministerului, în 1901, apare DirecţiaAgriculturii compusă din servicii pentru agricultură, viticultură şi zootehnie. Această direcţie i-a fost atribuită lui G. Nicoleanu, pe care a condus-o 20 de ani. Chiar de la instalarea sa în funcţie a înaintat un program de activităţi pentru cele 3 secţii organizate. Programul a ajuns pe masa ministrului de agricultură abia în anul 1903. Pentru a putea aprecia activitatea sa la minister trebuie să amintim că până la 1900 erau elaborate abia câteva legi şi regulamente: Legea combaterii filoxerei, Legea funcţionării Şcolii de la Herăstrău, Legea Societăţii Naţionale de Agricultură, a lui Aurelian, ultima formă a legii de tristă amintire a „Învoielilor agricole" precum şi regulamentul pentru controlul seminţelor şi combaterea cuscutei la lucernă; Legea pentru şcolile de ucenici agricoli din cadrul fermelor statului, pentru activitatea sericicolă şi unele decizii pentru dezvoltarea zootehniei.

Ce s-a realizat în timpul activităţii sale: a) în agricultură: studii de ameliorare a plantelor la fermele de stat, instrucţiuni pentru combaterea insectelor dăunătoare, regulament pentru combaterea cuscutei, burse şi ajutoare pentru studii în străinătate, misiuni în Europa şi America pentru studiul cerealelor păioase şi porumbului, cercetarea florei în Dobrogea, şcoli de ucenici agricoli în fermele de stat, studii de Dry-farming, însilozări, extinderea şi consolidarea activităţii la Staţiunea agronomică, înfiinţarea staţiunii sericicole, desfiinţarea pârloagei în fermele de stat, crearea a cinci model şi dirijarea activităţii lor, introducerea culturii lucernei la scară de producţie (1892), înfiinţarea posturilor de conferenţiari agricoli pentru fermele statului, înfiinţarea de câmpuri de experienţă şi demonstrări pentru agricultură, introducerea unor sisteme de culturi, stabilirea celor mai bune soiuri de plante cultivate, perfecţionarea culturii porumbului furajer şi însilozarea lui, introducerea de maşini pentru pregătirea furajelor; b) în domeniul zootehniei: introducerea în ţară a rasei de porci York, a raselor de oi Friza şi Oxfordshire, a cailor de muncă din rasele Morav, Huţul şi Ardenez, încrucişarea raselor de vite Pintzgau şi

Scanned with OKEN Scanner

Ungurească, selecţia rasei Mangalita, distribuirea gratuită de reproducători etc.; c) în viticultură şi pomicultură: a înfiinţat Catedra de Viticultură şi Pomicultură la Herăstrău, pepinierele de stat viticole şi pomicole, a introdus soiurile superioare de viţe altoite, a dat instrucţiuni pentru producerea vinului, a înfiinţat creditul viticol, a înfiinţat şcoli practice de viticultură (până la 1900), a dat instrucţiuni pentru industrializarea fructelor (1912 – primele uscătorii la Istriţa), legea pentru încurajarea industrializarea fructelor etc. Activităţile de prelucrare a fructelor de la Topoloveni au fost iniţiate sub conducerea sa de către Max. Popovici.

G. Nicoleanu a rămas în istoria agriculturii ca cea mai importantă personalitate care s-a distins prin munca de organizare a progresului agricol în perioada 1886-1921. Un înaintaş fără pereche. A trecut în eternitate uitat, fără onoruri, iar urmaşii nu l-au preţuit după marile sale merite. La 16 septembrie 1928 un scurt anunţ din ziarul ‹‹Universul›› anunţa că „a decedat George Nicoleanu, avea 70 de ani”. **(8)**

Dumitru Andronescu

În ‹‹Jurnal››, vol. I, lăsat de G. Ionescu Şişeşti, este pomenit numele lui Dumitru Andronescu pe care l-a înlocuit la ferma Şcolii de la Herăstrău, un specialist despre care puţine persoane mai ştiu ceva. Ei bine! Andronescu era absolvent strălucit de la Herăstrău, născut chiar în 1885 ca şi G. Ionescu-Şişeşti, dar pentru că nu primise o bursă pentru doctorat, a fost reţinut la fermă. Avea 20 de ani, încât era firesc să nu facă acolo minuni. Condiţia pusă de el la plecarea din fermă a fost să primească o bursă de studii în străinătate. S-a perfecţionat în genetică la Universitatea din Illinois. Ei bine! El a fost primul român care a făcut studii asupra bazei genetice la porumb, în cadrul pregătirii doctoratului, urmând cursurile marelui genetician H. Detlefsen şi lucrând practic în laboratorul renumitului specialist în hibridări W. B. Gernert. A finalizat lucrarea de doctorat în anul 1914 sub titlul ‹‹The Romanian varieties of maize›› (120 pg.), fiind primul agronom român doctor în genetică vegetală, iar cu o altă lucrare a primit diploma de licenţiat în ştiinţe agricole al Universităţii din Illinois.

D. Andronescu a fost primul agronom român, autor al unei lucrări în stil monografic asupra porumbului, publicată în anul 1916, ‹‹Porumbul››, care prezintă o sinteză după lucrări publicate de americanii Dary, N. S. Collin, B. W. Gernert şi R. Walace.

A revenit în 1933 cu o monografie în plan naţional, de mici dimensiuni, ce cuprindea capitole referitoare la: selecţie, cultură, recoltare, conservare, industrializare, comercializare şi nutriţie. Cartea a apărut înaintea lucrării dr-lui G. Ionescu-Şişeşti”Porumbul”. Lucrarea despre ameliorarea cartofului este una de „primat” în bibliografia noastră agronomică.

Dumitru Andronescu a pregătit chiar un plan naţional de ameliorare a porumbului, apreciat şi de cunoscutul genetician G. B. Hutchinson de la Universitatea Cornell, în anul 1924, în vizită la Bucureşti. Ministrul Agriculturii Andronescu a propus în acel an crearea unui „Institut pentru ameliorarea plantelor”, dar a obţinut numai un „Laborator de analize agricole pentru fermele statului”. În plus, a publicat studii profunde despre ameliorarea cartofului şi cerealelor, şi alte articole, timp de 40 de ani, majoritatea în „Viaţa Agricolă”. **(9)**

Am dat intenţionat extins această prezentare a lui D. Andronescu, pentru a spune că la înfiinţarea ICAR, în 1928, el a primit un post de şef al „Secţiei morărit şi panificaţie”, fiind pur şi simplu îndepărtat de selecţia porumbului, unde a fost preferat Vladimir Moşneagă, după care nu s-a constatat nici un progres remarcabil. Prin 1960, când lucram la CIS[20] se spunea că ar fi creat linii şi chiar hibrizi. Din lucrarea omagială pentru G. Ionescu-Şişeşti aflăm că Moşneagă a folosit hibridarea între soiurile Golden Timpuriu şi Portocaliu de Tg. Frumos, la încrucişare şi a obţinut un hibrid între soiuri denumit D3. A fost o eroare atât a cercetătorului cât şi a conducătorului ICAR, care au procedat ani îndelungaţi la această lucrare cu soiuri autohtone slab productive, în timp ce D. Andronescu ar fi putut să apeleze la americani, care îl cunoşteau. Cert, în ţară nu s-a cultivat în producţia mare vreun hibrid creat de V. Moşneagă. Nu trebuie să-i căutăm vină lui, era un tânăr valoros, dedicat activtăţii, dar n-a reuşit.

Nu pot lipsi din această pleiadă alţi mari înaintaşi ca Gheorghe Cipăianu, ameliorator, creator de soiuri de ovăz, mazăre, sfeclă şi mare om de stat, secretar de stat şi ministru la agricultură; Vlad Cârnu Munteanu ameliorator al soiurilor de grâu şi primul director al Staţiunii Agronomice Bucureşti, autor al primelor monografii în bibliografia agricolă românească, împreună cu Corneliu Roman; Constantin Sandu Aldea, autorul primului tratat de ameliorare a plantelor şi ilustru director al Şcolii Agricole Herăstrău, pentru care a obţinut statutul de ‹‹Şcoală superioară›› şi titlul de ‹‹inginer›› care se acorda absolvenţilor, prin eforturi care i-au provocat decesul.

2. Publicistica agronomică

La 2 ianuarie 1902 a fost înfiinţată „Societatea Agronomică a Absolvenţilor Şcolilor de Agricultură”, cu participarea, în prim-plan, a personalităţilor amintite anterior, având ca garanţie de reuşită pe Şt. Radianu. Organul de presă al societăţii a devenit revista „Câmpul”, înfiinţată în anul 1901, sub direcţiunea sa. La această revistă, condusă mulţi ani de Şt. P. Radianu, au publicat toţi marii agronomi ai timpului, iar nivelul calităţii materialelor publicate a consemnat un proces recunoscut în publicistica agronomică.

Ca un semn de ridicare a nivelului publicaţiilor agricole în anul 1910 a fost înfiinţată revista „Viaţa agricolă”, care s-a remarcat prin articole cu un foarte valoros conţinut agronomic,

[20] “Comisia de încercare şi omologare a soiurilor” condusă de dr. ing. Desideriu Torje, V. Peştean fiind şeful Centrului de încercare a soiurilor – com. Albeşti, jud. Botoşani

Scanned with OKEN Scanner

fiind considerată drept fanion, între publicaţiile domeniului, până în anul 1947, când a decedat Constantin Florescu, fondatorul ei, pe care o tipărea în propria editură ‹‹Pagini agrare şi sociale››. Constantin Florescu a fost unul dintre marii agronomi ai timpului, prin acţiunile sale, poate fi aşezat în memorie alături de St. Radianu. Activitatea acestei edituri a durat între anii 1922-1947, oferind posibilitatea publicării lucrărilor tehnice ale inginerilor agronomi, adesea cu generozitate colegială. Pe drept, „Editura PAS" a rămas în istoria publicisticii agronomice, în fruntea instituţiilor de acest fel care au funcţionat în perioada interbelică. Odată cu revista amintită mai sus (1910), Filipescu a publicat pentru săteni revista „Casa noastră", care a fost reluată şi în Basarabia (1925).

În acea perioadă, C. Filipescu, agronomul, era inspector general în Ministerul Agriculturii şi Domeniilor, iar pentru realizările sale, unice, a fost primit ca ‹‹membru corespondent al Academiei Române››, dupa publicarea renumitei lucrări „Marea enciclopedie agricolă a României", 5 vol. **(10)**

La sfârşitul secolului al XIC-lea au apărut lucrări fundamentale de ştiinţe agricole, semnate de Vlad Cârnu Munteanu şi Corneliu Roman:‹‹Le sol arable de la Roumanie›› (1900),‹‹Vinurile României››, 318 pg., şi o încercare monografică ‹‹Les céréales Roumaines›› (1891). Tot în acea perioadă George Maior a publicat primele două ‹‹tratate››, lucrări redate în peste 400 pg., ‹‹Agrologia›› (1898) şi ‹‹Fitotehnie›› (1900), fiind primul din cele patru volume ale monumentalei sale opere ‹‹Manual complet de agricultură raţională››.**(11)**

Zootehnia

Bazele ştiinţifice în zootehnie au fost realizate de Al. Locusteanu (1846-1929), C. Vasilescu şi Nicolae Filip (1864-1922), aceştia fiind şi profesori remarcabili în specialităţi diferite ale domeniului. Din anul 1870 funcţiona şi Şcoala Superioară Veterinară, desprinsă din Şcoala de Medicină şi Farmacie, înfiinţată de Carol Davila la 1861, acum condusă de Al. Locusteanu. Tot Locusteanu a înfiinţat primul „Institut Zootehnic" (1895), fiind susţinut de profesori eminenţi, cum au fost Mauriciu Colben, austriac, şi Ion Popescu. **(12)** după anul 1900 au apărut primele lucrări fundamentale de zootehnie semnate de N. Filip, care l-au confirmat drept fondator al ştiinţelor în acest domeniu. Menţionăm între elaborările sale: „Les animaux domestiques de la Roumanie" (250 pg., 1900), „Contribution a l'étude des laines de Roumanie" (1904), „Curs de hipologie" (1905), „Noţiuni de zootehnie generală" (1909), „Caii" (1915). **(13)** este locul să menţionăm că primele lucrări cu fond ştiinţific, care au deschis epoca modernă în domeniul ştiinţific aparţin lui Petre S. Aurelian. Ele sunt redate pe teme punctuale, de dimensiuni mai reduse, dar cu acelaşi nivel de exprimare a conţinutului pe care îl găsim şi la Nicolae Filip. Pentru confirmare precizăm că eminentul profesor Popescu-Vifor i-a considerat, în ordine, ca fondatori moderni ai ştiinţelor zootehnice pe: P. S. Aurelian, N. Filip şi Agricola Cardaş. Evident, N. Filip a fost cel mai important.

Lucrarea lui Aurelian"Studii asupra ameliorațiunei raselor de cai din România" este superioară lucrării lui N. Filip, redată sub titlu aproape identic, după o perioadă de aproape 20 de ani, iar descrierea rasei de vaci Olandeză şi a rasei Merinos la ovine, sunt articole care au valoare de „primat" în literatura modernă. Descrierea aptitudinilor pentru lapte la vacă este un articol ce poate figura şi azi în oricare curs de zootenie. **(14)** Acestea sunt lucrări elaborate de P. S. Aurelian, despre care N. Filip nu a făcut nicodată menţiuni.

3. Ministerul Agriculturii

Urmărind realizarea progresului prin imitaţiune, conducătorii politici au trecut la înfiinţarea instituţiilor de stat care să organizeze şi să controleze activitatea din domeniile economice şi altele. Imediat după Unirea din 1859 s-a procedat la organizarea ministerelor; astfel că în anul 1860 a luat fiinţă Ministerul Comerţului, Agriculturii şi Lucrărilor Publice unde „Biroul agriculturii" i-a fost atribuit lui P. S. Aurelian (186o). In anul 1864, ministrul de interne M. Kogălniceanu a găsit necesar să treacă agricultura şi lucrările publice în subordinea sa. Aici a creat un post de ‹‹Inspector general pentru agricultură››, ocupat de Ion Ionescu de la Brad, care să promoveze şi în sate o educaţie tehnico-economică. **(15)** Această integrare a durat până la 30 martie 1883, când se înfiinţează Ministerul Agriculturii, Industriei, Comerţului şi Domeniilor, sub guvernarea conservatorilor, fără să fie susţinut de o lege. Este interesant să aflăm că după 20 de ani de la acţiunea lui Kogălniceanu, abia se schiţase o structură organizatorică, la modul general, pentru acest minister. Iată cum prezintă, mai târziu, Teodor Mândru, director general al agriculturii, „sarcinile" Ministerului Agriculturii de la 1883:

- introducerea irigaţiilor şi drenajului;
- înfiinţarea şi administrarea aşezămintelor pentru îmbunătăţirea şi propăşirea animalelor domestice;
- organizarea şi administrarea învăţământului şi şcolilor de agricultură;
- organizarea de expoziţii şi concursuri agricole;
- organizarea de societăţi şi comisii agricole;
- organizarea şi administrarea de staţiuni experimentale şi meteorologice. **(16)**

Ei bine, aproape nimic nu se realizase până la 1883, deşi Aurelian a publicat o structură pentru Ministerul Agriculturii în anul 1869, cu excepţia acţiunilor de împroprietărire de la 1864. Putem menţiona Şcoala de Agricultură şi Silvicultură Herăstrău, alte două şcoli practice şi două şcoli inferioare; câteva ferme şi pepiniere de stat. Orice progres era oprit prin votul conservatorilor din parlament. Nimic nu trecea dacă nu era în favoarea marilor proprietari de pământ. Progresul a început cu G. Nicoleanu, din 1886.

Scanned with OKEN Scanner

4. Diverse

Trebuie să arătăm că parlamentele şi Casa regală, până în acest an (1886) aveau o preocupare atentă pentru numirea ministrului agriculturii, care trebuia să servească interesele marilor latifundiari; să ştie cum să amăgească ţărănimea săracă, care reprezenta poporul român într-un procent covârşitor, şi au reuşit. Ei au menţinut în vigoare, aproape o jumătate de secol, „Legea învoielilor agricole", cu amendamente derizorii, legând ţăranul aproape de vechiul statut de „clăcaş", până la Răscoala din 1907. Ei bine, nici după acest eveniment tragic legea respectivă nu a fost anulată total, dar mai ales, nu s-a pus în discuţie un act de împroprietărire a ţăranului. În privinţa miniştrilor, putem aduce justificare prin enumerarea numelor sonore din politică, ce au condus acest minister, fiind total dominaţi de interesele parlamentare ale burghezo-moşierimii: I. C. Brătianu, P. Cart, Al. Marghiloman, I. Lahovari, N. Filipescu, G. Garoflid.

Nu l-am numit între ei pe P. S. Aurelian pentru că nu se încadra psihic şi mental între cei amintiţi, deşi a condus acest minister în patru guverne. El a militat, aproape singur, pentru drepturile ţăranilor, ca liberal, a cărui concepţie se baza pe un principiu etern: ‹‹Fiecare om să trăiască liber din ceea ce produce cu mintea şi braţele sale››. Se spunea că înfiinţarea „Casei Rurale", după legea elaborată de el şi votată în „Cameră", în anul 1896, pe când era prim-ministru, ar fi putut evita evenimentul sângeros din 1907. Legea s-a votat şi promulgat însă, numai în anul 1908.

Vom mai spune că Răscoala de la 1907 a fost un eveniment pe care descendenţii bogaţilor din toate vremurile, şi chiar parveniţii moderni, care ştiu ceva despre acest moment tragic al ţăranilor, o ignoră cu dibăcie, „lăudând dulceţurile aromate" produse la casele boiereşti. Mai mult, între filmele de azi, realizate cu pricepere despre ororile comunismului, nimeni nu s-a gândit la suferinţele ţăranilor sub asuprirea moşierilor. Ba, un preşedinte, intelectual mediocru din zilele noastre, a evitat să organizeze o comemorare la 100 de ani împliniţi de la Răscoala ţăranilor din 1907.

După anul 1883 s-au produs treptat schimbări progresiste. În anul 1888 lua fiinţă „Serviciul viticol" condus de G. Nicoleanu, pentru combaterea atacului Filoxerei şi refacerii viilor cu soiuri altoite pe portaltoi americani. Sub ministrul Nicolae Fleva, un politician vulcanic, la 1900, sub denumirea „Ministerul Agriculturii, Comerţului şi Industriei, se făcea o organizare mai raţională, fiind alcătuit din patru „direcţiuni" mari. Atunci apărea „Direcţiunea Agriculturii" cu două servicii, unul agronomic şi unul zootehnic.

În legătură cu interesul nostru legat de faptul că dr. Ionescu-Şişeşti a avut funcţia de director şi director general în cadrul cooperaţiei şi obştiilor săteşti, şi apoi în cel al Ministerului Agriculturii, găsim interesant să prezentăm evoluţia dezvoltării acestui minister, unde munca sa, o perioadă de aproape 9 ani, a contribuit la o bună îndrumare a activităţilor agricole în ţară, lăsând un cadru durabil de activitate.

„Direcţia agriculturii", amintită mai sus, avea în subordine şi „instituţii exterioare", aflate pe cuprinsul ţării, care aveau destinaţia sprijinirii activităţilor din agricultură în vederea obţinerii progresului, iată-le: şcoli de agricultură şi silvicultură, de zootehnie, pepiniere, ferme model ale statului, staţiuni agricole şi zootehnice pentru încercări, staţiuni meteorologice, grădini publice etc. Iată ce ne spune D. Davidescu despre importanţa acestora: „De abia se înţelege rolul îndrumător şi propovăduitor al ştiinţelor agronomice, pe care statul îl îndeplineşte prin acest organ central. De această direcţie (care urma să fie condusă între 1921-1927 de dr. G. Ionescu-Şişeşti) depindeau aproape toate serviciile prin care statul intervenea ca element de control şi îndrumare în ramura agricolă, pentru că aici se administrează şcolile agricole, zootehnice, veterinare, de aplicaţie, fermele model, herghelliile, tamaslâcurile, oeriile, conservarea pădurilor şi împăduririle, Staţiunea Agronomică, meteorologică, expoziţiile şi concursurile agricole, tarifele de import şi export, tarifele de transport, comisiile agricole; într-un cuvânt, partea teoretică şi practică a ştiinţei agricole. Această nouă organizare avea drept scop să separe atribuţiile statului ca proprietar şi exploatator de atribuţiile statului, drept controlor şi îndrumător al avuţiei naţionale, aşa cum se prevedea după anul 1918." **(17)**

Revenind la „Direcţia Agriculturii", reţinem că principalele realizări înfăptuite în perioada 1900-1907 au fost: înfiinţarea pepinierelor statului, care au sprijinit cu material de plantat refacerea viilor devastate de Filoxeră şi fermele model, care au servit pentru îndrumare, mai ales pentru marii proprietari. Pentru ţărani acest rol l-a îndeplinit: „Casa rurală" şi obştile săteşti, după anul 1908. **(18)** La 1 aprilie 1908 se înfiinţează „Ministerul Agriculturii şi Domeniilor". În următorii zece ani acest minister a fost supus unor reorganizări permanente, fapt pentru care nu a mai avut realizări remarcabile.

Spre deosebire de MAD, în această perioadă au activat cu rezultate positive în sprijinul ţăranilor: Centrala Băncilor Populare, Casa Centrală a Cooperaţiei, Centrala obştiilor săteşti, Obştile săteşti, prin Casa Rurală, Domeniul Coroanei prin fermele sale, lăsând urme mult mai folositoare decât MAD în progresul agriculturii. **(19)**

Casa Centrală a Cooperaţiei, care conducea şi Centrala obştiilor săteşti, avea nevoie de persoane cu înaltă pregătire agronomică. Aşa s-a întâmplat că la 1 ianuarie 1919 Directorul Casei Centrale a Cooperaţiei G. Cipăianu l-a numit pe dr. G. Ionescu-Şişeşti Director al Centralei obştiilor săteşti şi exploatărilor agricole. **(20)** Vom reţine că Direcţia Casei Centrale a Cooperaţiei nu aparţinea de Ministerul Agriculturii şi Domeniilor. Într-un fel, agronomii şi ţăranii au luat în propriile mâini soarta agriculturii şi a lor.

Scanned with OKEN Scanner

5. Concluzii

Astfel se definea o perioadă pee care o considerăm „epoca introducerii bazelor ştiinţifice româneşti în sfera agronomică" din care se poate remarca un nivel de organizare şi funcţionare a corpului agronomic, a învăţământului de specialitate, cercetării şi publicisticii agricole. Este zestrea care se afla în ţară când dr. G. Ionescu-Şişeşti se întorcea de la studii în căutarea unui loc de activitate spre a se face util progresului agriculturii şi ţării, pentru care nutrea un viguros simţ patriotic, fiind un tânăr foarte dornic şi de afirmare personală. Prin munca sa de o intensitate rar întâlnită, în unele perioade, a adus contribuţii cu totul importante la progresul agriculturii şi a ştiinţei în acest domeniu, care au fost recunoscute cu stimă de către contemporanii săi, şi încep încet să dispară din sfera creată chiar de el şi de înaintaşi. Sunt vremuri dominate de „suficienţă" şi alergare după bani.

Ca principiu real, se recunoaşte că nimic nu poate cineva să construiască instantaneu, singur. Aceasta ne-a determinat să expunem relativ mai extins starea ştiinţei agricole româneşti şi nivelul de dezvoltare a conducerii acestei ramuri economice, vitală poporului român, pentru că poporul nostru există, fiindca a rezistat în satele construite de el chiar înainte de „Domnii"; nimeni nu i-a putut trasloca din vatra satului, însă pentru aceasta au făcut sacrificii mari, multe generaţii, iar cele care sunt şi vor veni trebuie să ştie şi să respecte trecutul, căci altfel, oamenii chiar vor pierde simţul care le spune că au o patrie a lor şi pentru urmaşii lor. Ideea că se poate trăi, cine, unde vrea, înseamnă un liberalism care va devasta ţările, naţiunile şi lumea.

B. DIRECTOR AL CENTRALEI OBŞTILOR SĂTEŞTI DIN CASA CENTRALĂ A COOPERAŢIEI ŞI ÎMPROPRIETĂRIRII

Introducere

Marii înaintaşi ăi ştiinţei agricole, agronomi de diferite specialităţi, au fost preocupaţi de situaţia nedreaptă în care se aflau ţăranii în raport cu pământul ţării, pe care îl lucrau din timpuri străvechi până la sfârşitul secolului al XIX-lea şi primele decenii ale secolului următor. „Legea învoielilor agricole" susţinută de Conservatori dar şi de Liberali, imediat după decretarea Reformei agrare de la 1864, menţinea ţăranul aproape ca în situaţia anterioară de clăcaş. Intre numeroasele încercări de eliminare a acestei legi, a fost la un pas de reuşită ‹‹Legea Casei Rurale››, votată în Camera deputaţilor. Ea a fost elaborată sub conducerea lui P. S. Aurelian şi susţinută în plen de Atanasie Stolojan la 18 februarie 1897, fiind sub insistenţa autorului, care în acel moment era ministru al agriculturii şi prim-ministru. Ei bine, curând guvernul a căzut iar legea a fost respinsă în Senat, fiind votată abia la 26 februarie 1908, după Răscoala din 1907, sub alt guvern liberal condus de Dimitrie A. Sturdza, cu 72 bile albe contra 17 bile negre. **(21)**

Era momentul potrivit de a îndrepta starea ţăranului în raport cu suprafaţa pământului necesara existenţei familiei sale. Cu toate acestea, parlamentul proprietarilor şi industriaşilor a găsit mijloace de îngheţare a acestei stări, după interesele lor. Era începutul secolului XX, dar problema era veche de aproape 400 de ani. Aşa cum ne-a lăsat scris pentru eternitate cunoscutul fiu de boier Radu Răducanu Rosetti (1853-1926) în lucrarea „Pământul, sătenii şi stăpânii în Moldova, de la origini până la 1834", publlicată în anul 1906, ţăranii au început sa fie despuiaţi de proprietăţi, după instalarea domniilor la sfârşitul Epocii medievale, începând viguros din timpul domniei lui Vasile Lupu, iubitor de lux şi mari cheltuieli, după care s-a făcut şi îmbogăţirea fără limite a boierilor şi cnejilor.

Ţăranii au căzut treptat în iobăgie. Soluţia regăsită de ei după anul 1830 a fost „asociaţiunea", obştile înfiinţate în număr aproape neînsemnat în acel timp al fourierismului. Dar, cine mai ştie astăzi despre ‹‹Falansterul (asociaţia) de la Scăieni›› înfiinţat de Teodor Diamant (1810-1841), inginer hotarnic cu studii în Franţa, fourierist, care a durat doi ani şi a speriat moşierii în aşa măsură încât forţe armate de stat au distrus aşezământul administrativ cu armament de război. Chiar ilustrul om de cultură şi mare patriot I. H. Rădulescu s-a ocupat de promovarea „Asociaţiunii agricole", încercând practic şi scriind câteva articole asupra acestei teme. **(22)** Mai târziu, pe la 1880, la îndemnul lui P. S. Aurelian, un mare proprietar brăilean, Trandafir Djuvara, a înfiinţat o „asociaţiune agricolă" ce a durat doi ani. In anul 1870, P. S. Aurelian înfiinţase societatea „Economia", pentru prima oară la români; era o societate de economisire financiară.

Cooperaţia a avut şi adversari activi: Ion Ghica, C. D. Gherea, N. Filipescu, C. Garoflid, politician liberal. Provenit din clasa săracă, el a sprijinit ca ministru şi prim-ministru, interesele celor bogaţi. După acesta, împroprietărirea făcută de Cuza şi Kogălniceanu nu era necesară, fiindcă ţăranii nu erau capabili să devină proprietari. **(23)** Dar, când urma să devină mai capabili?

Fostul ministru al agriculturii (1926), C. Garoflid prezenta un program de dezvoltare foarte raţional, bine alcătuit, cu participarea efectivă a directorului general dr. G. Ionescu-Şişeşti. In anul 1926 se preciza ferm necesitatea înfiinţării ICAR, pantru care a acţionat energic din poziţia sa. Insă, împotriva dezinteresului său pentru cei mai săraci săteni, a avut adversari din clasa intelectuală recunoscut superioară, între ei fiind:Şt. Zeletin, V. Madgearu, I. G. Duca, Marin Chiriţescu-Arva, profesorul Ion Răducanu de la Facultatea de Ştiinţe Economice, G. Mladenatz, C. Filipescu, care susţineau că: cooperativele vor contribui în mare măsură la formarea „clasei ţărăneşti". **(24)**

Scanned with OKEN Scanner

1. Cooperativele şi obştile săteşti

Cooperativele s-au dezvoltat cu sprijinul băncilor populare, cu mai mare intensitate, începând din anul 1906. **(25)** Înainte, „Legea Băncilor populare" din 12 martie 1903 făcea referiri vagi la cooperative, societăţi de agricultură, societăţi de creditare, de producţie, aşa ... în ultima parte a ei. În realitate, marii latifundiari care deţineau puterea politică în parlament nu erau încântaţi de nici o formă a cooperaţiei care putea da o altă poziţie socială mulţimii exploatate. Au existat însă personalităţi care au luptat pentru o mai omenoasă echitate socială, idee ce a fost susţinută şi de G. Ionescu-Şişeşti, din funcţiile avute.

Tot în anul 1903 vestitul, până azi, Pake Protopopescu, cel mai frecvent reamintit ca primar al Bucureştiului, dar şi politician liberal important, a propus în „Cameră" acordarea de credite pentru cumpărarea sau arendarea de moşii, către săteni. Această lege a fost aprobată la 20 decembrie 1903 în „Cameră" şi la 3 februarie 1904 în Senat. **(26)** a fost un pas important ce deschidea drum pentru progres social. Petre S. Aurelian a avut intervenţii convingătoare pentru reuşita acestei legi.

Legea băncilor populare a creat, apoi, instituţia „Casa Centrală a Băncilor Populare şi Obştilor Săteşti", care din anul 1906 funcţiona ca direcţie în cadrul Ministerului de Finanţe. Deci, se făurise o instituţie socială, care cuprindea şi obştile săteşti, pentru a putea funcţiona legal şi rodnic.

Mergând în progres, s-a votat, în anul 1910, „Legea de organizare a obştilor săteşti de arendare".

Ca rezultat al acţiunilor descrise, în anul 1909 funcţionau 381 cooperative, din care 275 erau obştii de arendare cu 40871 membri. Cooperativele, sub diferitele forme de organizare şi funcţionare, reprezentau 14% din economia ţării. **(27)**

În lucrarea sa, mai timpurie (1913), „Politica agrară – cu privire specială la România", dr. G. Ionescu-Şişeşti a făcut o largă prezentare despre „Asociaţia în agricultură", sub toate formele sale. Referindu-se la obşti autorul spunea: ***„La noi datorită împrejurărilor sociale şi economice prin care trecem, cea mai mare dezvoltare, după băncile populare, au luat-o cooperativele de arendare sau obştile.*** (o viziune dată înainte de revoluţia sovietică) ***Obştile nu pot fi privite ca asociaţiide producţie în comun, ele nu sunt decât asociaţii de procurare în comun a pământului, în care numai sarcinile pământului faţă de proprietar şi de stat se administrează în comun, în timp ce cultura se face individual. Necesitatea înfiinţării obştilor s-a născut din felul defectuos cum este repartizată la noi marea proprietate, cum şi din cauza abuzurilor sistemului arendăşesc, mai ales în Moldova."***

Tot în „Politica agrară" amintită anterior, dr. G. Ionescu-Şişeşti, spunea despre obşti: **„La început obştile au avut de luptat, pe lângă duşmănia arendaşilor, şi cu neîncrederea proprietarilor, care nu credeau că aceste asociaţii vor putea corespunde cu punctualitate obligaţiunilor contractante. Neîncrederea aceasta s-a dovedit neîntemeiată; obştile şi-au plătit regulat câştigurile, îşi achitară la timp împrumuturile la Casa Centrală şi şi-au strâns un însemnat fond de rezervă." (28)** S-a ajuns ca proprietarii să prefere obştile pentru arendare. Astfel, în anul 1910 ei ofereau 38,2% din suprafaţa totală arendată; 22,2% reprezentau suprafeţe ale statului şi 39,6% era teren de la alte instituţii. **(29)**

În această problemăcunoscutul profesor economist Ion Angelescu spunea: ‹‹Adevăratele cooperative cu care România se situează în fruntea tuturor ţărilor din Europa este cooperativa agricolă propriu-zisă, sub forma obştilor de arendare›› **(30);** la fel, G. Ionescu-Şişeşti considera că ‹‹**obştile îi vor pregăti pe ţărani să devină proprietari**›› **(31)** Profesorul Ion Răducanu susţinea ideea că:‹‹**această formă cooperativă va contribui în mare măsură la formarea clasei ţărăneşti**›› **(32)**

În continuare, dr. Şişeşti descrie o formă a obştei, care ar putea fi aplicată şi în zilele noastre, dacă săteanul, mic proprietar, ar avea drag de munca şi capacitate de înţelegere a propriei situaţii. Iată! ‹‹**Am arătat însă însă că în obşte producţia agricolă se face individual sub conducerea agronomului care-i un îndrumător şi un dascăl în plugărie. Fiind numit de „Casa Centrală" are faţă de obşte o situaţie sigură şi independentă. Sub conducerea acestuia, obştile fac neconstestat o plugărie mai bună decât arendaşii anteriori; se respectă un asolament, se procură o sămânţă mai aleasă, maşini, vite de rasă, muncile se fac la timp, iat vânzarea produselor se face în mai bune condiţiuni. Obştile care se disting printr-o cultură mai bună primesc de la Casa Centrală premii în vite şi masini şi sunt scutite de patentu de arendaşi**›› **(33)**

‹‹Regimul sub care se înfiinţează aceste prime obşti este cela al legii din 1904, care cuprindea dispoziţii asupra întemeierii şi asupra raportului cu proprietarul care oferea spre arendare suprafaţa de teren. Această lege nu cuprindea dispoziţiuni cu privire la control, la organizarea interioară şi la raporturile între membrii ei. Casa Centrală a căutat să această lacună, prin întocmirea de statute tip şi asigurarea obştilor cu celelalte cooperative›› **(34)** Constatăm uşor rolul important pe care l-a îndeplinit Casa Centrală a Cooperaţiei, în perioada începutului când a avut rolul de „minister".

Director al Centralei obştilor săteşti

Dr. G. Ionescu-Şişeşti a fost un susţinător activ al obştilor săteşti alături de cei care s-au dăruit ideii de înfiinţare şi bună funcţionare a acestora, pentru îmbunătăţirea vieţii săteanului.

Scanned with OKEN Scanner

Aici trebuie să-l amintim cu recunoştinţă şi preţuire pe agronomul Gheorghe Cipăianu, care a contribuit în mod hotărâtor la organizarea Casei Centrale a Cooperaţiei, fiind apoi numit secretar de stat la MAD şi după scurt timp ministru al agriculturii.

Agronomul Gh. Cipăianu a fost un cunoscător profund al problemelor de viaţă ale ţăranului din timpul său, publicând numeroase articole asupra acestei teme, în care vedem un sentiment de afiliaţie subiectivă şi compasiune. Iată ce spunea în anul 1914, ca vicepreşedinte al Societăţii Române de Agricultură la deschiderea celui de al doilea congres, unde s-a discutat şi asupra împroprietăririi ţăranilor **‹‹nu există apărător al pământului acestei ţări, mai convins şi mai brav decât săteanul proprietar al pământului pe care este chemat să-l apere. A face împroprietărire fără a da noilor împroprietăriţi educaţie agricolă după timpuri şi împrejurările economice în care trăim, ar însemna a împinge la ruină o întreagă clasă de muncitori (ţărani) a căror singură vină ar fi că nu sunt luminaţi şi nu au îndrumători››**

Pe de altă parte, Gh. Cipăianu recunoştea că fără activitatea „Casei Rurale" şi a organismelor sale, rezultatele reformei din 1918-1922 ar fi rămas nefavorabile dezvoltării economico-sociale a ţării. După el ‹‹Această instituţie devenise a treia forţă financiară a ţării după Banca Naţională şi un compartiment de bănci private››.

Cipăianu a răspuns şi unor situaţii de insucces la împroprietărire spunând: ‹‹La împroprietărire nu s-au propus principii economice, ci numai morale şi sociale›› **(35)**

Rămânând la ideea „Casa Rurală" trebuie să amintim că dr. Şişeşti a ocolit total meritele acestei instituţii; ea era creaţia iniţială a lui P. S. Aurelian.

Primul director general al Casei Centrale a Cooperaţiei a fost marele agronom Gheorghe Cipăianu, cel dintâi ameliorator cu rezultate concrete în domeniul culturilor de câmp, proprietar şi puternic om politic liberal. El a fost unul dintre susţinătorii importanţi ai ideii de a se înfiinţa o societate mai puternică, mai eficientă, care să adune breasla agronomică, iniţiată de dr. G. Ionescu-Şişeşti. Ei au fost alături în numeroase demersuri de susţinere a progresului învăţământului agricol, a organizării cercetărilor şi a îmbunătăţirii vieţii ţăranilor prin muncă chibzuită; aşezarea raporturilor de proprietate într-o formă acceptabilă în societatea românească din acel timp. Nume ilustre de agronomi i-au însoţit formând un grup solidar, dintre ei îi reamintim pe C. S. Aldea, Max. Popovici, N. O. Popovici-Lupa, Ernest Grinţescu, Marin Chiriţescu-Arva, Th. Mândru ş.a.

La începutul anului 1919 s-a adăugat instituţiei condusă de Gh. Cipăianu şi ‹‹sarcina împroprietăririi ţăranilor››, după încheierea Războiului din 1916-1918, primind o funcţie deosebit de necesară şi cu multe dificultăţi imprevizibile.

In acel moment era o mare nevoie de personalităţi competente care să ocupe posturi de conducere pentru o funcţionare cât mai bună a instituţiei. Aşa a apărut ocazia de a solicita participarea dr-lui G. Ionescu-Şişeşti la organizarea şi funcţionarea activităţii „Casei Centrale a Cooperaţiei", fiind numit director al „Centralei obştilor săteşti şi exploataţiilor agricole", la 5 ianuarie 1919. **(36)**

Activitatea diversificată a dr-lui G. Ionescu-Şişeşti, purtată cu dăruire şi competenţă specifică unei minţi luminate, dedicată progresului agriculturii, îl recomanda pentru funcţia care i-a fost oferită de Gh. Cipăianu, şi chiar de mai sus.

Oferta primită îl găsea ca director la Şcoala Centrală de Agricultură Herăstrău şi mai susţinea cursuri de „Agronomie şi Economie Rurală" la Şcoala Superioară de Medicină Veterinară Bucureşti, chiar din toamna anului 1918. Vedem că nu avea o situaţie sigură, iar aspiraţiile sale erau mai înalte. Pe de altă parte, situaţia economică a ţării după încheierea războiului mondial, era cât se poate de anemică; avea familie şi primul copil, viaţa era grea, cum se spune până astăzi. Iată două confesiuni scurte din scrisorile către fratele său, eminentul medic Nicolae Ionescu-Şişeşti: 2 august 1919 ‹‹Scumpetea merge înainte în ciuda tuturor aşteptărilor şi tuturor măsurilor luate de guverne, zăpăcite şi lipsite de energie, de altfel››; 3 octombrie 1919, după primirea serviciului, la scurt timp, trimitea fratelui această confesiune: ‹‹... nu e loc şi nu e vreme pentru concepţie şi nu poţi dezrobi de hamalâc. Şi, pe d-asupra, întreg acest hamalâc nu-ţi aduce măcar liniştea unei existenţe materiale sigure, ci lună de lună cheltuieli mai mult decât leafă. Până la o vreme le-am închebat din unele mici rezerve plasate ici colo, din venitul Speranţei, care acuma e epuizat prin cumpărarea casei, până în 1920›› **(37)** peste acestea, noul post semnifica un statut social mai înalt, pe care îl merita şi putea fi în favoarea sa pentru viitor.

Schimbările

După schimbarea locurilor de muncă şi personalitatea dr-lui G. Ionescu-Şişeşti reproducem un pasaj descris de biografii săi, din care rezultă un portret ce merită să fie reţinut: ‹‹Gheorghe Ionescu-Şişeşti era un om modest. Lipsa dorinţei de a se evidenţia în posturi importante pleda pentru rămânerea lui în locul unde lucra eficient şi mulţumit. Conştiinţa utilităţii aportului l-a obligat însă să accepte în numeroase rânduri o nouă funcţie mai grea, de mai mare răspundere decât precedenta, deoarece năzuia să traducă în fapt câteva din marile acţiuni pe care le dorea atât de fierbinte înfăptuite. Acceptarea se făcea întotdeauna cu suferinţa omului, care-şi părăsea activitatea bine ordonată, căreia i se dăruise cu tot sufletul, pentru a trece la o altă alcătuire, luând eforturile de la început. Ridicarea lui din treaptă în treaptă în toate funcţiile pe care le-a ocupat s-a realizat numai în virtutea recunoaşterii unor calităţi care îl făceau apt pentru acele funcţii.›› **(38)** Sigur, nu a solicitat niciodată vreo funcţie nouă (avansare, distincţie sau apreciere).

Scanned with OKEN Scanner

Pe de altă parte, biografii săi, persoane foarte apropiate, manifestă, în general, un grad de subiectivism; dr. Ionescu-Şişeşti primea funcţiile pentru că erau onorante şi importante pentru el şi familia sa, iar în unele cazuri, se deduce că le dorea. Nu este cazul să vorbim de sacrificiu.

În noua funcţie, primită la solicitarea lui Gheorghe Cipăianu, coordona un domeniu nou de activitate, cu o totală preocupare pentru aplicaţie practică, iar preferinţa sa era pentru cercetare şi idei de progres, de aceea vom afla că în toată perioada de 9 ani, petrecută pe înalte funcţii administrative, nu a avut mari satisfacţii personale. Activitatea sa însă, a fost prestată cu o mare competenţă şi cu simţul răspunderii, fără a întrerupe o clipă activitatea de studiu şi publicistică.

Câteva scurte confesiuni din scrisori către fratele său, dr. Nicolae Ionescu-Şişeşti, descriu limpede starea sa de nemulţumire pentru că presta o muncă ce nu-i permitea o afirmare personală, după aspiraţia sa, mai ales în domeniul creativ. Iată: scrisoare către fratele său din 3 octombrie 1919 ‹‹Înapoiat aici mi-am reluat slujba, care mă absoarbe peste măsură. Mă oboseşte nu prin munca ce săvârşesc, ci prin uniformitatea rutinată şi birocratică a acestei zilnice reveniri la conflicte de rezolvat şi hârtii de expediat. Mă nemulţumeşte apoi conştiinţa permanentă ce am, că tot acest conflict între năzuinţă şi îndeplinire nu se adaugă la nimic, tot efortul nu se adaugă la fiinţa mea morală şi intelectuală››. **(39)** La 13 decembrie 1920 scria tot fratelui său Nicolae: ‹‹Lucrez cu voioşie, pentru serviciu, pentru cursul de la Herăstrău. Singurul regret este că fiind hărţuit zilnic nu mai am timpul necesar să scriu lucrări mai suculente şi mai solide de proporţii mari. Societatea agronomilor, al cărei preşedinte am fost din nou anul acesta, mi-a luat multă energie; am reuşit să o pun pe o temelie civilizată în toate manifestările ei.

Reflectez dacă nu e bine ca, cu prilejul alegerilor viitoare ce vor fi să demisionez din slujba administrativă ce am, păstrând bineînţeles catedra de la Herăstrău, şi să-mi încerc însuşirile în viaţa publică. Slujba administrativă îmi consumă o cantitate considerabilă de energie, cu un randament util pentru generalitate şi pentru mine destul de mic. În altă parte poate o voi valorifica mai bine şi cred că-mi va rămâne timp mai mult pentru preocupări intelectuale şi ştiinţifice decât acuma când înnot în birocraţie. Las la o parte faptul că azi avem în parlament şi la conducere oameni adesea foarte departe de chemarea lor – ceea ce a aruncat ţara într-un haos, şi că deci e o datorie a energiilor oneste să încerce a se grupa unde trebuie şi a elimina incompetenţa, ifosul şi imoralitatea. În această privinţă sunt de acord cu alţi câţiva prieteni şi aş dori să ştiu şi părerea ta.

Încercarea nu e fără risc; perd slujba din care trăiesc. În caz că reuşesc am asigurată existenţa, în caz că nu, trebuie avizat la mijloace de trai. Catedra de la Herăstrău, dacă mi se păstrează (sunt suplinitor), e cu mult prea puţin: 500 lei›› **(40)**; la 14 aprilie 1921: ‹‹Dacă aş putea să mă fixez definitiv la catedra ce o am la Herăstrău, atunci cele mai însemnate piedici ar dispare. Slujba administrativă ce am acuma, destul de obositoare, nu mai înseamnă mare lucru azi, când statul nu asigură slujbaşilor săi, nici minimum de existenţă››. **(41)**

2. Activitatea la Centrala obştilor săteşti

Să nu judecăm greşit aceste destăinuiri catre fratele său. Eforturile şi grijile de a îndeplini cât mai bine sarcinile funcţiei primite la „Centrala obştilor săteşti" au fost dăruite cu toată capacitatea sa profesională, a fost un demn urmaş a lui Gh. Cipăianu şi a lui G. Nicoleanu, pe locurile ocupate după ei. A lucrat la „Casa Centrală a obştilor săteşti" de la 5 ianuarie 1919 până la 1 aprilie 1921, ca director I, şi ca director general cl. II-a până la 1 august 1921.Într-o perioadă de doi ani şi patru luni a dezvoltat organizarea începută de Cipăianu, iar în ţară a crescut numărul obştilor care i-au unit pe ţărani în diferite activităţi productive: procurarea de seminţe, de reproducători, maşini de semănat, batoze şi chiar obşti pentru prelucrarea fructelor sau pentru exploatarea iazurilor, în comun.

Datorită activităţii lui Cipăianu, Ionescu-Şişeşti şi a urmaşilor la conducerea „Centralei", în anul 1930 existau: „1274 obşti de cumpărare, 128 obşti de arendare, 832 cooperative agricole pentru exploatarea bunurilor mici sau maşinilor agricole, 2254 cooperative pomicole, viticole, de pescărie şi miniere, 457 cooperative forestiere.

Dr. G. Ionescu-Şişeşti a fost unul din cei mai importanţi susţinători ai cooperaţiei pentru ţărani, după care spunea: ‹‹Când s-a elaborat reforma agrară din 1918-1921, concepţia călăuzitoare era ca ţăranii împroprietăriţi să rămână grupaţi în obşti, care puteau realiza avantajele marii exploatări în ceea ce priveşte maşinismul, procurarea de seminţe de calitate, asolamentul şi desfacerea în comun››

Odată cu prezenţa dr-lui G. Ionescu-Şişeşti ca director la „Centrala Obştilor săteşti şi exploatărilor agricole" s-a întărit şi revista „Curierul cooperaţiei săteşti", care a îndeplinit un rol de informare curentă, contribuind la îmbunătăţirea continuă a activităţilor în toate formele de cooperaţie.

După apariţia „Decretului regal" asupra împroprietăririi ţăranilor, această grea sarcină a fost atribuită noii „Case Centrale a cooperaţiei şi împroprietăririi sătenilor", unde funcţionau şi băncile populare, obştile săteşti şi cooperativele agricole, sub conducerea agronomului Gh. Cipăianu, ca director general. În această situaţie începea o activitate foarte intensă.

Dr. G. Ionescu-Şişeşti făcea parte din grupul cel mai activ, al marilor agronomi, în favoarea înfiinţării formelor cooperative pentru săteni, având însă din punct de vedere doctrinar o condiţie obligatorie ce prevede că ‹‹obligaţiile faţă de proprietar şi faţă de stat, în raport cu pământul arendat, să fie îndeplinite în comun, în timp ce cultura plantei se face individual. În această situaţie, săteanul fiind liber, dar şi obligat să muncească după puterile

Scanned with OKEN Scanner

sale şi ale familiei››. Nu rămânea nici o posibilitate de a se sustrage de la participarea la munca proprie pentru obţinerea produsului.

Iată cum justifică mai departe impunerea condiţiunii descrise mai sus: ‹‹*Cooperativele noastre îl deprind pe ţăran cu economia, orânduiala şi spiritul negustoresc, însuşiri care-i lipsesc. Cooperativele întăresc gospodăria ţărănească mărindu-i venitul şi eliminând pe cămătar, negustor intermediar sau arendaş. (Menţionăm că după instalarea cooperativei după anul 1900, arendăşia s-a redus aproape total). Ele procură credit ieftin, procură energia ce stă în paragină, putinţa să fie activă şi roditoare, mijlocesc trecerea pământului în mâinile acelora ce sunt cei mai indicaţi să-l muncească. Ele ridică astfel pătura productivă, micşorează prăpastia dintre agricultura mare şi mică. Ele îndeplinesc un rol etic şi cultural important; din capul locului cooperativele n-au fost privite de nimeni numai ca organizaţii pur comerciale, ci şi ca instituţii de înaintare culturală şi morală a membrilor lor. Putem deci încheia cu convingerea ce o avem, că mişcarea cooperativă sprijinită, e drept, şi de stat a devenit un mijloc tot aşa de puternic de întărire a claselor agricole ca şi poltica agrară directă a acestuia*››. **(52)**

Arendăşia

Trebuie să amintim că dr. G. Ionescu-Şişeşti nu agrea arendăşia din acel timp, prin persoane fizice, subliniind rolul cooperativei împotriva ei şi justificând opoziţia sa, spunea: ‹‹Casa Centrală sprijină băneşte obştile, le dă împrumuturi pe amanet etc.; în schimbul ajutorului ce le dă, Casa Centrală numeşte pe administrator-agronom şi-şi rezervă dreptul de a priveghea şi controla operaţiunile››.**(43)** Mai completăm, prin explicaţii asupra importanţei totale a faptului că agronomii erau aceia care conduceau şi dezvoltau cooperativa agricolă prin Casa Centrală. Despre arendaşi şi ţărani ne aduce o descriere logică, prezentând raporturile dintre ei: ‹‹Încă de la început, ţăranii (cooperatori) puteau sta în concurenţă cu orice arendaş la luarea unei moşii (în arendă), căci dacă arendaşii putuseră să plătească adesea arenzi mari, aceasta se datora nu puterii lor de a organiza şi a face productivă o exploataţie, ci mai cu seamă muncii ţăranilor pe moşia respectivă. Elementul într-adevăr productiv, fructificator al pământului era Ţăranul – Arendaşul, **putea deci suporta şi pe contul propriu o arendă mai urcată, cu atât mai mult, cu cât câştigul intermediarului (ţăranului) cădea în folosul lui.**›› **(44)**

Cu această pregătire de înaltă competenţă în domeniul economic, având şi doctorat în aconomie agrară, însoţit de un sentiment profund al datoriei profesionale şi sociale, dr. G. Ionescu-Şişeşti s-a angajat viguros în activitatea cerută de noua funcţie "Director al Centralei obştilor săteşti şi exploatărilor agricole", începând cu data de 5 ianuarie 1919. Era o perioadă dintre cele mai grele prin care a trecut poporul nostru, după încheierea Primului Război Mondial. Doi ani şi şapte luni a îndeplinit sarcinile de mare importanţă ale acestui post (1 august 1921), iar dintre acestea vom prezenta câteva, dintre cele mai reprezentative pentru capacitatea şi devoţiunea dr-lui Şişeşti aplicate în organizarea şi funcţionarea obştilor săteşti.

a) Înfiinţarea obştilor săteşti

În prim plan se punea continuarea înfiinţării obştilor săteşti, cu ocazia împroprietăririi ţăranilor, o activitate cu mari dificultăţi, având adversari politici, dar şi starea slabă de educaţie a ţăranilor care trebuiau lămuriţi să accepte cerinţele participării la obşti. In acest scop, prin circulara nr. 3 din 16 februarie 1921, apărută în revista ‹‹Curierul Cooperaţiei Săteşti››, nr. 3-4, a publicat "Instrucţiuni noi pentru constituirea cooperativelor agricole". Modul simplu de redare şi explicaţiile clare ne arată interesul mare ca acestea să fie înţelese de săteni. Pentru că instrucţiunile date sunt considerate şi azi foarte lămuritoare pentru micul proprietar, reproducem integral această circulară foarte scurtă şi clară, văzând meritul autorului":

‹‹**Centrala obştiilor săteşti şi a exploatărilor agricole**
Circulara No. 3 din 16 Februarie 1921
Instrucţiuni pentru constituirea cooperativelor agricole

Societăţile cooperative agricole au ca scop să ajute, să sporească şi să facă rentabilă producţiunea agricolă.

Proprietatea mică, ocupând acum după reforma agrară, mai mult de trei sferturi din suprafaţa cultivabilă, urmează că, în agricultura ţărănească trebuie să ne punem toată nădejdea pentru progresul economic al ţării.

Micul agricultor însă, pentru a-şi procura toate mijloacele de muncă în condiţiuni lesnicioase şi pentru a-şi valorifica produsele sale, nu are altă cale mai potrivită, decât să se întovărăşească.

Rolul cooperativelor agricole nu este de a stânjeni cât de puţin iniţiativa şi activitatea individului, ci a stimula organizarea mai raţională a gospodăriilor şi a îndeplini toate trebuinţele agricole, pe care nu le poate îndeplini individul singur; a se vedea pentru aceasta art. 19 din statutele tip.

În scopul desvoltărei acestor cooperative, Casa Centrală a Cooperaţiei şi împroprietăririi (Centrala obştiilor şi a Exploatărilor Agricole), a întocmit un formular tip de statute, pe care îl pune la dispoziţia sătenilor şi a celor ce se interesează de propăşirea cooperaţiei.

Pentru constituirea acestor cooperative se dau următoarele lămuriri:

1) Constituirea cooperativei trebuie să plece din iniţiativa sătenilor, sau, în orice caz, sătenii trebuie să fie convinşi de necesitatea acestei asociaţiuni şi să se înscrie din proprie voinţă.

2) La înscriere, fiecare sătean va vărsa cel 50 lei; capitalul subscris poate fi de 10 ori mai mare ca suma vărsată.

Formalităţile de constituire sunt cele prevăzute în art. 4 şi 5 din Legea Băncilor Populare.

Scanned with OKEN Scanner

Până la obţinerea cerificatului de funcţionare, sumele depuse se vor încasa de către banca populară sau de către obştea locală, care va restitui aceste sume, îndată ce cooperativa va începe să funcţioneze.

3) Statutele pentru înfiinţare se vor viza de către Direcţiunea Centralei Obştiilor, în urma unui referat al personalului exterior al acestei Centrale din care să se constate:

a) Ca cooperativa pleacă din iniţiativa sătenilor şi liberul lor consimţământ.

b) Că s'a depus efectiv de fiecare membru, suma prevăzută la punctul 2, arătându-se unde se găseşte suma.

c) Că consiliul de administraţie s'a ales în regulă de către adunarea sătenilor şi reprezintă voinţa lor; alegerea consiliului se va face în totdeauna în prezenţa unui delegat al Casei Centrale, care, în lipsă de alt reprezentant, poate fi şi agronomul regional.

În judeţele unde Centrala Obştiilor nu are personal, referatul amintit mai sus se va da de către Consilierul agricol personal.

4) Pentru fiecare cooperativă se vor trimite Casei Centrale, pentru viză, statutele în 4 exemplare, din care unul se va opri la Casa Centrală, iar celelalte se vor restitui spre autentificare.

5) Statutul tip normativ, nu obligatoriu; aşa dar, în el se pot introduce modificări, cari însă, să nu fie contra legii; acest lucru se va aprecia de către Casa Centrală.

Se va putea prevede în statut, că cooperativa va prelua asupra ei lichidarea gestiunei obştei de împroprietărire; pentru aceasta, se înţelege, este nevoe şi de o hotărâre a adunării generale a obştei de împroprietărire.

6) Autentificarea se face la judecătorie în prezenţa tuturor sătenilor; numai dacă unii nu se pot prezenta atunci semnăturile lor vor fi certificate de primăria locală, conform art. 4 din legea băncilor populare.››

Aşa cum au aflat, dr. G. Ionescu-Şişeşti era un model de responsabilitate şi corectitudine în privinţa raportării oficiale a rezultatelor activităţii instituţiilor pe care le-a condus. In cazul descris anterior, revista „Curierul Cooperaţiei săteşti" nr. 1/1921, prezenta rezultatul vânzării cerealelor prin Centrala Cooperaţiei, precum şi lista de materiale şi produse necesare agricultorilor, care erau la dispoziţie pentru vânzare.

In acelaşi număr al revistei se comunică un tablou cu numărul cooperativelor înfiinţate în anul 1920, comparativ cu cele existente de la începuturi, până în anul 1919, când a preluat conducerea ca director al „Centralei obştilor săteşti". Iată acest tablou sintetic ce cuprinde cooperativele noi:

Transilvania – 22; Crişana – 31; Banat – 20; Bucovina – 4; Vechiul Regat – 5625
Total pe anul 1920 – 639 cooperative
Total până la 1919 în Vechiul Regat – 1217
Total general în anul 1920 – 1856 cooperative

Din aceste date se constată uşor că în anul 1920 înfiinţarea de noi cooperative a fost un succes.

Constituirea Uniunii obştilor săteşti din Dolj

Revista „Viaţa agricolă" 1920 (pg. 602-63) publica ‹‹Constituirea Uniunii Obştilor din Dolj›› care, desigur, primea numele „Oltenia". Intre notele informative primite de la „Corespondent" găsim acest preambul ‹‹Scopul înfiinţării acestei uniuni e de a întruni toate Cooperativele agricole din judeţ într-o asociaţiune controlată, care să se ocupe cu tot ceea ce condiţionează progresul agriculturii micului cultivator. D-sa, inspectorul general, a făcut o clară şi largă descriere a cooperativelor, arătând că se pot manifesta în felurite chipuri, pe care le-a clasificat în 8 categorii: 1. Cooperative pentru îmbunătăţiri funciare; 2. Cooperative pentru procurarea şi întreţinerea în comun a maşinilor şi animalelor de reproducţie mai scumpe; 3. Cooperative de producţie; 4. Cooperative de vânzare sau desfacere în comun; 5. Cooperative de cumpărare în comun sau aprovizionare; 6. Cooperative de asigurări; 7. Cooperative de credit (Bănci populare); 8. Cooperative obşti de cumpărare de pământ, arendare de pământ şi de împroprietărire. D-sa a pus în evidenţă că la ţară, cele mai răspândite cooperative sunt „Băncile populare", cele care se ocupă cu dezvoltarea creditului şi funcţionează mulţumitor. Apoi urmează „Cooperativele de consum şi desfacere", pe o scară mai restrânsă, şi, în sfârşit, vine rândul acum a „Cooperativelor de producţie şi aprovizionare", care sunt menite să ia o dezvoltare foarte mare şi să ajute la ridicarea agriculturii pe care o face micul proprietar.››

Foarte actuală, acum după un secol, este constatarea şi recomandarea Consilierului agricol al judeţului Dolj, d-l I. Georgescu-Gruian: „D-sa arată că în unele părţi ţăranii cultivă numai pentru satisfacerea imediată a trebuinţelor lor proprii şi atrage atenţiunea că scopul împroprietărirei are ca ultimă raţiune să ridice starea economică, socială şi morală a ţărănimei. Pentru aceasta însă, săteanul trebuie să producă mult, ca pe lângă îndestularea trebuinţelor lui, o parte din produs să satisfacă nevoile consumaţiunei interne, adică pentru consumaţiunea populaţiunei orăşeneşti, ale cărei servicii se resfrâng şi asupra lui, iar o parte din produse să servească pentru export, spre a se introduce în schimb materiale, unelte şi maşini de tot felul, în condiţiuni avantajoase, precum şi pentru a se îmbunătăţi situaţia financiară şi economică a ţărei. După d-sa, mijloacele de întrebuinţat pentru atingerea scopului sunt următoarele:

1. Munca intensivă din partea micului cultivator.
2. Introducerea technicei agricole.
3. Desvoltarea cooperativelor.

Dintre formele cooperative – zice d-l Georgescu – Uniunea este cooperativă pentru producţie şi desfacere în comun a produselor agricole, şi apoi d-sa dă citire după statute a scopurilor ce urmăreşte această Uniune."

Scanned with OKEN Scanner

În anul 1920, Centrala obştilor săteşti Dolj anunţa că prima „Societate cooperativă agricolă" se va constitui în comuna Segarcea.

Casa Centrală a Cooperaţiei procura diverse materiale, maşini, îngrăşăminte, produse chimice pentru agricultură, pe care le oferea membrilor la preţuri mai reduse, convenabile. Iată două informaţii, anunţuri ce confirmă acest fapt:

‹‹Centrala Cooperativelor a adus din fabricele italiene, cele mai însemnate, o mare cantitate de tot felul de pălării cu preţuri mult scăzute faţă de piaţă. Distribuirea se face prin federale, bănci şi cooperative.

Asemenea a primit sulfat de cupru 50 vagoane şi floare de pucioasă 5 vagoane, distribuirea se face tot prin unităţile cooperative, cu preţuri reduse faţă de piaţă.››

‹‹Centrala Coop. săteşti de producţie şi consum

Circulara adresată Cooperativelor de păduri

Centrala Cooperativelor săteşti, în dorinţa de a ajuta şi încuraja mişcarea cooperatistă în general, şi în special acele pentru exploatare de păduri, a luat dispoziţiuni ca procurarea de diferite instrumente, maşini, stabile şi diferite alte materiale şi accesorii indispensabile unor instalaţiuni pentru debitarea şi industrializarea produselor brute ale pădurilor, să se facă prin intermediul Centralei, care le poate obţine în condiţiuni mai avantajoase pentru aceste Cooperative, vă rugăm a întocmi şi a înainta un tablou în care să se cuprindă nu numai felul şi numărul sau cantitatea în Kgr sau tone cu dimensiunile respective (grosime, lungime, lăţime), dar şi preţurile cu care v'aţi putut procura până acum diversele feluri de materiale: maşini, stabile, gattere cu toate accesoriile lor, curele de transmisiune, şine, trucuri de vagonete etc.

Delegatul Centralei urmând ca în curând să plece în Germania spre a recepţiona şi transporta în ţară locomotive şi diverse alte materiale şi instrumente pentru Cooperativa „Tarcău", vă rugăm a ne trimite tabloul ce vă cerem cât mai neîntârziat.

No. 2422 din 2 Februarie 1921 „Curierul cooperaţiei săteşti, nr. 2, 1921››

b) Instrucţiuni de funcţionare

„Centrala obştilor săteşti şi a exploatărilor agricole" condusă de dr. G. Ionescu-Şişeşti a avut o preocupare permanentă cu privire la cultivarea pământului şi administrarea izlazurilor şi pădurilor. Ordinul circular nr. 24 din 12 aprilie 1921, publicat în „Curierul cooperaţiei săteşti", sub titlul „Instrucţiuni relativ la cultivarea şi plata în 1921 a terenurilor expropriate" a rămas ca un document de referinţă cu privire la îndrumarea obştilor. Vom observa că activitatea era destul de complexă, că grija pentru încasarea arendei era predominantă, iar birocraţia suficient de supravegheată pe linie financiară. Mai reţinem că partea grea a activităţii revenea consilierilor agricoli şi inspectorilor „Centralei obştilor", ca organe de supraveghere şi administratorilor de obşti, care erau numiţi agenţi agricoli. Acest scurt material, care este semnat: Ministru - C. Garoflid şi Directorul „Centralei obştilor şi exploatărilor agricole" - G. Ionescu-Şişeşti, este potrivit a fi cunoscut în zilele noastre, când se recunoaşte necesitatea introducerii cooperaţiei pentru unele activităţi agricole aproape la toate nivelele de exploataţii şi, îndeosebi, la cele mici şi mijlocii. Este un material elaborat cu rigoare pentru eficienţă. Aşa ne explicăm cele susţinute de dr. G. Ionescu-Şişeşti cu privire la capacitatea obştilor de a-şi plăti arenda şi de a cumpăra pământ. Iată acest material, care nu permite a fi redat integral:

‹‹**Centrala obştiilor săteşti şi a exploatărilor agricole**

Ordin circular nr. 24 din 12 aprilie 1921

Instrucţiuni relativ la cultivarea şi plata în 1921, a terenurilor expropriate

I. Cultivarea pământului

Acolo unde s'a aplicat împroprietărirea, supravegherea culturii şi întocmirea debitelor se face direct de către Consilierul Agricol, prin organele sale, agronomii regionali şi agenţii agricoli, iar obştiile şi comitetele intră imediat în lichidare.

În restul cazurilor rămân în funcţiune tovărăşiile actuale (obştiile de împroprietărire şi comitetele). Se lămureşte că tovărăşiile vor rămâne acolo unde împroprietărirea nu s'a aplicat în mod definitiv şi acolo unde sătenii cer, în mod incontestabil, ca tovărăşia să rămână şi anul acesta până la desăvârşirea lucrărilor de împroprietărire.

Prin urmare tovărăşiile se vor lichida acolo unde sătenii împroprietăriţi folosesc chiar din anul acesta loturile ce li s'au dat sau acolo unde micile nepotriviri între parcelarea de fapt din acest an şi cea de împroprietărire nu vor necesita o altă lucrare generală la toamnă.

II. Stabilirea debitului şi calcularea arenzii

Anul acesta sătenii plătesc arenda regională ca şi în trecut.

Reducerea acordată în Dobrogea se suprimă, afară de cazurile speciale aprobate de Casa Centrală.

Pentru fiecare moşie, debitul se va stabili separat.

Pentru fiecare moşie, organele judeţene vor întocmi un carnet inventar de locuri pe tarlale şi calităţi pentru verificarea debitului general; aceste carnete se vor şnurui şi sigila de către Consilierul Agricol şi fac parte din arhiva Casei Centrale.

Se vor trece în debit suprafeţele reale cum s'au constatat la măsurătoarea Cadastrului sau la măsurătoarea provizorie bine controlată.

a) Debitul sătenilor

1. Acolo unde obştiile şi comitetele lichidează, debitul sătenilor se va stabili de către agronomii regionali şi agenţii agricoli, după dispoziţiunile Consilierului Agricol. Tabloul se va face în triplu exemplar certificându-se pentru exactitate de către cei care l'a întocmit. Un exemplar rămâne la Consilieratul Agricol, unul se va trimete, cu adresă, de către Consilierul Agricol, Administraţiei financiare ca anexă la borderoul general de debit al aceleiaşi moşii, iar al treilea se va înainta Centralei Obştiilor Săteşti.

Scanned with OKEN Scanner

Tablourile nominale pentru sătenii împroprietăriţi trebuesc verificate mai întâi de către Consilierul Agricol sau organul din localitate al Centralei Obştiilor şi numai în urmă li se va da destinaţia de mai sus.

Se va verifica totalizarea sumelor, calculele făcute şi se va certifica exactitatea.

2. La moşiile unde funcţionează obştiile şi comitetele, debitul sătenilor se va stabili de către administraţia respectivă împreună cu organele judeţene, după aceleaşi norme ca şi în trecut, făcându-se tabloul în dublu exemplar, din care unul vizat de Consilierul Agricol, rămâne la obşte, iar altul se trimete Centralei obştiilor. Debitul sătenilor se va încasa de catre administraţia obştii (casier) care trebue să verse perceptorului arenda cu care obştea este debitată prin procesul-verbal de fixarea arendei.

Încasările ce se vor face din rămăşiţe pe anii trecuţi (arendă neplătită, împrumuturi la Centrală, deficite la Uniune) se vor vărsa direct la Centrală prin instituţiile descentralizate cu care lucrează Centrala băncilor populare.

b) Debitul general al moşiei

Constatarea debitului general şi prin urmare stabilirea arenzii totale se face, pentru fiecare moşie în parte, printr'un proces-verbal, în triplu exemplar pe formularul Casei Centrale; arenda se va trece pe calităţi de teren.

Un exemplar se va păstra la regiune, iar două se vor trimite Consilierului Agricol pentru a remite unul Casei Centrale (Centrala Obştiilor).

Procesele vorbale vor fi numerotate începând cu No. 1 şi se vor face dosar împreună cu tablourile nominale de debit ale sătenilor împroprietăriţi. După terminarea lucrărilor, dosarul se va şnurui şi sigila.

Procesele verbale trebuesc înaintate Centralei Obştiilor pe măsură ce sunt gata, pentru a putea plăti proprietarii de îndată; acolo unde s-a făcut împroprietărirea, stabilirea arenzii şi încheierea acestui proces-verbal nu se poate face până ce nu se va întocmi mai întâi debitul nominal al sătenilor împroprietăriţi, de care se vorbeşte mai sus.

În borderoul general de debit din formularul Centralei se va trece:

a) Obştea sau obştiile, fiecare în parte, cu suprafaţa şi arenda respectivă în bloc.
b) Debitul în bloc al sătenilor împroprietăriţi, adică totalul tabloului nominal (acolo unde s'a făcut împroprietărirea).
c) Cooperativele agricole, arendaşii particulari, diferitele instituţiuni, fiecare în parte cu suprafaţa şi arenda respectivă, debitul stabilindu-se după contractele de arendă.
d) Statul cu arenda terenurilor *nedate în primire* şi deci necultivate.

La emiterea avizului de plată, arenda se va repartiza nominal între toţi coproprietarii arătaţi în hotărârea de expropriere; schimbările survenite ulterior în titlurile de proprietate se vor menţiona special şi asupra efectului lor decide Casa Centrală.

Pentru moşiile Statului sau ale altor instituţiuni publice, se procedează la fel ca şi pentru moşiile particulare.

Lucrările de mai sus trebuesc întocmite cel mai târziu până la 15 Mai 1921, amânându-se alte lucrări cari nu ar fi urgente.

3. Încasarea debitului

Încasarea tuturor debitelor se va face de către organele fiscale ale Statului.

Pentru fiecare moşie Consilierul Agricol va trimite Administraţiei Financiare locale un borderou general de debit, identic cu cel din formularul cuprins în procesul-verbal, pentru încasare; se va anexa un exemplar din tabloul de debit nominal al sătenilor, acolo unde obştea s-a lichidat şi unde deci perceptorul trebuie să încaseze pe fiecare sătean în parte.

Acolo unde funcţionează obşte, perceptorul va încasa arenda respectivă de la obşte.

Sumele încasate se vor vărsa la tezaurul public pe seama Ministerului de Agricultură în contul Centralei Obştiilor şi vor servi la acoperirea creditului rambursabil, din care se va plăti proprietarilor, despăgubirea cuvenită, prin Centrala Băncilor Populare.

Sumele vărsate până în prezent în contul anului 1921, de către obştii, săteni sau alţi debitori, vor fi ţinute în seamă pe baza recipiselor sau adeverinţelor prezentate. Se va face menţiune specială de aceste vărsăminte în borderoul general de debit.

4. Normele pentru lichidarea obştiilor şi comitetelor

Mandatarii devin lichidatori dacă Adunarea Generală nu a desemnat alţi membri cu această însărcinare.

Drepturile şi datoriile lichidatorilor sunt cele prevăzute în statute şi codul de comerţ.

Obştea nu poate fi lichidată decât pe baza bilanţului şi situaţia din ultimul an, în care cultura s'a făcut în obşte.

Nu se poate considera lichidarea terminată decât dacă obştea şi-a achitat toate datoriile. Pentru aceasta, administraţia obştei va întocmi tabloul de rămăşiţe, în care obştenii vor fi trecuţi individual.

Deficitele obştii pentru acoperirea pasivului (arendă neplătită, împrumuturi la Centrală, suplimentele de arendă) se vor trece în socoteala obştenilor nominal, proporţional cu locurile folosite. Tablourile de debit din rămăşiţe, verificate de Consilierul Agricol, se vor trimite: unul Centralei Obştiilor, unul Administraţiei financiare spre încasare, iar altul se va păstra la Consilierat. Tablourile trebuesc să poarte în frunte scris vizibil cuvântul „Rămăşiţe", întru cât din încasarea acestor sume Ministerul de finanţe trebue să verse Centralei obştiilor, sumele datorite de către obştii din împrumuturi sau arenzi plătite 1919 şi 1920 pe baza aranjamentelor comerciale.

Se înţelege că vor fi trecute pe seama obştenilor numai sumele necesare pentru acoperirea pasivului, după lichidarea activului, vinderea inventariului, etc.

Această lichidare se va face cu cea mai mare scrupulozitate de către organele Centralei Obştiilor şi agronomii regionali, sub privigherea Consilierilor Agricoli şi a inspectorilor Centralei Obştiilor.

În tablourile de debit ale obştiilor ce sunt membri la diferite Uniuni se va trece şi cota parte din dificitul eventual al Uniunii. Obştiilor membre la Uniune nu vor putea fi lichidate decât după aprobarea retragerei lor din Uniune sau după lichidarea Uniunii însăşi. Uniunile intră şi ele în lichidare dacă nu sunt continuate de alte unităţi cooperative de durată.

Scanned with OKEN Scanner

Controlorii şi Sub-inspectorii vor avea grijă ca efectele ajunse la scadenţă în cursul lichidării, a diferitelor obştii şi Uniuni, să fie preschimbate. În acest scop ei vor lua de la Centrala Obştiilor borderouri de aceste efecte pe judeţe.

5. Agenţii agricoli

Administratorii obştiilor rămân în funcţiune pentru administrarea terenurilor expropriate. Ei vor purta pe viitor numele de *agenţi agricoli.*

În acest scop, Consilierii Agricoli vor elabora şi trimite Centralei Obştiilor cel mai târziu până la 20 Mai un proect cu repartizarea terenurilor expropriate, actualilor administratori. Suprafeţele prea mici rămân în administrarea directă a agronomilor regionali. Agenţii vor fi numiţi pe centre. În tablou se va arăta detailat suprafaţa repartizată fiecărui centru.

Agronomul regional va fi şi agentul agricol pentru comuna unde este regiunea.

Se vor menţine sau se vor propune ca agenţi agricoli numai persoane, cari pot, ştiu şi lucrează serios. Vor fi preferaţi absolvenţii Şcoalelor de Agricultură.

6. Islazurile

Suprafeţele definitiv expropriate pentru islaz se vor preda comunelor, afară de cele prevăzute în circularele No. 2350 şi 3071 ale Comitetului Agrar.

Comunele vor proceda la utilizarea lor învoind vitele sătenilor şi stabilind un preţ de păşunare, care să acopere arenda cuvenită proprietarului şi celelalte cheltueli, după regulamentul pentru utilizarea islazurilor comunale.

Arenda se va stabili după tariful regional, iar în regiunile în care nu este stabilit de Consiliul Superior tarif regional, se va stabili după preţurile uzuale din ultimii doi ani. Fixarea arenzii se va face ca şi în trecut prin proces verbal de darea islazurilor în primirea comunei. Acest act se face în trei exemplare pe formularul Casei Centrale, unul rămâne la comună, unul la Consilierat şi unul se va trimite Centralei Obştiilor şi Exploatărilor Agricole, care centralizează şi face plăţile. Procesele verbale vor fi numerotate începând cu No. 1 şi se vor expedia la Centrală pe măsură ce sunt gata.

Serviciul agricol judeţean va da în debit la administraţia financiară, comunele care au primit islazuri, după normele stabilite mai sus pentru terenurile cultivabile.

7. Dispoziţiuni referitoare la semănături

Semănăturile se respectă celor ce le-au făcut. Dacă un împroprietărit dobândeşte lotul său pe o suprafaţă deja semănată toamna de un alt obştean, îi va respecta semănătura, pentru anul acesta.

Regularea definitivă a loturilor se va face dupa ridicarea recoltei.

Debitul pentru anul acesta se va stabili pentru suprafeţele efectiv avute în folosinţă de fiecare.

8. Cooperativele agricole

Cooperativele agricole ce se înfiinţează potrivit statutului tip distribuit la Centrala Obştiilor şi Exploatărilor Agricole, vor urmări scopurile lor proprii după statut. Ele nu se pot constitui de cât pe baza vizei dată de Direcţiunea Centralei Obştiilor în urma referatului organelor sale.

Ministru – C. Garoflid; Directorul Centralei Obştiilor şi Exploatărilor Agricole – Gh. Ionescu-Şişeşti›› **(46)**

c) Activitatea financiară

Un document foarte convingător cu privire la organizarea şi funcţionarea financiară a obştilor săteşti, elaborat chiar de la vârfurile conducerii, a fost dat de dr. Goerge Cipăianu, director general şi de director dr. G. Ionescu-Şişeşti, sub titlul „Instrucţiuni pentru încheierea socotelilor (bilanţul) la obştiile săteşti pe anul 1920". Era o circulară de serviciu adresată consilierilor agricoli, agronomilor regionali şi personalului superior al obştilor: inspectori, sub-inspectori, controlori şi administratori. Constatăm astfel, că după aproape zece ani de activitate de la înfiinţarea obştilor, agronomii au reuşit să le dea o organizare şi funcţionare eficientă, având ca dovadă finală rezultatele financiare şi creşterea numărului obştilor, deşi nu erau priviţi cu aprobare din partea marilor proprietari, care rămâneau cu forţă de muncă insuficientă după expropriere.

Această circulară, cu un caracter de ordonanţă, cuprinde două capitole: I. Organizarea lucrărilor; II. Indrumări technice, având fiecare 5, respectiv 8 paragrafe cu operaţiunile de efectuat, redate cu multă conciziune.

Un model al timpului, care ne arată logica şi preciziunea indicaţiunilor necesare pentru o activitate corectă, de aceea considerăm potrivit să reproducem acest material, care după câteva decenii se elabora pe zeci de pagini, adesea având confuzii şi erori.

Conţinutul şi formularea exprimării ne confirmă siguranţa şi fermitatea cerinţelor şi îndrumărilor date de către directorul Centralei Obştilor , care avea şi o solidă instruire ca economist. Rămân un nmodel pentru istoria agrară aceste instrucţiuni date la încheierea socotelilor (bilanţul) obştiilor săteşti pe anul 1920. Revista „Curierul cooperaţiei săteşti" nr. 1/1921 publica materialul mai sus amintit si emis de Centrala Obştilor Săteşti şi Exploatărilor Agricole.

‹‹Centrala Obştilor Săteşti şi Exploatărilor Agricole

Instrucţiuni pentru încheierea socotelilor (bilanţul) la obştiile săteşti pe anul 1920

Circulară adresată Consilierilor Agricoli, Agronomilor Regionali şi personalului superior al Centralei Obştiilor (Inspectori, Sub-inspectori, Controlori şi Ad-tori de obştii)

I. Organizarea lucrărilor

1. Bilanţurile obştiilor de cumpărare se vor încheia de către Subinspectorii Centralei Obştiilor, după delagaţiunile ce vor primi.

Bilanţurile obştiilor de arendare se vor încheia de către Subinspectori şi Controlori, fiecare în judeţele respective.

Scanned with OKEN Scanner

Toate aceste lucrări vor fi verificate pentru fiecare regiune de Inspectorul respectiv, când vor sosi lucrările la Centrală.

2. Subinspectorii şi Controlorii sunt obligaţi să prezinte Centralei Obştiilor până la 1 Mai 1921, câte un bilanţ general rezumativ, pe judeţe, pentru obştiile de arendare şi cumpărare, din regiunea respectivă.

3. Socotelile obştiilor de împroprietărire şi a comitetelor, se vor încheia de către Agronomii regionali cu ajutorul Ad-torilor de obştii.

Aceste lucrări vor fi verificate pentru fiecare judeţ de Subinspectorul sau de Controlorul respectiv.

Înainte de începerea lucrărilor, Subinspectorul sau Controlorul va avea o consfătuire cu Agronomii regionali şi Ad-torii de obştii pe regiuni, pentru îndrumarea lucrărilor.

4. În cazuri speciale, în judeţele unde e lipsă de personal, Casa Centrală, după propunerea Consilieratului agricol, va putea da delegaţie unuia sau mai multori Agronomi regionali sau Ad-tori, ca să încheie socotelile în regiunile lipsite de personal; personalul astfel delegat, va primi de la Centrala obştiilor rambursarea cheltuielilor făcute cu transportul, precum şi o diurnă de 40 lei pe ziua de deplasare pentru Ad-tori şi 60 lei pentru Agronomi regionali. Aceste delegaţiuni se vor da pe termen limitat, după propunerea Consilierului agricol.

5. Încheierea socotelilor, pentru a fi folositoare, trebue făcută la timpul ei; de aceia se vor lua toate măsurile necesare, ca cel mai târziu până la 15 aprilie 1921, lucrarea să fie gata în toată ţara.

Ad-torilor de obştii, care vor demisiona în acest timp, nu li se vor plăti salariile ce mai au de primit, dacă nu vor preda gestiunea încheiată; în contul lor se va angaja personalul care să facă lucrările întârziate.

II. Îndrumări technice

6. Bilanţul fiecărei obşti, se va încheia în triplu exemplar, pe formularele ce se vor trimite la Centrala obştiilor.

Un exemplar va rămâne la obşte, unul la Consilieratul agricol, iar altul se va trimite Centralei obştiilor; toate exemplarele vor purta semnătura celui ce a încheiat lucrările şi viza Controlorului sau a Subinspectorului respectiv, ori a Consilierului agricol.

Pentru obştiile de cumpărare nu sunt formulare; Centrala obştiilor va trimite Subinspectorilor, instrucţiuni speciale.

7. Pentru obştiile de cumparare şi arendare, se vor urma cu stricteţe regulile contabilităţei în partidă dublă; pentru comitete şi obştii de împroprietărire se va urma o contabilitate simplă, care să înregistreze însă în mod clar şi complect, activul şi pasivul; toate borderourile din formular trebuesc complectate, căci numai astfel bilanţul apare cu uşurinţă.

8. Pentru stabilirea arenzii se vor avea în vedere avizele de plată emise de consilierat, pe baza proceselor-verbale; se va cerceta însă neapărat dacă nu au intervenit modificări ulterioare; modificările intervenite în arenda anului 1919, după încheierea bilanţului acelui an, se vor ţine seama la închiderea socotelilor pe 1920.

Obştea este debitată de către Casa Centrală cu arenda numai pentru suprafaţa care s'a găsit la măsurătoare; proprietarul nu va fi debitat de către obşte pentru suprafaţa ce lipseşte, fiindcă Casa Centrală plăteşte proprietarului arenda la suprafaţa care s'a găsit efectiv, în hotarele arătate de comisiunea de expropriere, indiferent că această întindere e mai mare sau mai mică ca suprafaţa declarată expropriată de comisiune.

9. În ceeace priveşte socoteala impozitelor, se va avea în vedere că obştea este obligată să plătească impozitele numai pentru terenul expropriat şi luat în folosinţă; plata se va face direct perceptorului.

10. Soldul casei se va stabili printr'un proces-verbal încheiat de membrii Consiliului de Ad-ţie şi casier.

11. Toate borderourileşi actele bilanţului vor fi certificate pentru exactitate de catre membrii Consiliului, Ad-tor, Casier şi contabil.

12. Ori când s'ar încheia, bilanţul trebue să fie făcut pe data de 31 Decembrie şi trebue să cuprindă operaţiunile făcute, sau cari sunt de făcut, în contul anului 1920.

13. O atenţiune deosebită trebue dată situaţiei partizelor de asociaţi; aici trebuesc trecute exact şi complect, toate sumele datorite de locuitori (la debit) şi toate sumele plătite după registrul de încasări sau sub altă formă (la credit); sumele rămase de plată sau cele plătite în plus să corespundă exact cu registrul de partizi.

14. Lămuririle ce vor mai fi necesare se vor cere imediat la Centrala Obştiilor. La sfârşitul formularului s-au trecut instrucţiuni rezumative în ceea ce priveşte technica contabilităţii.

G. Cipăianu – Director general al Centralei Cooperaţiei; G. Ionescu-Şişeşti – Director general Centrala obştilor săteşti›› **(47)**

d) Pregătirea personalului

O preocupare deosebită avea dr. Ionescu-Şişeşti cu privire la instruirea personalului necesar funcţionării obştilor săteşti şi cooperaţiei în general, astfel încât s-a implicat în acest domeniu prin funcţia sa de conducător. Aşa, a invocat art. 7 din „Legea pentru extinderea Băncilor populare" şi „Decretul lege" relativ la înfiinţarea „Casei Centrale a împroprietăririi sătenilor", în tot cuprinsul României Mari, prin care Direcţiunea generală a „Casei centrale a cooperaţiei şi împroprietăririi" a fost autorizată a organiza şcoli practice cooperatiste, menite să pregătească contabili pentru instituţiile cooperatiste de la sate.

Articolul 7 amintit mai sus avea următorul conţinut: ‹‹Pentru formarea elementelor necesare conducerii unităţilor cooperative săteşti, Casa Centrală a Cooperaţiei şi Improprietăririi, va organiza sub directa supraveghere a Direcţiunii generale, şcoale practice cooperatiste care vor funcţiona în baza unui regulament întocmit de Consiliul general şi aprobat de preşedintele Comitetului agrar; absolvenţii acestor şcoale care vor fi dobândit diploma de capacitate, vor beneficia de reducerea stagiului militar la un an.›› (Monitorul Oficial nr. 140 din 1920). Era anul 1920, iar această instituţie, condusă de Gh. Cipăianu şi G. Ionescu-Şişeşti, n-a avut în gând, o clipă, să se adreseze Ministerului Educaţiei şi Cultelor, care era gata să introducă ore de cultură generală cu grămada şi să instaleze directori, profesori de istorie, sport sau matematică.

Scanned with OKEN Scanner

Regulament de înfiinţare şi organizare a şcolilor practice de contabilitate şi educaţie cooperatistă

În baza acestui articol din legea amintită, promulgată de Regele Ferdinand, s-a elaborat „Regulamentul de înfiinţare şi organizare a şcolilor practice de contabilitate şi educaţie cooperatistă", cu drept de funcţionare în fiecare judeţ.

Iată scopul raţional, practical acestor şcoli: scopul acestei şcoli este de a înlesni băncile populare, obştile şi cooperativele de tot felul, să-şi formeze fiecare, chiar dintre elementele localnice, personal anume pregătit pentru lucrările de cancelarie şi de contabilitate. Durata cursurilor era de 17 luni consecutive (circa un an şi jumătate): 9 luni – cursuri teoretice, între 15 octombrie – 15 iulie; 6 luni consecutive pentru practică sau aplicaţie contabilă cooperatistă, în banca populară, obştea sau cooperativa care l-a trimis la pregătire, unde va aplica cele învăţate teoretic. Cursurile se încheiau cu două luni consecutive de şcoală, pentru completarea şi lărgirea cunoştinţelor. Menţionăm că taxele de şcolarizare erau susţinute de asociaţia pentru care erau elevii trimişi la pregătirea şcolară. **(48)**

Primul rezultat este comunicat în „Curierul cooperaţiei săteşti", nr. 5/1921; după examenele de absolvire la Şcoala Cooperatistă Constanţa în 1921; se dă informaţia că din 24 absolvenţi ai cursurilor teoretice, s-au prezentat la cursurile de completare de două luni, numai 17 elevi care au susţinut examenul de absolvire, iar 11 dintre aceştia au promovat cu note medii de la 7.14 – 9.05. Comunicatul se încheie cu această frază: „S-a recomandat elevilor care au fost declaraţi nereuşiţi la examene, neîntrunind media 7 la contabilitate, să-şi fortifice cunoştinţele printr-o practică mai îndelungată, pentru a putea obţine diploma la examenele viitoare şi a se face de folos cooperaţiei"

Este important să remarcăm faptul că în situaţii deosebite, când se oferă timp scurt pentru realizări importante, cum a fost dezvoltarea cooperaţiei săteşti concomitent cu împroprietărirea, conducătorii înţelepţi au găsit procedee şi mijloace simple de lucru, reuşind să pună acţiunea în mişcare. Dar, în paguba ţărănimii şi a întregului popor, a ţării, cooperaţia în general nu a fost susţinută de partidele politice, îndeosebi de liberali. Era simplu de văzut că o muncă bine organizată în cooperative conduse de agronomi şi contabili-economişti, devenea superioară activităţii marilor proprietari, care evitau angajarea agronomilor şi se bazau pe munca ţăranului fără pământ; în plus, erau veşnic fără bani şi introduceau lent mecanizarea.

Interesul pentru şcolile cooperatiste, raportat la situaţia creată de înfiinţarea cooperativelor şi împroprietăririi, a fost surprinzător de bun. În anul 1921 funcţionau 20 de şcoli judeţene, bine organizate, finanţate de cooperative şi obşti, unde se aplica o exigenţă ridicată, aşa cum s-a văzut anterior la Şcoala de Cooperaţie Constanţa, unde au absolvit cu diplomă 11 din 24.

Concluzii

Deşi activitatea de înfiinţare şi funcţionare a „Centralei Obştilor săteşti" a avut rezultate foarte încurajatoare la început, încât în anul 1922 erau înregistrate 2246 obşti de împroprietărire, cu o suprafaţă de 2.145.821 ha; 127 obşti de arendare cu 14.762 membri pe o suprafaţă de 77.746 ha; 6 obşti de cumpărare cu 5.022 membri pe o suprafaţă de 32.264 ha **(49)**, în anul 1930 mai funcţionau 50 obşti de arendare cu 5.740 membri pe o suprafaţă de 16.684 ha în Vechiul Regat, 2 asociaţii cu 79 membri în Transilvania pe 512 ha şi 6 obşti de cumpărare cu 401 membri pe 512 ha în Basarabia. **(50)** Ca rezultat, producţia medie de grâu la hectar în 1932 a fost de 1.240 kh/ha, cea de porumb 1.350 kg/ha, la fasole 1.000 kg/ha iar la cartof 24.556 kg/ha. **(51)** Realizările bune menţionate iniţial s-au datorat şi aportului remarcabil adus prin munca dăruită a dr-lui G. Ionescu-Şişeşti.

Această situaţie se datora şi intensificării luptei politice, perturbărilor activităţii Casei Regale, dar şi spiritului de ‹‹asociaţiune›› a românului, ce pare că îi lipseşte din fondul genetic, unde se adaugă şi lipsa de educaţie necesară la un anumit nivel. Românii, pur şi simplu nu înţeleg care este rolul „asociaţiunii", cu toate că el le-a fost explicat de Aurelian şi de Iorga, apoi de Cipăianu şi Ionescu-Şişeşti. Ei, ţăranii, o ştiau pe a lor şi aveau răspunsul: ‹‹Mie îmi ajunge ca să trăiesc››; deci cu ceea ce are el, pe moment, progresul nu-l mai interesează, nici de viitorul lui şi nici de acela alor săi. Astăzi ei se mulţumesc cu statutul de arendaş, acolo unde există o mare întreprindere agricolă care prosperă prin exploatarea pământului său. Agronomii şi agricultorii înţelepţi de azi încep să adere la calea cooperaţiei.

Dr. G. Ionescu-Şişeşti a depus tot interesul şi capacitatea sa în scopul înfiinţării şi bunei lor funcţionări. Plecând de la îmbunătăţirea statutelor de înfiinţare, pentru organizarea activităţii, înfiinţarea de şcoli pentru contabili cu sprijin financiar total; de la organizarea clară şi simplă a evidenţei comerciale, cu ajutorul specialiştilor din subordinea sa, a reuşit să realizeze un număr important de obşti într-un timp scurt, care au avut o funcţionare profitabilă. Ei bine, aceste rezultate erau foarte incomode pentru marii proprietari, care, în timp, au reuşit să anihileze activitatea obştilor, încât, în Transilvania bunăoară, pe la 1840 nu mai ştia aproape nimeni ceva despre ele.

Trebuie să mai menţionăm, că infirmând o concepţie românească, după care personalităţi înalt instruite, cu o minte sclipitoare, nu ar avea mare spirit practic.

Dr. G. Ionescu-Şişeşti a dovedit un spirit practic de mare eficienţă aici şi în restul activităţii sale: Despre activitatea sa ca director la Centrala Obştiilor Săteşti, cu ocazia cedarii postului, directorul general al „Casei Centrale a Cooperaţiei şi Improprietăririi sătenilor", dr. Gh. Cipăianu, în cuvinte mişcătoare şi cu accente sincere a lăudat rodnica activitate a celui plecat din ‹‹serviciul în care timp de trei ani, zi de zi, clipă de clipă, a fost colaboratorul

Scanned with OKEN Scanner

dezinteresat, muncitorul fără răgaz, sufletul mişcării şi al serviciului. Pentru că dl Şişeşti nu a fost numai funcţionarul datoriei, ci în slujba sa a pus inimă, a pus flacăra dragostei, fără de care nimic temeinic nu se poate înfăptui››. **(52)**

C. DIRECTOR GENERAL AL AGRICULTURII ÎN MINISTERUL AGRICULTURII ŞI DOMENIILOR

Preambul

Activitatea bine organizată, cu rezultate remarcabile obţinute la Casa Centrală a Obştiilor Săteşti, l-au făcut mai cunoscut şi mai preţuit, ca specialist, pe dr. G. Ionescu-Şişeşti, în cercurile conducătoare ale agriculturii.

Era o persoană la vârsta de 35 de ani, care în grupuri mici, sau cu mai vârstnici, era ascultată şi aprobată. Astfel, a fost invitat să preia unul din cele două posturi de director general cl. I al Direcţiei Agriculturii din MAD, fiind numit în funcţie la data de 1 august 1921, după doi ani şi jumătate de activitate la „obşti". **(53)** De fapt ajunsese la un stadiu de saturaţie de o muncă solicitantă, care era situată oarecum în afara preferinţelor sale pentru ştiinţă şi didactica. În acest sens, la 14 aprilie 1921. Îi scria fratelui său Nicolae: „Am primit scrisoarea ta prin care răspunzi la întrebarea ce-ţi făceam, cu privire la intenţiile mele viitoare. Obiecţiunile pe care le faci tu sunt foarte serioase şi le-am făcut eu însumi. De rezolvarea lor favorabilă atârnă fireşte hotărârea ce o voi lua. Dacă aş putea să mă fixez definitiv la catedra ce o am la Herăstrău, atunci cele mai însemnate piedici ar dispărea. Slujba administrativă ce o am acuma (la obşti), destul de obositoare nu mai înseamnă mare lucru azi când statul nu asigură slujbaşilor săi nici minimul de existenţă" **(54)**

După puţine zile, la 25 iulie 1921 lucrurile se schimbau în privinţa serviciului şi o nouă scrisoare expedia către acelaşi frate, din care primim lămuriri în legătură cu postul primit la MAD. Iată: „Eu m-am odihnit foarte bine. Am poftă de mâncare excelentă, singurul cusur care-l am e că nu pot să stau locului, ci robotesc prin bucătărie, mă duc la prune la grădină. Lucrez ca un adevărat ţăran. Împrejurarea face sa întrerup cu o săptămână mai devreme această recreaţie. Am fost numit, iarăşi contra înclinărilor şi aprehensiunilor mele, director general al Agriculturii şi Viticulturii, peste capul lui (Dumitru) Căruntu, care-şi asigurase acest post. El s-a compromis printr-o multilaterală incapacitate şi neputând fi, devine subalternul meu, păstrând o secţie a serviciului şi titlul de director general. Nu e comod, cum vezi, nici din acest punct de vedere, nici din altele mai adânci."[21]

Trebuie să amintim, că la întoarcerea sa de la studii dr. Şişeşti a apelat la Nicoleanu şi Căruntu pentru angajare la Staţiunea Agronomică, dar motive subiective sau, poate obiective, au împiedicat împlinirea acestei solicitări. Ei bine, ei au intrat pe lista ‹‹adversarilor›› săi , la fel ca Staţiunea Agronomică pe care a criticat-o în anul 1913, în ‹‹Politica agrară››, iar în cursul vieţii nu a avut niciodată un cuvânt bun despre această primă staţiune de cercetări agricole a României, a cărei activitate s-a încadrat la nivelul posibilităţilor timpului şi chiar a abordat probleme de cercetare necesare pentru progresul agriculturii.

Director General al Îndrumărilor Agricole

La momentul dat, 1921, după Marea Unire, activitatea ministerului s-a amplificat astfel că prima secţie a direcţiei generale ce cuprindea: învăţământul agricol, pădurile şi îndrumările agricole reveneau dr-lui G. Ionescu-Şişeşti, iar fermele de stat, islazurile, viticultura şi pescăriile reveneau lui D. Căruntu, ambii aveau funcţia denumită ‹‹Director general al agriculturii››. Reamintim că Nicoleanu şi Căruntu erau din generaţia precedentă, şi au adus contribuţii deosebite la progresul agriculturii, în epoca lor, dar tineretul valoros vine din urmă cu dorinţa de progres, de ‹‹schimbare››, cum se spune acum, după anul 2000, dar şi cu aceea de promovare profesională şi chiar în grabă.

Dr. Ionescu-Şişeşti avea însă o dorinţă raţională, îndreptată asupra interesului ţării, având până la sfârşitul vieţii, o stare de gândire şi muncă continuă pentru progres. A fost atât de dedicat sarcinilor pe care le îndeplinea încât aproape nu a avut o viaţă personală, în afara de familie şi de obligaţiunile de serviciu; spune că poate intra în dictonul renumitului intelectual portughez, Antonio de Oliveira Salazar (1889 – 1970), care ajuns la conducerea statului spunea: „Ţara nu m-a ales preşedinte ca să am viaţă personală", şi chiar s-a dăruit ţării, pe care a ridicat-o dintr-o stare mult rămasă în urma statelor apusene. Într-adevăr, n-a reuşit să-şi întemeieze o familie, ducând o viaţă de ascet.

Trecuseră doar trei luni de la preluarea noi slujbe, iar într-o nouă scrisoare adresată fratelui său, care se afla la studii în Franţa, găsim următoarea confesiune: „Slujba mă oboseşte mult acum la început. Cea mai mare greutate e lipsa de colaboratori: am de pildă 4 direcţii (secţii), dar nu am nici un director. Tradiţie îmbâcsită şi mucedă, gunoi mult. Debandada morală e fără precedent.

Dacă greutăţile de trai nu ar fi aşa de mari, aş fi foarte mulţumit să las slujba administrativă şi să mă consacru catedrei. Am fost recomandat acuma titular provizoriu, aşa

---

[21] Îmbolnăvirea de holeră, în timpul războiului din Bulgaria în anul 1913, i-a provocat serioase probleme de sanătate şi a fost determinat ca pe întregul parcurs al vieţii să fie preocupat de starea sa de sănătate. După vârsta de 40 de ani a avut şi internări în spital, unele concedii medicale mai lungi, dar în nici o situaţie nu a renunţat la o anumită formă de muncă.

Scanned with OKEN Scanner

că sunt mai legat de şcoală. Şi dacă pentru timpul liber aş vrea o casă la ţară cu vie şi o mică gospodărie, unde să mă pot reculege, unde să scap de praful şi murdăria oraşului, de unde să pot privi lunca ca un filozof, de unde să ies la luptă când vreau, ca dintr-o tranşee, atunci aş considera că mi-am împlinit una din vechile şi scumpele mele năzuinţi." **(56)**

Iată visul frumos al intelectualului român, tânăr de azi (2016), pe care şi-l împlinesc foarte, foarte puţini, pentru că ţara are alte oferte, cu o remuneraţie modestă, de aceea vedem că asemenea dorinţe sunt împlinite de către oameni de afaceri, medici excepţionali, dar şi de interlopi, pe care statul nu-i poate stăpâni. Fiecare categorie de intelectuali se consideră cea mai importantă. Am sugera medicilor, bunăoară, să nu mănânce trei zile, ca să constate că agronomii sunt foarte importanţi, sau profesorii să intre în şcoli goale. Puţini se gândesc la cât şi ce poate face statul, societatea, în urma activităţii tuturor categoriilor sociale. Egoismul a ajuns la nişte cote ce pun în pericol naţiunea şi ţara. Ei bine, generaţia dr-lui Şişeşti şi cele care au urmat, până pe la 1980 nu aveau condiţii pentru satisfacerea egoismului la cotele de azi, care pur şi simplu sperie şi derutează.

Ministrul Al. Constantinescu

Peste visuri domnea realitatea vieţii şi relaţia tensionată cu D. Căruntu îi produceau un disconfort greu de suportat. La începutul anului 1922 se instala un nou guvern, iar la MAD a fost numit Al. Constantinescu, persoană în vârstă, înţeleaptă, responsabilă şi care îşi dorea un mandat cu bune realizări; era liberal. Aflând despre relaţiile dintre funcţionarii instituţiei, ministrul a lansat o „ameninţare", aşa, la modul general, spunând: ‹‹o să sparg eu clica››. Această exprimare a lansat deruta în „clică" unde îi găsim pe G. Cipăianu, D. Busuiocescu şi G. Ionescu-Şişeşti, personalităţi apreciate între agronomii vremii.

In acest necaz îi făcea o confesiune fratelui său, al cărei gen îl întâlnim la majoritatea tinerilor, care încă nu au promovat toate clasele la „şcoala vieţii". Redăm un fragment din această scrisoare unde îşi destăinuie oful, fratelui său Nicolae, aflat pentru studii medicale la Paris; menţionăm că fratele său avea o inteligenţă sclipitoare, dar nu era „revoluţionar" la aşa cote" „Aprehensiunea (starea de teamă, de frică) o aveam de la numirea mea. Căruntu e dintre oamenii de casă ai domnului Constantinescu, face servicii domestice, procură seminţe, piatră vânătă, hamuri. Cu venirea liberalilor se înfăţişează pretutindeni şi în primul rând ministrului, ca o victimă. Geloşi pe gloria lui noi am căutat ‹‹să-i dăm la cap››. Noi suntem clica: Cipăianu, Busuiocescu şi eu. Ministrul ne-a ameninţat că o să ‹‹spargă clica››, că o să se revizuiască numirile de la Herăstrău şi alte multe. ‹‹Clica›› se ţine pe munca, pe meritele şi buna reputaţie a celor ce o compun. Vintilă Brătianu, Duca şi alţii ştiu de conflict, dar „Conu Alecu" e inabordabil şi de temut. Dacă Ion I. C. Brătianu e padişah, apoi „Conu Alecu" e de bunăseamă vizirul. Ne frământăm de zece zile, de când s-a instalat noul guvern. Foarte simplu ar fi să demisionăm, asta ar însemna să facem jocul celor care doresc să aibă mâinile libere, şi deci n-o facem încă. O vom face numai în ultimă extremitate" (22 ian. 1922) **(57)**

La această zarvă, ministrul a procedat ca un „ministru", a aplanat lucrurile. Cei doi directori generali şi-au păstrat posturile, iar în anul 1926, când a fost primit ca membru corespondent la Academia Română, au luat cuvântul: ministrul Agriculturii Al. Constantinescu, **D. Căruntu**, director general al fermelor şi preşedinte al Societăţii Agronomice, Petre Mihăescu în numele corpului ahricol, N. O. Popovici-Lupa în numele profesorilor de la Şcoala Superioară de Agricultură de la Herăstrău, Al. Nasta în numele funcţionarilor din Ministerul Agriculturii şi Domeniilor. **(58)**

Lucrurile s-au liniştit, iar timp de cinci ani şi jumătate, cât dr. Şişeşti a ocupat postul de „Director general", a prestat o activitate excepţională de organizare, funcţionare şi control al sectoarelor ce le avea în răspundere. Vedem acest fapt din raportul publicat în nr. 3 al revistei „Viaţa agricolă" din 1 februarie 1923.

1. Activitatea la Direcţia Generală a Agriculturii

Analizând raportul său, intitulat: „Activitatea Direcţiunii generale a agriculturii", se remarcă în primul rând înalta şi complexa competenţă a autorului; după modul de ordonare a raportului, analiza stării de fapt a situaţiei şi măsurilor de îndreptare luate, care trebuie apreciate drept contribuţii la redresarea organizării activităţii şi îndreptarea ei către progres. La prima temă, arată că agricultura ţării trebuie să intre într-o perioadă de intensivizare, iar Direcţia agriculturii trebuie să dirijeze acest proces. Autorul consideră că prima condiţie pentru reuşită este pregătirea personalului de specialitate, care lipsea în acel timp, astfel că „Direcţia" nu putea să lucreze eficient. Ca măsură imediată s-a obţinut aprobarea pentru trimiterea unor agronomi la scurte perioade de specializare în străinătate, pentru toate domeniile importante. Insistând pe problema pregătirii personalului s-a ocupat de reorganizarea învăţământului agricol în şcolile existente, prin recrutarea de cadre de valoare, a emis regulamente, iar pentru Şcoala Superioară de Agricultură Herăstrău, Academia de Agricultură Cluj, Şcoala de Agricultură Roman şi Şcoala Naţională de Viticultură Chişinău, s-a obţinut un statut legal.

Dr. G. Ionescu-Şişeşti a reluat editarea „Buletinului Agriculturii" în anul 1922, care încetase în 1916, la război; el a fost înfiinţat în secolul al XIX-lea în ministeriatul lui P. S. Aurelian. A reînceput editarea cărţilor didactice pentru agricultură. Aceasta era prima condiţie a progresului; un personal de specialitate bine pregătit prin şcoli de toate gradele şi specializări permanente; era o concepţie modernă şi eternă.

Scanned with OKEN Scanner

Continuând cu sarcinile care reveneau Direcţiei generale, s-a referit la baza materială, care era în mare dezordine în teren şi în acte, unde a făcut o incursiune detaliată, iar în partea finală a prezentat realizările. O referire la fel de adâncă a prezentat cu privire la administrarea depozitelor de seminţe, unelte şi maşini, aflate tot în coordonarea Direcţiei generale, unde era o situaţie foarte dezordonată în urma războiului. Aici s-a făcut ordine cu un efort de coordonare imens.

În partea finală, la raport, o frază concluzivă ne arată imensul efort făcut pentru buna organizare a activităţii şi funcţionarea „Direcţiei Generale a Agriculturii", realizate de la 1 august 1921 la 1 februarie 1923, deci aproximativ un an şi jumătate. A fost o realizare care cerea cel puţin 3 – 4 ani, după cum vom vedea din conţinutul original al raportului, care este reprezentativ pentru capacitatea şi caracterul responsabil al dr-lui G. Ionescu-Şişeşti.

Iată satisfacţia sa pentru aceste înfăptuiri „Cu acest organism ameliorat cred că putem păşi mai departe la realizarea programului nostru, care s-ar putea rezuma în cuvintele: nu o imensă birocraţie formală şi paperasieră (distribuitoare de hârtii) ci un laborator de competenţe, în care o emulaţie senină, camaraderească şi creatoare să stimuleze energiile. Nu putem ajuta agricultura ţării decât prin pregătirea adâncă de specialitate, competenţă şi eforturi convergente" **(59)** Redăm în continuare originalul acestui raport:

a. Raport al activităţii Direcţiunii generale a agriculturii

‹‹Activitatea Direcţiunii generale a agriculturii

După un an şi jumătate de funcţionare în fruntea Direcţiunii Generale a Agriculturii, mă simt dator să dau opiniunii publice şi în special agronomilor şi agricultorilor, câteva lămuriri asupra modului cum am înţeles ca acest important serviciu public să-şi îndeplinească menirea sa.

Cele ce voi expune mai jos alcătuesc numai un început dintr'un program – dat fiind timpul scurt, în care s'a desfăşurat activitatea noastră şi greutăţile mari prin care trec azi toate administraţiile publice.programul între l-am supus D-lui Ministru al Agriculturii şi Domeniilor. Specialiştii şi oamenii care se interesează de progresul agriculturii ţărei, vor putea lua cunoştinţă de acest program, cu prilejul comunicării ce voi face în secţiunea agrară a Institutului Social Român.

1. De la început mi'am dat seama că pentru a fi un factor de progres pentru agricultura ţării, nu e suficientă o administraţie birocratică ci trebuie creat un instrument cultural. În epoca în care ne găsim, când produsele agricole au o valoare aşa de mare, când ele se cer cu aviditate nu numai în interior, dar pe toate pieţele europene, agricultura noastră trebue să intre într'o fază de intensivizare şi de industrializare. Trebuie ca Direcţiunea Agriculturii să dirijeze această transformare şi s'o ajute. Aceasta e o datorie cu atât mai mare în vremea de azi, când se apropie întreg pământul ţării a trecut în mâna sătenilor.

Toate inovaţiunile, toate cunoştinţele perfecţionate trebue să purceadă de la serviciile agricole ale Ministerului Agriculturii. Tot ce e necesar pentru ca bunele metode agricole să se răspândească până în satele cele mai îndepărtate, trebue făcut de Direcţia Agriculturii. Pentru aceasta trebuie ca ea să cuprindă nu numai funcţionari, oricât de eminenţi ar fi ei, ci experţi, care să poată da oricui ultimul cuvânt în orice problemă de specialitate. Dacă unele din aceste elemente există, în multe direcţiuni însă ele lipsesc. De aceia am socotit că primul pas pentru îndeplinirea programului ce ne-am propus recrutarea oamenilor, înţelegători, pentru importanţa acestui program şi competinţi. Am izbutit astfel să ne asigurăm câteva colaborări preţioase (Învăţământ, statistică şi publicaţii, viticultură, ameliorarea plantelor etc.). Pentru ramurile importante, pentru care specialiştii necesari sunt prea puţini sau lipsesc, am crezut că e urgent să facem ce a făcut Japonia în toate domeniile civilizaţiei sale moderne: să învăţăm repede şi cu ori câte sacrificii de la alţii.

Iată pentru ce am socotit că este foarte necesar să rupem cu trecutul, când se considera că competinţa, vrednică de cinste, a câtorva conducători e suficientă, şi să ne formăm pleiada de oameni care ne trebue. Avem azi în diferite centre din occident tineri pentru care am obţinut aprobarea ministerială să-i trimitem a se specializa: unul în fitotehnie şi controlul seminţelor, altul în genetică şi ameliorarea plantelor, altul în zootechnie, altul în viticultură, altul în oenologie, altul în horticultură. Specialităţile în care va fi necesar să mai formăm alte elemente în timpul cel mai scurt sunt: motocultura şi maşinile agricole, microbiologia cu aplicaţie la agricultură şi fitopatologia.

Elementelor actuale, care conduc servicii sau instituţii exterioare am vrut să le dau prilejul să-şi reînvioreze cunoştinţele lor, să dobândească noi sugestii şi noi observaţiuni prin călătorii de studiu. Nu a fost manifestaţie culturală sau profesională (demonstraţii de motocultură, congrese viticole, expoziţii de fructe, degustaţii de vinuri etc.) pe care să n'o consider ca un mijloc de a fortifica pe specialiştii noştri, punându-i în contact cu problemele vieţii reale. Am constatat succesul îmbucurător pe care l-a avut excursia de studii ce-am hotărât s'o facă şefii de pepiniere din vechiul Regat, în regiunile viticole şi la pepinierele din Ardeal. Tot aşa vom, proceda cu profesorii şcoalelor medii şi inferioare şi cu administratorii fermelor. Pentru toţi vom organiza şi cursuri de perfecţionare la Şcoala Superioară de Agricultură Herăstrău şi la Academia de Agricultură din Cluj. Fiind o necesitate indiscutabilă, am luat măsuri ca inspectorii şi celalt personal superior să-şi desăvârşească cunoştinţele de motocultură prin demonstraţie în atelier şi pe maşina demontată – demonstraţii ce au dat un foarte bun rezultat.

2. Ne-am dat seama că acest program cultural nu se poate îndeplini fără o temeinică organizare a învăţământului agricol de toate gradele, care să asigure diseminarea cunoştinţelor în masa mare a agricultorilor. Proectele de organizare a învăţământului agricol potrivit cu cerinţele zilei de azi sunt întocmite şi D-l Ministru al Agriculturii ne-a dat promisiunea că ele vor fi înfăţişate în curând Parlamentului. Până la legiferare, a cărei amânare a fost pricinuită de desele schimbări politice, am căutat să ajutăm buna funcţionare a şcoalelor prin celelalte mijloace ce stăteau la dispoziţia Ministerului: recrutarea de elemente de valoare pentru învăţământul agricol de toate gradele şi alcătuirea unor regulamente, care să asigure viaţa legală a instituţiilor de învăţământ până la votarea legilor, în conformitate cu nevoile vremii de azi. Învăţământul superior agricol (Şcoala Superioară de Agricultură Herăstrău şi Academia de Agricultură din Cluj) ca şi învăţământul mediu (Şcoala de Agricultură Roman şi Şcoala Naţională de Viticultură Chişinau) au azi un statut legal în regulamentele lor. Dacă

Scanned with OKEN Scanner

legiferarea va întârzia, ceiace nu cred şi nu ar fi de dorit, vom proceda la fel şi cu celelalte grade de învăţământ, întocmind regulamente de funcţionare în conformitate cu nevoile de azi.

3. Tot pentru înfăptuirea acestui program de ridicare a agriculturii prin diseminare culturală am realizat şi alte lucruri. ***Am continuat scoaterea Buletinului Agriculturii***, îmbunătăţindu-l. Cu ajutorul lui ne-am pus în legătură cu organizaţiile de progres agricol din lumea întreagă. Afară de aceasta publicăm o bibliotecă cu două serii: seria cercetărilor şi seria lucrărilor de popularizare. Am editat planşe, menite să răspândească anume cunoştinţe folositoare (1. Cultura pomilor, 2. Cuptorul bosniac, 3. Omida rusească). Avem sub tipar primele volume din colecţia de cărţi didactice de agricultură, de o urgentă necesitate, în special în provinciile un te. Trebue să amintesc aci că în diseminarea cunoştinoare, am găsit în activitatea serviciului viticulturii dela Direcţia Agriculturii din Chişinău o înţelegere şi o activitate remarcabilă.

4. Odată luminat câmpul prin această activitate culturală, prin formarea de specialişti, a trebuit să ne întrebăm încotro mergem, de unde şi cu ce mijloace materiale. Ministerul n'a avut în trecut o inventariere raţională pe categorii de valori economice a însemnatelor bunuri imobiliare şi alte mijloace materiale care depind de Direcţiunea Generală a Agriculturii. De asemenea nu s'a făcut o dare de seamă generală şi o interpretare de rezultate, după principiile economiei rurale, cu privire la activitatea acestor numeroase şi însemnate instituţii exterioare. Am obţinut de la D-l Ministru aprobarea să iau măsurile cuvenite pentru a se face această însemnată lucrare, pe care o execută acuma, după instrucţiunile noastre, unul din cei mai valoroşi colaboratori ce avem. Pentru vechiul Regat lucrarea e terminată. Ea va forma o dare de seamă analoagă Anuarului ce publică Centrala Băncilor Populare. Fiecare instituţie apare în această lucrare cu capitolul ei imobiliar (teren, construcţii, ameliorăţiuni etc.) şi cu capitolul de exploatare: adică inventarul viu şi mort (capitalul fix) şi capitalul circulant (mijloacele bugetare, seminţe etc.). Lucrarea va cuprinde după normele contabilităţii ştiinţifice şi rezultatul gestiunii anuale (profitul sau pierderea).

O astfel de lucrare este imperios necesară, azi când – în urma exproprierii – Direcţiunea Generală a Agriculturii a primit în patrimoniul său un nou număr de instituţii, şi când – în urma Unirii – Ministerul a dobândit toate instituţiile agricole din provinciile alipite, a căror inventariere raţională e indispensabilă. O astfel de lucrare e baza ce va servi la întocmirea bugetului.

Am găsit instituţiile mergând pe baza unei inerţii a trecutului sau pe baza unor impulsuri întâmplătoare, legate de persoane trecătoare, fără o direcţie determinată şi un plan definit, care să fie urmărit statornic şi cu continuitate. Într'o serie de conferinţe cu administratorii fermelor, cu şefii pepinierelor, şi cu directorii sau diriginţii şcoalelor, am stabilit acest program pentru totalitatea instituţiilor şi pentru fiecare instituţie în parte. Bine înţeles, la aceste conferinţe au colaborat directorii serviciilor respective şi inspectorii instituţiilor. Nu pot reda aci toată această operă de îndemânare stabilită; dau două exemple:

Ferma Călăraşi-Lichireşti: asolament de 4 ani; centru de producţie pentru sămânţă aleasă de grâu bălan bătrân, de porumb selecţionat. Se va creşte calul Ghidran, bovideele Simmenthal, oi ţigae neagră încrucişate cu Bucara, porci Mangaliţa. Centru de motocultură.

Pepiniera Drăgăşani: clasată ca pepinieră viticolă. Se va specializa în producţia de viţe altoite, căutând să atingă producţia de un milion de plante anual. Mărirea plantaţiei de viţă americană la 5 ha cu Riparia Mont 3306, 3309 şi Riparia Gloire de Montpellier. Crearea unei vii model pentru studiul şi producţia altoilor. Mărirea plantaţiei de salcâmi, crearea unei plantaţii de duzi. Complectarea instalaţiilor şi utilajului.

Pentru şcoli programul se referă mai ales la complectarea într'o perioadă de 5 ani a clădirilor şi înzestrărilor, pentru ca ele să răspundă nevoilor lor şi am realizat în timp de un an un pas însemnat în înzestrarea cu clădiri şi material a acestor instituţii de cultură, menite să fie pârghia de ridicare a agriculturii noastre.

Am elaborat de asemenea, ajutat de specialişti, un program pentru organizarea şi activitatea Staţiunii Centrale Agronomice, la fel pentru Staţiunea Sericicolă Centrală şi în general pentru activitatea în domeniul sericiculturii în vechiul Regat. Asupra acestor programe nu pot insista aci; ele se vor publica în Buletinul Agriculturii.

Pentru încurajarea apiculturii, în vechiul Regat am găsit că mijlocul cel mai nimerit este să organizăm un centru apicol, într'o localitate propice. Am reuşit să fac acest lucru la ferma Voila lângă Câmpina, unde avem azi o prisacă sistematică şi un atelier pentru construcţia stupilor. Am organizat anul acesta acolo un curs de sezon pentru apicultură, cu practică în prisacă şi în atelierul de construit stupi. Aceste cursuri – la care au participat 30 ascultători găzduiţi în fermă – au avut un succes remarcabil.

Am obţinut aprobarea pentru creiarea unei staţiuni de viticultură în vechiul Regat, la Pietroasa.

5. Când mi s-a pus pe umeri greaua sarcină ce am azi, am găsit Direcţiunea Generală a Agriculturii angajată într'un teren de activitate, în care o impusese situaţia anormală de după război şi anume în administrarea a numeroase depozite cu seminţe, unelte, maşini şi materiale, din care unele cumpărate din credite rambursabile anume acordate, altele rezultând din rechiziţiile făcute în Ungaria, sau din ceiace lăsaseră în urma lor armatele de ocupaţie. Înmagazinările, manipulările, vânzările, gestiunea întreagă a acestor depozite au înfăţişat dezavantagiile cunoscute ale gestiunii de stat, în domeniul comercial. Lipsa organizaţiei adecuate, adaptabilităţii şi promptitudinei necesare, fac din stat un mediocru comercial. Pe de altă parte situaţia care impusese activitatea în această direcţiune s'a ameliorat din an în an. Aceste motive ne-au determinat să cerem şi să obţinem lichidarea acestui gen de activitate a Direcţiunii Agriculturii, încă dela chemarea noastră în fruntea ei. Directivele generale ale guvernului actual în materie de aprovizionare de Stat au dat dreptate acestui punct de vedere, alte organizaţii similare fiind puse în lichidare.

Gestiunea depozitelor, negoţul biurocratic absorbia la venirea noastră toată energia majorităţii funcţionarilor, din administraţia centrală. Centralizarea şi multele formalităţi provocau o aglomerare a publicului, o surescitare a funcţionarilor, o confuziune a atribuţiunilor serviciilor, care stânjenea într'un chip serios bunul mers al Direcţiunii. Oboselii, provocată de o stare excepţională şi anormală ca aceasta, se datoreşte de sigur faptul că am găsit dosare cu chestiuni încurcate ce stăteau nerezolvate de ani de zile, rapoarte dela instituţii exterioare ce se puneau la dosar fără nici o soluţie şi fără nici un răspuns pentru instituţia respectivă; cercetări pe care se perindau doi trei inspectori din care nici unul nu depunea un raport concludent, complect şi definitiv, funcţionari care nu-şi ştiau atribuţiile, arhive particulare, inspectori cărora nu li se preciza categoric ce au de inspectat, servicii ce figurau în buget dar nu existau de fapt şi viceversa etc.

Scanned with OKEN Scanner

6. Ne-a trebuit o muncă foarte încordată şi foarte obositoare, pe care o cunosc colaboratorii noştri, după cum o cunosc de bună seamă domnii Miniştri respectivi, pentru ca să punem ordine în această stare de lucruri, să soluţionăm toate chestiunile vechi şi încurcate, să precizăm atribuţiile funcţionarilor, să repartizăm instituţiile între inspectori, cerând dela aceştia o muncă mai susţinută şi mai sistematică, să coordonăm activitatea serviciilor, să normalizăm cu alte cuvinte funcţionarea întregii Direcţiuni. Această clarificare şi rânduială ne-a permis să facem o economie de peste un milion de lei la personal în bugetul în curs, destinând această sumă pentru îmbunătăţirea situaţiei instituţiilor exterioare. ***Câştigul cel mare însă nu e acesta, ci acela că Direcţiunea Agriculturii este astăzi o administraţie în care toate elementele sunt angrenate într'un mod raţional, fără amplificări greoaie şi artificiale, organism care poate funcţiona pentru realizarea menirii adevărate a acestei direcţiuni generale.*** El nu e încă perfect, dar am convingerea că suntem pe calea cea bună.

Cu acest organism ameliorat cred că putem păşi mai departe la realizarea programului nostru care s'ar putea rezuma în cuvintele: ***nu o imensă biurocraţie formală şi paperasieră, ci un laborator de competinţe, în care o emulaţie senină, camaraderească şi creatoare să stimuleze energiile. Nu putem ajuta agricultura ţării decât prin pregătire adâncă de specialitate, competinţă şi sforţări convergente.***

Cât priveşte instituţiile exterioare văd progresul în direcţia următoare: urmărirea cu statornicie a unui program, continuitate de lucru, mai largă iniţiativă, simplificarea formelor, contabilitatea ştiinţifică, salarizarea ca în întreprinderile particulare şi chiar participarea la beneficiul net, modificarea actualului regulament de contabilitate, descentralizare şi iniţiativă mai mare a şefilor de instituţii, putinţa recrutării unor oameni de mâna întâi – ca să poată face din aceste instituţii adevărate focare de propăşire agricolă. G. Ionescu-Şişeşti››

Subordinea şcolilor agricole

Dr. Ionescu-Şişeşti a avut un interes deschis, sincer şi conştient pentru dezvoltarea învăţământului agricol, făcând parte din grupul activ care s-a implicat total în realizarea legală şi reală a acestui domeniu de primă importanţă. România, o ţară agricolă, avea un număr de şcoli atât de mic, încât aproape nu contau pentru dezvoltarea agriculturii. Alături de C. S. Aldea, N. O. Popovici-Lupa, Al. Nasta, C. Filipescu, G. Nicoleanu ş.a., a promovat ideea întăririi şi înmulţirii şcolilor agricole. Astfel, a convins pe ministrul agriculturii să aducă şcolile agricole de toate gradele sub egida Ministerului Agriculturii şi Domeniilor, pentru care s-a înfiinţat „Direcţiunea învăţământului agricol", condusă cu rezultate excepţionale de către profesorul dr. Ernest Grinţescu, ca director al secţiei, la solicitarea d-lui G. Ionescu-Şişeşti. El a condus această direcţiune până în anul 1932, acordând atenţia şi competenţa sa dezvoltării acestui învăţământ în toate categoriile de şcoli, cu rezultate deosebite. Prin înfiinţarea acestei direcţiuni sub controlul său, a reuşit să scoată de sub egida Ministerului Învăţământului şcolile agricole, a fost o realizare necesară, după 25 de ani de la includerea lor la acest minister prin Reforma lui Spiru Haret, care avea ca scop principal crearea de catedre pentru profesorii de cultură generală. În acel moment P. S. Aurelian era cuprins în „Dizidenţa drapelistă" a liberalilor, pe care o conducea, şi în timpul scurt în care s-au produs evenimentele, protestele lui nu au avut succes. Reamintim că prin acţiunea lui Spiru Haret s-au deteriorat bunele relaţii dintre P. S. Aurelian, care era o personalitate imensă, şi S. Haret, un tânăr pe care l-a sprijinit adesea. Acum trebuie să apreciem cu totul deosebit succesul d-lui Ionescu-Şişeşti de a fi adus învăţământul agricol profesional şi mediu sub conducerea Ministerului Agriculturii, până în anul 1948, când a avut loc „Reforma învăţământului" în condiţiile unei noi ordini social-politice. Regimul a impus celor două ministere colaborarea, la fel ca pentru întreg învăţământul tehnic. Acea reformă a fost un mare succes, deşi unii limbuţi necunoscători de nimic îi aduc critici vulgare.

Situaţia s-a deteriorat după anul 1992-1993, când Ministerul Învăţământului a reluat şcolile profesionale şi tehnice (liceele tehnice), care îi ofereau un număr imens de posturi de cultură generală. Au continuat apoi cu desfiinţarea totală a şcolilor profesionale şi născocirea denumirii de „manager" în învăţământ, ocupând posturile de directori cu profesori de sport ş.a. Ministerul Învăţământului, prin miniştrii şi funcţionarii lui au degradat învăţământul românesc. Să nu căutăm alţi „părinţi" la acest eşec răsunător. Nici astăzi (2017) Ministerul Agriculturii nu a reuşit să-şi aducă şcolile „acasă".

Trebuie să reamintim că marii specialişti care au schimbat faţa agriculturii româneşti au fost absolvenţii din perioada 1955-1990, în condiţiile fermelor comasate. După anul 1980, valoarea producţiei globale agricole a crescut de aproape patru ori faţă de anul 1938, anul de referinţă a vechiului regim. Astăzi, 2016, valoarea producţiei agricole se apropie de aceea din anii de după 1980. Exemple de adevărat progres se văd azi (2017).

Dr. Ionescu-Şişeşti, care împreună cu specialiştii săi de la ‹‹Direcţiunea învăţământului››, au depus o muncă imensă în anii 1921-1922, a ţinut să completeze raportul prezentat anterior cu o dare de seamă destinată acestui domeniu. A avut, totuşi, şi scurte prezentări pentru Direcţiunea statisticii şi publicaţiilor şi pentru Serviciul îndrumărilor agricole.

Având un volum impresionant de informaţii, care reflectă muncă depusă cu mult efort şi dăruire, considerăm că această „dare de seamă" are toate calităţile ce o recomandă pentru generaţii şi generaţii de români. Ambele dări de seamă îl prezinţa pe dr. Ionescu-Şişeşti, ca pe un specialist multilateral, de înaltă competenţă, cu un profund spirit de responsabilitate şi camaraderie, a cărui bucurie o constituiau rezultatele muncii pentru care s-au depus eforturi şi acţiune inteligentă. Trebuie să mai completăm faptul că rezultatele deosebite obţinute au fost determinate şi de recunoaşterea personalităţii sale, respectată la toate nivelurile. Ideile şi soluţiile propuse de el se bazau pe cunoaştere şi raţiune. Spre nemulţumirea sa, toate acestea nu veneau încă din cercetarea ştiinţifică organizată, spre care năzuia încă din timpul studiilor. Iată această ‹‹dare de seamă››, în original după revista ‹‹Viaţa agricolă››, nr. 1, 1924. **(60)**

Scanned with OKEN Scanner

b. Dare de seamă „Asupra mersului direcţiunii generale a îndrumărilor agricole"

«DARE DE SEAMĂ: Asupra mersului direcţiunii generale a îndrumărilor agricole (învăţământ, statistică, îndrumări agricole)

De modul cum a funcţionat Direcţiunea Generală a Agriculturii în anul 1922 am întocmit o dare de seamă, care s'a publicat în revista „Viaţa Agricolă" No. 3, anul (XIV) (1 Februarie 1923).

Pentru complectarea acelei dări de seamă generale, dăm mai jos amănuntele activităţii desfăşurată la Direcţiunea Învăţământului Agricol în 1922 şi care cuprinde:

a) Executarea parţială a planului de refacere a instituţiilor, în urma dărăpănării, în care le adusese anii de război.
b) Organizarea mai temeinică a exploatărilor aparţinând şcoalelor.
c) Consolidarea regimului legal al şcoalelor şi unificarea metodelor didactice.
d) Clarificarea şi stabilizarea situaţiei membrilor corpului didactic.
e) Sistematizarea lucrărilor.

a) Executarea parţială a planului de refacere a instituţiilor. Toate instituţiile au suferit în timpul războiului, iar sumele ce s'au acordat după război până în 1922 pentru refacerea lor au fost neînsemnate. Instituţiile noui creiate trebuiau amenajate pentru a corespunde rolului lor, iar unele din ele complectate cu clădiri importante pe care nu le aveau la înfiinţare.

Aceste construcţiuni şi amenajări neputându-se face într'un singur an, am împărţit realizarea lor pe un interval de 5 ani. Serviciul arhitecturii din Direcţia Cadastrului ne-a dat un preţios concurs, întocmind planurile şi devizele generale.

În anul 1922 am executat din acest program următoarele construcţii: un grajd de 40 de vite şi 2 camere de servitori la Şcoala de Agricultură din Nucet, un grajd la fel la Şcoala de Agricultură din Filiaşi, altreilea la fel la Şcoala de Arhitectură din Sopot şi 2 grajduri a câte 12 vite la Şcoalele de Economie Casnică din Budişteni şi Văden. Pe urma magazii de cereale, una la Şcoala de Agricultură din Ţigănia şi alta la Şcoala de Agricultură din Gemeni, şi un pătul capacitate de 5 vagoane la Şcoala de Agricultură din Lehliu.

S'a început construcţia de mărire a localului de şcoală la Şcoala de Viticultură din Huşi şi s'a făcut instalaţiunea de apă la Şcoala de Agricultură din R.-Sărat.

S'a făcut reparaţia radicală a acoperişului Şcoalei de Agricultură dela Dobrovăţ şi alte reparaţiuni radicale la Şcoala Medie de Agricultură din Roman şi la Şcoala de Economie Casnică dela Pietroşani şi s'au înzestrat cu spălătoare sistemetice 12 şcoli.

b) Organizarea mai temeinică a exploatărilor aparţinând şcoalelor. Pentru a se putea urmări cu continuitate lucrările de îmbunătăţire şi de exploatare, s'a impus obligaţia unui plan de cultură pentru fiecare şcoală. S'a complectat exploatarea cu ramurile care lipseau. Aşa, de pildă, s-au plantat 12 hectare cu prune de Agen şi Tuleu, la Şcoala de Horticultură dela Curtea de Argeş, s'a făcut o pepinieră de Mirobolani la Dobrogostea, etc.

S'a început creşterea viermilor de mătase la toate şcolile şi s'a recoltat într'acest an, 18 kgr de borangic, care s'a dat în lucru şcoalelor de Economie Casnică. S'a introdus creşterea păsărilor la toate şcoalele; înainte creşterea păsărilor se făcea de personal numai pentru el. S'a dat mai mare îngrijire culturilor agricole şi s'a început o serie de experienţe culturale la diferite şcoli.

Câmpurile de experienţe au fost cultivate cu cele mai variate plante, a căror seminţe au fost comandate în Germania

c) Consolidarea regimului legal al şcoalelor şi unificarea metodelor didactice. Şcolile medii de agricultură şi viticultură nu aveau o normă legală de funcţionare. Până la votarea legii de organizare a învăţământului agricol s'a întocmit de Direcţiune un proiect de regulament, care a fost aprobat de d-l Ministru şi promulgat prin Decret-Regal. Acest regulament cuprinde normele de funcţionare al învăţământului mediu, care se aplică şcoalei de agricultură dela Roman şi şcoalei naţionale de Viticultură dela Chişinău.

Deasemeni s'a pus în aplicare noul regulament de funcţionare a învăţământului superior agricol, promulgat în Septembrie 1921, unificându-se pe baza acestui regulament învăţământul dela şcoala superioară dela Herăstrău şi Academia din Cluj.

Toate legile şi regulamentele care călăuzesc azi învăţământul agricol de toate gradele, atât cele ce erau în aplicare la Ministerul nostru cât şi cele care erau în aplicare la Ministerul Instrucţiunei au fost strânse într'un volum de către d-l director Grinţescu.

S'au cercetat regulamentele întocmite de societatea „Ocrotirea Orfanilor din Războiu", punându-se în concordanţă cu legile în vigoare şi supunându-se spre aprobare d-lui Ministru.

Pe baza acestor regulamente aprobate, s'au recunoscut ca şcoli inferioare de agricultură cele două şcoli ale acestei societăţi dela Miroslava şi dela Cocioc.

Pentru unificarea metodelor didactice, am organizat conferinţe generale ale Corpului didactic la Râmnicul Sărat şi la Strihareţ, cum şi conferinţe cu Inspectorii şi Inspectorii generali. În chestiunile de ordin general, activitatea Direcţiunii a fost ajutată de Comisia permanentă de Instrucţie, care a fost convocată ori de câte ori a fost nevoie.

d) Clarificarea şi stabilizarea situaţiei membrilor corpului didactic. Această chestiune ne-a preocupat de aproape, fiind convinşi că numai profesorii şi institutorii legaţi de şcoală. Cu o situaţie morală şi materială corespunzătoare, pot asigura progresul şcolilor. La primirea şcoalelor dela Ministerul Instrucţiei nu existau de cât 3 institutori titulari din 25 câţi erau atunci, deşi mulţi din ei funcţionau de 10 şi chiar 20 de ani ca suplinitori.

Am luat măsurile legale, ca institutorii să fie triaţi şi să li se acorde pe baza avizului comisiei permanente, titlul provizoriu. Acest titlu a fost obţinut în cursul anului 1922 de trei institutori. Li s'a mai stabilit şi dreptul la gradaţii.

e) Sistematizarea lucrărilor. S'a întocmit un proces-verbal de inspecţie tip, stăruindu-se ca d-nii Inspectori să facă la fiecare dată când se deplasează la o şcoala, o inspecţie complectă, atât didactică cât şi administrativă.

Scanned with OKEN Scanner

Am făcut să înceteze sistemul deplasărilor cu caracter mai mult a vizită sau pentru cercetări cu totul secundare, care se fac acum cu prilejul inspecţiei complecte. Am împărţit ţara în mai multe circumscripţii, pentru ca fiecare inspector să fie răspunzător de bunul mers al unui număr de şcoli.

S'a luat măsura ţinerii în evidenţă a tuturor elevilor atât la şcoală cât şi la practică. De asemenea se ţine azi în ordine evidenţa solvenţelor acordate şcoalelor de Prefecturi şi particulari.

S'a pus la curent gestiunea şcoalelor şi se urmăreşte de aproape vărsarea fondului de exploatare acordat prin buget.

***

Începând dela 1 Aprilie 1923 Direcţiunea Generală a Agriculturii s'a scindat în două noui Direcţiuni Generale: Direcţiunea Generală a Îndrumărilor şi Direcţiunea Generală a Fermelor, etc.

Direcţiunea Generală a Îndrumărilor Agricole, are azi două Direcţiuni şi un serviciu:

A. Direcţiunea Învăţământului Agricol
B. Direcţiunea Statisticii şi Publicaţiilor.
C. Serviciul Îndrumărilor Agricole.

La aceasta se adaogă un Serviciu al Registraturei şi Arhivelor. Dela 1 Ianuarie s'a ataşat la această Direcţiune generală şi Direcţiunea Islazurilor.

A) Direcţiunea Învăţământului Agricol. – Această direcţiune a continuat să conducă şi să administreze instituţiile exterioare, şi anume:

Şcoale Superioare de Agricultură cu Ferme	2
Şcoale medii de Agricultură şi Viticultură	2
Şcoale Inferioare pe diverse specialităţi	24
Şcoale Elementare	20
Şcoale de Economie Casnică	14
Staţiuni Agronomice (2 la Cluj, 1 la Bucureşti, 1 la Rădăuţi)	4
Regiuni Apicole	5

Cu începutul noului an bugetar, s'au desfiinţat direcţiunile regionale din Cluj, Chişinău şi Cernăuţi, centralizându-se toată administraţia la Bucureşti, ceiace a necesitat din partea funcţionarilor o muncă şi mai importantă, pentru unificarea serviciilor.

Activitatea Direcţiunii s'a desvoltat, în sensul normelor deja stabilite în cursul anului 1922, desăvârşindu-se începuturile din acela an, şi continuându-se opera pe aceleaşi baze.

a) *Executarea parţială a planului de refacere.* S'au executat în acest an următoarele lucrări:

Clădiri: Atelierele de lemnărie, fierărie şi dogărie dela Nucet şi locuinţa de maeştri;
Grajdul de 12 vite la Teiu;
Cumpărarea conacului şi magaziei pentru Şcoala Ştefăneşti;
Grajdul de 40 vite la Sopot;
Grajdul de 40 vite la Alexandria;
Reparaţia radicală la Strihareţ, Miercurea Ciucului, Roman, Pietroşani şi Râmnicul Sărat;
Terminarea construcţiei la Huşi;
Instalarea apelor şi a băilor la Zădăriciu;
Grajdul de 12 vite la Ţigănia-Dărmăneşti;
Aranjarea a două locuinţe la Curtea de Argeş;
Procurarea materialului pentru crama dela Odobeşti.

Tot în vederea refacerii, s'a procurat o garnitură de treierat la Lehliu şi un autotractor la Nucet. S'au înzestrat cu un tip unitar de vite şcolile dela Gemeni, Sopot, Filiaşi, Strihareţ, Alexandri, Nucet, Ţigănia; înainte erau diferite amestecuri de rase; s'au înzestrat diferite şcoli cu surplusul de cai dela Ceacova; s'au înzestrat cu oi ţigăi albe şcoalele dela Filiaşi, Strihareţ, Alexandria şi Nucet; s'au înzestrat o parte din şcoli cu paturi, cearşafuri şi pături; s;au început noui plantaţii de vii la şcolile dela Odobeşti şi dela Valea Călugărească.

b) *Situaţiunea didactică.* În anul 1923 s'a realizat unificarea Şcoalelor din provinciile alipite. S'au introdus, în conformitate cu regulamentul, profesorii şi institutorii de cultură generală. S'a întocmit programul culturii generale la şcoalele inferioare, elementare şi de economie casnică. S'a întocmit programul şcoalei inferioare de viticultură din Saharna.

Au avut loc conferinţe generale, cu inspectorii, pentru examinarea proiectului de lege de organizare a învăţământului agricol de toate gradele, şi pentru compararea modului cum se aplică dispoziţiunile legilor şi regulamentelor în diferite provincii.

S'au organizat cursuri de perfecţionare la Şcoala de Agricultură dela Herăstrău, la care o parte din institutorii învăţământului inferior şi-au împrospătat cunoştinţele.

Tot pentru perfecţionarea cunoştinţelor s'au organizat excursii ştiinţifice în vechiul regat şi provinciile alipite.

c) *Stabilirea membrilor Corpului didactic.* O comisiune anume instituită a examinat la Roman şi Chişinău, titlurile şi capacitatea didactică a profesorilor din învăţământul mediu. În urma acestei lucrări, s'a acordat titlul provizoriu la un număr de profesori din învăţământul mediu. S'a acordat titlul provizoriu cu prevederile legale la încă 4 institutori din Învăţământul inferior. S'a stabilit dreptul la gradaţie la membrii corpului didactic, cari îndeplineau condiţiunile prevăzute de lege.

S'a înfiinţat Comisia de judecată a membrilor corpului didactic mediu şi superior.

O comisiune specială din care a făcut parte şi Directorul General a elaborat un proiect complect de organizare a învăţământului agricol.

S'a dat o organizare mai sistematică serviciului central şi s'a continuat punerea în ordine a administraţiei instituţiunilor exterioare, în special în ceeeace priveşte contabilitatea la şcolile de economie casnică.

d) *Înfiinţarea de noui instituţii.* În conformitate cu programul Ministerului de a da populaţiunii rurale o cât mai largă şi mai complectă cultură agricolă, s'au transformat în şcoli inferioare, şcoalele elementare dela

Scanned with OKEN Scanner

Huşi, Filiaşi, Zădăriciu; s'a înfiinţat o nouă şcoală de agricultură la Viziru în judeţul Brăila, o şcoală de apicultură la Chişinău şi una de economie casnică la Bălţăteşti.

B) Direcţiunea statisticii şi publicaţiunilor. – Activitatea acestei Direcţiuni a fost foarte intensă în anii 1922 şi 1923, realizându-se următoarele îmbunătăţiri:

1. S'a adus la curent publicaţia periodică „Buletinul Agriculturii", care în Decembrie 1921 era în urmă cu aproape un an, asigurându-se apariţia cât mai regulată.
2. S'a adus la curent statistica însămânţărilor şi a producţiunilor, care la aceiaşi dată (Decembrie 1921) era cu un an în urmă.
3. Acelaş lucru s'a facut cu statistica vitelor.
4. S'a perfecţionat sistema de culegere, verificare şi elaborare a datelor statistice, dându-i mai multă preciziune şi valoare documentară şi punându-le la timp la îndemâna celor interesaţi.
5. S'au furnizat cu regularitate datele statistice şi diferite publicaţii (legi etc.) Institutului de Agricultură din Roma şi serviciilor statistice din diferitele ţări străine, cu cari s'a stabilit un schimb foarte frequent de asemenea date şi publicaţiuni.
6. S'a dat mai multă extensiune publicaţiilor în limba franceză destinate străinătăţii.
7. S'au tipărit peste 30 broşuri – extrase de specialitate, cu caracter ştiinţific şi de vulgarizarea agriculturii, statistici, studii, dări de seamă, monografii etc.
8. S'a început apoi publicarea unei biblioteci de manuale didactice, cu ajutorul unui Comitet de consultare şi colaborare, instituit pe lângă Serviciul Publicaţiunilor (primul manual apărut este de „Viticultură şi Vinificaţie al d-lui D. Rădulescu, Şef de Regiune Viticolă, după care urmează „Noţiuni de Zootechnie" de profesorul N. Filip).
9. Tot de către Direcţiunea Statisticii şi Publicaţiilor s'a făcut verificarea şi centralizarea lucrărilor privind însămânţările cu grâu în 1922, în legătură cu acordarea primei pentru încurajarea culturii grâului.

C) Serviciul Îndrumărilor agricole. – Acest serviciu este numai în formaţiune. El va avea de îndeplinit un rol foarte important în viitor, pe măsură ce se vor putea recruta specialiştii necesari, cu ajutorul cărora să se dea un nou imbold de perfecţionare agriculturii ţării.

În vederea formării unui corp de specialişti bine preparaţi, Ministerul a trimis spre perfecţionare în Franţa, Germania şi Elveţia 6 tineri, diplomaţi dela Academia de Agricultură Cluj şi Şcoala de Agricultură Herăstrău.

Direcţiunea Generală a aplicat – prin Serviciul Îndrumărilor – legea Corpului Agronomic şi a încadrat în corp un număr de 778 agronomi în secţia superioară şi 540 administratori agricoli în secţia inferioară.

Pe lângă această Direcţiune Generală, funcţionează Consiliul superior al Corpului Agronomic şi Comisia de Judecată a membrilor din acest corp.

Tot prin acest serviciu am colaborat la organizarea şi buna reuşită a primei expoziţii agricole a României ce a avut loc la Iaşi.

Un număr de proiecte de legi şi regulamente întocmite de Direcţiune, aşteaptă să fie aprobate de cei în drept, pentru a servi apoi ocrotirii şi progresului agriculturii. Pe baza lor, serviciul îndrumărilor agricole va ajunge să-şi îndeplinească adevărata misiune aşa de necesară azi.»

O funcţionare de minim nivel cere un spaţiu şi mijloace de muncă adecvate, astfel că repararea construcţiilor şi a dotărilor minime pentru desfăşurarea activităţii şcolare a fost primul său ţel. A ţinut să aducă la cunoştinţă şi cele mai mici înfăptuiri, însă trebuie să remarcăm preocuparea pentru realizarea unor obiective mai importante ca: mărirea localului şcolii de la Huşi, un grajd de 40 de vite la Şcoala Nucet, magazii de cereale sau plantarea a 12 ha prun la Şcoala agricolă de la Curtea de Argeş. Toate aceste realizări ne arată preocuparea sa pentru a oferi condiţii refăcute, după încheierea războiului care a lăsat mari pierderi sub toate aspectele. Vom reţine o frază interesantă pentru acei ani: «**S-a dat o mai mare îngrijire culturilor agricole şi s-a început o serie de experienţe culturale la diferite şcoli; câmpurile de experienţe au fost cultivate cu cele mai variate plante, a căror seminţe au fost comandate în Germania**».

De asemenea trebuie să luăm învăţăminte, din ceea ce înseamnă, ca şcolile agricole să nu fie arondate la Ministerul Învăţământului; din informaţia dureroasă lăsată nouă şi celor ce vor veni, de către marele nostru înaintaş, prof. dr. G. Ionescu-Şişeşti, iată: „Clarificarea şi stabilizarea situaţiei şi membrilor corpului didactic" «**Această chestiune ne-a preocupat de aproape, fiind convinşi că numai profesorii şi institutorii legaţi de şcoală, cu o situaţie morală şi materială corespunzatoare, pot asigura progresul şcolilor. La primirea şcoalelor de la Ministerul Instrucţiunii, nu existau decât 3 (trei) institutori titulari, din 25 câţi erau atunci, deşi mulţi dintre ei funcţionau de 10 sau chiar 20 de ani ca suplinitori.**»"

Materialul prezentat de către Directorul general a făcut şi referiri asupra serviciului de statistică şi publicaţiuni şi al celui de îndrumări agricole.

În general este un raport cu mare densitate de informaţii asupra stării şi activităţii din sectoarele pe care le coordona, rezultând o muncă foarte rodnică, a sa şi a colaboratorilor săi.

2. Un program pentru ridicarea agriculturii

După organizarea şi aşezarea într-o funcţionare normală a secţiilor «Direcţiei Agriculturii» condusă de dr. G. Ionescu-Şişeşti, trebuie să luăm în considerare preocupările sale pentru dezvoltarea generală a acestui sector economic de primă importanţă. În acea vreme, după un război devastator, mai ales în masa poporului, se trăia în condiţii foarte grele, iar dezvoltarea agriculturii venea să le încurajeze speranţa la o viaţă mai omenească. Astfel, după publicarea „dărilor de seamă" asupra activităţii primare a „Direcţiei agriculturii" a

Scanned with OKEN Scanner

publicat imediat un material vast, care se dorea a fi ‹‹*Un program pentru ridicarea agriculturii*›› (7 ian. 1924 – aug. 1924), acesta era titlul său.

Avem în faţă un material elaborat cu multă chibzuinţă şi cu un deosebit simţ al realităţii în ceea ce priveşte îndeplinirea lui. Era anul 1924, spre sfârşitul împroprietăririi, şi întregul conţinut a avut în vedere acest fapt. Găsim în primul rând o clară sistematizare generală a temei: ‹‹**Elemente de inferioritate a agriculturii noastre (ca introducere); un program agricol de lungă durată; un program minimal de realizare imediată; cum poate fi realizat acest program**››.

Autorul menţionează iniţial despre organizarea comerţului cu cereale, unde ministerul solicita un studiu care să propună măsuri practice de îmbunătăţiri, apoi completează ideea cu necesitatea de a realiza producţii mai mari, fapt ce ar trebui avut în vedere din partea sa.

Cu referire la ‹‹elemente de inferioritate ale agriculturii›› invoca producţia mică la hectar, fiind între ultimele ţări din Europa, în timp ce ţara dispunea de cele mai bune soluri de pe continent. Apoi amintea de tehnica patriarhală, folosită încă, prin care nu se putea exploata fertilitatea solului decât parţial. In fine, despre calitatea slabă a recoltei, unde impurităţile ajungeau la 30% dar şi de calitatea superioară a boabelor: MH = 75 kg, sticlozitatea bobului mare şi restul însuşirilor de calitate excepţionale.

‹‹**Când vorbim însă de însuşirile recoltei brute se constată boabe infectate cu boli criptogamice, corpuri străine mari, în procente neobişnuit de ridicate, iar cultivarea soiurilor curate ocupă suprafeţe mici, predominând suprafeţele cu amestecuri. Recoltele nu au acea omogenitate pe care o cere comerţul mondial**››. Autorul susţine că se obţine abia jumătate din producţia posibilă, iar ca marfă, boabe curate, deşi sunt de calitate ridicată, recolta este un amestec de corpuri străine fără omogenitate.[22]

a. Un program de lungă durată

Deşi partea introductivă este mai mult un răspuns la solicitarea MAD privind comerţul cu cereale prin prisma calităţii producţiei, autorul expune un material clar sistematizat în acord cu titlul expunerii, iată:

‹‹**Un program agricol de lungă durată**

Această stare de lucruri trebuie schimbată şi se poate schimba. Pentru aceasta este nevoe de o politică agricolă care să pună în aplicare un program de mari proporţii şi de lungă durată pentru ridicarea agriculturei. Şi când zicem aceasta ne gândim în primul rând la agricultura ţăranilor care deţin azi 90 la sută din pământul cultivabil la ţărei.

Acest program de durată care cere sforţări organizatorii mari şi mijloace, însemnate ar cuprinde:

Comasarea proprietăţei mici

Comasarea proprietăţei mici care este acuma pulverizată şi risipită. Reforma agrară prin măsura antieconomică a lotului de complectare, a creat o nouă proprietate ţărănească tot aşa de fărămiţită şi am putea zice simetrică cu proprietatea tărănească existentă în momentul reformei. Până nu vom face comasarea, nu va fi posibil să atingem progresul technic necesar la mica agricultură.

Îmbunătăţiri technice

Lucrări mari de îmbunătăţire a agriculturei rezervate viitorului sunt: punerea în valoare a regiunilor inundabile, crearea în regiunile mai proprice a ţărei a unei reţele de canale de irigaţie, sporirea căilor de transport în regiunile agricole bogate, introducerea electricităţei la ţară, cum se face în Franţa, Cehoslovacia şi alte ţări.

Camerele de agricultură

Pentru solidarizarea tuturor categoriilor de agricultori şi pentru ca interesele agricole să fie mai bine reprezentate este necesar să se creeze camerele de agricultură. Aceste camere vor lua sub ocrotirea lor dacă nu chiar sub conducerea lor, instituţiile de progres agricol.

Legislaţia agricolă

O serie de legi pentru încurajarea şi apărarea agriculturei sunt de o imperioasă necesitate – o lege de încurajare a întreprinderilor agricole moderne, analoagă legei pentru încurajarea industriei naţionale; o lege de organizare a ministerului de Agricultură care să pună acest minister în situaţia de a îndruma cu adevărat agricultura, cum face de pildă departamentul agriculturei în Statele Unite; o lege pentru prevenirea şi combaterea boalelor plantelor; o lege pentru controlul seminţelor etc.

Învăţământul agricol

Mai este necesar creearea unei reţele de staţiuni agronomice în legătură cu instituţiile de învăţământ sau independente unde să se studieze toate problemele agricole ale ţărei şi de unde să se dea impulsul necesar progresului›› **(61)**

Acest pasaj, atât de logic şi pe înţeles expus nu mai necesită nici o analiză. El prezintă starea reală a momentului din agricultură şi exprimă, în ordine, obiectivele de realizat pe termen mai lung, astfel ca în final să poată fi constatat un progres al agriculturii. Trebuie să amintim că aceste constatări şi precizări erau lansate într-o stare aproximativă de dublare a suprafeţei ţării şi a numărului populaţiei existente în România Mare. Credem că este greu să ne închipuim noi, cum a fost atunci, sub toate aspectele.

„Programul minimal de realizare imediată" cuprinde măsuri care pot contribui în timp scurt la îmbunătăţirea activităţii, cu efecte economice încurajatoare, iar autorul, directorul general dr. G. Ionescu-Şişeşti propunea şi justifica următoarele: Distribuirea seminţelor de soi, selecţionate, controlul calităţii producţiei brute a ţăranilor; educarea ţărănimii prin procedee simple; folosirea judicioasă a izlazurilor; reconstituirea plantaţiilor de pomi şi

[22] Primele analize au fost efectuate de dr. Corneliu Roman, directorul Staţiunii Agronomice Bucureşti în anul 1890 şi profesorul Al. Zaharia de la Universitatea Bucureşti

Scanned with OKEN Scanner

comercializarea fructelor prin metode noi de păstrare şi transport; plantarea terenurilor necultivabile cu păduri care să devină averi comunale.

Merită să fie cunoscute procedeele pe care le recomanda dr. Ionescu-Şişeşti pentru realizarea obiectivelor, de altfel simple şi la îndemână, aşa cum erau condiţiile, dar care depindeau în esenţă de om, de caracterul său şi de dorinţa pentru progres prin abandonarea concepţiei care se manifestă în răspunsul ţăranului, până astăzi, ‹‹mie îmi ajunge››.

b. Cum poate fi realizat acest program

‹‹Pentru a realiza toate îmbunătăţirile tehnice enumerate mai sus trebue creată o armată de pionieri şi mai mari şi mai mici, ai progresului agricol , prin organizarea temeinică a învăţământului agricol.

Ieşind din domeniul strict al tehnicei statul poate şi trebue să ia măsurile menite a da avânt şi optimism claselor rurale. Trebue să înlăture treptat regimul de comprimarea preţurilor şi de taxe de export, pentru ca agricultorii să se bucure de o rentabilitate sigură a întreprinderilor lor şi să poată să-şi plaseze excedentele în îmbunătăţirile utilajului.

În sfârşit trebue să se lase libera desvoltare şi să se încurajeze prin toate mijloacele cooperativele agricole. Când s'a elaborat reforma agrară, concepţia călăuzitoare era ca ţăranii împroprietăriţi să rămână grupaţi în obştii, care puteau realiza avantagiile marei exploatări în ceeace priveşte maşinismul, procurarea unei seminţe de calitate, asolamentul, şi desfacerea în comun. Demagogia politicii a tuturor partidelor a compromis această concepţie defăimând-o în ochii ţăranilor.nu era duşman mai mare al ţăranului, acum doi ani, de cât obştea.

Azi propagandiştii partidelor nu mai cântă acest cântec, ci altele tot aşa de dăunătoare. Oamenii clar văzători, ca d-l Iorga de pildă, recunosc că ţăranii trebue organizaţi şi o muncă penibilă trebue luată acum dela început. Ea va birui căci cei ce o întreprind o fac cu credinţă şi convingere.

Realizarea acestui program are nevoe de o armată de specialişti. Trebue să facem convergente energiile celor pe care îi avem, să privim cu discernământ şi obiectivitate greşelile ce se ivesc ici colo la unii din cei ce au trebuit să lucreze ca într'un vulcan de patimi şi de interese contrare în realizarea reformei agrare şi să evităm cu grije a caracteriza cu aceste greşeli activitatea unui corp menit să joace un mare rol în ridicarea economică a acestei ţări.›› **(62)**

3. Intensificarea producţiei agricole

Spre sfârşitul anului 1926 când Ministerul Agriculturii era condus de Constantin Garoflid, jurist, proprietarul unei moşii viticole, un intelectual distins, foarte apropiat de marii agronomi ai momentului, interesat de agricultura ţării, ca fruntaş liberal a semnat un program de ‹‹Intensificarea producţiei agricole›› publicat în ziarul ‹‹Politica››, din 18 noiembrie 1926, în acord cu ideile dr-lui G. Ionescu-Şişeşti.

Materialul avea viziunea dezvoltării domeniului după încheierea Reformei agrare, încât urmărea scopul dezvoltării sale în raport cu noua structură a proprietăţii asupra pământului. În general, acest expozeu corespundea pe deplin pentru a fi redat de un ministru. Astfel, vom reproduce o parte din viziunile sale, care confirmă valoarea respectabilă a autorului, dar, întrucât nu era agronom, avem toată convingerea că şi-a însuşit ideile directorului general al agriculturii dr. Ionescu-Şişeşti, în numele eficienţei liberale.

3.1. Introducerea

Introducerea se referă la ‹‹Misiunea Ministerului Agriculturii şi Domeniilor›› pe care o considera mai grea decât înainte. Se spunea: ‹‹Eforturile necesită un caracter mai dinamic, cu aplicarea unui complex de măsuri legale pentru încurajarea producţiei agricole, iar agricultura va ameliora situaţia economică››. Ministrul îşi propunea ca realizarea Reformei[23] prevăzute în acel material să o supună aprobării Parlamentului chiar în prima sesiune.

3.2. Învăţământul agricol.

Cu privire la ‹‹Organizarea învăţământului agricol››, care nu era încă lămurită, pleca de la necesitatea de a da maselor cunoştinţele de plugărie rațională. Promitea o lege de organizare a învăţământului agricol şi de creare a „Învăţământului agricol ambulant", o altă lege pentru înfiinţarea facultăţilor agronomice la Iaşi, Bucureşti şi Cluj. Este primul conducător de guvern care vorbeşte despre „facultăţile de agronomie". Apoi a invocat necesitatea „Şcolilor medii şi inferioare de agricultură", care vor avea menirea să ducă pe tot întinsul ţării, progresul agricol. Facultătile urmau să pregătească şi specialiştii învăţământului ambulant, conducerea administraţiilor agricole ale statului şi cercetători pentru probleme ştiinţifice necesare pentru agricultura ţării.

3.3. Institutul de Cercetări Agronomice ale României

C. Garoflid s-a pronunţat mai clar decât oricare ministru anterior despre ‹‹Institutul de Cercetări Agronomice›› spunând: ‹‹**Nu se poate îndruma temeinic agricultura ţării dacă nu vom avea întinse cercetări ştiinţifice, aplicate la condiţiunile noastre de pământ şi de climă, la plantele şi animalele adaptate mediului nostru, la organizarea economică cea mai potrivită pentru condiţiunile sociale în care ne găsim. În acest scop înţeleg să dau agriculturii o instituţie puternică de cercetare ştiinţifică şi de îndrumare şi voi propune parlamentului o lege pentru înfiinţarea „Institutul de Cercetări Agronomice ale României". El va avea mai multe secţiuni: o secţie de cultura şi ameliorarea plantelor, una de chimie agricolă, o secţie de fitopatologie, o secţiune de maşini şi instrumente**

[23] Reformă = intensificare, dezvoltare

Scanned with OKEN Scanner

agricole, o secţie de îmbunătăţiri funciare, drenaje şi îndiguiri şi o secţiune de economie rurală»

Aceasta este prima ieşire oficială a unui ministru al agriculturii, care se referea clar şi hotărât la ICAR, după ce timp de aproape 20 de ani dr. Ionescu-Şişeşti promova în diferite ocazii necesitatea acestei instituţii. Rămânem convinşi că la acest material a contribuit esenţial dr. Ionescu-Şişeşti.

3.4. Lege pentru încurajarea agriculturii

Pentru încurajarea agriculturii se propunea „o lege a agriculturii" care după câţiva ani a fost depusă în „Cameră". Se prevedea încurajarea proprietarilor de toate categoriile, care doreau să-şi modernizeze exploataţiunile, devenind centre de progres în zonele în care se află. Apoi se propunea îmbunătăţirea culturii plantelor şi ridicarea producţiei printr-o muncă mai sistematică a pământului, prin întrebuinţarea de îngrăşăminte, prin selecţiunea plantelor şi animalelor, care cer un efort continuu şi de organizare. Se mai prevedea ca fermele private aflate în acest program să fie considerate „ferme model", colaboratoare ale Ministerului Agriculturii în programul pe care şi-l propuneau, iar fermele mici să primească înlesniri la seminţe şi unelte agricole. Pentru cei fruntaşi se propunea distincţiunea „Meritul agricol" precum şi excursii.

3.5. Consiliul agriculturii.

«Coordonarea tuturor lucrărilor» urma să fie făcută de „un organ" cu prestigiu, independent de fluctuaţiile politice, cunoscător al nevoilor reale ale agriculturii. Astfel, a apărut ideea „Consiliului Agriculturii", reluată temporar şi în timpul perioadeisocialismului. Acest Consiliu trebuia să cerceteze problemele agriculturii din punct de vedere ştiinţific şi să răspândească cele mai bune mijloace de cultură pentru îmbunătăţirea producţiei. Se prevedea o reformă a instituţiilor exterioare ministerului, concret, fermele şi pepinierele statului să fie organizate conform cerinţelor de progres al agriculturii, prin activităţi comerciale mai ferme prin care să valorifice investiţiile pe care ministerul le acordă acestora. **(63)**

3.6. Viticultura

Viticultura a fost mereu în atenţia Ministerului Agriculturii după descoperirea Filoxerei la 1882 de către P. S. Aurelian, conform analizei lui G. Nicoleanu şi declarată oficial descoperită în 1884 de către un grup de specialişti: N. R. Danilescu, dr. B. Georgescu, C. F. Robescu, D. Brândză, C. Simulescu, dr. A. Vitzu şi W. Knechtel. Atunci, după 42 de ani intra în actualitate producerea vinului falsificat pe bază de alcool, prin care se practica o concurenţă neloială. Ministerul a decis în grabă sporirea impozitului pe spirt, la care mai promitea alte „dispoziţiuni", cerând şi o sindicalizare a viticultorilor pentru apărarea intereselor de producători şi vânzători, asigurarea viilor şi credit viticol.

3.7. Pescăria

Ministrul anunţa că va prezenta o lege care să dea o altă organizare actualei „Direcţiuni a pescăriilor" iar aceasta să primească şi mijloacele necesare pentru a se pune în valoare în mod raţional domeniul statului. Interesant ne pare că s-a gândit la breasla pescarilor spunând: «**Mă voi ocupa în această lege de situaţiunea pescarilor, uşurând munca lor şi încurajându-i spre un efort tot mai rodnic. În acest scop sigma (breasla) pescarilor va fi lăsată liberă**». **(63)**

3.8. Alte proiecte

În acest caz era un singur proiect, însă de foarte mare importanţă. «Introducerea şi în Vechiul Regat şi în Basarabia a „cărţilor funduare" (funciare), care funcţionează în provinciile de peste Carpaţi. Prin această reformă, proprietatea va dobândi stabilitatea necesară investiţiunilor şi eforturilor de modernizare, iar transmiterea ei va fi simplificată şi uşurată». **(64)** Este bine de ştiut că abia acum (2017) sunt perspective de realizare a acestui obiectiv, probabil în 4-5 ani viitori.

3.9. Dupe împăduriri

«Dupe Împăduriri» se discuta mai mult şi mai frecvent înainte de ultimul război, când începuseră tăieri destul de masive, tot cu „ajutorul" străinilor. Ele nu puteau lipsi în acest program. Ministrul Garoflid a amintit că despăduririle neraţionale au început înainte de Primul Război Mondial şi recomanda reîmpăduriri şi corecţiunea torenţilor. Din acea perioadă şi până la 1989 reîmpăduririle au fost încurajate de stat şi s-au obţinut unele rezultate normale. În prezent realizările sunt slabe, pentru că nu se manifestă un interes de stat ferm şi eficient. Aici, privatizarea şi sectorul privat nu pot avea rezultate, sunt necesari specialişti. Numai statul îşi poate propune extinderea suprafeţei vegetale de asimilare a carbonului armosferic, cu preţ redus.

În continuarea expozeului ministrul spunea: «O comisie de tehnicieni elaborează un proiect de lege în acest scop. În legătură cu problema pădurilor intenţionez să ameliorez dispoziţiunile actuale legale, referitoare la pădurile comunale şi să uşurez situaţia proprietarilor de păduri din Basarabia, care au fost expropriate în întregime, asigurându-le aprovizionarea cu lemne pentru nevoile lor şi ale exploataţiunilor lor agricole sau industriale». **(65)**

Scanned with OKEN Scanner

3.10. Creditul agricol

‹‹Creditul agricol›› a fost decenii întregi, după 1880, supus neîncrederii populare, sub motivul că ţăranii nu-l vor putea restitui. De aceea prima bancă de credit s-a înfiinţat pentru moşieri. În aceeaşi măsură, ca în alte cazuri de necesitate pentru agricultură şi agricultori, Garoflid a susţinut ferm necesitatea stabilizării preţurilor şi mărirea surselor de credit pentru agricultură, susţinând înfiinţarea „Creditului agricol". **(66)**

Concluzie

Acesta era un program de substanţă cu privire la intensificarea activităţii pentru creşterea producţiei agricole, iar ministrul C. Garoflid merită a fi păstrat în memoria urmaşilor pentru buna credinţă şi dăruirea eforturilor spre binele oamenilor şi a patriei.

Unele dintre propunerile aflate în expozeul său, prin concursul dr-lui G. Ionescu-Şişeşti vor fi reluate în câteva fraze de sinteză, prevederile cele mai necesare.

În viziune generală acest material era elaborat pentru scopul progresului agriculturii româneşti. Urmărind asigurarea îndeplinirii obiectivelor importante se propuneau legi, deşi atunci, ca şi astăzi, unele legi incomode nu mai intrau în dezbaterea parlamentului „prin uitare". Totuşi, enumerăm aceste legi, dintre care unele chiar au ajuns în dezbateri parlamentare: 1) lege pentru organizarea învăţământului agricol; 2) lege pentru înfiinţarea „Institutului de Cercetări Agronomice al României; 3) lege pentru organizarea pescăriilor; 4) un nou proiect de lege a pădurilor. Creditul agricol pentru ţărani a fost ameliorat faţă de prima lege din secolul al XIX-lea (1880). A fost susţinută ideea Creditului rural, chiar de C. Garoflid, prin care să beneficieze toate categoriile sociale.

Am redat pe larg conţinutul acestui material deoarece îl considerăm cel mai complet, mai agronomic şi posibil, cu mare impact social, din perioada interbelică a secolului XX prezentat de un ministru hotărât şi eficient, consiliat pertinent de Directorul general G. Ionescu-Şişeşti.

4. Un eveniment agronomic important

Introducere

În perioada sa de „Director general al agriculturii" din MAD dr. G. Ionescu-Şişeşti a fost preocupat şi de activitatea „Societăţii Agronomilor" rezultată din Societatea Română de Agricultură, înfiinţată din dorinţa sa, în timpul când exista „Societatea Absolvenţilor Şcolilor de Agricultură", fondată de S. P. Radianu, având loc atunci mari disensiuni între agronomi, datorită sentimentului adânc de ofensare suferit de acesta. Dar, în 1921, la 23 septembrie, el deceda şi, sigur, lucrurile s-au liniştit, iar agronomii s-au unit, activând alături de ei şi Societatea Naţională de Agricultură, organizată de Al. Nasta, profesor, pentru marii proprietari, în anul 1912, după regulamentul lui Aurelian care înfiinţase această societate în secolul XIX.

Societatea Agronomilor din acei ani era în stare a ţine un congres anual, unde se analizau toate problemele legate de activitatea breslei şi situaţia agriculturii în plan naţional, ca ramură principală a economiei naţionale. În anul 1924 discuţiile şi analizele au fost atât de profunde şi de vaste, încât ‹‹Congresul agricol›› din 4, 5 şi 6 februarie ţinut la Bucureşti a hotărât să dea publicităţii ***„Moţiunea congresului agricol"***, când dr. Ionescu-Şişeşti avea şi calitatea de preşedinte al Societăţii Agronomilor.

Moţiunea era un lung expozeu de propuneri, în 12 puncte, fiecare punct având mai multe paragrafe. **(67)** Aceasta cuprindea scopul urmărit pentru progresul general al agriculturii încât se impune a fi reprodusă aşa cum a fost publicată în „Revista agricolă" nr. 2 (pp. 110-113), din anul 1924. Ţinând seama de propunerile cuprinse constatăm că a fost elaborată pe o bază de gândire colectivă coordonată, în care dr. Ionescu-Şişeşti a avut un rol important. Pentru a stârni interesul cunoaşterii întregii moţiuni, vom reproduce câteva din propunerile aflate în cuprins, care prezintă importanţă chiar şi acum, după aproape 100 de ani. Iată: organizarea producătorilor în cooperative, comasarea şi cadastrarea proprietăţii rurale, crearea camerelor agricole, organizarea învăţământului agricol, organizarea statisticii agricole, înfiinţarea unei secţiuni speciale într-un institut agricol care să inventarieze formele pe care le prezintă cerealele noastre şi să stabilească metodele ştiinţifice de producere a seminţelor ameliorate (ICAR), înfiinţarea registrului genealogic pentru controlul şi garantarea seminţelor selecţionate, organizarea agricultorilor în sindicate zootehnice sau cooperative de creşterea animalelor, exploatarea raţională a izlazurilor comunale, înfiinţarea unei staţiuni de experimentare a maşinilor agricole în vederea încercării şi alegerii tipurilor celor mai potrivite cu condiţiunile ţării noastre, legiferarea cooperaţiei şi multe altele, aşa cum se va constata din reproducerea integrală a acestui document.

Moţiunea „Congresului Agricol" din 4-6 februarie 1924, Bucureşti

‹‹Pe baza referatelor depuse şi în urma desbaterilor ce au avut loc, Congresul socoteşte necesar să facă următoarele propuneri:

1. *Privitor la organizarea diferitelor categorii de producători agricoli, în vederea unor scopuri comune şi fără deosebire de clasă,* Statul să asigure:

a) Organizarea producătorilor în cooperative;

b) Acordarea creditelor necesare exploatării tuturor ramurilor de producţiune agricolă, prin cooperative de credit şi alte instituţii financiare, sprijinite de Banca Naţională;

Scanned with OKEN Scanner

c) Organizarea comerţului de cereale;

d) Educaţia profesională şi economică a marei mase de producători agricoli, prin introducerea în cursul primar a învăţământului agricol şi cooperatist.

2. *Privitor la politica agricolă şi agrară a Statului după expropriere:*

a) Comasarea şi cadastrarea proprietăţii rurale;

b) Libertatea de export a produselor agricole;

c) Organizarea Ministerului de Agricultură în legătură cu nevoile reale ale agriculturii, înzestrându-l cu un consiliu alcătuit din reprezentanţi ai Camerelor de Agricultură şi reprezentanţi ai învăţământului agricol, ai cooperaţiei şi ai organizaţiilor oficiale interesate la producţiunea agricolă şi care să aibă exclusivitatea aplicării programului de îndrumare a agriculturii ţării;

d) Creiarea Camerelor agricole, în scop de descentralizare a acţiunii de îndrumare şi de desvoltare a iniţiativei particulare;

e) Organizarea învăţământului agricol;

f) Organizarea statisticii agricole, în legătură cu cerinţele vieţii practice;

g) Ajutarea creierei unei ţărănimi puternice şi luminate, prin aplicarea măsurilor agrare menite să ajute formarea proprietăţii mijlocii;

h) Legarea agronomilor de pământ, prin împroprietărire.

3. *Privitor la organizarea producţiunii şi distribuirii seminţelor selecţionate:*

a) Înfiinţarea unei secţiuni speciale într'un institut agricol, care să inventarieze formele pe care le înfăţişează cerealele noastre şi care să stabilească scopurile de urmat şi metodele ştiinţifice de aplicat pentru producerea seminţelor ameliorate, apropiindu-şi pentru aceasta şi concursul agricultorilor practici;

b) Înlesnirea asocierii agricultorilor, în scopul înmulţirii seminţelor selecţionate şi a desfacerii lor şi federalizarea asociaţiilor de selecţionatori, în vederea apărării intereselor comune;

c) Distribuirea seminţelor selecţionate prin cooperativele agricole, asigurându-se astfel – într'un timp cât mai scurt – înlocuirea seminţelor de calitate inferioară utilizate astăzi.

4. *Privitor la organizarea agricultorilor în vederea îmbunătăţirii creşterii vitelor:*

a) Organizarea agricultorilor în sindicate zootechnice, sau cooperative de creşterea vitelor;

b) Alcătuirea unui program precis de acţiune zootechnică bazat pe cunoaşterea materialului existent şi asocierea tuturor categoriilor de producători şi profesionişti în vederea realizării lui;

c) Libertatea şi organizarea comerţului de vite şi carne;

d) Procurarea de reproducători comunelor, prin acordarea de credite şi alegerea de către organele Statului a raselor şi tipurilor celor mai potrivite după regiuni;

e) Punerea în valoare prin mijloace culturale şi exploatarea raţională a izlazurilor comunale;

f) Înmulţirea şi răspândirea culturilor de nutreţ şi în special a trifoiului şi lucernei, cu luarea de măsuri pentru combaterea cuscutei.

5. *Privitor la organizarea muncii în condiţiunile creiate agriculturii după războiu:*

a) Coordonarea legii învoielilor agricole cu nouile condiţiuni creiate prin legiuirea agrară;

b) Înfiinţarea unei staţiuni de experimentare a maşinilor agricole, în vederea încercării şi alegerii tipurilor celor mai potrivite cu condiţiunile ţării noastre;

c) Înfiinţarea unei şcoale de mecanici agricoli;

d) Organizarea de concursuri şi expoziţii de maşini agricole;

e) Încurajarea culturii mecanice a pământului.

6. *Privitor la cooperaţie în agricultură şi stadiul ei actual, în legătură cu nevoile viitorului:*

a) Legiferarea cooperaţiei agricole, asigurându-se sprijinul larg al Statului şi libertatea necesară, pentru o cât mai mare desvoltare a iniţiativei particulare;

b) Înfiinţarea în fiecare comună a unei cooperative agricole, cuprinzând toate categoriile de agricultori;

c) Organizarea cooperativelor agricole în uniuni pe judeţe, şi care să fuzioneze cu sindicatele agricole ale marilor proprietari;

d) Reprezentarea cooperativelor agricole şi uniunile lor în Camerile de Agricultură.

7. *Privitor la organizarea comerţului produselor agricole:*

a) Acordarea unui regim liber, care să protejeze şi să stimuleze pe agricultori;

b) Organizarea – prin intermediul asociaţiilor agricole – a depozitării cerealelor;

c) Curăţirea, clasificarea şi warantarea cerealelor, înfiinţându-se o societate, care să instaleze în acest scop – în gări şi porturi – magazii şi silozuri;

d) Organizarea depozitării şi transportului produselor agricole perisabile, prin întrebuinţarea frigului artificial, construindu-se şi organizându-se antrepozite frigorifere centrale şi regionale, legate prin parcuri de vagoane şi vase frigorifere proprii.

8. *Privitor la organizarea producţiunii şi desfacerii produselor viticulturii, horticulturii şi apiculturii:*

a) Determinarea – prin organele de Stat – a celor mai potrivite soiuri de viţe şi pomi şi producerea şi înmulţirea lor în pepinierele Statului, în pepinierile judeţene, şi în pepinierele înfiinţate din iniţiativa cooperativelor;

b) Creiarea unei şcoli medii de horticultură, în care să se predea un învăţământ complect, privitor la cultura pomilor şi legumelor şi la industrializarea şi comerţul fructelor;

c) Oprirea fabricării băuturilor din cereale;

d) Luarea de măsuri drastice pentru reprimarea fraudelor în viticultură şi vinificaţie şi exercitarea unui control al Statului asupra pepinierilor particulare, în vederea garantării varietăţilor date în comerţ;

e) Organizarea creditului şi cooperaţiei în viticultură şi vinificaţie;

f) Interzicerea comerţului ambulant de viţă de vie şi oprirea comerţului cu producătorii indirecţi;

g) Sprijinirea albinăritului, printr'o lege care să încurajeze pe apicultori.

9. *Privitor la credit şi asigurări:*

a) Organizarea neîntârziată a creditului funciar, pentru mica proprietate, pe baza prevederilor legii pentru reforma agrară;

Scanned with OKEN Scanner

b) Colaborarea diferitelor organizaţii de credite existente, pentru a se asigura astfel trecerea lesnicioasă în mâna sătenilor, a proprietăţilor oferite Statului spre cumpărare, în baza legii pentru reforma agrară;

c) Creiarea de oficii de asigurare pe baze mutuale contra mortalităţii vitelor şi contra grindinei şi incendiului pe lângă asociaţiunile agricole.

10. *Privitor la organizarea cultivatorilor, în vederea punerii în valoare a terenurilor necultivabile:*

a) Studierea în instituţiile Statului a problemelor în legătură cu executarea acestor lucrări în ţara noastră şi întocmirea unui program general pe această bază;

b) Organizarea agricultorilor în sindicate în vederea obţinerii de credite pe termen lung;

c) Îndrumarea şi ajutorarea de către Stat a executării lucrărilor de îmbunătăţiri funciare;

d) Ocrotirea intereselor agriculturii, cu prilejul întocmirii legii pentru regimul apelor;

e) Intensificarea împăduririlor, printr'o mişcare de propagandă, la care să se asocieze agricultorii şi agronomii cu silvicultorii, folosindu-se în acest scop măsurile de încurajarea împăduririlor prevăzute în legiuirea silvică.

11. *Privitor la pregătirea şi folosirea technicienilor în organizarea producţiunii agricole:*

a) Organizarea învăţământului agronomic în cadrul învăţământului superior aplicat, cu posibilităţi de specializare, în vederea formării elementelor neapărat trebuitoare pentru acţiunea de îndrumare a Statului şi pentru acţiunea de cercetare şi experimentare ce trebue să servească de bază acestei activităţi;

b) Organizarea învătământului mediu agronomic, specializat pe regiuni;

c) Înfiinţarea de şcoli inferioare cu diferite specialităţi;

d) Înfiinţarea unui institut agricol pentru studii şi cercetări ştiinţifice cu aplicaţiuni la agricultura ţării;

e) Scoaterea instituţiilor Statului de producţiune agricolă de sub legea contabilităţii publice şi introducerea în locul ei a contabilităţii comerciale;

f) Modificarea legii Corpului Agronomic, în sensul de a se garanta că locurile de conducere şi executare legate de organizarea producţiunii agricole şi a agriculturii în genere vor fi ocupate numai de membrii Corpului Agronomic şi în sensul de a se creia Corpului Agronomic drepturi şi răspunderi la fel cu ale celorlalte corpuri constituite.

12. *Privitor la măsurile legale, care trebuesc luate pentru desvoltarea agriculturii:*

Congresul - având în vedere atât ceiace s'a făcut în alte ţări cât şi măsurile propuse în punctele de mai sus – socoteşte necesar sa se ia cât mai neîntârziat în studiu şi să se dea fiinţă, în primul rând, următoarelor legi:

a) Legea de organizare a Ministerului de Agricultură,

b) Legea pentru încurajarea agriculturii raţionale,

c) Legea pentru organizarea învăţământului agricol,

d) Legea pentru înfiinţarea unui institut agricol,

e) Legea cooperaţiei,

f) Legea pentru organizarea comerţului produselor agricole,

g) Legea de apărare contra duşmanilor şi boalelor plantelor,

h) Legea de cadastrare şi comasare a proprietăţii rurale»

Acest material ilustrează nivelul profesional şi capacitatea de analiză a stării din agricultură, exprimate de agronomi, la care se adaugă numeroasele soluţii practice de rezolvare a numeroaselor probleme care se ridicau în plan social şi agricol.

Privită în ansamblu această elaborare detaliată, care prevedea pe termen scurt şi mediu propuneri privind progresul agriculturii, constatăm nivelul ridicat şi complex al pregătirii agronomice a autorilor. La acesta se adăuga dorinţa patriotică de a contribui la dezvoltarea ţării în condiţiile tratării echitabile a claselor sociale, ceea ce lipsea, încurajării activităţii agronomilor prin aşezarea lor în locurile potrivite, având şi motivaţiile necesare. În fond, acest material, cu propunerile sale, dacă era inclus într-un angajament politic unitar, era în măsură să ridice agricultura ţării şi starea românilor la un nivel de progres fără precedent. Nu a fost aşa. Era anul 1924, masa de ţărani trăia greu după război iar marii moşieri îşi continuau obiceiurile, cum a mai fost.

5. Rezultate generale ale MAD obţinute în anii 1918 - 1927

Deşi a lucrat ca înalt funcţionar de stat în Ministerul Agriculturii şi Domeniilor timp de aproape 9 ani, având la plecare vârsta de 42 de ani; în timpul vieţii sale şi postum aproape nimeni nu a prezentat o analiză a muncii şi a rezultatelor obţinute. Dar, aşa cum s-a putut constata, prin activitatea sa a adus contribuţii importante la organizarea activităţilor ce revin acestui minister. Au fost funcţii care nu l-au mulţumit, având o muncă dificilă, cu oameni mulţi aproape zilnic şi deplasări în ţară, în condiţiile acelui început de secol. În plus, acea perioadă a fost dominată de acţiunile pentru împroprietărirea ţăranilor, aproape în întregime. Dr. G. Ionescu-Şişeşti a fost unul dintre cei mai importanţi factori în ambele funcţii avute, cu efecte finale pozitive în activitatea ministerului, din perioada respectivă.

Putem reproduce o prezentare a situaţiei cu realizările MAD, după profesorul academician D. Davidescu, expusă în lucrarea „Istoria ştiinţelor în România – Ştiinţele agricole" **(69)**, elaborată de Ioan Bold şi Sergiu Hartia, din anul 1994, unde rezultă contribuţia deosebită a dr-lui G. Ionescu-Şişeşti, fără ca autorul să facă nominalizări în text. Iată acest pasaj din lucrarea amintită:

«Decretele-legi pentru expropriere şi împroprietărire, care urmau să se pună în aplicare, în 1918, în Vechiul Regat şi în Provinciile alipite, au impus necesitatea ca personalul agricol să fie pus efectiv în slujba acestei reforme. De aceea, Consilieratele agricole, cu întreg personalul, au fost trecute prin Decizia ministerului nr. 8818, din 21 august 1919, la Casa Centrală a Cooperaţiei şi Împroprietăririi, instituţie însărcinată cu aplicarea reformei agrare.

Scanned with OKEN Scanner

Cu începere de la 1 aprilie 1923, Direcţia Agriculturii a căpătat denumirea de **Direcţia Generală a Îndrumărilor Agricole**, creându-se, pe aceeaşi dată, o nouă Direcţie sub denumirea de **Direcţia Generală a Fermelor, Horticulturii, Viticulturii şi Punctelor agronomice.** (sub D. Căruntu, n.aut.)

Direcţia Generală a Îndrumărilor Agricole cuprindea 4 subdirecţii: a Învătământului Agricol, a Îndrumărilor, a Islazurilor şi a Statisticii şi Publicaţiilor. Subdirecţia Islazurilor a fost adusă de la Ministerul de Interne la Ministerul Agriculturii prin decretul-lege nr. 2233, din 12 iunie 1919. Prin Decretul-Lege nr. 4722 din 10 noiembrie 1919, întreg învăţământul agricol inferior şi elementar, care aparţinea Ministerului Instrucţiunii Publice, a fost trecut la Ministerul Agriculturii şi încadrat la Direcţia Învăţământului Agricol din Direcţia Generală a Îndrumărilor Agricole. Consilieratele agricole judeţene, care au aparţinut de Casa Centrală a Cooperaţiei şi Împroprietăririi până în 1923, au fost trecute la Direcţia Agriculturii, înţelegându-se prin aceasta că „reforma agrară" fiind pe sfârşite, personalul tehnic agricol poate şi trebuie să se ocupe de îndrumarea plugarilor pentru îmbunătăţirea producţiei. În această perioadă s-au votat o serie de legi a căror aplicare depindea de Direcţia Agriculturii (condusă de dr. G. Ionescu-Şişeşti, n.aut.). Activitatea Direcţiei Generale a Îndrumărilor Agricole, recte a agriculturii, în perioada 1919-1928 (în perioada activităţii dr-lui G. Ionescu-Şişeşti, n.aut.) a fost aceea de a organiza învăţământul agricol cu mijloacele reduse ce îi stăteau la dispoziţie, de a crea noi instituţii de învăţământ pe terenurile puse la dispoziţie după expropriere, de a organiza exploatarea loturilor demonstrative, create de rezervele de stat, de a raţionaliza exploatarea păşunilor, de a aplica legea comerţului de plante de nutreţ şi de a îndruma, în linii mari, Camerele de agricultură. **În 1925 s-a întocmit un Regulament de exploatare a loturilor demonstrative care cuprindea condiţiile tehnice pentru cultură şi sancţiuni pentru cei ce nu le respectă.**

Pentru comerţul cu seminţe de plante de nutreţ s-au întocmit Legea, din 6 aprilie 1924 şi regulamentul ei de aplicare (28 ianuarie 1925), care au îngăduit ca statul să supravegheze acest comerţ, să controleze culturile de lucernă şi trifoi şi să sancţioneze pe cei vinovaţi.

În 1928 s-a elaborat Legea pentru administrarea păşunilor comunale şi obşteşti, prin care se prevedeau o serie de măsuri tehnice în vederea exploatării raţionale a acestei însemnate avuţii, administrarea lor fiind dată în sarcina serviciilor agricole. Legea nu a dat rezultatele aşteptate, pentru că această avuţie, fiind proprietatea comunelor, şi deci administrată de către alte organe decât cele ale statului, şi măsurile luate de cele mai multe ori veneau în conflict cu administraţia tehnică agricolă locală.

Dar, în cadrul Direcţiei Generale a Agriculturii, în această perioadă s-au făcut o serie de acţiuni pentru propagarea metodelor raţionale de cultură, organizându-se conferinţe şi cursuri cu sătenii, cu învăţătorii şi cu preoţii, în anii 1924, 1925, 1926 etc., susţinute de către personalul agricol de la consilieratele agricole, în colaborare cu profesorii din învăţământul agricol şi cu personalul agricol al fermelor statului. Programul acestor cursuri şi conferinţe s-a tipărit în broşuri.

Tot în această perioadă, Direcţia Generală a Agriculturii a mai urmărit o serie de probleme; popularizarea eficienţei îngrăşămintelor chimice, acordându-se, în anii 1927, 1928, 1929, diferite îngrăşăminte în mod gratuit la agricultori, cu instrucţiuni pentru folosirea îngrăşămintelor; s-au iniţiat o serie de experienţe cu amestecuri de ierburi pentru păşuni şi fâneţe cultivate; s-au organizat cicluri de conferinţe pentru agricultorii fruntaşi în capitala ţării; s-au tipărit şi răspândit instrucţiuni pentru colectarea plantelor medicinale, ca şi o serie de manuale didactice şi lucrări de specialitate pentru personalul tehnic şi agricultori; s-au ţinut cursuri de apicultură de către cei 16 instructori ambulanţi ai Ministerului, care aveau în grijă regiuni agricole stabilite pe zone; s-au încurajat şi subvenţionat o serie nesfârşită de expoziţii cu caracter agricol, regionale sau judeţene.

O reformă însemnată, remarcabilă, s-a făcut în 1925, sub Ministeriatul lui **Alexandru Constantinescu**, când, pentru prima oară, s-a legiferat instituţia **Camerelor Agricole Judeţene** şi a **Uniunii Camerelor de Agricultură**, organizaţii cvasiautonome, dotate cu fonduri şi sortite a întocmi şi realiza la fiecare judeţ, un program agricol de îmbunătăţiri tehnice. **Camerele de Agricultură au început să lucreze din 1926, secondând în modul cel mai eficace Ministerul Agriculturii în acţiunea pentru ridicarea producţiei şi perfecţionarea metodelor de lucru în agricultură.**

În această perioadă s-a mai elaborat Legea pentru crearea Institutului de Cercetări Agronomice al României, foarte necesară ţării şi din lipsa căreia progresul agriculturii noastre s-a făcut cu paşi atât de încetiniţi.» (70)

Majoritatea acestor realizări au rezultat din ideile şi munca dr-lui G. Ionescu-Şişeşti şi a conducătorilor şi funcţionarilor din subordinea sa.

În final trebuie subliniat că dr. Ionescu-Şişeşti a avut o activitate foarte importantă în conducerea „Centralei obştiilor săteşti" şi „Direcţiei Generale a agriculturii" cu sectoarele respective. A dăruit o muncă intensă, cu o competenţă de înaltă factură, în condiţiile date şi a dovedit un nivel de moralitate exemplară pentru un înalt funcţionar de stat. Vom rememora şi faptul că în tot acest timp a avut preocupări de „cercetare ştiinţifică" şi o activitate didactică intensă şi de nivel înalt, cum nu s-a mai întâmplat cu urmaşii săi pe aceleaşi funcţii. A publicat mult şi la plecarea din Minister, fiind şi profesor universitar cu har, devenise membru corespondent al Academiei Române (1926), o personalitate înaltă, care se bucura de un respect unanim.

Scanned with OKEN Scanner

Studii, articole, comunicări utilizate în elaborare

1. Politica agrară cu privire specială la România. Ed. Leon Alcalay, Bucureşti, 1940 (1913 ed. I)
2. Instrucţiuni privind constituirea cooperativelor agricole. Circulara nr. 3 (1921), Curierul cooperaţiei săteşti, nr. 3, 1921
3. Instrucţiuni relativ la cultivarea şi plata în 1921 a terenurilor expropriate. Curierul cooperaţiei săteşti, nr. 5, 1921
4. Instrucţiuni pentru încheierea socotelilor (bilanţului) la Obştiile săteşti pe anul 1920. Curierul cooperaţiei săteşti, nr. 10, 1920
5. Regulament de înfiinţarea şi organizarea şcolilor practice de contabilitate şi educaţie cooperatistă. Curierul cooperaţiei săteşti, nr. 1, 1920
6. Activitatea Direcţiunii generale a agriculturii. Viaţa agricolă, nr. 3, 1923
7. Dare de seamă asupra mersului Direcţiunii generale a îndrumărilor agricole
8. Un program pentru ridicarea agriculturii. Argus (ziar), 7 ian. 1924
9. Moţiunea Congresului agricol ţinut la Bucureşti în zilele de 4, 5, 6 februarie 1924. Rev. Viaţa agricolă, 1924, pp. 110-116
10. Însemnări din captivitate. Jurnal, vol. I, Ed. Academiei Române, Bucureşti, 2012
11. Scrisori către fratele său Nicolae Ionescu-Şişeşti. Jurnal, vol. I, Ed. Academiei Române, Bucureşti, 2012
12. Proiect de lege pentru organizarea şi încurajarea agriculturii. Conferinţă radio 22 aprilie1931"
13. Răspuns criticii aduse Proiectului de lege pentru organizarea şi încurajarea agriculturii. Rev. Viaţa agricolă, 1932, pp. 59-61
14. Cuvânt la instalarea în primul mandat de ministru în „Gh. Ionescu-Şişeşti" de Veronica Mihalca şi Speranţa Ionescu-Şişeşti
15. Organizarea învăţământului agricol practic. Rev. Viaţa agricolă, 1932, p. 288
16. Un îndemn la muncă. Comunicare la MAD Bucureşti, 1931
17. Declaraţie de presă asupra activităţilor primului mandat de ministru al MAD. 8 iunie 1932
18. Cuvânt la încetarea celui de-al doilea mandat de ministru al MAD. Universul, nov. 1937
19. Programul Ministerului Agriculturii şi Domeniilor pe anul 1938 prezentat în faţa Consiliului Superior al Agriculturii. 2 – 5 martie 1938, Tipografia Cartea Românească, Bucureşti, 1938
20. Raportul de activitate asupra celui de-al treilea mandat de ministru al MAD. Buletinul informativ la MAD, nr. 3, 1939. Cuvântare la 3 februarie 1939, cu ocazia predării mandatului
21. Notă: Jurnal, vol. I, Ed. Academiei Române, Bucureşti, 2012, p. 447
22. Notă: Jurnal, vol. I, Ed. Academiei Române, Bucureşti, 2012, p. 458
23. Notă: Jurnal, vol. I, Ed. Academiei Române, Bucureşti, 2012, p. 517
24. Lege pentru organizarea şi încurajarea agriculturii, proiectată din anul 1931, publicată în anul 1937, sub ministru interimar la MAD V. P. Sassu
25. Notă: Jurnal, vol. I, Ed. Academiei Române, Bucureşti, 2012, p. 447

Bibliografie

1. Peştean, I. V. - Oameni de seamă ai ştiinţei agricole româneşti – Ion Ionescu de la Brad (1818-1882). Vol. I, Ed. Pamfilius, Iaşi, 2006, pp. 10-15
2. Peştean, I. V. – Petre S. Aurelian – agronom, economist, om de stat. 2 volume, Ed. PIM, Iaşi, 2012, 1230 pg
3. Peştean, I. V. - Oameni de seamă ai ştiinţei agricole româneşti – Ştefan P. Radianu (1854-1921. Vol. I, Ed. Pamfilius, Iaşi, 2006, pp. 271-272
4. Peştean, I. V. - Oameni de seamă ai ştiinţei agricole româneşti – Vasile Brezeanu. Vol. I, Ed. Pamfilius, Iaşi, 2006, pp. 170-175
5. Radianu, S. P. – Învăţământul agriculturii şi silviculturii. Ed. Göbl, Bucureşti, 1880
6. Peştean, I. V. - Oameni de seamă ai ştiinţei agricole româneşti – Ştefan P. Radianu (1854-1921). Vol. I, Ed. Pamfilius, Iaşi, 2006, pp. 271-277
7. Peştean, I. V. - Oameni de seamă ai ştiinţei agricole româneşti – Corneliu Roman. Vol. I, Ed. Pamfilius, Iaşi, 2006, pp. 99-104
8. Peştean, I. V. - Oameni de seamă ai ştiinţei agricole româneşti – George Nicoleanu (1868-1928). Vol. I, Ed. Pamfilius, Iaşi, 2006, pp. 162-163
9. Peştean, I. V. - Oameni de seamă ai ştiinţei agricole româneşti – Dumitru Andronescu (1885-1970). Vol. I, ed. Pamfilius, Iaşi, 2006, pp. 147-152
10. Peştean, I. V. - Oameni de seamă ai ştiinţei agricole româneşti – Constantin Filipescu (1879-1947). Vol. I, ed. Pamfilius, Iaşi, 2006, pp. 278-285
11. Peştean, I. V. - Oameni de seamă ai ştiinţei agricole româneşti – George Maior (1855-1927). Vol. I, Ed. Pamfilius, Iaşi, 2006, pp. 93-98
12. Conţescu, D. – Nicolae Filip – viaţa şi opera. Ed. Agro-silvică, Bucureşti, 1967, 160 pg
13. Conţescu, D. – Idem
14. Peştean, I. V. – Petre S. Aurelian – agronom, economist, om de stat. Monografie. Ed. PIM, Iaşi, 2012, pp. 224-242
15. Davidescu, D. – Istoria ştiinţelor în România – Ştiinţe agricole. Ed. Academiei Române, Bucureşti, 1994, p. 487
16. Davidescu, D. – Idem. p. 487
17. Davidescu, D. – Idem. p. 487-489
18. Davidescu, D. – Idem. p. 489
19. Davidescu, D. – Idem. p. 490

Scanned with OKEN Scanner

20. Mihalca, Veronica; Ionescu-Şişeşti, Speranţa – Gheorghe Ionescu-Şişeşti. Ed. Ceres, Bucureşti, 1974, p. 81
21. Petre S. Aurelian – agronom, economist, om de stat; Monografie - Casa Rurală, Ed. PIM, Iaşi, 2012, pp. 526
22. Peştean, I. V. – Idem. vol. II, p. 575
23. Cristea, Gh. – Din istoria cooperaţiei agricole în România 1864-1918. Ed. Cartea Românească, Bucureşti, 1959, pp. 49-50
24. Cristea, Gh. – Idem p. 29
25. Cristea, Gh. – Idem p. 33
26. Cristea, Gh. – Idem p. 35
27. Cristea, Gh. – Idem p. 39
28. Ionescu-Şişeşti, Gh. – Politica agrară cu privire specială la România. Ed. Leon Alcalay, Bucureşti, 1940 (1913, ed. I), pp. 175-177
29. Cristea, Gh. – Din istoria cooperaţiei agricole de producţie în România (1864-1918). Obştea sătească de arendare a moşiilor. Ed. Academiei Române, Bucureşti, 1999
30. Cristea, Gh. – Idem p. 51
31. Ionescu-Şişeşti, Gh. – Politica agrară cu privire specială la România. Ed. Leon Alcalay, Bucureşti, 1940 (1913, ed. I), pp. 177
32. Ionescu-Şişeşti, Gh. – Idem. p. 177
33. Ionescu-Şişeşti, Gh. – Idem. p. 177
34. Ionescu-Şişeşti, Gh. – Idem. p. 176
35. Peştean, I. V. - Oameni de seamă ai ştiinţei agricole româneşti – George Cipăianu (1879-1957). Vol. I, Ed. Pamfilius, Iaşi, 2006, p. 139
36. Mihalca, Veronica; Ionescu-Şişeşti, Speranţa – Gheorghe Ionescu-Şişeşti. Ed. Ceres, Bucureşti, 1974, p. 81
37. Ionescu-Şişeşti, Gh. – Jurnal. Vol. I, Ed. Academiei Române, Bucureşti, 2012, p. 299
38. Mihalca, Veronica; Ionescu-Şişeşti, Speranţa – Idem. p. 81-82
39. Ionescu-Şişeşti, Gh. – Idem. p. 299
40. Ionescu-Şişeşti, Gh. – Idem. p. 302
41. Ionescu-Şişeşti, Gh. – Idem. p. 303
42. Ionescu-Şişeşti, Gh. – Politica agrară cu privire specială la România. Ed. Leon Alcalay, Bucureşti, 1940 (1913, ed. I)
43. Ionescu-Şişeşti, Gh. – Idem. p. 176
44. Ionescu-Şişeşti, Gh. – Idem. p. 176
45. Ionescu-Şişeşti, Gh. – Instrucţiuni privind constituirea cooperativelor agricole. Curierul cooperaţiei săteşti, nr. 3, 1921
46. Ionescu-Şişeşti, Gh. – Instrucţiuni relativ la cultivarea şi plata în 1921 a terenurilor expropriate. Curierul cooperaţiei săteşti, nr. 5, 1921
47. Ionescu-Şişeşti, Gh. – Instrucţiuni pentru încheierea socotelilor (bilanţul) la obştile săteşti, pe anul 1920. Curierul cooperaţiei săteşti, nr. 10, 1920
48. Ionescu-Şişeşti, Gh. –Regulament de înfiinţarea şi organizarea şcolilor practice de contabilitate şi educaţie cooperatistă. Curierul cooperaţiei săteşti, nr. 1, 1920
49. *** - Anuarul statistic al României 1922
50. *** - Anuarul statistic al României 1931
51. *** - Anuarul statistic al României 1932
52. Cipăianu, Gh. – Discurs. Viaţa agricolă, nr. 18, 1921
53. Mihalca, Veronica; Ionescu-Şişeşti, Speranţa – Gheorghe Ionescu-Şişeşti. Ed. Ceres, Bucureşti, 1974, p. 90
54. Ionescu-Şişeşti, Gh. – Jurnal. Vol. I, Ed. Academiei Române, Bucureşti, 2012, p. 303
55. Ionescu-Şişeşti, Gh. – Idem. p. 304
56. Ionescu-Şişeşti, Gh. – Idem. p. 303
57. Ionescu-Şişeşti, Gh. – Idem. p. 306
58. Mihalca, Veronica; Ionescu-Şişeşti, Speranţa – Idem. p. 88
59. Ionescu-Şişeşti, Gh. – Activitatea Direcţiunii generale a agriculturii. Viaţa agricolă, nr. 3, 1923
60. Ionescu-Şişeşti, Gh. –Dare de seamă asupra mersului Direcţiunii generale a îndrumărilor agricole. Viaţa agricolă, nr. 1, 1924
61. Ionescu-Şişeşti, Gh. – Un program pentru ridicarea agriculturii. Argus (ziar) 4 feb. 1926
62. Ionescu-Şişeşti, Gh. – Idem.
63. Garoflid, C. – Intensificarea producţiei agricole. Politica (ziar), 4 febr. 1926
64. Garoflid, C. – Idem.
65. Garoflid, C. – Idem.
66. Garoflid, C. – Idem.
67. *** - Moţiunea Congresului agricol, ţinut la Bucureşti, în zilele de 4, 5, 6 febr. 1924. Rev. Viaţa agricolă, 1924 pp. 110-116
68. *** - Idem
69. Bold, I.; Hartia, S. – Istoria ştiinţelor în România. Ştiinţele agricole. Ed. Academiei Române, Bucureşti, 1994, pp. 491-493 (coord. D. Davidescu)
70. Bold, I.; Hartia, S. - Idem

Scanned with OKEN Scanner

CUPRINS CAPITOLUL V - Activitatea publicistică 1916-1927

CAPITOLUL V. - ACTIVITATEA PUBLICISTICĂ 1916-1927 180
Preambul 180
Înaintaşii presei agricole moderne 180
G. Ionescu-Şişeşti 180
A. Obştile săteşti – cooperaţia şi reforma agrară din anii 1918-1922 181
Introducere. 181
1. Obştile săteşti. 181
Concluzii. 182
2. Cooperaţia agricolă în România 183
Concluzia 185
Reforma agrară din 1918 – 1922 şi G. Ionescu-Şişeşti 185
Preambul. 185
3. Primele rezultate ale aplicării reformei agrare. 186
4. Reforma agrară în România 186
Preambul 186
Introducere. Consecinţele războiului şi importanţa ţărănimii (12) 187
Comentariu 188
Lucrătorii şi ţăranii 188
Comentariu 190
5. Reforma agrară în diferite ţinuturi ale României 191
Introducere 191
Preambul 191
I. Consideraţiuni generale 192
Comentariu 196
II. Realizarea reformei agrare. 197
III. Procedura şi organele de aplicare. 198
IV. Improprietărirea 198
Concluzii 199
6. Reforma agrară şi producţiunea 199
Preambul 199
I. Reforma agrară şi producţiunea (cap. I – VII) 200
II. Reforma agrară în ţările din Orientul Europei 201
III. Rolul economic al micii proprietăţi şi urmările reformei agrare asupra producţiei.
IV. Critica de oportunitate (Critica oportunităţii reformei). 202
V. Critica pozitivă – analiza faptelor. 202
VI. Urmările Reformei agrare (efectele). 203
VII. Program pentru ridicarea producţiei şi consolidarea ţărănimii în urma reformei agrare. 203
1. Ameliorăţiunile funciare 203
2. Comasarea 204
3. Legi pentru încurajarea şi ocrotirea agriculturii 204
4. Instituţiuni de cercetare 204
5. Cooperaţia 204
7. Repartiţia proprietăţilor agricole şi a impozitelor pe aceste proprietăţi în perioada 1923-1926 205
Introducere. 205
Introducerea 205
I. Rezultatele pe întreaga ţară a împărţirii proprietăţii şi numărul proprietarilor 205
II. Repartiţia proprietăţii pe categorii de folosinţă comparată cu statistica agricolă anuală 206
III. Productivitatea diferitelor categorii de proprietăţi după venitul impozabil 207
IV. Productivitatea impozitului pe proprietăţile agricole 208
V. Încasările din impozitul agricol, comparate cu încasările din taxele de export 209
VI. Propuneri pentru a fi avute în vedere la viitoarele strângeri de date statistice asupra impunerilor pe venitul proprietăţilor agricole 211
8. La réforme agraire en Roumanie et ses conséquences 211
9. Din activitatea societăţii agronomilor pentru reforma agrară 212
Introducere 212
Comentariu 213
Comentariu 215
10. Congresul agricol – 1920 215

Scanned with OKEN Scanner

A. - G. Ionescu Şişeşti - Obştile săteşti şi cooperaţia – Reforma agrară din 1918-1922 - 217
Bibliografia - Obştile săteşti – Reforma agrară din 1918-1922 şi Cooperaţia 217
B. PRODUCŢIA AGRICOLĂ ŞI VALORIFICAREA EI 219
Rapoarte, studii, referate, articole 219
Preambul 219
1. Recolta anului 1924. Ploile şi grindina, judeţele bântuite, semănăturile de toamnă, semănăturile de primăvară 219
2. Privire generală asupra recoltei anului 1924 (în plan mondial) 219
Preambul 219
Concluzie 222
3. Agricultura Română 222
Introducere 222
4. Agricultura Banatului 224
Preambul 224
Concluzie 225
5. Nevoia unei organizări de exploatare a islazurilor comunale 226
Introducere 226
Concluzie 226
6. Compararea producţiei agricole a României şi a altor ţări Dunărene 227
7. Standardizarea şi clasificarea cerealelor 227
Preambul 227
Standardizarea şi clasificarea cerealelor 229
Introducere 229
Concluzie 231
8. Studiul problemei comerţului de cereale 231
I. Organizarea comerţului de cereale 231
Preambul 231
Concluzii. 236
9. Exportul agricol în 1924 în comparaţie cu exportul celor patru ani anteriori 238
Preambul 238
Concluzii 240
10. Participarea României la producţiunea şi comerţul mondial de cereale 241
B. - G. Ionescu-Şişeşti – Producţia agricolă şi valorificarea ei 244
Bibliografie - Producţia agricolă şi valorificarea ei 244
C. ÎNDRUMĂRI ŞI INFORMAŢII PRIVIND TEHNOLOGIA AGRICOLĂ 246
Preambul 246
1. O nouă metodă în fitotehnie 246
Răspuns 247
Concluzii 248
2. Metode de cultură adaptate la felul pământului şi caracterul regiunii 248
Introducere 248
Metode de cultură adaptate la felul pământului şi caracterul regiunii. 249
Concluzie 249
3. Culturi amelioratoare 249
Introducere 249
Culturi Amelioratoare 250
Concluzie 251
4. Înfiinţarea păşunilor comunale 251
Introducere 251
Înfiinţarea păşunilor comunale 251
Concluzii 253
5. Încurajarea motoculturii 253
Introducere 253
Concluzii 254
6. Autoplugul W.D. (Tractorul Wendeler-Dorn) 254
Introducere 254
Autoplugul W.D. 254
Concluzie 256
C. - G. Ionescu-Şişeşti - Îndrumări şi informaţii privind tehnologia agricolă 257
Bibliografie - Îndrumări şi informaţii privind tehnologia agricolă (1916-1927) 257

Scanned with OKEN Scanner

D. G. IONESCU-ŞIŞEŞTI ŞI ŞTIINŢA AGRICOLĂ - STUDII, CERCETĂRI ŞI ÎNCERCĂRI EXPERIMENTALE ş.a. 258
Preambul 258
1. Cuprinsul agriculturii ca ştiinţă 259
Cuprinsul şi caracterul Agriculturei ca ştiinţă – consideraţiuni critice 259
Concluzie 262
2. Ce datorează agricultura-ştiinţei? 264
Comentariu 264
Concluzie 265
3. Contribuţiuni la studiul grâului românesc din punct de vedere fitotehnic 266
Introducere 266
Contribuţiuni la studiul grâului românesc din punct de vedere fitotehnic 266
Concluzie 271
4. Selecţiunea plantelor 271
Introducere 271
Selecţiunea plantelor 272
5. Asupra câtorva provenienţe de grâu cultivate în România 273
Preambul 273
Asupra câtorva provenienţe de grâu cultivate în România 274
Concluzii 280
6. Forme noi de grâu, create prin încrucişarea grâului românesc cu grâul squarehead 281
Preambul 281
Forme noi de grâu, create prin încrucişarea grâului românesc cu grâul Squarehead . 281
Concluzii 282
7. Fenomene de distrugere şi reconstituire a solului 283
Introducere 283
Comentariu 283
8. Cercetări ştiinţifice de la 1914 până azi (1920) 285
Introducere 285
Cercetări ştiinţifice de la 1914 până azi 285
D. – G. Ionescu-Şişeşti - Studii, cercetări şi încercări experimentale 287
Bibliografie - Studii, cercetări şi încercări experimentale 287
E. ECONOMIE AGRARĂ, FINANŢE ŞI SOCIOLOGIE 289
Preambul 289
1. Studii Economice – Ţăranul german 290
Ţăranul german 291
Concluzii 293
2. Politica agrară cu privire specială la România 294
Introducere 294
Cap. I. Noţiuni introductive 294
Cap. II. Agricultura în organismul economic 294
Cap. III. Raporturile agrare 294
Cap. IV. Ingerinţa statului asupra raporturilor agrare 295
Cap. V. Îmbunătăţirea agriculturii prin mijloace directe 295
Cap. VI. „Îmbunătăţirea agriculturii prin învăţământ” 296
Cap. VII. Creditul în agricultură 297
Cap. VIII. Asociaţia în agricultură 297
Cap. IX. Încheiere 297
Concluzii 298
3. Dezorientare economică 299
Introducere 299
Dezorientare economică 300
4. Agricultura şi capitalismul 301
Introducere 301
G. Ionescu-Şişeşti: Agricultura şi capitalismul 301
5. Cultura cerealelor în România din punct de vedere economic şi social 303
Introducere 303
Capitolul I. 1. Producţia. 2. Creşterea producţiei. Căror fenomene se datoreşte? Luarea în cultură de noi terenuri prin lucrări de ameliorare. 3. Se prevede o cultură mai intensivă? 4. Îngrăşămintele întrebuinţate în ţară. 5. Maşinile. 6. Mişcarea naţională pentru producţia seminţelor selecţionate 303
Capitolul II. 7. Creditul agricol e suficient? 8. Subsidiile Statului pentru cultura cerealelor. Repartiţia bugetului Statului şi bugetului Ministerului Agriculturii, între diferite ramuri de activitate agricolă 304

Scanned with OKEN Scanner

Capitolul III. 9. Fenomene demografice: Exod rural, sau întoarcere la pământ. 10. Legi recente de reformă. Ideea lor fundamentală. 305
Capitolul IV. 11. Legislaţia. Există legi de obligativitate pentru cultura cerealelor? 12. Efortul pentru producţia cerealelor în război. Ce a rămas din structura legislativă a războiului? 13. Politica vamală actuală. Efectele asupra culturii cerealelor. 306
Capitolul V. 14. Comerţul cerealelor. 15. Organizaţiile pentru formarea preţurilor: Bursele. 16. Instalaţiile de înmagazinaj şi creditul. 307
Capitolul. VI. 17. Consumaţiunea pentru alimentaţie. 18. Consumaţiunea pentru semănături. 19. Importul, disponibilul de export. 20. Contribuţia celorlalte cereale pentru alimentaţie. 21. Comparaţia consumului dinainte şi de după război. 22. Dacă se prevede o sporire a consumaţiei grâului în ce măsură s-ar putea face faţă cu alte cereale sau produse agricole. 23. Restricţiuni legislative referitoare la consumul grâului şi extracţiunea făinei. 24. Dacă se studiază sau se aplică. Procedee speciale pentru a obţine procente mai ridicate de făină. 307
Concluzii 307
6. Factorul moral în fenomenele economice 308
Introducere 308
Factorul moral în fenomenele economice 308
1. Valoarea şi preţul 309
2. Legea ofertei şi a cererii 309
3. Circulaţia valorilor 309
Concluzii. 310
7. Cauzele şi remediile deprecierii valutei 310
Introducere. 310
Cauzele şi remediile deprecierii valutei 310
Concluzii. 312
E. – G. Ionescu-Şişeşti – Cărţi, studii şi articole 313
Bibliografie. Economie agrară, finanţe şi sociologie 313
F. SCRIERI DIFERITE 315
1. Legea corpului agronomic 315
2. Recenzie: Problemele evoluţiei poporului român de dr. Gr. Antipa 317
3. Cuvântarea d-lui G. Ionescu-Şişeşti 318
4. Ion I. C. Brătianu 319
5. Cuvântarea d-lui dr. G. Ionescu-Şişeşti – la sărbătorirea d-lui subsecretar de stat Cipăianu (50 Ani) 320
6. Gh. M. (Munteanu) Murgoci – Viaţa Agricolă 1925 320
F. – G. Ionescu-Şişeşti – Scrieri diferite 323
Bibliografie. Scrieri diverse 1916 - 1918 323

Scanned with OKEN Scanner

CAPITOLUL V - ACTIVITATEA PUBLICISTICĂ 1916-1927

PREAMBUL

Timp de aproape 20 ani după obținerea doctoratului în „Agronomie botanică și economie agrară" la Jena, Dr. Ionescu-Șișești a ocupat posturi administrative, în activitatea agricolă și ca înalt funcționar de stat în Ministerul Agriculturii și Domeniilor. Nu a fost ceea ce își dorea, dar după 7 ani a obținut un post de profesor suplinitor la Facultatea de Medicină Veterinară – București (1918), pentru disciplina „Agricultură și Economie agrară", trecând după puțin timp la Școala Centrală de Agricultură Herăstrău, pentru predarea cursului de Agrologie (1920), așa cum vom constata în descrierea activității sale didactice.

Aceste statute prin care a trecut, nu i-au slăbit cu nimic dorințele sale inițiale, de a lucra în cercetare și didactică, dar a valorificat posibilitatea de a publica studii, articole, informații, recenzii, în ziare și reviste; conferințe într-un volum de scrieri care depășește imaginația multor persoane avizate în domeniu.

În această zonă de activitate a dăruit inteligența sa aleasă, pregătirea profesională elevată, dorința de a contribui la dezvoltarea științei agricole, a agriculturii practice, cărora le-a alăturat înaltul său simț patriotic realist, și năzuința de progres personal.

ÎNAINTAȘII PRESEI AGRICOLE MODERNE

Dr. Ionescu-Șișești nu a dispus de o stare materială, în această perioadă, în măsură să-i permită a edita o revistă sub administrare proprie. Însă, din adolescență și până în această perioadă, a fost o persoană deosebit de sociabilă. Era ușor și plăcut, admis în grupuri de cunoștințe, pentru cultura și comportamentul său distins, pentru darul său de a conduce conversații fără dovadă de ostentație, cu toate că nu avea calitățile unei persoane care să înveselească. Astfel, încă din timpul studenției a trimis spre publicare primele sale articole la „Jurnalul Societății Centrale Agricole", apoi la „Câmpul", „Revista viticolă, horticolă și agricolă", „Viața românească", „Economia națională", „România Agricolă" ș.a. fiind admise pentru valoarea lor ce prevestea apariția unui tânăr de mare viitor.

In acord cu expunerea de mai sus, este momentul să-i amintim pe marii noștri înaintași care au făcut eforturi și chiar sacrificii financiare pentru a publica reviste agricole și pentru știință, luminându-i pe cei din popor care lucrau pământul țării. Iată: Ion Ionescu de la Brad (1818-1892), Petre Sebeșanu Aurelian (1833-1909), Pană Buescu (1833-1904), Ștefan P. Radianu (1854-1921), George Nicoleanu (1858-1928), Vasile Breseanu (1864-1907) și Constantin Filipescu (1879-1947). Între aceștia au strălucit prin rezultate: Aurelian, Radianu și Constantin Filipescu. **(1)**

G. Ionescu-Șișești

Fiind angajat în activități variate, datorită funcțiilor pe are le avea, Dr. G. Ionescu-Șișești a avut idei și inițiative personale pentru fiecare dintre acestea, astfel că studiile, articolele, recenziile și informațiile publicate au fost de o varietate nemaiîntâlnită în presa timpului. Ele reflectau angajarea unei personalități importante în sfera pregătirii sale, pentru binele general al țării și oamenilor; în mare măsură al breslei agronomice. Tocmai din acest motiv prezentarea activității sale în publicistică ridică dificultăți de clasificare a materialelor elaborate, fapt pentru care autorul nu consideră varianta aleasă, fără alternative.

Apreciem că în perioada 1916-1927, incluzând toate studiile, articolele, informațiile și recenziile; contribuțiile la activitatea Societății Agronomilor, se adună în jur de 150 de titluri, care au fost grupate în șase domenii, la care se adresau: 1) Obștile sătești, reforma agrară și cooperația; 2) Producția agricolă și valorificarea ei; 3) Îndrumări și informații privind tehnologia agricolă; 4) Studii, cercetări, încercări experimentale; 5) Economie agrară, sociologie și finanțe; 6) Diverse scrieri; 7) Învățământ (capitol separat). În fiecare grupă, există scrieri care îl reprezintă pe autor și au un conținut demn de reținut pentru viitorime. Din acest motiv unele vor fi reproduse și analizate, pentru lămuriri necesare și înscrierea lor în istoria științei agricole, împreună cu autorul.

Cu excepția unor lucrări rezultate dintr-o muncă de cercetare prestată după idei personale, cu proiecție pentru viitor, scrierile sale din această perioadă au fost destinate unor studii extinse și cu profunzimea necesară; articole, texte de conferințe, publicate în broșuri, sau buletine și reviste care prezentau elaborări de acest fel.

Pentru articole și recenzii se adresa, în unele cazuri, la ziare, găsind acest mod de a transmite informația mai accesibilă unui număr ridicat de persoane. În același scop a apelat la conferințe publice, iar mai târziu, după anul 1930, la radioul public. Insistând ca ideile sale să fie larg cunoscute, apela la reeditările unor materiale în broșuri, așa cum s-a întâmplat în cazul conferințelor, iar alte lucrări au fost tipărite în 2-3 ediții, așa cum au fost: Politica agrară cu privire specială la România, Curs de Agrologie, Buruienile, Porumbul etc.

Este corect să spunem că volumul imens de scrieri, a rezultat și din teme punctuale de moment, care necesitau explicațiile unei personalități cu specializare în domeniu. Dar, la aceasta adăugăm mintea sclipitoare a autorului, talentul în folosirea condeiului încă din anii adolescenței și, treptat, apariția dorinței personale de afirmare prin publicistică. Avem suficiente dovezi să credem, să spunem, că au fost rarisime zilele din viața sa când nu a scris, iar cititul îl făcea zilnic. Toate acestea însă aveau la bază o programare nescrisă și un mod de

Scanned with OKEN Scanner

realizare după idei rezultate din propria raţiune.

Mulţi dintre aceia care-i cunosc activitatea şi opera ar fi tentaţi să atribuie acest comportament studiilor făcute în Germania, imitaţiei. Ei bine! Nu a fost aşa; tânărul G. Ionescu şi-a impus de foarte tânăr reguli de viaţă, de activitate pe baza acumulărilor din şcoală, ştiind de pe atunci cum trebuie să fie o viaţă care să-ţi aducă împliniri. S-a străduit să respecte cele ce şi le-a propus. Iar în privinţa studiilor superioare s-a deosebit de mulţi, care au fost la fel, în alte ţări, în sensul că nu a pomenit obsedant acest lucru, nu a rămas un „fan" al ţării respective şi nu a ezitat sa amintească despre aspectele negative întâlnite acolo.

Trebuie încă o dată să amintim că un volum imens de scrieri lăsate de Acad. G. Ionescu-Şişeşti necesită o sistematizare judicioasă, datorită tematicii foarte variate şi trebuie alese elaborările cele mai reprezentative, atât pentru conţinutul lor, cât şi pentru reprezentativitatea personalităţii sale care a dominat ştiinţa şi viaţa agronomică timp de peste o jumătate de secol (1911-1967).

Încheiem această introducere, menţionând că talentul său literar s-a regăsit în lucrări de economie, sociologie sau pedagogie. Scrierile de specialitate însă, s-au încadrat sub acest aspect în normalitate. Nu i-a depăşit pe Filipescu, Sandu-Aldea sau T. Saidel; conţinutul lor, însă, a fost de fiecare dată corect; o asociaţie reuşită între teorie, practică şi limbaj.

A. OBŞTILE SĂTEŞTI – COOPERAŢIA ŞI REFORMA AGRARĂ DIN ANII 1918-1922

Introducere.

După anul 1907 s-au intensificat măsurile de îndrumare a ţărănimii pentru o mai bună cultivare, astfel ca de pe aceeaşi suprafaţă ce o posedau să reuşească obţinerea unor recolte care să le asigure o viaţă mai bună. **Nu era vorba însă de nici o împroprietărire.** Guvernul şi îndeosebi forţele statale se ocupau de procesele intentate ţăranilor participanţi la Răscoală, fie că au provocat daune, fie că au fost capi ai maselor. Acestea au avut o mare amploare şi au provocat alte suferinţe nefericiţilor răsculaţi. Ei bine, atunci nu era o televiziune, care să facă seriale filmate cu aceste fapte; rămânând un gol în istoria vizuală. De aceea, nici istoricii de mai târziu nu au tratat adânc această problemă, iar astăzi chiar nu mai are nimeni o asemenea preocupare. Oricum nu s-ar crede că regalitatea şi bunii noştri moşieri erau capabili de aşa ceva, încât, rămâne totuşi o rană deschisă. Generaţiile ce vin este bine să ştie de ce au existat răscoale şi greve, şi ce viaţă aveau unii şi alţii.

Văzând scopul invocat mai sus, guvernul a dat „liber", cu unele susţineri, chiar activităţii Centralei Băncilor Populare şi Obştiilor Săteşti, Casei Rurale (opera lui P. S. Aurelian aprobată în Cameră la 1897) şi Domeniilor Coroanei, formate din „donaţii în folosinţă" pentru Casa Regală, care în timp s-au transformat în proprietăţi de drept, fiind apoi reîmproprietărite după anul 1996, când au venit la guvernare PNL şi PNŢ. Actul în sine al retrocedărilor a produs o mare dezordine şi o pagubă generală incomensurabilă poporului român.

‹‹Pentru o bună reuşită a Reformei s-au înfiinţat posturi de agronomi regionali, prin deciziile ministeriale nr. 4497/1 mai 1917 şi nr. 18408 din 4 decembrie 1917. Fiind război inginerii erau mobilizaţi „pe loc", iar de aici s-au pus bazele de organizare tehnică agricolă în judeţe.

Decretele-lege pentru expropriere şi împroprietărire ce urmau a se aplica în Vechiul Regat şi în Provinciile alipite, au cerut ca personalul agricol să fie pus efectiv în slujba acestei reforme. De aceea, consilieratele agricole judeţene, cu întreg personalul, au fost trecute prin Decizia ministerului nr. 8818 din 21 august 1919, la Casa Centrală a Cooperaţiei şi împroprietăririi, însărcinată cu efectuarea reformei agrare.›› **(2)**

1. Obştile săteşti.

În perioada descrisă, Dr. Gh. Ionescu-Şişeşti era director al Centralei Obştilor Săteşti, iar ca politică a guvernului şi a „Casei Centrale a Cooperaţiei", condusă de ilustrul agronom Gheorghe Cipăianu, se urmărea intensificarea înfiinţării „acestora" odată cu împroprietărirea. În această acţiune dificilă, s-a născocit ideea că «obştile ar fi o piedică la împroprietărirea individuală»». Dr. Ionescu-Şişeşti a dat un răspuns clar acestei probleme, explicând opinia sa, adoptată de guvern şi de Casa Centrală a Cooperaţiei. Un scurt articol, intitulat „Obştile săteşti", publicat în ziarul „Dacia" şi în revista Viaţa Agricolă (1920/pp. 214-216) lămurea această chestiune spinoasă, dar şi alte aspecte legate de împroprietărire şi obşti.

Principala explicaţie ne spune că «În opinia publică se face o confuziune, când se vorbeşte despre obştile de împroprietărire, care sunt socotite de unii, ca exploatând acestea terenul expropriat. În realitate, pământul expropriat s-a destinat unei obşti, dar exploatarea se face individual, pe loturi proprii de fiecare sătean (care se afla în posesia recoltei)». Autorul mai precizează că procedeul a permis «exproprierea şi punerea în posesie mai repede şi în mod ordonat, permiţând lucrarea pământului şi plata arendei». Prin obşti s-au făcut primele colonizări (în Dobrogea). Cu ajutorul Centralei lor din Casa Centrală a Cooperaţiei, obştile au putut organiza agricultura chiar şi în regiunile cele mai încercate. Credite de mai multe milioane li s-au pus la dispoziţie pentru procurarea de vite şi unelte. Li s-au procurat seminţe şi producători; s-a organizat vânzarea în comun.

Autorul mai precizează că stabilirea ordinii de preferinţă în acordarea individuală a pământului să emane mai mult de la sătenii înşişi. Analiza integrală făcută de Dr. Şişeşti în

Scanned with OKEN Scanner

acest articol scurt, arată aserțiunea, devotamentul său pentru înfăptuirea acestei dificile sarcini și tocmai aceste rațiuni l-au determinat să rămână în postul de director doi ani și șase luni, având o contribuție cu totul remarcabilă.

Acest material scurt publicat de autor, are o densitate de informație cu explicații clare și o capacitate de lămurire a situației, care îi conferă dreptul deplin la un loc cu istoria publicisticii. El prezintă un crâmpei din istoria agriculturii și din istoria poporului nostru, cu deplină competență și corectitudine. Iată această scurtă lămurire asupra obștilor sătești din perioada „Reformei de împroprietărire" a țăranilor, după „Primul război mondial".

Obștiile sătești (Viața agricolă, pp. 214-216)

„Obștiile au fost lăudate zece ani de toți cei ce se preocupau de problema noastră agrară. Azi mulți și-au schimbat părerile și unii privesc obștiile ca o piedică la împroprietărirea individuală – o eroare fundamentală, provenită din lipsă de orientare în aceste chestiuni.

Împroprietărirea individuală trebuie să se facă cât mai repede. Pentru aceasta trebuie să avem legea de împroprietărire. În primul rând trebuie statornicită pe cale legală ordinea de preferință și mărimea lotului spre a se ști *cât* se dă și *cui* se dă.

În opinia publică se face o confuziune, când se vorbește de obștiile de împroprietărire care sunt socotite de unii ca exploatând ele terenul expropriat. În realitate pământul expropriat s-a destinat unei obștii, dar exploatarea se face individual, pe loturi proprii de fiecare sătean.

Aceste obștii au îndeplinit un rol important. Datorită lor exproprierea și punerea ei în posesie s'a făcut repede și în mod ordonat. Arenzile s'au vărsat și plătit în cea mai mare parte. Din pământul expropriat a rămas nelucrat o suprafață procentual mai mică decât suprafața nelucrată din restul pământului cultivabil al țărei. Tot prin obștii s-au putut face primele colonizări.

Cu ajutorul centralei lor din Casa Centrală a Cooperației și Împroprietărirei, obștiile au putut organiza agricultura chiar în regiunile cele mai încercate. Credite de mai multe milioane li s'au pus la dispoziție pentru procurare de semințe, vite, și unelte. Li s-au procurat semințe și reproductori. S-a organizat vânzarea în comun.

Au fost ajutate în litigiile cu proprietarii, în cele referitoare la clasarea pământului și în sutele de procese ce au intervenit între ele și proprietari.

În zece din cele mai importante județe ale țării s-au organizat în mod liber Uniuni ale obștiilor, menite a fi adevărate sindicate ale micilor agricultori.

Obștei de împroprietărire îi va reveni o sarcină importantă în distribuirea definitivă a pământului și în stabilirea ordinei de preferință care trebuie să fie o lucrare ce trebuie să emane mai mult, de la sătenii înșiși.

Chiar dacă aceste obștii ar fi lichidate odată cu punerea în posesie definitivă a sătenilor, Centrala Obștiilor Sătești și a Exploatărilor Agricole e menită a ocroti și supraveghea un număr însemnat de obștii de arendare, care țin cu arendă pământuri neexpropriate cum și obștiile de cumpărare actuale și cele ce s-ar mai întemeia. Tot acestei Centrale îi incumbă după lege toate măsurile de luat pentru îmbunătățirea micei culturi țărănești.

Judecata obiectivă, științifică, ne duce la concluzia că odată cu împroprietărirea, obștiile vor trebui nu desființate ci transformate în cooperative agricole. Aceste cooperative vor îngriji de procurarea creditului, de exploatarea mașinilor mari: autopluguri treerătoare, secerătoare, etc. vor avea grija de a pune la îndemâna sătenilor reproductori, de a organiza vânzarea în comun, de a industrializa unele produse, de a aplica bunele metode agricole.

A lăsa pe săteni într-un individualism amorf și dezorganizat ar însemna să nu înțelegem cele mai poruncitoare necesități ale vremii de azi. Producția va scădea în acest regim individualist și proprietarii mari vor avea atunci dreptul să arate că micșorarea marii proprietăți a fost păgubitoare țării. O aprovizionare regulată a orașelor, o organizare a exportului nu va mai fi cu putință în acel regim individualist. Numai cooperația va putea intensifica agricultura; va face posibilă realizarea avantajelor din mare cultură și va putea garanta vărsarea regulată a anuităților.

Azi activitatea economică se înțelege ca o funcțiune socială și societatea e în drept a se interesa ce se face cu cel mai important mijloc de producție și a impune ca patrimoniul ce intră în proprietatea țăranilor să se valorifice la maximum spre binele tuturor.

Este în interesul nefăgăduit al sătenilor ca ei să nu fie părăsiți îndată ce-și vor fi primit loturile individuale. O politică agrară luminată și stăruitoare trebuie să-i ocrotească încă vreo câteva decenii.

Se știe că reforma de la 64 nu a dat maximum de roade binefăcătoare, tocmai din pricină că îndată după ce li s'a defalcat pământul, statul nu s'a mai ocupat de săteni.

Consecința a fost: o împărțire defectuoasă a pământului, cu nesfârșitele procese ce au fost provocate de acest lucru; intrarea din nou a sătenilor în dependență de marea exploatare a proprietarului sau arendașului; conflicte sociale; întronarea cămătăriei și greutatea încasării ratelor, care s-a sfârșit cu renunțarea statului la sumele ce mai erau de plătit.

Prevedem aceleași consecințe grave, dacă vom întrerupe opera de ocrotire și îndrumare odată cu darea în proprietate a lotului și apariția unei crize agrare și agricole în primii zece ani după reformă.

Basarabia care a început prin individualismul agrar consecvent revoluției, e acum în situația de a nu avea nici măcar o statistică a terenului expropriat, iar proprietarii sunt ruinați prin neplata ratelor ori arenzei. De abia acum se încearcă acolo organizarea țărănimii folosindu-se experiența cooperatistă de la noi .

Toate aceste considerațiuni de ordin efectiv trebuie să ne călăuzească în judecarea unei așa de arzătoare chestiuni de actualitate. Trebuie să învățăm a porni de la judecarea situației de fapt, dela cercetarea științifică a rezultatelor unui sistem, dela nevoile reale și adânci care impun ori condamnă o concepție economico-socială și nu de la sentimente.

Căci dacă e vorba de sentimente, se știe că sătenii se împotrivesc, de pildă obligativității învățământului primar. E această împotrivire un argument pentru a desființa obligativitatea? **(3)**

Concluzii. Prin activitatea sa în fruntea „Direcției obștiilor sătești", Dr. Ionescu-Șișești a avut o contribuție cu totul remarcabilă la înfăptuirea «Reformei agrare» în primii ani,

Scanned with OKEN Scanner

prin stabilirea unor principii economice şi politico-sociale, care să fie aşezate la baza întregii activităţi. Treptat însă, ajutorul de stat către obşti s-a redus; înfiinţarea obştiilor aproape sub toate formele a scăzut în intensitate, iar ţăranii s-au îndreptat spre individualism. Astfel au început lucrurile să se deterioreze în perioada 1926-1935, când C. Garoflid a ajuns prim ministru, sau ministru al agriculturii, fiind puţin ataşat de interesele directe ale ţărănimii cu mică proprietate, sub 5 ha. Ei deţineau totuşi 4 mil ha teren arabil, care reprezenta 25,8% din totalul suprafeţei de 12.850.000 ha pe care le poseda România, după Marea Unire. În acest caz trebuie să menţionăm că sursele bibliografice oferă date diferite, nu s-a ştiut niciodată cu rigurozitate mărimea suprafeţei terenului arabil şi al terenului agricol, în general, până în anul 1940. Dar, continuăm cu ideea de mai sus, arătând că acea suprafaţă de 4 mil ha revenea la aproape 75% din populaţia ţării, fapt care sub nici o explicaţie savantă nu se putea neglija. C. Garoflid şi regimul politic pe care îl reprezenta, au avut unele rezultate pozitive în mandatele prestate, dar numai cu gândul la marea proprietate şi la cea mijlocie.

După anul 1935 obştiile sătesti, în special, dar şi cele arendare, au decăzut, astfel că înainte de ultimul război mondial (1939-1945), mai exista un număr neînsemnat. Fenomenul a adus după sine şi dezinteresul ţăranului pentru cooperaţie în general, iar între cauzele decăderii generale a agriculturii ţărăneşti a apărut divizarea parcelelor pentru moştenitori, dispariţia aproape totală a interesului pentru obşte, iar scopurile sale, se transferau spre individ. Ţăranul vedea numai interesul familiei personale. Chiar în timpul ultimelor mandate de ministru avute de Dr. G. Ionescu-Şişeşti, cooperaţia agricolă căzuse în uitare şi inactivitate.

Aici se poate menţiona că principiul aplicării cooperaţiei aşa cum a fost prevăzut de Dr. G. Ionescu-Şişeşti, trebuia intens susţinut de toate guvernele, după anul 1920, chiar până în anii războiului, încât s-ar fi obţinut rezultate încurajatoare pentru ţărani. Poate că ar fi înţeles colectivizarea forţată ca o dramă mai suportabilă. Dar, nu a fost aşa, a fost mai mult decât o dramă. Deposedarea totală de pământ şi obligaţia de a efectua «zile de muncă» anual, primind numai 6% din recoltă după anul 1984, le-a făcut o viaţă insuportabilă. Acesta a fost motivul comportamentului lor, după anul 1990. Apoi, pur şi simplu nu s-au gândit cum vor lucra pământul şi cum vor valorifica recolta; toţi au vrut pământ. A fost o eroare imensă, dar în baza tratamentului de sclavi ai «zilelor de muncă» suportat, nimeni nu a avut curajul să explice necesitatea păstrării marilor parcele comasate, fiecare să fie proprietarul suprafeţei care i-a fost răpită la Colectivizare. Pe de altă parte invocăm, o cauză principală: un guvern cu persoane nepregătite, fără prea multă minte şi dominate de o frică totală în asumarea răspunderilor pentru fapte ce necesitau curaj.

2. Cooperaţia agricolă în România[24]

În primele decenii ale secolului trecut cooperaţia în agricultură era interesantă mai ales în ţările balcanice şi în unele central europene. La fel, ca şi pentru alte probleme care erau importante, în acest caz s-a ţinut un „congres internaţional". A fost „Al III-lea Congres Internaţional de Agricultură de la Paris" în luna mai 1923, la care a fost delegat Dr. Ionescu-Şişeşti, în delegaţia României, în baza personalităţii sale recunoscute şi a funcţiei ce o avea ca Director General al Agriculturii, în special pentru „îndrumări agricole".

Prezenţa sa la acest congres, şi la multe altele, urmărea să informeze reprezentanţii lumii, sau ai Europei, după caz, despre starea subiectului dezbătut în congres, în ţara noastră, dar şi pentru a arăta că România este reprezentată de personalităţi respectabile şi pertinente în domeniu. Timp de două decenii, Dr. Ionescu-Şişeşti nu a lipsit din delegaţiile ţării noastre, iar în majoritatea cazurilor, a expus în şedinţe materialele care priveau România. Să reţinem că Dr. Ionescu-Şişeşti vorbea franceza, germana şi engleza, într-o oarecare măsură. După 1945, situaţia s-a schimbat.

Impresia foarte favorabilă ce o lăsa pentru organizatori şi participanţi l-au făcut cunoscut, şi recunoscut ca o personalitate de înaltă valoare, aşa cum s-a constatat în Cehoslovacia, unde la scurt timp după participarea la un congres, a fost primit membru corespondent al Academiei Agricole .

Lucrarea ţinută la congresul de la Paris, ce viza cooperaţia în agricultură, a fost o elaborare extinsă şi cu o mare densitate de informaţie, fiind în măsură să prezinte o situaţie clară asupra aspectelor de succes, cât şi despre dificultăţile avute. Ea a fost expusă în cinci capitole, pe zece pagini, având două fraze introductive. În unele privinţe, mai puţin extinsă, ar putea fi un model şi în zilele noastre.

În introducere se preciza scurt, că: «Noi am parcurs în România, în materie în materie de cooperare, o evoluţie particulară, ce poate fi interesantă pentru dumneavoastră. Eu voi încerca să vă dau un scurt tablou al acestei evoluţii, făcând o introducere istorică, apoi tratând legătura între cooperaţie şi reforma agrară, şi în fine, dezvoltarea diferitelor categorii de cooperative».

În capitolul I intitulat: **„Origine, dezvoltarea până în anul 1919, a cooperativelor de credit, de arendare şi de producţie"**, autorul spunea că: «În România, cooperaţia în agricultură există de vreo 30 ani (1923) şi are tendinţa de a ameliora situaţia economică foarte precară a ţăranilor, provocată de dezechilibrul în repartiţia pământului». **(4)**

Autorul arată apoi că «tendinţa ţăranilor de a se consolida economic a fost susţinută de un vechi ministru al Instrucţiunii, care a făcut din preoţi şi învăţătorii rurali veritabili pionieri ai dezvoltării cooperatiste».

---

[24] După originalul în limba franceză: „La Coopération agricole en Roumanie", 1925

Scanned with OKEN Scanner

Dr. Ionescu-Şişeşti continuă: la început „cooperaţia" a funcţionat în domeniul creditului. Autorul arată apoi, că prima societate cooperativă s-a înfiinţat în România în anul 1891, iar în 1902 erau 700 de cooperative. În anul 1903 s-a votat „Lega Băncilor Populare Sătești".

Raportul întocmit de Dr. Ionescu-Şişeşti arăta că în România în anul 1902 existau 720 cooperative cu un capital de 4.250.000 lei şi s-a ajuns în anul 1919 la 3114 cooperative, care aveau un capital de 243.863.256 lei, în cooperativele de credit, numite şi „Bănci populare".

Ajungând la Cooperativele de arendare, le considera de succes. Ele s-au creat pentru ţăranii care duceau lipsă de bani şi teren. În anul 1906, străinii au înlocuit proprietarii prin cumpărarea unor întinde suprafeţe de teren. Ţăranii s-au grupat în asociaţii de arendare. În acest scop s-a emis o lege în 1904, revizuită în anul 1910.

Studiul se referă şi la aspecte concrete, cum ar fi „solidaritatea responsabilă a cooperativelor pentru obligaţiile lor; alcătuirea direcţiei cooperativei din trei persoane alese: jurist, administrator, director". Asociaţiile-cooperative erau sprijinite financiar de la „Băncile populare" mai rar, de la „Casa Centrală a Cooperaţiei". După opinia autorului, aceste cooperative au luat o formă specifică şi caracteristică pentru cooperaţia românească. **(5)**

Tot ca un fapt specific, se arată că în „cooperativă" fiecare membru îşi cultivă individual parcela atribuită. Asociaţia procură seminţe, de cea mai bună calitate, reproducători animali, impune asolamentul şi adesea organizează vânzarea în comun.

Tehnica agricolă, proprietate comună a asociaţiei se află sub administraţia directorului, care de regulă este agronom.

În anul 1908 existau 172 cooperative agricole cu suprafaţă de 133.227 ha, iar în 1918 - 496 cooperative care posedau 406.664 ha. Reţinem că erau organizate de ţărani aproape lipsiţi de pământ. Conform legii din 1909 terenul din „Domeniile statului şi instituţiilor particulare" trebuia atribuit pentru exploatare, în arendă, cooperativelor săteşti.

Acestea erau cooperativele agricole care funcţionau cu 100 de ani în urmă, dar care n-au rezistat în timp, fiind sabotate de moşieri şi nesprijinite de stat. Acum (2017), alte generaţii de ţărani nu doresc să adere la acest sistem de lucru, având aceleaşi suprafeţe mici de teren pe care mulţi le exploatează cu mari dificultăţi şi eforturi fizice, adesea epuizante.

Dr. Ionescu-Şişeşti, spunea apoi că, ţăranii s-au întărit în cooperaţie şi au trecut la „cooperative de cumpărare" a unor suprafeţe, domenii, ajutaţi de „Băncile Populare" sau „Casa Centrală". **(6)** Exploatarea terenurilor acestora se făcea la fel ca şi în cazul celor arendate.

Alte categorii de cooperative pentru producţie şi de consum, existente în această epocă, s-au dezvoltat moderat, nefiind atât de urgente, atât de necesare ca „băncile de credit" sau de cumpărare a pământului. Între acestea, autorul aminteşte despre „cooperativele de consum" şi „cooperativele pentru exploatarea pădurilor", care nu s-au dezvoltat mult. În 1910 erau 454, iar în 1919 - 755 în domeniul forestier.

În acest subiect, autorul mai introduce o frază informativă importantă, care spune: **„Eu reamintesc că se agită în România adevăraţii latifundiari, şi relaţiile între proprietari şi ţărani, păstrează în unele cazuri caracter de semiservitute"**. (1923) **(7)**

Capitolul II prezintă: **Relaţiile între „Reforma agrară" şi Cooperaţie. Cooperativele de arendare şi cumpărare (de pământ).**

Autorul aminteşte în primul rând despre legea, care atribuia realizarea efectivă a „Reformei" către „Casa Centrală a Cooperaţiei şi reformei agrare", prezentând toate serviciile organizate în această instituţie.

Relaţia între Reforma agrară şi cooperaţie o justifică în primul rând prin faptul că permitea cultivarea a 2 mil ha chiar în primul an de Reformă, când se transfera proprietatea pentru că terenul rămânea în parcele mari lucrate în cooperativă. Astfel în anul 1919 s-au constituit 2300 cooperative care au asigurat exploatarea unei suprafeţe de 2.135.414 ha.

Apoi Dr. Ionescu-Şişeşti spune: **‹‹Azi, reforma agrară este aproape terminată, toate cele 2300 asociaţii de arendare sunt în curs de lichidare. În acelaşi timp în cooperativele de arendare şi cumpărare rămase în unele regiuni, ţăranii deveniţi proprietari, asociaţi în cooperative agricole, la care le permit condiţiile şi valoarea terenului, îşi asigură achiziţii de maşini, utilaje, seminţe, şi îşi organizează vânzarea la comun››.**

Cu toate cele arătate până aici, raportorul arăta că în luna februarie 1923 existau numai 358 cooperative, astfel că adversarii lor au reuşit să aservească ţărănimea nefericitului dicton „pământul meu", care l-a condus spre izolare, individualism şi stagnare, gata de a servi din nou pe moşie, cel puţin o parte dintre ei.

Capitolul III. Dezvoltarea, începând din anul 1919 şi situaţia actuală a cooperativelor de credit.

Printr-o informare scurtă, bogată în date, autorul lămureşte subiectul tratat. În anul 1921 situaţia băncilor populare era reprezentată de 3211 unităţi, 705150 membri, cu un capital vărsat de 348.062.894 lei. Din totalul membrilor, 639.406 erau ţărani; un procent ridicat ce arată nivelul de necesităţi şi nivelul de înţelegere a ţăranilor cu privire la importanţa acestor bănci. Asemenea „bănci" au funcţionat şi în perioada socialismului, aproape în jumătate din comunele unui judeţ, acum nu mai există (2016).

Aceste bănci populare (de credit), în afara Centralei uniunii lor, sunt federalizate în departamente, sau regiuni numite „federale". Există 46 raioane unite în „federale", cu un capital social de 18.922.018 lei, cu 35.521.102 lei depozit pentru împrumut şi un bilanţ total de 306.044.836 lei. **(8)**

Scanned with OKEN Scanner

După Unirea de la 1918 cu alte provincii românești, mișcarea cooperativelor din aceste provincii s-a raliat grăbit cooperației din patria mamă. Autorul menționează în acest sens că în Transilvania erau 125 „bănci populare", 622 „case de credite", asociate la bănci din Ungaria și Austria.

În Basarabia existau 362 asociații de credit; astfel în România existau în 1921 – 4420 cooperative de credit: în Regat 3211, Transilvania 907, iar în Basarabia 362. O lege de unificare a acestor cooperative se afla în Parlament (1923).

Autorul a dat informații și asupra personalului pentru activitatea din bănci și cooperative. Astfel în anul 1922 existau 577 elevi, iar din anul 1920 în București funcționa Academia de Studii Economice, pe care o absolviseră deja 40 de studenți, la care mai adăugăm cei 80 actuali.

Putem constata simplu din această expunere, numărul nesemnificativ de elevi și studenți care puteau servi atunci nevoile țării. Chiar la Reforma învățământului din anul 1948, domeniul economic nu a primit importanța pe care urma să o aibă mai târziu. Atunci, în mentalitatea românului cuvântul economie era ceva aproape de străin; el voia să producă mult. Târziu și-a dat seama că banii mulți se fac dacă ai și pregătire economică.

Capitolul IV. Dezvoltarea cooperativelor de producție, aprovizionare și consum de la 1919, până în prezent (1923)

Chiar din prima frază, Dr. Ionescu-Șișești spunea: «"Cooperativele de producție și de consum au avut o dezvoltare la fel de remarcabilă". Ele au avut Centrala independentă din anul 1919, și datorită mai ales schimbărilor economice la țară, numărul lor a crescut considerabil.»

Ca urmare, în anul 1922 existau 2779 cooperative cu 162.026 membri, posesori ai unui capital subscris de 61.983.587 lei și a unui capital circulant de 28.239.673 lei. Autorul prezintă această situație, pe care am dat-o centralizat, pe domeniile în care funcționau cooperativele respective. Iată: Cooperative de aprovizionare și vânzare , de exploatare a pădurilor, de vânzare în comun, de patiserie, de morărit, de mașini agricole, de lăptărie, de exploatări miniere, pescărie, diverse.

Această mare varietate de ocupații, din acel timp, începea la nivelul țării cu un număr foarte mic de unități și personal. Ei bine, concurența interbelică, dominată de străini cu interese proprii, a împiedicat înmulțirea lor. Falimentul era frecvent, iar oamenii intrau în sărăcie.

Autorul prezintă și unele explicații asupra organizării și funcționării câtorva dintre cooperative, care începeau să formeze „centrale", „federale"; unele posedau chiar fabrici, dar totul era atât de redus la scară națională încât contau puțin în economia României. Pentru confirmare reproducem, după autor, exportul cooperativelor de cereale, redat în vagoane (10t = un vagon) către: Franța – 12.000, Suedia – 15.000; și 14.000 alte cereale.

În acei ani funcționau afacerile traderilor străini, care cumpărau ca și astăzi de la persoane private, cu prețuri negociate, care desigur erau la fel de nefavorabile ca acestea din zilele noastre.

Concluzia: prezentată de Dr. Ionescu-Șișești este optimistă, modestă și foarte judicios elaborată, fiind conștient că prezintă un început, după care putea urma o dezvoltare. Din nefericire n-a fost așa, cooperația în România s-a dezvoltat slab până la finele ultimului război mondial. S-a dezvoltat mult în timpul socialismului, dar membrii cooperatori nu au primit niciodată o răsplată echitabilă pentru munca lor. Azi cooperația este în formare lentă necondusă de un interes general.

Nu vom reproduce concluzia autorului, în care se repetă o parte din ideile materialului prezentat. Este însă cazul să subliniem demnitatea sa prin corectitudinea datelor din text, modul decent de prezentare a unei stări incipiente, dar și redarea materialului într-o limbă corectă. Am avut fericirea să-l văd pe savant mai târziu (1960) și cred că a impus prin ținută și competență; reușea cu bine, în aceste situații, întotdeauna. Din nefericire repet, repet, românul nu a dovedit niciodată înclinație pentru cooperație. A avut mult de pierdut din acest motiv. Adversarii claselor de jos, de altădată, au făcut tot posibilul ca oamenii să nu se unească; deveneau un pericol.

Raportul prezentat de Dr. Ionescu-Șișești se încheia cu această frază: ‹‹**Noi credem că grație educației micului cultivator și grație cooperației, producția agricolă în România va crește notabil în raport cu producția anterioară și că țăranii vor deveni proprietari și organizați în cooperative, vor asigura progresul țării, pentru care condițiile sunt realizate acum**››.

Reforma agrară din 1918 – 1922 și G. Ionescu-Șișești

Preambul. Ne amintim că Dr. Ionescu-Șișești a fost invitat să ocupe postul de Director general al „Casei centrale a obștiilor sătești", la 1 ianuarie 1919, tocmai în legătură cu nevoia participării la înfăptuirea „Reformei agrare", care era atribuită lui G. Cipăianu, Directorul general al „Casei Centrale a Cooperației", instituită cu această sarcină. Preocupat fiind în mod deosebit de necesitatea efectuării corecte și în timp scurt a „Reformei", a prestat o activitate de mare importanță prin transmiterea ideilor sale în plan superior și spre aplicarea lor în teren. Se urmărea scopul de a continua cultivarea terenului fără dificultățile legate de proprietate, pentru a obține producția agricolă atât de necesară economiei și traiului celor mulți. Apoi era conștient că participă la un eveniment istoric și politic crucial pentru soarta întregului popor. Adăugând și dorința sa constantă de a contribui cât se poate de corect și de eficient la realizarea acestui obiectiv, vom constata că a adus importante servicii națiunii prin

Scanned with OKEN Scanner

opera la care a participat.

Trebuie să repetăm pentru generațiile ce vor veni, că „Reforma agrară" din 1918, a fost o promisiune a Regelui Ferdinand I către țărani, în timpul „Primului Război Mondial" (1917), când înfrângerea ar fi însemnat dispariția țării de pe harta mondială. Erau dușmani atât de înverșunați împotriva României, încât se dorea dispariția ei, iar regele era conștient de acest fapt. Deci, ceea ce nu s-a înfăptuit în anul 1907 la Răscoala țăranilor, chiar dacă au fost mii de victime și urmași torturați, închiși, judecați și deposedați de ultimul cearșaf, regele a promis. Era alt rege, astfel că «Decretul lege de expropriere» în Vechiul Regat a fost promulgat și comunicat în Monitorul Oficial din 16 decembrie 1918, când abia se opriseră tunurile.

3. Primele rezultate ale aplicării reformei agrare.

În ziua de 29 decembrie 1919, Dr. Ionescu-Șișești prezenta o „comunicare" la „Asociația pentru studiul și reforma socială", sub titlul: „**Primele rezultate ale aplicării decretelor-legi de expropriere în Vechiul Regat și ținuturile alipite**".

Prin această comunicare erau explicate etapele și modul de lucru: în prima etapă „alegând și determinând în trăsături generale, operațiunile exproprierii", iar în a doua etapă „alegerea și determinarea definitivă a părților expropriate prin lucrările Comisiunilor județene, ca instanțe de fond; cum și culegerea datelor necesare în vederea fixării prețului de către Comisiile Regionale". Hotărârile neapelate ale acestor comisiuni rămâneau definitive. **(9)**

Rezultatele obținute arată că în primul an s-au expropriat 3809 moșii; 25 absenteiști, 63 străini, 742 instituții de mână moartă, de la stat 225 moșii. Un număr total de 4864 moșii, cu o suprafață de 2.187.814 ha expropriată.

Este interesant să menționăm că din suprafața totală expropriată, „obștile sătești de țărani" au acordat proprietarilor expropriați 612.303 ha pentru a le cultiva, și numai 1.575.511 ha au rămas a fi cultivate de săteni, din lipsă de utilaje agricole. **(10)**

Exploatarea s-a făcut individual, însă sub formă de obști și comitet (de conducere), rezultând 2212 obști și 237 comitete în Vechiul Regat. „Comunicarea" ne spune că: «Obștile s-au dovedit a fi pentru perioade interimare un instrument admirabil, atât pentru gospodăria țărănească a soților, cât și pentru administrațiunea de stat. Numai având aceste organizațiuni cooperatiste la îndemână, s-a putut lua în cultură suprafața exploatată anul acesta și s-a putut încasa arenda în mod regulat».

Autorul s-a referit apoi la trecerea efectivă a suprafețelor expropriate în folosința sătenilor, pe anul 1920, indicând măsurile ce trebuiau luate pentru a reuși. Reținem câteva acțiuni ce par azi originale, dar și dificile, iată:

1. Aprovizionarea sătenilor cu vite de muncă și utilaje.
2. Deplasarea populației din regiuni suprapopulate în regiuni puțin populate, adică, colonizarea, precizând că «este cu totul greșită ideea că populația noastră nu acceptă colonizarea... socotim colonizarea ca o necesitate de ordin economic, social și național». Dr. G. Ionescu-Șișești a contribuit semnificativ la actul de colonizare a zonelor nepopulate.

În continuare, comunicarea s-a referit la respectarea legii de expropriere, la instrumente de măsurătoare, pregătirea personalului de specialitate, structura comisiilor tehnico-economice compuse din agronomi, despre care spunea: «**Aceste lucrări constituie scheletul viitoarei proprietăți parcelare (proprietate cu suprafață unică). Ele sunt conduse de agronomi județeni, cu care s-au făcut studii speciale pentru aceste lucrări**».

După toate cele amintite mai sus, autorul spunea cum trebuie realizate, iar în final, propunea ca sătenii împroprietăriți să nu mai plătească arendă, ci numai anuitate (o sumă mai mică cu scop de răscumpărare, plătită anual), cu preferință sătenilor în grup, pentru o anumită suprafață de teren. Încheierea a fost destinată situației împroprietăririi din Basarabia, Ardeal și Bucovina.

Acest material era elaborat cu scopul de a face înțeleasă acțiunea de împroprietărire, din suprafețele expropriate din mai multe surse de proprietate, baza fiind constituită din moșii întinse, care scăpaseră de prevederile „Legii Casei Rurale", emisă inițial de P. S. Aurelian; prin eludare, dar și alte mari încălcări ale legii.

4. Reforma agrară în România

Preambul

Reforma agrară în România a fost publicată ca studiu, în broșură pe 33 de pagini în anul 1920, adresându-se, prin cele scrise, persoanelor care au parcurs temeinic cursurile unei școli importante, capabili să înțeleagă în ce lume trăiesc și ce rol joacă, în acest teatru mondial, oamenii bogați, cei săraci, țările puternice și cele slabe. Aceasta ar fi o concluzie cu totul generală, care rezultă din „Introducere", în care analizează consecințele „Războiului I mondial" și importanța țărănimii. Conținutul expus este dominat de necesitatea ideii de a munci și indirect, sfatul către populație ca după acel război să nu pretindă bunăstare, de unde nu era. Cam așa cum s-a repetat după criza din 2008, până azi (2016), în toate țările afectate.

Dr. Șișești mai remarcă un fapt, greu reperat cu ocazia acestei crize moderne; anume că statele care au o țărănime numeroasă și puternică își pot reveni mai repede din criză decât cele industrializate cu populație muncitorească. El spunea: «lucrând pentru sine, în plină natură, țăranul n-a considerat niciodată lucrul său ca o constrângere sau ca o durere, ci ca o binecuvântare». **(11)** Ei bine! în toată criza aceasta, țăranul harnic și deștept n-a fost afectat

Scanned with OKEN Scanner

atât de mult ca restul populației. Dar, țăranul sau micul meseriaș trebuie ajutați și trebuie să fie conduși cu înțelepciune; în vremuri grele, el este cooperant și înțelegător. Numai când cuțitul îi ajunge la os se răzvrătește, așa cum am văzut mișcările demonstrative ale crescătorilor de animale din ultimii ani (2013-2016). Pentru ei este aproape inevitabilă buna organizare în cooperative.

Lucrarea mai prezintă nuanțe de analiză economică, social-politică și filosofică, de nivel superior. Găsim deosebit de important să reproducem acest studiu de mici dimensiuni (introducerea), care reprezintă capacitatea înaltă de percepere a stărilor din economie, societate și politică, a autorului. Gândind la aceasta, am mai întâlnit lucrări de același nivel la P. S. Aurelian, la N. Cornăteanu, Mladenatz.

Introducere. Consecințele războiului și importanța țărănimii (12)

Războiul a avut o înrâurire de cutremur asupra economiei mondiale. Distrugeri de vechi așezări, alunecări, scufundări și noui eșiri la suprafață, acestea sunt urmările cutremurelor fizice. Analoage sunt prefacerile adânci provocate de război în ordinea economică și socială.

Întâiu o distrugere în proporții uriașe a bunurilor pe care munca omenească veche și nouă le săvârșise. Această consumare enormă de muncă omenească acumulată, în scopul nimicirii adversarului, este fără exemplu în istoria omenirii. Și nu e vorba numai de ceeace se distruge într'o singură bătălie prin materilul de răsboiu care se consumă, ci trebuie adăugat încă și consumul intens al armatelor, în hrană, îmbrăcăminte, mijloace de construcție, mijloace de transport, animale, etc. Adăugați distrugerea radicală a regiunilor ce servesc drept câmpuri de luptă. Considerați apoi că milioanele de oameni cari luptă și distrug în felul arătat sunt sustrași dela producția obișnuită a bunurilor păcei și cei sustrași în felul acesta sunt cei mai productivi.

Deficitul acesta uriaș pe care omenirea îl are în bunuri e cauza primordială a crizelor și sbuciumărilor prin care trec acum toate popoarele, chiar cele ce n'au participat la răsboiu.

Deficitul acesta explică științificește scumpirea enormă a vieței în toate țările, cu toate urmările grave de ordin social și politic care decurg din această scumpete. Lumea salvată de chinurile răsboiului năzuește la confortul, la bună starea dinaintea cataclismului, cererea de bunuri e intensă și deficitul omenirei întregi uriaș.

Deficitul acesta explică de asemenea crizele financiare care se desemnează mai mult sau mai puțin acut în toate țările. Lipsa de valori reale cu care să se răsplătească munca și să se intensifice producția a dus în multe state la expediente financiare, emisiuni de bancnote cu mult peste acoperirea reală, împrumuturi extraordinare pentru nevoile curente, care trebuiau satisfăcute din impozite, condițiuni oneroase ale acestor împrumuturi, hârtie monetă cu curs forțat, etc.

Vindecarea omenirei, restabilirea echilibrului între consumație și producție și deci reașezarea vieței pe temeliile ei normale nu poate fi găsită decât în sporirea muncei și în economisirea a orice nu este indispensabil.

Neamurile care merg în fruntea omenirei, nu numai fiindcă văd în totdeauna soluția, dar mai ales, fiindcă au energia eroică de a o aplica, pășesc pe calea aceasta. Astfel Englezii iau măsuri de intensificarea producției, dar și de restrângerea cheltuelilor în administrațiile publice și în economia privată.

O astfel de politică economică întâmpină astăzi, ce-i drept, greutăți covârșitoare. Clasele muncitoare au dus greul răsboiului. Conștiința contribuțiunei lor de jertfă, pentru tot ceeace a fost în joc, a sporit solidaritatea lor de clasă și disciplina lor în luptă.

Revendicările lucrătorilor se văd astăzi îndeplinite în aproape toate țările, iar conferința păcei pentru prima oară în istoria omenirei se ocupă cu elaborarea unui statut al muncei. Adepții doctrinei socialiste se văd astăzi conducând destinele unor State mari și disciplinate cum e Germania. Lupta socială degenerată în răsboiu civil și anarhie frământă azi Rusia.

Asistăm astfel în toată lumea la o deplasare a puterii politice în favoarea clasei uvriere, și pe alocurea la conducerea efectivă a Statului după metode inspirate din doctrina socialistă.

În nerăbdarea lor de a se emancipa, lucrătorii au nesocotit însă nevoia omenirei de a se vindeca, de boala de care sufere. Politica economică de sporire a producției a făcut locul unei sterile politice de repartiție. Unde duce politica de repartiție exagerată până la comunism, fără intensificarea producției, dovedește Rusia de azi.

Împărtășirea la bunuri, sporirea enormă a salariilor n'ar fi avut nimic îngrijorător în sine, dacă ea n'ar fi venit concomitent cu scăderea importantă a orelor de muncă. Mai mult decât starea psihologică a lucrătorilor de pretutindeni ne face să credem că lucrul efectiv pe ora de muncă e azi mai mic decât înainte de răsboiu.

În loc deci să sporim producția asistăm astfel la o cauză permanentă de scăderea ei. Europa în special prezintă sub raportul acesta un aspect îngrijorător: alimentația insuficientă, oboseala răsboiului, propaganda nesăbuită și lipsită de idealism, a dus la ceeace Hoover denumea cu drept cuvânt „demoralizarea muncei".

Năzuințele clasei muncitoare de a trăi o viață mai îmbelșugată ca înainte de răsboiu, nu sunt cu toate astea întru nimic temperate. Astfel în loc de intensificarea la maximum a producției, asistăm azi „la demoralizarea muncei", în loc de cruțarea la extrem a tot ce nu ne este indispensabil, asistăm la năzuințe spre confort și risipă; în loc să se impună politica producției, vedem impunându-se politica de repartiție.

Principiul economic: „maximul de efect cu minimul de efort" a dobândit o aplicare primejdioasă pentru omenire. În conștiința obosită a omului trecut prin răsboiu stă înfiptă pretenția cu neputință de îndeplinit a maximului de bunuri cu minimum de muncă. În această stare psihologică trebue căutată și goana după o îmbogățire repede, ceeace numim curent „speculă", comerțul neonest.

Socialismul ne-a adus sub raportul acesta o mare decepție: „bucuria de a munci" de care vorbește Kautsky, n'o întâlnim nicăieri între uvrieri. Ci munca e privită azi de clasele lucrătoare istovite de răsboiu, agățate de o propagandă brutală și fără scrupule, ca o constrângere, ca o durere.

Cei ce văd zările mai depărtate ale evoluției sociale înțeleg prea bine că mântuirea stă numai în muncă, muncă sporită, muncă la care să consimți cu voioșie, muncă disciplinată.

Sub raportul acesta, se pare că Germania pregătește omenirei din nou o surpriză și că ea se va vindeca mai repede decât se crede de consecințele erorilor sale.

Statele cu o țărănime numeroasă și puternică se vor restabili economicește mai repede decât Statele

Scanned with OKEN Scanner

industriale frământate de curentele şi sbuciumările schiţate.

Muncind pentru sine în plină natură, ţăranul n'a considerat niciodată lucrul său ca o constrângere sau ca o durere, ci ca o binecuvântare.

Ziua de muncă de 8 ore e o necunoscută; aici se munceşte vara 14 şi 15 ore. Producând ca şi înainte de răsboiu şi cu puţină îndrumare, mai mult decât înainte de răsboiu, ţăranul are totuşi aceeaşi sobrietate. Ţărănimea aplică ea singură instinctiv, postulatul sporirii producţiei şi curateţii bunurilor.

Ei vor readuce societăţii îmbelşugarea, cu prisosul muncii loc vor începe însănătoşirea. Când se vor revărsa asupra societăţii bunuri în mare cantitate, problema repartiţiei se va rezolva fără nici o fricţiune.

Şi astfel se dovedeşte în zilele acestea grele, că micul întreprinzător ţăran, stăpân pe glia lui, poate singur mântui (salva) omenirea, iar socialismul agrar al lui Kautsky rămâne o utopie. Reforma agrară ce s-a făcut în favoarea ţăranilor, este o faptă economică şi politică de o covârşitoare importanţă, pentru că scoţându-i din condiţiunea de semisalariaţi, le-a dat putinţă să-şi încordeze puterile pentru maximum de muncă.

Comentariu. Prima idee analizată, autorul o expune asupra dezastrului economic pe care l-a produs războiul în plan mondial, deci şi în ţările care nu au participat direct; care aducea modificări profunde şi surprinzătoare. Autorul descrie efectele acţiunilor de război asupra bunurilor materiale acumulate în timp, cu mari eforturi umane, scoaterea temporară din folosul agriculturii a unor întinse suprafeţe de teren; sustragerea oamenilor, care luptă şi distrug, de la producerea bunurilor. Aceste efecte determină crize, un deficit, lipsa valorilor reale prin care să fie răsplătită munca. Este vorba despre deficitul care scumpeşte viaţa, cu efecte grave de ordin social şi politic, conduce la „emisiuni monetare" neacoperite valoric şi apoi la inflaţie.

Dr. Şişeşti ne readuce explicaţia marilor economişti din secolul al XIX lea, J. B. Say, David Ricardo, Adolphe Blanqui, Friedrich Jost, spunându-ne «Vindecarea omenirii, restabilirea echilibrului între consumaţie şi producţie, şi deci, reaşezarea vieţii pe temeliile ei normale nu poate fi găsită decât în sporirea muncii şi în economisirea a orice nu este indispensabil». Aici trebuie să mai amintim o condiţie, aceea ca patronatul, în lăcomia lui, să nu reţină plus valoarea pentru sine, în proporţii abuzive, astfel ca producătorul de bunuri să trăiască tot în lipsurile cronice de mai înainte. Altfel, s-a putut întâmpla, ca în Germania şi Rusia, după 1918, unde adepţii doctrinei socialiste au produs serioase probleme şi chiar schimbări sociale. K. Liebknecht, F. Lassalle, K. Marx şi Lenin au condus aceste evenimente consemnate în istorie.

În acelaşi subiect general Gh. Ionescu Şişeşti aminteşte despre efectele negative ale consumismului încurajat de guvernări, conform doctrinei socialiste. (n.aut.: aşa cum se observă la noi, cu sporirea exagerată de pensii, salarii şi venituri suplimentare, către grupuri care azi stăpânesc emiterea legilor în ţară, păstrând lipsurile grave în masa populaţiei (2016)).

Dar, «şi Socialismul (1920) ne-a adus sub raportul acesta o mare decepţie, bucuria de a munci, despre care vorbeşte Kautsky, n-o întâlnim nicăieri între uvrieri. Ci munca e privită azi de clasele lucrătoare istovite de război, ca o durere». **(11)** Cu referire la ţărani, autorul este mai optimist şi ne spune «Ei vor reda societăţii îmbelşugarea (înglobând şi manufactura de la sate); cu prisosul muncii lor va începe însănătoşirea. Când se vor revărsa asupra societăţii bunuri în mare cantitate, problema repartiţiei se va rezolva fără nicio fricţiune». Ei bine! În capitalism nu este chiar aşa; preţurile libere şi lăcomia, vor duce la infinit acest deziderat, bunăstarea.

Lucrătorii şi ţăranii

În „introducere" la lucrare, alături de „Consecinţele războiului şi importanţa ţărănimii", Dr. G. Ionescu-Şişeşti a analizat şi tema „**Lucrătorii şi ţăranii**", pe care a ţinut să o trateze sub aspect social, dar şi din punct de vedere al „interesului", adică, din punct de vedere politic, dar fără a le uni, în aspiraţii, a le raporta în „colaborare", etalând acea falsă idee a socialismului – „muncitori şi ţărani".

Conţinutul acestei teme, de asemenea este profund analizat, cu privire la organizarea activităţii acestor categorii sociale, condiţiile de muncă şi raporturile lor cu proprietatea şi cu statul, ajungând în final la nivelul de viaţă, la „gradul de fericire", cum se spunea atunci cu multă claritate. Întrebarea cea mare a vremii era: «cât de fericit e cetăţeanul în familia sa» **(13)**, şi cât timp? Subiectul este tratat la un nivel perceptibil în masa cititorilor cu un grad mediu de educaţie. Aici, chiar poate găsi interes, de aceea îl reproducem integral, pentru valoarea lui reprezentativă, pentru gândirea autorului şi calitatea sa situată la nivelul cerinţelor acelui timp.

Lucrătorii şi ţăranii

Dar problema trebue examinată nu numai din punctul de vedere general al societăţii, ci şi din punctul de vedere al interesului sau al fericirii categoriei sociale de care ne preocupăm.

E netăgăduit că omenirea se zbuciumă spre fericire, spre mulţumirea cât mai multora din corpul social. În epoca aceasta de mari şi dureroase experienţe umane se cuvine să ne întrebăm care e forma socială care chezăşueşte maximum de fericire?

În epocile mai vechi când munca era robită şi când libertatea era refuzată celor mulţi, nu putea fi vorba de fericire socială. Dar nici în statul tiraniei proletare, aşa cum au înţeles să-l realizeze Rusii şi Ungurii, societatea nu trăeşte cu mult mai bine decât într'un iad. Ideile cari au dus la o astfel de structură politică-economică amorfă, nu fac parte din mentalitatea europeană, ci ele reprezintă mai curând fanatismul mistic şi disolvant al infuziunei asiatice mai vechi şi mai nouă.

Din aceasta nu trebuie însă să tragem concluzia că omenirea se găsea într'o stare optimă înainte de

Scanned with OKEN Scanner

răsboiu şi că nu ne rămâne nimic altceva decât s'o readucem în vechile făgaşuri.

Fericirea era diferenţiată atunci ca şi clasele sociale, diferenţiere pe care spiritul vremei de azi o va menţine cât priveşte funcţiunile economice, dar nu o va menţine cât priveşte excepţiile şi privilegiile. **Nu ne interesează deci din punctul nostru de vedere fericirea claselor avute, nouilor privilegiaţi de după declaraţia drepturilor omului.**

Aceştia au trăit mai bine de un veac „organizând" munca celor mulţi şi trăgând pentru ei maximul de beneficii din această „organizare". Azi monopolul acestei situaţii e pe cale de a dispare.

Nu putem vorbi nici de fericirea mai mult lăuntrică şi ideală a unei minorităţi de intelectuali, cari de fapt nu au format şi nu formează nici o clasă. Ci e vorba de cercetat cum trăesc şi cum vor trăi marile masse muncitoare lucrători şi ţărani.

A fost o vreme acum câteva decenii, când industria, marile oraşe, atrăgeau pe lângă contingentul de lucrători, pe care-l dădeau oraşele înseşi, energii dintre cele mai bune şi mai robuste dela ţară. Era în unele state industriale ca Anglia şi Germania un exod, o dezerţiune a câmpurilor – Anglia şi-a pierdut aproape întreaga ţărănime propriu zisă datorită acestui proces.

Explicaţiunea acestui fenomen stă în cauze economice şi cauze psihologice. Desvoltarea uriaşe a industriei, în urma marilor invenţiuni, în urma deschiderei nesfârşitelor debuşeuri mondiale, cerea mereu lucrători cari erau din ce în ce mai bine plătiţi, din ce în ce mai bine ocrotiţi de instituţii sociale ieşite din nevoile lor.

Pe de altă parte, oraşul cu atracţiile lui, cu zgomotul şi mişcarea, cu tot ce a fascinat marile aglomeraţiuni, smulgea pe omul câmpurilor din deprinderile lui de veacuri şi liniştea lui patriarhală.

Dar dela o vreme a început să se vadă reversul medaliei. Situaţia lucrătorilor din marile centre începuse să fie din ce în ce mai grea chiar şi înainte de răsboiu. Răsboiul a reliefat încă aceste greutăţi. Lucrătorul pentru a-şi valorifica la maximum energia se specializează. Specializarea îl leagă de o anumită ramură industrială, de o anume uzină – aşa că de fapt libertatea lui e economiceşte redusă. Monotonia muncei în fabrică e o cauză de surmenaj care unită cu condiţiunile neigienice în care cele mai adesea munceşte şi mai ales locueşte, creează o depresiune fizică timpurie. Dezorganizarea muncei productive şi a mijloacelor de transport în urma răsboiului, a îngreuiat mijloacele de trai în majoritatea oraşelor europene; o hrană îmbelşugată, variată şi eftină nu mai e asigurată lucrătorilor. Adăugaţi viţiile care bântue mai mult în marile oraşe şi reflectaţi că propaganda politică nu totdeauna sinceră şi desinteresată, ţine pe aceşti lucrători într'o tensiune nervoasă permanentă şi veţi înţelege că aceşti ostaşi ai muncei nu se pot bucura de acea senină mulţumire sufletească, care e supremul bine pe pământ.

Floarea iubirei de oameni nu poate înflori în acest pământ pe care se aşterne arzând funinginea uzinelor.

Şi de aceea reacţiunea începuse chiar înainte de răsboiu şi trebue continuată cu mijloace mari.

Trebuie descongestionate marile aglomeraţii, create condiţii de muncă şi de locuinţe igienice, uşurată viaţa nu prin mărirea salariilor, care e un mijloc nominal ineficace, ci prin putinţa aprovizionării, şi pus omul din nou în contact cu marea natură binefăcătoare şi dătătoare de iubire. În acest scop lucrătorii trebue scoşi din oraşe, dotaţi cu grădini şi case ţărăneşti în oraşul înflorit al muncei viitorului.

Toate condiţiunile acestea ale echilibrului moral, ale mulţumirei sufleteşti sunt în mod firesc date pentru ţărani. Şi nu înţelegem prin ţăran pe proletarul latifundiilor de ieri dela noi şi de aiurea, ci înţelegem pe acel cetăţean liber economiceşte şi politiceşte, pe care noi l-am pierdut în veacul al XVI-lea şi pe care îl restaurăm acum.

Înţelegem pe acel ce în ţările de limbă germană e denumit de „cultivator" omul liber al culturei pământului, iar în cele de limbă romanică e denumit „ţăran", „paysan" omul ţărei, adevăratul om al ţărei.

Acesta e cetăţeanul, care a realizat în trecut şi va realiza mai ales în viitor maximul de echilibru moral pentru societate, maximul de mulţumire sufletească pentru sine. Odată ce e desfăcut de legăturile de vechea sau noua şerbie, ţăranul apare ca un adevărat om liber, liber în gospodăria lui modestă dar complexă, care se satisface pe ea însăşi cu tot ce-i trebue, liber în efortul pentru producţia directă, nu pentru salariu. Ţăranul e întreprinzător şi lucrător, dispunător şi executor, nici greva, nici lock-out-ul, nici şomajul nu ameninţă independenţa sa şi siguranţa zilei de mâine.

Nici o teamă de concurenţă, căci produsele agricole au şi vor avea o desfacere nelimitată, nici o teamă de supraproducţie ori de închiderea debuşeurilor. Instinctul de proprietate distinctă, individuală, care e înfipt în cele mai adânci cute ale sufletului omului, ori ce ar zice utopia comunistă, e satisfăcut la ţăran şi plămădeşte în sufletul lui o mândrie discretă, o demnitate sigură de sine specifică clasei ţărăneşti.

În gospodăria ţăranului adevărat, are loc o acumulare a mijloacelor de muncă din generaţie în generaţie, fiul continuă pe temelia părintelui, munca generaţiilor trecute potenţează munca generaţiei prezente.

Casa ţăranului poate ajunge astfel cuibul cald al unei familii fericite, şi un confort rustic remarcabil e răsplata muncei celor ce s'au succedat. Condiţiunile de igienă ale vieţei fizice sunt, cât de departe de condiţiunile de igienă ale lucrătorului din oraşe! Lucrul e adesea aspru şi greu, ziua de muncă vara de două ori mai lungă decât cea din postulatul socialist, dar această muncă se săvârşeşte în plin aer. Energia genuină a naturei, în luptă cu deformările accidentale, biruieşte din generaţie în generaţie boala şi viţiul!

Astfel ţărănimea, în contact cu solul, se reface ca păsărea Phoenix, este şi rămâne tare, isvor de viaţă pentru societatea întreagă, care scoate mereu de acolo ca dintr'o fântână de apă vie cele mai alese.

Ce repercusiune poate să aibă asemenea celule sociale pentru societatea organizată care e Statul, e uşor de înţeles.

Nu vom ilustra cele de mai sus cu ţăranul nostru îndeobşte. Dar sunt şi în Regat regiuni în care cele de mai sus se potrivesc din cuvânt în cuvânt. Priviţi pe moşnenii Olteniei şi ai părţei muntoase a Ţării Româneşti, priviţi pe răzeşii Moldovei şi chiar pe urmaşii clăcaşilor din anumite ţinuturi, în câmpia ţărei. O muncă rânduită, o gospodărie întemeiată, un belşug ce dă siguranţa vieţei, o casă plină de copii, şi ce ostaşi viteji! Priviţi pe ţăranul român crescător de vite de sub poalele Carpaţilor transilvăneni. În casa lor caldă, curată ca un pahar, bogată în lucrul mâinilor de femei isteţe şi de meşteri dibaci, în gospodăria cuprinsă – e dovada unei hărnicii încercate, a unei minţi agere, a unei iubiri calde de oameni – cimentul omenirei.

Rasa are aci în toate exemplarele ei o distincţiune, o demnitate, o sănătate, o frumuseţe în gesturi şi în cuvânt, ca ale acelor cetăţeni minunaţi cari au întemeiat şi dus la strălucire vechea republică romană.

O astfel de ţărănime există şi aiurea: în Transilvania o vezi încă în coloniile mai vechi săseşti şi mai nou

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

şvabe. Mai departe încă în Westfalia şi în Pădurea Neagră, în Olanda, în Danemarca, în statele scandinave, în ţinuturile prospere ale Franţei.

Ea face tăria acestor ţări.

Pentru o asemenea ţărănime s-a creat în anul 1919 în toată România întregită condiţiunea materială prealabilă şi fundamentală: pământul.

Dela înfăptuirea acestei condiţiuni şi până la realizarea structurei sociale zugrăvite mai sus, este însă încă un mare drum de străbătut. Şi-l vom străbate cu două mijloace – ştiinţa şi munca.

Trebue să răspândim în ţară valuri, cu tot zelul ce trebuie să ne insufle uriaşa răspundere ce avem noi intelectualii – ştiinţă-carte-cultură. Cultura în deobşte începând cu ştiinţa scrisului şi a cititului şi continuând cu cunoaşterea a tot ce e în jurul omului, va întări conştiinţa datoriei către sine, va potenţa demnitatea de om, va spori astfel necesităţile şi va stimula energia de a le satisface.

Psihologia, patriarhală a ţăranului care produce numai minimul, de care are nevoie, va dispare prin cultură şi va face loc instinctului calculator, efortului spre cât mai mare succes economic şi deci cât mai mare producţie. Atunci de abia ţăranul cu psihologia de şerb va începe să valorifice tot ceea ce stă inert în jurul lui, dela gunoiul aruncat în marginea şoselei, la grădina cu bălării, la curtea în care de abia încropeşte câteva păsări.

Atunci după ce vom fi biruit analfabetismul, pe canevaua învăţăturii generale vom altoi fecund ştiinţa tehnică, îl vom învăţa să facă cultură intensivă, să ţie animale de rasă, să mânuiască toate maşinele, să aleagă altoaele, să ne inunde cu produse agricole.

Pentru realizarea acestui scop, care trebuie să fie apropiat, ţăranul nu refuză munca lui, cum n'a refuzat-o niciodată. Ne incumbă nouă s'o organizăm, s-o dirijem şi mai ales să nu precupeţim munca noastră.

În cele ce urmează vom analiza reforma agrară, aşa cum a fost realizată până acum, spre a vedea cât de bine corespunde ea cerinţelor vremei de azi ale societăţei în general şi ale ţărănimei în special.

Comentariu. Conţinutul acestei elaborări ne prezintă un autor temeinic instruit, educat în principiile înalte ale moralei umaniste, cunoscător al categoriilor sociale din timpul său şi a stării fiecăreia. Era lămurit asupra raporturilor dintre categoriile sociale, având pentru fiecare informaţii, respect şi atitudine de preţuire şi critică.

Dr. Şişeşti analizează problema „fericirii sociale" şi pune direct întrebarea: care este forma socială, adică „orânduirea socială", după limbajul marxist, care garantează maximum de fericire?; spunând că în epocile mai vechi munca era înrobită, dar în acele epoci erau foarte aproape de el. Bunicii săi, cu siguranţă au trăit sub bici boieresc

După autor: «... nici în statul tiraniei proletare, aşa cum au înţeles să-l realizeze Rusii sau Ungurii (Béla Kun), societatea nu trăieşte mult mai bine decât într-un iad». Interesant şi realist apreciază Şişeşti, că această formă de societate **«nu face parte din mentalitatea europeană, ci reprezintă mai curând fanatismul mistic şi dizolvant al infuziunii asiatice mai vechi şi mai noi»**. Ca atare vedem că după război, societatea trebuie să-şi revină aşa cum a fost înainte.

Interesantă este opinia sa asupra claselor avute, a căror fericire „nu-l interesa", dar ea exista cu abuzuri şi nefericirea celor mulţi. Pe cei din clasele avute îi considera: „privilegiaţi ai Declaraţiei drepturilor omului". Apoi a mai continuat cu un adevăr etern: «Aceştia ([clasele bogate) au trăit mai bine de un veac (se referă la industriaşi) „organizând" munca celor mulţi şi trăgând pentru ei beneficii, din această „organizare". Azi monopolul acestei situaţii e pe cale de a dispare». Ei bine! Trebuie să spunem că n-a avut o previziune norocoasă. Aceştia s-au perfecţionat în exploatare şi au complicat la maximum formele de „activitate".

Pe intelectuali i-a apropiat tot mai mult de grupurile care nu-l interesau. Problema esenţială era muncitorimea şi sătenii, pentru Dr. Şişeşti.

Atunci când C. Garoflid spunea că ţăranii cu teren sub 5 ha trebuie să plece în industrie, nu emitea o idee originală. Dr. Ionescu-Şişeşti ne arată cum englezii au organizat exodul ţărănimii în industrie, rămânând o ţară fără ţărani.

Această categorie socială, care a format „clasa muncitoare" din industrie a fost supusă ulterior atâtor influenţe şi vexaţiuni, încât n-a mai trăit niciodată clipele de fericire ale ţăranului.

Două fraze din expunerea sa ne întristează cu privire la „nefericirea" acelor oameni, iată: «**Dezorganizarea muncii productive şi a mijloacelor de transport în urma războiului, au îngreunat mijloacele de trai în majoritatea oraşelor europene; o hrană îmbelşugată, variată şi ieftină nu mai e asigurată lucrătorilor. Adăugaţi viciile care bântuie mai mult în marile oraşe şi reflectaţi că propaganda politică nu întotdeauna sinceră şi dezinteresată, ţine pe aceşti lucrători într-o tensiune nervoasă permanentă şi veţi înţelege că aceşti ostaşi ai muncii nu se pot bucura de acea senină mulţumire sufletească, care e supremul bine pe pământ.**»

În spiritul acelor vremi, în condiţiile unui număr dominant al ţăranilor, o clasă numeroasă, cu tradiţii curate, Dr. Şişeşti ne spune că «Acesta e cetăţeanul, care a realizat în trecut şi va realiza mai ales în viitor maximul de echilibru moral pentru societate, maximul de mulţumire sufletească pentru sine. O dată ce e desfăcut de legăturile de vechea sau noua şerbie, ţăranul apare ca un adevărat om liber, liber în gospodăria lui modestă dar complexă, care se satisface pe ea însăşi cu tot ce-i trebuie, liber în efortul pentru producţia directă, nu pentru salariu. Ţăranul e întreprinzător şi lucrător, dispunător şi executor, nici greva, nici lock-out-ul, nici şomajul nu ameninţă independenţa sa şi siguranţa zilei de mâine». **(15)**

Aşa este, dar când dintre ţărani un număr mai mare nu mai poate să-şi organizeze propria gospodărie, totul se schimbă şi începe exodul, chiar dacă nu-i cheamă industria naţională, ci servicii din cele mai diferite şi nespecifice românului. Şi totuşi tot neamul acesta românesc va mai putea exista, dacă satele cele multe, potrivit populate, şi bine organizate vor

rămâne în tradiția lor, sporindu-și avuția și cultura, și ducând viața liniștită pe care și-a dorit-o românul. El nu a dorit niciodată nimic din ceea ce nu a avut din munca sa ori de la strămoși.

Această introducere cu descrieri și analize pertinente asupra necesității de a acorda clasei țărănești atenția socială cuvenită, prețuirea pentru ceea ce poate realiza în condiții de pace și sprijin minim, se constituia în argument pentru nevoia Reformei agrare. Astăzi s-au schimbat multe. A rămas nevoia statului românesc curat.

Autorul fiind adeptul „păcii sociale" convenite, nu s-a adâncit în problemele politice ale acestei acțiuni de importanță și necesitate națională-socială. Scopul lucrării sale a fost de a prezenta sub aspecte generale modul de înfăptuire a Reformei agrare în România, care, era de interes și pentru străinătate. Dar această analiza este mai mult decât a dorit autorul său, prin înțelesurile profunde care le are.

5. Reforma agrară în diferite ținuturi ale României

Introducere

Cât privește conținutul referitor direct la „Reforma agrară în diferite ținuturi ale României", considerăm că reflectă cea mai competentă lucrare din acele timpuri, cu privire la subiect. Nici Madgearu, Slăvescu, Mladenatz sau Manoilescu, nu au elaborat lucrări care să reflecte asemenea capacitate de analiză complexă a acestui proces social-politic și agronomic.

Găsim important pentru acest gen de lucrare să reproducem cuprinsul, care ne dă o imagine generală: pentru că asupra „Reformei agrare" din 1918, au mai fost scrise lucrări parțiale.

Capitolul I „Considerațiuni generale" este o elaborare, ce poate încânta și azi pe iubitorul de cunoaștere a istoriei legată de agricultură și țăran; de existența căruia depinde neamul nostru. Să nu uităm! Nu vom găsi pe pământ nici un neam care să-și dorească pieirea, dar fiecare dorește ceva de la altul. În istorie s-au pierdut neamuri mari.

Cele spune mai sus nu umbresc deloc restul capitolelor care descriu Reforma; de exemplu „despăgubirea" dată moșierilor pentru pământul luat; căci ea a existat, dar nu s-a popularizat ulterior. Numai în 1945 a lipsit cu desăvârșire, odată cu dispariția clasei din cotidian, la 11 iunie 1948.

REFORMA AGRARĂ ÎN DIFERITE ȚINUTURI ALE ROMÂNIEI

CUPRINSUL

Introducere

I. *Consecințele războiului și importanța țărănimei*

II. *Lucrătorii și țăranii*

Reforma agrară

I. *Considerațiuni generale*

1. Istoricul ideii de expropriere
2. Problema despăgubirei în legătură cu teoria impozitului pe avere
3. Despăgubirea și consolidarea ulterioară a gospodăriei țărănești pe pământul expropriat
4. Reforma agrară și menținerea productivității. Exproprierea treptată. Ridicarea productivității în mica cultură. Consecințele exproprierei asupra fostei mari proprietăți. Exproprierea proprietăților țărănești în vederea comasării și pentru consolidarea regiunilor de despăgubire și eroziune. Un cuvânt despre aplicarea reformei

II. *Realizarea reformei agrare*

1. Decrete-legi și îndreptățirea legiferării pe această cale
2. Caracterizarea generală a acestor decrete-legi. Punctul de vedere economic
3. Categoriile lovite de expropriere: în Regat, Bucovina, Basarabia, Transilvania. Diferite grade de radicalism ale reformei în diferite ținuturi
4. Fixarea prețului pământului și modalitatea despăgubirei

III. *Procedura și organele de aplicare*

1. Diferite comisiuni instituite pentru executarea exproprierei
2. Organul central de aplicare: Casa Centrală a Cooperației și împroprietărirei sătenilor. Casa noastră, Banca regională, Banca agrară
3. Dispoziții referitoare la contractele de arendare, la semănături și la fixarea arenzei. Obștiile

IV. *Împroprietărirea*

1. În Basarabia
2. În Bucovina
3. În Transilvania, Banat și părțile ungurene
4. Norme pentru regatul vechiu. Încheere

Preambul. Acest capitol este destinat descrierii detaliate a procesului de expropriere – împroprietărire ca act istoric, social și politic, cu efectele sale generale asupra categoriilor sociale afectate și a societății în general. Acest subiect a interesat oamenii începând din secolele trecute, când s-au pomenit că o foarte mică parte dintre ei „se făcuse" proprietari pe mari suprafețe și pe bunurile de pe acestea, incluzând și oamenii.

Fenomenul de obținere a suprafețelor imense de pământ de către aceste persoane, care s-au făcut boieri, a fost descris în cea mai clară și convingătoare formă, de către Radu Răducanu Rosetti, fiul marelui boier Răducanu Rosseti (Ruset), care avea proprietăți mari în Moldova. Iată confesiunea sentimentală a lui Radu Răducanu, care ne arată ce l-a determinat să abordeze acest subiect, pe care l-a dezvoltat foarte detaliat în lucrarea „Pământul, sătenii și

Scanned with OKEN Scanner

stăpânii în Moldova, de la origini până la 1834" publicată în anul 1906: **«Îmi pare rău că mă văd silit eu, fiu de boieri mari, a recunoaşte că rău păcătuit-a boierimea împotriva obştii acestui popor, a cărui destine, încă din vremea cnejilor, de la care în cea mai mare parte se trage, boierimea era menită să le conducă. Trebuie să recunoaştem că ea s-a folosit de puterea ce o avea, mai cu seamă de a despuia pe ţăran de drepturile sale asupra pământului, pentru a încerca să robească nu numai munca, dar şi persoana lui, şi chiar pentru a-şi însuşi pământul răzeşilor, adică ai acelor urmaşi de cnezi, care în urma împărţirilor succesive (a pământului) în cursul generaţiilor, slăbise cu desăvârşire şi se înecase acum în resturile ţărănimii». (16)**

Autorul arată că din secolul al XIV-lea, cu începerea „Domniilor" a pornit treptat uzurparea obştilor, iar mai târziu, cu schimbarea frecventă a domniilor în Epoca fanariotă s-a instalat arbitrariul şi abuzurile clasei conducătoare, prin încercarea de înrobire şi expropierea obligată a slujbei pe moşii, răpirea dreptului de folosinţă asupra hotarului satului, răpirea proprietăţilor răzăşeşti. Aşa s-au înmulţit şi s-au îmbogăţit boierii prin uzurparea avutului poporului, şi înstăpânirea chiar şi asupra persoanei. Astfel, s-a ajuns ca în secolul al XVIII-lea un boier să aibă în proprietate suprafeţe de pământ pe zeci de sate de ţărani, împreună cu tot ce se afla pe acea suprafaţă, inclusiv oamenii.

Astfel, la începutul secolului al XVIII-lea pe când populaţia era foarte rară, un ţăran avea în proprietate 3,27 ha, iar un moşier 1920 ha. Având şi puterea de a face legile, clasa boierească a declarat proprietatea «un drept inalienabil». Nu mai conta cum s-a obţinut. Acel drept echivala cu «dreptul natural» după concepţia lor şi a urmaşilor. Sute de ani, mai ales de la Vasile Lupu, ţăranii au slujit ca iobagi şi clăcaşi, iar sub împilarea «Legii învoielilor agricole» peste 50 de ani.

In acest sens reamintim că ideea «dreptului natural» şi referirea în acest sens la dreptul asupra pământului a apărut în lucrările lui François Quesnay (1694-1774) ai cărui urmaşi, care l-au aprobat şi i-au dezvoltat teoriile; au fondat Şcoala „Phisiocratia".

Quesnay analizează „dreptul divin al monarhului asupra pământului ţării", dat prin edict de către Regele Ludovic al XIV-lea în Franţa, şi la Revoluţia din 1688 în Anglia, situându-se împotriva puterii regale, având deviza „proprietate şi libertate". Ne spune economistul Yves Guyot, la 1898 (Paris): „Noţiunea de „drept al individului" şi a „dreptului de proprietate", unite unul cu altul nu a fost decât „phisiocrată", şi ea conţine viitorul societăţilor. Ea se bazează pe principiul care susţine că: «Individul are dreptul de a folosi toate forţele individuale şi fizice pentru a obţine şi a păstra bunurile sale» (1871)

Yves Guyot a atribuit „Libertatea" tot lui Quesnay. Aceasta a derivat din „libertatea proprietarului de a cultiva pământul după nevoile sale". De aici a continuat cu „libertatea comerţului", dându-i calitate de principiu şi adăugându-i principiul libertăţii, pe care admitea „maximum de concurenţă".

Quesnay s-a referit apoi la „dreptul natural al individului"; la libertatea de conştiinţă şi gândire; muncă şi libertatea comerţului, respect pentru proprietate, libertatea individului, egalitate în faţa legii şi unitatea legii. **(17)**

Aceste principii constituie fondul „Drepturilor şi libertăţilor omului", despre care, la 1920, G. Ionescu-Şişeşti, spune în context: «Nu ne interesează deci din punctul nostru de vedere fericirea claselor avute, noilor privilegiaţi, după „declaraţia drepturilor omului"». Este exprimată o opinie, după care, atunci, „Declaraţia drepturilor omului" era văzută ca un instrument pentru cei bogaţi. In timp, lucrurile s-au mai schimbat în lumea cu un grad mai înalt de civilizaţie. Dar, azi putem să ne întrebăm în ce măsură masele beneficiază de această „Declaraţie a drepturilor omului".

Până la Ferdinand Lassalle şi Karl Marx, nimeni nu s-a ocupat de dreptul asupra proprietăţii funciare, pentru că cei bogaţi şi-au făurit legi care să-i apere şi care funcţionează şi azi. Ei bine, înmulţirea oamenilor peste prevederile savanţilor a zdruncinat teoria proprietăţii funciare „ca drept natural" şi lumea civilizată a procedat la împărţirea ei, mai echitabil în cazul suprafeţelor de pământ. Astăzi am putea considera că omul are numai două drepturi naturale: 1) Dreptul de a trăi în locul (ţara) unde s-a născut; 2) Dreptul de a dispune de bunurile pe care le-a obţinut prin muncă corectă. Restul sunt drepturi acordate prin legi făcute de oameni pentru variate interese generale, de grup şi personale; deci restul legilor preluate de la Quesnay şi încadrate ca „drept natural" nu sunt decât nişte principii juridice care sunt prevăzute în legile elaborate prin parlamente, sau foruri ca ONU, unde ţările asiatice dictează mersul lumii şi unde, mai ales europenii, sunt total depăşiţi, pierzând la toate interesele.

I. Consideraţiuni generale

1. Istoricul ideei de expropriere. 2. Problema despăgubirei în legătură cu teoria impozitului pe avere. 3. Despăgubirea şi consolidarea ulterioară a gospodăriei ţărăneşti pe pământul expropriat. 4. Reforma agrară şi menţinerea productivităţii: Exproprierea treptată. 5. Ridicarea productivităţei în mica cultură. 6. Consecinţele exproprierii asupra fostei mari proprietăţi. 7. Exproprierea proprietăţilor ţărăneşti în vederea comasărei şi pentru consolidarea regiunilor de despădurire şi eroziune. 8. Un cuvânt despre aplicarea reformei

1. Ideia unei reforme agrare radicale, prin exproprierea marilor proprietari şi parcelarea pământului expropriat între muncitorii acestui pământ, nu e cu de săvârşire nouă.

Englezii au aplicat această idee prin câteva legi succesive pentru desfiinţarea latifundiilor în Irlanda şi întărirea ţărănimii irlandeze, redusă la situaţia grea de arendaşi parcelari. De asemenea Germanii au întrebuinţat sistemul acesta în ţinuturile poloneze ale Prusiei occidentale, pentru a desfiinţa marea proprietate poloneză şi a creia în locu-i colonişti germani.

Scanned with OKEN Scanner

Tendința legiuitorilor din ambele țări era să împace constituția și legile existente atunci, care proclamau proprietatea sacră, cu nevoile sociale sau naționale, care nu se puteau rezolva decât găsind mijlocul de a atinge această sfințenie a proprietății.

La noi ideia exproprierei pentru cauză de utilitate națională, în vedea împroprietărirei sătenilor a fost exprimată pentru întâia oară de N. Bălcescu în „*Question économique des Principautés danubiennes*".[25]

Războiul a adus cu sine o schimbare fundamentală în concepția despre proprietate; a grăbit ajungerea la maturitate a unor idei sociale, care, fără marele cataclism ar fi avut nevoie de o evoluția mai îndelungată.

În Rusia propriu zisă, îndată după stabilirea dictaturei bolșevicilor, aceștia au proclamat socializarea solului, odată cu socializarea și a altor instrumente de producție. Prin această socializare, țăranii au devenit detentori, nu proprietari ai solului. E necontestat că această reformă este împotriva celei mai fundamentale trăsături a psihologiei țărănești, și lucrul se dovedește prin atitudinea permanent ostilă, pe care țăranii au avut-o și o au contra regimului bolșevic. Însuși Cernov, unul din conducătorii socialiștilor revoluționari, și fostul președinte al constituantei dizolvate de regimul Lenin-Trotchi, a fost contra socializării solului. Dar nu-i mai puțin adevărat că prin revoluția rusă și prin măsurile chiar neraționale și inaplicabile luate de guvernul ieșit din această revoluție, principiul proprietății sacre și inviolabile a suferit o sguduire de moarte.

În Ucraina, unde guvernele ce s'au succedat au avut o largă participare socialistă, fără tendințe comuniste, reforma a îmbrăcat o formă mai adaptată psihologiei țărănești, dar nu mai puțin radicală. Pământul marei proprietăți particulare ale bisericii, statului și instituțiilor de mână moartă a trecut prin decizia primei rade (Universalul de constituire, întocmit de Hrușewski) în mâna țăranilor, ca proprietari. Confiscarea marei proprietăți a fost cu atât mai ușoară în Ucraina, cu cât marii proprietari acolo erau mai mult străini: Ruși și Polonezi. Basarabenii, cari au colaborat la revoluția rusească, în vederea unor scopuri sociale și naționale deopotrivă au stat sub înrâurirea unor astfel de idei radicale, care și-au găsit expresia în modul în care s-a elaborat și aplicat reforma agrară din Basarabia.

În Regat ideea exproprierei a devenit mai consistentă după campania din Bulgaria, în 1913. Țărănimea dăduse atunci o primă dovadă de putere și se văzuse că problema agrară nu se mai poate trata cu paleative. Un partid politic a înscris atunci exproprierea marei proprietăți în folosul țărănimei, în programul său.

În anii dinaintea războiului nostru, această idee s'a discutat nu atât din punctul de vedere real: acela al efectelor sale sociale și economice, ci din punct de vedere formal, al constituționalității sale. În anul 1917, anul cel mai greu, cel plin de îngrijorări cu privire la soarta militară, politică și socială a țărei, constituția a fost schimbată. S'a introdus în ea principiul exproprierei pentru cauză de utilitate națională, expropriere ce trebuie făcută însă cu o dreaptă despăgubire. Prin această modificare a constituției, un larg câmp de discuții posibile a fost închis. Constituțiile nu sunt revelațiuni de esență divină, ci ele emană din voința luminată, din interesul de armonie și de prosperare a neamurilor. Când voința lor nu e falșificată sau siluită, ele își dau, la vremea potrivită, constituția cea mai bună. Vechiul principiu al utilității publice, dobândește o lărgire de caracter social. - Dacă acel principiu se aplică pentru crearea unui drum, unui canal, care deservește adesea numai interesul unei regiuni, sau al unei restrânse pături sociale, fiindcă deși în teorie utilitatea e a tuturora, de fapt accesibilitatea e numai a câtorva – cu atât mai mult trebuia considerată utilitate publică puterea, independența, desvoltarea înfloritoare a acelei sdrobitor de mare clase sociale, pe care se sprijină în primul rând Statul.

2. Odată ce ideea exproprierei intrase în concepția curentă și nu mai era considerată ca o ideie distrugătoare și anarhică, se putea discuta asupra modului de realizare și în special asupra punctului de căpetenie al executării reformei: despăgubirea.

Exproprierea în folosul Statului poate fi considerată ca o contribuție excepțională în vederea consolidării societății organizate, ca un impozit unic pe avere – ceeace exclude ideia despăgubirei. Impozitul unic pe avere, adică confiscarea în folosul societății a unei părți din patrimoniul fiecăruia, nu e o ideie socialistă și mai puțin încă comunistă ori bolșevică.

În fosta monarhie austro-ungară s-a discutat planul de a se echilibra finanțele publice printr'un impozit unic, excepțional pe avere, care să meargă până la 25% din averea fiecăruia.

Același plan s-a examinat în Germania, în cele mai competinte cercuri de economiști și finanțări. Un profesor la Academia de Comerț din Berlin[26], într'un studiu referitor la impozitul pe avere, arată că acest impozit ar trebui să lovească în primul rând marea proprietate, și ar trebui ridicat în forma cesiunii unei părți din proprietate, acolo unde bazele exploatărei nu ar fi sdruncinate prin aceasta. Partea ce ar intra astfel în proprietatea Statului trebue colonizată cu țărani și lucrători agricoli. Acolo unde nu se poate face colonizare, sau unde nu se poate ceda o parte din suprafață, din cauză că s-ar sdruncina bazele exploatărei, acolo proprietarul ar plăti acest impozit în bani. În acest scop s'ar constitui pe moșie o ipotecă în favoarea Statului, prin intermediul unui institut ipotecar special. Aceste ipoteci ar trece în primul rang, împotriva tuturor celorlalte.

Că această propunere a stârnit critica și împotrivirea cercurilor agricole e de sine înțeles. Agricultorii mari sunt în Germania cultivatori, cari aplică cele mai intensive metode, cele mai bune mașini, îngrășăminte, plante și animale selecționate. Ei nu sunt avizați la munca țăranului. Așa ei au putut să arate că o astfel de reformă ar sdruncina bazele exploatărei. În fond propunerea de mai sus, învăluită în haina unei teorii financiare, nu-i decât o expropriere în favoarea țăranilor și muncitorilor de pământ.

Dar teoria impozitului unic pe avere, adică a exproprierei fără despăgubire, nu s'a desbătut numai în Statele bântuite de revoluție, ca Ucraina, sau învinse în război, ca Germania, ci chiar și în Statele consolidate și biruitoare, ca Italia, unde reforma a fost propusă și realizată. E drept că nu s'a adoptat în forma cea mai drastică, dar măsurile adoptate sunt în fond un impozit pe avere: împrumutul forțat, progresiv, care merge până la 25% din averea fiecăruia, împrumut la care se servește o dobândă de numai 1%.

---

[25] N. Bălcescu „Question économique des Principautés danubiennes", Paris. Charpentier 1850

[26] Dr. Felix Somary, Dozent an der Handelshoehschule Berlin: Die finanzielle Durchführung einer einmaligen Vermögens-abgabe, studiu în: Die Neuordnung der deutschen Finanzwirtschaft, herausgegeben im Auftrage des Vereins für Sozialpolitik von Dr. Heinrich Herkner Professor der Staatswissenschaften Berlin 156 Bd. der Schriften des Vereins für Sozialpolitik München Leipzig 1918 (Verlag von Dunker-Humboldt.)

Scanned with OKEN Scanner

Impozitul unic pe avere a fost de asemenea realizat în Austria.

La noi modificarea constituției din 1917 și Decretele-Legi care au realizat reforma, nu au făcut nici o legătură între problema agrară și problema financiară. Principiul admis a fost acela al exproprierei cu despăgubire. - Confiscarea proprietății sub orice formă ar fi dat naștere la grave resentimente sociale, ar fi slăbit energia de întreprindere și agoniseală, ar fi scăzut cuantumul muncei generale și deci bunăstarea tuturor. E în interesul societății ca producția să nu scadă și în epoci ca aceasta, în care omenirea are un deficit de bunuri economice, problema menținerei productivității trece pe întâiul plan, înaintea chiar a problemei de repartiție. De aceia e bine că n'au fost eliminate prin deprimarea unei confiscări, elemente capabile încă să producă.[27]

3. Dar despăgubirea are o repercusiune de o importanță covârșitoare asupra consolidării gospodăriei țărănești pe pământul expropriat. Valoarea actuală a solului e din pricini multiple foarte urcată. Dacă s'ar lua ca normă această valoare și s'ar fixa prețuri de despăgubire, nu s'ar ajuta țăranilor.

Ei ar achiziționa în condițiuni împovărătoare, condiții care și-ar manifesta efectul mai ales atunci când prețul produselor agricole ar scădea. Trebuie evitat ca nouii împroprietăriți să devină șerbii Statului și beneficiul net al pământului dobândit să fie înghițit de anuități. [28]

E deci necesar ca prețul de despăgubire să fie așa fel fixat, încât anuitățile să fie ușor de suportat și reforma să fie într'adevăr binefăcătoare. Aceasta se poate realiza prin două mijloace: evaluarea moderată a solului, ținând seama de elementele de evaluare dinainte de războiu și de prețurile normale ale produselor agricole și al doilea, prin luarea pe seama Statului a unei părți din prețul pământului. Amândouă aceste mijloace au fost avute în vedere în alcătuirea decretelor-legi care au fixat modalitățile reformei.

E drept ca pământul să nu fie evaluat după valoarea lui actuală. În adevăr pământul este un mijloc de producție. El e comparabil oricărui alt instrument de producție: o uzină, utilajul unei întreprinderi, vasul unei companii de navigație. Or în economia socială ca și economia particulară e o normă elementară, ca valoarea instrumentului de producție să fie *amortizată* prin defalcarea în fiecare an a unei părți determinate din beneficiul net, chiar când acest instrument de producție e indestructibil.

Astfel se ajunge într-o întreprindere chibzuită, ca instrumente de producție de o valoare mare să figureze în contabilitatea și averea proprietarului respectiv cu o valoare infimă, menită numai să consemneze prezența acestui instrument de producție. Procedeul acesta trebuie aplicat și pământului, întrucât funcția lui economică e analogă.

Dacă deținătorii de pământ nu și-au calculat practic și anual acest amortisment, nu e mai puțin adevărat că fenomenul amortizării a avut loc. Beneficiul anual a fost mai mare cu cota-parte, care în mod normal și an de an, trebuia considerată pentru amortisment. Sau cu alte vorbe, câștigurile anuale au fost mai mari decât ar fi putut produce în mod normal instrumentul de producție și energia întreprinzătorului. Aceasta din pricină că în cheltuielile de producție s'a omis a se considera un post important: amortizarea capitalului plasat inițial în instrumentul de producție, care e solul. Cum ziceam mai sus, fenomenul economic a avut loc și s'a manifestat în câștiguri mai mari de cât ar fi putut rezulta în mod normal. Aceste observațiuni corespund constatărilor ce se pot face asupra exploatărilor noastre agricole în ultimele decenii.

Urmează deci că solul în marea majoritate a cazurilor este amortizat în total sau în parte, după vechimea achiziției și după condițiile speciale de rentabilitate.

Cazurile, în care proprietarii să fi plasat beneficiul în îmbunătățiri funciare și în care deci valoarea reală a solului să fi crescut în urma acestor îmbunătățiri sunt rare.

Iată deci că fără a ne referi la originea istorică a proprietății noastre funciare, fără a ne referi la argumente de ordin social, ci numai cu argumente economice, ajungem la concluzia că despăgubirea solului expropriat nu se poate face după valoarea comercială actuală, ci după o valoare mai redusă și în orice caz anterioară stării anormale a banului și prețurilor creată de războiu.

Pentru a nu greva cu sarcini prea grele gospodăriile țărănești, întemeiate pe pământul expropriat, statul are și celălalt mijloc: al luării asupra sa a unei părți din prețul de expropriere. În decretele legi, care au realizat la noi reforma agrară, s'a prevăzut că Statul ia asupra sa până la 35% din valoarea terenului expropriat. Această dispoziție e echitabilă, din mai multe motive.

Întâi pentru motivul analizat mai sus: apărarea gospodăriei țărănești de o împovărare oneroasă a anuităților. Al doilea pentru a impune tuturor claselor sociale o colaborare la realizarea reformei agrare. În adevăr cele 35% din valoarea terenului expropriat trebuie acoperit din mijloacele bugetare ale Statului, a căror sursă sunt impozitele plătite de toți cetățenii. Că această sarcină adusă de celelalte sarcini pricinuite de războiu și de risipa din ultimul an, vor crea Statului românesc dificultăți financiare uriașe, e de sine înțeles. Greutatea formidabilă, a sarcinelor noastre financiare, prăbușirea ce ne amenință va impune și la noi o concepție financiară radicală, impozite pe câștigul de războiu, pe plus valuta funciară, impozitul progresiv pe venit, împrumut forțat și poate chiar impozitul pe avere.

Al treilea motiv în sfârșit, pentru care Statul e drept să ia asupră-și o parte din valoarea terenului expropriat este faptul că el își rezervă pentru sine subsolul.

4. O reformă socială valorează cât propășirea ulterioară pe care o condiționează și o pricinuește. Propășirea societății atârnă de cantitatea de bunuri ce se pot produce în condițiuni date. Problema productivității este astfel indisolubil legată de orice reformă socială și pentru epoca aceasta de deficit în bunuri a omenirei întregi, problema producției, cum arătăm mai sus, se impune în planul întâi. Așa fiind, în elaborarea reformei, punctul acesta nu trebuia un moment pierdut din vedere. În această latură, autorii decretelor legi, a căror analiză mai amănunțită va urma, au fost mai puțin bine inspirați. Problema producției nu i-a preocupat decât pe cei ce au elaborat reforma agrară pentru Transilvania.

Limita realizării reformei era dată de posibilitatea țărănimei de a lua asupră-și și de a valorifica economic suprafața expropriată. Nu trebue confundată nevoia reală de pământ a țărănimei cu lăcomia quasimaladivă a ei de a achiziționa o suprafață cât mai mare din această moșie, dorită cu ardoare din generație în

---

[27] Teoria impozitului unic pe averea tuturor claselor se poate totuși încă discuta. Acest impozit a fost cuprins în programul guvernului nostru actual.

28 Comp. Victor N. Pop. În preajma nouei reforme agrare. București, Minerva 1913.

Scanned with OKEN Scanner

generație.

Posibilitatea de a munci a țăranilor din multe regiuni ale țărei a fost mult redusă de răsboi și autorii decretului lege știau aceasta. Era deci logic ca în aceste regiuni pământul să rămână în mâna actualilor proprietari, cari aveau mai curând oarecari mijloace de a-l valorifica, și să treacă în mâinile țăranilor numai pe măsura cererilor și pe măsura putinței de a face colonizare.

Această măsură nu s'a luat decât în Ardeal. În Regat însă exproprierea s'a făcut deodată pretutindeni și proprietarii au fost mulțumiți, pentru că li s'a asigurat în felul acesta un venit sigur fără sbucium. Astfel de pildă proprietarii din Dobrogea iau pe pământul expropriat prețul regional, garantat de Stat, deși acest teren a rămas necultivat, în timp ce terenurile neexpropriate nu se pot valorifica nici cu jumătate prețul original. Din această lipsă de prevedere, rezultă o pagubă imensă pentru Stat, care va trebui să plătească în anul 1919 arenda a 350.000 ha expropriate și neocupate de săteni, și o pagubă imensă pentru economia națională, pentru că lipsește stimulentul interesului privat, care să caute a pune în valoare aceste terenuri.

În județul Constanța de pildă din 65.000 ha expropriate s'au luat în primire de săteni numai 12.000, și cu câtă greutate! În Ialomița din 200.000 au rămas neocupate 80.000.

Dar pentru garantarea productivității normale pe pământul expropriat, trebuie să examinăm cum se desvoltă gospodăria țărănească. Dușmanii reformei aduc mereu înainte scăderea productivității, în exploatarea țărănească, înrăutățirea calității, reducerea exportului, etc. Dar aceste inconveniente nu sunt inerente micei exploatări, după cum dovedește evoluția agriculturei în toate țările din occident. Ci dimpotrivă în mica cultură sunt date elementele unei exploatări mai intensive.

Pentru aceasta însă reforma agrară și în special legea de împroprietărire, care n'a fost decretată în Regat și pe care o așteptăm întreagă dela Parlamentul actual, trebue să prevadă o serie întreagă de măsuri: răspândirea culturii profesionale prin școale, ferme, pepiniere și loturi demonstrative; îndrumare neîntreruptă prin organe harnice, care trebue de acuma pregătite (se știe nepăsarea în care a fost învățământul agricol până azi) și favorizarea formării unei proprietăți mijlocii, capabile de a-și asimila mai repede progresele tehnice și mașinismul farmerilor americani, de pildă.

Pentru a se face educația țărănească în această direcție, Statul cât mai larg și mai radical în realizarea reformei, va trebui să exercite tocmai din această pricină, un control sever asupra acelora cărora el le încredințează cel mai însemnat instrument de producție.

În această direcție e indicată o acțiune viguroasă, stăruitoare și practică. Sfaturile și conferințele nu sunt de nici o eficacitate. Trebue stabilite norme obligatorii, Statul dă pământul cu condiție ca el să fie exploatat așa cum cer interesele generalității, cu maximul de folos pentru economia privată și pentru economia națională. Acest postulat nu este o atingere a libertății individuale, ci este aplicarea doctrinei de solidaritate socială, care face parte din crezul celei mai înaintate doctrine democratice. Teoria individualismului s'a dovedit de mult neconformă cu marile interese sociale. Nu prevalează libertatea absolută a individului ci solidaritatea întregului, în vederea propășirei tuturor. Libertatea într'un Stat democratic e disciplina impusă tuturor, nu dreptul celui nevrednic sau leneș de a deține nevalorificată cota parte ce-i revine din patrimoniul obștesc și a prejudicia astfel interesul general.

În producția agricolă a țărei s'a lăsat încă un rol apreciabil fostei mari proprietăți, redusă în Regat la maximum 500 ha, în celelalte ținuturi la mai puțin. Fiindcă, cum arătarăm, societatea are nevoie să se producă cât mai mult cu orice mijloace, reformatorul luminat cu orizontul larg, trebue să se gândească a nu stăvili productivitatea acestei categorii de proprietăți în mărimea actuală sau acea care-i va rămâne. Această categorie care valorifică, după metodele sale munca țăranilor, e azi într'o situație grea. Împroprietărind pe sătean până la limita nevoilor sale, însemnează că-i dăm posibilitatea să-și plaseze în gospodăria sa toată munca sa și a familiei sale.

Astfel, nici un braț disponibil nu va mai rămâne fostei mari agriculturi. La depresiunea morală care e consecința firească a exproprierei, se adaugă lipsa de brațe. Marea agricultură va trece printr'o criză de producție.

Și în timp ce producția în nouile gospodării țărănești nu va fi încă consolidată, din lipsa de inventar și de capital circulant (semințe, bani) precum și din neputința de a aplica imediat măsurile de mai sus, în marea agricultură va fi revenit depresiunea.

S'ar putea deci ca întreaga producție agricolă să treacă temporar printr'o criză acută. Și semnele prevestitoare ale acestei crize, agravate de timpul foarte neprielnic semănăturilor în toamna aceasta, încep să se întrevadă.

Această criză trebue cu orice preț prevenită și, dacă apare, combătută. Unul din mijloace este și acela de a se lăsa putința de viață exploatărilor agricole ce au rămas pe fostele mari proprietăți. Pentru aceasta se impun următoarele măsuri:

a) Înlesnirea evoluției acestei categorii de agricultură în spre exploatarea mașinistă ca în America de Nord. Motorul, mașina și animalul trebue să reducă la minim întrebuințarea brațului.

b) Să nu se împiedice formarea unei clase de lucrători agricoli, categorie care au format oroarea politicei noastre agrare trecute.

Lucrătorii specializați sunt necesari în agricultură cum sunt necesari în industrie. Specializarea mărește efectul util al muncii. Lucrătorul agricol nu însemnează proletar, el poate să aibă o existență asigurată și mai bună ca a lucrătorului din industrie. [29]

Când vom fi realizat aceasta problema agrară va fi definitiv rezolvată, antagonismul de interese dintre diferitele categorii de agricultor ca fi stins și o solidaritate, necunoscută încă la noi, va răsări în locul vechei neîncrederi.

5. Menținerea și sporirea productivității solului este în legătură încă și cu starea în care se găsește azi

---

[29] E evident că măsuri eficace de igienă socială trebuie să meargă mână în mână cu reforma agrară, pentru ca sporul dat de țifra natalității să fie un spor real de brațe ajunse la maturitate. Combaterea mortalității copiilor mici și combaterea bolilor molipsitoare, trebuie întreprinse cu mijloace mult mai viguroase, cu energie mult mai stăruitoare ca până acum..

Scanned with OKEN Scanner

mica proprietate țărănească. Această proprietate este împucătățită în parcele foarte mici, foarte neregulate, greu accesibile, rău definite juridicește. E o latură gravă a problemei noastre asupra căreia nu s'a insistat îndeajuns. Cât de nerațională și neeconomică e actuala proprietate țărănească, se dovedește din faptul că sunt mii de parcele așa de mici, așa de neregulate, încât nu se poate utiliza pe ele o mașină de semănat de pildă, adesea ori nici chiar plugul. Numărul mare și risipirea acestor parcele face imposibilă o exploatare rațională a lor, țăranul pierde o bună parte din timp cu drumurile goale, iar o întindere apreciabilă de teren se pierde cu răzoarele numeroase, cu drumurile întortochiate și inutile.

Pentru a lecui aceste anomalii, trebue comasată proprietatea țărănească actuală împreună cu pământul expropriat și făcută apoi o parcelare rațională.

Sunt sate în care țăranii înțeleg așa de bine foloasele acestei operațiuni, încât o reclamă din proprie inițiativă. Dar chiar dacă țăranii nu ar pricepe pretutindeni valoarea și însemnătatea unei astfel de măsuri, ea încă s'ar putea realiza. E unicul prilej ca această măsură care ne va feri de o nouă problemă agrară pe viitor, să se realizeze, pentru că e singura dată când legiuitorul vine în fața sătenilor cu mâna plină, deci cu un mijloc sigur de convingere.

Tot așa ar trebui expropriați sătenii din regiunile cari au devenit improprii pentru agricultură, prin distrugerea solului arabil. Sunt numeroase astfel de regiuni: citez complexul Bahna-Cireș, valea Dalbociță-Ciovârnășani în Mehedinți, valea Topologului în Argeș, unde suprafețe de mii de hectare rămân inerte. Ele au purtat altădată pădure azi distrusă. Efectul eroziunei este pustiitor. Tratamentul puținelor pâlcuri de pădure, care a mai rămas, e barbar și nimicitor: arborii bătrâni se curăță de ramuri în fiecare an pentru făcut frunzare, iar lăstărișul tânăr, rar și chircit e ros de oi și de capre. Țăranii din astfel de regiuni trebue expropriați, colonizați în regiuni proprii pentru agricultură, iar terenurile lor inerte, supuse eroziunii, reunite în complexe, consolidate prin plantări raționale, care s'ar adăuga la domeniul silvic al Statului.

Acesta este un interes capital de conservare a fondului, de împiedecarea distrugerii progresive, care amenință regiunea dealurilor și luncile fecunde ale râurilor, căci eroziunea macină solul arabil al dealurilor, apoi produce colmatarea cu nisip, argil ori pietriș a luncilor, provoacă mlaștine și regimul neregulat al râurilor.

Măsura ar fi și o dovadă de înțelepciune politică. S-ar vedea astfel că Statul tratează cu aceiași măsură toate categoriile sociale, că el nu e călăuzit de un resentiment, împotriva uneia din ele, că are în vedere numai propășirea tuturor, întărirea economiei naționale, apărarea interesului social de azi și al generațiilor viitoare.

Aplicarea unor astfel de măsuri, recunoaștem e grea, e mai grea decât legiferarea lor. În deobște, a aplica e mai greu decât a legifera. Aplicarea reformei agrare, mai mult decât a oricărei alte legi cere un spirit de dreptate, o hotărâre nestrămutată de a înfrânge stăruințile, contigențele politice ca și preocupările demagogice, care din nefericire nu e în tradiția noastră. Trebue să găsim însă puterea de a ne birui și să recurgem numai la acei oameni implacabili în rectitudinea lor, care să ne dea o reformă reală și binefăcătoare.

Tot miezul chestiunii este aci, mai mult chiar de cât în fundarea principiară și în redactarea legii ori regulamentelor ei. Politica noastră agrară de o jumătate de veac are un lung pomelnic de intenții bune și de aplicațiuni mediocre. Acum însă trebuie rupt cu acest sistem și să ne pătrundem de adevărul că orice reformă valorează cât conținutul ei moral și cât rectitudinea dârză și curagioasă a oamenilor ce o aplică.

Comentariu. Odată cu progresul civilizației, în țările europene importante s-a obținut acordul cu privire la o reformă agrară de proporții sau chiar radicală. Englezii și germanii au acceptat că țărănimea care lucrează suprafețe întinse de teren trebuie să beneficieze de proprietate asupra unei părți. În țara noastră, așa cum am văzut, o astfel de hotărâre a putut veni numai în condițiile grele ale primului război mondial, după împroprietărirea începută de Al. I. Cuza.

Deși marile proprietăți din țările amintite, plus Rusia, Ucraina și România, au fost obținute în mod diferit, aproape în toate cazurile exproprierea s-a făcut prin „despăgubire", stabilită în funcție de mai mulți factori. Însă, dictatura bolșevică a proclamat „Socializarea pământului", simultan cu uneltele de producție, încât în loc de împroprietărire s-a produs o expropriere generală a țărănimii, așa cum s-a întâmplat în toate țările aflate sub control sovietic (fără Polonia).

Până la hotărârea regală din 1917, prin decret de împroprietărire, partidele politice dominate de conservatori, dar și cu acordul din umbră al liberalilor, care în majoritate erau descendenți de conservatori, deveniți progresiști, discutau formal și „constituțional" exproprierea; adică „constituția nu permite".

Regele a prevăzut principiul exproprierii „pentru cauză de utilitate națională", ce trebuie făcută cu „dreaptă despăgubire" **(18)**. Este normal să ne întrebăm cât de dreaptă era această despăgubire, aflând de la Radu Răducanu, Rosetti, „cum s-au făcut boierii mari proprietari de pământ", pe suprafețele țăranilor și mai ales la ce umilințe și suferințe au fost supuși de-a lungul generațiilor. Această decizie a Regelui a fost introdusă în Constituție și gata cu „Constituționalul", deci se putea discuta despre „despăgubire" și „Reforma agrară".

Trebuie să apreciem modul inteligent prin care Regele Ferdinand a considerat exproprierea „de interes național", deci pentru stat, urmând ca acesta să-l distribuie țăranilor. Cu toate acestea, Dr. Șișești, arată că prin acest mod se contribuia, conform celor scrise la consolidarea societății organizate (adică în general), ca un impozit unic pe avere, ceea ce excludea ideea despăgubirii. El considera, impozitul unic pe avere, adică, confiscarea în folosul societății o idee socialistă, chiar comunistă bolșevică.

Totuși impozitul unic pe avere, adică exproprierea fără despăgubire a fost parțial aplicat în țări ca Italia sau Austria. Referindu-se la noi, autorul arată că exproprierea fără despăgubire ar fi produs grave resentimente sociale. Ei bine! Țăranii nu i-au iubit niciodată pe boieri și invers, boierii întotdeauna i-au considerat pe țărani ca pe niște simple lucruri (Aurelian – Discurs asupra Casei Rurale). Au fost prea umiliți și prea exploatați.

Ei bine, despăgubirea trebuia dată de niște țărani istoviți de război și de exploatare, de

Scanned with OKEN Scanner

aceea s-a urmărit, ca prețul acesta să fie cât mai mic, încât ratele anuale (anuitățile) să fie suportabile. Statul a ajutat țăranul, a sprijinit țăranul în achitarea despăgubirilor.

Problema productivității pământului a fost neglijată, pentru că statul chiar nu mai avea de unde să ajute țăranii în această privință, exceptând Transilvania, unde agricultura era mai avansată. Astfel o parte din teritoriul expropriat a rămas în continuare la moșieri, în Vechiul Regat, ca să-l lucreze pentru a produce.

Constatăm că această Reformă pentru împroprietărire s-a făcut instantaneu, fără pregătirea necesară, pentru utilaje, semințe, reproducători etc. Pur și simplu s-a acordat pământ. Acest fapt a provocat mari dificultăți timp de 10 ani. Până în anul 1930, producția a oscilat în jurul valorilor din anul 1918. La aceasta s-a adăugat lipsa brațelor de muncă pentru moșieri, care din cauza producțiilor mici și a prețurilor mari necesare pentru utilaje, aveau mari dificultăți în efectuarea lucrărilor pe suprafețele, încă mari, rămase în posesiune. Mai adăugăm dezinteresul total în angajarea agronomilor.

Îndrumările de organizare și promovare a tehnologiei agricole în acel timp erau alese cele necesare; bine îndreptate spre utilaje, formarea de muncitori specializați, comasarea terenurilor pentru exploatare în cooperație, cu participare și beneficii individuale; exproprierea terenurilor total degradate de la țărani, pentru împăduriri, colonizări.

Toate aceste propuneri autorul le vedea greu de realizat, spunând: «Indeobște, a aplica e mai greu decât a legifera... Acum însă, trebuie rupt cu acest sistem și să ne pătrundem de adevărul că orice reformă valorează cât conținutul ei moral și cât rectitudinea dârză și curajoasă a oamenilor ce o aplică».

După această reformă, foarte dificil aplicată, tot țăranului i-a revenit să frământe pământul țării. Suprafața de 150-500 ha (mai mult 500 ha) rămasă la moșieri în Regat, încă îi solicita. Munceau din greu, dar erau mai liberi, aveau un rost în gospodăria pe care și-o construiau, dar au intervenit alte cauze care le-au încurcat mult lucrurile: înmulțirea puternică a populației și ultimul război mondial, urmat de deposedarea de bunuri și supunerea la munca forțată de comunism. Vedem că țăranul nostru nu a fost niciodată, în masă, fericit, iar treptat s-a adaptat la dictonul și starea prin care spune: mie îmi ajunge, pentru a-și justifica adesea și refuzul de a munci.

II. Realizarea reformei agrare.

Pentru înțelegerea modului de realizare a reformei, autorul a făcut o prezentare sistematică și foarte detaliată asupra legilor aplicate, adică „Decret-Legi" relative la exproprierea pentru cauză de „utilitate națională", patru la număr. Între exemplele interesante, despre Decretul-Lege din Basarabia scria: «...cea mai simplă și mai radicală este legea basarabeană. Corpul legislativ local care a elaborat-o, era ieșit din revoluție. El a svârlit peste bord balastul vechilor legiuiri ale provinciei și a avut în vedere numai interesul capital al țăranilor; proprietarilor nu li se lăsa, afar de terenurile cu culturi speciale permanente (vii, sădiri), decât 50 ha limită care s-a ridicat la 100 ha».

Iată subiectele tratate de către Dr. Șișești în capitolul II:

1. Decretele Legi și îndreptățirea legiferării pe această cale
2. Caracteristica generală a acestor decrete legi. Punctul de vedere economic
3. Categoriile lovite (afectate) de expropriere: în Regat, Bucovina, Basarabia, Transilvania. Diferite grade de radicalism ale reformei în diferite ținuturi.
4. Fixarea prețului pământului și modalitatea despăgubirilor **(19)**

1) Autorul face o apreciere a gradului de utilitate a decretelor-legi pentru cele patru mari zone ale țării. În Regat, de exemplu, decretul prevedea numai normele de expropriere, nu și cele de împroprietărire, care se aflau într-un proiect, provocând unele dificultăți, încât înființarea obștiilor de împroprietărire a fost mult afectată. Cu toate acestea, decretul a fost grăbit și în primul an lucrările în Regat și Basarabia au decurs exemplar. Primul responsabil al Reformei în Basarabia a fost Maximilian Popovici, ilustru agronom chimist. **(20)**

2) Deși era apreciată bine Reforma din cele două regiuni amintite mai sus, autorul spune că în Regat a devenit mai moderată decât în Basarabia, iar în Bucovina era la mijloc. În Ardeal, dispozițiile Decretului-Lege au fost mai dificil de aplicat fiind îngrădite de numeroase excepții. «Ceea ce caracterizează în Decretul-Lege pentru Transilvania este că în el primează punctul de vedere economic, și nu strict agrar, cum era în reforma din Regat, Basarabia și Bucovina». Autorul acuză că în această zonă legiuitorul ardelean zice că exproprierea se face pentru cauză de utilitate „publică" nu de utilitate „națională", ca în toată țara. La fel a fost și în Basarabia, dar principiul economic prevăzut în această zonă îl recomandă pentru toate regiunile. Între mărunțișurile economice transilvane se mai spune ca «exproprierea să se facă parțial dacă un fiu al familiei studiază agronomia, sau în Bucovina, se puteau rezerva terenuri de „interes obștesc:».

Cu toate particularitățile constatate în fiecare regiune, mai puțin în Regat, s-a înfăptuit Reforma. Agronomii, prin Casa Centrală a Cooperației și Casa Centrală a Obștiilor sătești, și-au făcut datoria cu toată abnegația, iar guvernul a luat acele măsuri, care să ușureze plata ce revenea țăranilor pentru pământul primit. Contribuția lui G. Cipăianu, G. Ionescu-Șișești, Max Popovici, ș.a. trebuie să rămână în istoria Reformei agrare, din 1918-1922, care a mai trenat cu diverse mărunțișuri încă mulți ani.

3) Categoriile afectate de expropriere au fost variate de la o regiune la alta, având însă la bază același principiu al legii.

În Regat legea era foarte clară și prevedea exproprieri în întregime pentru: terenurile cultivabile ale Domeniului Coroanei și tuturor persoanelor morale publice sau private; fiind

Scanned with OKEN Scanner

un aliniat ce reconfirma morala înaltă a Regelui Ferdinand, care știa bine cum s-au constituit acele „Domenii". Dar, tot adevărat este, că după decesul său, au recuperat mult din ce au acceptat atunci pentru Reformă, prin cele mai bizare forme, de donații sau „administrare model". Proprietățile străinilor și absenteiștilor au fost expropriate total, iar de la moșieri erau expropriate 2 milioane ha teren cultivabil, din proprietăți. Ca formă juridică, nu erau expropriați proprietarii ci proprietățile, lăsând până la 100 ha, pentru cele cu suprafața de sub 10.000 (zece mii), și 500 ha în cazul celor mai mari de 10.000 ha. Nu se expropriau pădurile, plantațiile și terenurile necultivabile. Expropriații primeau unele înlesniri cu privire la alegerea locului unde păstrează suprafața rămasă. **(21)**

În Bucovina, care revenea țării după o perioadă de 147 ani, exproprierea s-a făcut mai radical, fiind preluat integral terenul de la: străini de neam, proprietățile de „mână moartă", absenteiștii, cele ale interzișilor și curanzilor și cele arendate cu 9 ani înainte de 1919. Pentru particularii cu moșii, scara de expropriere este mai drastică și începe de la 100 la 600 ha, iar proprietarii care nu erau agricultori rămâneau cu 4 ha. În mod radical, când deținătorul avea mai multe moșii, rămâneau cu una singură, în suprafață de 250 ha. Aici s-au expropriat și pădurile, trecând la stat în proprietate, la fel, terenurile necultivate din instituții diferite. **(22)** Se recunoaște un radicalism vizibil.

În Basarabia, teritoriu ocupat de peste 100 ani, radicalismul a fost aplicat cu tenacitate. Acolo s-au expropriat integral: moșiile foste ale statului, cele ale Coroanei, ale instituțiilor de mână moartă, ale orașelor, afară de cele necesare urbei; toți cei fără cetățenie românească, toți moșierii care au avut proprietățile arendate 5 ani consecutivi. Ca și în Bucovina, se expropriază proprietatea, nu proprietarul. Precizăm că prin aceasta se evitau procesele împotriva statului, conform teoriei „proprietății inalienabile". Dar nici azi nu se adaugă la această prevedere, condiția obținerii proprietății pe căi corecte. Aici, apele, suprafețele necultivate și subsolul au trecut la stat. **(23)**

În Transilvania, radicalismul accentuat în tendință a fost acoperit de numeroase excepții și depoziții facultative, care fac incertă prevederea efectului reformei. Acolo se prevedea exproprierea în întregime pentru: toate proprietățile străinilor, proprietățile persoanelor morale publice și particulare care au domiciliul în afara granițelor României, proprietățile ce prezintă deosebit interes științific. În mod neclar se mai prevedea că: se vor putea expropria în întregime mai multe, alte categorii de proprietăți. Tot așa, vorbind de excepții, se preciza că «astfel de excepții vor putea fi chiar create».

Vedem că acest Decret-Lege a fost o încropeală, unde românii s-au lăsat sub presiunea ungurilor, a căror insistență subiectivă depășește limita în toate cazurile. În continuare, privind exproprierile se preciza: se vor putea expropria în întregime proprietățile alienaților și curanzilor, dacă n-au descendenți; proprietățile rurale mai mari de 20 ha; din moșiile care trec de 500 iugăre. Cei care posedă 500 ha pot păstra chiar până la 200 ha. **(24)** Era plină de contradicții această lege.

Așa cum a analizat legea, Dr. Șișești, din cele expuse care nu sunt toate prevederile, se constată o elaborare profund eclectică, prin care nu se dorea o Reformă pentru țărani. De aceea Reforma din Ardeal nici nu a fost o reușită, datorită slabei hotărâri de a fi realizată. Știu, sunt ardelean. De fapt, autorul o caracterizează așa: «Metoda aceasta de a elabora o lege, face din ea un instrument greoi, iar aplicațiunea ei va întâmpina cele mai mari dificultăți, și tot avantajul de a o aplica unde trebuie, când și cât trebuie, se va pierde în mormanul nenumăratelor dispoziții care nu converg sistematic și n-au o unitate organică.» Dar, spre a fi mai protectiv cu ardelenii spre final, apreciază legea, care după aplicare s-a dovedit foarte lacunară. A fost un gest care se aplică și azi pentru ardeleni, care mi se par cu pretenții fără fond la nivelul crezut de ei.

4) Fixarea prețului exproprierilor, pentru stabilirea „dreptei despăgubiri" a fost o problemă care a întâlnit serioase dificultăți. Dr. Șișești a insistat pentru anularea despăgubirilor, pentru a ușura plata ratelor anuale (anuitatea), asupra terenului primit prin împroprietărire de către stat, a țăranilor. S-a ajuns în acest fel ca statul să preia 31,6% din prețul de expropriere pentru ușurarea sătenilor împroprietăriți.

Trebuie să subliniem interesul și toleranța guvernului în acest proces de o complexitate deosebită și faptul că a acordat agronomilor libertatea de a înfăptui această operă. Pe de altă parte mulți moșieri mari s-au simțit mai scutiți de grijile proprietății, conștienți de faptul că starea socială din acel moment nu mai putea dura mult, iar finalul era imprevizibil. „Casa Centrală a Băncilor și a Cooperativei sătești" a înfăptuit o operă social-economică și politică de cea mai mare importanță pentru progresul țării, cu toate că acest progres s-a lăsat așteptat în acele condiții.

III. Procedura și organele de aplicare.

Aceste operațiuni au fost prevăzute în trei categorii de organizatori și acțiuni:

1. Diferite comisiuni instituite pentru executarea exproprierii
2. Organul central de aplicare: Casa Centrală a Cooperației și Împroprietăririi sătenilor. Casa noastră, Banca Regională, Banca agrară ș.a.
3. Dispoziții referitoare la contractele de arendare, la semănătură și la fixarea arendei. Obștiile **(25)**

IV. Împroprietărirea

1. În Basarabia
2. În Bucovina

Scanned with OKEN Scanner

3. În Transilvania, Banat și părțile ungurene
4. Norme pentru regatul vechi. Încheiere **(26)**

Concluzii. Această lucrare, concepută ca o sursă complexă de informare asupra acțiunii de împroprietărire a țăranului, ca efect al evoluției istorice, economice, demografice și politice, despre care autorul nu se pronunță, își propune să ofere cunoștințe generale asupra „fenomenului", supunând inițial analizei, mai ales consecințele Primului război mondial și starea țărănimii în raport cu marii proprietari de terenuri, și cu dreptul asupra pământului, pentru exploatarea căruia avea un rol principal.

Elementul esențial al conținutului îl prezintă analiza modului de alcătuire a decretelor-lege, pentru împroprietărire pe cele patru zone mari, care întregeau țara: Regatul Vechi, Basarabia, Bucovina și Transilvania.

Important și de apreciat rămâne faptul că reprezentanții legali ai fiecărei părți de țară au elaborat decrete-legi și regulamente (după necesitate) în raport cu situația reală din regiune. Coordonarea principală, făcută de Casa Centrală a Cooperației s-a realizat în mod hotărâtor de agronomii delegați pentru fiecare zonă.

O altă caracteristică remarcabilă a fost modul înțelegător, de ambele părți: expropriați – împroprietăriți și aplicarea unor măsuri de expropriere totală. Atmosfera lucrărilor a avut încărcătura emoțională, în funcție de tratamentele aplicate în trecut de moșieri și alții. Totuși suprafețele lăsate vechilor proprietari au fost de mărime rezonabilă.

Importanța a fost, de asemenea, hotărârea ca expoprierea să nu se declare asupra persoanei ci asupra moșiei, iar actul în sine să fie considerat „de interes național". Această condiție avea să prevină acțiuni oponente din partea moșierilor, care considerau acele terenuri ca o „proprietate sacră", împotriva a tot ce a scris Radu Răducanu Rosetti, cum străbunii lor, au obținut acele moșii prin jaf și opresiune.

Lucrarea elaborată de Dr. Ionescu-Șișești a avut importanță și prin prezentarea modului de realizare a Reformei în cele 4 zone ale țării, de unde se constată și aplicarea măsurilor cu amprenta românismului.

Structura lucrării este organizată în mod corespunzător unui studiu, care se deosebește de un „raport" asupra unei activități; este o elaborare de nivel ridicat, complexă și completă, la subiect. Aici lipsesc complet comentariile politice, cu toate ca autorul nu a fost o personalitate total apolitică. Trebuie să spunem însă că un „țărănist", bunăoară Armand Călinescu, n-ar fi putut evita să trateze vechile relații între moșieri și țărani, suferințele au fost foarte mari. Dr. Șișești a fost de fiecare dată pentru ridicarea acestei clase, dar nu a fost unul dintre militanții politici importanți. Condiția sa de intelectual de elită i-a impus o conduită foarte cumpătată, deși copil fiind a umblat desculț, cu haine făcute de mama; cu joaca în praful uliței, și cu mâncarea săteanului. Adesea spunea că se trage din țărani.

Lucrarea în sine, așa cum spuneam, este de o valoare cu totul remarcabilă, demnă de o personalitate a timpului. Ea aduce un conținut redat cu mare claritate, un stil de progres lingvistic, și o oglindă limpede a stării sociale a timpului acela. Considerăm că avem aici cea mai valoroasă lucrare asupra „Reformei agrare și împroprietăririi țăranilor" de la 1918-1922.

In actul de Reformă el stă alături de G. Cipăianu, Max Popovici, ș.a.

6. Reforma agrară și producțiunea

Preambul

După trei ani de la aplicarea reformei agrare (1918-1922), în anul 1925 Dr. G. Ionescu-Șișești a publicat o vastă lucrare, cu profund caracter de studiu general, și cu referire mai largă la România. Privind simplu titlul acestei lucrări ce ocupă 45 pagini, ne așteptăm la tratarea unui subiect agronomic, însoțit de un conținut dezvoltat de economie agrară, care să prezinte influența Reformei asupra nivelului producției și a rentabilității generale rezultate. Această previziune nu se confirmă, după ce parcurgem conținutul ei, redat în „Tabla de materii"

Avem un studiu profund de economie, ancorat în principiile doctrinare clasice, cu referire la aplicarea Reformei în aproape toate țările europene; cu o mai mare extindere în România. Ea se caracterizează printr-o sistematizare excelentă, și un nivel clar de analiză științifică asupra doctrinelor aplicate în realizarea Reformei, în fiecare dintre țările asupra cărora s-a referit.

In privința doctrinelor economice, autorul nu s-a pronunțat ca susținător pentru nici una dintre cele două: „Doctrina liberului – schimb", „Phisiocratia", elaborată de François Quesnay și „Doctrina protecțiunii economice naționale" a lui Friedrich List (1837) recurgând numai la introducerea acestor nume, în legătură cu doctrinele.[30]

Acest studiu, foarte bogat în conținut, este redat în șapte capitole, fiecare dintre ele având tratate trei până la șapte teme, fapt ce reflectă o foarte bună sistematizare; o

[30] Când vorbim despre „liberul schimb" și principiile esențiale doctrinare trebuie să le atribuim lui François Quesnay, adevăratul părinte; să nu facem greșeala de a-l aminti direct pe Adam Smith sau J. B. Say, care i-au dezvoltat doctrina și au fondat „Economia politică"; Conform definiției clasice dată acestuia, pare mai potrivit titlul lui Friedrich List: „Sistem național de Economie publică" (1837), dar la republicarea lucrării sale în 1841, titlul era „Sistem național de economie politică".

Scanned with OKEN Scanner

caracteristică ce lipsea la multe lucrări de toate genurile din acel timp; lucrările lui George Maior, fiind mereu date ca exemplu, deși ele aveau primat și importanța lor.

Faptul că este un studiu temeinic întocmit ne rezultă și din folosirea altor 16 surse bibliografice, cu enunțare generală, după procedeul începutului de secol. Este corect să menționăm că această lucrare stă cu egală importanță alături de elaborările vremii, pe diverse teme, scrise de V. N. Madgearu, V. Slăvescu, Gr. Mladenatz, M. Manoilescu, C. Mihăilescu, N. O. Popovici Lupa, ș.a.

Amintim totuși că P. S. Aurelian, avea o grijă deosebită pentru menționarea bibliografiei, iar în lucrarea sa „Agricultura la români" indica numărul bibliografiei în text și autorul cu titlul lucrării în „subsol", sau chiar în finalul elaborării. Pentru agricultori el a fost primul care a introdus acest procedeu de respect pentru înaintași și lucrările lor.

Considerăm că această lucrare elaborată de Dr. G. Ionescu-Șișești este una dintre cele mai elevate dintre temele sale de „Economie agrară", ea fiind și o sursă pentru cultura generală a cititorului, alături de subiectele agronomice și de economie abordate, ca învățătură. Desigur într-o lucrare monografică nu se pot reproduce integral, toate studiile importante ale personalității respective. Sunt însă capitole care constituie mari valori pentru cultură, tehnica agronomică și economie, dar și pentru cunoașterea înfăptuirii Reformei agrare, realizată în aproape toate țările Europei și în țara noastră, după „Primul război mondial". De aceea vom proceda la analiza fiecărui capitol.

I. Reforma agrară și producțiunea (cap. I – VII)

Introducere. Autorul acordă „introducerii" în lucrare un spațiu cât se poate de adecvat pentru dimensiunea ei și începe cu afirmația: «Agricultura este principala bogăție a României», care era recunoscută în acest fel și în plan mondial. Pentru a obține rezultate economice cât mai bune, comentează efectele aplicării unor principii economice, acceptate universal, după recomandarea lor de către autori fondatori, spunând: «**Este necesar ca fiecare neam să tragă din mediul înconjurător și din însușirile sale maximum de profit, după principiul economic. Să nu ruineze mijloacele și perspectivele sale în încercări pentru care condițiile naturale sau economice, sunt mai puțin favorabile. Interesul său propriu și al solidarității economice mondiale, este ca fiecare popor să-și adâncească specializarea lui s-o ducă la maximum de productivitate...**»

După cum știm, în țara noastră aceste principii nu s-au putut respecta la modul general în nici o perioadă istorică, fie din cauza contradicțiilor interne, fie din cauza intervențiilor străinătății. Așa, „Convențiunea comercială cu Austria", din anul 1875, semnată de conservatori a distrus total bruma de industrie autohtonă creată după necesitățile țării. Românii au acceptat „liberul schimb", ca acum (2016) cu UE, iar dezastrul îl vedem cu ochiul liber. Constatăm că au fost ignorate legile economice.

Prezentând caracterul social al structurii agrare, de fapt al raportului dintre proprietari și țărani, pe care autorul îl tratează sub aspect strict științific, descrie „caracterul quasi-feudal" al agriculturii dinaintea Primului Război Mondial. Autorul spune că: «**Întreaga putere politică era în mâna marii proprietăți, care nu înțelegea (accepta) să abandoneze țăranilor o parte din avantajele sale economice». Aceste avantaje erau obținute în mare măsură prin exploatarea muncii țăranului care era obligat «să muncească în condițiile care i se ofereau dacă nu voia să moară de foame». (27)**

Țăranii care nu au acceptat aceste raporturi, mulți ardeleni, au părăsit țara în număr mare, plecând în America, între anii 1900-1916.

Dr. Ionescu-Șișești ne face o prezentare foarte clară, argumentată, cu exemple variate asupra „Instituției proprietății" și a „dreptului de proprietate", din care reținem concluzia sa în urma Reformei agrare în țările Europene, după Primul război mondial: «**Proprietatea nu se mai concepe azi, nici în occidentul stabil, ca fiind dreptul de a uza și de a abuza de un bun, cum era consacrat în „dreptul român" și „codul Napoleon", ci proprietatea se înțelege azi (1925) ca o „instituție socială", ca o funcție socială**». **(28)** Concepțiunea aceasta a prezidat nu numai în „legiferarea agrară" din țările Orientului și Centrul Europei, nu numai așezarea și definirea noii proprietăți, ea s-a impus și în legislația nouă a țărilor din Occident. **(29)** Astfel, autorul reproduce articolul 153 din noua constituție a Imperiului German, funcțională în anul 1925: «Proprietatea este garantată de Constituție, dreptul și limitele sale sunt determinate de lege». Urmează dreptul de expropriere al statului, contra unei indemnizații, după care urmează o prevedere cardinală: «Dreptul obligă, folosința ei (a proprietății) să fie în același timp, serviciu adus interesului general». Găsim în lucrare exemplul altor țări; ca Italia, Elveția, Portugalia în privința concepției și procedeelor aplicate în reforma agrară.

Sigur că până în anul 1945 nu a fost așa, așa trebuia să fie. Chiar după Reforma în România, politica a fost făcută de burghezie și de marea proprietate care încă era puternică, fiindcă populația, din sate s-a înmulțit mult, determinând parcelarea excesivă a terenului, care devenise insuficient pentru traiul unei familii. Sigur că situația era determinată de nivelul guvernării, de lipsa de interes aproape total al claselor guvernante, ca țăranul să primească o instruire pentru practicarea agriculturii după procedee avansate, cum s-a întâmplat în toate țările Apusului. Așa s-a intrat în practicarea agriculturii de subzistență în România, până la Colectivizarea din 1960.

In unele țări, ca Irlanda, Anglia, Austria, ș.a., s-au votat legi speciale pentru instruirea țăranului în starea sa de proprietar, fiind încurajat de stat. Acolo agricultura a progresat.

Scanned with OKEN Scanner

II. Reforma agrară în țările din Orientul Europei

În acest caz ne referim la limitele maxime de proprietate, lăsate în țările europene vechilor stăpâni și constatăm că variațiile sunt asemănătoare înăuntrul fiecărei țări și nu sunt mari deosebiri nici de la o țară la alta. Un caz deosebit a fost în Cehia, unde se expropriau treptat câte 5-16 ha, iar altul în Croația, unde se aflau latifundii de 40.000 ha, cultivate sub raporturi quasi-feudale prin învoieli, dijmă sau arendășie parcelară. De asemenea, în anul 1920 încă se mai afla Serbia în Turcia, Bosnia, Macedonia, Herțegovina. **(30)** Lucrarea despre Reformă în țările europene, este foarte detaliată. Până la reformă, în România a dominat „Legea învoielilor agricole" emisă imediat după Reforma lui Cuza și Kogălniceanu și fiind menținută, cu amendamente neînsemnate, până la 1918.

Trebuie să subliniem că în România toate încercările de a înlocui această lege au fost blocate în Parlament. Atunci când în anul 1897 P. S. Aurelian, în contextul „Dizidenței drapeliste", fiind prim-ministru, reușise să i se voteze în „Cameră", „Legea Casei Rurale", care ar fi înlăturat „Legea învoielilor agricole"; guvernul a căzut. Nici unul dintre partide și nici regele Carol I, același rege care a fost absolut inactiv în potolirea măcelului Răscoalei din 1907 și după aceasta, nu l-au susținut pe Aurelian. La votul în Senat, proiectul de lege a căzut. Această lege, despre care nimeni dintre descendenții celor amintiți nu amintește a durat o jumătate de secol și a ținut țărănimea în condiții de cruntă exploatare. Reforma agrară din România a fost descrisă anterior.

III. Rolul economic al micii proprietăți și urmările reformei agrare asupra producției. Critica doctrinară

În această temă se amintește doctrina „Fiziocrată", emisă de această școală care s-a dezvoltat pe baza principiilor doctrinare ale lui François Quesnay (1794-1874, după Yves Guyot) și susținea marea proprietate, liberul schimb și libertatea comerțului fără limite. Dr. Ionescu-Șișești afirmă că «Argumentația fiziocraților (în sprijinul marii proprietăți) ar putea fi justificată acolo unde există ferme cu capital; adică exploatări cu regie, cu inventar complect al proprietarului, nu cu munca și capitalul țăranului». Autorul continua cu această observație: Autorii doctrinei „laissez faire, laissez passer", ei nici nu se gândeau că ar putea există o ordine socială și economică, alta decât aceea pe care o aveau sub ochi.

În cazul practicării „învoielilor agricole" la români, condițiile puse de Dr. G. Ionescu Șișești, erau rarisim îndeplinite. Țăranii erau aceia care le îndeplineau. Producția fiind mică, din cauza investițiilor reduse pentru cultură, moșierii noștri erau în perpetuă lipsă de bani, deci nu puteau cumpăra mașini. Adesea erau datornici. În plus, majoritatea dintre ei nu aveau studii agricole, nu locuiau la moșie și în multe cazuri puținii bani adunați erau risipiți pentru o viață de plăceri a beizadelelor sau a lor în țări străine. Așa ne spune și istoria.

Dr. G. Ionescu Șișești, care dorea cultivarea rodnică a pământului, arăta că în asemenea condiții **«Lucrul esențial, pe care evoluția ulterioară l-a dovedit și care răstoarnă argumentele fiziocraților, e că țăranul are, comparativ la ha, mai mult capital decât marele proprietar.»» (31)**

Autorul arată apoi, că și socialiștii sunt contra micii proprietăți. Îl invocă pe Marx care spunea: «Proprietatea mică exclude după natura sa dezvoltarea forțelor productive, sociale, muncitoare: dezvoltarea muncii comune, concentrarea capitalurilor sociale, creșterea vitelor în proporții mari, aplicarea științei înaintate. Capitalurile și birurile sărăcesc proprietatea mică.»

Alt socialist, după Marx, Kautsky, spunea că «micul agricultor își menține existența în concurență, numai prin muncă încordată și prin foame (renunțări)». Într-o idee generalizantă, K. Büchner susținea că «Agricultura ca exploatare (sector productiv) nu se angrenează niciodată complet cu sistemul capitalist». **(32)**

Dr. Ionescu Șișești, respinge argumentele socialiștilor, împotriva micii proprietăți, spunând: «Construcția economică a socialiștilor se întemeiază pe observația fenomenelor din industrie. Ei au făcut greșeala de a aplica agriculturii și raționamentele pe care le observau în industrie».

Cercetătorii de la noi. Trecând la condițiile din țara noastră, cu privire la cercetarea temei, Dr. Șișești se oprește asupra lui Șt. Zeletin și V. Madgearu și atacându-l pe primul spunea: «Se pare că pe D-l Zeletin l-a stăpânit concluzia tezei socialiste; că mica proprietate nu se poate menține decât prin muncă istovitoare și subnutriție.»

Din păcate, nici generațiile vechi și nici cele de azi nu pot emite previziuni pentru un viitor mai îndepărtat. Nici Marx, nici adversarii săi nu au putut prevedea că dezvoltarea științei și tehnicii din secolul XX, care și azi continuă, va conduce la agricultura intensivă de azi, care poate salva mica proprietate, printr-o activitate calificată și o educație pentru o viață decentă, fără excese fanteziste.

Dovezile de acum (2017) ne arată (ca început) familii de țărani, instruiți și educați, trăind din ocupații intensiv aplicate și arată că „mica proprietate poate supraviețui în capitalism". Se dovedește chiar necesară, practicând o muncă productivă bazată pe investiții financiare reduse și muncă fizică creativă, bine organizată. Desigur, în unele cazuri, acceptarea și încadrarea în cooperative, ca factor adjuvant, ar putea contribui la progres.

Doctrinarii sentimentali. Reforma agrară din țările europene a afectat profund existența proprietarilor marilor exploatații, care au fost pulverizate. Așa au apărut sentimentalii, stăpânii regretelor trecutului. Iată patosul d-lui L. Namier, pe care îl descrie cu privire la situația fericită dinainte de reformă. Ca el erau mulți: «Înainte de război, castelele vastelor moșii erau centre de înaltă cultură și reazemul de căpetenie al vieții economice

Scanned with OKEN Scanner

moderne a Europei orientale. Ele se asemănau cu vilele romane, în țări pe jumătate barbare. Locuitorii lor citeau operele civilizației celei mai înaintate, se îmbrățișau de ideile acesteia, trăind totuși în mijlocul unei populații analfabete» apoi: «Pe marile moșii ale proprietarilor, țăranii își primeau salariile cu care își cumpărau mărfurile fabricate. Acest comerț se va restrânge cu restrângerea latifundiilor, mai ales în districtele depărtate de orașele mari. Poate țăranii sau cel puțin o parte din ei vor fi mai bine nutriți și adăpostiți, dar nivelul culturii economice și mai mult încă, al culturii intelectuale se va slăbi» (în articolul „La révolution agraire: Manchester Guardian Commercial", suplimentul „Réconstruction de l'Europe", Nr. 6). **(33)**

Dr. G. Ionescu Șișești a dat un răspuns rațional acestui material ce deplângea starea stăpânilor, după Reformă, iată: «Latifundiile au intrat în alte mâni, cărora nu li se potrivește tabloul pitoresc și fermecător al D-lui Namier... în schimb, cea mai mare parte din clasa conducătoare, din inteligența muncitoare a României, în veacul al XIX-lea; ingineri, avocați, profesori, medici, economiști, oameni de stat au ieșit în prima, a doua, ori a treia generație din mijlocul țărănimii.»

La fel ca D-l Namier, azi (2017) descendenții moșierimii și adepții monarhiei încearcă să prezinte publicului unele realizări lăsate de moșieri, prin munca nevoiașilor, drept fapte mari. Au chiar și emisiunea TV „Ora regelui" în republica noastră. Este ceva uluitor. Nimeni nu contestă contribuțiile pozitive ale regilor, dar s-a terminat în 1947 (70 de ani în urmă). Nu ne adâncim în subiect.

IV. Critica de oportunitate (Critica oportunității reformei).

Era momentul reformei?

Autorul dezvoltă mult această temă. Mulți bărbați cu spirit progresist, cu fond umanist avansat și o cultură bogată, au fost de părere că reforma agrară s-a făcut fără pregătire temeinică. Invocau mai ales faptul că țăranul nu era suficient de educat; de instruire nici nu le plăcea să amintească, pentru că purtau o vină; majoritatea erau parlamentari, oameni de afaceri sau intelectuali. Acest motiv a fost invocat de St. Zeletin, Gherea, Iorga, C. Mihăilescu, ș.a., dar Dr. Șișești nu amintește nici un nume în tratarea acestui subiect; nu a fost adeptul lor, a adus argumente puternice, prin care a susținut necesitatea reformei prin învingerea piedicilor și factorilor nefavorabili. Elaborarea sa pe această temă este magistrală. Argumentele sale sunt rațional imbatabile.

Noi, cei care ne aflăm la amurg, întrebăm: când se putea crede că marii proprietari urmau să se adreseze țăranilor, de a căror muncă profitau, spunându-le: „Am hotărât să vă împroprietărim." Ei bine: niciodată. De aceea a fost necesară forța legii.

Revenind la subiect, între criticii de oportunitate mai puțin flexibili, autorul îl prezintă pe profesorul Max Sering, care invoca scăderea producției, pentru care se baza numai pe argumente subiective. Adică, pentru că a fost afectată marea proprietate cu avantajele ei recunoscute. Așa era. În plus atribuie scăderea producției slabei pregătiri a țăranilor, pe care Dr. Șișești o consideră remediabilă. Sering a analizat reforma în toate țările Europei folosind și argumente eronate, din necunoașterea condițiilor specifice.

Dr. Ionescu-Șișești susține în finalul argumentării, contra Sering: «Producția își va relua cursul ei normal, pe măsură ce se vor aplica acele remedii și se vor înlătura acele cauze. Țărănimea de sine stătătoare consumă mai mult decât acea țărănime din regimul feudal.» **(34)**

V. Critica pozitivă – analiza faptelor.

Autorul aduce argumente, prin scrierile unor personalități care au avut o preocupare pertinentă privind faptul: «dacă am ruinat sau nu bazele producției prin reforma agrară?». **(35)** Analiza o face însă personal și acuză „Latifundia" care prezintă numai inconvenientele Reformei agrare. Descrie avantajele marilor exploatații. În replică însă, analizează și efectele pozitive ale reformei, care s-au înfăptuit, pentru că era cu totul inevitabilă, după război, unde au murit milioane de țărani.

În analiză se susține că nici unul dintre avantajele marilor exploatații nu este exclus în mica exploatație. În plus analizează șase condiții superioare, care pot ridica nivelul producției, dacă se vor aplica în mica proprietate. **(36)**

Dr. G. Ionescu-Șișești îl invocă și pe profesorul Ernest Laur din Elveția, care a stabilit că în acea țară «nu numai producția este mai mare în mica cultură, dar și procentul la ha, al produselor vândute, după ce agricultorul și-a oprit cele necesare gospodăriei lui». El adăuga faptul că și micul cultivator poate avea o solidă instrucție profesională, iar prin mijlocul cooperației poate beneficia de alte avantaje, care sunt apanajul marii proprietăți.

Prevederile profesorului E. Laur s-au dovedit în Apus, după 50 de ani, iar în estul Europei după 90 de ani. Azi micul fermier, agronom, zootehnist, veterinar, are un nivel de instruire care în trecut nu se putea prezice și poate practica agricultura intensivă la nivel înalt.

Practica, viața au dovedit că toleranța este unul dintre cele mai frumoase și mai benefice calități umane, încât acum (2016), marile exploatații și micile exploatații coexistă în interesul general al prosperării agriculturii și agricultorilor. Marilor înaintași care au promovat aceste idei, li se cuvine respectul pios al generațiilor de azi și a celor ce vor veni, omenirea a progresat.

Analiza urmărilor imediate ale reformei agrare în România. Dr. G. Ionescu Șișești aduce o bogăție de date în analiza subiectului. Ca o concluzie generală pe care o lansează cu anticipație, autorul care a fost puternic implicat în această epopee istorică spune: «**Reforma**

Scanned with OKEN Scanner

agrară a salvat producția agricolă și ne-a ferit de prăbușirea iremediabilă a economiei noastre și poate de un rău și mai mare decât acesta».

În perioada anilor 1919/1920 – 1923/1924:

- Suprafața totală cultivată a crescut de la 8.068.878 ha la 10.206.474 ha.
- Producția în aceeași perioadă a crescut de la 8.996.394 to la 10.206.474 to.

Acest fenomen îl găsim la cultura grâului; o variație anuală la secară, dar cu producție sporită de la 235.922 to, la 244.018 to.

De asemenea la ovăz: suprafața totală a crescut de la 966.393 ha la 1.236.580 ha.

Producția de la 992.089 to la 1.336.450 to.

În zootehnie, acest fenomen s-a remarcat prin sporirea numărului de animale la principalele specii: cai, boi, vaci, bivoli, oi, capre.

VI. Urmările Reformei agrare (efectele).

Dr. G. Ionescu Șișești exprimă direct opinia asupra acestor aspecte, în primul rând prin efecte: «Prin reforma agrară s-au creat condițiile prosperității țărănimii și implicit condițiile prosperității economice și politice a Statului Român».

Autorul revine asupra avantajelor micii proprietăți (în acel timp), îl descrie pe țăran din punct de vedere psihologic, în starea de supus pe moșie și starea sa psihologică în calitate de proprietar, accentuând asupra apariției responsabilității și analizei deciziilor. În legătură cu acestea Dr. Șișești ne lasă o analiză antologică: «Când (țăranul) rabdă cu resemnare o situație precară, el era simpatic burgheziei și mai ales burgheziei intelectuale. Azi când această burghezie trăiește greu (adică nu mai are huzur), iar țăranul trăiește mai bine (ca în trecut), simpatiile pentru el au scăzut mult. E o lege generală: nu sunt simpatice decât categoriile sociale care suferă». **(37)** Avem un impecabil examen psihologic al claselor sociale, în raport cu schimbările care se pot produce de-a lungul timpului în viața lor. Autorul îi cunoștea bine pe toți, avea 40 de ani și o minte sclipitoare.

Despre marile proprietăți spune că s-au trezit la realitate și abia acum se străduiesc să-și facă adevărate ferme, iată un efect important.

Reforma a avut și consecințe naționale și sociale. Autorul prevedeau o dublare a populației în 50 de ani (Existau 16.000.000), dar a venit războiul și exproprierea din comunism, spera într-o reducere a bolilor la sate.

Colonizările l-au preocupat mult pe Dr. G. Ionescu Șișești, pentru care a muncit o vreme; ele erau o consecință a Reformei agrare, cu scopul omogenizării densității populației la suprafața întregii țări.

O observație personală importantă lăsată de autor ne spune: «Întemeind o clasă rurală puternică, surplusul normal al acesteia va întări industria și comerțul și va naționaliza în scurtă vreme orașele» **(38)**, deci, va popula orașele cu români, alături de evrei, armeni, greci. **(39)**

VII. Program pentru ridicarea producției și consolidarea țărănimii în urma reformei agrare.

După ocuparea funcției de Director al Centralei obștilor sătești, Dr. Ionescu Șișești a fost preocupat de elaborarea programelor pentru activitatea instituției, a continuat cu acest obiectiv și după ce a devenit Director general al Agriculturii, unde domeniul îndrumărilor agricole avea nevoie curentă de programe pentru organizarea activității.

În studiul prezentat, acest ultim capitol a fost destinat «elaborării unui program pentru ridicarea producției și consolidarea activității țărănimii», în noua poziție de proprietar al pământului pe care îl lucra, dar un proprietar care urma să plătească impozite și „rate de anuitate" pentru proprietatea sa. Nu-l așteptau timpuri ușoare. Abia se încheiase reforma în anul 1924 (după 5 ani de muncă).

În introducerea sa, autorul spune: «Conducătorii Statului Român n-au dat niciodată importanță agriculturii (era anul 1925). A lipsit: educația tehnică a maselor de plugari, realizarea unor lucrări obștești mari în interesul agriculturii, o încurajare metodică a acestei ramuri a economiei. Ei au considerat că agricultura reprezintă o treaptă inferioară în evoluția economiei sociale a statului român și și-au îndreptat grija lor și mijloacele publice spre crearea unei industrii adesea factice». **(40)** În această privință Regatul era în urma zonelor românești administrate de imperiile învecinate. Așa s-a înregistrat subnutriția țăranului, din cauza producțiilor mici, și se folosea tehnica „cea mai rudimentară". **(41)** Sigur că exploatarea cruntă, pe care autorul nu o invocă, ca să nu facă politică, era cauza principală.

«În situația arătată, după Reformă trebuie împlinit scopul ei și să se întreprindă transformarea tehnică a agriculturii. În acest scop, trebuie să aplicăm un program larg văzător și susținut de îndrumare și întărire a agriculturii». **(42)**

Ca și în alte situații, Dr. Ionescu Șișești concepea un program vast, cu realizări pe termen de lungă durată și apoi propunea măsuri (pe termen scurt), care aplicate generalizat să producă în scurt timp schimbări vizibile, importante.

În cazul situației agriculturii, după împlinirea Reformei autorul prevedea următoarele lucrări de lungă durat:

1. Ameliorațiunile funciare: Propunea punerea în valoare a terenurilor inundabile din Lunca Dunării și a râurilor mari; organizarea și aplicarea irigațiilor, pentru regiunea dintre Argeș și Siret, după planul inginerilor Davidescu și Wilcocks, în Câmpia Română. Dr. Ionescu Șișești mai arată că: mari lucrări de Îmbunătățiri Funciare vor fi necesare pentru a pune în valoare și a consolida terenurile recuperate din stare de colmatare, pentru diverse

Scanned with OKEN Scanner

necesități economice. Invadarea nisipurilor zburătoare, despăduririle abuzive și păşunatul irațional, conduc spre grave degradări ale solului.

2. Comasarea: Ca măsură împotriva parcelărilor excesive și păguboase pentru țăran, autorul recomandă „comasarea", care a avut mare succes în alte țări. Pentru rezolvarea acestui obiectiv important înaintase deja un proiect de lege către Ministerul Agriculturii.

3. Legi pentru încurajarea și ocrotirea agriculturii: o lege similară cu aceea pentru încurajarea industriei, reorganizarea fermelor producătoare de semințe și creșterii reproducătorilor de rasă, pentru care, de asemenea a făcut studii în Ministerul Agriculturii; Lege pentru prevenirea și combaterea bolilor și pentru controlul fungicidelor, insecticidelor și îngrășămintelor.

4. Instituțiuni de cercetare: La acest obiectiv, autorul spune că îndrumarea agriculturii se face după rezultatele științifice obținute în alte țări. În anul 1921 lipseau condițiile de a cerceta în țară factorii ce determină producția, în lipsa laboratoarelor și stațiunilor bine înzestrate cu utilaje și cu oameni. Apoi vorbește despre o stațiune principală pentru selecționarea plantelor, cu secțiuni secundare în toată țara; o stațiune principală de încercare a mașinilor; o stațiune principală și mai multe secundare pentru combaterea bolilor plantelor; laboratoare pentru studiul chimic și bacteriologic al solului; toate puse în legătură cu învățământul agronomic.

Ministerul ar trebui să sprijine realizarea acestor idei.

Este locul să menționăm că o parte din propunerile făcute de Dr. Șișești au fost realizate chiar prin efortul său și al personalului, după înființarea ICAR la 1 ianuarie 1928. Dar adevărata dezvoltare a științei agricole românești s-a produs prin înființarea ICCPT Fundulea (1962), cu stațiunile sale de cercetare, transformarea ICAR în ICCA și apoi înființarea ASAS (1969).

În anul 1989, România își producea întreaga bază biologică necesară pentru cultura plantelor și avea o cercetare de nivel european. În zootehnie și silvicultură era o stare de progres evident. Azi este aproape totul distrus (2016) în numele privatizărilor, a retrocedărilor și a organizării cumpărării a tot ce produceau înainte prin forțele noastre. Începe acum (2010) un progres de nivel mondial, însă cu realizări cantitative mici, față de nevoile țării.

Statul nu a încurajat deloc Cercetarea, prin cumpărarea licențelor care ne lipseau. Discordia între ASAS și zecile de miniștri care s-au perindat în perioada 1990-2016, a condus la degradarea cercetării în mod catastrofal. Câteva stațiuni de cercetare au rezistat prin conducători și condiții secundare favorizante.

5. Cooperația. Cooperația a fost soluția pe care o recomanda Dr. Șișești în fiecare ocazie posibilă, în toate posturile și situațiile unde s-a aflat. O considera la noi «o forță puternică, dar departe încă de a fi realizat misiunea sa integrală». **(43)** Autorul consideră necesară «**cultivarea spiritului cooperatist la țărani. Formarea acestui spirit este în funcție de nivelul culturii generale la țară, de devotamentul, energia și onestitatea conducătorilor țăranului și în genere a conducătorilor statului**». Era anul 1925. La împroprietărire se concepea ca țăranii să rămână grupați în obști, pe suprafața primită, pentru a procura semințe, mașini, a respecta un asolament, a vinde în comun. Dar adversarii au propagat ideea că obștea este un dușman al țăranului. Aceștia nu acceptau forța țăranilor uniți, în nici un fel. Încă exista moșierime. Degradarea s-a produs atât de grav, încât autorul spunea că, dacă s-ar dori, problema obștilor ar trebui reluată de la început.

Un program minimal de realizare imediată:

1. Distribuirea de semințe la cultivatorii mari și mici.
2. Înființarea centrelor de condiționare și tratare a semințelor în zone necesare;
3. Acordarea de premii pentru țărani cu rezultate pozitive în cultura plantelor și creșterea animalelor;
4. Organizarea de concursuri și expoziții regionale;
5. Organizarea de excursii în zone agricole dezvoltate și ferme de elită;
6. Deplasarea învățătorilor ambulanți în mijlocul țăranilor (prin Casa Rurală);
7. Organizarea de puncte agronomice pentru semințe selecționate, pepiniere de pomi și vițe de vie, creșterea albinelor, a viermilor de mătase, a reproducătorilor animali;
8. Amenajarea islazurilor (pășunilor pentru animale);
9. Reconstituirea plantațiilor de pomi, cu 2-3 soiuri adaptate regiunii;
10. Terenurile necultivabile să fie supuse împăduririlor;
11. Scutirea țăranilor de taxe la stat pentru produsele vândute;
12. Înființarea școlilor profesionale agricole;
13. Întărirea solidarității profesionale între agricultorii de toate categoriile;
14. Intrarea într-o perioadă de stabilitate și liniște în agricultură;

- Libertate pentru circulația pământului (vânzare-cumpărare).

«Reforma agrară trebuie să intre într-o formă dinamică, pentru a arăta roadele».

Analizând această lucrare vastă, expusă cu o densitate de informație și idei, care prezintă tema asupra reformei agrare la nivel european și național, considerăm că ea se înscrie între cele mai elevate lucrări ale timpului și reflectă înaltă capacitate de analiză a autorului. Subliniem detașarea de polemica politică a autorului, pe care o considerăm o evitare a consecințelor posibile de suportat, în acea perioadă de democrație capitalistă (1925), după interzicerea Partidului Comunist în anul 1922.

Scanned with OKEN Scanner

7. Repartiția proprietăților agricole și a impozitelor pe aceste proprietăți în perioada 1923-1926

Introducere.

Această lucrare, care este redată pe numai 23 pagini, reprezintă una dintre cele mai importante elaborări ale autorului, privind rezultatele „Reformei agrare" din 1918-1922; iar titlul ne spune direct acest lucru. **(44)** Publicarea ei s-a făcut în anul 1927, după 5 ani de la încheierea aproximativă a împroprietăririi, când experiența și inteligența rară a Dr-lui Șișești putea să prezinte un tablou clar al rezultatelor cu interpretare statistică.

Deși este atât de reprezentativă pentru autor și importantă pentru economie, vom prezenta numai părți componente importante din cele șase capitole.

Această elaborare este semnată de autor, adăugând după nume, statutul său de profesor la Școala Superioară de Agricultură Herăstrău și funcția de Director general al Îndrumărilor Agricole (din MAD). În fond este o lucrare statistică având și o proiecție socială, cu referiri la aspecte financiare.

Conținutul lucrării, schițat pe capitole se prezintă astfel:

Introducere.

I. Repartiția pământului arabil pe categorii de proprietăți după mărimi. Calitatea agricultorului și felul exploatării

II. Repartiția proprietății pe categorii de folosință comparată cu statistica agricolă anuală.

III. Productivitatea diferitelor categorii de proprietăți după venitul impozabil.

IV. Productivitatea impozitului pe proprietățile agricole.

V. Încasările din impozitul agricol, comparate cu încasările din taxele de export de la 1923-1927 **(45)**

VI. Propuneri pentru un eventual nou recensământ (al terenului agricol).

Introducerea ne spune despre „Legea de unificare a contribuțiunilor directe" și face referire la înființarea impozitului pe venitul global, care impunea o nouă așezare a impozitului agricol, cu dispozițiile de aplicare.

În agricultură, baza impunerii era „valoarea locativă la ha" considerată „venit impozabil" la stabilirea căruia se cerea moderație. În fond se stabilea nivelul de calitate al terenului, deci nu se impozita producția obținută, ci terenul după „valoarea locativă".

Datele obținute s-au considerat de importanță națională prin valoare și bogăția datelor, încât Ministerul Finanțelor a apelat la membrii Institutului Economic Român să facă o cercetare statistică, finalizată în Concluzii. Dar, Dr. Ionescu-Șișești spune: «În cele de mai jos dăm studiul nostru asupra datelor statistice (al MAD)».

Încă o precizare importantă ne aduce autorul, spunând că din anul 1926 s-a triplat baza impozabilă, adică „valoarea locativă", iar guvernul a scăzut taxele de export. Desigur, impozitul îl plătea țăranul român, sau moșierul, iar exportul revenea străinilor din țară și dinafară. Aceasta era o politică pe așa-zise principii liberale, prin care sunt amăgite gloatele; căci exportatorii erau străini de țară, ca azi (2017).

Autorul insistă asupra recensământului, care dă o imagine asupra diferitelor categorii de proprietăți.

Tema fiecărui capitol din primele trei este tratată separat pentru cele patru mari regiuni, care intrau în granițele Statului Românesc, iar autorul a prezentat această statistică pentru fiecare în parte, cu referire la „suprafață" și „numărul de proprietari"; apoi asupra „terenului arabil" și celorlalte categorii de proprietăți.

I. Rezultatele pe întreaga țară a împărțirii proprietății și numărul proprietarilor

Exprimarea suprafețelor agricole în jugăre (0,5755 ha) a creat dificultăți practice în lucrările de cadastru. Până în zilele noastre, țăranul ardelean a rămas obișnuit cu această unitate de exprimare a mărimii suprafețelor de teren agricol moștenită de la imperiul habsburgic. În general, în școala sătească din Ardeal, în anii primei jumătăți ai secolului XX, nu a existat o preocupare pentru lămurirea problemei. Iată că nici această situație statistică nu s-a putut încheia pentru toată țara, în anul 1927, din acest motiv.

Cap. I. Recapitulație pe întreaga țară a împărțirii proprietății și numărul proprietarilor

	Suprafața	No. proprietarilor
Proprietăți până la 5 ha	6.400.109,26	3.318.816
Proprietăți mai mari de 5 ha	7.285.550,22	495.148

În tabloul de mai sus, grupa II – a proprietăților mai mari de 5 ha, ar fi trebuit împărțit pe diferitele categorii de proprietăți ca la fiecare provincie în parte. Acest lucru nu e posibil, fiindcă pentru Transilvania, adoptându-se ca unitate de măsură jugărul, a rezultat o altă împărțire a proprietăților decât în celelalte provincii.

Pentru aceasta mai jos, dăm tabloul recapitulativ pe diferite categorii de proprietăți al tuturor celorlalte provincii în afară de Transilvania.

Tablou recapitulativ de împărțirea proprietăților și numărul proprietarilor din Vechiul Regat, Basarabia și Bucovina

	Suprafața	No. proprietarilor	
Proprietăți până la 5 ha	4.723.315,70	2.307.729	85,52%

Scanned with OKEN Scanner

Proprietăți de la 5 – 10 ha	1.964.501,78	293.929
Proprietăți de la 10 – 50 ha	1.473.919,54	84.608
Proprietăți de la 50 – 250 ha	1.059.566,67	10.062
Proprietăți peste 250 ha	1.167.783,36	2.062
Total	10.389.087,05	2.698.390

La prezentarea situației pe regiuni analiza a fost făcută cu multă competență și obiectivitate.

Constatăm că tabelul prezentat oferea date preluate direct, fără comentariu general cuvenit, iar autorul a renunțat la prezentarea calculelor procentuale. Adunând cele două categorii de suprafețe și numărul proprietarilor fiecăreia, vom constata că țăranii care aveau sub 5 ha, ocupau 46,5% din suprafața totală și reprezentau, 85,6% din numărul proprietarilor. **(46)**

În tabloul recapitulativ, proprietării cu suprafețe mai mari de 50 ha, 12.124 proprietari, reprezentau 4,86% din totalul deținătorilor de terenuri agricole, având în proprietate o suprafață de 2.227.350,03 ha, din 10.389.087,05 ha, adică 21.43%. La prezentarea pe regiuni, analiza a fost făcută cu multă competență și obiectivitate. Acesta era rezultatul final al Reformei agrare din 1918-1922, în regiunile prezentate.

Deși nu mai putem vorbi de mari proprietari, ca efect al „Reformei", ceea ce se constată însă clar, este că 85,52% dintre proprietari dețineau suprafețe de teren sub 5 ha. Se poate spune și azi că „Reforma a rezolvat parțial problema țărănească, partea importantă fiind că nu aveau obligații impuse de stat, față de proprietari.

Problema mare ce urma, era responsabilizarea țăranului pentru a produce ca să acopere cerințele de consum și de export ale țării și plățile anuității. Așa cum știm din statistici și din informațiile date în scrierile Dr-lui Ionescu-Șișești, abia din anul 1930 a început creșterea producției medii/ha, la culturile de câmp. Mai degrabă a crescut numărul de animale în acea perioadă.

Peste cifrele și aprecierile relative ale acelui timp, „Reforma" a fost realizată cu răspundere față de prevederile legale, care au fost acceptate în mare măsură de categoriile sociale ale vremii, iar Dr. G. I. Șișești a fost una din personalitățile care au influențat pozitiv acest proces complex și dificil.

II. Repartiția proprietății pe categorii de folosință comparată cu statistica agricolă anuală

Pentru a putea face calcule care să ilustreze evoluția suprafețelor pe categorii de folosință, autorul, a luat ca „martor de comparație", datele recensământului din anul 1926 pe care le considera mai credibile și datele statistice pe anul 1923.

Datele prezentate sistematic și inteligibil de către autor, precum și informațiile personale legate de anumite aspecte practice, i-au permis să ne lase o analiză statistică model; astfel, reproducem integral acest text din lucrare:

Cap. II. Recapitulație pe întreaga țară

		Datele recensământului	Date statistice pe 1923	Diferență + sau -
Terenuri arabile	ha	13.685.659,48	10.618.976	+3.066.683,48
Fânețe și islazuri	ha	5.226.730,77	4.299.702	+927.028,77
Grădini de legume	ha	178.679,59	92.097	+86.582,59
Livezi de pomi	ha	234.524,30	241,252*	-6.727,70
Vii	ha	236.910,87	243.996*	-7.085,13
Păduri în exploatare	ha	2.387.898,07	7.241.720*	
Păduri neexploatate	ha	(4.853.821,93)		
Alte propriet.agricole (impoz.)	ha	121.821,14	-	
Teren necultivabil	ha	2.563.153,85	6.751.457	
Total	ha	29.489.200,-	29.489.200	

**) Luate din statistica pe 1924 întru cât nu s'au înregistrat în cea de pe 1923. Cifrele scrise în paranteză, neexistând între datele recensământului, sunt deduse prin calcul din cifrele statisticei.*

Privind acest tablou recapitulativ pentru țara întreagă, vedem că diferența dintre terenul arabil înregistrat de recensământ și cel înregistrat de statistică, este de 3.066.683 ha 48 ari. Această cifră reprezintă în parte ogoarele sterpe din anul 1923 și în parte, diferența ce rezultă din declarațiunile inferioare realității ce se fac organelor însărcinate cu statistica anuală. Trebuie ca pe viitor legea statisticei să facă obligatorie cu sancțiuni declarațiunea exactă, iar pe de altă parte serviciul statistic, să introducă din nou în rubricile sale ogorul sterp sau terenul necultivat anual. Aceasta este cu atât mai necesar cu cât în multe regiuni ale țării ogorul sterp e lăsat intenționat și se intercalează în asolament.

La fânețe și islazuri ca și la grădinile de legume cifrele recensământului sunt de asemenea superioare, diferențele dintre provincii se compensează; precum am spus mai sus, cred că aceste date sunt ceva mai exacte decât cele ale statisticei.

La livezile de pomi și la vii cifrele statistice și ale recensământului sunt concordante. Suprafețele ocupate cu aceste culturi sunt întotdeauna mai bine măsurate, proprietarii pot face declarațiuni exacte și controlul organelor care înregistrează declarațiile este ușurat.

Înregistrările mai mari făcute de recensământ la diferite categorii de folosință, ne duc la concluzia că pământul necultivabil (drumuri, ape, mlaștini, terenuri pietroase, nisipoase, eroziuni, sărături, etc.), e mult mai mic decât acela ce trebuia să admitem, după datele statisticie anuale. Suprafața de 6.751.457 ha teren necultivabil ne punea printre cele din urmă țări în ceiace privește sforțarea de a pune în valoare pământul țărei. Ținând seama

Scanned with OKEN Scanner

de înregistrările recensământului şi de suprafaţa totală a pădurilor luată după statistică, căci recensământul nu ne-o dă, constatăm că rămâne ca teren necultivabil pentru toată ţara numai 2.563.153 ha 85 ari. **(47)**

Din datele prezentate se pot constata câteva exemple legate de comportamentul agricultorului, când i se cere să declare pe proprie răspundere, suprafeţe pentru statistică şi care devin impozabile; de regulă declară mai puţin. Nu există categorie socială care să respingă în asemenea măsură plata impozitului, chiar şi aceia care au posibilităţi. Cadastrul va rezolva problema definitiv.

În privinţa suprafeţei arabile de 3.066.683,48 ha în plus, trebuie acceptat şi un alt aspect ce vizează mărimea suprafeţei, anume existenţa unor suprafeţe importante neexploatate, din cauza aplicării „Reformei" fără nici o pregătire prealabilă.

Remarcăm un fapt deosebit de reţinut şi analizat pentru zilele noastre. Cu aproape 100 de ani în urmă statistica arăta 7,24 milioane ha păduri, în România mare, din care se exploatau doar 2,38 mil. ha. Nici atunci populaţia nu avea suficiente lemne pentru încălzire.

III. Productivitatea diferitelor categorii de proprietăţi după venitul impozabil

Recapitularea pe întreaga ţară

Venitul impozabil la hectar cel mai mare pentru ţara întreagă îl dă proprietatea mică, după cum s'a văzut deja la diferitele provincii. Media pentru toată ţara la această categorie pe proprietate este de 224 lei.

Venitul impozabil al diferitelor categorii de proprietăţi

Proprietăţi până la 5 ha	(1.437.917.614 : 6.400.109)	= 224,67 Lei
Proprietăţi mai mari de 5 ha	(1.600.850.423 : 7.285.549)	= 219,72 Lei

Tabloul de mai sus se înfăţişează grupat numai pe două categorii de proprietăţi, pentru motivul deja arătat de noi la alt capitol şi anume fiindcă pentru Transilvania la întocmirea recensământului s-a luat ca unitate de măsură jugărul.

Pentru orientare se dă tabloul recapitulativ de mai jos al tuturor celorlalte provincii în afară de Transilvania, cuprinzând venitul la feluritele categorii de proprietăţi.

Tablou recapitulativ de venitul impozabil la ha. al diferitelor categorii de proprietăţi din Vechiul Regat, Basarabia şi Bucovina

	Venitul impozabil	Ha	Venit impozabil/ha
Proprietăţi până la 5 ha	(1.082.403.315	: 4.723.316)	= 229,16 Lei
Proprietăţi de la 5 – 10 ha	(428.990.419	: 1.964.501)	= 218,37 Lei
Proprietăţi de la 10 – 50 ha	(294.238.865	: 1.473.920)	= 199,63 Lei
Proprietăţi de la 50 – 250 ha	(239.474.049	: 1.059.566)	= 226,01 Lei
Proprietăţi peste 250 ha	(259.349.285	: 1.167.784)	= 222,08 Lei

După proprietatea mică, cea mai productivă este proprietatea mare, după cum se vede din tabloul de mai sus, iar proprietatea mijlocie de la 10-50 dă venitul impozabil cel mai mic la ha, dată fiind aşezarea ei în regiunile cele mai neprielnice ţării.

După categoriile de folosinţă venitul impozabil la ha pe întreaga ţară se vede din tabloul următor: **(48)**

Venitul impozabil la ha al altor categorii de terenuri în afară de cel arabil pe întreaga ţară

	Venitul impozabil Lei	Întinderea Ha.	Venitul impozabil la Ha.
Fâneţe şi islazuri	738.860.717	5.226.731	141,36
Grădini de legume	76.354.104	178.680	427,32
Livezi de pomi fructiferi	62.258.433	234.524	265,46
Vii	114.417.141	2.236.910	482,95
Păduri în exploatare	360.134.514	2.387.898	150,81
Alte proprietăţi agricole (impoz.).	29.100.826	121.821	238.88

Potrivit cu datele din acest tablou ordinea productivităţei este următoarea: viile 483 lei, grădinele de legume 427, livezile de pomi 265, diverse 238, teren arabil 220-225, păduri în exploatare 151 lei, fâneţe şi islazuri 141 lei.

Se înţelege că locul pădurilor în această scară ar trebui să fie cu totul altul dacă nu s'ar fi făcut la Bucovina şi Transilvania evaluările extrem de joase de care am vorbit mai sus. În general valoarea locativă la ha stabilită de Comisiunile de evaluare pentru terenul arabil ca şi pentru celelalte categorii de proprietăţi, este inferioară valorei locative reale din anii care au precedat recensământul şi se înţelege mult inferioară valorei locative de după 1923.

La începutul aplicaţiunei legii, Ministerul de Finanţe a dorit – şi cu drept cuvânt – ca evaluările să fie moderate şi să nu întreacă anume limite. Aceasta era cu atât mai necesar cu cât cotele de impunere fixate de lege sunt destul de mari.

O evaluare severă a valorei locative la cotele legei ar fi îngreuiat mult aplicaţiunea. Nu e mai puţin adevărat că în viitor la noul recensământ se va putea face la sume superioare celor din 1923, sume ce vor trebui să fie apropiate de valoarea locativă de azi.

O aplicaţiune din ce în ce mai severă a impozitului agricol, va putea să facă productivitatea mult mai mare, fără să fie nevoe a se modifica cotele de lege. Această posibilitate este pentru finanţe supapă de siguranţă pentru epoca când se vor micşora sau suprima taxele de export la produsele agricole.

Observaţie: În privinţa „terenului arabil", evitând o interpretare statistică, sub aspect practic real, se poate accepta că valoarea venitului impozabil real/ha era aproape egală, exceptând proprietăţile cu suprafeţe de la 10-50 ha, aşa cum arată autorul. Remarcăm că viile

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

şi legumele aduceau un venit impozabil mai mult decât dublu, faţă de culturile de câmp, iar astăzi, această diferenţă este cu mult mai ridicată.

In ultimul pasaj, analiza ne sugerează clar, că guvernul va mări impozitul, cu scopul de a constitui rezervă, când se vor micşora sau mări taxele de export pentru produse agricole, ceea ce tot guvernul putea face, desigur, în formarea exportatorilor, despre care am dat o explicaţie în paginile precedente. In acele timpuri, jocul variaţiei impozitului pe pământ, pentru ţărani, era o problemă dificilă şi permanentă. De acolo se realimenta bugetul ţării.

Dr. Şişeşti menţionează că la începutul aplicării legii Reformei, Ministerul de Finanţe (guvernul) a dorit evaluări moderate. Era o politică inteligentă, care urmărea întărirea gospodăriei ţăranului, urmând să pună impozite grase, dar ceva mai târziu. Cu adevărat, până în anul 1930, producţia la cereale a oscilat la nivelul valorii de la începutul deceniului (1920-1924). In deceniul următor situaţia s-a aflat în progres.

IV. Productivitatea impozitului pe proprietăţile agricole

Acest capitol este redat la nivelul unui finanţist competent. Autorul prezintă valoarea generală a impozitului provenită din sumele obţinute în cele patru zone mari ale ţării. La valoarea arătată, în prima grupare de date, se aplică o reducere, care se face prin scăderea dobânzilor pentru „sarcinile ipotecare" ce revin noilor împroprietăriţi. Observând cele două sume, cea a impozitului total şi a dobânzilor la sarcinile ipotecare, constatăm o valoare foarte redusă a dobânzilor de numai 6.555.583 lei. In această situaţie „creditorii ipotecari", au fost obligaţi să primească, pentru sumele împrumutate „rentă de expropriere".

Aşezat pe evaluările făcute precum am arătat, productivitatea impozitului pe proprietăţile agricole este destul de modernă, deşi agricultura este bogăţia de căpetenie a României. Era firesc ca acum când proprietatea rurală se aşează pe alte baze, să cruţe cât mai mult contribuabilul, spre a uşura agonisita şi deci întărirea gospodăriilor ţărăneşti.

Suma totală a impozitului aşa cum rezultă din recapitularea generală a matricolei este următoarea:

Pentru	Suma impozitului Lei
Vechiul Regat	420.041.473,25
Basarabia	166.093.389,27
Bucovina	29.789.124,25
Transilvania	284.064.524,29
Total ..	899.988.511,06

Noi am evaluat cu un alt prilej producţia mijlocie anuală agricolă a României la 80 miliarde lei. Presupunând că jumătate din valoarea producţiunei reprezintă cheltuelile, înseamnă că producţiunea netă sau venitul impozabil ar putea fi 40 miliarde lei.

Aplicându-se cotele din art. 3 al legei adică 12, 14 şi 24% s'ar putea realiza o sumă totală ca impozit de aproximativ 5 miliarde. Şi încă în această evaluare lipseşte impozitul corespunzător celor 7.241.720 ha pădure, al căror venit anual nu a fost evaluat de noi în suma de 80 miliarde pomenită mai sus.

De fapt suma netă a impozitului este mult mai mică decât totalul de mai sus pentru că la acel total se mai aplică diferitele scăzăminte în conformitate cu legea.

Se scad mai întâi dobânzile la sarcinele ipotecare după cum se vede în următorul tablou:

	Suma totală a dobânzilor	Impozit scăzut
Vechiul Regat	4.340.138	900.837,80
Basarabia	20.615	4.123,-
Bucovina	477.880	85.959,-
Transilvania	1.717.220	294.354,30
Total ..	6.555.853	1.285.274,10

O observaţie pe care trebuie să o facem privind acest tablou este că proprietatea agricolă este foarte puţin grevată la noi de sarcinele ipotecare. Prin expropriere s'au ridicat ipotecile pe terenul expropriat şi creditorii ipotecari au fost obligaţi să primească pentru sumele împrumutate, rentă de expropriere. In Basarabia, în special sarcinele ipotecare sunt ca şi neexistente.

A doua serie de scăzăminte sunt acelea pentru sarcinele familiare, de care beneficiază contribuabulii, cari nu sunt impuşi la venitul global, adică aceia cu un venit global sub 10.000 lei. Scăderile reprezintă 10, 14, 16, 18 şi 20% după numărul membrilor familiei, precum şi scăzămintele pentru veniturile mai mici de 2.000 lei.

Scăzămintele de impozit

	Pentru sarcini de familie	Pentru veniturile mai mici de 2000 lei
Vechiul Regat	22.389.910,26	42.493.399,12
Basarabia	13.457.021,97	20.204.368,79
Bucovina	1.806.083,55	2.888.981,13
Transilvania	13.669.843,19	20.386.568,68
Total ..	51.322.858,97	85.973.317,72

Dacă adiţionăm scăzămintele acestea cu cele arătate mai sus pentru sarcini ipotecare dobândim următorul tablou:

Suma totală a scăzămintelor

Vechiul Regat	65.784.147,18
Basarabia	33.670.513,76
Bucovina	4.781.023,68

Transilvania	34.350.766,17
Total ..	138.586.450,79

Reducând din impozitul brut scăzămintele aşa cum le-am arătat, rezultă că suma netă pe care contează fiscul este următoarea:

Impozitul netto.

Vechiul Regat	354.257.326,07
Basarabia	132.422.875,51
Bucovina	25.008.100,57
Transilvania	249.713.758,12
Total ..	761.402.060,27

Din această sumă totală, revin:

Casei statului	459.419.549,93
Judeţelor	187.440.210,15
Comunelor	114.542.300,19
Total ..	761.402.060,27

Suprafaţa totală agricolă şi silvică afectată acestui impozit este de 22.072.224 ha şi 22 ari. Venitul total impozabil este de 4.419.893.752 lei. Venitul impozabil mediu pe ţara întreagă este astfel numai de 200 lei, bani 25 la hectar, inclusiv pădurile în exploatare, grădinile şi viile.

Este evident că evaluarea a fost foarte moderată şi de aceia şi productivitatea acestui impozit este mică, de abia 3 sferturi de miliard, adică mai puţin ca venitul monopolurilor de pildă.

Raportul între venitul impozabil şi impozit este de 17% sau cu alte cuvinte, cota medie pe ţara întreagă, care se aplică venitului impozabil este de 17% inclusiv cotele ce se încasează pentru judeţe şi comune.

Cota apare ridicată, în realitate însă, dată fiind evaluarea sub normal, sarcina pe care agricultorii o au sub formă de „impozit direct" pe proprietatea agricolă este actualmente foarte mică, comparată cu taxele de export. În această din urmă formă agricultorii contribuie la edificiul financiar al statului.

Venitul impozabil este după valorile de astăzi aproximativ 1/5 din ceea ce ar trebui să fie; principiul financiar de a nu se merge până la limita putinţei de plată a contribuabilului, a fost cu prisosinţă aplicat cât priveşte acest impozit.

După cum se vede din fragmentul prezentat după „scăderea dobânzilor" pentru „sarcinile ipotecare" ce revin noilor împroprietăriţi a mai intervenit şi a doua formă de scădere a valorii impozitului total, prin scăzăminte de impozit pentru familiile cu un venit global sub 10.000 lei, calculate în procente progresive de 10, 14, 16, 18 şi 20% şi după numărul membrilor ce formează familia respectivă. La acestea se adaugă şi scăderi importante pentru familiile cu venituri anuale mai mici de 2.000 lei.

Conform prevederilor arătate cu privire la scăderi s-a înregistrat o sumă de 138.586.450,79 lei, care va fi redusă din suma totală de 899.988.511,06 lei.

Astfel s-a ajuns la stabilirea sumei impozitului net de 761.402.060,27 lei, rezultând că s-a aplicat o scădere de circa 17% a impozitului total. Autorul a calculat apoi şi sumele impozitului net pe regiuni, precum şi totalul, care a fost repartizat: pentru „Casa statului" (fondul central al statului), judeţelor şi comunelor.

Pentru o expunere completă, autorul, în materialul expus, aduce şi date asupra pădurilor, rezultând că suprafaţa arabilă şi cea silvică supuse impozitului este de 22.072.224,22 ha, care aduce un venit total impozabil de 4.419.893.752 lei, de unde se poate calcula „venitul impozabil mediu"/ha, care se cifrează la suma de 200,25 lei/ha.

Pentru a evidenţia evaluarea moderată a „valorii locative" a terenului, care a fost şi exprimarea unei voinţe politice atunci, ce a dus la un impozit redus, autorul compară suma totală a „impozitului net" cu impozitul pe monopoluri, faţă de care reprezenta 75%.

În final, autorul a calculat valoarea impozitului pe venitul impozabil şi se ridica la 17%, pe care a considerat-o moderată, după mentalităţile şi regulile acelor timpuri. **(49)**

V. Încasările din impozitul agricol, comparate cu încasările din taxele de export

Cifrele obţinute prin recensământ concordă cu productivitatea efectivă a impozitului din anii 1925-1926, ceeace dovedeşte că impozitele se încasează normal.

Iată datele pe care le-am obţinut dela Direcţia Generală a Statisticii din Ministerul de Finanţe.

Suma totală a impozitelor pe proprietăţile agricole, încasate în anul 1923, începând de la 1 Aprilie: 304.639.388 lei.

Această sumă priveşte anul 1923; încasările în contul acestui exerciţiu s'au continuat şi în 1924. În suma de mai sus sunt cuprinse toate impozitele din 1923 încasate până la 30 Iunie 1924.

Suma totală a impozitelor pe proprietăţile agricole pe 1924 încasate şi înregistrate până la 30 Iunie 1925: 418.944.329 lei.

Suma totală a impozitelor pe proprietăţile agricole în 1925 încasate şi înregistrate până la 30 Iunie 1925: 423.428.281 lei.

Suma totală a impozitelor pe proprietăţile agricole pe 11 luni din 1926, încasate până la 1 Noemvrie 1926: 352.975.262 lei.

În sumele de mai sus sunt cuprinse numai impozitele încasate pentru Stat, nu şi părţile încasate pentru judeţe şi comună.

Numai pentru anii 1924 şi 1925 avem încasările normale anuale; pentru 1925 şi 1926 sumele de mai sus, se referă la un timp mai scurt. După recensământ, încasările anuale potrivit celor arătate în precedentul capitol, trebuiau să fie de 459.919.549 lei. Încasările reale sunt inferioare acestei sume cu 40.975.220 lei în 1924 şi cu 36.391.268 în 1925 ceea ce reprezintă o marjă normală.

Scanned with OKEN Scanner

Adevărata contribuție fiscală a agriculturei la sarcinile Statului nu a fost impozitul pe proprietățile agricole, ci taxele de export. Pe lângă alte considerațiuni de ordin general, care au dus la înființarea și menținerea taxelor de export, din punct de vedere fiscal ele reprezintă sursa de alimentare a bugetului cea mai comodă. Se încasează ușor și automatic, iar producătorul nu le simte direct ca o contribuție ci ele se evidențiază sub forma scăderei prețului față de prețul mondial. Cum micul agricultor în special nu e la curent cu prețul mondial, prețul ce obține el pe produsele sale apare fatal și în afară de posibilitățile sale de a-l modifica.

Acest capitol urmărește să informeze despre valoarea sumelor încasate în perioada 1923-1926, care trebuie considerată un început în noile condiții, după aplicarea „Reformei agrare". Deși au existat unele dificultăți în calculul perioadelor de încasare, autorul a reușit prin explicații suplimentare să ofere o situație aproape de realitate. La fel de importantă este concluzia sa, care spune că «**Adevărata contribuție fiscală a agriculturii la sarcinile statului nu a fost impozitul pe proprietățile agricole, ci taxele de export... care din punct de vedere fiscal reprezintă sursa de alimentare a bugetului cea mai comodă**». Taxele de import-export au fost propuse de P. S. Aurelian în lupta sa pentru introducerea „Tarifului vamal autonom" contra „liberului schimb" aplicat în „Convențiunea comercială" cu Austria în anul 1875, sub guvernul Lascăr Catargi, prin care a fost distrusă aproape complet industria și profund afectată economia națională. Aurelian și câțiva tineri liberali (V. Lascăr, M. Porumbaru, ș.a.), au reușit în mod tenace să readucă economia la „plutire", din anul 1885 la 1900, denunțând acel tratat împotriva tuturor insistențelor interne și externe. A fost un scandal economico-politic de răsunet european. Aurelian și I. C. Brătianu nu au cedat.

Însuși Dr. Șișești, care era o personalitate competentă și în economie a folosit datele statistice disponibile, pe care le-a redat și în scopul înțelegerii politicii economice și a rezultatelor financiare din agricultură. Astfel, prezentând valoarea taxelor de export pe produse agricole, prin valorile din perioada 1919-1924, a calculat și sumele provenite din taxele de export pentru produsele agricole, procentual.

Este important să constatăm politica flexibilă de aplicare a acestor taxe, dacă urmărim valoarea lor procentuală stabilită, care ni se pare a fi arbitrară prin manifestarea unei variații de la simplu la triplu. Astfel, în anul 1921 la o sumă de 469.447.382 lei s-a aplicat un procent de 8,31%, iar în anul 1923, la suma de 4.364.679.096 lei, s-a impus un procent de 26,84%. Am spune în acest caz, justificat, că impozitul a crescut normal, odată cu valoarea exportului. Totuși, în anul 1920, când taxele pe export au fost de numai 387.498.244 lei, procentul taxelor față de valoarea exportului aproape s-a dublat – 14,9%; iar la o valoare neînsemnată taxa de export, a fost de 15,71%, în 1919.

Rezultă că era o „aranjare" a procentului taxelor pe export în funcție de necesitățile financiare ale țării, pentru că funcționa „Tariful vamal" care se modifica după necesități prin tratative bilaterale.

Aceste taxe erau moderate, însă față de taxele impuse pe exportul produselor provenite din industrie erau sensibil mai mici: 1,28% / 1922; 7,39% / 1923; 7,46% / 1924; 6,29% / 1925; 3,85% / 1926.

Situația descrisă urma a se modifica radical prin politica fiscală nouă. Venitul impozabil la ha se mărea de trei ori, iar taxele de export scădeau și mai mult. Observăm că era o măsură care descuraja producătorul agricol și îi reducea brusc posibilitățile de dezvoltare. Pe de altă parte, prin scăderea taxelor de export era nevoit să crească prețul de achiziții, dar nu avea siguranța reușitei în acest demers în relația cu achizitorii.

Iată sumele încasate din taxele de export începând din anul 1919:

Anul	Taxele de export pe produsele agricole	Procentul taxelor față de valoarea exportului agricol
1919	3.597.630	15,71
1920	387.498.424	14,90
1921	469.447.382	8,31
1922	1.436.564.947	17,48
1923	4.364.679.096	26,84
1924	4.375.732.991	24,01

Pentru anul 1925 și 1926 cifrele de mai jos sunt numai cifre provizorii. Ele sunt mai mici decât cifrele definitive, întrucât se referă numai la câteva din principalele produse agricole exportate:

1925	2.486.038.000	20,83 %
1926	2.488.020.000	14,26 %

Se vede că pentru anii 1923 și 1924, pentru care avem date definitive și complete, totalul taxelor de export pentru produsele agricole reprezintă o sumă de zece ori mai mare decât suma totală a impozitelor agricole. Aceste taxe reprezintă un procent foarte ridicat față de valoarea totală a exportului agricol: 17,48%, 26,84%, 24,01%, 14,26% pentru intervalul de la 1922-1926.

Pentru același interval sarcinile suportate de industrie sub forma de taxe de export sunt mult mai mici, ele nu reprezintă decât:

1,28%	pentru 1922
7,39%	pentru 1923
7,46%	pentru 1924
6,29%	pentru 1925
3,85%	pentru 1926

Scanned with OKEN Scanner

Cu anul 1927 începe o altă perioadă în politica fiscală. Venitul impozabil la ha a fost triplat. Se vor tripla deci şi încasările din impozitele pe proprietăţile agricole. În schimb taxele de export au fost considerabil uşurate[31].

Contribuţia fiscală sub formă de taxe de export era cu atât mai greu simţită, cu cât agricultorul producea mai mult pentru piaţă, deci pentru export. Agricultorul mic care produce pentru nevoile sale şi consumă cea mai mare parte din producţie în propria gospodărie, simte mai puţin povara acestor taxe. De aceea regimul fiscal de până în 1927 avantaja într-o măsură oarecare pe micul producător. Cu mărirea impozitului agricol şi scăderea taxelor de export, sarcinile vor fi împărţite în mod mai omogen pe umerii tuturor agricultorilor. **(50)**

În perioada actuală de urcare a leului şi scădere a preţurilor produselor agricole pe pieţele mondiale, degrevarea de taxe de export dau posibilitatea guvernului, să urmărească o politică a preţurilor agricole, să menţină aceste preţuri la un nivel care să asigure rentabilitatea exploataţiei agricole.

Din acest punct de vedere menţinerea până acum a taxelor, dă mijlocul să suportăm acum fără inconveniente grave, criza de ridicare (scumpire) a leului. Fără degradarea de taxe din anul acesta, agricultura ar fi fost expusă să treacă printr-o criză gravă, or ridicarea leului nu ar fi fost posibilă."

VI. Propuneri pentru a fi avute în vedere la viitoarele strângeri de date statistice asupra impunerilor pe venitul proprietăţilor agricole

Ţinând seama de lipsurile recensământului din 1923 din punctul de vedere al întocmirei unei statistici precise şi raţionale, suntem de părere ca la o eventuală nouă stabilire a venitului impozabil şi o nouă întocmire de recensământ, să se aibă în vedere următoarele propuneri:

1) Să nu se mai înregistreze în jugăre pentru Transilvania, sau dacă se înregistrează astfel, să se facă grupe corespunzătoare grupelor în hectare, din celelalte provincii. Numai astfel se va putea întocmi o recapitulare generală pentru toată ţara şi trage concluzii generale.

2) Să se separe mărimele de proprietate şi la celelalte categorii de exploatare, nu numai la terenul arabil.

3) Să se separe fâneţele de islazuri. Aceste două categorii de proprietăţi, au fiecare altfel de folosinţă, altă productivitate şi altă însemnătate în economia ţărei.

4) Să se separe:

a) Viile româneşti nealtoite.

b) Viile de producători direcţi.

c) Viile tinere care nu-s pe rod.

5) Să se înregistreze proprietăţile Statului, judeţelor şi comunelor.

6) Să se specifice ce însemnează alte proprietăţi agricole.

7) Să se înregistreze şi pădurile care nu sunt în exploatare şi care deci, nu sunt supuse impozitului.

8) Să se înregistreze şi terenul necultivabil, pentru a controla suprafaţa generală a ţării.

Se va putea obţine astfel un material statistic şi documentar, care va servi nu numai la luminarea politicei fiscale a Statului dar şi ca punct de plecare sigur pentru cercetarea problemelor economice şi sociale ce sunt strâns legate de stăpânirea pământului şi de productivitatea agriculturei. **(51)**

În urma unei analize agro-statistice detaliate, pentru o perioadă de timp corespunzătoare unei etape de studiu, Dr. G. Ionescu-Şişeşti a încheiat lucrarea cu un set de propuneri de lucru statistic, asupra unor domenii importante din agricultură. Acestea au fost omise în lucrarea anterioară, iar introducerea lor urma să contribuie la realizarea unei elaborări mai complete, cu mai multă utilitate pentru statistică, dar şi pentru finanţele ţării.

Propunerile sale dezvăluie gândirea raţională a unui cunoscător avizat a situaţiei din teren, capabil să contribuie la îmbunătăţirea lucrărilor în domeniul descris.

Înţeleaptă ne pare concilierea pentru acceptarea folosirii „jugărului" în anumite condiţii, ca o necesitate. De asemenea, azi ne surprinde că în anul 1927, la circa 40 ani de la descoperirea Filoxerei, se mai evidenţiau în statistici „viile româneşti nealtoite", dar ele se mai întâlnesc şi azi. Probabil că se manifestă starea inflexibilă a ţăranilor, care nu înţelegeau în totalitate fenomenul atacului filoxeric.

Fraza de încheiere a acestui capitol sintetizează importanţa propunerilor pertinente făcute de autor pentru statistică şi limpezirea politicii fiscale a statului.

8. La réforme agraire en Roumanie et ses conséquences[32]

Reforma agrară, hotărâtă şi realizată în urma „Primului război mondial" s-a aplicat în toate ţările balcanice şi est europene, inclusiv în Rusia. Lumea întreagă era interesată de acest proces, de modul în care s-a aplicat şi de rezultate. Era o situaţie socială încordată, pentru că marii proprietari doreau, în general, amânarea acestui eveniment istorico-social şi politic. Trecerea proprietăţii majorităţii marilor latifundiari în proprietatea ţărănimii era un eveniment

---

[31] Prin decretul regal de la 22 ianuarie 1927 taxele de export s-au redus la cifrele următoare:

Pentru cereale, leguminoase şi seminţe oleaginoase	5.000 lei	vagonul
Pentru făină de grâu	4.000 lei	vagonul
Vite mari (boi, vaci, bivoli, bivoliţe) de cap	2.000 lei	vagonul
Porci	300 lei	vagonul
Oi şi berbeci.	100 lei	vagonul

[32] Raport prezentat la a III-a Secţie a Congresului Internaţional de Agricultură Paris, mai 1923. Publicat în Buletinul agriculturii nr. 4-6/1923

Scanned with OKEN Scanner

european de răsunet. Deci a avut loc acest congres internațional de agricultură de la Paris în anul 1923, pentru a se primi informări de la reprezentanți ai fiecărei țări.

România a fost reprezentată prin raportul expus de către Dr. G. Ionescu Șișești, înalt funcționar al Ministerului Agriculturii, fiind al doilea material expus la același eveniment. În acest caz, a fost elaborat un material sub formă de referat, pe 8 pagini, cuprinzând informații și date esențiale, prin care autorul a reușit să ofere un bogat conținut asupra „Reformei agrare" înfăptuite în România. Fiecare pasaj, sau chiar frază, din referat oferea informații și date concrete, bine lămuritoare în privința acțiunilor întreprinse. **(52)**

Fiind suficiente lucrări asupra „Reformei" semnate de Dr. G. Ionescu Șișești, iar acest material fiind întocmit pe baza acestora, acest referat va fi redat într-un scurt rezumat.

Competența și distincția sa la asemenea evenimente se poate observa adesea din textele sau interpelările făcute. Iată cum începe acest raport, cu o frază gândită și expusă instantaneu: «Eu trebuie să mărturisesc că în ceea ce mă privește, eu nu pot fi de părerea distinsului coleg, Mr. de Monicault asupra accesului la proprietate. Condițiile sunt total diferite la noi. La noi cultivatorul este țăran. El are unelte, adăposturi și animale, însă nu are pământ, de unde, participarea la pământ era foarte restrânsă. Eu apreciez că afirmațiile D-lui Monicault se aplică foarte bine în Franța, Belgia sau Danemarca, țări cu mici proprietăți (în România erau și proprietăți de 10.000 ha), dar nu pot fi aplicate în Europa Orientală, unde marile proprietăți dinaintea reformei agrare aveau suprafețe imense, și eu trec la opinia D-lui de Erza.» **(53)**

Autorul explică apoi de ce era necesară o reformă radicală în România, invocând faptul că «**la Reforma din 1864 participarea țăranilor la împroprietărire a fost foarte restrânsă, cu privire la suprafețele de teren primite. În numai 50 de ani ce au urmat, diferența între marea și mica proprietate a devenit accentuată. Proprietarii mari nu utilizau mijloace de producție proprii, dar foloseau brațele oamenilor, animalele și utilajele țăranilor, în sistem de arendă sau arendă pe mici parcele**».

Aici trebuie să amintim, că după 1864 „Legea învoielilor agricole" a dus țărănimea aproape la vechiul statut de „clăcaș", îndurând mari lipsuri și suferințe. Moșierii au rămas în vechea poziție, prin actul de guvernare, pe care îl dominau.

Dr. Șișești amintește apoi de răscoalele din anii 1888-1889 și 1907 și de faptul că Partidul Liberal în anul 1913 propunea exproprierea marilor proprietari în favoarea țăranilor. **(54)** Nu pomenește nimic de „Casa Rurală", înființată, în fine, în anul 1908.

Autorul amintește de hotărârea regelui Ferdinand de a da pământ țăranilor prin exproprierea marilor latifundiari; despre prima lege din 1918 și definitivarea ei în 1920-1921. Se referă apoi și la teritoriile românești readuse țării și la regulile aplicate în procesul de expropriere și împroprietărire. **(55)**

Referatul aduce datele din lucrările publicate anterior, cu privire la suprafețele expropriate, numărul de familii împroprietărite, precum și măsurile pentru cultivarea neîntreruptă a suprafețelor expropriate. **(56)** Nu a omis referirea la cooperația din România.

Vorbind despre efectul reformei asupra țăranului, Dr. G. Șișești, spune: «Țăranul este în stare de a face o mai bună cultură (agricolă) ca înainte de reformă; el nu putea lucra bucata lui de teren decât după împlinirea obligațiilor sale către proprietar.»

Concluzie: Acest referat s-a axat în mare măsură pe istoricul problemei, care avea și un substrat politic perceptibil. Se știe că opinia politicienilor europeni nu era în sprijinul reformei din țările balcanice, dar situația nu era foarte stabilizată după război. Autorul a prezentat starea reală, care era greu de înțeles de către reprezentanții țărilor apusene, unde raporturile între clase aveau un miez de umanism; care la noi lipsea în totalitate.

Frazele prin care arată că poporul a fost prins de emulație și dispoziție pentru muncă și producție sunt formulate spre a da o imagine corectă asupra țăranului român care, fiind tratat cu omenie, răspunde prin muncă și dăruire.

Iată aceste fraze prin care încheiem comentariul:

«Se vede astăzi în toate satele țării o activitate intensă de construcții de case și adăposturi agricole, cu toate că condițiile generale economice sunt foarte dificile acum, ca (decât) înainte de război. De altă parte, populația urbană este surprinsă să constate că țăranii nu mai vând produsele lor la prețuri derizorii și preferă să le consume în menajul lor, fapt imposibil în trecut. Cu ameliorarea stării materiale se ameliorează la fel condițiile culturale și politice ale populației rurale. Țăranii întreabă de școli, și nu ezită ca împreună cu statul să fie fondatori. Au adunat multe milioane de lei pentru a construi școli.» **(57)**

9. Din activitatea societății agronomilor pentru reforma agrară

Introducere. Dr. G. Ionescu Șișești a avut cele mai îndelungate perioade în care a ocupat funcția de președinte al „Societății Agronomilor", având o activitate intensă, cu sentimentul că reprezintă o clasă profesională importantă pentru agricultura țării, ce trebuie să aibă un loc recunoscut de organele de stat. Mai mult, propunerile agronomilor să fie acceptate în interesul general al țării, pentru o viață mai demnă a agricultorului, a cetățeanului.

Știm că de la înființarea „Societății Române de Agricultură" (1911), anual se ținea un congres, care se găsea și la celelalte societăți agronomice, cea veche, a absolvenților școlilor de agricultură înființată de S. P. Radianu și la Societatea Națională de Agricultură, condusă de Al. Nasta, a moșierilor, înființată aproape simultan cu S.R.A. Societatea Națională de

Scanned with OKEN Scanner

Agricultură a fost înființată la 3 martie 1897, de P. S. Aurelian. Ea a rezistat până la înființarea Societății Inginerilor Agronomi în 1930.

În condițiile Decretului-lege asupra exproprierii și împroprietăririi țăranilor, dat în 1918, de Regele Ferdinand, trecerea la aplicare era legată de «norme repezi de împroprietărire după decrete-legi». În scopul sprijinirii acestei acțiuni importante președintele Societății Agronomilor a înaintat ministrului agriculturii **„Memoriul Societății Agronomilor"**, copie după „Memoriul Societății Agronomilor" referitor la legiferarea împroprietăririi, publicat în revista „Viața agricolă" din 1 iunie 1920. Acest material fusese expediat la 21 mai și D-lui Ministru – Secretar de Stat – Președinte al Comitetului agrar, dar autorul își dorea siguranță, ca „memoriul să fie cunoscut și de către ministrul Al. Constantinescu, un vârstnic liberal, cu mare credit la rege, persoană echilibrată, înțeleaptă.

Acest „Memoriu" este un document strălucit de propuneri pentru înfăptuirea rațională și în scurt timp a împroprietăririi, având în vedere interesele tuturor categoriilor de proprietari. El cuprinde o serie de recomandări care puteau fi aplicate cu succes chiar și în anul 1990, contribuind la un final mai corect. **(58)**

Domnule Ministru,

Societatea Agronomilor, care cuprinde în sânul ei pe aproape toți agronomii țării, care au dat în prezent munca și competența lor în conducerea diferitelor servicii publice, în organizarea agriculturii practice, în învățământ, în cooperație, etc. a socotit de datoria sa să supună atențiunei binevoitoare a onoratului guvern, părerea sa cu privire la reforma agrară ce se înfăptuește azi. S'a înaintat la diferite epoci în cursul anului trecut și anului acestuia, memorii, care au fost considerate ca o colaborare binevenită.

Acum când e pe cale de înfăptuire partea constructivă din reforma agrară, împroprietărirea, socotim că e necesar să aducem din nou în luminarea acestei chestiuni o contribuțiune de opiniuni scoase din realitatea în mijlocul căreia trăim, din principiile obiective științifice, care trebue să stea la temeliea oricărei reforme sociale și din grija sinceră de a face o operă durabilă, menită a restabili producția agricolă a țării și a consolida structura sa agrară.

Vă rugăm deci respectuos să binevoiți a lua cunoștință de alăturatul memoriu, a dispune cele ce veți crede de cuviință și a primi asigurarea respectului nostru deosebit.

Președinte, *(ss) G. Ionescu-Șișești* **Secretar General**, *(ss) T. Mândru*

Comentariu. Din această intervenție constatăm că se producea o anumită presiune, ca Ministrul Agriculturii să țină seamă de propunerile Societății Agronomilor; astfel, adresa a fost prefațată de o scurtă notă a președintelui Ionescu-Șișești. Prefața sa evoca trecutul bogat în activități depuse de agronomi în „serviciile publice pentru organizarea agriculturii practice, în învățământ, cooperație etc", ca un argument asupra faptului că este potrivit momentul ca societatea să-și exprime părerea asupra mersului reformei agrare.

Din aceste câteva rânduri, mai constatăm că puterea guvernanților era discreționară, dar în situații de necesitate au apelat la agronomi, deși pentru moșierime, agronomii nu erau mai mult decât o „categorie" desconsiderată. Ei nu aveau agronomi în formă, cu excepția lui Marghiloman, Dorobanțu, și alți câțiva. Reproducem ca argument fraza de încheiere a D-rului Ionescu Șișești: «Vă rugăm deci respectuos să binevoiți a lua cunoștință de alăturatul memoriu, a dispune cele ce veți crede de cuviință și a primi asigurarea respectului nostru». **(59)**

MEMORIUL SOCIETĂȚII AGRONOMILOR

referitor la legiferarea împroprietăririi

Punctul de vedere al societății agronomilor în ceeace privește reforma agrară, exproprierea și împroprietărirea a fost fixat în Congresul Societăței dela 24 Ianuar 1920 înaintat Onor. Guvern și publicat în revista «Viața Agricolă» din 1 Februarie 1920.

În ultimul timp urgenta problemă a făcut necesară stabilirea unor norme repezi de împroprietărire pe cale de decrete-legi.

O problemă constructivă de importanța împroprietăriri trebue să isvorască dintr'o concepție unitară, care s'o îmbrățișeze în toate laturile și deodată. Măsurile fragmentare ar putea să fie mai târziu o piedică serioasă în desăvârșirea operei ce urmează a se înfăptui. De aceea Societatea «Agronomilor» socotește că problema ar trebui rezolvată odată în întregul ei, pe cale de decret-lege sau de lege, întrucât măsurile formează un tot organic și întrucât legiferarea parțială și fragmentară va crea situații de fapt din care pot isvorî inconveniente grave.

Împroprietărirea este o problemă socială, economică și tehnică, pentru rezolvarea căreia experiența și știința specialiștilor o socotim indispensabilă. Pretutindenea astfel de legi care angajează viitorul întreg nu numai din punctul de vedere economic, dar și național ies din consultarea unui număr cât mai mare de oameni competenți care pot privi problema în mod obiectiv și fără alte contigențe. Socotim că și cu legea de împroprietărire trebue să se procedeze la fel spre a se face operă trainică și binefăcătoare.

Din decretele-legi referitoare la împroprietărire care s'au promulgat se desface tendința ca această lucrare să se facă aproape exclusiv prin chibzuința și hotărârea sătenilor. Iubim pe săteni din mijlocul cărora am eșit, în mijlocul cărora majoritatea agronomilor trăesc, precum cumpătul și bunul lor simț. O operă ca aceasta interesează însă în cel mai înalt grad statul, generațiile viitoare și este nepotrivit a o lăsa la întâmplarea hotărârilor locale. Sătenii văd interesul individual și momentan și adesea nu pot judeca just nici despre acesta, în stadiul cultural în care se găsesc. În felul acesta, va prevala întotdeauna în hotărârile ce se vor lua, voința elementelor celor mai gălăgioase și nechibzuite, ceea ce ar putea compromite întreaga operă.

Problema grabnică și foarte însemnată care trebue rezolvată odată cu împroprietărirea este problema sporirei productivității prin toate mijloacele și în special prin întemeerea învățământului agricol. Azi Școala Superioară de Agricultură e pe cale a se desființa din cauza lipsei unei legi de organizare care întârzie de zece

Scanned with OKEN Scanner

ani, iar şcoalele medii şi inferioare de agricultură sunt într'o stare jalnică, din cauza lipsei complecte de solicitudine ce li s'a arătat până azi. Se simte o lipsă mare de oameni pregătiţi în agricultură şi în serviciile publice agricole.

Această lipsă se va resimţi din ce în ce mai mult în viitor, dacă nu se iau grabnice măsuri de organizarea întregului învăţământ agricol.

Intrând în amănuntele principiilor care ar trebui să prezideze la întocmirea unei bune legi de împroprietărire nu facem decât să reamintim şi să argumentăm din nou acele puncte care au fost deja aduse la cunoştinţă Onor. Guvern şi opiniunii publice în urma congresului Societăţii.

Mărimea lotului. E necesar să se creeze şi să se păstreze unităţi economice productive adică loturi capabile a fi exploatate naţional şi a produce rentabil. Suntem hotărât împotriva lotului de complectare, atâta vreme cât nu se poate legifera comasarea. Lotul de complectare va crea alăturea de proprietatea ţărănească actuală parcelară, pulverizată, neraţională – care a dus la crize şi la expropriere – o nouă proprietate ţărănească pulverizată şi neraţională simetrică cu cea dintâi şi care ne va duce cu siguranţă la crize agrare.

Tot în legătură cu mărimea loturilor accentuăm nevoia creării unei proprietăţi mijlocii, pentru motive care sunt prea bine cunoscute din doctrină şi practică spre a mai insista asupra lor.

Deaceea socotim că e necesar ca să se modifice urgent dispoziţia din decretul lege are stabileşte lotul de complectare şi să se facă: la deal 3 ha., la şes 5 ha., în colonizare 10, 15, 25 ha. Acestea din urmă de preferinţă pentru absolvenţii şcoalelor de agricultură.

În raza oraşelor loturile vor putea fi şi mai mici de 3 ha.

Din moşiile situate în regiunile de colonizare să se destineze 10% din întreaga suprafaţă, pentru a fi parcelată în loturi de 50 ha., care să se dea de preferinţă absolvenţilor şcolilor de agricultură medii şi superioare, cu îndatorirea de a face ferme, după indicaţiile primite de la organele statului.

Islazuri comunale. Să se înfiinţeze în regiunea de munte şi deal islazuri comunale prin expropriere de terenuri proprii pentru acest scop (fânețe, imaşuri, păşuni) sau din terenul deja expropriat.

În regiunile de şes se vor constitui, din terenurile expropriate, islazuri pentru comunele care au obţinut după legea din 1908.

Instrucţiunile date de curând ţin seamă de această necesitate dar o lasă la aprecierea sătenilor. E aci însă un interes economic a cărei întreagă însemnătate sătenii generaţiei care hotărăşte azi, nu o pot aprecia, după cum se dovedeşte din faptul că multe islazuri au fost împărţite şi arate, pentruca apoi să se simtă acut nevoia lor.

Pentru necesităţi de ordin general, prezente şi viitoare să se rezerve din terenurile expropriate, suprafaţa necesară desvoltării oraşelor, industriei, cooperativelor agricole, căilor de comunicaţie, vetrelor de sat, igienei publice, acces la adăpători, etc.

Colonizările trebuie făcute în sate mici de 100-150 familii. Statul trebuie să asigure condiţiunile de prosperitate ale satelor noi prin parcelarea raţională, construire de localuri publice, drumuri, aprovizionare cu apă, plantaţii şi să sprijine efectiv pe primii colonişti, construindu-le casele. Pe cei următori va trebui să-i ajute cu materiale de construcţii, dându-le şi îndrumarea necesară pentru a construi raţional.

Socotim că dispoziţiunea din decretul-lege care prevede compensaţiuni pentru cei ce nu vor putea fi satisfăcuţi cu pământ în localitate trebue abrogată, pentru că va împiedeca în mod sigur orice tendinţă de colonizare, va cantona în regiunea de deal o supra populaţie care va dăinui în sărăcie, în timp ce regiunile de colonizare vor rămâne slab populate şi necultivate.

Şi din acest punct de privire decretul-lege, No. 1407 din 31 Martie 1920 este susceptibil de o ameliorare cel puţin înăuntrul grupelor mari ce el fixează deja şi care ameliorări trebue să înlăture hazardul tragerei la sorţi.

Înstrăinarea loturilor mici de până la 5 ha. să se facă numai pe suprafaţa lor totală, numai către agricultori şi – în primii cinci ani – numai cu autorizaţia Casei Centrale. Cumpărătorii să nu poată acumula pe această cale mai mult de cinci loturi.

Indivizibilitatea. Loturile mici (3-5 ha) trebuie să rămână indivizibile, deoarece sunt unităţi agricole, care nu numai că şi-ar deprecia valoarea prin împărţire dar nici nu ar mai putea fi exploatate raţional.

Cultura pământului. Statul trebue să fixeze norme obligatorii de cultură raţională şi să ia măsuri pentru îndrumarea şi încurajarea micii agriculturi prin toate mijloacele cu putinţă. Între aceste mijloace trebue să se dea o atenţiune deosebită învăţământului agricol, experimentaţiei fermelor, pepinierelor comunale.

Preţuirea pământului, plata lotului şi partea contributivă a Statului.

a) Preţuirea terenului expropriat să se facă după normele ştiinţifice (estimaţiunea fiscului, beneficiul net, preţul regional, vânzările) ţinând seamă că situaţiunea actuală a preţurilor este anormală, fiind provocată de perturbaţiunile financiare.

b) Plata către proprietar în rentă amortizabilă de stat, purtătoare de dobândă de 5%, valoarea nominală socotindu-se drept valoare reală.

c) Sătenii vor plăti anuitatea calculată pe termen de 40 ani pentru întreaga valoare a pământului, cu facultatea de plată integrală sau parţială anticipată şi cu primă pentru acei ce plătesc cu anticipaţie.

Decretul-lege stabileşte că sătenii vor plăti numai capetele (capitalul), iar dobânzile cad în sarcina statului; şi fiindcă această formulă, singură nu ar fi un stimulent pentru plata integrală, legea creează sătenilor cari vor voi să achite lotul integral, la început, o primă de încurajare prin rambursarea unei sume care să reprezinte dobânzile ce le-ar fi plătit statul.

Măsura nu ni se pare echitabilă căci sarcina dobânzilor este deja prea mare, pentru ca statul să mai suporte şi din capete; prin aplicarea formulei din decretul-lege sătenii ar fi scutiţi pentru mai mult de jumătate din valoarea loturilor.

La un capital de 1000 lei, anuitatea calculată cu 5% pe 20 ani este 80 lei 25, prin urmare totalul anuităţilor ar fi 1605 lei, din care 1000 lei capital şi 605 lei dobânzi; făcându-se primă această sumă, săteanul ar plăti numai 395 lei (1000-605) pentru un lot de 1000 lei.

d) În schimbul rezervării subsolul, statul să întrebuinţeze 25% din anuităţile încasate de la săteni, pentru încurajarea şi ameliorarea culturii agricole, pentru colonizări şi pentru îmbunătăţiri funciare, iar 10% pentru a ajuta la plata islazurilor comunale, ce se vor constitui la împroprietărire.

Scanned with OKEN Scanner

Măsurătoarea pământurilor expropriate să se facă după norma ştiinţifice, dar în aşa fel încât să se dea putinţa punerii legale în posesie, a viitorilor lotaşi, în timpul *cel mai scurt*.

Parcelarea urmând îndată după măsurătoare, să se facă pe baza unor comisiuni economico-tehnice, loturile să fie cât cu putinţă comasate.

Împroprietărirea să se poată realiza repede în drept rămânând ca determinarea definitivă a parcelelor să se facă exact şi raţional. A face parcelarea pentru împroprietărire cu mijloace rudimentare: lanţul ori prăjina, socotim iraţional şi nepractic.

O revizuire a unei astfel de măsurători cu mijloace exacte va fi foarte grea, dacă nu chiar cu neputinţă – dată fiind psihologia sătenilor. Se va repeta astfel greşeala care s-a făcut şi cu aplicarea reformei de la 1864 (atunci din lipsa de mijloace) şi care a creat o proprietate mică neraţională, a pricinuit o pierdere incalculabilă de energie ţărănească şi a dus la nenumărate şi nesfârşite procese, plămădind astfel crizele agrare periodice.

Nesiguranţa şi lipsa de stabilitate a proprietăţii rezultând din aplicarea reformei de la 1864 se va întinde prin urmare şi asupra pământurilor ce se vor vinde ţăranilor din moşiile expropriate, făcând astfel ca creditul ipotecar pe termen lung să devie de fapt inaccesibil proprietăţii ţărăneşti, iar intenţiunile de organizare a unui astfel de credit cuprinse în decretul-lege de înfiinţare a Casei Centrale a Cooperaţiei şi Împroprietăririi să fie zădărnicite.

Comasarea micii proprietăţi rurale – cuprinzând şi loturile rezultate din terenul expropriat – să se facă neapărat acolo unde proprietarii – reprezentând jumătate din terenul comunei – o cer.

Cadastrul. În vederea întocmirei neîntârziate a părţilor funduare să se procedă – simultan cu lucrările de măsurătoare – la inventarierea întregei proprietăţi rurale, stabilindu-se dreptul de proprietate şi sarcinile legale.

Lucrările de măsurătoare şi parcelare să se întocmească în aşa fel încât să intre, fără modificări ulterioare, în cadrul viitorului cadastru.

Îmbunătăţirile funciare. Pentru punerea în valoare a pământurilor necultivabile şi ameliorarea terenurilor agricole de pe întreg teritoriul ţării, statul să contribue la aceste lucrări cu o sumă reprezentând până la 80% din valoarea lor, după importanţa ce o au pentru interesul obştesc.

Statul să facă – pe spesele sale – toate studiile şi proectele şi să supravegheze executarea lucrărilor.

Statul trebuie să-şi rezerve dreptul de a impune minorităţii voinţa majorităţii proprietarilor interesaţi la o lucrare de îmbunătăţire funciară, şi în acest scop să poată recurge la nevoie şi la expropriere.

Cooperaţia. Proprietatea mică şi mijlocie constituită prin reforma agrară, nu va fi capabilă să producă un prisos pentru piaţa internă şi externă, nu va putea realiza avantajele technice şi economice ale marii proprietăţi decât prin cooperaţie. Ordinea de stat însăşi nu se va putea consolida decât creând celule de solidaritate socială, cu care să se poată vorbi prin reprezentanţi autorizaţi. A trata însă chestiunile economice: cumpărări, vânzări, credit, etc. cu totalitatea sătenilor sau cu fiecare în parte înseamnă a introduce haosul.

Chestiile de împroprietărire deşi constituite în pripă şi având în multe părţi viţii de funcţionare au însemnat totuş un pas important spre realizarea unei organizări cooperatiste agricole generale. Contradicţiile care există între restul acestor obştii ca organe de aplicare a unor dispoziţii legale şi caracterul de cooperative s-a căutat să se remedieze prin decretul-lege No. .....

Ideea cooperaţiei agricole slab reprezentată azi trebuie sprijinită de stat şi propagată şi îndrumată prin toate mijloacele.

Comentariu. În partea introductivă a „Memoriului" sunt emise câteva principii de bază ce trebuie respetate la împroprietărire: 1) necesitatea unor norme după care acţiunea să decurgă rapid, prin decrete-lege; 2) aplicarea unor concepţii unitare care să cuprindă măsurile simultan şi global, pentru a crea un tot organic; 3) toate aceste operaţiuni solicită un personal calificat divers, fiind în cauză o problemă socială, economică şi tehnică; de asemenea sunt necesari consultanţi de înaltă competenţă «pentru a realiza o operă tehnică binefăcătoare»; memoriul arată că legile-decrete anterioare, favorizau realizarea împroprietăririlor prin chibzuinţa hotărâtoare, aproape exclusiv a ţăranilor, fapt ce avea un mare defect; 4) o problemă urgent de rezolvat, o recomandă, ca principiu, dezvoltarea învăţământului, în scopul asigurării unui factor important de creştere a producţiei.

După această scurtă expunere de principii, „Memoriul" se dezvoltă cu prezentarea unor lucrări de amănunt aparente, foarte importante pentru reuşita acestei acţiuni complexe de împroprietărire.

Autorii iau în analiză modul cum se realizează şi cum ar trebui efectuate unele lucrări în cadrul întregii acţiuni: mărimea lotului, izlazurile comunale, terenurile de rezervă, colonizările, înstrăinarea loturilor mici, indivizibilitatea loturilor de 3-5 ha., cultivarea pământului, preţuirea pământului, măsurătoarea, parcelarea, cadastrul, îmbunătăţirile funciare şi cooperaţia.

Pentru fiecare activitate, memoriul aduce propuneri şi critici privind aplicarea, iar pentru siguranţă, se propune adoptarea de decrete-legi. Este important să menţionăm că propunerile „Memoriului" sunt formulate raţional, în funcţie de condiţiile în care se înfăptuia „Împroprietărirea", după Primul război mondial. **(60)** Decrete-legi s-au emis.

Întreg materialul reflectă competenţa temeinică a autorilor, unde Dr. Şişeşti a fost coordonatorul. Rezultă de asemenea, faptul că agronomii aveau un mare interes ca întreaga operaţiune de expropriere – împroprietărire să respecte decretele–legi votate în acest scop.

10. Congresul agricol – 1920

Dorind să menţină atenţia asupra propunerilor privind decretele-lege necesare pentru aplicarea Legii împroprietăririi, emisă de rege, Dr. G. I. Şişeşti a mai publicat un articol privind „Congresul agricol" în „Viaţa agricolă" (1-15 dec.) nr. 23-24, din 1920. Conţinutul său atrage atenţia asupra importanţei generale a progresului agriculturii pentru bunul mers al

Scanned with OKEN Scanner

ţării şi vieţii cetăţenilor săi. Acest scurt material este o perlă publicistică a autorului ce reflectă o raţiune adâncă şi dorinţa sa pentru progres, angajând agronomii la o muncă de mare răspundere. Deci se putea acorda încredere agronomilor pentru aplicarea legilor în acţiunea de împroprietărire, mai ales că toate scrierile sale au fost însoţite de corectitudine şi valoare.

Iată scurta sa elaborare:

CONGRESUL AGRICOL

În toate domeniile vieţii economice şi sociale nevoia de refacere cere sforţările noastre unite. Nicăieri însă mai mult ca în agricultură. Bunul mers al agriculturii condiţionează buna stare a imensei majorităţi a poporului nostru şi prin aceasta condiţionează liniştea şi normala dezvoltare a ţării. Numai o agricultură realmente productivă ne va da acel prisos de hrană îmbelşugată şi ieftină care să potolească frământările din oraşe, ce au ca bază în ultima analiză lupta pentru existenţă. În depresiunea actuală financiară, în dezorganizarea resurselor statului, în criza generală a vieţii economice isvorâtă din deficitul de produse – agricultura e singurul liman de nădejde al tuturor.

Problema restabilirei agriculturei, punerea ei pe temelii solide iese din cadrul preocupărilor profesionale unilaterale; ea e azi însăşi problema de existenţă a statului nostru. Nu numai că agricultura e temelia liniştii prosperităţii interne, dar în constelaţia economică mondială ea reprezintă deocamdată, aportul şi specialitatea noastră.

De aceia peste toate deosebirile de programe şi metode politice, peste toate fricţiunile vechi ori noi ale categoriilor sociale – se impune cu o poruncitoare necesitate rezolvarea acestei probleme de restabilire şi de potenţare a forţelor productive agricole.

Înainte de orice: grija pâinei noastre cea de toate zilele.

Dar chiar dacă războiul cu urmările lui cataclismatice nu ar fi rănit aşa de adânc viaţa noastră economică, starea agriculturii noastre ar merita o deaproape cercetare.

Reforma agrară va schimba cu totul raportul factorilor de producţie şi organizarea exploataţiei agricole, iar în domeniul technicei propriu zise s'au produs schimbări esenţiale, datorite cuceririlor noi pe terenul maşinismului şi îngrăşămintelor şi progresului ştiinţific în selecţiunea plantelor şi animalelor, şi metodele de cultură raţională.

Toate aceste schimbări şi progrese trebuie examinate unitar în raport cu nevoile şi cu posibilităţile de dezvoltare ale agriculturii noastre.

De aceia Societatea Agronomilor din România, trecând peste preocupările de strictă specialitate, a făcut apel la toţi aceia care erau indicaţi, fie prin rolul lor în conducerea vieţii publice, fie prin pregătirea lor ştiinţifică, fie prin învăţăminte din practică – pentru a contribui la rezolvarea problemei restabilirii agriculturii şi punerii ei pe temelii trainice.

Alături de vechile corpuri constituite, menite a examina necesităţile vremei şi a da statului conducerea şi instituţiile trebuincioase – aceste consfătuiri libere, de specialişti care n'au altă preocupare de cât rezolvarea obiectivă a problemelor ce-şi pun înainte – dobândesc în toate ţările o însemnătate tot mai covârşitoare.

Sunt ţări în care preocupările acestea au dus la organizarea de săptămâni agricole, ori industriale, ori comerciale care au loc periodic în fiecare an şi în care se dau directivele de dezvoltare, pe care corpurile vechi constituite nu numai că le privesc cu bunăvoinţă, dar le consideră ca o necesitate pentru conducere şi buna organizare a statului.

În credinţa că şi congresul acesta, care continuă pe o temelie mai largă congresele organizate în trecut de Societatea Agronomilor, va răspunde menirii sale, urăm tuturor participanţilor bun venit şi spor la luminată şi chibzuită muncă. **(61)**

G. Ionescu-Şişeşti

Din dorinţa sa pentru a pune în acţiune toţi factorii favorabili acţiunii împroprietăririi, în anul 1921 a ţinut la Institutul Casei Şcoalelor, Conferinţa „Educaţia agricolă a ţăranului", arătând cum trebuie pregătiţi sătenii pentru noul lor statut de proprietari ai pământului, din care urmează să producă pâinea pentru ei şi pentru ţară.

Scanned with OKEN Scanner

A. - G. Ionescu Şişeşti - Obştile săteşti şi cooperaţia – Reforma agrară din 1918-1922
Studii, articole, recenzii, conferinţe

1. Instrucţiuni pentru Constituirea Cooperativelor agricole.
   Revista Curierul cooperativelor săteşti, nr. 3, 4 (1921), art.
2. Direcţiunea Casei Centrale a Cooperaţiei şi împroprietăririi. Regulament
   Regulament de înfiinţare a şcolilor practice de contabilitate şi educaţie cooperatistă, art.
   Revista Curierul cooperaţiei săteşti nr. 1, 1920, art.
3. Centrala obştilor săteşti şi exploatărilor agricole. Instrucţiuni relativ la cultivarea şi plata, în 1921 a terenurilor expropriate. Curierul cooperaţiei săteşti, nr. 5, 1921, art.
4. Centrala obştilor săteşti şi exploatărilor agricole. Instrucţiuni pentru încheierea socotelilor (bilanţul) la obştile săteşti pe anul 1920. Curierul cooperaţiei săteşti, 1921, art.
5. Obştile săteşti. Viaţa agricolă, 1921, pp. 214-216, art.
6. Intervenţia Societăţii Agronomilor în legătură cu legiferarea împroprietăririi. Viaţa agricolă, nr. 11, 1920, art.
7. Memoriul Societăţii Agronomilor referitor la legiferarea împroprietăririi ţăranilor.
   Viaţa agricolă nr. 11, memoriu
8. Congresul agricol. Viaţa agricolă nr. 23, 24, 1920, art.
9. Reforma agrară şi producţiunea. Biblioteca Institutului Economic Român, 1925, 48 p. studiu
10. Reforma agrară în România. Biblioteca Asociaţiei pentru Studiu şi Reformă Socială, 1922, conf.
11. Repartiţia proprietăţilor agricole şi a impozitelor pe aceste proprietăţi în perioada 1923-1926, 28 p., studiu, broşuri.
12. Educaţia agricolă a săteanului. Institutul Casei Şcoalelor, 1921, conferinţă.
13. Land Reform in Romania. Reconstruction of Europe Section IV, 1923, Guardian, art
14. La reforme agraire en Roumanie et ses consequens, raport
    Rapport présenté à la III-ème Séction du Congrès International d'agriculture. Paris, 1923
15. La Coopération agricole en Roumanie. Buletinul agriculturii – Vol. II, nr. 4-6, 1923, raport
16. Câteva reflecţiuni asupra reformei agrare în Vechiul Regat – Viaţa agricolă nr. 16, 1921, art.
17. Instrucţiuni relativ la cultivarea şi plata în 1921, a terenurilor expropriate.
    Curierul cooperaţiei săteşti nr. 4/1921
18. Observaţii la împroprietărirea ţăranilor. Viaţa agricolă Nr. 1926, art.
19. Primele rezultate ale aplicării decretelor-legi de expropriere în Vechiul Regat şi ţinuturile alipite. Asociaţia pentru Studiu şi Reformă Socială, 29 dec. 1919, conf.
20. Organizarea producţiei agricole prin asociaţiuni rurale. Curierul cooperaţiei săteşti, 1920
21. Cooperaţia şi ridicarea agriculturii noastre
22. Contribuţie la: „Lege pentru extinderea băncilor populare şi a decretului-lege relativ la înfiinţarea Casei Centrale a Cooperativelor şi Împroprietăririi sătenilor în tot cuprinsul României Mari, 26 sept. 1920 – în calitate de Director general al Centralei obştiilor săteşti. Viaţa agricolă 1920.
23. Obştile de arendare şi de împroprietărire. Arhivele pentru ştiinţă şi Reformă Socială, An I, nr. 2-3, iulie-oct 1919 (art.)
24. Reforma agrară în diferitele regiuni ale României. Arhiva pentru Ştiinţe şi Reformă Socială, An I, nr. 4, ian. 1920, pp. 735-738 (analiză)
25. Urmările reformei agrare. Calendarul plugurilor, 1922, pp. 77-80
26. Instrucţiuni privind constituirea cooperativelor de producţie săteşti (cu G. Cipăianu)
    Curierul cooperaţiei săteşti nr. 3/1921
27. Instrucţiuni relativ la cultivarea şi plata în 1921 a terenurilor expropriate
    Curierul cooperaţiei săteşti nr. 5/1921
28. Instrucţiuni pentru încheierea socotelilor (bilanţul) la obştile săteşti pe anul 1920.
29. Regulament de înfiinţare şi organizarea şcolilor practice de contabilitate şi educaţia cooperatistă. Curierul cooperaţiei săteşti nr. 1, 1920
30. Activitatea Direcţiunii generale a agriculturii.
    Viaţa agricolă, nr. 3, 1923
31. Dare de seamă asupra Direcţiunii generale a îndrumărilor agricole.
    Viaţa agricolă nr. 1, 1924
32. Un program pentru ridicarea agriculturii. Argus, 71, an 1924
33. Intensificarea producţiei agricole. Politica (ziar) 4 febr. 1925
34. Moţiunea Congresului agricol, ţinut la Bucureşti în zilele de 4, 5, 6 febr 1924
    Viaţa agricolă, 1924, p. 110-116

Bibliografia - Obştile săteşti – Reforma agrară din 1918-1922 şi Cooperaţia

1. Peştean, I. V. — *Oameni de seamă ai ştiinţei agricole româneşti*. (ediţie revizuită), vol. I. Ed. Pamfilius, 2006
2. Bold, I, Hartia, S. — In – *Istoria ştiinţelor în România – Ştiinţe agricole* (coord. D. Davidescu). Ed. Academiei Române, Bucureşti, 1994, pp. 491-493
3. Ionescu Şişeşti, Gh. — *Obştiile săteşti*. Viaţa agricolă, 1920, pp. 214-216, după „Dacia"
4. Ionescu Şişeşti, Gh. — *La coopération agricole en Roumanie*. Raport în Secţiunea III-a la Congresul International de Agricultură, Paris, mai 1923
5. Ionescu Şişeşti, Gh. — *Idem*
6. Ionescu Şişeşti, Gh. — *Idem*
7. Ionescu Şişeşti, Gh. — *Idem*
8. Ionescu Şişeşti, Gh. — *Idem*

Scanned with OKEN Scanner

9. Ionescu Şişeşti, Gh. *Primele rezultate ale aplicării decretelor-legi de expropriere în vechiul regat şi ţinuturile alipite.* „Comunicare" la Institutul pentru Studiul şi Reformă Socială. 29 dec 1919, Viaţa agricolă nr. 1/1920, pp. 76-78
10. Ionescu Şişeşti, Gh. *Idem*
11. Ionescu Şişeşti, Gh. *Reforma agrară în România* (studiu), 39 p., Institutul de Reformă Socială, 1920
12. Ionescu Şişeşti, Gh. *Consecinţele războiului şi importanţa ţărănimii* – Ed. Reformă Socială
13. Ionescu Şişeşti, Gh. *Lucrătorii şi ţăranii – Idem* pp. 5-7
14. Ionescu Şişeşti, Gh. *Idem*, p. 6
15. Ionescu Şişeşti, Gh. *Idem*, p. 7
16. Peştean, I. V. *Oameni de seamă ai ştiinţei agricole româneşti.* Vol I, ediţie revizuită, Ed. Pamfilius, Iaşi, 2006 – Radu Răducanu Rosetti, pp. 248, 1853-1926, pp. 251
17. Peştean, I. V. *Petre S. Aurelian, agronom, economist, om de stat* – Monografie, Ed. PIM Iaşi, 2012, pp. 44-46
18. Ionescu Şişeşti, Gh. *Reforma agrară în România*. Cap. I, p. 10, Ed. „Reforma Socială", 1920
19. Ionescu Şişeşti, Gh. *Idem – Realizarea reformei agrare* – p. 16
20. Peştean, I. V. *Oameni de seamă ai ştiinţei agricole româneşti* - vol I, Ed. Pamfilius, Iaşi, 2006 – Maximilian Popovici – 1861-198, pp. 62-667
21. Ionescu Şişeşti, Gh. *Idem*, p. 20
22. Ionescu Şişeşti, Gh. *Idem*, p. 20
23. Ionescu Şişeşti, Gh. *Idem*, p. 21
24. Ionescu Şişeşti, Gh. *Idem*, p. 21
25. Ionescu Şişeşti, Gh. *Idem*, pp. 27-33
26. Ionescu Şişeşti, Gh. *Idem*, pp. 35-39
27. Ionescu Şişeşti, Gh. *Reforma agrară şi productivitatea – cu un program pentru ridicarea agriculturii*, Ed. Cartea Românească, Bucureşti, 1925, p. 2
28. Ionescu Şişeşti, Gh. *Idem*, p. 3
29. Ionescu Şişeşti, Gh. *Idem*, p. 3
30. Ionescu Şişeşti, Gh. *Idem*, p. 7
31. Ionescu Şişeşti, Gh. *Idem*, 12
32. Ionescu Şişeşti, Gh. *Idem*, p. 13
33. Ionescu Şişeşti, Gh. *Idem*, pp. 14, 15
34. Ionescu Şişeşti, Gh. *Idem*, p. 19
35. Ionescu Şişeşti, Gh. *Idem*, p. 19
36. Ionescu Şişeşti, Gh. *Idem*, pp. 20-21
37. Ionescu Şişeşti, Gh. *Idem*, p. 37
38. Ionescu Şişeşti, Gh. *Idem*, p. 38
39. Ionescu Şişeşti, Gh. *Idem*, p. 38
40. Ionescu Şişeşti, Gh. *Idem*, p. 38
41. Ionescu Şişeşti, Gh. *Idem*, p. 39
42. Ionescu Şişeşti, Gh. *Idem*, p. 39
43. Ionescu Şişeşti, Gh. *Idem*, p. 41
44. Ionescu Şişeşti, Gh. *Repartiţia proprietăţilor agricole şi a impozitelor pe aceste proprietăţi în perioada 1923-1926*, studiu – Broşuri 23 pg., Ed. Cartea Românească, 1927
45. Ionescu Şişeşti, Gh. *Idem*, p. 1
46. Ionescu Şişeşti, Gh. *Idem – Recapitulare pe întreaga ţară a împărţirii proprietăţii şi numărului proprietarilor*
47. Ionescu Şişeşti, Gh. *Idem – Repartiţia proprietăţii pe categorii de folosinţă comparată cu statistica agricolă anuală.*
48. Ionescu Şişeşti, Gh. *Idem – Productivitatea diferitelor categorii de proprietăţi după venitul impozabil*
49. Ionescu Şişeşti, Gh. *Idem – Productivitatea impozitului pe proprietăţile agricole*
50. Ionescu Şişeşti, Gh. *Idem - Încasările din impozitul agricol comparativ cu încasările din taxele de export*
51. Ionescu Şişeşti, Gh. *Idem - Propuneri pentru a fi avute în vedere la viitoarele strângeri de date statistice asupra impunerilor pe venitul proprietăţilor agricole*
52. Ionescu Şişeşti, Gh. *La réforme agraire en Roumanie et ses conséquences*. Rapport présenté à la III-eme Séction du Congrès International d'Agriculture, Paris, 1923
53. Ionescu Şişeşti, Gh. *Idem*, p. 38
54. Ionescu Şişeşti, Gh. *Idem*, p. 39
55. Ionescu Şişeşti, Gh. *Idem*, p. 39
56. Ionescu Şişeşti, Gh. *Idem*, pp. 42-43
57. Ionescu Şişeşti, Gh. *Idem*, p. 44
58. Ionescu Şişeşti, Gh. *Intervenţia Societăţii Agronomilor în legătură cu Legiferarea împroprietăririi*
59. Ionescu Şişeşti, Gh. *Idem* – Domnule ministru, p. 343-344
60. Ionescu Şişeşti, Gh. *Idem* – Memoriu, pp. 345-348
61. Ionescu Şişeşti, Gh. *Congresul agricol* – 1920. Viaţa agricolă

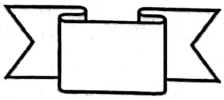

Scanned with OKEN Scanner

B. PRODUCȚIA AGRICOLĂ ȘI VALORIFICAREA EI

Rapoarte, studii, referate, articole

Preambul. Perioada activității Dr-lui G. Ionescu-Șișești în funcția de Director general al agriculturii a durat de la 1 august 1921, până la 31 decembrie 1927; având o publicistică legată de domeniul condus, fără egal în istoria ministerului. Reamintim că din primul an, după învestire, s-a preocupat cu predilecție de sectorul „Îndrumărilor agricole" și de învățământ, dar cu începere de la 1 aprilie 1923, această „Direcție" a fost divizată. În noua formă de administrare, avea în subordonare patru subdirecții: a) învățământul agricol; b) îndrumările agricole; c) islazurile și d) statistica și publicațiile. **(1)** Îndrumările agricole, statistica și publicațiile au fost cu deosebire fondul activității sale, publicând în acei ani aproape 30 de articole, studii, conferințe, etc. Întreaga structură a titlurilor privind temele analizate ne arată o activitate competentă și responsabilă, pentru a pune la dispoziția celor interesați de producția agricolă, cunoștințe și informații de necesitate imediată, dar și elemente distincte de economie agrară, despre care, abia în zilele noastre, agronomii sunt foarte interesați. Între timp statistica a fost încredințată lui P. Roziade, iar învățământul lui Ernest Grințescu, pe care îl prețuia colegial.

Materialele publicate de Dr. Ionescu-Șișești, elaborate din poziția funcției ocupate aveau un conținut agronomic consistent, reflectând temeinica sa cunoaștere în domeniu, cu izvoare din situația reală, constatată prin numeroasele deplasări în țară.

O foarte importantă categorie dintre articolele și studiile publicate s-au referit la producția agricolă și valorificarea ei, situându-se între specialiștii importanți ai timpului, care vedeau agricultura ca un sector economic de primă importanță, într-o perioadă când industria începea o dezvoltare moderată.

1. Recolta anului 1924. Ploile și grindina, județele bântuite, semănăturile de toamnă, semănăturile de primăvară

Avem un articol ce prezintă o analiză agronomică asupra modului de formare a producției globale, în funcție de factorii climatici și suprafețele cultivate, mergând până la aproximarea producțiilor realizabile, prin descrierea comportării plantelor în condiții variate de vegetație. **(2)** Este unul dintre primele materiale ce tratează tema la scară națională, care, de regulă, sunt elaborate ca raport asupra unei situații din agricultură. În a doua jumătate a secolului XX, când se întocmeau anual analize asupra producțiilor obținute la culturile de câmp, nu lipsea expunerea privind raportul dintre factorii climatici și evoluția plantelor.

Dacă parcurgem acest material, constatăm obiectivul autorului de a aduce lămuriri, în acei ani, pentru agricultori, cu privire la beneficiile și pagubele care pot fi cauzate de factorii climatici excesivi. Autorul merge până la aprecierea aproximativă a pagubelor care pot fi produse. Reținem două pasaje ce confirmă acest fapt: «Distrugeri totale avem de înregistrat în județul Roman, unde pe o treime din întinderea semănată, adică 22.763 ha, semănăturile au fost făcute una cu pământul. Peste 5000 de vagoane (50.000 t) de diverse producte sunt pierdute... Recordul îl ține anul acesta porumbul, care dacă va mai avea o ploaie la sfârșitul lui iulie, va da o recoltă excepțională». **(3)**

Mai găsim important că în acest articol se dau suprafețe totale pe culturi, cu date comparative pe anii anteriori, dar și aprecieri asupra perspectivelor producției. Toate aceste informații au în final o importanță în construirea viziunilor economice pentru agricultorii interesați. Acest fapt îl putem constata și din referirea autorului cu privire la exporturi, unde aduce explicații bazate pe principii economice cunoscute, iată: «Recolta se prezintă destul de slabă în Vechiul Regat... e de așteptat deci că exportul va scădea... și prețul va crește, în măsura în care deficitul va influența piețele din Occident». **(4)**

2. Privire generală asupra recoltei anului 1924 (în plan mondial)

Preambul: Când se analizează nivelul producției agricole la modul general, sau special pentru un sector; pentru un grup de culturi sau pentru o singură cultură; pe un an, ori pentru o perioadă mai îndelungată, trebuie să apelăm la date și cunoștințe de statistică. Cu regret constatăm că în toată țara noastră acest domeniu a fost și a rămas în afara interesului general. Populația nu este instruită deloc în școala generală cu noțiuni minime asupra organizării și funcționării economiei țării.

Statistica agricolă în țara noastră a fost organizată în prima fază de activitate de agronomul P. Roziade, ca serviciu în cadrul Direcției Agriculturii, la recomandarea Dr-lui G. Ionescu-Șișești, iar agronomii au devenit tot mai interesați de domeniu, atât în scopul practicării agriculturii, cât mai ales a valorificării produselor agricole. Valorile medii și abaterile, stabilite statistic pentru producție și prețuri au devenit pentru ei tot mai necesare și interesante.

Fenomenul descris a deschis interes în plan mondial, odată cu marile dificultăți apărute în asigurarea hranei oamenilor planetei, spre sfârșitul secolului al XIX-lea, încât a apărut ideea creării unei instituții, care să poată oferi informații despre producția agricolă a lumii într-un mod continuu.

În cadrul general al funcționării noii instituții, s-au stabilit și obiectivele sale de activitate, care să-i permită a realiza scopul general despre care s-a amintit. Astfel, «unul dintre mijloacele cele mai eficace de a răspândi cuceririle științei în domeniul agriculturii, de

Scanned with OKEN Scanner

a stimula spre o mai bună organizare a acestei ramuri de producție și de a rezolva problemele de interes internațional au fost congresele internaționale de agricultură. Primul congres de acest fel s-a ținut la Paris în anul 1889, cu prilejul expoziției universale din acel an. Interesul pentru această manifestațiune de colaborare și de solidaritate a fost așa de mare, încât participanții de atunci au hotărât crearea unui organ internațional permanent, care să se ocupe cu organizarea congreselor, ca și cu alte probleme care ar face necesară apropierea agricultorilor. Așa s-a născut „Comisia Internațională de Agricultură" cu sediul la Paris». **(5)**

Pentru a completa istoricul acestei instituții, puțin cunoscută, vom arăta că primul președinte ales a fost Jules Méline, care a ocupat postul de ministru al agriculturii, dar și înalta funcție de președinte al „Consiliului Republicii Franceze". A deținut această funcție între anii 1889-1923, iar «Comisia a organizat alte zece congrese internaționale» până în anul 1913. Între acestea amintim: Haga 1891, Budapesta 1886, Paris 1900, Viena 1907, Gand 1913 ș.a.

După „Primul război mondial" comisia a stabilit Parisul ca loc de reunire pentru congrese, începând cu anul 1920, 1921, 1922, iar în anul 1923, România a fost reprezentată de Dr. G. Ionescu-Șișești.

Este interesant să știm că la acest congres a fost o participare cu adevărat internațională, iată: Argentina, Austria, Belgia, Canada, Danemarca, Egipt, Spania, Statele Unite, Anglia, Grecia, Ungaria, Irlanda, Italia, Japonia, Luxemburg, Maroc, Mexic, Norvegia, Olanda, Polonia, Portugalia, România, Elveția, Cehoslovacia, Tunis, Uruguai, Yugoslavia și Franța. Participantul nostru aprecia rezultatul pozitiv al acestui congres, astfel: «Se poate zice cu drept cuvânt că a fost pentru comitetul de organizare francez un mare succes, iar pentru Republica Franceză o strălucită operă de propagandă....». **(6)**

Pentru a continua activitatea depusă timp de 56 ani prin „Comisia Internațională de Agricultură", după ultimul război din secolul trecut, chiar în anul 1945 s-a înființat «Organizația pentru Alimentație și Agricultură a Națiunilor Unite» - FAO, afiliată la ONU, pentru eliminarea foametei pe scară mondială, îmbunătățirea alimentației prin activitatea guvernelor în domeniul agriculturii, silviculturii și industriei piscicole». Evenimentul s-a produs la 16 octombrie 1945 cu participarea a 192 state sub președinția canadianului Lester Bowel Pearson, om politic, prim ministru, laureat al Premiului Nobel. **(7)** Evoluția acestei instituții s-a amplificat imens; statele bogate ale lumii au contribuit mult la funcționarea ei. Rezultatele sale în această perioadă de aproape trei sferturi de secol, sunt numeroase, dar pentru populația globului, sunt puțin cunoscute; dar și mai necunoscute sunt eforturile umane și financiare finalizate în eșecuri. Azi, în toate organizațiile internaționale există o preocupare serioasă pentru propria salarizare, adesea fabuloasă; pentru crearea condițiilor de muncă la un nivel ce provoacă stupefacție și revoltă; unde mulți dintre funcționari uită că trebuie să poarte interesele țării pe care o reprezintă.

Ei bine! la participarea conferințelor și congreselor internaționale, unde Dr. Ionescu-Șișești a reprezentat România, a fost un model de competență, demnitate și corectitudine în activitatea depusă în interesul României în secolul XX. Fiind o personalitate interesată de starea agriculturii mondiale, pentru a prelua tehnici și modele potrivite pentru agricultura românească, urmărea în mod constant comunicatele Institutului Internațional de Agricultură (IIA), astfel că în anul 1924 a publicat un studiu privind situația recoltelor în plan mondial.

Privire generală asupra recoltei anului 1924

După comunicatul Institutului Internațional de Agricultură din Roma, starea recoltelor din 1924 e următoarea:

Cereale. Câteva noui date sosite institutului în urma publicării buletinului pe luna Octombrie și rectificările pe cari diferitele guverne le-au adus estimațiunilor precedente nu schimbă în esență aprecierile asupra rezultatelor recoltei de cereale mondiale, făcute în luna precedentă.

Peste datele din aproape toate țările producătoare de cereale din emisfera de Nord a globului, se cunoaște în prezent cea dintâi estimațiune a producțiunii de grâu din Argentina, recoltă care pare a fi inferioară celei din anul trecut, însă e aproape egală producțiunii mijlocii din cei cinci ani precedenți.

Datele globale asupra producțiunii reprezintă aproape 90% din producțiunea mondială (cu excluderea Rusiei și a Chinei) pentru grâu și ovăz, 85% pentru porumb, 80% pentru orz, aproape în totalitate pentru secară. În raport cu producțiunile corespunzătoare din campania trecută și din perioada de 5 ani de la 1918 până la 1922, producțiunile cunoscute ale campaniei anului acestuia reprezintă procentele următoare:

Procentele producțiunilor din 1924 în raport cu producțiunile din 1918 sunt:

	1923	(1918-1919)
Grâu	88.2	101.2
Secară	81.2	93.1
Orz	91.5	103.8
Ovăz	97.8	111.3
Porumb	84.9	92.0

Producțiunea acestui an a fost prin urmare simțitor inferioară celei din campania trecută pentru grâu, secară și porumb, inferioară pentru orz și egală – dar într-o proporție mai mică pentru ovăz. În raport cu mijlocia celor cinci ani precedenți, se constată o scădere pentru secară și porumb, un ușor spor pentru grâu și orz și un spor destul de apreciabil pentru ovăz. Datele pentru Rusia nu figurează în procentele arătate; se socotește că pentru această țară producțiunea totală a tuturor cerealelor a fost în 1924 față cu anul trecut, inferioară cu aproape 9%.

Prevederile asupra recoltei grâului australian, despre care nu s-au dat încă relații oficiale complete, continuă a fi favorabile.

Scanned with OKEN Scanner

Cartofii. După informaţiunile Institutului Internaţional de Agricultură, producţia cunoscută până'n prezent, referitoare la un grup de ţări, cari au dat în anul trecut 4/5 din producţiunea mondială de cartofi (afară de Rusia), arată pentru anul 1924 o creştere de 8% în raport cu anul trecut şi este cea mai abundentă din câte au fost în perioada de 5 ani, cu excepţia celei din 1922 care a fost excepţional de abundentă. Producţiunea totală a cartofilor în 17 ţări europene, pentru cari se cunosc datele producţiunii pe 1924, în Canada şi Statele Unite a fost următoarea în anii dela 1920 la 1924:

	Milioane de chintale
1920	870.3
1921	790.3
1922	1.215.2
1923	964.6
1924	1.040.7

În diferite ţări calitatea producţiunii, care anul acesta este de o conservaţiune dificilă, nu corespunde cantităţi mari.

Sfecla de zahăr. Până în prezent au ajuns la Institutul Internaţional de Agricultură datele producţiunii pentru un număr de ţări, cari au dat anul trecut aproape 80% din producţiunea mondială de sfeclă de zahăr (afară de Rusia). Rezultatele cunoscute confirmă că producţiunea anului acesta este cu mult mai bogată de cât aceia a anului trecut şi întrece toate recoltele obţinute după războiul mondial.

Acest rezultat se datoreşte mai mult măririi suprafeţelor cultivate cu sfeclă de zahăr în campania trecută, cu deosebire în Europa; dar timpul nu a fost în general prea favorabil culturilor de sfeclă.

În sfârşit, comparând pentru totalitatea ţărilor din cari avem evaluările asupra recoltei anului 1924, producţiunile şi cantităţile obţinute pe hectar în cei din urmă cinci ani ajungem la următoarele rezultate:

	Suprafeţe (mii de ha.)	Producţii (milioane de chintale)	Recolte pe hectar (chintale)
1920	1.260.5	295.8	235
1921	1.342.8	292.1	217
1922	1.216.8	302.7	249
1923	1.372.2	315.7	230
1924	1.757.8	373.6	212

Cu toate că producţiunea la hectar în 1924 este cea mai scăzută în perioada celor cinci ani, totuşi mărirea suprafeţelor însămânţate în 1924 (care a fost de 28% faţă de anul 1923 şi de 39% faţă de 1920) a determinat o sporire de producţiune de 18%, faţă de anul 1923 şi de 26% faţă de anul 1920.

Inul. Datele de care dispune Institutul Internaţional de Agricultură asupra producţiunii inului pentru fuior în 1924 privesc majoritatea ţărilor europene producătoare, cu excluderea Rusiei. Aceste date demonstrează că reluarea culturii şi producţiunii inului pentru ţesut, începută în Europa după 1921, este încă pe cale de desvoltare; în sfârşit, recolta anului curent este superioară cu 18% celei din 1923, cu 51% celei din 1922 şi cu 74% celei din 1921. Producţiunea globală a celor 9 ţări, pentru care au sosit evaluările recoltei anului 1924, a luat în cursul perioadei de cinci ani următoarea devoltare:

	Mii de chintale de fir
1920	1.689.4
1921	1.154.5
1922	1.332.8
1923	1.709.0
1924	2.011.9

E de observat că în aceste date nu figurează producţiunea rusă, care cantitativ este cea mai importantă din lume, dar pentru care nu s'au dat încă date sigure. Din izvor oficial, se poate totuşi conchide că în Rusia, recolta inului din anul acesta, a întrecut cu 40% pe aceia de anul trecut.

Cât priveşte producţiunea seminţei de in, se cunosc datele pentru un număr de ţări, cari reprezintă aproape totalitatea producţiunii mondiale (cu excluderea Rusiei).

Cu toate că'n Argentina se prevede o recoltă considerabil inferioară celei a anului trecut (89.4%), cu toate că India şi Japonia dau deasemenea o producţiune inferioară anului 1923 (86.9%), totuşi producţiunea totală (30.1 milioane de chintale) datorită bogatei recolte din Europa şi mai ales a Canadei şi Statelor Unite este superioară cu 7.4% celei a anului precedent. În raport cu producţiunea mijlocie a celor 5 ani din urmă, aceia a anului acestuia a fost superioară cu 37.5% în Europa şi cu 157.5% în America de Nord, cu 16.7% în Argentina şi cu 20.7% în Asia. Pentru toate ţările, adăugirea producţiunii anului 1924, în raport cu media este de 46%. **(8)**

Concluzii. Parcurgând acest „comunicat" preluat şi analizat de autor, asupra estimaţiunii producţiei culturilor de câmp, avem o imagine generală a nivelului recoltelor, care ne dă orientare cu privire la modul în care trebuie gestionată producţia obţinută în ţară. Este interesant să aflăm că Institutul Internaţional de Agricultură era în măsură, în acei ani, să transmită pe tot parcursul anului asemenea informaţii, încât agricultorii planetei aveau informaţii curente, foarte utile pentru stabilirea orientativă a cotelor de export şi a negocierii preţurilor. În plus, se putea observa o ierarhie în plan mondial, cu privire la nivelul recoltelor.

Pentru a conferi un grad rezonabil de valabilitate datelor statistice privind recolta, materialul transmis de IIA, dar în special autorul, s-au oprit asupra producţiei marilor ţări, care dominau producţia mondială; din a căror date se puteau stabili concluzii cu o probabilitate ridicată.

Acest material cu obiective de informare, reduse numeric, nu cuprinde referiri la ţara noastră, o importantă producătoare de cereale din Europa, ceea ce ne face să spunem că era „grânarul Europei". Acest epitet este chiar apreciat ca „un adevăr", mai ales de către

Scanned with OKEN Scanner

necunoscători. Diferența între cantitățile noastre de export față de țările mari, Canada, Rusia, Argentina și SUA sunt atât de mari, încât e bine să renunțăm la expresie, mai ales că rentabilitatea exportului produselor brute de orice fel este slabă și pune o etichetă puțin măgulitoare pentru producător. Nu putem compara cantități de sute de mii tone sau 1-2 milioane, cu valori de 5-15 mil to. Articolul a fost o sursă unică de informare în mare asupra nivelului de producție realizat în lume.

Dr. Gh. Ionescu-Șișești a ținut să anexeze articolului analizat anterior și opinia ziarului „La République Française" asupra reformei agrare din 1918-1922, care s-a produs în România. Fiind un document istoric de presă atât de clar expus și atât de instructiv, considerăm că generațiile viitoare trebuie să cunoască istoria adevărată a poporului din care fac parte, pe care îl reprezintă.

Anexă: Reforma agrară în România – notă informativă în „La République Française"

Răsfoirea gazetelor

În „*La République Française*" numărul din 3 iulie 1924, d-l Ch. Brillaud de Laujardière publică o scurtă dare de seamă asupra reformei agrare în România. După ce face un scurt istoric a chestiunii agrare din țara noastră, după ce arată că marile sforțări făcute de poporul român pentru a se ridica la înălțimile civilizației în scurtă vreme dela eliberarea lui de sub dominația turcă, d-l Brilland intră în examinarea problemei. La isbucnirea războiului mondial (1914), repartizarea proprietății rurale în România era foarte defectuoasă; 95% din întreaga populație rurală stăpânea numai 40% din întinderea pământului cultivabil și acesta împărțit în loturi mici și depărtate unul de altul; pe de altă parte, 0,54% din numărul proprietarilor de pământ stăpâneau 48% din suprafața cultivabilă a țării, repartizat în domenii mai mari de 100 ha. Această stare de lucruri era de natură a produce perturbări mari în viața socială a țării.

Guvernanții s'au gândit la remedierea acestui rău și a acestei nedreptăți și au făcut-o prin exproprierea a 2 milioane de hectare din proprietatea particulară, la care se adaugă domeniile Coroanei, bunurile de mână moartă, moșiile statului și acele proprietăți rurale aparținând supușilor străini.

Marii proprietari au făcut cu această ocazie proba dragostei de țară, consimțind la sacrificiul exproprierii, în schimbul unei despăgubiri departe de a reprezenta adevărata valoare a pământului expropriat și mai ales că li s-au servit scrisuri funciare cu 5%. Negreșit că prin o conversiune ce poate veni dela o zi la alta, valoarea acestor scrisuri se va ridica, dar nu e mai puțin adevărat că prin opera exproprierii, proprietarii mari au făcut un apreciabil sacrificiu. **(9)**

Concluzie. Citind cu interes nota informativă a ziarului francez „La République Française" semnat de Charles Laujardière, deducem un mare adevăr istoric. Anume, Reforma agrară făcută sub primul domn al României, Al. I. Cuza, în anul 1864, cu riscul asumat al primului său ministru Mihail Kogălniceanu, a fost practic anulată prin „Legea învoielilor agricole" votată de Parlamentul moșierilor la scurt timp după reformă. Numai așa a fost posibil ca 0,54% din populație, reprezentată de moșieri, să aibă în proprietate 48% din pământul țării.

În privința dragostei de țară și a sacrificiului, dovedite de moșieri la consimțirea exproprierii, vom aminti că nu aveau încotro. Au amânat cât s-a putut evenimentul. Decretul regelui Ferdinand I privind împroprietărirea țăranilor participanți la Primul război mondial „în interes național", când țara era în prag de dezmembrare (1917) era un act obligatoriu de respectat. Atunci, nimeni n-a avut curajul unei opoziții de luat în seama, cu toate efectele momentane negative asupra producției agricole globale a țării.

3. Agricultura Română[33]

Introducere. În anii ce au urmat Primului război mondial, refacerea economiilor în țările beligerante s-a produs foarte lent, iar România care a fost un teatru de război de mare violență a suferit imens. Timp de aproape zece ani, agricultura a stagnat, din cauza efectelor războiului, în care au murit mii de bărbați, rămânând familii cu numeroși orfani și femei văduve. Reforma agrară a avut de asemenea influența sa în acest caz. În același timp industria avea oarecare dezvoltare prin exploatarea rezervelor solului, ca materie primă. Iată cum descrie dr. G. Ionescu-Șișești această stare într-o scrisoare din 16 noiembrie 1919, trimisă fratelui său Nicolae, aflat la studii în Franța: «Greutățile de aprovizionare persistă, mărfurile de o scumpete statornică, muncitorii cu salarii inadmisibile. Se pare că prețurile tuturor bunurilor și prestațiunilor s-au fixat definitiv de 5 până la 10 ori (față de) ceea ce era înainte de război».

În condițiile arătate, dr. Șișești a publicat, mai ales în limba franceză, dar și în germană și engleză, mai multe studii și articole, pentru a face cunoscută situația țării pentru străinătate. În anul 1924 a editat o lucrare în cinci capitole, referitoare la agricultura țării, atât pentru cunoaștere istorică a trecutului, cât și pentru starea acelor ani postbelici, sub titlul „Structure agraire et production agricole de la Roumanie". **(10)** Fiecare capitol prezintă o temă distinctă, dar lucrarea are un caracter unitar și răspunde corect intitulării primite.

Primul capitol al lucrării amintite este intitulat „**L'agriculture de la Roumanie**", redat sub formă de studiu, pe 12 pagini, în măsură să ofere cititorului o situație reală și bogată în informație; bine ordonată în expunerea ei.

---

[33] Lucrare publicată în limba franceză, în broșură și în Enciclopedia Română, de D. Gusti

Scanned with OKEN Scanner

Autorul prezintă suprafața țării din 1924 – 294.244 km^2 și o apreciază ca «o unitate economică și geografică perfectă» **(11)**, apoi arată o schemă în care sugerează regiunile agricole ale țării, descriind pentru fiecare solul, relieful, cantitatea anuală a precipitațiilor în mm și plantele potrivite pentru cultură. Un paragraf mai extins l-a acordat descrierii solului sub aspectul fertilității, și deficitului de apă din timpul vegetației din zonele de stepă.

După aceste date orientative asupra condițiilor naturale, favorabile pentru agricultură, autorul trece la sistemele de agricultură, arătând că până la 1830 se practica „sistemul pastoral", apoi „sistemul cerealier", la solicitarea piețelor din vestul Europei pentru grâu, orz, porumb și ovăz. După anul 1918 s-au extins și legumele și alte culturi, trecând la un „sistem mixt".

Menționăm că în acea perioadă (1922) suprafața cultivată cu plante agricole la nivelul țării era de circa 12.000.000 ha, iar cea de păduri de 7.308.600 ha. Găsim important să menționăm că după 1945, când în urma războiului a fost ocupată Basarabia și s-au cedat județele din sudul Dobrogei, România a rămas cu o suprafață pentru agricultură de circa 9 milioane ha. față de cele 12 existente în România Mare.

În regimul social impus după război (1945), conducătorii țării și guvernele care s-au succedat timp de peste patru decenii au avut o preocupare permanentă de recuperare a suprafețelor agricole inundabile, și a altor resurse, aparent neînsemnate, dar în anul 1989 România avea o suprafață arabilă de circa 10.300.000 ha. Dezordinea întronată în țară după anul amintit, a permis sustragerea terenului agricol pentru construcții, în special, pentru căi de comunicații și alte servicii neagricole, încât acum în anul 2014 această suprafață ocupă circa 9.350.000 ha. Recuperarea unei părți din suprafața pierdută de agricultură, pare irealizabilă în viitor. Mai grav apare faptul că această suprafață imensă a trecut în mare măsură din proprietatea țării în proprietatea privată, nevalorificată.

Suprafața totală ocupată cu vegetație și culturi vegetale, în anul 1922, era de 29.424.400 ha.

Fiind la un capitol în care prezentăm preocuparea Dr-lui G. Ionescu-Șișești pentru evidențierea producțiilor obținute, vom reține că în anii 1920, 1921 și 1922, suprafețele ocupate cu grâu au variat între 2.022.710 hă și 2.649.640 ha, iar producția medie la ha a fost de 830, 860 respectiv 950 kg/ha în anii amintiți.

Cu toate că producția totală de grâu, era în cantități mici: 1.668.587 to (1920); 2.138.148 to (1921) și 2.504.040 to (1922); exportul era foarte ridicat: 1.018.894 t – 1920; 1.565.804 t – 1921; 1.263.246 t – 1922 și 864.982 t – 1923. Această stare impunea țăranilor să consume preponderent mămăligă și nu pâine. Ei înșiși vindeau din proviziile de grâu pentru hrană, din nevoia de bani (n.a.). Dar și producția de porumb era mică: 14,1 t/ha – 1920; 8,1 t/ha – 1921; 8,5 t/ha – 1922.

Studiul prezintă apoi date foarte variate asupra exportului de bovine, ceea ce sugerează o lipsă de asigurare a piețelor de desfacere, iată: 1920 – 1.587 cap.; 1921 – 72.805 cap.; 1922 – 145.107 cap.; 1923 – 69.507 cap.

Tratând despre creșterea animalelor, studiul se referă la caii de rasă exploatați în toată Europa; spunând că în trecut «Țările Românești aprovizionau imperiul turc cu animale și produse de toate felurile». **(12)** Scrie apoi că: «Războiul (1916-1918) a cauzat epuizarea numărului de animale prin rechizițiile făcute de ocupanți» și din necesitățile țării. În cazul tuturor speciilor numărul de animale a scăzut de două, trei ori. Cu toate acestea șeptelul de animale a înregistrat o refacere impresionantă în anii 1919-1922, așa cum se va constata în tabelul ce urmează:

Statistica animalelor

	cai	bovine	bivoli	ovine	capre	porci
1919	1.379.916	4.63	3.999	7.790.633	354.775	2.289.458
1920	1.485.200	4.729.766	145.858	8.689.966	499.922	2.513.610
1921	1.686.728	5.520.914	200.256	11.194.047	573.900	3.159.591
1922	1.802.051	5.745.534	186.676	12.320.569	551.712	3.146.806

Aceste efective de animale erau la dispoziția unei populații de circa 15.000.000 persoane și reflectă preferința țăranului român de atunci pentru creșterea animalelor. Cu timpul lucrurile s-au schimbat în urma dezvoltării industriei și nivelului biologic și tehnologic al agriculturii. Totuși, este dureros să trăiești în sat și să nu crești un animal domestic pentru nevoia de hrană. Scăderea numărului de vaci pentru lapte trebuie oprită și dată o încurajare financiar economică ce poate asigura creșterea a 3-5 capete la 70% dintre familii.

În partea finală a studiului, Dr. Șișești amintește despre ocupațiile secundare ce sunt practicate de români: creșterea păsărilor, «fiecare țăran este un crescător de găini, rațe, gâște, curci». **(13)** Înainte de război, România exporta ouă, iar în anul 1923, un depozit din Timișoara păstra 100.000 kg gogoși. Creșterea viermilor de mătase a avut o dezvoltare viguroasă încă din secolul al XVIII-lea atingând chiar un „boom" pe la mijlocul secolului al XIX-lea. Se putea aminti că P. S. Aurelian a publicat îndrumări vaste de creștere a viermilor de mătase în „Monitorul Comunelor".

Aceste date numeroase, erau expuse pentru a arăta posibilitățile țării de a progresa, de a se conduce prin eforturi proprii; de a spune că România poate deveni o țară importantă în Europa. De altfel ea s-a luptat economic cu imperiul Austro-Ungar, pe cale economică în anii 1885-1900, având în Aurelian un economist patriot și mare luptător, adversar puternic al „liberului schimb" care ne-a distrus economia de fiecare dată. Ion Brătianu l-a susținut în guvern.

Scanned with OKEN Scanner

Acest articol al Dr-lui Şişeşti a fost unul cu informaţie agro-economică pură, cu scopul arătat şi nu a avut substrat de politică economică sau politică pură. El a fost prezentat la Congresul Institutului Internaţional de Agricultură de la Roma, în mai 1923.

4. Agricultura Banatului

Preambul. După Marea Unire şi trecerea la reforma agrară, o minte luminată cum era Dr. G. Ionescu-Şişeşti, a avut în vedere că „ţinuturile alipite", care au făcut parte din imperii aflate în progres, cum era Austria, pot oferi exemple şi modele de preluat pentru agricultura ţării. Se ştia cu mulţi ani în urmă că agricultura din Banat şi învăţământul agricol din Transilvania erau la un nivel superior faţă de starea acestora în Vechiul Regat. Pe de altă parte, încă din tinereţe, avea pasiunea de a cunoaşte prin excursii, unde avea posibilitatea de a analiza situaţia din mai multe puncte de vedere, spre a putea decide necesitatea preluării unor idei aplicabile în ţară. De aceea, când a ajuns să deţină funcţii înalte, interesul său pentru vizite în ţară; pentru participare la conferinţe şi congrese internaţionale de agricultură, era dăruit nevoilor ţării. Să recunoaştem, că atunci ca şi mai târziu, şi astăzi sunt persoane cu responsabilităţi, care privesc la toate acestea ca la un obiectiv pentru satisfacţii personale şi vin de acolo cu mintea şi buzunarele goale, după ce au cheltuit banii ţării, daţi cu alt scop.

Confirmând aceste însuşiri specifice personalităţilor deosebite; cu puţin timp înainte de a fi invitat să ocupe funcţia de Director general cl. I la Direcţia generală a agriculturii din MAD, a făcut o vizită pentru a cunoaşte agricultura Banatului, unde era un amestec de etnii, iar românii predominau în sânul populaţiei. Avem unul dintre cele mai valoroase materiale cu privire la agricultura acestei zone, elaborate de un înalt funcţionar al MAD din ţara noastră, astfel, că îl putem aşeza cu temei între scrierile care este bine să fie cunoscute, peste generaţii, în privinţa agriculturii. Fiind de mici dimensiuni, cu un conţinut dens de informaţii importante îl reproducem integral:

Agricultura Banatului

La ultimul congres agricol, din Decembrie anul trecut, M. S. Regele ne atrăgea luarea aminte că în ceeace priveşte agricultura avem unele învăţăminte de tras din ceeace s'a desvoltat în cursul anilor în ţinuturile alipite.

Ştiam într'adevăr că în ceeace priveşte învăţământul agricol, Statul şi organizaţiile marilor agricultori au născuit şi au reuşit să dea Transilvaniei o instituţie modernă, cu toate mijloacele de cercetare şi cu forţe didactice destoinice. Această instituţie era menită să fie pionierul drumurilor noi şi să chezăşuiască prin mijloace ştiinţifice şi printr'o raţională investiţie de capital, o rentabilitate cât mai mare a agriculturii. Ştiam de asemenea că încurajarea agriculturii se făcea prin mijloace efective, că de pildă nici o comună nu putea să'şi cumpere reproductori pentru vitele sătenilor, decât după indicaţia inspectorului zootehnic; că se organizase sericicultura pe temelii care asigură şi azi o producţie considerabilă de mătasă. Ştiam că instituţiile agricole ale Statului: şcoale, staţiuni, pepiniere, herghelii etc. prosperau în mijlocul interesului susţinut al agricultorilor de toate categoriile.

Vizitând de curând mai multe centre agricole din Banat, m'am încredinţat că nu numai în domeniul iniţiativei de stat, dar tot aşa de mult şi poate mai mult, în organizarea exploatărilor agricole particulare, avem de a face cu o structură economică mult mai înaintată decât în vechiul Regat.

Exploatările agricole mari şi mici în vechiul Regat erau şu sunt azi tipul exploatărilor extensive. Rar găseşti în vechiul Regat moşii cu investiţii mari de capital, cu varietate în ramurile de producţie, cu competenţă în conducere, punând tehnica superioară şi cunoştinţele ştiinţifice la baza exploatării. Ci în deobşte rentabilitatea era asigurată prin cultura unor suprafeţe imense, prin reducerea la minim a cheltuielilor de investiţie, prin lipsă de inventar propriu şi prin utilizarea unei munci ieftine şi uşor de găsit. Iar în ceea ce priveşte cultura mică, rar găsim în vechiul Regat exploatarea ţărănească intensivă, cu cultură grădinărească, valorificând mica bucăţică de teren prin culturi de legume, de pomi şi de vie.

În Banat am văzut tipul exploatărilor intensive moderne, aşa cum le găsim şi în occidentul Europei. Am vizitat trei centre: câmpia inundabilă a canalului Bega înspre frontiera jugo-slavă; împrejurimile imediate ale Temişoarei şi colţul din spre Nord-Vest al Banatului spre frontiera ungară.

Ceeace caracterizează moşiile vizitate de noi este organizarea aproape industrială a moşiilor. Investiţii însemnate de capital au ridicat exploatările la un înalt grad de intensivitate. În lunca inundabilă a canalului Bega s-au executat ameliorăţiuni costisitoare, canale, diguri şi staţiuni de pompare care au transformat o regiune nepopulată, - care se folosia numai cu o păşune alături, - într'o regiune de agricultură prosperă. Pe domeniul Parţa, la 12 km. de Temişoara, o cale ferată Decauville legată cu gara, ocoleşte tot domeniul. Pe ea se fac toate transpoartele: recoltele, gunoiul, combustibilul şi chiar personalul se deplasează cu cea mai mare uşurinţă. La Cenad, în colţul de Nord-Vest al Banatului, am vizitat pe moşia ducesei de San Marco-Naco o staţiune de selecţionare a plantelor, organizată după toate cerinţele ştiinţei moderne.

Dar în afară de aceste investiţiuni speciale, caracteristice fiecărei moşii, toate au investiţiuni importante în clădiri masive şi durabile, pentru înmagazinarea recoltelor, pentru creşterea vitelor de rasă, pentru locuinţa personalului permanent şi a lucrătorilor pentru ateliere şi pentru industriile anexe. Muncile se fac în cea mai mare parte cu lucrători permanenţi, stabiliţi împreună cu familiile lor pe domeniul respectiv. Salariul acestor lucrători, tainurile în natură, înlesnirile pentru grădină şi ţinerea de animale proprii ce li se fac, locuinţele igienice ce li se pun la dispoziţie, toate acestea îi fac adese să renunţe la perspectiva de a deveni agricultori pe cont propriu şi să prefere a rămâne în condiţia în care se găsesc. Muncile se fac aproape numai cu maşini, începând cu plugul cu abur sau motor şi terminând cu transportul pe linia Decauville.

Tehnica e călăuzită de cele mai riguroase precepte ale ştiinţei. Bălegarul de grajd e strâns cu îngrijire în platforme sistematice, nu în grămezi informe în care aerul şi căldura distrug prin descompunere o imensă valoare fertilizantă. În afară de bălegarul de grajd se întrebuinţează şi îngrăşăminte chimice, în special cele fosfatice. Nimic nu se seamănă decât în arătură de toamnă. Chiar în agricultura ţărănească e regulă generală întoarcerea

Scanned with OKEN Scanner

miriştilor imediat după secerat şi ogorul de toamnă. Asolamentul e cel puţin cel trienal. Fiecare moşie îşi valorifică produsele şi printr-o industrie anexă, în special lăptării şi mori. Mai presus de orice, o strânsă legătură este stabilită între cultura pământului şi creşterea vitelor. Pretutindeni am văzut crescătorii remarcabile: Siementhal pur la d-nii Scharf pe Bega şi la domeniul Cenad; Siementhal-Bonyhad la domeniul Parţa de lângă Temişoara. Produşii fernali ai acestor crescătorii dau vite de lapte neîntrecute; produşii născuţi sunt cumpăraţi de comune ca reproductori. Tot aşa am văzut crescătorii de Mangalițe în toate trei locurile selecţionaţi într'o muncă de decenii şi care s'au răspândit prin reproductori vânduţi comunelor în tot Banatul. Am văzut la Paşte o turmă de Merinos-Rambouillet, de toată frumuseţea, care a ridicat mult rentabilitatea întreprinderii în ultimii ani. În ceea ce priveşte creşterea cailor predomină tipul Norius. Această ramură a suferit cel mai mult în cursul războiului şi pe vremea ocupaţiei sârbeşti din cauza rechiziţiilor. Ea se reface însă încet-încet şi chiar acum trimişi ai Statului grecesc căutau în Banat materia cavalin pentru armata greacă.

***

Acelaşi caracter intensiv îl înfăţişează şi agricultura ţărănească. Ţăranul din câmpia Banatului, fie el român, şvab sau de alt neam, e înstărit şi bine utilat. Satele au răsărit printr'o colonizare veche de tot, care s'a continuat sistematic, până în vremea Mariei Tereza. Satele sunt aşezate sistematic strade largi ca nişte bulevarde le întretae. Păşunea de lângă sat e proprietatea comună a locuitorilor, nu a comunei. Casele sunt bine construite, spaţioase, ecarete numeroase, vite bune, căruţe mari, unelte moderne. Am văzut în comuna Cenad, la hotarul României, zeci de gospodării de ţărani proprietari a 20 – 30 jugăre, care pot rivaliza cu gospodăriile majorităţii proprietarilor noştri mari. Case mari cu numeroase camere, grajduri sistematice, magazie, pătul, remiză, vite de rasă, secerătoare legătoare, prăşitoare, semănătoare. Utilaţi ca fermierii din America de Nord, ei cultivă cu cea mai mare uşurinţă 30 jugăre şi mai mult. Încalecă pe prăşitoare şi cu caii bine dresaţi, îşi prăşesc porumbul cu cea mai mare uşurinţă – şi la fel fac cu toate muncile. Când nu seceră cu maşina, taie păioasele cu coasa: munca obositoare şi migăloasă cu secera nu e cunoscută. Cultura, recolta plantelor se face de altfel cu destulă uşurinţă, fiindcă lanurile sunt foarte curate.

Între Temişoara şi Cenad, agricultura ţărănească îmbrăţişează mai ales culturi speciale. Se face pe o scară foarte întinsă grădinărie uscată. Se cultivă: ceapă, varză, fasole, cartofi. Cartofii timpurii sunt specialitatea regiunii. Mii de vagoane mergeau înainte de războiu din acest ţinut la Buda-Pesta, la Viena şi în centrele din Germania până la Berlin. Azi debuşeul acesta e închis; cartofii timpurii se trimit în jos: în oraşele şi staţiunile balneare din Oltenia se vinde cartofi de Temişoara. Ar trebui organizată o aprovizionare în mare a Capitalei, căci noi n'avem în Bucureşti, iar sătenii de acolo se plâng de restrângerea mare a desfacerii. După recolta cartofilor timpurii urmează îndată recolta doua: varză de toamnă, sfeclă, porumb. O altă specialitate a regiunii este un porumb special, foarte bogat în masă verde, cu bobul mic, care se exporta în Germania pentru a fi cultivat ca porumb de nutreţ. Se ştie că în Germania porumbul cultivat pentru boabe nu ajunge la maturitate decât în Sud. Ei trebuie să importe deci pentru sămânţă un porumb de aiurea. Banatul le-a dat tocmai ce le trebuia: un soi productiv cu bobul mic, care permite astfel economia de sămânţă.

Ţăranii au trecut apoi şi la culturi mai intensive încă au plantat în câmpie grădini de pomi şi vii pentru struguri de masă. Aceste vii sunt cultivate şi îngrijite ireproşabil. Fiecare butuc e ca un cilindru de vegetaţie robustă, încărcat de struguri, sub foile abundente şi sănătoase. Zilnic trenurile înainte de războiu duceau aceşti struguri la Viena şi Berlin, unde delegaţii producătorilor regulau telegrafic trimiterile. Vitele sunt îngrijite cu o atenţiune deosebită şi nu se văd, chiar la săteni, decât exemplare de rasă. Ţinerea de reproductori neautorizaţi în comună e strict interzisă. Organele oficiale veghiau ca să se procure numai reproductori de mâna întâia şi să fie bine îngrijiţi de comune.

Toată această activitate se pare că absoarbe suficient braţele unei familii ţărăneşti. Ele au totuşi timp pentru ocupaţiile delicate şi migăloase, care contribuie la sporirea rentabilităţii, cum e sericicultura. Statul a făcut în această direcţie o operă foarte însemnată: obligaţia de a planta toate şoselele şi locurile inculte cu duzi a fost strict îndeplinită. Lungi alei de duzi se răsfaţă acum pretutindeni. Tăerea duzilor chiar din proprietăţile particulare era îngăduită numai cu o autorizaţie specială. Statul distribuia sămânţă de gândaci controlată şi selecţionată. O uscătorie sistematică de gogoşi a fost construită la Temişoara şi o filatură la Lugoj.

Statul păstra continuă această operă. Şi până în primele zile ale lui iulie se predaseră la uscătoria din Temişoara pe preţul de 30 lei kilogramul 57.000 kg gogoşi.

***

În multe direcţiuni deci Banatul ne oferă prilejul unor învăţăminte folositoare. El înfăţişează în organizarea gospodăriilor un model vrednic de imitat. E o pepinieră pentru vite de rasă, pentru seminţe superioare. În această din urmă direcţiune, selecţionatori particulari ca Szekacs (Secaş) şi Timas au obţinut rezultatele însemnate de care vom vorbi cu alt prilej.

Concluzie. Ştim din numeroasele comentarii sau analize făcute asupra oricărui tip de activitate, că Dr. G. Ionescu-Şişeşti era un spirit critic, aproape inflexibil, mai ales în anii tinereţii. Dacă considera că are argumente să califice negativ o lucrare, nu-i găsea pozitiv aproape nimic; fie vorba chiar şi de un spectacol de teatru. Acest articol însă, a fost elaborat cu o stare de bucurie şi de linişte personală rară. S-a ferit să atribuie aprecieri pozitive exagerate, dar cele scrise asupra aspectelor reale din agricultura bănăţeană au fost trecute prin filtrul agronomic, găsind, la modul general, o stare cu totul remarcabilă, superioară faţă de celelalte zone ale ţării, care l-au pus în situaţia de a gândi şi mai mult pentru progresul agriculturii.

Constatăm apoi că vizita a fost gândită astfel încât să poată cunoaşte modul în care, prin iniţiativele de stat, agricultura a fost sprijinită pentru dezvoltare; inteligenţa care s-a căutat, sporirea producţiei, fără investiţii mari de capital, cu varietate în ramurile de producţie, competenţă în conducere, punând tehnica superioară şi cunoştinţele ştiinţifice la baza exploatării.

Marile proprietăţi, pe care Dr. G. Ionescu-Şişeşti le considera responsabile pentru producţia agricolă a ţării, datorită suprafeţelor deţinute au fost un obiectiv important în vizita

Scanned with OKEN Scanner

sa, remarcând buna administrare prin exploatarea factorilor naturali locali. În același timp a apreciat investițiile raționale și importante, făcute pentru activități și în clădiri; grajduri, magazii, industrii anexe, locuințe, administrație, ș.a.

Autorul prezintă cu grijă, măsurile inteligente de tehnologie agricolă aplicate în micile gospodării, care preluau, după posibilități, procedee tehnice utilizate în marile ferme. Are o adevărată admirație față de realizările țăranilor, descriind satele sistematizate din timpul imperiului, gospodăria îngrijită a țăranului, dar și capacitatea lui de a adera la înfăptuiri pentru interes colectiv, ieșind din sfera vieții individuale ermetice.

Este surprinzător să aflăm din acest articol despre faptul că țăranii bănățeni erau orientați spre practicarea culturilor intensive, se ocupau de producerea și comercializarea legumelor, cartofilor, chiar a producerii de semințe, creșterii viermilor de mătase, activități care nu se practicau în marile ferme învecinate. Grija pentru creșterea animalelor de rasă în condiții bune, cu reproducători autorizați, a fost de asemenea privită cu bucurie de autor.

Este cazul să amintim cu această ocazie și despre Stațiunea Agricolă, care a funcționat ulterior la Cenad, și a dat soiul de grâu „Cenad 117", cultivat aproape 20 de ani în Banat și Transilvania, precum și de soiul „Odvoș 241" creat de Dr. Coloman Konopi, la Ferma Odvoș, prin selecție din soiul american „Champlain".

5. Nevoia unei organizări de exploatare a islazurilor comunale

Introducere. Modul de atribuire în folosință a islazurilor comunale, a fost o problemă dintre cele mai dificile și controversate, chiar după Unirea Principatelor Române. Ea a suferit modificări și după 1920, apoi în 1945 și chiar azi (2016) când există o lege aplicabilă cu problemele care apar mereu. Administrarea lor de către primării, pentru locuitorii satelor nu pare o soluție eficientă. Sunt rarisime cazurile unde pășunile primesc îngrijiri agrofitotehnice necesare pentru producții ridicate de masă verde. Aproape de regulă nu sunt curățate de ciulini, spini, diverse tufișuri, încât suprafața de pășunat reală este mai redusă.

Aplicarea îngrășămintelor este o raritate, supraînsămânțare nu se face, nici vorbă de irigație, iar regulile de pășunat nu se respectă. În consecință, producția de masă verde este slabă, se epuizează în scurt timp, iar animalele nu au hrană suficientă. Sunt rare cazurile societăților agricole mici, familiale, care primesc pășune în folosință, o îngrijesc și o exploatează după reguli agrofitotehnice. Se poate spera la mai bine, odată cu un interes corect din partea primăriilor. Problema rămâne încă dificilă și deschisă.

Cunoscând importanța deosebită a islazurilor comunale, Dr. Ionescu-Șișești a publicat în „Viața agricolă", 1921, articolul cu titlul de mai sus:

Nevoia unei organizaţiuni de exploatare a islazurilor comunale

Islazurile comunale, constituite după legea din 1908, au început să capete în timpul din urmă o destinație cu totul străină de aceea pentru care au fost create.

În foarte multe comune islazurile au început să fie arate și semănate cu cereale și tendința este să li se dea neîntrerupt această destinațiune, cu toată lipsa de izlaz care se simte prin acele comune.

Explicația fenomenului acestuia o găsim în lipsa vitelor pe care a provocat-o războiul: islazurile n'au mai putut fi îmbrăcate în ultimii ani cu numărul suficient de vite, astfel că pentru evitarea deficitelor, comunele au avizat și dispus spargerea și însămânțarea pășunilor.

Din fericire, în ultimul timp, vitele au început să se refacă. Islazurilor însă, nu li s'a mai dat destinația pentru care au fost create, ci ele continuă să se are și să se cultive neîntrerupt cu tot felul de cereale, afară de nutrețuri. Ce e drept, cultura nutrețurilor artificiale devine destul de nevoioasă astăzi prin scumpetea excesivă a semințelor de lucernă, trifoi, etc., însă găsim că economia generală a țării este mai vătămată dându-se islazurilor altă destinație decât aceea pentru care ele au fost create.

Constatarea care ne interesează însă rămâne aceeași: înșiși țăranii care au spart islazurile și care le cultivă cu grâu, porumb, ovăz etc., cer stăruitor să li se înființeze alte pășuni după legea actualmente în aplicare, din luncile proprii pentru grădinării, din zăvoaiele gârlelor, și din pâlcurile de păduri, pentru ca peste câțiva ani, și podoabele acestea ale localităților de la șes să aibă aceeași soartă.

În județul Ilfov, islazurile constituite după legea din 1908 au o întindere de 10713,50 Ha.; în cursul anului 1920 s'a folosit ca pășune suprafața de 5114,76 Ha., iar restul de 5598,74 Ha., s-a cultivat astfel: 227 Ha., însămânțate cu lucernă și 5371,74 cu diferite cereale. Din cele ce am observat, întinderea islazurilor luate în cultură este mult mai mare în anul 1921 decât în anul precedent.

Este adevărat, că prin legea islazurilor punerea în cultură a islazurilor și cu plante de nutreț, e convenabilă.

Concluzie. Am reprodus un fragment din acest articol în care putem constata ce înseamnă să intre sub libera voie a țăranului neinstruit, probleme care îi sunt necesare chiar lui și familiei sale, pe care le aplică în mod individualist. Când dorește să le corecteze, propune soluții la fel de dăunătoare pentru el. Iată de ce statul a încercat prin numeroase legi, date în aproape un secol și jumătate, să rezolve această problemă. Ei bine, când s-a pus problema îngrijirii pășunilor de obște, căci obștea o folosea, în cele mai multe cazuri pășunea rămânea cu spinii pe ea și fără nici o îngrijire. Am văzut aceste situații cu 60-70 de ani în urmă, dar și în zilele noastre. Când pajiștile au primit investiții în timpul trecut, nu s-a respectat tehnica pășunatului.

Articolul Directorului general al agriculturii ridica o problemă gravă, aceea a desțelenirii pășunilor pentru extinderea culturilor de câmp, rămânând în scurt timp fără suprafețe suficiente pentru pășunat.

Scanned with OKEN Scanner

6. Compararea producției agricole a României și a altor țări Dunărene[34]

Acest mic studiu prezintă o importanță istorică pentru cunoașterea nivelului producției agricole în țările dunărene, a căror economii se bazau în mare măsură pe agricultură, la începutul secolului XX. El este elaborat pe datele extrase de autor din „Anuarul internațional de statistică agricolă", publicat de Institutul Internațional de Agricultură, Roma vol. 1909-1921 și alte surse din țările supuse studiului.

Autorul s-a referit în lucrarea sa la România, Iugoslavia, Bulgaria și Ungaria, considerate ca fiind țări sud-est europene, a căror producție agricolă are un rol preponderent. Apoi remarcă solul și climatul, favorabile cerealelor și plantelor tehnice, dar și pomilor și viței de vie, iar solul din Câmpia Dunării și a Tisei, spune că asigură cel mai bun grâu din Europa. În plus, populația acestor țări alcătuită în mare majoritate din țărani harnici realizează producții la fel ca marile proprietăți.

Lucrarea evidențiază situația producției medii anuale pe perioada de 3, respectiv 2 ani specifice fiecărei țări, pentru grâu, porumb, orz, ovăz și sfeclă de zahăr. Ne vom referi la perioada 1920-1922, numai pentru grâu, la fiecare țară, pe baza datelor din tabelul alcătuit cu cifrele oferite de autor, unde găsim: producția medie totală pe perioada 1920-1922, producția pe cap de locuitor, cantitatea de export, consumul intern total și consumul pe cap de locuitor.

Producția de grâu – 1920, 1921, 1922

	Prod. medie totală anuală	Producția pe cap de locuitor	Exportul mediu anual	Consumul intern anual	Consum intern pe cap de locuitor
	q	q	q	q	q
România	21.035.941	1,2	495.316	20.540.625	1,1
Bulgaria	12.165.434	2,8	2.683.958	9.481.476	2,1
Iugoslavia	14.462.502	1,1	729.609	13.732.893	1,1
Ungaria[35]	11.618.659	1,5	857.315	10.761.344	1,4

O privire generală asupra producției globale ne arată că se corelează în mare măsură cu suprafața totală a țării, dar trecând la aprecierea cantității de produs pe cap de locuitor în chintale, diferențele sunt marcate de Bulgaria și Ungaria, Iugoslavia și România fiind la nivel egal, dar inferior primelor țări amintite. Același curs îl constatăm și la consumul de grâu pe cap de locuitor. Consumul de mămăligă era obligatoriu, pentru că 1g de grâu nu ne oferă 1 q de pâine. În acei ani nici una din țări nu avea o alimentație corespunzătoare cu pâine.

Remarcăm cantitatea de export redusă. Grânarul Europei, România, a exportat 49.531 to în medie pe anii 1920, 1921, 1922, acesta fiind efectul războiului, în parte, efectul Reformei agrare, dar și al nivelului redus al producției din acel timp, așa cum am constatat în lucrări anterioare.

Interesant apare faptul că aveam un consum foarte redus de grâu pe cap de locuitor și totuși se apela la un nivel minim de export.

Intreaga expunere a Dr-lui Ionescu-Șișești ne-a lăsat să cunoaștem o situație grea prin care au trecut strămoșii, fapt la care ar trebui să ne gândim cu multă rațiune, când este în joc moștenirea pe care ne-au lăsat-o cu multe sacrificii. **Recunoașterea și Respectul** pentru trecut, trebuie să facă parte din alfabetul educației poporului nostru.

Concluzia asupra întregului material, stabilită de autor, precizează că până la 1900, înainte de războaiele balcanice, aceste țări au avut o epocă de prosperitate în ceea ce privește producția agricolă și exportul.

«Războiul european, și în special anii 1916-1918, au marcat o adâncă dezorganizare din punct de vedere al economiei agricole. Țările care au suferit mai mult, au fost acelea care au fost complet sau parțial ocupate; Iugoslavia și România. Ungaria de asemenea a suferit în ultimul an de război și a suportat la fel, unele pagube în timpul revoluției bolșevice.

Elementul țărănesc a făcut mari eforturi în timpul celor patru ani, cu scopul de a reface agricultura zdruncinată de război. Acești țărani care n-au precupețit timpul lor de muncă, au muncit în perioada verii până la 18-24 ore, realizând acest efort ghidați aproape instinctiv de obiceiurile lor seculare.

In nici o altă branșă de producție, reconstituirea instrumentelor de producție, nu a fost realizată atât de rapid ca la țărani, refăcându-și singuri casele lor, adăposturile agricole și completând inventarul lor și animalele.

Avem convingerea completă că dacă va fi acalmie politică de durată și dacă se evită complicațiile ce duc la război, Europa sud-orientală va ajunge să producă în agricultură în mai puțin de 10 ani la export; nu mai puțin ca înainte de război. Pe primul loc în această reconstrucție economică deschisă este, fără îndoială, România.»

7. Standardizarea și clasificarea cerealelor

Preambul. Ca să putem ajunge la tratarea problemei „standardizării și clasificării cerealelor" suntem nevoiți a face o retrospectivă istorică asupra Principatelor Române.

[34] Cap V din lucrarea „Structure agraire et production agricole de la Roumanie", L'imprimerie „Adevărul" et „Dimineața", 1924; republicat în suplimentul nr. 14, 1923, al Manchester Guardian Commercial

[35] Numai anul 1922

Scanned with OKEN Scanner

Anume: Războiul ruso-turc din anii 1806-1812, a ținut sub ocupație rusească ambele principate române. Atunci, țarismul expansionist a găsit în Moldova o comoară, încât pur și simplu, la sfârșitul războiului, au refuzat să se retragă de pe teritoriul dintre Prut și Nistru, consolidând acest rapt prin pacea de la București. Așa a rămas sub ocupație acest teritoriu românesc până în anul 1918.

După încheierea Războiului ruso-turc din 1828-1829 cu pacea de la Adrianopol, au apărut situații noi. «Rusia obținea recunoașterea stăpânirii asupra țărmului caucazian al Mării Negre, asupra unor teritorii din Transcaucazia și asupra gurilor Dunării. În plus, Turcia recunoștea independența Greciei și garanta o largă autonomie Serbiei, iar monopolul turcesc asupra comerțului Țărilor Române era desființat. În privința Moldovei și a Țării Românești acest tratat mai prevedea restituirea către Țara Românească a cetăților de pe malul stâng al Dunării, autonomia administrativă pentru ambele țări române, alegerea pe viață a domnilor care vor administra liber țara, împreună cu Divanul, libertatea comerțului pentru toate produsele, îngrădirea dreptului de intervenție a Turciei în Principate și menținerea ocupației rusești (în principal) până la plata despăgubirilor de război către Poartă.»[36] Rusia a deschis o nouă eră pentru zonele amintite, iar abuzurile ulterioare făcute asupra acestor țări le-au justificat de fiecare dată, cu eliberarea de sub jugul otoman, deși țările în cauză au plătit despăgubiri, suportând ocupația lor, în cei șase ani de război.

După acest eveniment istoric, valorificarea cerealelor a devenit de importanță vitală, odată cu începerea aplicării Regulamentului organic, stabilit separat pentru Principatele Române; în anul 1830 în Muntenia și la 1831 în Moldova. Transportul cerealelor pe Prut, Siret și Dunăre, a lemnului pe Siret au prins o intensificare rapidă.

În noile condiții, Principatele Române au devenit cel mai important exportator de cereale din Europa, după Rusia.

În ultimele decenii ale secolului al XIX-lea, atât Imperiul Austro-Ungar, cât și Germania, au aplicat măsuri de restricție drastică asupra importului de cereale, pe baza concurenței provocate de Ungaria. Situația a devenit tot mai grea din anul 1886, când Austria a impus embargou în comerțul cu România, în urma refuzului delegației române, condusă de P. S. Aurelian, de a reînnoi „Convenția comercială" în baza „liberului schimb" și cu acordarea totală a „clauzei națiunii celei mai favorizate". **(20)**

În această epocă zbuciumată, oficialii imperiului și principalele ziare cu circulație externă, au declanșat o intensă acțiune pentru denigrarea calității cerealelor românești, insistând pe faptul că ar fi de o slabă calitate. Ziarele „Neue Presse" din Viena și „Pester Lloyd" din Ungaria publicau cu insistență articole pe acest subiect, dovedind o evidentă dușmănie. Guvernele țării au extins comerțul cu cereale în numeroase țări europene încât piața austro-ungară nu a mai fost interesantă pentru câțiva ani buni.

Dar, în condițiile descrise, calitatea grânelor a devenit o problemă internațională, iar țările mari exportatoare, aveau tot interesul de a rezolva această problemă devenită obligatorie. Astfel, guvernul prin Ministerul Agriculturii, care avea în subordine și „Stațiunea Agronomică", a dispus efectuarea analizelor de calitate asupra recoltelor de cereale.

Primele analize asupra calității recoltei de grâu au fost efectuate de către agronomul-chimist Corneliu Roman, unul dintre fiii marelui învățat patriot ardelean Visarion Roman. Autorul nostru a efectuat analize asupra a 1369 probe de grâu, 655 probe de orz și 655 probe ovăz, din recolta anului 1890, în laboratorul de chimie al Stațiunii Agronomice București. «Au fost determinați următorii indici de calitate: MH, MMB, impurități, capacitate germinativă, sticlozitatea bobului, procentul de substanțe proteice și umiditatea. Lucrările au fost continuate anual până în 1915, iar rezultatele din anul 1900 s-au prezentat astfel: MH 76-80 kg, MMB 30-38 g, impurități 0,5-1%, capacitate germinativă 95%, sticlozitatea bobului 10-40%, substanțe proteice 15,1% în nordul Moldovei și 13-14% în Bărăgan și Muntenia.

Aceste analize împreună cu lucrarea „Recherches sur les céréales Roumaines" (1900) au apărat grâul românesc în fața concurenței de pe piața internațională, unde se încerca reducerea cantitativă a exportului, prin invocarea slabei calități a recoltei.» **(21)** Menționăm că un aport important în această dispută l-a adus și profesorul Al. Zaharia de la Universitatea București, prin analizele sale din anii 1900-1908, răspunzând și în polemică științifică chimistului ungur Kossutany.

Problema calității produselor agricole pentru export au intrat și în preocupările țărilor interesate, astfel că în anul 1925 s-a organizat „Congresul mondial pentru Controlul semințelor – Cambridge", în Anglia, unde am fost reprezentați de dr. D. Andronescu. **(22)** Aici a prezentat rezultate de analiză asupra orzului, care au arătat un nivel calitativ încadrat în limitele de calitate ale unor țări cultivatoare importante. Iată câteva date:

	Puritate	Energ. germ.	Germinația %
România	100,0	94,5	96,6
Franța	99,8	95,0	96,0
Anglia	100,0	95,0	97,0
Ungaria	99,9	93,0	95,0
Kentucky (SUA)	99,9	90,0	94,0

(22)

[36] Mic dicționar enciclopedic, Ed. Tehnică și Științifică, București 1978, p. 1617

Scanned with OKEN Scanner

Trebuie să repetăm că blocada comercială a imperiului din anii 1886-1900, a fost înfruntată curajos, şi pe lângă dificultăţile produse, a determinat extinderea relaţiilor comerciale pe baza „Tarifului vamal autonom", propus de Aurelian, cu mai multe ţări europene importante: Anglia, Italia, Belgia, Rusia, Elveţia, Iugoslavia. În plus, ţara s-a orientat spre consumul cerealelor în creşterea şi exportul animalelor, îndeosebi taurine, cu rezultate mulţumitoare. **(23)**

Pe lângă raportul dr-lui Andronescu, găsim chiar înaintea sa un Raport asupra „Congresului internaţional al staţiunilor pentru controlul semînţelor" de la Copenhaga, în luna iunie 1921, semnat de Ion Enescu, directorul Staţiunii Agronomice. **(24)**

Încă din perioada amintită a fost avansată ideea „standardizării şi clasificării cerealelor". Găsim un material destinat subiectului şi în revista „Câmpul" din 1915 şi în „Viaţa agricolă", 1920, semnat G. Asbiorici. Era o temă larg analizată.

Era lămurită problema asupra indicilor de calitate şi a metodelor de determinare a valorii lor. Aceste valori trebuiau însă încadrate între limite care să indice nivelul de calitate a produsului. S-a convenit ca operaţiunea să fie exprimată prin termenul „standard" (standardizare), adică „un produs tip (model unic) care se încadrează între limite valorice stabilite". Aceste date standard au permis clasificarea calitativă a cerealelor, deci s-au stabilit clase valorice. Era o elaborare ştiinţifică ce necesita o impunere în plan naţional, cu adaptare la cerinţele internaţionale.

Standardizarea şi clasificarea cerealelor

Introducere. După primirea funcţiei de Director general al Agriculturii, la 1 august 1921, Dr. Ionescu-Şişeşti menţiona că «guvernul are intenţiunea să introducă la noi pe cale de lege standardele de cereale şi clasificarea recoltei». Trata apoi despre starea recoltei la ridicarea din câmp, care prezenta neajunsuri cu privire la tranzacţiile pe bursă, păstrarea şi transportul în interiorul ţării şi mai ales faptul că «în starea aceasta nu permite organizarea creditului pe recoltă şi vânzarea la momentul oportun». **(26)**

Autorul a continuat cu descrierea operaţiunilor la care trebuie supusă recolta, imediat după ridicarea din câmp şi relaţiile care se creează între producător şi întreprinderile care preiau produsele pentru înmagazinare; modul în care se fac tranzacţiile, echilibrarea preţurilor şi cum poate fi scontat garantul prin bănci. Pune apoi accent şi pe avantajele reale pe care le-ar aduce o asemenea lege pentru producători.

Materialul publicat are un conţinut tipic de îndrumare agronomică şi mai ales economică, de mare importanţă pentru producător; dar a fost şi mai important pentru că a constituit punctul de plecare în elaborarea legii amintite, care a fost atribuită pentru merite, în mare măsură dr-lui G. Ionescu-Şişeşti, deşi a apărut după 5 ani.

De la acest stadiu, privind calitatea recoltei la cereale, apare intervenţia substanţială a dr-lui G. Ionescu-Şişeşti în luna iunie, anul 1925, printr-o lucrare – studiu, care a fost susţinută la „Al XII-lea Congres internaţional de agricultură", în limba franceză, de la Varşovia. Pe baza acestui studiu a prezentat un rezumat în revista Viaţa Agricolă din acelaşi an, sub titlul „Standardizarea şi clasificarea cerealelor".

15 IANUARIE 1925, ANUL XVI, VIAŢA AGRICOLĂ

Standardisarea şi clasificarea cerealelor

Prin „standard" se înţelege un tip bine definit, statornicit de lege, de regulament, sau de o autoritate oarecare. Recolta de cereale a unei ţări sau regiuni înfăţişează mai multe tipuri sau standarde şi se poate clasifica în conformitate cu aceste standarde.

Guvernul are intenţiunea să introducă la noi, pe cale de lege, standardele de cereale şi clasificarea recoltei.

Pentru a ne da seama de importanţa şi necesitatea acestei măsuri, trebuie să ne oprim puţin asupra stării de lucruri actuale şi a inconvenientelor pe care le înfăţişează.

Producţia agricolă a României este foarte pulverizată, mai ales acum după reforma agrară. Strângerea de partizi mai mari omogene este foarte grea, marfa prezintă foarte multă diversitate.

Cerealele sunt murdare, lipsesc instalaţiile sistematice de curăţat, precum şi instalaţiile de tratat marfa umedă, încinsă sau rău condiţionată.

Comerţul se face pe bază de probe, ceiace este un procedeu rudimentar, care îngreuiază mult tranzacţiunile.

În comerţul mondial inconvenientul acesta este agravat prin faptul că contractele de cereale de la noi nu se pot negocia cu uşurinţă în bursă, pentrucă nu se ştie ce reprezintă ele. Marfa de la noi din ţară nu are caractere definite şi nu-şi poate forma o reputaţie.

Păstrarea cerealelor în interiorul ţării, până la vânzare şi export e foarte defectuoasă, fiindcă lipsesc instalaţiile de înmagazinare.

Mijloacele de transport sunt uzate în mod iraţional prin transporturi inutile, încrucişate. De pildă: grâul de Brăila se vinde pentru consumaţie la Bucureşti, iar grâul din Ilfov se duce la Brăila pentru export, după convenienţa preţurilor.

Starea actuală nu permite organizarea creditului pe recoltă şi vânzarea la momentul oportun.

***

Stabilirea standardelor şi clasificarea cerealelor stă în legătură cu o reţea de magazii sistematice care se presupune existentă, pentru ca sistemul clasificării să funcţioneze. Existenţa magaziilor, fixarea standardelor şi clasificarea obligatorie remediază inconvenientele de mai sus.

Scanned with OKEN Scanner

Orice cantitate de cereale, destinată a fi vândută sau transportată cu C.F. ori pe apă, trebuie mai întâi văzută de un inspector sau controlor oficial, care o clasifică în clasa corespunzătoare standardului stabilit. Dacă marfa e murdară, ea este mai întâi curăţită la instalaţiile de înmagazinare.

Odată clasificată partida de cereale, este încredinţată întreprinderii de înmagazinare care posedă magaziile, fie spre păstrare, fie spre transport, fie spre vânzare în comision.

Producătorul primeşte un certificat – care indică clasa în care aparţine marfa sa şi cantitatea depusă. Acest certificat este „warantul" sau recipisa de depozitare. Din acest moment producătorul este eliberat de grija conservării mărfii, de grija pierderii prin transport, de rizicuri, etc. Marfa e în mâna sa sub forma hârtiei de valoare care o înlocueşte şi care se negociază în locul ei.

Întreprinderea de înmagazinare amestecă cerealele pe clase. Ea formează astfel mari partizi uniforme, cari se conservă, se întreţin şi se transportă după metode raţionale. Dacă depunătorul unui vagon de calitatea I la Botoşani, cere marfa spre vânzare la Bucureşti, întreprinderea îi livrează din depozitele sale din Bucureşti un vagon de grâu de cal. I. Transportul de la Botoşani la Bucureşti este economisit, prin faptul că marfa îşi *pierde individualitatea sa*. Acesta este cel mai însemnat avantagiu al clasificării. O marfă grea de transportat, când are individualitate, devine mobilă, după ce i-ai stabilit clasa. Ea circulă după aceasta cu uşurinţa hârtiilor de credit sau a monedei.

Transacţiunile nu se mai fac pe marfa văzută şi plăcută, nici pe probe, ci pe baza certificatelor emise de întreprinderea de înmagazinare. Partidele, cari merg la export, vor fi însoţite de certificatele de clasare. Cerealele româneşti vor avea astfel tipuri bine cunoscute, garantate de Statul Român, tipuri ce-şi vor forma o reputaţie. Comerţul va fi uşurat, încrederea bursei va creşte şi ca urmare preţurile se vor echilibra la un nivel mai ridicat.

Warantul va putea fi scontat la Banca Naţională sau la o altă instituţie bancară, creditul va fi astfel mult uşurat. Preţul cerealelor va fi echilibrat tot anul, pe câtă vreme acum preţul e scăzut imediat după recoltă, când agricultorii au nevoie de bani, iar mai târziu e disproporţionat de urcat, din cauza dobânzilor la sumele împrumutate de acei ce amână vânzarea.

Clasificarea cerealelor va avea un efect favorabil şi asupra culturii.

În adevăr preţul se va forma după calitate, sătenii vor vedea că se plăteşte mai mult pe o calitate mai bună şi-şi vor da osteneala să producă recolte calitativ superioare.

***

Avantagiile clasificării cerealelor, sunt aşa de mari, încât în diferite rânduri problema a preocupat pe conducătorii Statului Român.

Încă din anul 1897, în timpul când era Ministru al Lucrărilor Publice dl. I. I. C. Brătianu, ea a fost studiată cu luare aminte de către Inginerii Căilor ferate şi rezultatul studiului este cuprins în volumul inginerului H. O. Schlave.

În anul 1916 o Comisie a fost trimisă în Rusia de guvernul nostru spre a studia organizaţia de acolo.

Institutul Economic Român de asemenea a studiat această chestiune în mai multe şedinţe în anul 1921 şi un raport care reprezenta concluziunile subcomisiunii, însărcinată de a se ocupa de ea mai de aproape, a fost redactat de autorul acestui articol şi publicat în Buletinul Institutului. (Anul I, No. 2, 1922)

În anul 1921, dl. Garoflid, pe atunci Ministru al Agriculturii, a elaborat proiectul său pentru constituirea societăţii «Hambarul», care urma să fie însărcinată cu clasificarea şi înmagazinarea cerealelor.

Un bun studiu asupra problemei este comunicarea făcută de Inginerul Paul Demetriad, Congresului Inginerilor din Iaşi şi publicată în broşură în anul 1921.

Ministerul Industriei şi Comerţului a reluat iniţiativa în anul 1924. O comisie de specialişti a dezbătut în mai multe şedinţe modul cum s'ar putea realiza ideia clasificării cerealelor. Părerile au fost destul de împărţite. Un membru din acea comisie a întocmit un anteproiect care a fost supus Consiliului Superior al Economiei Naţionale. S'a constatat că acest anteproiect nu cuprindea în mod sistematic şi clar ţelurile şi mijloacele pe cari trebuie să le urmărească o astfel de lege, aşa că el va suferi modificări radicale sau va trebui să fie refăcut.

***

Ideile fundamentale ale legii pentru clasificarea şi înmagazinarea cerealelor trebuie să fie următoarele:

Legea trebuie să definească rostul standardelor şi să declare clasificarea obligatorie. Dar obligativitatea nu poate începe decât în momentul când măcar o regiune a ţării va fi înzestrată cu magaziile necesare. S'ar putea zice: să amânăm legea până se va creia reţeaua de magazii. Aceasta nu se poate din următoarele motive: Întreprinderea pentru construit magazii reclamă capitaluri mari interne şi externe. Aceste capitaluri nu vor putea fi atrase sau cu alte vorbe magaziile nu se vor putea construi, decât dacă perspectivele Societăţii vor fi asigurate prin legea de clasificare.

Clasificarea se poate declara obligatorie de pe acum în porturile de export. La interior ea va deveni obligatorie pe regiuni, în măsura complectării reţelei de magazie.

În societatea ce se va constitui cu capital naţional pentru construcţia şi exploatarea magaziilor trebuie să fie reprezentate toate interesele: producătorii, comercianţii, băncile şi cooperaţia.

Capitalurile de investit în instalaţii vor fi enorme şi a se strânge aceste capitaluri sub formă de capital social e o imposibilitate. Societatea va trebui să dobândească dreptul de a emite obligaţiuni, garantate ipotecar cu bunurile societăţii şi care vor putea fi plasate în străinătate. Când sistemul va funcţiona în plin, va începe amortizarea obligaţiunilor.

Venitul societăţii trebuie să rezulte din taxele de curăţire, din taxele de magazinaj şi din valoarea transportului. Societatea va fi în stare să livreze oriunde, transportând efectiv sau nu, după caz. Ea va putea face şi vânzări, însă numai în comision. Cumpărările şi vânzările pe cont propriu ar periclita întreg sistemul, pentru motive pe care nu le putem dezvolta aci.

Societatea va fi o întreprindere particulară cu participarea Statului, în conformitate cu legea comercializării.

Clasificarea se va face nu de organele Societăţii, ci de organele de Stat anume creiate. La stabilirea standardelor şi la creiarea organizaţiei de clasificare trebuie să colaboreze corpurile sau asociaţiile de specialitate: camerele de agricultură, sindicatele agricole, etc.

Scanned with OKEN Scanner

Se înţelege că organele de clasificare nu pot fi recrutate decât dintre oamenii preparaţi şi aici revine iarăşi un rol foarte important agronomilor.

În sfârşit, legea va întări caracterul de hârtie de valoare al warantului şi putinţa lui de a fi scontat.

Se vede din aceste idei, cari trebuie să stea la baza legii, că nu e vorba de un monopol al comerţului de cereale. Comerţul va rămâne liber ca şi înainte; bineînţeles că el se va curăţa de unele excrescenţe.

Pentru agricultori, proiectul nu poate să fie decât binevenit. Demult, ei au cerut realizarea clasificării şi înmagazinării cerealelor.

Uniunea sindicatelor agricole a fost pentru această realizare şi în vremea elaborării proiectului d-lui Garoflid şi cu prilejul primelor lucrări din anul 1924.

Azi ea manifestă o atitudine mai rezervată, care după părerea noastră nici nu cadrează cu atitudinea anterioară şi nici nu este justificată.

Concluzie. Este important să reţinem că Dr. G. Ionescu-Şişeşti a evidenţiat în materialul său principiul privind „libertatea comerţului", emis de Fr. Quesnay în secolul al XVIII-lea, adică practicarea schimbului marfă-bani, conform cererii şi ofertei. Observăm că autorul ne face să înţelegem prin „clasificare", stabilirea grupelor valorice ale recoltei, conform valorii indicilor de calitate, stabilind şi valoarea financiară (preţul) pentru fiecare grupă, care în „principiul cererii şi ofertei" devine negociabil. Reţinem că în aceste condiţii nu lucrăm cu un preţ real, stabilit pe baza investiţiei de muncă, materiale şi profit programat. Preţul obţinut poate fi peste cel real sau sub cel real.

Vom menţiona că acest articol cu propunerile făcute de Dr. Şişeşti a prezentat idei personale pe baza stării reale din agricultură şi din comerţul produselor agricole; a fost înţeles şi acceptat cu bunăvoinţă de C. Garoflid, ministru al agriculturii în 1926, jurist ilustru, dar interesat de agricultura ţării.

Constantin Garoflid a prevăzut după câţiva ani în programul său ca prim ministru iniţiativa acestei legi.

Dar, nu trebuie să uităm despre contribuţia „Staţiunii agronomice" prin volumul mare de determinări efectuate asupra calităţii cerealelor, începând din anul 1890, prin Corneliu Roman şi Ion Enescu.

Desigur legea a apărut puţin mai târziu (în anul 1932), însă Dr. G. Ionescu-Şişeşti a avut un merit de primă importanţă pentru participarea şi contribuţia sa esenţială la elaborarea ei.

Această lege a fost perfecţionată în timp, după schimbarea condiţiilor, dar prin aplicarea ei s-a înregistrat un progres important în cultura cerealelor şi a comerţului cu produsul acestora.

8. Studiul problemei comerţului de cereale

I. Organizarea comerţului de cereale

Preambul. Acest studiu complex a fost publicat în „Buletinul Institutului Economic Românesc" nr. 2, 1922, înfiinţat în anul 1919 şi condus de Gheron Netta, despre care se cunoaşte puţin ca persoană, dar şi studiile de foarte mare importanţă publicate de acest institut, au rămas necunoscute marelui public avizat în perceperea conţinutului materialelor elaborate.

Într-un paragraf cu anunţuri de la redacţia „buletinului" aflăm următoarele informaţii, de reţinut: «Lucrările de pregătire ale congresului instituţiunilor financiare din ţară sunt în curs. La sediul institutului se întrunesc referenţii şi toate persoanele însărcinate cu studierea problemelor puse în programul congresului. Mulţumim pe această cale tuturor acelora care colaborează cu noi la munca pe care o depunem pentru descrierea economică a României şi pentru cercetarea problemelor ei economice». **(31)**

Anunţul citat ne dă lămuriri asupra faptului că materialul pregătit de Dr. Ionescu-Şişeşti şi colaboratorii săi[37] era destinat unui congres recent programat, iar în plus, ne prezintă obiectivele de activitate ale „Institutului economic Românesc", unde, prin personalitatea sa recunoscută, Dr. G. Ionescu-Şişeşti a fost invitat să contribuie le cercetări din zona agriculturii.

Tema de cercetare se referea la „Studiul problemei comerţului de cereale", care se referea la toţi factorii ce determină acest proces, de primă importanţă, în anii grei ce au urmat războiului. De aceea studiul a fost conceput în două părţi, partea a doua se intitula „O latură a organizării Comerţului de cereale în România", semnată de ing. P. Demetriad, care trata despre „Reorganizarea exploatării porturilor maritime ale ţării" – în special portul Brăila, prin care trecea jumătate din exportul de cereale din vechiul Regat, evidenţiat şi de P. S. Aurelian în secolul al XIV-lea.

I. Organizarea comerţului cu cereale

În partea introductivă, Dr. G. Ionescu-Şişeşti precizează că «România avea înainte de războiul mondial (1914-1918) o importanţă covârşitoare, în ceea ce priveşte producţiunea şi comerţul cu cereale» şi ocupa locul al şaptelea la grâu, după recolta totală, iar la porumb locul al treilea. Arăta apoi, că exportul masiv de grâu se datora consumului intern redus. Cum ştim, ţăranii consumau aproape exclusiv mămăligă în loc de pâine în unele zone ale ţării, în acută stare de nevoie.

---

[37] Dr. Ionescu Şişeşti a colaborat cu ing. A. Perieţeanu şi R. Halfon la elaborarea integrală a acestei teme.

Scanned with OKEN Scanner

Autorul spune că evenimentele istorice care au avut loc nu au schimbat caracteristicile exportului românesc de cereale, incluzând și o constatare originală. După ce distrugerile războiului au scăzut suprafața cultivată, în special în Regat, Reforma agrară a împiedicat această scădere; ca dovadă «procentul necultivat din terenul expropriat, e mult mai mic decât procentul necultivat din restul proprietății».

În privința dificultăților, remarcă preferința țăranilor împroprietăriți de a cultiva mai mult porumb decât înainte de război. De asemenea au crescut suprafețele destinate pentru cultura orzului și ovăzului, care împreună cu porumbul au condus la scăderea suprafeței cultivată cu grâu în anii 1919-1922. Regimul restrictiv al suprafețelor de grâu s-a datorat și cultivatorilor mari și mijlocii care nu mai obțineau o rentabilitate convenabilă la grâu, ne spune Dr. G. Ionescu-Șișești. **(32)**

În continuare prezintă un tablou extins ce cuprinde «suprafețele cultivate cu cereale și evaluarea provizorie a recoltelor estimate pe suprafețe în 1921». **(33)**

Datele medii obținute din cifrele expuse pe regiunile mari ale țării, sunt prezentate în tabelul ce urmează, pe anul 1921.

	Grâu	Secară	Orz	Ovăz	Porumb
Suprafața cultivată	2.488.335	326.562	1.569.364	1.239.006	3.443.990
Prod/ha t[38]	1,08	0,97	1,06	1,5	1,04
Prod. totală HL	27.176.603	3.178.817	16.780.753	19.505.383	36.377.220

Se constată mărimea obișnuită a suprafețelor pentru fiecare cultură și producția foarte mică obținută pe suprafața de 1 ha, mult inferioară anilor dinaintea războiului.

Apoi, face un calcul al nevoilor de consum pentru tonă din producția obținută și autorul prezintă un tablou cu disponibilitățile pentru export astfel:

	Producția totală/vagoane[39]	Consumul intern vagoane	Disponibil vagoane	tone
Grâu	210.000	190.000	20.000	200.000
Orz	111.000	80.000	31.000	310.000
Ovăz	89.000	67.000	22.000	220.000
Porumb	273.000	240.000	33.000	330.000

Observăm cantitățile aproape neglijabile față de anii antebelici.

Pe baza acestor date statistice autorul spune astfel: «Concluzia ne arată că suntem chiar într-un an mediocru cu 1921, într-o țară, al cărui export anual de cereale poate ajunge la suma de 2 miliarde lei. Cerealele rămân astfel, mereu, articolul nostru cel mai important de export, mijlocul cel mai sigur de a ridica starea economică a țării la înflorirea de care e capabilă.

Valorificarea acestei bogății care va crește cu siguranță de la an la an, se va face însă, cu pierderi considerabile, fără un sistem de organizare, pentru economia națională».

În această situație a exportului de cereale, Dr. G. Ionescu-Șișești a făcut o analiză social-economică, ce reflectă gândirea unui specialist adânc implicat în interesul țării, iată: «Inconvenientele acestei lipse de organizare înainte de război erau mai puțin simțite. Marea proprietate făcea posibilă o concentrațiune a producției în marile exploatațiuni. Se producea o cantitate mare, o cantitate omogenă, ușor de negociat. Un plan de transport era ușor de făcut, fiindcă îl cunoșteau centrele cu o concentrare mare de vagoane. Intermediarii (pentru transport) erau, dar nu prea mulți, în comparație cu cantitățile însemnate ce se negociau».

Azi, condițiunile de valorificare sunt schimbate. Producția va fi aceeași după socotința noastră, chiar mai mare cu vremea. Ea nu mai este însă concentrată în centre mari de exploatațiuni, ci pulverizată. E ca o apă a cărui debit total, fără să scadă, se răsfiră în gârle și șuvoaie nenumărate. Cantitatea nu va mai fi așa de omogenă. Operația de concentrare a producției va crea cu necesitate un număr mai mare de intermediari. O privire de ansamblu asupra mijloacelor de transport în legătură cu utilizarea rațională, va fi mai greu de evaluat. Pe măsură ce agricultura se întemeiază, inconvenientele acestea se vor accentua. De aceea Institutul Economic Românesc, conștient că o problemă așa de mare nu se rezolvă în momentul declanșării crizei, în situații de constrângere, de pripă și de panică; a luat din vreme în seamă organizarea comerțului de cereale.» **(34)**

În continuarea studiului autorul dezvoltă în două capitole: „Inconvenientele actualei lipse de organizare" – Cap. II și „Remedierea acestor stări de lucruri" – Cap. III.

Densitatea de idei și fapte concrete analizate cu totală competență de către autor, ne permite să reproducem aceste două capitole ale studiului, făcut cu aproape 100 de ani în urmă, pe când țara se afla la începutul capitalismului, așa cum astăzi este la începutul globalizării, care este mai mult impusă decât acceptată. Ea este dorită mai ales de comentatorii „liberi", pe post de serviciu, care nu au nimic în comun, real, cu acțiunea, în afară de retribuție. Beneficiarii rămân necunoscuți. Iată expunerea Dr-lui G. Ionescu-Șișești:

[38] Producția medie în original este redată în q.

[39] 1 vagon = 10t

Scanned with OKEN Scanner

II. Inconvenientele actualei lipse de organizare

1. Mulțimea intermediarilor și imposibilitatea în special a micei culturi de a lua contact direct cu exportatorul sau cumpărătorul străin.

În actuala structură agrară, în care producția este pulverizată, intermediarul este un rău necesar. El descopere, ca să zicem așa, cantitățile de cereale, le strânge, le canalizează, le depozitează și face cu putință aprovizionarea centrelor de consumație și comerțul mare. Cum e firesc, aceşti intermediari nu sunt exponenții producătorilor, ci ai comerțului.

Beneficiile ce rezultă, se resfrâng asupra lor și asupra marelui comerț, nu asupra producătorilor. Producătorul nu poate influența prețul, care e dictat de intermediari și de organizațiile comerciale.

Această stare de lucruri e descurajatoare pentru producție.

Sub regimul marei proprietăți, agricultorii au încercat să ia contact direct cu exportatorii sau cu casele străine, prin sindicatele agricole.

Azi cu regimul micei culturi, inconvenientele nu se pot remedia decât prin organizare temeinică și generală de vânzări în comun.

Unul din rolurile cele mai însemnate ale *obștei* ca organizare cooperativă a sătenilor împroprietăriți, era tocmai acesta. Acum se vede și se va vedea tot mai mult în viitor, cât de dăunătoare a fost propaganda defăimătoare ce s'a dus împotriva obștiilor din interese strâmte de partid.

Încet, încet micii producători se dezmetecesc de ameteala acestei propagande nenorocite și se organizează în cooperative agricole de producție și vânzare în comun. Dar aceste cooperative, care pot să-și îndeplinească foarte bine misiunea lor în localitate, se isbesc de dificultăți foarte mari, când e vorba de a valorifica mai departe cantitățile strânse. Și dacă în multe cazuri vânzările în comun nu au mulțumit pe deplin pe săteni, este tocmai din pricină că operațiunea bine începută, a suferit mai pe urmă vicisitudinile lipsei de organizare a comerțului de cereale și insuficienței utilajului necesar unei valorificări raționale.

2. Aceasta lipsă se manifestă în primul rând prin insuficiența mijloacelor de înmagazinare, condiționare și încărcare.

Pentru a se putea concentra produsele în lungul arterelor de comunicație, în porturi, în centrele de mare consumație, trebuie să existe acolo silozuri capabile să înmagazineze cantitatea disponibilă. Numai atunci scurgerea pe arterele de comunicație s'ar putea face regulat și fără intermitențe. Numai atunci s'ar putea aștepta cea mai favorabilă conjunctură a prețurilor în exterior și producătorul nu ar mai fi silit să vândă cu prețul ce i se impune. Capacitatea silozurilor din Brăila, Galați, Constanța, este cu totul insuficientă. Iar în gări nu avem altceva decât magaziile făcute în pripă, înainte de războiu pentru executarea contractului britanic.

Aceste magazii din gări, pe lângă că sunt de o capacitate foarte mică, în majoritatea cazurilor nu sunt decât niște simple șoproane. În ele cerealele nu se pot depozita decât în saci, expuse furturilor și stricăciunilor. În adevăr dacă marfa are nevoie de a fi revizuită, condiționată, este o imposibilitate să se facă această operație în magaziile gărilor. Cât privește încărcatul și descărcatul, suntem reduși la sistemul patriarhal al căratului cu sacul, ceeace înseamnă o pierdere considerabilă de energie omenească și de timp, precum și blocarea gărilor cu vagoane a căror încărcare și descărcare, durează zile și săptămâni.

Magaziile particulare din porturi, din centrele mai mari de concentrare, au ajuns să se speculeze pe prețuri exorbitante. Iar lucrătorii de descărcare și încărcare din porturi au ajuns niște mici tirani, care excluzând cu forța pe orice lucrător din afară, au putut să-și creeze o situație de monopol și să ceară pentru munca lor o remunerare, care este cu totul disproporționată, față de remunerarea agricultorului.

3. Mai gravă încă este *situația transporturilor*. Trei ani de sforțări, mai mult ori mai puțin prevăzătoare, nu au fost de ajuns, pentru a se ajunge la o normalizare a transporturilor. Dărăpănarea în care a fost lăsat sistemul nostru de transporturi în urma războiului și a ocupației dușmane, a fost foarte adâncă. Privitorul superficial de azi poate avea iluzia, privind trenurile accelerate și cele de călători, ca suntem aproape de normal. Nemăsurat mai importante sunt trenurile de marfă, care sunt cu totul insuficiente față de bunurile ce stau acumulate în diferite părți ale țării. E de ajuns să spunem că putrezesc milioane de metri cubi de lemn, că o bună parte din producția de sfecle a anilor 1919-1921 a putrezit în gări, că adesea industriile rămân fără combustibil și așa mai departe. Șoselele se ruinează de transportul cu camioanele, extrem de scump și nerațional. În unele privințe ne-am întors la gospodăria patriarhală: într-o rază de 100 km. cerealele vin cu carele în porturi, vinul din podgorii vine la București cu carele și iar coboară sărarii cu carele cu coviltire de la munte la vale, ca acum o jumătate de veac.

În multe părți, în special în regiuni de podgorii, sătenii au lăsat pe planul al doilea agricultura, fiindcă câștigă îndoit și întreit cu transporturile.

Se răzbună firește și lipsa de gospodărie a predecesorilor noștri. Din vreme trebuia studiat și pus în lucru un sistem de canale. Au fost excedente bugetare și au fost și posibilități de finanțare, la care se putea recurge, dacă ar fi fost mai multă prevedere. Este într'adevăr extraordinar ca un oraș ca Bucureștii, o capitală, în plină creștere, să fie avizată a se aproviziona cu cereale, lemne, cărbuni, piatră și alte materiale grele numai pe căile ferate.

Insuficiența mijloacelor noastre de transport, în ultimii trei ani, a corespuns scăderii producțiunii agricole, de care vorbeam la început. Dacă producția agricolă ar fi fost normală, criza provenită din insuficiența transporturilor, ar fi fost foarte gravă.

Această criză va veni cu siguranță în primul an bun ce vom avea, dacă până atunci nu vom fi refăcut sistemul nostru de transporturi. Chiar atunci și încă rețeaua noastră de căi ferate este insuficientă pentru a canaliza toate bogățiile țării. Se impune deci o utilizare rațională și extrem de cruțătoare pentru a folosi la maximum utilajul și rețeaua ce avem.

Ceea ce vedem azi, este tocmai contrariul acestei utilizări.

În adevăr, lipsa de organizare în concentrarea cerealelor, lipsa de privire generală asupra disponibilităților și nevoilor pune în imposibilitate administrația căilor ferate, de a face un plan rațional de transporturi. Încărcările se fac la întâmplare și pe apucate. Lupta de prioritate în obținerea de vagoane e foarte îndârjită. Ea nu economisește mijloacele chiar nepermise și cultivă imoralitatea în personalul căilor ferate. Când producția va crește la normal, răul acesta va lua proporții și mai mari. Se fac încrucișări de transporturi inutile

Scanned with OKEN Scanner

care uzează fără folos reţeaua, maşinile, vagoanele şi personalul. Grâu din Oltenia merge în Bucovina şi grâu din Moldova coboară în sens invers la Bucureşti, după bunul plac al organelor de aprovizionare sau al cerealiştilor.

E deci absolut indispensabil, ca o organizaţie specială să aibă în mâna sa sistemul, spre a-l simplifica şi face raţional, dând la destinaţia cerută o marfă identică atât calitativ cât şi cantitativ, care se poate găsi în localitate sau la o mică distanţă, fără a mai angaja nici un fel de transport, sau în orice caz un transport pe o distanţă foarte mică. *Aceasta se poate obţine numai clasând marfa pe tipuri bine precizate, ridicându-i individualitatea şi dând prin compensaţie o marfă identică unde trebuie.*

4. Dar producătorii şi chiar comercianţii sufăr încă şi de alt rău în situaţia actuală. Sufăr de imobilitatea şi lipsa de lichiditate a mărfii respective. Nu avem o organizaţia de credit, care să waranteze cerealele şi să dea posibilitatea obţinerii de numerar de vânzare.

Din această pricină, cel ce are nevoie de bani, trebuie să vândă în momentul necesităţii; el nu poate aştepta conjunctura cea mai favorabilă a preţurilor. O organizaţie de credit pentru warantarea nici nu se poate naşte în situaţia actuală. Neexistând magazii sistematice administrate de o instituţie competintă, care să chezăşuiască nu numai existenţa, dar şi buna întreţinere şi condiţionare a mărfii, nu e posibil să se obţină un credit expeditiv şi fără formalităţi. De asemenea warantarea nu e posibilă decât în cazul când dispare transportul de favoare, care urcă valoarea unei mărfi transportată la momentul oportun şi scade valoarea aceleia care aşteaptă în magazie ori în gară.

Instituţia de warantare trebuie să aibă siguranţa că o organizaţie raţională a transportului pune toate stocurile de cereale, în condiţiuni identice în ceeace priveşte posibilitatea lor de valorificare.

De aceea nici nu se poate concepe o organizare serioasă în acest domeniu decât stabilind cea mai strânsă legătură între stat, care are în mână reţeaua de transport, între organizaţie, care deţine şi administrează magaziile şi între aceea de credit.

5. Trecând peste toate greutăţile enumerate mai sus, cerealele noastre ajung pe marile pieţe din occident. Nici aci ele nu se valorifică suficient. Deşi de o calitate neîntrecută, cerealele noastre nu au o designare şi o reputaţie care să precizeze proveniența, ci sunt de cele mai multe ori înscrise ca marfă de Dunăre. Calitatea neîntrecută a grâului nostru, recoltat pe cernoziom nu se valorifică îndeajuns pe pieţele mondiale şi de multe ori un grâu românesc se transformă în făină ungurească, sau cu altă etichetă, fără să se mai pomenească ceva de originea grâului. Cât de mult îi încurcă pe vecinii noştri stabilirea calităţei şi provenienţei grâului nostru, se dovedeşte din polemica pe care Profesorul A. Zaharia a avut-o acum câţiva ani cu profesorul ungur Kossutany, tocmai referitor la calitatea grâului românesc. De aceea este absolut necesar ca cerealele şi în special grâul să se examineze în fiecare an, să se stabilească anumite tipuri „standard", care să se negocieze la export ca marfă românească. Această clasificare în câteva tipuri va creea în occident, cerealelor noastre reputaţia pe care o merită, iar în interior va raţionaliza distribuţia la centrele de consumaţie şi transportul, prin pierderea individualităţei mărfii.

III. Remedierea acestor inconveniente[40]

Pentru a remedia această stare de lucruri, nu putem aştepta nimic de la o evoluţie firească a individualismului economic actual, reprezentat prin intermediari şi mari comercianţi de cereale. Ei vor fi întotdeauna în concurenţă între ei şi în luptă cu organizaţia căilor ferate, fiecare căutând să obţină pentru el prioritate şi un maximum de vagoane. Interesele lor vor fi totdeauna contrare intereselor producătorilor, cărora vor căuta să le impună artificial cele mai scăzute preţuri.

De aceea unii oameni de stat şi economişti, au preconizat la noi cea mai bună măsură pentru a introduce ordine în haosul actual al comerţului de cereale, *monopolul de stat*. Acest monopol ar rezolva problema transportului raţional al cerealelor, ar asigura aprovizionarea oraşelor, ar valorifica în exterior la maximum şi în favoarea statului una din bogăţiile cele mai însemnate ale ţărei. Construirea magaziilor cu silozuri şi administrarea lor, ar fi în acest caz o întreprindere a regiei monopolurilor cerealelor, în strânsă legătură cu regia căilor ferate. Warantarea s'ar face de către stat prin o organizare analoagă actualei case de împrumut pe gaj. Şi ca dovadă că s'ar ajunge la un rezultat satisfăcător, partizanii acestui sistem dau ca exemplu ceeace făcuseră Ruşii înainte de războiu şi arată la noi, rezultatele obţinute de monopolul tutunului.

Numai că la cereale problema este mult mai vastă şi mai complexă ca la tutun. Monopolul tutunului, se bazează pe consumaţia interioară, unde Regia poate fixa preţul care vrea, pentru a-si acoperi cheltuielile şi a da fiscului venitul ce se aşteaptă. Într'un sistem de monopol al cerealelor, preţul se dictează de pieţile exterioare. Statul cu greutatea lui de funcţionare nu va putea asigura producătorilor maximum de preţ realizabil pe pieţele externe.

Fluctuaţiile de preţ pe aceste pieţe, pot aduce statul la impasuri grele, căci cumpărări cu ristorno de câştig se pot imagina, dar cumpărături cu ristorno de pagubă sunt imposibile, în actuala stare de lucruri şi cu puţina încredere pe care producătorul o are în organizaţia de stat.

Se ştie cu câtă greutate s'au executat de către stat contractul de grâu cu guvernul francez.

O experienţă prealabilă în legătură cu acest proiect de monopolizare, s'a făcut prin comisiunile de cumpărare centrală şi judeţene şi prin acea organizaţie de bănci cu concesiune de stat, numită „Sindex" şi destinată a valorifica la export o parte din cantitatea de cereale contingentată pentru consumul intern.

Rezultatele sunt defavorabile. Comisia Centrală zugrăvia modul de a se comporta al comisiunilor judeţene în termeni, care nu fac deloc cinste acestor organizaţii. Această mărturisire de incapacitate morală şi tehnică, o găsim dată într'un document oficial.

Gestiunea de stat, prin funcţionari, într'un domeniu, în care se cere atâta iniţiativă, atâta simţ al pieţei, o încordare de voinţă şi competinţă în afară de programul birocratic, nu credem că va da rezultate bune.

Congresul agricol din 1920, s'a ocupat şi de problema valorificării cerealelor, în legătură cu sporirea producţiei agricole.

Acest congres s'a declarat contra organizărei de stat a acestui comerţ. Trebuie aşa dar să se găsească o altă soluţie, care să remedieze inconvenientele expuse, fără însă a monopoliza comerţul de cereale, care trebuie să rămână liber atât în interior, cât şi cu străinătatea.

---

[40] Titlu reformulat de autorul acestei lucrări

Scanned with OKEN Scanner

Pentru găsirea acestei soluţii şi pentru aplicaţiunea sistemului ce se va preconiza, trebuie întemeiată o organizaţiune puternică, care să aibă toate garanţiile de seriozitate ale instituţiilor publice, dar o structură comercială, capabilă să-i dea adaptabilitatea şi elasticitatea necesară. Această organizaţie trebuie să fie rezultanta tuturor intereselor ce sunt în joc şi care, coordonându-se faţă de cumpărătorul extern, nu vor avea decât de câştigat.

În interior, coordonarea acestor interese va evita pierderile considerabile ce rezultă actualmente din lipsa de silozuri, din încrucişările pe căile ferate şi toate celelalte inconveniente zugrăvite în capitolul II.

Forma cea mai comercială şi mai uşor de realizat, pentru această instituţie, menită a juca un rol tot aşa de important ca de pildă al Băncii Naţionale în domeniul financiar, ar fi aceia a unei societăţi anonime. Vor participa în această societate: Statul ca reprezentant al intereselor generale. El va fi arbitrul în divergenţele ce s'ar naşte între celelalte categorii de interesaţi ce vor participa. El va avea posibilitatea să armonizeze activitatea acestei societăţi cu politica sa generală economică.

Aportul statului va fi valoarea terenului pe care se vor construi silozurile. Mai însemnat decât acest aport, va fi utilizarea de către societate a sistemului de transport al statului, bine înţeles în proporţia însemnătăţii pentru economia naţională a valorilor transportate de societate.

Micii producători vor participa la această organizaţie prin obştii, prin cooperativele de producţie şi vânzare în comun, prin federale şi prin Casa Centrală, care priveghează şi îndrumă mişcarea cooperativă. Participarea sătenilor în forma arătată sau chiar direct, ar da acestora de la început încredere într'o organizaţie, menită să valorifice în primul rând munca lor.

Marii producători vor participa prin organizaţiile lor, sindicatele agricole, uniunea sindicatelor agricole, şi chiar direct.

Comercianţii de cereale, vor participa direct şi prin organizaţiile lor economice, ori profesionale.

Cum societăţei i se va impune de la început o sarcină economică uriaşă şi obligaţiune de investiţiuni enorme, socotim că o participare a finanţei şi o subscripţie a publicului, va fi indispensabilă. Pentru a înlătura pierderile economice, care rezultă din existenţa unor instituţii paralele cu acelaşi scop şi mai ales pentru a înlătura lupta de prioritate la încărcare, nu s'ar putea concepe mai multe societăţi similare de acelaşi fel.

O organizaţiune ca cea preconizată nu poate să prospere decât exercitând un drept al statului prin o concesiune exclusivă, într'un chip analog dreptului de emisiune, care se acordă unei Bănci de emisiune.

Activitatea acestor societăţi va trebui să se îndrepte în primul rând asupra creării utilajului necesar unui comerţ raţional de cereale. Se vor construi magazii sistematice în gări, în centrele mari de concentrare a producţiei. Bine înţeles, realizarea acestui program va dura ani, ca şi realizarea de pildă a unui program de căi ferate. Se va începe cu regiunile cele mai interesante, unde necesitatea unor astfel de instalaţii este mai simţită.

Aceste magazii pentru care s'au făcut la noi studii de către diverşi specialişti, vor trebui să fie înzestrate cu dispozitive de curăţire, de amestecare şi de încărcare. Capacitatea fiecărui siloz, trebuie calculată în raport cu cantitatea totală a regiunei ce o deserveşte şi cu posibilitatea de transport a căii ferate respective.

Bine înţeles calculul va avea în vedere că transportul la magazie se face treptat în primele luni după recoltă, iar descărcarea din magazie şi transportul se fac tot anul.

Avantajul cel mare al silozurilor, în organizaţia generală, este că aci cerealele sufăr în prealabil acele operaţiuni care sau posibilitatea ca să fie clasate imediat la tipul „standard" respectiv.

Se înţelege că operaţiunea de clasificare nu e uşoară, dat fiind întâi diversitatea mărfii ţărăneşti şi al doilea nevoia ca să nu se stabilească prea multe clase. Dar cu cunoştinţa pe care o avem despre grâul nostru în special, datorită cercetărilor d-lui Profesor A. Zaharia şi cu experienţa pe care o are staţiunea agronomică din Bucureşti, care de multă vreme face un raport anual asupra calităţii cerealelor din anul respectiv, problema se poate soluţiona.

Standardele se vor stabili anual, cum se procedează şi în America. Producătorul care nu vrea să se expună ca marfa lui să se clasifice în ultima clasă, poate cere, şi societatea trebuie să admită, curăţirea prealabilă pe contul producătorului. Dacă un producător sau depunător nu ar fi mulţumit cu clasarea făcută de societate, el trebuie să poată recurge la arbitrajul unei instanţe anume create, compusă din membrii ai categoriilor interesate şi din reprezentanţi ai justiţiei. Acesta este necesar, dat fiind privilegiul exclusiv ce are societatea, pentru a apăra pe depunători de orice înclinare spre abuz.

Odată clasată şi înmagazinată, marfa îşi pierde individualitatea ei. Deponentul primeşte în port sau la staţia terminală de destinaţie, nu marfa lui, ci o marfă identică din punctul de vedere al clasării. Aici stă tot miezul chestiunii. Marea economie de transport rezultă tocmai din această pierdere a individualităţii mărfei.

Un sistem raţional de valorificare a cerealelor, nu se poate concepe fără pierderea individualităţei, după cum nu se poate concepe de pildă, ca pe conducta de petrol, să-şi transporte fiecare petrolist marfa lui individuală.

Depunătorul cerealelor primeşte un certificat de la societate, doveditor al cantităţei şi calităţei depuse. Acest certificat valorează cât marfa în magazia producătorului sau comerciantului, minus grija de a întreţine această marfă, minus riscurile pe care le ia asupră-şi societatea.

Certificatul se poate transmite ca şi marfa, dar cu mai mare uşurinţă. Transmiterea lui, e transmiterea mărfii. Dacă societatea ce preconizăm va îmbrăca şi o formă financiară ca organizaţia de credit, certificatele de proprietate vor putea fi warantate chiar de ea. Dacă ea nu ar dori să lucreze în această direcţie, warantarea se poate face cu uşurinţă la Casa de Împrumut pe gaj sau orice altă instituţie similară. El înfăţişează nu garanţia producătorului ori negustorului, ci a unei societăţi care manipulează jumătate din producţia ţării.

Operaţiunea de căpetenie a societăţii nu este comerţul de cereale. Acesta fiind liber, se exercită prin vânzarea certificatelor sau prin vânzarea efectivă a mărfii în staţia terminală, ori în porturi. Operaţiunile de căpetenie ale societăţii vor fi *clasarea, condiţionarea, păstrarea în silozuri* şi compensaţia cererilor şi ofertelor prin o *organizare raţională a transporturilor*. Beneficiile societăţii vor rezulta din aceste operaţiuni, pentru care se vor percepe taxe, calculate aşa fel încât societatea să-şi poată îndeplini rolul ce-şi asumă, faţă de producători, comercianţi şi economia naţională.

Obligaţiunea cea mai însemnată ce-şi ia societatea faţă de depunător este ca să predea marfa la staţiunea de destinaţie într'un termen dat. Cum am spus mai sus, nu e vorba de a se preda acolo chiar marfa depusă, ci una

Scanned with OKEN Scanner

identică. Termenul de predare se va calcula astfel după disponibilitățile de marfă ce sunt în stația indicată sau eventual după capacitatea de transport a liniei ferate, în caz că transportul este indispensabil.

Bine înțeles, că societatea nu se poate angaja să păstreze indefinit marfa, căci astfel s'ar acumula în silozurile terminale o cantitate mai mare de marfă decât capacitatea acestora. Se va fixa deci un termen înăuntrul căruia deponentul trebuie s'o vândă în stația de destinație. Proprietarul are astfel toată libertatea de a vinde cui vrea, când vrea, de a studia piața și de a utiliza după propria lui socotință conjunctura cea mai favorabilă.

Dacă înăuntrul acestui termen deponentul nu vinde cerealele sale, el trebuie să admită ca societatea să le vândă în contul lui la cursul zilei și să-i ție la dispoziție contravaloarea, minus cheltuielile. Aceasta e o *vânzare în comision*, la care deponentul trebuie să consimtă în ipoteza că el n'ar găsi favorabil să vândă în termenul fixat.

O bună administrare a societății va face ca încrederea depunătorilor de cereale în ea să fie desăvârșită. Cum nimenea nu va fi mai bine informat asupra situației târgului decât societatea, ea va fi în stare să obțină pentru clienții ei condiții mai favorabile de vânzare, decât obțin ei înșiși. Aceștia vor găsi deci avantajos să însărcineze din capul locului societatea cu vânzarea cantităților depuse de ei, la o zi fixă, sau la data când societatea va găsi mai avantajos. Bine înțeles vânzarea se va considera tot în comision. Dacă toți clienții societății ar proceda în felul acesta, s-ar realiza toate avantajele unicului vânzător, adică ale monopolului fără dezavantajele lui.

Pentru orientarea proprietarilor de cereale, clienți ai Societății, aceasta va afișa zilnic cursul Bursei. În felul acesta clienții vor putea controla vânzările cantităților depuse de ei.

Acest sistem, înfățișează o mare ușurință, căci vânzarea nu mai e dependinte de vicisitudinile transporturilor individuale. Nu se va pierde nimic prin un transport neglijent sau prin conservare defectuoasă. Agenții societății vor verifica starea mărfei nu numai în silozuri, dar chiar în drum, pentru ca la nevoe vagoanele în care cerealele nu stau ireproșabil să fie oprite în silozurile intermediare și marfa condiționată.

Obiecțiunea ce s'ar putea face sistemului preconizat, ar fi ca privilegiul acordat Societății de a transporta cerealele pe căile ferate, e prea mare și că un serviciu public, datorat deopotrivă tuturor, devine monopolul exclusiv al unei organizații particulare.

Obiecțiunea nu stă în picioare, pentru că statul prin administrația căilor ferate, nu va acorda acest privilegiu exclusiv Societății. Numărul de trenuri ce i se va acorda va fi în proporție cu capacitatea silozurilor și cu cerealele ce va dovedi că primește spre depozitare, transportare și vânzare. Ceilalți producători sau comercianți, care nu vor să uzeze de serviciile societății, vor beneficia de un număr de vagoane proporțional cu cantitățile ce vor dovedi că posedă efectiv și că trebuie transportate.

Succesul Societății va fi negreșit cu atât mai mare cu cât numărul producătorilor și comercianților neafiliați va fi mai mic.

Când, prin garanțiile ce se vor lua de Stat și prin modul ei de funcționare, Societatea va atrage încrederea tuturor, atunci sistemul va funcționa cel mai bine, fiindcă numai atunci compensația cererii și ofertei și utilizarea rațională a mijloacelor de transport, vor fi desăvârșite.

Bine înțeles transportul cerealelor cu alte vehicule: camioane, care, căruțe, spre porturi și stații, cum și înmagazinarea lor în magazii particulare va fi liber. O singură restricțiune trebuie impusă la export – afară de restricțiunile fiscale sau ordin general economic, ca taxele de export, etc. de care nu ne ocupăm, - și anume restricția că cerealele nu vor putea eși din țară și nu se vor putea negocia la export decât clasate, după normele stabilite de Societate.

Această restricție nu se face în favoarea Societății, ci în favoarea întregii producții și întregului comerț de cereale, pentru ca reputația și deci valorificarea maximă a cerealelor noastre să aibă o bază sigură și durabilă.

Din acest sistem, care are în vedere păstrarea, condiționarea, transportul și vânzarea unei mărfi de consumațiune, trebuie scoase cerealele destinate pentru sămânță și care îndeplinesc anumite condițiuni, pentru aceasta. Azi în majoritatea cazurilor, se seamănă grâu, orz, etc., de producție curentă, care reprezintă „o populație", sau amestec, nu un soi curat. Cel mult dacă se supune cantitatea destinată ca sămânță unor manipulări mecanice de curățire: vânturătoare, ciur, trior, etc. De aceea nici nu avem încă soiuri adaptate la regiuni agricole, la feluri de cultură, ori la scopuri determinate. Dar în această direcție, s'a depus și la noi în ultimii zece ani de către agronomi, o muncă tăcută, dar foarte rodnică. În curând vom avea în cultura mare soiuri selecționate, bine caracterizate din punct de vedere morfologic și fiziologic, adaptate fiecare la condiții determinate, în care dau maximul de producție cantitativă și calitativă.

Bine înțeles o asemenea sămânță selecționată nu trebuie să-și piardă individualitatea ei. Valoarea ei stă tocmai în această individualitate, conservată cu grijă, în linie pură sau „pedegree", în technica selecționării.

Astfel de cereale selecționate trebuie transportate pe căile ferate cu precădere, în saci, cu condițiunea ca exploatarea agricolă expeditoare să fie recunoscută de organele în drept, ca producătoare de sămânță selecționată, iar sămânța să fie prelucrată după metode științifice și să îndeplinească condițiunile cerute.

Astfel de transporturi vor angaja căile ferate într'o măsură cu totul neînsemnată.

Sistemul preconizat în cele de mai sus, privește însă operațiuni de sute de mii de vagoane.

Unele interese individuale se vor adapta greu la aceste soluții, împotriva căror vor căuta felurite argumente. Situația actuală de valorificare incompletă a imensei bogății în cereale și încordarea nerațională a transporturilor, cere însă introducerea unui sistem, care să aibă în vedere, nu acele interese individuale, care trăiesc din dărăpănare, ci utilizarea rațională a mijloacelor de producție și transport și cruțarea puterilor economiei naționale.

Dr. G. Ionescu-Șișești»

Concluzii.

Privind în general acest studiu, constatăm ușor că la nivel național exportul unor categorii de produse agricole este un proces complex, care trebuie să aibă în vedere producția globală, necesitățile de consum și apoi stabilirea cantităților de export. Toate aceste operațiuni revin domeniului agricol productiv și administrativ, privat sau de stat, unde sunt implicate

Scanned with OKEN Scanner

importante lucrări de statistică, pentru a echilibra necesarul intern cu exportul, într-un mod inteligent.

În etapa următoare apare studiul condițiilor de organizare a exportului, care să conducă în final la obținerea unor beneficii pentru producător, dar și pentru stat, unde venitul din export trebuie să se ridice la cota aproximată în bugetul țării.

După analiza datelor statistice, unde se aproximează disponibilul de export, autorul a analizat noile condiții în care se va obține produsul cu această destinație în urma aplicării reformei agrare și interesului producătorilor. Reținem observația autorului cu privire la importanța mărimii exploatației, pentru pregătirea produsului de export și la importanța mijloacelor de transport. Parcelarea terenului pentru mici proprietăți prin „Reformă" crea noi condiții la care erau necesare măsuri de adaptare; o organizare a comerțului de cereale pe bază de studiu.

De această problemă s-a ocupat „Institutul Economic Românesc", ale cărui rezultate deveneau propuneri către membrii guvernelor și Parlamentului țării. Nimic nu-i obliga pe aceștia să le aplice, dar studiile făcute de personalități recunoscute în diferite domenii nu puteau fi ignorate. Ele constituiau materiale pentru legi sau unele măsuri guvernamentale.

Trecând la fondul economic al temei, comerțul, autorul face o analiză asupra inconvenientelor prezente în organizare și găsește cinci cauze principale asupra cărora face o analiză rațională.

Dr. Șișești găsește că intermediarii, care s-ar cere să fie mult mai numeroși, ar putea fi înlocuiți cu „cooperativele agricole de producție și vânzare în comun", care ar încerca să rezolve și al doilea inconvenient, înmagazinarea.

Un alt inconvenient analizat este transportul, unde ar trebui să se implice statul în cea mai mare măsură.

Lipsa de lichidități pentru producător în perioada vânzărilor o găsește ca principal inconvenient în producerea cerealelor pentru export, mai ales, din cauza comercianților, care, nici ei nu dispun de lichidități. Astfel producătorul este nevoit să vândă la prețul impus, care de regulă este scăzut.

În acest caz autorul apelează la ajutor de stat, care ar putea acorda credit producătorului în condiții avantajoase. Așa se putea atunci, azi sunt necesare intervenția la ..., unde? „nu se aprobă!".

Ca ultim inconvenient, autorul consideră că «cerealele noastre nu au o „designare" (o siglă) și o reputație, în corelație cu înalta calitate pe care o au. Aici trebuie să reamintim că străinii ce cumpără grânele noastre, din timpuri străvechi, au invocat o mai slabă calitate a mărfii, pentru a obține prețuri mici. Azi, când sunt posibilități clare și extinse pentru analize corecte, nu se mai pot servi de acest pretext, dar trec de la negociere la impunerea prețului, încât, din lipsa spațiilor de depozitare, micul producător devine victimă sigură». Trebuie să luăm în considerație propunerea insistent făcută de Dr. G. Ionescu-Șișești, privind necesitatea „cooperativelor de vânzare a producției", care prin pregătirile anterioare solicitate să poată deveni partener egal în negocieri. Această înfăptuire se poate realiza între oameni cu școală. Un sătean obișnuit cu greu va înțelege acest scop, iar dacă-l înțelege nu-i permite egoul să adere la idee. Păcat, sunt între săteni oameni cu minți sclipitoare, dar mediul și condițiile i-au limitat la atât. **(35)**

Autorul vine cu propuneri noi, aplicabile în condițiile apărute ca efect al reformei agrare și amintite inițial, despre organizarea comerțului cu cereale ca „monopol de stat", ceva asemănător cu monopolul impus asupra tutunului. Dar, Dr. Șișești explică diferențele importante ce s-ar crea, comparând cele două produse. Este suficient de arătat că regia de stat a tutunului fixează prețurile, iar în cazul cerealelor s-ar întâmpina dificultăți. De fapt la Congresul agricol din 1920, la care a participat Dr. Șișești ca președinte al Societății Agronomilor, ideea a fost respinsă.

Propunerea făcută în materialul elaborat de grupul condus de Dr. Șișești, prevedea ca o „instituție" să se ocupe de comerțul cu cereale, urmând de fapt, ca majoritatea dintre inconvenientele arătate în prima parte a lucrării să se rezolve tot cu ajutor de stat; micii producători să se organizeze în obști sau cooperative, iar marii producători să participe prin sindicatele agricole sau chiar direct.

Noile propuneri se mai referă la obligativitatea respectării standardelor de calitate și clasare, încât marfa oferită exportului să aibă uniformitate și indici superiori de calitate. Sigur această condiție se poate respecta prin păstrarea în silozuri unde marfa își pierde personalitatea, iar această operațiune urma să o facă altă societate.

Trebuie să menționăm că până la Al doilea război mondial nu s-a rezolvat ferm exportul de cereale; s-a continuat aproximativ în același mod ca înainte de reformă, iar în timpul regimului comunist, statul s-a ocupat de exportul cerealelor. Astăzi (2016), lucrurile sunt încă tulburi, comerțul rămânând o ocupație privată, în care intermediarul câștigă mult, producătorul puțin, iar operațiunea o face Străinul.

Este surprinzător să constatăm că după aproape 100 de ani o problemă atât de importantă a rămas nerezolvată, noi reținem însă, dăruirea care a oferit-o Dr. Șișești prin contribuția sa cu idei și propuneri practice la rezolvarea acestei probleme, care rămâne deschisă.

Partea a doua a acestui studiu a fost realizată de ing. P. Demetriad, inginer, care a tratat despre „Reorganizarea porturilor maritime ale țării pe baza unei complete autonomii". El a organizat conținutul lucrării pe trei obiective, prin care să poată fi realizată propunerea din titlul dat: **1)** „care sunt cele mai bune organizări de porturi din străinătate"; **2)** „crearea

Scanned with OKEN Scanner

unei societăți pentru exploatarea porturilor de mare importanță comercială"; din care reproducem câteva informații interesante pentru noi și pentru cei ce vor fi în viitor, iată: «Pentru țara noastră, care acum 30 ani, cu ocazia construirii Docurilor și silozurilor din Brăila-Galați, se găsea în capul tuturor statelor ca perfecționare a utilajelor de porturi, nu se poate admite să nu se caute și acum ultima perfecționare ca administrație: „organizarea autonomă a porturilor mari"... Noi trebuie să trecem direct la ultima perfecțiune ca organizare, aceea autonomă, după cum a făcut Italia pentru portul Genova. Chestiunea credem că ar trebui supusă unei comisiuni ca aceea formată în 1896, pentru examinarea organizării magaziilor cu silozuri în stațiunile interioare ale țării și clasificarea cerealelor ca: T. Rosetti, P. S. Aurelian, I. Calinderu, nu numai directori generali din ministerele de resort.»; **3)** Propuneri de organizare tehnică în viitor, special pentru portul Brăila. **(36)**

9. Exportul agricol în 1924 în comparație cu exportul celor patru ani anteriori

Preambul. După pierderile umane și materiale în urma Primului război mondial, aproape toate instituțiile diriguitoare ale statului erau interesate de exportul agricol și valoarea lui. Statistica acelor vremi funcționa la un bun nivel, după decretarea „Legii pentru Biroul de statistică" din 24 aprilie 1858, dată de către Al. I. Cuza. În Muntenia a fost numit Dionisie Pop Marțian, care a organizat statistica românească, iar în Moldova I. Ionescu de la Brad, care a condus instituția câteva luni. Activitatea a început în ambele Principate la începutul lunii iulie 1859. **(37)**

Activitatea de statistică națională, a fost apoi condusă cu multă pricepere și hărnicie de către tânărul jurist Leonida Colescu (1872-1940), care a ocupat funcția de director timp de 23 ani, având o suprapunere de 13 ani cu activitatea agronomică a lui Gh. Ionescu Șișești. Trebuie să menționăm că Leonida Colescu a obținut doctoratul în economie și finanțe la Bruxelles în anul 1897. Statisticile elaborate de el au stat le baza conducerii moderne a statului român (recensăminte agricole, ale populației, profesiunilor). A fost membru al Institutului Internațional de Statistică și al Societății de statistică din Paris (1932) etc. În anul 1928 a participat ca expert guvernamental la Conferința Statisticienilor, organizată de Societatea Națiunilor. A publicat în 1899 Anuarul Statistic al României.

Din funcția sa de Director al Agriculturii în M.A.D. Dr. Ionescu-Șișești a publicat în anul 1925 unul dintre cele mai clare și mai importante articole, privind suprafața **(38)**, producția/ha, producția totală în mii tone, și exportul în mii tone la cereale și fasole. Datele prezentate sunt însoțite de explicații, îndrumări tehnice agricole și îndrumări financiare, care să încurajeze exportul în funcție de nivelul producției, de fluctuațiile cerințelor de piață, consumul populației, și rezervele de consum intern.

Materialul publicat este important pentru toți indicii de analiză ai activității agricole, urmăriți pe o perioadă de cinci ani (1920-1924) în care se obțineau primele recolte în România Mare, în condițiile grele, de neimaginat, lăsate de războiul trecut și de problemele create în cursul reformei agrare.

Impresia generală după parcurgerea acestui material, nu se îndreaptă spre valoarea în sine a materialului, care este, fără îndoială, prezentă, ci către hărnicia și devotiunea pentru țară, plină de speranță, a unui popor care a trecut prin umilințe și suferințe secole întregi, fără să i se fi rezolvat încă în mod echitabil nevoile sale.

Fiind un material bogat informativ asupra producției de cereale și fasole pe o durată de 5 ani, prin fondul său statistic și interpretarea economică și financiară pentru procesul de export, găsim că are un loc meritat în această monografie, fără ca autorul să-i dea o interpretare personală. Comentariile Dr-lui Ionescu-Șișești, subliniate în material aduc explicații variate și logice asupra temei tratate în acest material.

Trebuie să reținem totuși, că statului îi reveneau o serie de măsuri care să se bazeze pe principii economice: păstrarea rezervelor pentru export, variația taxelor de export (când nu se practică jungla liberului schimb), economisirea consumului intern prin evitarea risipei, alegerea celor mai potrivite recolte pentru a fi exportate, stabilirea prețurilor rezonabile, stabilizarea prețurilor produselor prin importul cantităților mici din produsul similar, dacă se aduc la prețuri mai mici.

Invocarea acestor principii și măsuri în materialul Dr-lui Ionescu-Șișești, arată competența sa în interpretarea fenomenului economic, aici fiind exportul.

Menționăm că în această perioadă (1923-1924) Petre Rosiade, agronom, organiza statistica agricolă, care ulterior a funcționat bine.

Exportul agricol în 1924 în comparație cu exportul celor patru ani anteriori

Ne sunt în sfârșit cunoscute cifrele exportului nostru agricol pe 1924. Ele sunt, după cum ne-am așteptat inferioare celor din 1923.

Exportul grâului. Grâul s'a exportat într-o cantitate mai mare, decât în oricare alt an după războiu, în urma înlăturării temporare a interdicției la export. Cifrele comparative ale anilor 1923 și 1924 se înfățișează astfel:

	Anul 1924		Anul 1923	
Grâu	120.948	tone	30.369	tone
Făină	114.317	"	20.890	"
Tărâțe	18.933	"	18.855	"
Total	254.198	tone	70.114	tone

Scanned with OKEN Scanner

Cantitatea de 25.000 vagoane exportată în anul 1924, reprezintă o parte din rezervele ce rămăseseră din recolta anului 1923 şi o parte din recolta anului 1924, foarte slabă, precum se ştie.

Suprafeţele cultivate cu grâu, recolta la ha, şi recolta totală au crescut de la 1920-1923, când obţinusem o producţie destul de însemnată, capabilă să asigure un mai mare export şi să stimuleze această cultură. **Din nenorocire, libertatea de export a venit prea târziu şi a coincis cu anul cel mai rău de la război încoace, după cum rezultă din următorul tablou, în care am rotunjit cifrele:**

Anul	Suprafaţa cultivată milioane de ha.	Prod. la ha. tone	Prod. totală mii de tone	Exportul mii de tone grâu, făină şi tărâţe
1920	2,02	0,83	1.668	9
1921	2,48	0,86	2.138	99
1922	2,65	0,95	2.504	55
1923	2,70	1,03	2.779	70
1924	3,17	0,61	1.916	256

Am pierdut prilejul de a valorifica la export producţia abundentă din anii 1922 şi 1923, alergând după himera ieftinirii vieţii, care a continuat să se scumpească, între altele şi din cauza lipsei de export.

O bună parte din excedentul producţiei acelor ani s'a risipit astfel fără socoteală în interior.

E adevărat că în anul acesta, am importat oarecare cantităţi de grâu, în orice caz mult inferioare cantităţii exportate. Părerea noastră este, că acest grâu importat a avut mai mult rolul de a stabiliza preţul şi a sili pe deţinătorii interni să vândă stocurile lor. Cu mai puţine măsuri vexatorii şi cu mai multă prevedere din partea autorităţilor militare şi civile însărcinate cu aprovizionarea, s'ar fi putut asigura consumul până la noua recoltă.

Secara. S'au exportat în 1924, 30.516 tone, în timp ce în anul precedent se exportaseră de abia 780 tone.

În anii 1920 şi 1921, exportul secarei a avut mai mare importanţă decât exportul din cei doi ani din urmă; după cum se vede din cifrele următoare:

1920	42.260 tone
1921	33.119 "
1922	26.786 "
1923	10.780 "
1924	30.516 "

E un produs care nu va avea niciodată o mare importanţă în agricultura noastră, dat fiind că nu avem decât puţine pământuri de secară, ci mai ales pământuri de grâu.

Porumbul este astăzi principalul articol de export al României. Exportul anului 1924 întrece pe acel al anului 1923, fără să atingă însă exportul anului 1921, care a fost provocat de recolta foarte abundentă din 1920.

Suprafaţa porumbului este şi ea în creştere; producţia la ha. oferă oscilaţii destul de mari; producţia totală cea mai mare a fost atinsă în 1920, foarte mică în 1921 şi normală în anii următori. Variaţiunile producţiei se repercutează în variaţiile exportului, după cum se vede din tablou:

Anul	Suprafaţa în milioane de ha.	Producţia la ha. tone	Producţia totală mii de tone	Exportul mii de tone
1920	3,29	1,41	4.623	443
1921	3,44	0,81	2.810	791
1922	3,40	0,89	3.043	291
1923	3,40	1,13	3.845	669
1924	3,62	1,05	3.948	739

Cu puţină sforţare din partea agricultorilor şi cu o moderare a taxelor de export, am putea ajunge cu porumbul la cifra de export dinainte de război, care era în medie de un milion de tone anual.

Orzul este al II-lea articol de export al României, în ordinea importanţei. Din nenorocire producţia anului 1923 a fost slabă, de abia 7,1 quintale la hectar; iar producţia anului 1924 a fost dezastroasă.

Ca urmare a două recolte consecutive rele, exportul din 1924 a fost slab, cel mai slab din seria întreagă a anilor 1920-1924, după cum se poate vedea din tablou:

Anul	Suprafaţa în milioane de ha.	Producţia la ha. tone	Producţia totală mii de tone	Exportul mii de tone
1920	1,40	1,05	1.471	423
1921	1,56	0,63	985	387
1922	1,72	1,18	2.041	581
1923	1,87	0,71	1.325	798
1924	1,85	0,36	669	276

Se vede din acest tablou, cum recolta bună sau rea dintr-un an, se repercutează în cifrele exportului anului următor.

Se mai vede că nici o plantă nu a avut mai mari fluctuaţii în producţie şi totuşi agricultorii au recurs la această cultură, ca o reacţiune a dificultăţilor ce aveau cu cultura grâului. Exportul de orz al României dinainte de război era în medie de 290.000 tone. Însemnează că în toţi anii afară de 1924, exportul de orz al României unite, a întrecut exportul României mici.

Ovăzul ia locul al treilea în ceeace priveşte importanţa le export. Ca şi la orz producţia din 1923 a fost slabă, cea din 1924 foarte slabă. Exportul s'a resimţit. El nu a atins în 1924 decât cifra de 89.898 tone, cea mai mică de la 1921 încoace.

Anul	Suprafaţa în milioane de ha.	Producţia la ha. tone	Producţia totală mii de tone	Exportul mii de tone
1920	0,96	1,03	922	39
1921	1,23	0,78	963	151

Scanned with OKEN Scanner

1922	1,33	1,01	1.336	228
1923	1,24	0,67	909	168
1924	1,23	0,49	609	89

Producția la ha. cea mai mică, este astfel în anul 1924. Exportul mai mic este – dacă facem abstracție de anul 1920 – tot în anul 1924.

În acest an se observă și o diminuare a suprafeței. Diferența merge la sporul suprafeței de grâu și de porumb. **Ovăzul a fost cel dintâi izbit de scăderea suprafeței, pentru că prețul lui nu a putut ține pas cu prețurile celorlalte cereale.**

Meiul s-a exportat 15.540 tone, cantitatea superioară celei a anilor 1922, 1923, dar inferioară celeia din 1920 și 1921.

Anul	Exportul mei mii de tone
1920	22,8
1921	33,7
1922	5,9
1923	8,4
1924	15,5

Fasolea. Prin prețul ridicat al acestui produs, importanța lui la export e foarte mare. E destul să spunem că în anul 1923 s-a exportat fasole în valoare de un miliard de lei. În anul 1924 exportul a scăzut.

Anul	Exportul mei mii de tone
1920	46,6
1921	72,9
1922	76,9
1923	119,4
1924	51,9

Recapitulare. Exportul anului 1924, în urma recoltei de păioase slabe din 1923 și foarte slabă din 1924, este inferior anului precedent.

Tablou recapitulativ

	Exportul în tone 1924	Exportul în tone 1923	+ Excedent Deficit -
Grâu și derivate	254.198	70.114	+ 184.084
Secară	30.516	10.780	+ 19.736
Porumb	739.666	669.382	+ 70.284
Orz	276.479	798.084	- 521.605
Ovăz	89.899	168.467	- 78.568
Mei	15.540	8.403	+ 7.137
Fasole	51.958	119.494	- 67.536
Total	1.458.256	1.844.724	-386.468

Cifra exportului de cereale și fasole pe anul 1924 este astfel inferioară cu 386.468 tone exportului pe 1923. Ea este aproape egală, mediei exportului pe anii 1923 și 1922, care este de 1.444.445 tone, ceeace însemnează că situația nu e încă prea alarmantă. Ea poate deveni însă, dacă nu vom exporta în anul curent, măcar atât cât în anul 1923. Din fericire perspectivele recoltei în totalitatea țării, sunt bune. Veștile din Moldova și Basarabia sunt rele; trebuie să compensăm însă cu perspectivele bune din restul țării.

Pentru a menține exportul la un nivel constant, atunci când el are tendința să scadă, statul are în mână mecanismul taxelor de export. Scăzându-le, exportul se stimulează și cantități însemnate, care se valorifică insuficient prin consum intern risipitor, pot lua drumul exportului. Iată de ce ar fi trebuit scăzute taxele la fasole, la ovăz și orz, imediat ce se constată din datele statistice lunare, că exportul acestor articole are tendința de scădere.

Pe de altă parte, sunt articole cari jucau în exportul nostru dinainte de război, un rol însemnat, ca rapița de pildă, care a dispărut cu totul din statistică, isbită de o interdicție absolută. De abia acum, după 6 ani de la război, este lăsată liberă, deși nici un interes social nu era legat de prohibirea ei, ca în cazul grâului.

Bilanțul exportului agricol al anului 1924, trebuie să ne dea serios de gândit asupra taxelor de export ca și asupra întregei politici de încurajare a agriculturii. **(67)**

„Argus", 1925 G. Ionescu-Șișești

Concluzii. Acest material, deștul de complet, raportat la titlu, ne permite să facem și unele referiri la aspecte agronomice. În primul rând, observăm că suprafața semănată cu grâu a fost redusă în 1920, dar a crescut treptat până în anul 1924, prin stabilizarea problemelor legate de reforma agrară, iar restul culturilor au variat în măsură neînsemnată. Dacă adunăm suprafețele cultivate cu aceste plante ajungem la cifra de aproximativ 10 mil. ha. Dacă socotim și suprafețele ocupate cu alte culturi anuale, apreciem că se cultivau în total circa 12.000.000 hă. Era un fapt deosebit de pozitiv, dacă avem în vedere nivelul de mecanizare aproape inexistent, iar efortul predominant era acela al animalelor și brațelor țăranului. Nu știm să existe undeva o statuie a țăranului român, care a frământat pământul țării atunci, cu brațele sale, contribuind imens la construirea patriei pentru urmașii săi. Cine gândește azi la o recunoaștere pioasă față de acești oameni, care au trăit greu și au muncit istovitor.

Dr. G. Ionescu-Șișești ne-a lăsat însă în acest studiu statistic, date de mare însemnătate cu privire la producția medie/ha pentru fiecare cultură, constituind termeni de comparație

Scanned with OKEN Scanner

peste timp, dar și explicații ce se pot da asupra nivelului acestora. Acest nivel era determinant pentru economia agricolă a țării și pentru viața țăranului. Pentru că avem și o statistică lăsată nouă de marele botanist Iuliu Prodan pe această perioadă, cu privire la producția/ha la principalele culturi, suntem în măsură să prezentăm date și pe anii 1925-1927. **(39)** Sunt date din perioada în care Dr. Șișești a ocupat funcția de Director general al îndrumărilor agricole din Ministerul Agriculturii (1921-1927):

Producția de cereale în anii 1920-1927 – tone/ha									
Cultura	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	Media t/ha
Grâu	0,83	0,86	0,95	1,03	0,61	0,86	0,91	0,85	0,86
Porumb	1,41	0,81	0,89	1,13	1,05	1,05	1,44	0,84	1,07
Orz	1,05	0,63	1,18	0,71	0,36	0,59	1,06	0,71	0,78
Ovăz	1,03	0,78	1,01	0,67	0,49	0,40	0,93	0,80	0,76
Media t/ha	1,08	0,77	1,00	0,88	0,87	0,72	1,08	0,80	-0,87

Prezentăm aceste date asupra producției de cereale la ha, ca dovadă pentru a se constata nivelul realizat într-o perioadă de 8 ani, curând după Marea Unire, când se organiza țara sub toate aspectele. Ele ne permit să facem comparație cu rezultatele medii din alte perioade ulterioare, constatând nivelul progresului în acest domeniu important al economiei agricole și naționale. Ele erau cu 30-40% mai mici ca acelea obținute înainte de război.

Privind în ansamblu aceste rezultate constatăm un nivel foarte redus al recoltei pe hectar; o variație accentuată în cursul anilor, care este un alt fapt negativ, dar și unii ani în care producția de porumb a fost ușor inferioară celei de grâu.

Se poate constata că era o producție globală redusă, comparativ cu nevoile de consum intern și cu dorința de a realiza export, care era deosebit de important pentru finanțele țării.

Este firesc să invocăm factorii principali care determinau aceste rezultate. Vom menționa că aproape cu un secol în urmă, suma anuală a precipitațiilor era mai mare cu circa 80-100 l/m^2, iar perioadele de ploi în timpul lucrărilor agricole importante, precum semănatul, lucrările de îngrijire și recoltatul, erau piedici totale împotriva acestora. Forța de muncă existentă era insuficientă față de suprafața terenului arabil și foate mulți bărbați muriseră în război. **(40)** Abia în anul 1948 România avea 4.000 de tractoare.

Anii secetoși nu lipseau nici în acel timp, iar bolile plantelor începuseră să-și intensifice atacul. Nu în ultimul rând, calitatea productivă a soiurilor era slabă, precum și terenul și materialul de semănat, necorespunzător pregătite. Iată cum putem să acceptăm că asemenea producții erau explicabile, iar activitatea agronomilor ca îndrumători și sprijinul Ministerului agriculturii, nu se puteau remarca cu o influență mare. Recunoaștem că acest tablou reflectă o imagine tristă.

10. Participarea României la producțiunea și comerțul mondial de cereale[41]

Această temă este expusă în șase capitole, o introducere și cinci capitole în care sunt dezvoltate mai multe aspecte ale problemei, ocupă 36 pagini și prezintă un conținut de informație și specialitate economică de un nivel foarte elevat pentru acel timp. În același timp găsim capacitatea și competența autorului de a face analiza fenomenelor care se manifestă în procesul comercial cu produse agricole.

Capitolul I, „**Introducere**", cuprinde referiri, cu date, asupra valorii exportului de cereale și importanța sa în formarea bugetului țării. Reținem că în perioada 1926-1927, producția agricolă anuală era evaluată la 100 miliarde lei. «În anul 1927 exportul se ridică la valoarea de 40 de miliarde, din care valoarea produselor agricole reprezintă 55,6% (cerealele 49,4%), produsele forestiere numai 11%, iar cele petroliere 19%.» Reținem că în aceste ultime domenii, societățile străine erau larg implicate, îndeosebi în exploatarea și exportul petrolului. De aceea, Dr. Șișești spunea în anul 1928: «În România agricultura este industria de bază, industria de temelie... La noi de abia în vremea din urmă vedem oarecare schimbare în atitudinea factorilor conducători ai țării și a opiniei publice (în privința comerțului).»

Autorul continuă cu un istoric al dezvoltării comerțului, marcând începutul cu încetarea dărilor către Poartă, după 1830.

Capitolul II, descrie „**Deplasarea prosperității agricole spre America**", ca efect al dezvoltării viguroase a industriei din Europa, unde concentrarea muncitorilor cerea cantități mari de alimente. Dar Primul război mondial a rupt acest lanț ce lega țările industriale de cele agricole, din cauza distrugerii industriei și lipsei de bani pentru cumpărarea produselor alimentare. Prețurile produselor au crescut, agricultura a fost răvășită.

În condițiile noi, America și coloniile britanice au îmbunătățit tehnica agricolă prin industria de mașini agricole acționate cu forța aburului și animalelor din rase de muncă. Am văzut din perioada respectivă, plug cu 3-4 brăzdare tras de 6 cai, secerătoare mecanică; prășitoare pe 2-3 rânduri, mașini de semnat din fer forjat „John Deer" (1960), toate cu productivitate incomparabilă cu cea din Europa. De aici s-a ridicat agricultura americană pe la începutul secolului XX. Românii care s-au întors din exodul american la început de secol, spuneau: «Acolo calul ară, calul seamănă, calul seceră, calul treieră, calul prășește.» Așa îmi povestea moș Vasile din satul meu natal, care s-a întors de acolo prin anii 1925.

[41] Carte tipărită la „Cartea Românească", București, 1928

Scanned with OKEN Scanner

În urma războiului, exportul de cereale din America și Australia a crescut cu 32-37% la grâu. În același timp și prețurile au crescut; bunăoară, la grâu, în Anglia, de la 4,12 dolari pe quintal la 5,80 dolari/q. La fel s-a întâmplat la toate cerealele. Despre acest fenomen economic mondial, Dr. G. Ionescu-Șișești spunea: «Dar, prosperitatea extraordinară a Americii nu se datorește numai deficitului european. Continentul american era pe o linie economică ascendentă, independent de război. Cauzele pozitive care explică această dezvoltare economică, trebuie căutate în cultura tehnică superioară, în absența oricăror prejudecăți sociale, în munca pe care o depune acolo fiecare cetățean, într-o organizație agricolă și comercială rațională; în existența unui sistem de transporturi prompt și rapid; în abundența și ieftinătatea capitalului.»

Capitolul III. **Producția României.** În toată această situație, România urma soarta Europei, având o stare mai defavorabilă în privința producției și exportului față de anii antebelici. Dar, «Ocupațiunea din timpul războiului a extras din țară toate rezervele, fără de care economia unei țări nu poate prospera. Rezervele acestea sunt față de economia țării, ca lacurile care reglează debitele râurilor.» În continuare, autorul prezintă date asupra situației suprafeței arabile, care în primii ani după Reformă a crescut viguros; de la 10.042.898 ha în 1921, la 12.448.272 ha. în anul 1927.

În acei ani, țara era cu adevărat „cerealieră", aceste culturi ocupând 91% din totalul arabil în 1921 și 84,67% în anul 1927, iar Dr. Șișești, atribuie acest fenomen condițiilor favorabile de climă și sol, și cererilor la export.

În continuare, studiul prezintă un tabel cu date statistice oficiale asupra suprafețelor și producțiilor medii obținute la fiecare cereală în anii 1911-1915 (medie) și anii 1920-1926, anual. Sunt date aflate parțial și în lucrările tratate anterior. La modul general, constatăm o creștere anuală a suprafețelor ocupate cu grâu și porumb, de la 2.022.710 ha în anul 1920, la 3.387.487 ha; respectiv de la 3.295.418 ha în 1920, la 4.059.432 ha în 1926. Este interesat să reținem că pe durata secolului XX porumbul și-a păstrat suprafața în jur de 4 mil. ha, iar grâul a scăzut sub 2,5 milioane ha.

În privința producției de grâu se menționează o medie de 8,4 q/ha în anii 1920-1927, față de o valoare de 11,4 q/ha înainte de război, iar la porumb, în aceleași perioade se obținea 10,9 q/ha, respectiv 13,2 q/ha.

De la această situație a recoltei din țară, autorul trece la evidențierea producțiilor în plan mondial, unde ierarhizează țările după producția de grâu obținută și procentul ocupat de această plantă din suprafața cultivată. Primele locuri le ocupau SUA cu 21.570.000 to la export, cultivând 15% din suprafața arabilă cu grâu, urmată de Rusia, Canada, India, Argentina, Australia și România (7) cu o producție de 2.640.000 tone, 19% din suprafața arabilă.

Foarte importantă, ca sursă ideatică este producția obținută/ha în țări cu suprafețe foarte mici, unde grâul ocupa 2-7% din suprafața arabilă. Producția de grâu la ha în anii 1922-1925 în aceste țări a ajuns la 2.550 kg/ha – Belgia, 2.720 kg/ha – Olanda și 2.870/ha Danemarca, în timp ce Canada obținea 1.180 kg/ha, SUA 950 kg/ha, România 860 kg/ha, Australia 830 kg/ha, Argentina 790 kg/ha.

Porumbul românesc avea o situație de clasament mai bună, ocupând locul al treilea, astfel: Statele Unite 69.370.000 t producție totală, Argentina 6.890.000 to și România 4.500.000 to. La orz și ovăz România ocupa locul 5 în plan mondial.

Capitolul IV. **Exportul de cereale a României în comparație cu al altor țări.** Începând cu a doua jumătate a secolului al XIX-lea România era recunoscută în plan mondial ca țară importantă în privința exportului de cereale, fiind de regulă pe unul dintre locurile ocupate de primele cinci țări. Războiul mondial (1916-1918) a oprit acest export, care și-a reluat cursul în anul 1920, iar media anuală a exportului pe anii 1920-1924 la cereale a fost de 1.351.790 to. După o scădere a cantităților la export în anul 1925, ca efect al unui an dezastruos în 1924, cantitatea exportată în anul 1926 a fost de 1.872.840 to.

Găsim interesant de arătat că la exportul orzului, în perioada 1909-1913, România ocupa locul doi, cu 356.800 t, respectiv 56.800 t, după Rusia – 3.699.800 to; în perioada 1921-1925, locul II, după SUA, cu o cantitate aproape egală, de 447.600 t, respectiv 463.300 to.

Principalele țări importatoare din acel timp erau: Anglia, Germania, Belgia, Olanda, care cumpărau între 2,1-8,4 mil. q., dar cantități mai mici importau și Austria, Franța, Elveția, Norvegia. România exporta cele mai importante cantități în primele patru țări. Relațiile inamicale cu fostul imperiu Austro-Ungar nu favorizau un export bogat în Austria și Germania.

Începând din 1921-1925 s-a intensificat producția de cereale, ca efect al cerințelor în urma războiului, România a căzut pe locul 10, și așa a urmat cunoscuta criză de supraproducție din 1931, care a fost un crah devastator.

Capitolul V. **Exportul în raport cu consumul intern**. Autorul observă în primul rând că în țara noastră, consumul de cereale pe cap de locuitor este ridicat, 417 kg și apreciază că ar fi o risipă, comparând cu cel din țările învecinate. Trebuie+, însă avut în vedere că în acel timp consumul de legume, și carne era foarte redus. Mai interesant este să observăm că în țările balcanice, plus Ungaria, Polonia și Cehoslovacia există o varietate foarte accentuată a consumului de cereale, care arăta specificul național de hrană. Consumul de grâu cel mai ridicat era în Bulgaria (168 kg/cap. l.) și Ungaria (154 kg/cap. l.), iar consumul cel mai redus în Polonia (35 kg/cap. l.). Iugoslavia și România aveau consumul cel mai ridicat la porumb 190 kg, respectiv 182 kg/cap. l. Mai reținem consumul ridicat de secară a populației din

Scanned with OKEN Scanner

Polonia, 143 kg/cap. l. și consumul aproape neînsemnat de porumb în Cehoslovacia, 19,0 kg/cap. l.

În privința exportului, raportat la consum, autorul spune că: «În loc să stimulăm exportul (în perioada 1920-1924) am făcut o politică de conservare în interior prin taxe de export, tarife ridicate de transport etc. Această politică justificată, poate, în primii ani după război, când ne stăpânea panica foametei și când credeam în restaurarea financiară prin ridicarea leului, nu mai e justificată azi» (1928).

Toate materialele publicate de Dr. G. Ionescu-Șișești, care a fost implicat în coordonarea activității agricole prin funcțiile din Cooperație și Ministerul Agriculturii, au arătat că producția agricolă a stagnat în perioada 1920-1929. Cu toate acestea, după concepția sa, «Pentru a fi bogați și a prepara o eră de stabilitate economică și de bunăstare, trebuie să înlăturăm risipa în interior și să înlesnim vânzarea și ieșirea din țară a tot ceea ce este disponibil».

Capitolul VI. **Perspectivele producției și comerțului de cereale**. Analizând condițiile economice ale țării, Dr. Șișești apreciază că dificultățile momentului care se vor accentua, veneau din două direcții: 1) Organizarea din ce în ce mai rațională a producției și a desfacerii în țările transoceanice; 2) Tendința țărilor importatoare de a-și perfecționa și mări producția, de a-și scădea importul și a-și acoperi trebuințele cu propriile lor produse. Autorul a făcut o analiză extinsă a acestor cauze, prin care justifica impunerea lor, în perspectiva orientării producției și comerțului de cereale a României.

Vom recunoaște că cele prevăzute de Dr. Șișești s-au întâmplat, până spre sfârșitul secolului XX. Exportul de cereale nu s-a modificat semnificativ, iar producția importată a fost prelucrată industrial sau utilizată în hrana animalelor. Astăzi (2016) din cauza abilităților celor ce fac achizițiile, prețurile de export nu favorizează obținerea veniturilor meritate în agricultură, iar progresul domeniului a devenit lent chiar și în unele țări avansate.

Încadrarea economiei țării în UE are de suferit în cel mai mare grad, din cauza lipsei de pregătire a populației, din lipsă de specialiști, care nu puteau exista la părăsirea economiei socialiste. Românii și alte popoare, foste socialiste, pur și simplu nu cunoșteau modul de funcționare a economiei capitaliste și caracterul moral al specialiștilor săi, proiectați pe acumularea financiară prin toate malversațiunile posibile. Când românii și alții ca ei vor deveni la fel cu aceștia care ne spoliază azi, situația va începe o ameliorare. Să ne grăbim, altfel mizeria se va perpetua peste generații.

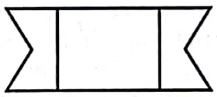

Scanned with OKEN Scanner

B. - G. Ionescu-Şişeşti – Producţia agricolă şi valorificarea ei - Studii şi articole

1. Privire generală asupra recoltei anului 1924. Viaţa agricolă, 1925, pp. 747-750 - articol
2. Anul agricol 1923, politica agrară. Ziarul Argus 1923 - articol
3. Un program pentru ridicarea (sporirea producţiei) Agriculturii, Argus 7 ian, 1924 - studiu
4. Producţia sfeclei de zahăr şi perspectivele fabricaţiei. Argus (ziar), 7 ian 1924 - articol
5. Recolta de porumb din anul acesta (1924) şi disponibilităţile de export. Argus 1924, nr. 3471 - articol
6. Agricultura în munţi. Calendarul plugarilor, 1922 - articol
7. Producţia de cereale şi disponibilul de export în România şi Ungaria. Argus, 1925, nr. 3619 - articol
8. Producţia agricolă a României faţă de celelalte ţări, Argus, 1923, nr. 3200 - studiu
9. Agricultura şi refacerea. Producţia agricolă a României faţă de celelalte ţări. Bucureşti 1923, Argus nr. 3200 - articol
10. Producţia cerealelor şi disponibilul de export din Iugoslavia şi Bulgaria. Bucureşti 1925, Argus, nr. 3620 - articol
11. Recolta anului 1924. Economia naţională nr. 9-10, 1924 - articol
12. Agricultura Banatului. Viaţa agricolă nr. 15, 1921 - articol
13. Nevoia unei organizări de exploatare a islazurilor comunale. Viaţa agricolă, 1921, p. 423, 424 - articol
14. Standardizarea şi clasificarea cerealelor. Viaţa agricolă nr. 1925 - studiu
15. Structure agricole et production agricole de la Roumanie – Buletinul agriculturii 1924 - studiu
16. L'agriculture de la Roumanie pendant la guerre – Paris 1920 - articol
17. Development of agricultural resources. Manchester, Guardian comercial, 1927 - articol
18. La standardisation des céréales. Buletinul agriculturii, nr. 7-9, 1925 - studiu
19. Elemente de orientare pentru clasificarea cerealelor româneşti. Argus, nr. 3926, 1924 - articol
20. Organizarea comerţului de cereale. Institutul economic Românesc, 1922, vol. I, nr. 2 – 1926 - studiu
21. Exportul agricol în 1924, în comparaţie cu exportul celor 4 ani anteriori. Viaţa agricolă 1925, pp. 404, 408 - articol
22. Comparaison de la production agricole de la Roumanie et des autres pays danubiens; In structure agraire et production agricole en Roumanie – 61 p.; L'imprimerie „Adevărul et Dimineaţa", Bucureşti, 1924, pp. 49-61 - studiu
23. Organizarea comerţului de cereale. Institutul Economic Românesc, Bucureşti, 1922, vol I, nr. 2, pp. 98-110 - studiu
24. O latură a organizării comerţului de cereale în România (partea a II-a); Buletinul institutului economic românesc, an I, 1922, pp. 387-393 - articol
25. Agricultura în Cehoslovacia. Calendarul plugarilor, 1925, pp. 71-73 - articol
26. Agricultura în Bulgaria. Calendarul plugarilor, 1925, pp. 74-75 - articol
27. L'agriculture de la Roumanie. Structure agraire et Production agricole de la Roumanie. Bucureşti, L'imprimerie „Adevărul et Dimineaţa", Bucureşti, 1924, pp. 7-29 - articol
28. Reforma agrară şi producţia în anul 1925, Bucureşti. Ed. Cartea Românească, 1925 - articol
29. Participarea României la producţiunea şi comerţul mondial de cereale. Bucureşti, „Cartea Românească", 1928 – articol

Bibliografie - Producţia agricolă şi valorificarea ei

1. Davidescu, D. — *Istoria ştiinţelor în România*. Ştiinţele agricole, Ed. Academiei Române, 1994, p. 491
2. Ionescu Şişeşti, Gh. — *Recolta anului 1924. Ploile şi seceta, grindina – judeţele bântuite; semănăturile de toamnă, semănăturile de primăvară*. Economia naţională Nr. 6-7, 1924
3. Ionescu Şişeşti, Gh. — *Idem*, p. 154
4. Ionescu Şişeşti, Gh. — Idem, p. 156
5. Ionescu Şişeşti, Gh. — *Congresul Internaţional de agricultură de la Varşovia*, Viaţa agricolă, nr. 4, 1925, p. 97
6. *** — *Idem*, p. 98
7. Ionescu Şişeşti, Gh. — Wikipedia
8. *** — *Privire generală asupra recoltei anului 1924 (în plan mondial)*, Viaţa agricolă, 1924, pp. 747-750
9. Ionescu Şişeşti, Gh. — Răsfoirea gazetelor – „La République Française"
10. Ionescu Şişeşti, Gh. — *Structure agraire et production agricole de la Roumanie*, L'imprimerie „Adevărul" et „Dimineaţa", 1924
11. Ionescu Şişeşti, Gh. — *Idem*, p. 3 – „L'agriculture de Roumanie"
12. Ionescu Şişeşti, Gh. — *Idem*, p. 10 – „L'agriculture de Roumanie"
13. Ionescu Şişeşti, Gh. — *Idem*, p. 11 – „L'agriculture de Roumanie"
14. Ionescu Şişeşti, Gh. — *Agricultura Banatului*. Viaţa agricolă, nr. 15, 1921, p. 451-455
15. *** — *Agricultura în Cehoslovacia*. Calendarul plugarilor, 1925, pp. 71-73
16. Ionescu Şişeşti, Gh. — *Mic dicţionar enciclopedic*. Ed. Tehnică, Bucureşti 1978, p. 1184
17. Ionescu Şişeşti, Gh. — *Agricultura în Bulgaria*. Calendarul plugarilor 1925, pp. 74-75 (din raportul Legaţiunei române-Sofia.
18. Ionescu Şişeşti, Gh. — *Idem*, p. 75
19. Peştean, Iulian V. — *Nevoia unei organizări de exploatare a islazurilor comunale*. Viaţa agricolă 1921, vol. II, p. 423, 424
20. Peştean, Iulian V. — *Petre S. Aurelian, agronom, economist, om de stat, om politic*. Monografie. Ed. PIM – Iaşi, 2012, p. 186-194
21. Peştean, Iulian V. — *Corneliu Roman* (1859-1919) în „Oameni de seamă ai ştiinţei agricole

Scanned with OKEN Scanner

românești", vol. I, Ed. Pamfilius 2006, p. 101
22. Andronescu, S. *Congresul pentru „Controlul semințelor"*. Cambridge, Buletinul agriculturii vol 4-6, 1924
23. Peștean, Iulian V. *Petre S. Aurelian, agronom, economist, om de stat, om politic*. Monografie, vol. II (1833-1907), Ed. PIM – Iași, 2012, p. 187-195
24. Enescu, Ion *Raport asupra Congresului Internațional al Stațiunilor pentru controlul semințelor* – Copenhaga, iunie 1921, Viața agricolă, 1921
Standardizarea și clasificarea cerealelor, Viața agricolă 1925, nr. 2, pp. 33-37
25. Ionescu Șișești, Gh. *Idem*, p. 35
26. Ionescu Șișești, Gh. *La standardisation des céréales*. Buletinul agriculturii vol. III, nr. 7-9-iunie 1925 (17 p)
27. Ionescu Șișești, Gh. *Studiul problemei comerțului de cereale. Organizarea comerțului de cereale*. Buletinul Institutului Economic Românesc, an II, 1922, vol. I, nr. 2, pp. 99-110, Rev. Arhiva pentru știință și Reforma socială. (în colaborare cu A. Perieteanu și R. Halfon)
28. Ionescu Șișești, Gh. *Idem*, p. 99
29. Ionescu Șișești, Gh. *Idem*, p. 100, 101
30. Ionescu Șișești, Gh. *Idem*, p. 102
31. Ionescu Șișești, Gh. *Idem*, p. 102
32. Ionescu Șișești, Gh. *Idem*, pp. 102-105
33. Gh. Demetriad, P. *O latură a organizării comerțului de cereale în România.* Institutul Economic Românesc, Rev. Arhiva pentru știință și reformă socială, an I, vol. I, nr. 2, 1922, pp. 387-393

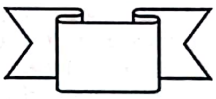

Scanned with OKEN Scanner

C. ÎNDRUMĂRI ŞI INFORMAŢII PRIVIND TEHNOLOGIA AGRICOLĂ

Preambul

Am aflat că Dr. G. Ionescu-Şişeşti a fost angajat după încheierea studiilor, ca agronom în „Serviciul de Îmbunătăţiri funciare" din MAD, care i-a oferit să lucreze la „Clinciu Spanţov"; prima moşie asanată din Lunca Dunării, sub îndrumarea acestei instituţii. Mai ştim că nu aceasta era opţiunea sa, după absolvirea specializărilor obţinute în timpul studiilor, însă nevoia de a găsi un loc de muncă în timp scurt, l-a determinat să accepte propunerea inginerului Anghel Saligny, la 1 aprilie 1911.

Muncind cu toată hotărârea şi capacităţile sale intelectuale pentru o pregătire temeinică în timpul studenţiei, spre încheierea anului II de studii, şi până către sfârşitul anului 1908, a publicat în revistele de specialitate ale vremii 23 de articole, majoritatea cu un conţinut de îndrumare pentru activităţi agricole, în cunoştinţă de aspectele practice şi ştiinţifice necesare în ţară.

Reamintim că scurtele sale elaborări din acest domeniu erau teme de curs completate cu informaţii bibliografice şi realizate la un nivel ridicat, aşa cum pretindeau publicaţiile care l-au acceptat, şi acestea se aflau în fruntea presei din acel timp: „Câmpul", „Jurnalul Societăţii Centrale Agricole", înfiinţate de Ştefan Radianu; „Revista Viticolă, Horticolă, Agricolă", „Viaţa Românească", „Economia naţională", condusă atunci de I. C. Băicoianu. **(1)**

Grija sa în acele momente era să răspândească cunoştinţe tehnologice pentru progresul agriculturii din ţară, fiind foarte preocupat de acest fapt, împreună cu grupul de colegi de la Hohenheim, unde avea locul său recunoscut de autor al ideilor şi organizator al activităţilor. Era dornic de afirmare personală.

Deprinderea publicării articolelor de îndrumare tehnologică pentru activitatea agricolă productivă l-a însoţit pe întreaga durată a activităţii sale, având o muncă intensă, aproape de pasiune, în anii senectuţii, adică după vârsta de 70 ani, când a şi diversificat subiectele tratate, care aduceau explicaţii şi îndrumări curente pentru agricultori.

Activitatea Dr-lui G. Ionescu-Şişeşti la Centrala obştiilor sătesti, începând de la 5 ianuarie 1919 – 1 aprilie 1921 şi continuând cu aceea din funcţia de Director general al agriculturii pentru îndrumări agricole, învăţământ şi păduri (iniţial), i-a oferit posibilitatea de a publica mult în domeniul tehnologiei agricole, cu deosebire pentru cultura plantelor de câmp.

Înainte de a ocupa funcţiile amintite, cu mulţi ani, curând după instalarea la Spanţov, Dr. Ionescu-Şişeşti a publicat un articol interesant pentru acel timp, curajos de asemenea, pentru un tânăr care nu preda un curs de fitotehnie, adâncindu-se într-o problemă care nu era rezolvată în tratatele de fitotehnie, publicate în ţările Apusului. Autorul opina că „raportul dintre însuşirile (morfologice) ale plantelor şi condiţiunile (cerinţele) lor de vegetaţie se accentuează tot mai puţin"; lansând comentariul asupra temei cu o critică.

A intitulat acest articol „O nouă metodă în fitotehnie" şi a fost publicat în revista Viaţa Agricolă nr. 1/1912 şi îl reproducem pentru a cunoaşte conţinutul unui material scris, la început, care reflectă preocupările autorului pentru expunerea cursurilor de fitotehnie cu o logică mai accentuată. Autorul avea 26 de ani împliniţi, iar ideea sa era bine venită ca problemă generală.

1. O nouă metodă în fitotehnie

Ştiinţa agricolă este în părţile ei tehnice: zootehnia, fitotehnia etc. mai mult o ştiinţă descriptivă. Observăm la plantă sau la animal cutare însuşiri şi le descriem. Observăm că pentru a avea maximum de desvoltare şi a da deci optimum de rezultat este nevoe ca planta sau animalul să se găsească în cutare condiţii şi ştiinţa expune aceste condiţiuni.

Între însuşirile plantelor sau animalelor deoparte şi între condiţiunile cele mai favorabile de desvoltare, de altă parte, există negreşit un *raport*, pe care-l stabileşte ştiinţa în partea ei generală: zootehnia generală ori fitotehnia generală (agrologia).

Trecând însă în domeniul ştiinţei speciale – şi cele ce vreau să stabilesc se referă mai ales la domeniul fitotehniei – vedem că raportul dintre însuşirile plantelor şi condiţiunile lor de vegetaţie se accentuează din ce în ce mai puţin. Tratatele se mărginesc să le expună unele după altele fără însă să caute a stabili între ele la fiecare moment legătura firească şi necesară. Astfel capitolul despre grâu, de pildă, începe cu descrierea botanică a acestei plante, se termină aceasta, se pune punct şi se trece la partea agricolă. Pământul trebuie să aibă însuşiri mijlocii, planta premergătoare trebuie să lase locul curat, afânat, bogat în substanţe nutritive şi aşa mai departe cu toate condiţiunile de vegetaţie. Cine vrea să pătrundă şi să reţină astfel capitolul referitor la grâu din fitotehnie, va trebui deci *să parcurgă o serie de rezultate, câştigate prin observaţie şi experienţă şi să le reţină în chip **independent** unul de altul.*

Aceasta-i lacuna gravă pe care vreau s'o semnalez. Şi e gravă din două puncte de vedere: unul pur ştiinţific şi unul pedagogic.

Din primul punct de vedere se poate admite ca o ştiinţă consolidată să se mărginească a încataloga o serie de date, dobândite prin observaţie şi experienţă şi apoi a le recomanda ca pe nişte reguli şi sfaturi? Nu există o legătură firească şi necesară între ele şi însuşirile biologice ale plantei, nu se condiţionează ele reciproc şi mai ales nu *se pot ele grupa în jurul unei însuşiri, unei idei fundamentale* din care toate celelalte date să decurgă în mod logic, şi care deci să formeze punctul de plecare al unei expuneri ştiinţifice şi cimentul ei? Dacă această idee fundamentală există, ea trebuie găsită, iar dacă nu există însemnează că expunerea condiţiunilor de cultură ale unei plante nu se poate face în chip strict ştiinţific.

Din punct de vedere pedagogic: azi cineva care vrea să studieze fitotehnia şi mai are şi nenorocul de a

Scanned with OKEN Scanner

nu cunoaşte plantele şi cultura lor în chip empiric, din experienţă proprie, are o grea muncă ingrată, dacă vrea să fie conştiincios. În adevăr el nu e ţinut decât *să reţină* lucruri stabilite, ce se înşiră unele după altele într'o expunere pur descriptivă, în care nu există nici o filiaţiune şi nici o subordonare logică. Cu alte cuvinte singura facultate, care-i trebuie unui student când atacă fitotehnia, este memoria. La fiecare plantă trebuesc ţinute minte un noian de reguli referitoare la pământ, arătură, adâncimea semănăturii, depărtarea, planta premergătoare etc., pe care inteligenţa le primeşte pasiv, alăturate, înşirate, dar nu grupate sistematic. O astfel de expunere oboseşte, adoarme spiritul, nu cultivă iniţiativa de gândire şi acţiune; adevărurile cuprinse în ea nu se asimilează, nu se plămădesc în cultura unui agronom, ci se uită şi când e nevoie trebuie din nou căutate în cărţi.

De aceea fitotehnia trebuie reformată din temelie.

Se cunoaşte acum în amănunţime fiecare plantă, s'a strâns cu alte vorbe tot materialul, menit a da o operă de sinteză cu un caracter mai ştiinţific. Trebuie sistematizate rezultatele dobândite şi grupate în jurul unei idei, unor însuşiri fundamentale, iar dacă materialul existent n'ajunge, cercetările viitoare trebuie să se facă în această direcţie.

Pentru a ilustra şi lămuri cele de mai sus voiu da câteva exemple. Ele vor lămuri metoda nouă, fără a avea să secătuiască subiectul.

Ovăzul e descris în toate tratatele ca o plantă rustică, puţin pretenţioasă cu privire la pământ – el creşte în pământurile sălbatice, îndată după desţelenire – care însă are nevoie de mai multă umiditate decât alte cereale. Nu cere îngrăşământ, rentează însă când i-l dai. Se mulţumeşte în asolament cu locul cel mai rău, trebuie însă semănat primăvara de vreme şi mai bine mai adânc decât în faţă. Fiecare din constatările de mai sus trebuie reţinută pentru ea, între ele nu e legătură.

Să stabilim însă un punct de plecare: o însuşire predominantă şi caracteristică. *Ovăzul este o plantă care are un sistem de rădăcini foarte dezvoltat*, iar fiziologiceşte vorbind, *o foarte mare putere de a asimila*. Însuşirea aceasta e cunoscută, n'am pretenţia de a fi atras eu luarea aminte asupra ei. Eu vreau să accentuez numai că din toate însuşirile ovăzului, aceasta-i pentru punctul de vedere al agricultorului predominantă, fundamentală. Toate condiţiunile de cultură se pot pune ştiinţificeşte în legătură cu ea.

Ovăzul este aşadar o plantă puţin pretenţioasă, pentru că având un sistem de rădăcini foarte dezvoltat şi o mare putere de a asimila, el îşi poate lua substanţele de care are nevoie din orice pământ, chiar din cele sărace şi noi, lipsite de fermenţii fertilizanţi. Aceeaşi mare putere de a asimila explică de ce ovăzul reuşeşte şi într'o climă mai aspră, în condiţiuni naturale de vegetaţie defavorabile. Se ştie însă că substanţele nutritive ale plantelor – vorbesc de cele din pământ – nu se pot absorbi decât dizolvate în apă. O plantă care asimilează mult trebuie să absoarbă mult, are deci nevoie de multă apă, în care să se dizolve elementele nutritive. Această necesitate este cu atât mai mare cu cât pământul e mai sărac – ceea ce de obicei e cazul la ovăz – pentru că soluţia fiind mai puţin hrănitoare, planta trebuie să absoarbă mai mult, pentru a asimila toată cantitatea de substanţe de care are nevoie. Iată deci că ovăzul e o plantă care are nevoie relativ de multă umiditate. Pe pământurile prea uscate el nu reuşeşte, pentru că acolo marea lui putere de a asimila nu-i serveşte. Pe un pământ bogat, îngrăşat, după o plantă care lasă pământul afânat, activ, ar merge şi ovăzul foarte bine, cum însă el poate merge mulţumitor de bine şi în condiţii mult mai defavorabile decât acestea, locul lui este de obicei la coada unui asolament, pentru ca să ia din pământ ceea ce numai el mai poate lua, înainte de a recurge la un nou amendament.

Asimilând intens şi având nevoie de multă apă, ovăzul trebuie semănat timpuriu pentru a putea folosi din vreme umiditatea pe care o are pământul după topirea zăpezii, însă nu prea devreme, fireşte, când temperatura e sub limita de încolţire. Tot pentru motivul de mai sus trebuie să ne ferim de a-l semăna prea în faţă, unde sămânţa şi tânăra plantă e mai supusă uscăciunii.

Asimilând intens, ovăzul se dezvoltă cu repeziciune, dacă are şi umezeală îndeajuns, el înăbuşe astfel multe din plantele sălbatice, pe care alte cereale nu le pot înăbuşi. Paguba ce ne-o fac buruienile şi alţi duşmani ai vegetaţiei plantelor de cultură este aici mai mică decât la alte cereale şi teama de a semăna o cereală după cereală mai puţin îndreptăţită. Iată de ce ovăzul se poate semăna chiar în exploatările intensive după grâu, orz şi foarte adeseori după el însuşi. **(2)**

D. G. Ionescu-Şişeşti

Răspuns: Acest articol a stârnit interes, iar în numărul următor Dr. Al. Nasta, agronom, care ulterior s-a dedicat îmbunătăţirilor funciare, a ţinut să dea o replică, într-un articol scurt şi înţelept alcătuit, lămurind unele exagerări, chiar lipsuri din materialul publicat de Dr. Şişeşti.

Materialul lui Nasta era publicat la „Păreri şi discuţiuni" sub titlul „O nouă metodă în fitotehnie?", în aceeaşi revistă. Este un material pe care îl reproducem pentru comparaţie.

O nouă metodă în fitotehnie?

În articolul „O nouă metodă în fitotehnie", publicat în No. trecut al acestei reviste, d. dr. G. Ionescu-Şişeşti arată necesitatea unei reforme din temelie a fitotehniei, aceasta prezentând astăzi lacune grave atât din punct de vedere ştiinţific cât şi pedagogic.

O astfel de reformă totuşi nu se poate referi la fitotehnia însăşi ca ştiinţă a culturii plantelor şi la metodele ce ea întrebuinţează ci numai la modul cum rezultatele obţinute de această ştiinţă sunt expuse în tratatele de fitotehnie.

Studiul însuşirilor plantelor aparţine botanicii; stabilirea legăturilor ce există între aceste însuşiri şi mediul ambiant aparţine biologiei şi fiziologiei vegetale. Fitotehnia se foloseşte de cele stabilite de aceste două ştiinţe pe cale de observaţie şi de experimentaţie, pentru a stabili normale pe baza cărora se poate da fiecărei plante mediul cel mai prielnic dezvoltării sale.

Prin aceasta hotarele ştiinţei fitotehniei sunt bine trasate. Ori de câte ori ea ar voi să studieze legătura dintre o serie de date dobândite prin observaţie şi experimentaţie pe deoparte şi însuşirile plantei, pe de alta, ar trece în domeniul fiziologiei vegetale şi al biologiei. Noua metodă a fitotehniei, care i-ar cere acest lucru i-ar răpi individualitatea, către care ea în realitate tinde, şi ar face-o să-şi însuşească rezultate, pe care alte ştiinţe, prin metode ce le sunt proprii, le-au obţinut.

Scanned with OKEN Scanner

Îndrumarea ce s'ar putea da fitotehniei nu poate consta credem noi, decât în perfecționarea metodelor de observație și experimentare ce ea le întrebuințează.

Această perfecționare ar tinde către utilizarea cea mai desăvârșită a însușirilor plantei și a legăturilor dintre ele și mediul ambiant, pentru obținerea unei producțiuni maxime.

Cât privește modul cum rezultatele cercetărilor din domeniul fitotehniei sunt expuse în tratatele respective, aceasta presupune cunoștințe anterioare de botanică, biologie, fiziologie vegetală și agrologie, care dau pe deplin putința de a înțelege legătura dintre însușirile plantei și metodele de cultură ce fitotehnia preconizează.

Ceeace putem cere este deci numai o ușurare a studiului fitotehniei, prin expunerea în tratate, odată cu descrierea cerințelor plantei față de mediul ambiant, a însușirilor ei și a legăturilor dintre aceste însușiri și cerințe. Ar fi scutit astfel cel ce vrea să-și însușească primele noțiuni ale fitotehniei de nevoia de a se întoarce la științele pe cari aceasta se bazează.

A. Nasta

Concluzii. Articolul dr-lui Șișești era dominat de optimismul pentru progres în oricare din domeniile agriculturii la care se adresa; pe de altă parte, graba îl determina să repete lucruri cunoscute și să comită și mici erori, cum vedem la începutul articolului, când schimbă ordinea firească și pune zootehnia în fața fitotehniei, urmând apoi o serie de explicații cunoscute. Iată obiecția sa la un curs recent: «Astfel, „capitolul grâu", de pildă, începe cu descrierea botanică a acestei plante, se termină aceasta, se pune punct și se trece la partea agricolă. Pământul trebuie să aibă însușiri mijlocii, planta premergătoare trebuie să lase locul curat, afânat, bogat în substanțe nutritive, și așa mai departe, cu toate condițiunile de vegetație. Cine vrea să pătrundă și să rețină astfel capitolul referitor la grâu din fitotehnie, va trebui să parcurgă o serie de rezultate câștigate prin observație și prin experiență și să le rețină în chip independent unul de altul.» Autorul avea o opinie corectă, apoi continuă: «Asta-i lacuna gravă pe care vreau s-o semnalez și e gravă din două puncte de vedere, unul pur științific și unul pedagogic.» **(3)**

Răspunsul profesorului Al. Nasta care era la fel de tânăr, doctor în științe agricole la Universitatea din Lipsca, numit suplinitor la 15 octombrie 1912 și din nou numit suplinitor la 15 martie 1920; definitiv la 1 noiembrie 1924 **(4)**, i-a dat un scurt răspuns în care invocă necesitatea introducerii cunoștințelor de botanică și fiziologie în prezentarea raportului între acestea și observațiile experimentale (practice) aplicate la o cultură, corect. «Îndrumarea (recomandarea) ce s-ar putea da fitotehniei nu poate consta credem noi, decât în perfecționarea metodelor de observație și experimentare ce ea le întrebuințează. Aceasta ar tinde către utilizarea cea mai desăvârșită a însușirilor plantei și a legăturilor dintre ele și mediul ambiant, pentru obținerea unei producțiuni maxime.» **(5)** Conform firii sale, Dr. Șișești a dat un răspuns acestei intervenții.

Cu toată că explicația privind „lacuna gravă" nu avea claritatea specifică scrierilor sale, publicarea acestui material era justificată. Văzând „Manualul de agricultură rațională" publicat în anul 1898, care încă era utilizat, sub titlul „Vol. II. Fitotehnie", de G. Maior constatăm azi, că Dr. Șișești avea un motiv. Această primă carte de fitotehnie, bogată în conținut, cu o sistematizare acceptabilă pentru acel timp, avea un text de expunere cu evidente lacune; nu aprofunda legătura între însușirile biologice (morfologice) principale ale plantei și factorii de vegetație. Aceasta era problema principală ridicată în articolul Dr-lui Ionescu-Șișești. După multe decenii, un secol, lucrarea lui Maior este recunoscută ca un prim model, care a fost perfecționat în timp, îndeosebi printr-o sistematizare rațională a fitotehniei unei culturi, sistematizarea conținutului fitotehniei, dar și prin acumularea datelor experimentale și încercărilor practice. Cu adevărat, pregătirea unui examen după asemenea lucrare era foarte solicitantă. De fapt, în „Jurnalul" său, vol. I, autorul scria clar, că nu vrea să fie ca Maior. Totuși urmașii I-au respectat pentru efortul său depus în elaborarea „Manualului de agricultură rațională", în 4 volume (vol. I – Agrologia; vol. II – Fitotechnia sau Cultura specială a plantelor; vol. III - Zootechnia; vol. VI – Economia rurală sau organisațiunea și administrarea moșiilor mari și mici), care avea un rol bibliografic și o formă didactică acceptabilă atunci.

2. Metode de cultură adaptate la felul pământului și caracterul regiunii

Introducere. Avem în acest caz un material tipic de îndrumare pentru stabilizarea tehnologiilor de cultură a plantelor în funcție de însușirile solului și caracteristicile climatice. Fiind o comunicare, dată în rezumat, o reproducem fidel, pentru a constata nivelul elevat de expunere, caracterul rațional al analizelor și îndrumărilor date, în funcție de starea celor doi factori de vegetație principali. **(7)**

Asemenea lucrări, referitoare la „metode de cultivare" sunt reduse ca număr în această perioadă 1916-1927, întrucât activitatea sa complexă din fruntea serviciilor pe care le-a condus la "Centrala obștiilor sătești" și în Ministerul Agriculturii nu i-au lăsat suficient timp. În plus, trebuie să apreciem că în aceeași perioadă era titularul cursului de „Agrologie" la Școala Centrală de Agricultură Herăstrău, unde se dorea un profesor activ și depunea eforturi suplimentare pentru aceasta.

Prin conținutul redat și importanța sa; prin lămurirea unor aspecte ale relației plantelor cultivate cu regimul de apă din sol și caracteristicile acestuia, aducea orientări științifice pentru fitotehnie și îndrumări practice pentru cultura plantelor. Găsim că acest scurt articol, publicat în „Viața agricolă" nr. 9/ 1924, ascunde o comunicare vastă de mare importanță pentru efectele sale în timp.

Scanned with OKEN Scanner

Metode de cultură adaptate la felul pământului şi caracterul regiunii.

Rezumatul Comunicării făcută, la adunarea generală a Uniunei Sindicatelor agricole, în ciclul comunicărilor organizate de Societatea Naţională de Agricultură, la 13 Aprilie

Metodele de cultură în agricultură nu pot fi uniforme pretutindeni, ci trebue să ţie seamă de caracterul regiunii, care determină felul pământului şi mersul vegetaţiei.

Distingem *regiuni aride*, unde cantitatea de precipitaţii e mică iar evaporaţia puternică, şi *regiuni umede*, în care cantitatea de precipitaţie este mare şi evaporaţia slabă. Evaporaţia şi distribuţia precipitaţiilor pe anotimpuri e hotărâtoare, mai mult chiar decât cantitatea totală de apă scăzută. În condiţiunile europene, regiunile aride se caracterizează printr'o cantitate de precipitaţii până la 250 mm. anual; dela 250-500 mm avem regiuni semiaride; de la 500-750 mm sub umede; iar cele cu mai mult de 750 mm sunt umede. Cu această ultimă cantitate de apă pe latifundii mai sudice, unde evaporaţia e foarte puternică, am avea un regim arid.

România este la o răscruce de influenţe geografice şi climaterice şi are reprezentate pe teritoriul ei toate regiunile enumerate mai sus. O aplicare generală a aceleiaşi metode de cultură este exclusă la noi.

Pământurile din regiunile umede sunt spălate de excesul de apă, care le străbate. Spălarea duce la sărăcirea lor în săruri solubile, adică tocmai în acele componente ale pământului, care servesc la hrana plantelor. Aceste soluri sunt, din această pricină, mai sleite din capul locului, indiferent de sleirea prin cultură, sau cu un termen figurat sunt soluri „bătrâne". Soluţia de pământ e foarte diluată, plantele nu găsesc în ele hrană suficientă. *Problema culturală fundamentală pe aceste terenuri este problema restituirii elementelor fertilizante, prin îngrăşăminte minerale sau naturale*. În occidentul, centrul şi nordul Europei – regiuni umede – cultura fără îngrăşăminte nu se concepe ca posibilă.

Pentru a face soluţia solului ceva mai concentrată şi a modera spălarea elementelor fertilizante, trebue să îndepărtăm excesul de apă, prin drenage, sau măsuri culturale adecuate. Acestea din urmă tind la mărirea evaporării – mărind suprafaţa de evaporaţie prin arături adânci primăvara, prin arătura în spinări, etc. O altă măsură culturală foarte importantă pe astfel de soluri este *tăfălugitul*. Tăfălugul – presând pământul – micşorează golurile dintre bulgări, creiază spaţii capilare, prin care apa din profunzime se ridică la suprafaţă şi se perde prin evaporare. Tăfălugul e instrumentul tipic al regiunilor umede.

În regiunile aride însuşirile pământului sunt cu totul altele. Apa fiind puţină, spălarea e foarte redusă sau nulă. Sărurile ce se formează în pământ, prin fenomene de dezagregare fizică şi chimică, se păstrează. Pământul e fertil şi omogen, până la o adâncime însemnată: un metru şi mai mult. Bogăţia în săruri provoacă în sezonul uscat afloramente la suprafaţă, iar în condiţii determinate se nasc petece de sărătură. Solurile regiunilor aride şi semiaride sunt astfel concentrate, bogate în elemente fertilizante, sau – cu termenul figurat – „*tinere*". În schimb, ele nu au destulă apă în care sărurile nutritive să se dizolve, nu sau recolte mari decât în anii ce în mod excepţional sunt ploioşi. *Problema fundamentală pe aceste pământuri este problema înmagazinării şi păstrării apei.*

Din această necesitate decurg următoarele reguli culturale:

Să se facă arături de toamnă adânci, pentru a se spori capacitatea de înmagazinare a apei de către pământ în cursul iernii.

Să se evite arăturile de primăvară şi mai ales arăturile adânci, căci – arând adânc în acest sezon, când evaporaţia e puternică – pierdem apă. În locul plugul, se recomandă cultivatorul şi grapa. Un agricultor francez anume Jean preconizează ca toată prepararea pământului să se facă prin lucrări repetate cu cultivatorul.

Să se împedice evaporarea formând un strat izolator, *fără capilare*, la suprafaţa pământului. Acest lucru se realizează prin grăpări repetate, sau praşile superficiale. Două praşile fac cât o ploae. Se vor grăpa cerealele chiar în cursul vegetaţiei. Se pot face culturi în benzi: rândurile cultivate să alterneze cu benzi tratate ca ogor sterp şi supuse unor grăpări repetate.

Să se evite formarea de camere de aer în pământ. În acest scop se recomandă întrebuinţarea unei unelte speciale zisă compresorul Campbell, care e menit să înlăture aceste camere de aer.

Bălegarul de grajd necesar pentru buna lui influenţă fizică chiar în regiunile aride, să-l întrebuinţăm descompus şi să-l îngropăm în adâncime, tocmai spre a evita formarea de camere de aer, care ar mări evaporaţia.

Asigurarea dezvoltării rădăcinilor la o adâncime mai mare. În acest scop, să se semene în rigole, cu rariţa, şi apoi – la prima praşilă – să se niveleze terenul.

Prin aceste reguli culturale, s'au putut pune în cultură întinse regiuni aride, fără a se recurge la irigaţie.

Sistemul arătat e denumit „*cultură uscată*", sau – cu termenul american – „dry farming"

G. Ionescu-Şişeşti

Concluzie. Autorul a prezentat un conţinut cu informaţii ştiinţifice foarte dense, un limbaj tehnic elevat, corespunzător unui curs universitar. Explicaţiile date asupra proceselor de spălare a substanţelor nutritive din sol, nevoia restituirii lor prin fertilizare şi moderare a fenomenului prin măsuri de eliminare a excesului de apă, care produce acest fenomen, au o foarte bună claritate, venind în sprijinul aplicaţiilor practice.

Autorul introduce termeni ştiinţifici, care în timp au ajuns şi în limbajul tehnic al practicianului: soluri sleite prin cultură, soluri bătrâne, elemente fertilizante, soluri aride, regiuni aride, evaporaţie, vase capilare, etc.

La acest fond explicativ în limbaj ştiinţific, autorul stabileşte îndrumările practice care trebuie aplicate la plantele de cultură. Asemenea conţinuturi au un rol important în formarea profesională. De regulă practicienii dedicaţi profesiei parcurg cu interes asemenea materiale informative, pentru a fi aplicate la nevoie.

3. Culturi amelioratoare

Introducere. Dr. G. Ionescu-Şişeşti a avut o preocupare permanentă pentru transmiterea cunoştinţelor de agricultură, accesibile pentru o masă cât mai largă de cititori, cu scopul de a determina un interes mai mare şi un randament crescând în urma activităţilor din

Scanned with OKEN Scanner

acest domeniu, care reprezenta 80% din populaţia ţării (1927).

Se ştie că plantele leguminoase erau cunoscute încă de la romani, prin scrierile lui Columella şi Plinius, care le numeau legume şi cunoşteau: fasolea, lupinul, mazărea, bobul, lintea, năutul, mazărea sălbatică; iar P. S. Aurelian a publicat în anul 1880 inegalabilul studiu „Agricultura la români", unde prezintă şi plantele leguminoase. **(9)** Articolul publicat de Dr. G. Ionescu-Şişeşti era foarte bine venit, pentru că în afară de fasole, restul leguminoaselor erau puţin cunoscute. Astfel a apelat la ziarul „Argus", unde a publicat numeroase articole de importanţă deosebită, până la acea dată. (31 ian. 1927)

Acest articol, elaborat raţional, cu argumente economice, ştiinţifice şi tehnice era în măsură să contribuie la ridicarea interesului pentru culturile leguminoase, fiind intitulat cuprinzător „Culturi amelioratoare".

Pentru conţinutul său judicios întocmit şi expus într-un mod accesibil pentru cititorii ziarului şi pentru a cunoaşte modul în care trebuie să se adreseze cititorului, vom reproduce acest articol cu fond agronomic, unde remarcăm o sistematizare inteligentă, redat într-un limbaj accesibil.

Culturi Amelioratoare.

1. Ce e preferabil să exportăm? (în introducere).

Interesul oricărei ţări este să dea cu preferinţă la export, produse care cuprind valoare mare într'un volum mic. Traficul acestuia este mult uşurat, de aceea s-a dat întotdeauna preferinţă exportului produselor prelucrate, iar în agricultură, produselor scumpe, faţă de cele ieftine (când este cazul produselor cerute, ca grâul; cerealele în general). În loc de nutreţuri, trebuie să exportăm vite; în loc de vite să exportăm grăsime, carne, preparate alimentare. Aceasta e norma pe care ne-o impune cel mai elementar simţ economic.

Dintre produsele ce suntem nevoiţi a le exporta trebuie să dăm preferinţă celor care nu blochează mijloacele de transport: lucernă, rapiţă, in, mac, floarea-soarelui, grâu. La noi s-au împiedicat la export tocmai aceste produse. Un vagon de lucernă (seminţe) reprezintă o valoare de 400.000 lei; cât zece vagoane (100 t) de orz, iar în acest caz, nouă vagoane rămân libere pentru alte transporturi.

Concluzia elementară ce se impune din această constatare trebuie să îndrume întreaga politică a comercianţilor.

2. Exportul şi epuizarea solului.

În fiecare vagon ce-l exportăm, noi trimitem peste hotare o însemnată cantitate din substanţa productivă a pământului ţării. Întocmai cum produsul nu se mai întoarce în rezervele lui subpământene; tot aşa, cantitatea de azot, fosfor, potasiu, cupru din vagonul de grâu exportat nu se mai întoarce niciodată în pământul ţării.

Pământul nostru este foarte bogat şi acum, la începutul agriculturii intensive. Problema restituirii elementelor extrase nu este aşa de acută, ca în ţările din vecinătatea noastră şi până în occidentul Europei. Acolo trebuie ca anual să se încorporeze în pământ milioane de tone de îngrăşăminte chimice. (În plus)... în centrul Europei se dă o mare importanţă creşterii vitelor, decât producţiei de cereale, din cauză că aceasta asigură întoarcerea în pământ a unei părţi din substanţele extrase de plante, sub forma îngrăşământului natural, bălegarul. Noi producând cereale, cheltuim capital din substanţa naturală a solului. Ţările producătoare de animale, epuizează mult mai puţin această substanţă, iar când folosesc nutreţurile noastre putem zice că ei fac o politică de agonisire, iar noi, una de risipă.

3. Culturi amelioratoare.

Spre norocul ţărilor care se află într-o situaţie ca a noastră, sunt unele plante care măcar în ceea ce priveşte câteva dintre elementele fertilizante esenţiale, şi anume „azotul" şi unele însuşiri alimentare le posedă.

Din vremuri foarte vechi se ştie că o cultură leguminoasă îmbunătăţeşte solul, fără ca să se ştie cauza acestui ciudat fenomen atunci. Explicaţia au dat-o oamenii de ştiinţă de abia acum câteva decenii.

Pe rădăcinile leguminoaselor trăiesc un imens număr de bacterii care au proprietatea de a lega azotul liber din aer, gaz de altfel inert, şi a-l transforma în materie azotată organică. Rădăcina plantei profită de acest azot, care se mineralizează uşor prin descompunere, iar bacteria foloseşte unele nutriente elaborate de plantă, aflate în rădăcină. Această dependenţă reciprocă este un fenomen de simbioză. Se produce pe rădăcini, formarea unor nodozităţi pline de bacterii, deci cu materie azotată. După ce planta îşi încheie vegetaţia, aceste nodozităţi se descompun în pământ şi îmbogăţesc pământul în azot.

Aşa de important este acest fenomen, încât se fac culturi de leguminoase pe pământuri sărace, cum este nisipul, fără alt scop decât a îngrăşa acele terenuri. Dar, şi culturile leguminoase cultivate pentru recoltă îmbunătăţesc tot aşa de bine pământul cu azot. Astfel de culturi, în ţara noastră sunt: fasolea, mazărea, bobuşorul, măzărichea, trifoiul, lucerna, lintea, lupinul şi năutul.

Demult se cunoaşte că aceste plante îmbunătăţesc pământul; de abia în vremea din urmă, agricultorii au început să le dea o însemnătate mai mare. Ogorul sterp, aşa de răspândit în toată ţara, şi mai ales în cultura mare, în scopul ocrotirii pământului pentru grâu, a fost înlocuit cu o cultură de leguminoase, care s-a observat că îndeplineşte acelaşi rol ca şi ogorul sterp. Prin aceasta agricultura românească a făcut un mare pas spre perfecţionare.

4. Fasolea şi mazărea – importanţa.

Fasolea şi mazărea îi preocupă acum de aproape pe agricultori, mai ales de când preţurile au întrecut cu mult preţul cerealelor. Sunt antemergătoare neîntrecute pentru grâu şi cereale de toamnă în genere. Părăsesc devreme pământul şi lasă timp suficient pentru lucrările preparatorii ce urmează.

Perioada de vegetaţie a mazării şi fasolei e scurtă; capitalul investit în cultură circulă mai repede. Fasolea lasă pământul curat de buruieni, pentru că ea e o plantă prăşitoare. Mazărea oferă rentabilitate ridicată în preajma centrelor mari unde sunt industrii de conserve. Recolta uscată pentru comerţul de export are dezavantajul că se gărgăriţează. Fasolea în schimb, găseşte la noi în ţară condiţiile cele mai prielnice de reuşită. Recoltele sunt de o calitate excelentă şi fasolea românească este apreciată pe toate pieţele străine, şi mai ales pe

Scanned with OKEN Scanner

piața franceză. Ea este astăzi una dintre plantele cele mai importante pentru agricultura României, atât din punct de vedere ca ameliorator al solului, cât și a valorii exportate.

Țăranii o cultivă în cultură pură și mai ales în cultură intercalată prin porumb. Cultivatorii mari și mici o cultivă pe tarlale anume destinate. Înainte de război (1916-1918) se prezenta astfel: **(10)**

	În teren propriu			În teren propriu (1922)	
1915	70.050 ha	9,3 hl/ha	1922	68.563	7,6 q/ha
Media 1901-1915	43.054 ha	10,1 hl/ha			
	În porumb			În porumb	
1915	58.564 ha	2,1 q/ha	1922	550.208	2,7 q/ha
1910-1914	563.208 ha	2,2 q/ha			

Exportul de fasole:

1913 – 70.691 tone
1920 – 46.493 tone
1921 – 68.960 tone
1922 – 76.902 tone
1923 – 105.590 tone

5. Avantajele fasolei.

În afară de acestea, fasolea nu obosește pământul țării, ci dimpotrivă îl îmbogățește într-unul din elemente, azotul; este antepremergătoare foarte bună pentru grâu; va contribui la perfecționarea culturii grâului; este o prășitoare care lasă pământul curat de buruieni; ocupă terenul numai 5 luni pe an; este una dintre cele mai remuneratoare (profitabile) culturi agricole, capabilă să perfecționeze tehnica noastră agricolă.

Concluzie. Acest material informativ, prezentat de autor, este un model de urmat și azi pentru domeniile agriculturii: bine sistematizat pentru interesul de cunoaștere; clar expus pentru înțelesul cititorului, având un conținut științific și economic foarte potrivit și pentru elevii din școlile agricole și cititorii interesați; are o valoare certă.

Accentul pus pe rolul bacteriilor, ca sursă de fertilizare a solului cu azot și explicațiile asupra importanței economice a acestei culturi, au fost bine corelate, stârnind interes pentru cultura plantelor leguminoase, în general, iar pentru cea e fasolei în mod deosebit. Specificarea cantităților de fasole exportate pe o perioadă de cinci ani, este un argument în privința veniturilor importante ce se pot obține din recolta acestei culturi, fapt cu valabilitate perenă.

În privința culturii intercalate, trebuie să arătăm că are o vechime necunoscută; că nu a fost aplicată în urma unor cercetări savante. Așa cum spunea Dr. G. Ionescu-Șișești „nevoile economice" l-au determinat pe țăran să o practice, pornind de la nevoia de hrană și lipsa de pământ. Astfel a apărut ideea de a semăna fasolea în porumb, în locul buruienilor, încât a apărut și s-a perpetuat această inovație până în zilele noastre.

***

Tot în această perioadă (1916-1927), Dr. G. Ionescu-Șișești a contribuit prin scrieri la cunoașterea unor plante rar întâlnite, cultivate pe suprafețe foarte mici, dar care pot avea un randament economic foarte bun. Între acestea se află:

„Tot ce se poate spune despre rapiță", Biblioteca Universul, București 1918 (articol);
„Producția sfeclei de zahăr și perspectivele fabricației", Ziarul Argus, nr. 3453/15 oct. 1924;
„O cultură agricolă de viitor – inul", Ziarul Argus, nr. 3392, 1925;
„Iarba de Sudan", Tiparul Românesc, 1925, reluat în 1935 (broșură); ș.a.

4. Înființarea pășunilor comunale

Introducere. Problema pășunilor comunale destinate pentru vitele familiilor de țărani, a rămas până azi neclarificată în totalitate, având ca efect lipsa suprafețelor de pășunat în numeroase situații. Lucrurile s-au împotmolit chiar de la Reforma agrară din 1864, decretată de Al. Ioan Cuza, când pășunile au rămas în continuare în proprietatea moșierilor expropriați. Țăranii, urmau să-și stabilească suprafețe de pășuni, din acele ce le-au fost date în proprietate. Aici trebuie să precizăm, și să repetăm mereu, că acele exproprieri au fost făcute „cu justă răscumpărare" cu asigurarea statului. Deci țăranii și-au cumpărat cu plata „în rate", ani de-a rândul, suprafețele primite. Cu toate acestea, tânguielile moșierilor, au lăsat în mase ideea că exproprierea ar fi fost fără despăgubire, iar dușmănia lor față de țărani a continuat ca înainte, oprindu-se în 1945, când Reforma nu le-a mai dat nimic.

În timp, s-au dat mai multe legi și zeci de modificări, dar nu s-a calificat integral această chestiune. Dr. G. Ionescu-Șișești a publicat un material de clarificare în legătură cu Reforma agrară din 1918-1922 și prezintă o analiză amănunțită despre modul în care se constituie și sunt distribuite suprafețele de pășuni, cu avantajele ce se creează pentru creșterea animalelor.

Lucrarea este atât de clar și sistematizat expusă, încât dă încrederea că legea a fost înțeleasă, iar în aplicarea ei țăranii și moșierii vor înțelege că trebuie să o respecte. Așa cum este elaborată ea merită a fi reprodusă pentru învățătură.

Înființarea pășunilor comunale.

Ceea ce ținea în trecut și până azi pe sătean în atârnare de marele proprietar, era lipsa de islaz pentru vite, mai mult chiar decât lipsa de pământ de cultură. Pământul puțin muncit cum se cade, putea,

Scanned with OKEN Scanner

de bine de rău, să producă atât cât să hrănească o familie de săteni. Vitele însă cari în agricultura noastră mică şi mare nu se hrănesc vara din mână la grajd, trebuiau învoite la proprietar.

Când, după groaznicul an 1907, s'a încercat curmarea relelor dela ţară, una din grijile de căpetenie a fost înfiinţarea de islazuri. Nu s'a prevăzut însă nicio măsură împotriva proprietarilor ce nu ar fi dat pământ pentru izlaz şi de aceea roadele legii au fost slabe.

Exproprierea, prevăzută în constituţia modificată, şi a cărei executare e aproape terminată, privea pământul de cultură. - Urma deci ca fiecare sat să-şi rezerve din terenul expropriat pentru cultură şi întinderea trebuincioasă pentru islaz. În toate părţile ţărei unde pământul expropriat nu era îndestulător sau de abia ajungea pentru cultura agricolă, înfiinţarea de islazuri nu era cu putinţă.

În proectul de reformă agrară depus în parlamentul trecut, această chestiune se rezolva în legătură cu o lărgire a exproprierei.

Guvernul actual, considerând că trebuinţa specială de păşuni este mai grabnică decât orice, a prezentat parlamentului o lege specială, care după discuţiuni destul de vii şi după ce proectul primitiv a suferit unele modificări, s'a votat şi s-a promulgat. Aplicaţiunea ei va începe curând, lucrările preparatorii sunt în curs.

Legea e foarte largă în dispoziţiunile sale şi dacă va fi aplicată cu stăruinţă, va împlini toate nevoile şi va da un mare imbold creşterii vitelor de către săteni.

Se prevede înainte de toate, ca tuturor proprietarilor cari n'au dat islaz după legea dela 1908, să li se revizuiască exproprierea şi să li se modifice aşa cum ar fi fost, dacă ar fi dat islaz. Această dispoziţie nu ar fi împlinit toate trebuinţele şi de aceea legiuitorul a prevăzut o nouă expropriere, care se va face după necesitatea din fiecare localitate.

Necesitatea se calculează la câmp astfel: se consideră 4 vite mari de cap de familie, iar în luncile râurilor mari (regiunile inundabile) 6 vite mari, sau se ia numărul vitelor existente azi dacă e mai mare. Se socoteşte că pentru trei vite mari, trebue 1 ha păşune, iar în luncile râurilor se socoteşte 4 vite mari de ha.

După ce se află astfel numărul de hectare trebuincios, se procedează la expropriere numai din moşiile mai mari de 100 hectare. Se expropriază din terenul cultivabil partea care e mai potrivită pentru păşune, la nevoie chiar şi pământul de arătură. Legea prevede însă că în orice caz să se lase proprietarilor 150 ha pământ de arătură la câmpul cu populaţie deasă şi 250 în regiunile cu populaţie rară, zise şi de colonizare.

La deal şi la munte calculul necesităţei şi modalitatea exproprierei e alta: se consideră 3 vite mari de cap de familie la deal şi 6 la munte, sau se ia numărul vitelor existente. Se socoteşte apoi că la deal ajunge un hectar pentru 3 vite, iar la munte un hectar pentru 2 vite mari.

Se află astfel numărul de hectare care trebue. Se expropriază apoi ceea ce e potrivit pentru islaz, adică în primul rând fâneţele şi păşunele. Pământul de cultură e scutit în întregime la munte, iar la deal se scutesc 50 ha. Din pământul scutit de expropriere la munte, deal ca şi la câmp, nu se poate lua decât cu bani prin bună învoială s'au prin schimb de pământ.

Păşunele înfiinţate după dispoziţiunile arătate mai sus vor fi proprietatea comunelor.

Pentru a se da o desvoltare cât mai mare creşterii vitelor în regiunile prielnice, s'a prevăzut exproprierea tuturor terenurilor de păşune din munţi pentru comunele mărginaşe într'o rază de 80 km şi păşunilor din regiunile inundabile pentru comunele până la 50 km depărtare.

Aceste păşune, fiind în legătură cu lucrările de ameliorare şi împădurire de munţi, cu îndiguirele şi în disecările la baltă, rămân proprietatea Statului.

Legiuitorul a avut grijă de asemenea să prevadă păşuni pentru crescătorii de vite din raza oraşelor.

Drepturile proprietarilor, cari sunt şi crescători de vite, sunt apărate, în sensul că li se rezervă păşunea necesară pentru crescătoriile lor.

Pentru ca sătenii să aibă trecere la păşunea ce li se destină, sau proprietarul la terenul ce i-a rămas, se înfiinţează un drept de servitute al unora ca şi al altora pentru drumurile de trecere.

O dispoziţiune foarte importantă este aceia care prevede că dacă terenul vechi al sătenilor este mai propriu pentru păşune, ca cel nou dobândit, să se poată face schimb.

De asemenea **este foarte nimerită şi necesară măsura de a se înfiinţa un serviciu al ameliorăţiunilor pastorale**, destinat a spori puterea de folosinţă a păşunelor mai ales în munţi.

Cu prilejul alcătuirei şi discuţiunei acestei legi s'a afirmat că trebue să lăsăm posibilitatea sătenilor să se ocupe cu creşterea vitelor, ramură de producţie mai simplă, mai extensivă, şi care a fost ocupaţia aproape exclusivă a săteanului timp de sute de ani şi să lăsăm ca agricultura mai intensivă să o facă proprietarul mai luminat.

E într'adevăr de cel mai mare folos pentru ţară ca săteanul să crească vite multe şi bune şi ca proprietarul să se transforme într'un fermier în înţelesul occidental al cuvântului. Dar opiniunea pomenită mai sus salutară în tendinţile ei, cuprinde totuşi o nepotrivire istorică şi una economică.

Este neexact că poporul nostru a fost de preferinţă un popor de crescători de vite şi că el ar fi apărut în pragul istoriei ca păstor. Plugăria e o deprindere tot aşa de veche ca şi creşterea vitelor, tot aşa de înrădăcinată în fibrele adânci ale fiinţei poporului nostru. În locurile cele mai vitrege pentru agricultură, la 1000 metri înălţime, pe coastele munţilor, cum e în valea superioară a Bistriţei, de pildă, el nu se poate abţine de a fi şi plugar. Iar acolo unde condiţiunile naturale şi sociale au fost prielnice în Brăila, în Dolj, în Romanaţi de pildă ţăranii noştri au ajuns plugari de mâna întâia.

De asemenea nu e conformă cu ştiinţa, opiniunea că creşterea vitelor e o ocupaţie extensivă şi că folosinţa şi îngrijirea păşunelor e un lucru simplu, un rău necesar stărei culturale de azi a săteanului.

Trebuie să fim încredinţaţi că creşterea vitelor în mic e o ramură a agriculturei tot aşa de intensivă ca ori cari alta. Iar păşunile trebuesc considerate nu ca nişte suprafeţe, cari produc atâta cât lasă timpul şi dă Dumnezeu.

Ci păşunele sunt suprafeţe de cultură care necesită o îngrijire permanentă şi o folosinţă raţională.

Îngrijirea constă în însămânţări unde trebuie, gunoiri, distrugerea buruienilor, întinderea muşuroaielor, etc., iar folosinţa raţională constă în introducerea animalelor la o anumită dată, păscutul alternativ pe tarlale sau padocuri şi raport normal între numărul vitelor şi întinderilor.

Astfel privită chestiunea, păşunea nu este un rău necesar stărei noastre agricole de azi ci o treaptă de

Scanned with OKEN Scanner

desvoltare în propăşirea agriculturei. În occident unde agricultura e mult mai intensivă şi unde s'au văzut neajunsurile mari ale ţinerii permanente în grajd animalele au fost scoase din nou la păşune. Se creiază, cu toate greutăţile, păşuni comunale şi păşuni cooperative. O suprafaţă de păşune tratată raţional produce tot atâta hrană cât aceiaşi suprafaţă cultivată cu plante de nutreţ şi încă de o calitate mult superioară. Cheltuiala e mai redusă, rentabilitatea mare, sănătatea şi vitalitatea animalelor creşte, calitatea produselor în special carnea şi laptele, ireproşabilă din punct de vedere higienic. Tuberculoza bovideelor care făcea ravagii numai parţial s-a putut combate. În ce priveşte caii şi oile, o parcelare raţională fără păşune, nici că se poate închipui. **(11)**

Dr. G. Ionescu-Şişeşti

Concluzii. Parcurgând conţinutul articolului prezentat, vom reţine câteva idei generale, care s-au păstrat în timp. Remarcăm în primul rând că «Păşunile înfiinţate, (nu semănate) după dispoziţiunile arătate mai sus vor fi proprietatea comunelor». Este o prevedere înteleaptă, acolo unde primarii şi consiliile comunale servesc interesele tuturor cetăţenilor. Din nefericire nu se întâmplă peste tot, dar altă alternativă nu există, iar marea problemă al cărei final nu se prevede se referă la rezolvarea întreţinerii şi refacerii păşunilor. S-au pierdut suprafeţe prin invadarea cu mărăciniş, sau găsim altele atât de invadate de buruieni şi neîngrijite, încât în mod practic nu folosesc decât pentru loc de plimbare a animalelor.

Prevederea legii asupra înfiinţării „Serviciului ameliorăţiunilor pastorale" a consemnat începutul unei dirijări tehnico-ştiinţifice în exploatarea păşunilor şi trebuie să recunoaştem că în perioada 1973-1983 s-au obţinut nişte rezultate foarte încurajatoare, reuşind împrejmuirea unor suprafeţe importante, care aveau şi un plan de fertilizare şi exploatare.

Reţinem şi opiniile contrare ale autorului privind primatul ocupaţiei omului în creşterea animalelor, aducând chiar exemple. Istoricii, în majoritatea lor sunt de acord cu ideea iniţială, dar autorul făcea un gest de apărare a onoarei cultivatorilor. Este clar, animalele erau crescute de om cu mult înainte de apariţia plugului.

O idee raţională, chiar de actualitate, găsim în fraza următoare: «Trebuie să fim încredinţaţi că creşterea vitelor „în mic" e o ramură a agriculturii tot aşa de intensivă (poate fi), ca oricare alta». **(12)** Azi este analizată cu atenţie şi interes această chestiune, care prezintă şi o faţetă socială. (2016)

Includerea păşunatului raţional, deschidea o cale de modernizare, care s-a şi produs în anii arătaţi mai sus, dar în prezent a rămas ca o rană nevindecată.

5. Încurajarea motoculturii

Introducere. Acest titlu se traduce azi prin expresia „Încurajarea mecanizării agriculturii", ceea ce se înţelegea şi în anul 1921.

Deşi Dr. G. Ionescu-Şişeşti nu avea o pregătire specială în domeniul mecanic şi nici o preocupare permanentă cu privire la acest sector, în ocazii potrivite a fost un susţinător optimist cu privire la progresul ce se poate obţine în agricultură prin folosirea maşinilor agricole.

În toamna anului 1920 (5-7 decembrie) a avut loc „Congresul agricol" al „Societăţii Agronomilor", la care a participat şi ministrul Al. Constantinescu, la invitaţia preşedintelui societăţii, Dr. G. Ionescu-Şişeşti. În asemenea ocazii agronomii propuneau ministrului agriculturii şi guvernului, numeroase idei şi acţiuni care să contribuie la progresul domeniului. Aveau chiar o anumită legitimitate, pentru că „Ministerul" a recunoscut existenţa „societăţii", ca „Persoană fizică morală". Era mai mult un gest formal, de care se foloseau agronomii, când se adresau organelor superioare de stat în legătură cu problemele de orice fel ale agriculturii.

În urma congresului amintit, preşedintele societăţii a publicat un articol cu rol de informare a agricultorilor, despre „problema importanţei folosirii motoculturii în agricultură", în condiţiile lăsate de războiul recent încheiat şi a înfăptuirii reformei agrare.

Acest articol are importanţă astăzi, pentru a cunoaşte, cum era conceput şi anticipat rolul ajutorului de stat pentru domeniile în care se urmărea obţinerea unui progres important. Este posibil ca să găsim în conţinut, prevederi care merită a fi analizate şi pentru timpul nostru (2016). Iată acest scurt articol: **(13)**

Unul din dezideratele congresului agricol de la 5-7 decembrie 1920, este pe cale de înfăptuire: Domnul Ministru, Preşedinte al Comitetului Agrar a însărcinat o comisiune cu elaborarea unui anteproect menit să stimuleze arătura şi cultura cu mijloace mecanice.

Azi, când lipsa de vite şi de braţe e încă simţitoare, când suprafaţa cultivată a vechiului Regat este cu mai bine de un milion de hectare, mai mică decât cea normală, o lege de încurajare a motoculturei va contribui puternic la sporirea suprafeţei cultivate şi deci a producţiunii agricole. Anteproectul intenţionează să facă avantaje mari celor ce vor cumpăra astfel de maşini, fie ei agricultori, fie întreprinzători de arătură, aşa fel ca un astfel de plasament să fie uşor de făcut şi de o rentabilitate asigurată.

Ideile de căpetenie ale anteproectului se referă la uşurinţa de import pentru maşini, înlezniri de combustibil şi transport, precum şi la avantage speciale la export pentru produsele recoltate pe suprafeţe cultivate mecanic.

Se scutesc de vamă aparatele importate şi accesoriile lor. Cei ce se vor grăbi să importe chiar anul acesta până la 1 Septembrie, se vor bucura de o primă specială: un drept de export capabil să acopere valoarea maşinii importate şi scutit de taxe.

Proprietarii aparatelor ce se vor importa, oricare ar fi calitatea lor, vor mai beneficia în decurs de mai mulţi ani consecutivi de un drept de export liber, al unei părţi însemnate din recoltele obţinute pe întinderile cultivate cu mijloace mecanice.

Scanned with OKEN Scanner

Un tarif redus de transport pe căile ferate pentru aparate, accesorii şi combustibil, e de asemenea prevăzut. De asemenea obligaţia de a primi piesele de rezervă ca bagaj.

Chestiunea cea mai de seamă este aceea a combustibilului, a cărui procurare trebuie să fie lesnicioasă şi ieftină. Anteproectul rezolvă această chestiune prin scutirea de taxe fiscale a combustibilului necesar tractoarelor. O ieftinire specială a combustibilului, sub forma unei prime de consumaţie, e asigurată prin perceperea unei taxe asupra benzinei uşoare consumate de automobile.

Statul va furniza şi mijloacele de plată în străinătate a maşinilor, prin bonuri de tezaur. Pentru răscumpărarea acestor bonuri proprietarii expropriaţi pot oferi garanţie, renta ce li se cuvine, drept despăgubire pentru terenul expropriat, iar celelalte categorii de agricultori, o garanţia bancară.

Organele de aplicare ale acestei legi sunt un serviciu special de motocultură ce va funcţiona la Ministerul Agriculturii (Comitetul agrar), şi o comisie centrală de motocultură. Organele locale de aplicare vor fi serviciile agricole judeţene, asistate de comisiuni compuse din producători şi consumatori.

Pentru ca roadele unei astfel de legi să fie cât mai bune, ar mai fi necesar să se ia măsurile preconizate de revista noastră[42]: organizarea unor concursuri serioase de motocultură.

Aceste concursuri, unite cu experienţa ce s'a putut dobândi până acum în exploatările în care astfel de aparate s'au utilizat vreme mai îndelungată, ne-ar scuti de paguba imensă de a plăti cu bogăţia noastră naţională, maşini defectuoase ori improprii condiţiunilor noastre, care apoi se aruncă la fer vechi.

În afară de aceasta, trebue dată o organizare cât mai temeinică şi cu orice sacrificii şcoalelor de motocultură de la fermele statului. Trebuesc organizate cursuri de motocultură, pentru agronomi şi agricultori, în diferite centre, începând cu Bucureştii.

Dacă se va vota legea şi se vor realiza toate acestea, avem convingerea că se va petrece cu aparatele de cultură mecanică a pământului, ceea ce s'a petrecut cu maşinile de treerat: ele vor deveni indispensabile agriculturii. Această prefacere nu va stânjeni dezvoltarea creşterii vitelor, după cum nu a stânjenit dezvoltarea creşterii cailor, părăsirea sistemului de a treera pe arie cu caii.

G. Ionescu-Şişeşti

Concluzii. Acest material este prezentat cu scopul de a face cunoscute cu multă claritate propunerile privind sprijinul cerut statului pentru agricultorii care vor dori să cumpere maşini şi mai ales tractoare.

Analizând expunerea autorului, constatăm cu sprijinul propus a se obţine era foarte încurajator, dacă amintim „un drept de export liber al produselor"; „un tarif redus de transport pe căile ferate pentru aparate, accesorii şi combustibili"; obţinerea „unei prime" pentru consumul de combustibil; sprijin şi garanţii de stat pentru plata în străinătate a achiziţiilor.

Un interes direct se exprimă în articol, cu privire la „măsurile preconizate" **(14)** pentru reuşita acestei legi, care era o propunere a „Congresului", în primul rând, acea organizare de concursuri, care însemna cunoaşterea modului de lucru a maşinii în teren, având mai multe tipuri destinate aceleiaşi lucrări.

Autorul atrage atenţia asupra pericolului de a cumpără maşini greu utilizabile, care să fie abandonate. Nu este omisă nici condiţia cea mai importantă, adică, omul care va lucra cu maşinile şi recomandă „cu orice sacrificii", organizarea „şcoalelor de motocultură din fermele statului". **(15)**

În condiţiile grele lăsate de război, acel sprijin cerut nu s-a putut realiza; nici marii proprietari nu şi-au permis, decât în număr mic să cumpere tractoare şi batoze, mai ales. Aşa, până la ultimul război mondial, România avea în agricultură 4.000 (patru mii) de tractoare, faţă de 100.000 (1989) şi 206347 (2016 - din care 203784 în proprietate majoritar privată).

6. Autoplugul W.D. (Tractorul Wendeler-Dorn)

Introducere. În condiţiile unei economii lipsite de industrie în foarte mare măsură, înainte de 1900 şi până la Primul război mondial, ţara noastră era nevoită să importe toate aceste produse la preţuri exorbitante. Însă în situaţia dată nu exista alternativă.

Un mare proprietar nu putea renunţa la tractor, batoză, selectoare, elevatoare ş.a. În urma războiului (1916-1918), agricultura a fost aşa de distrusă, încât până în anul 1930 producţia medie de cereale pe ha, a rămas la un nivel constant, sub 10 q/ha. Astăzi nu este o situaţie mai bună. Un tractor costă cât o avere.

Introducerea mecanizării era recomandată de agronomi, dar şi de publicitatea susţinută de fabricanţi cu multă insistenţă. Aproape toate ziarele şi revistele timpului erau pline de oferte pentru produse industriale. Cu toate greutăţile prin care treceau oamenii şi ţara, unii proprietari, puţini la număr, făceau eforturi pentru a cumpăra tractoare. Se făcea şi prezentarea lor sub aspectul construcţiei, funcţionării şi utilizării, de către agronomii cunoscuţi.

Acest model de tractor cu plug, se pare că era bun pentru agricultura noastră, încât Dr. Ionescu-Şişeşti i-a făcut o prezentare dezvoltată, publicată în „Viaţa agricolă", nr. 5, 1920 **(16)**. Avem un model, din care putem să ne inspirăm şi în timpul nostru. În plus, el arată viziunile autorului privind mecanizarea în agricultură şi recomandările practice are trebuie respectate la achiziţii.

Autoplugul W.D.

Problema tracţiunei şi arăturei mecanice la noi e de o importanţă, care nu are nevoe de multă demonstraţie. Rezolvarea ei va ajuta agricultura noastră să dobândească din nou situaţia înfloritoare dinainte de război. A reface agricultura, a o pune din nou în stare să producă mult şi pretutindeni, aceasta ar trebui să fie

[42] Vd. Nr. 19, articolul d-lui D.G. Chiţoiu

Scanned with OKEN Scanner

prima grije, aşi putea zice exclusiva grije a conducătorilor statului astăzi. Redând agriculturei înflorirea şi capacitatea de producţie, refacerea celorlalte ramuri de activitate va urma în mod automatic şi fără dificultăţi.

Pentru a ajunge la acest rezultat, motocultura va fi unul din mijloacele de căpetenie. Trebue să avem în vedere însă în soluţionarea acestei probleme, câteva reguli elementare şi să evităm oricare ar avea consecinţe grave. Să nu ne pripim a comanda ceea ce ne trece sub ochi.

Această industrie este în plină desvoltare şi fiecare zi face o nouă perfecţionare. Sunt uzine care au un număr mare de maşini sistem vechi, pe care caută să le plaseze acolo unde nevoia este mai mare şi putinţa de a judeca despre valoarea reală a maşinei mai mică. Trebue să ne ferim de a comanda în pripă şi fără un examen asiduu al specialiştilor, maşini care ar putea să ajungă la «fer vechi» după o companie de lucru.

A doua regulă fundamentală este să cădem de acord asupra câtorva tipuri, cât mai bine adaptate la solurile noastre şi să comandăm exclusiv din acelea. **Cu cât vom avea mai puţine tipuri, cu atât se vor putea instrui mai uşor şi folosi mai raţional mecanicii şi conducătorii, care acum ne lipsesc aproape cu desăvârşire.** De asemenea cu atât mai uşor se vor putea organiza atelierele de reparaţii, depozitele de piese de schimb şi materiale. Orice maşină reformată poate furniza unele piese pentru reparaţia altora, exploatarea şi amortizarea se va face în mod raţional.

Pentru a ajunge să satisfacem aceste regule fundamentale e necesar să se organizeze sub patronajul Ministerul Agriculturii un mare concurs naţional, în colaborare cu societatea Naţională de agricultură, societatea Agronomilor, sindicatele agricole, uniunile de obşti etc. Acest concurs la care ar participa fără îndoială toate firmele serioase care au interes să-şi plaseze tractoarele în România, ne-ar orienta temeinic asupra problemei, rămânând ca observaţiile îndelungate în practica agricolă să ne complecteze judecata.

Până atunci e bine să cunoaştem cât mai amănunţit maşinele care s'au experimentat în România.

Una din acelea care au dat cele mai bune rezultate în ultimii ani este autotractorul W. D. (Wendeler-Dorn), fabricat de Hannoverische Maschinenbau aktiengesellschaft Georg Egerstorff Hannover-Linden şi a cărui vânzare se face de către «Deutsche Kraftpfluggesellschaft» Berlin 4. Kurfürstenstrasse 56.

E un tractor puternic de tipul Stock, la care plugul e legat fix cu motorul. Greutatea este de 6050 kgr. Preţul înainte de război era 18.000 mărci, azi probabil că preţul este mult urcat din cauza dificultăţilor de fabricaţie, scumpetei mânei de muncă şi a materiei prime.

Motorul e de 56 cai putere cu 600 învârtituri, cu 4 cilindre, părţile sensibile bine închise spre a le feri de uzură. Merge cu benzină grea. Maşina e foarte bine echilibrată, merge liniştit şi sigur, are două viteze şi o frână pentru dat înapoi.

Plugul propriu zis e legat fix de'o ramă, care se deplasează în raport cu corpul construcţiunei, prin învârtirea unei roţi, situată alături de roata de cârmă. Adâncimea se poate deci uşor şi ori când regula. - Aceasta cu atât mai uşor, cu cât greutatea plugului propriu zis e contrablansată de un arc puternic. Prin învârtirea roţii de adâncime conducătorul nu ridică astfel decât diferenţa dintre greutatea plugului şi forţa arcului.

Conducerea este uşoară fiindcă totul e în preajma scaunului conducătorului: cârma, regulatorul de adâncime, regulatorul de viteză, mecanismul de dat înapoi şi frâna.

Roţile au un dispozitiv special de mers pe şosea şi de mers la lucru: colţi deplasabili în suprafaţa obezei.

E foarte indicat în teren accidentat unde birueşte greutăţile mai bine ca alt sistem, deoarece are motor puternic şi dispozitive de regulare foarte bune.

I se pot ataşa şi alte intrumente de cultură.

Iată rezultatele pe care le-a dat încă din 1913, la concursul de societatea de agricultură la Klein-Wanzleben.

A lucrat pe oră
la adâncime de 26,5 cm. 0,522 ha
20,5 cm. 0,562 ha
Arde pe 1 h. a:
(consumul de carburant) kgr.
la 26,5 cm 23,85 benzină grea
la 22,5 cm 21,7 benzină grea
A lucrat în curs de o lună

	ha
adâncime de 19-26 cm	61,4
adâncime mai mare de 26 cm	21,8
sub 19 cm	33,6
Total	116,8 ha

A lucrat deci în medie zilnic arătură adâncă şi o parte chiar foarte adâncă pentru sfeclă şi lucernă, 3 ha 70 arii.

Încercarea s'a făcut pe un teren accidentat, deluros. În teren plan randamentul este şi mai mare: se obţine arătură obişnuită până la 11 ha zilnic. - Dacă în locul plugului punem sapa sau cultivatorul obţinem 25 ha zilnic.

În comparaţie cu sistemul stok are multe puncte de superioritate şi un singur punct de inferioritate, acela că se pune şi se scoate ceva mai greu din brazdă, ceea ce reprezintă un inconvenient sensibil la brazdele scurte. Autoplugul W.D. a fost mult răspândit în vremea războiului. Germanii l'au introdus pretutindeni în ţinuturile ocupate de ei şi a căror agricultură aveau interes s'o intensifice. S'au introdus şi la noi, şi un număr însemnat din aceste maşini a rămas după eliberarea ţărei în proprietatea Ministerului Agriculturei, care le-a folosit anul trecut în regie, iar anul acesta s-a hotărât a le vinde agricultorilor. La data când scriem aceste rânduri o bună parte din ele sunt şi vândute.

Profesorul Aereboë, unul din cei mai de seamă agronomi germani, a avut în timpul războiului misiunea de a inspecta exploatările agricole organizate de administraţiile militare. Pretutindeni el a găsit că autoplugul W.D. funcţiona în cele mai bune condiţiuni. **(16)**

G. Ionescu-Şişeşti

Scanned with OKEN Scanner

Concluzie. Pentru a convinge cumpărătorul, dar mai ales pentru a da lămuriri asupra importanței mecanizării în agricultura timpului, autorul arată direct faptul că noile tractoare și mașini vor readuce «starea înfloritoare dinainte de război» în agricultura țării **(17)**. Ne reamintim că până la 1916 erau ani, când producția medie de grâu ajungea la 1500 kg/ha, iar la porumb chiar la 1700 kg/ha, valori care păreau satisfăcătoare în condițiile de atunci.

Autorul continuă cu îndrumări privind regulile ce trebuie respectate când se dorește achiziția unui tractor sau altui utilaj agricol, descriindu-le cu argumente practice convingătoare: să evităm mașini vechi, să analizăm dacă avem nevoie de o mașină mică sau mai mare; să constatăm dacă se potrivesc la solurile noastre etc. **(18)**

Descrierea tractorului și consumul de carburanți, precum și randamentul sunt aproape un model, care a fost adaptat până la ultimul război; ele figurând și azi între cerințele unor achiziții, care la noi azi (2017) sunt inevitabile. **(19)**

Remarcăm faptul că exemplele demonstrate prin calcule, erau în măsură să dea lămuriri bune și necesare agricultorului. Reamintim că în acei ani Dr. Șișești era Director al „Centralei obștilor sătești". O astfel de recomandare era convingătoare. Mai trebuiau banii… Găsim interesant să aflăm că „autoplugul" recomandat costa 18.000 mărci, înainte de război.

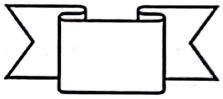

Scanned with OKEN Scanner

C. - G. Ionescu-Şişeşti - Îndrumări şi informaţii privind tehnologia agricolă

Studii, încercări experimentale, articole

1. O nouă metodă în fitotehnie. Viaţa agricolă, nr. 1, 1912 - articol[43]
2. Agricultura în munţi. Calendarul plugarilor, 1922 - articol
3. Înfiinţarea păşunilor comunale. Rev. Lamura an II, 1920, nr. 2 - articol
4. Tot ce se poate spune despre rapiţă. Biblioteca agricolă, Universul, Bucureşti 1918 - articol
5. Autoplugul W.D. (Wendeler-Dorn). Viaţa agricolă, 1920 - articol
6. Încurajarea motoculturii. Viaţa Agricolă, nr. 4, 1921 - articol
7. Experienţe cu îngrăşăminte chimice. Ferma Herăstrău, Bucureşti, 1916 - expunere
8. Producţia sfeclei de zahăr şi perspectivele fabricaţiei. Ziar Argus nr. 3453, 1924 - articol
9. Metode de cultură adaptate la felul pământului şi caracterul regiunii, Viaţa Agricolă, nr. 9, 1924 - expunere
10. Cine hotărăşte în agricultură (Ce hotărăşte în agricultură) - articol, cronică, Viaţa Agricolă 1927, pp. 88-89
11. O cultură agricolă de viitor: inul, Ziar Argus, Bucureşti, 1925, nr. 3392 - articol
12. Problema păşunilor şi fâneţelor comunale. Congresul de zootehnie şi Med. veterinară, Cluj 1924 - articol
13. Culturi amelioratoare, Ziar Argus, 31 ian. 1924- articol
14. Situaţia semănăturilor de toamnă, Argus, 29 dec. 1924 - articol
15. Situaţia semănăturilor de toamnă, Ziar Argus, 25 ian. 1924 - articol
16. Perspectivele recoltei grâului, Ziarul Argus, 7 iulie 1926 - articol
17. Aspecte din Agricultura Poloniei, Viaţa Agricolă, 1925, pp. 613-632 - studiu
18. Iarba de Sudan. Tiparul Românesc, 1925 - broşură
19. Rostul expoziţiei agricole din Iaşi. Viaţa Agricolă, 1923, pp. 727-728- articol
20. Măsuri legale luate de diferite ţări, după războiu pentru dezvoltarea agriculturii în legătură cu situaţia din România. Arhiva pentru Ştiinţă şi reformă socială, Bucureşti, 1925, nr. 3 – 4, 23 p - studiu
21. Îngrăşământul verde şi avantajele lui. România agricolă, nr. 39, 1919- articol
22. Lupta contra secetei, Argus, 19 iulie 1924 – articol

Bibliografie - Îndrumări şi informaţii privind tehnologia agricolă (1916-1927)

1. Ionescu Şişeşti, Gh. — *O nouă metodă în fitotehnie*. Revista agricolă, nr. 1, 1912, pp. 12-14
2. Mihalca, Veronica Ionescu Şişeşti, Sper. — *Gh. Ionescu-Şişeşti*, Ed. Ceres, Buc, 1974, p. 49
3. Nasta, Al. — *O nouă metodă în fitotehnie?* Viaţa agricolă nr. 2, 1912, p. 40
4. Picu, Valuia, Maria — *Învăţământul agricol din Bucureşti*, Ed. Ceres, 2012, p. 107
5. Nasta, Al. — *Idem*, p. 40
6. Ionescu Şişeşti, Gh. — *Contribuţiuni la studiul grâului românesc din punct de vedere fitotehnic*. Comunicare, Congresul agricol, 10-12 nov. 1912, Inst. Arte Grafice „Flacăra", Buc. 1912, 11 pg.
7. Ionescu Şişeşti, Gh. — *Metode de cultură adaptate la felul şi caracterul pământului (solului)*, Viaţa agricolă, nr. 3, 1924, pp. 260-262
8. Ionescu Şişeşti, Gh. — *Cine hotărăşte în agricultura (Ce hotărăşte în agricultură)*[44], Viaţa Agricolă 1927, pp. 88-89
9. Peştean, Iulian V. — *Petre S. Aurelian, agronom, economist, om de stat, om politic*. Monografie. Ed. PIM – Iaşi, 2012, pp. 295-296
10. Ionescu Şişeşti, Gh. — *Culturi amelioratoare*. Argus (ziar), 31 ian 1927
11. Ionescu Şişeşti, Gh. — *Înfiinţarea păşunilor comunale*. Rev. Lamura an II (1920), nr. 2, pp. 140-143
12. Ionescu Şişeşti, Gh. — *Idem*, p. 142
13. Ionescu Şişeşti, Gh. — *Încurajarea motoculturii*. Viaţa agricolă, nr. 4, 1921, pp. 98-101.
14. Ionescu Şişeşti, Gh. — *Idem*, p. 100
15. Ionescu Şişeşti, Gh. — *Idem*, p. 100
16. Ionescu Şişeşti, Gh. — *Autoplugul W.D.*, Viaţa agricolă, nr. 5, 1920, pp. 147-150
17. Ionescu Şişeşti, Gh. — *Idem*, p. 147
18. Ionescu Şişeşti, Gh. — *Idem*, pp. 147-148
19. Ionescu Şişeşti, Gh. — *Idem*, p. 149

[43] Publicat în perioada activităţii la „Spanţov" (1911-1913)
[44] Titlu modificat, dat de autor în numărul următor al revistei.

Scanned with OKEN Scanner

D. G. IONESCU-ŞIŞEŞTI ŞI ŞTIINŢA AGRICOLĂ - STUDII, CERCETĂRI ŞI ÎNCERCĂRI EXPERIMENTALE ş.a.

Preambul

Ştim că din perioada şcolară G. Ionescu era preocupare de o temeinică pregătire prin acumularea unui volum de cunoştinţe cât mai amplu, aşa încât nivelul de formare să-i ofere şansa de a fi cât mai de folos ţării şi sieşi. Recunoaştem aceste aspiraţii din activitatea sa, despre care a notat în „Jurnal", uneori cu amănunte, iar alteori lapidar. Găsim o astfel de confesiune la sfârşitul anului doi de studii de la Şcoala Superioară de Agricultură Hohenheim-Stuttgart: «Am fost regulat pe moşia şcolii şi m-am familiarizat cu multe ale ştiinţei şi meşteşugului meu. Îmi place acum calea pe care mi-am ales-o şi dacă voi avea mijloace să termin cum se cade, şi dacă voi fi sănătos, nădăjduiesc să fiu de mare folos când m-oi înapoia în ţară». **(1)**

La începutul semestrului al VI-lea de la Hohenheim, în lunile mai-august 1909, nota în jurnal: «Am rămas la Hohenheim deşi obţinuse diploma; cu dorinţa de a mă perfecţiona în anumite ramuri. Am urmat lucrările de microscopie cu prof. Kirchner şi lucrările practice de patologie vegetală cu dr. Lang. În timpul liber citeam cărţile aduse din Franţa şi căutam să-mi completez cultura mea generală. Mă pregăteam pentru a merge în toamnă la Universitatea din Jena, pentru studii de doctorat». **(2)** În plus, notează: «Am ascultat cursurile filozofului Eucken, pedagogului Rein, cursul de istorie a artei a lui Graef». **(4)**

Reamintim că tot în această perioadă a activat cu mai mult interes în laboratorul Dr-lui H. Wacker, pe care îl considera un savant, iar la sfârşitul perioadei a fost apreciat cu merite superioare, chiar din partea profesorului aşa cum am văzut. Avem credinţa că după acea perfecţionare, Dr. Ionescu-Şişeşti, a fost tentat să aleagă o activitate de cercetare, poate chiar în ameliorarea grâului.

În fine, o confesiune mai extinsă, redată sub titlul „Însemnări din Captivitate", conţine această meditaţie; când autorul era o persoană matură: «Îmi recunosc datoria de a munci pentru o purificare a spiritului public, de a mă sacrifica pentru întronarea în România a unei stări de lucruri care să chezăşuiască viaţa şi viitorul acestei ţări. Cu minciuna actuală (1917), cu lipsa totală de înălţare sufletească, de pasiune pentru onoare şi demnitate, cu dezgustul pentru muncă, goana după avere şi parvenire, nu mai putem merge». **(3)** Din această confesiune rezultă că dorea mai mult decât îşi nota în studenţie; undeva „mai sus", cum se spune azi (2016).

În legătură cu notele sale din „Jurnal" trebuie să mai menţionăm că numele cunoscutului profesor Fruwirth, nu este amintit între dascălii săi de la Hohenheim sau Jena, aşa cum invoca N. Ceapoiu. Cel puţin, cu referire la Jena, după ce înşira un număr de opt profesori, nota: «Profesorii nu-mi impun», şi continuă: «L-am văzut pe Haeckel, o figură de patriarh.» **(4)** Mai reţinem o completare în legătură cu pregătirea agricolă de la Jena: «În domeniul agronomic nu am putut avea mai mult de la profesorii mei, decât dobândisem la Hohenheim... Cu studenţii germani nu am putut lega prietenii». **(5)** În privinţa pregătirii am primit şi eu astfel de mărturisiri de la foştii mei elevi.

Toate planurile sale frumoase, bazate pe pregătirea şi educaţia sa în spiritul acţiunilor colective, fără neglijarea propriei persoane, s-au lovit de mari dificultăţi, după întoarcerea de la studii, cu diplome strălucite.

În starea de nelinişte, nemulţumire şi dezamăgire ce l-a cuprins, am putut constata că aspira la un loc de muncă în cercetarea agricolă sau ca profesor. Şansa de a obţine o catedră la „Facultatea de Ştiinţe", unde urma a se preda un curs de agricultură a căzut, fiindcă nu s-a aprobat această catedră în Universitate, iar obţinerea unui post pentru cercetare în ameliorare la Staţiunea Agronomică, nu s-a putut fiindcă nu era postul. De fapt un asemenea post nu a fost aprobat acolo niciodată. Aşa a ajuns la Spanţov, cu aprobarea înţeleaptă a lui Anghel Saligny, unde a început cu „încercări" asupra unor plante agricole pe solul inundabil îndiguit. Gândul său de a lucra în cercetarea agricolă, ca activitate ştiinţifică, l-a păstrat însă până la sfârşit.

Preferinţa şi calităţile deosebite pentru promovarea ştiinţei agricole au fost dovedite de Dr. G. Ionescu-Şişeşti începând cu articolele publicate în revistele importante ale timpului, încă din anul 1908, când era în anul II de studii la Şcoala Superioară de Agricultură Hohenheim.

Reamintim revistele: Jurnalul Societăţii Centrale Agricole; Revista Viticolă, Horticolă şi Agricolă; Viaţa Românească; Economia naţională, care au publicat teme variate aplicabile în practica agricolă, cu un fond ştiinţific confirmat. Ele sunt inspirate din cursurile audiate, însă au forma şi conţinutul unor elaborări completate bibliografic, aplicabile în condiţiile ţării.

Un nivel ştiinţific mai ridicat, constatăm la articolele publicate în anul 1909, cum sunt: „Ameliorarea metodică a plantelor agricole" („România agricolă" nr. 29-31/1909); „Măsuri de combatere a secetei" (nr. 7, 8, 9 din 1909 – Viaţa Românească), „Extensiv-Intensiv" (nr. 7 din 1909 – Economia naţională). **(6)**

Întregul efort de promovare a ştiinţei prin articole şi unele studii, confirmă interesul personal al Dr-ului G. Ionescu-Şişeşti de a contribui la dezvoltarea agriculturii, şi în parte pentru cunoaşterea competenţelor sale în domeniu, începând din anii tinereţii. Sub acest aspect nu a fost egalat de colegii de generaţie.

Încadrarea sa la Ferma Spanţov începând cu data de 1 aprilie 1911, unde s-a liniştit pentru moment, l-a introdus într-o zonă de lucrări, care l-au izolat de problemele

Scanned with OKEN Scanner

învățământului, dar și de cercetarea riguroasă care se întrevedea după ani de zile. Însă voința sa nestăvilită și pasiunea pentru ridicarea agriculturii l-au determinat să dea în cât mai mare măsură un fond științific așa numitelor „încercări" efectuate la ferma pe care o conducea și care se afla în subordinea „Serviciului de Îmbunătățiri Funciare" al MAD. În același timp a efectuat numeroase deplasări în capitală, urmărind o unificare și o socializare profesională prin care dorea să-și facă cunoscute proiectele dar și personalitatea.

Cunoaștem drumul său, până în anul 1915, când a fost concentrat în Primul război mondial, făcând un preludiu dureros în Al doilea război balcanic (1915), care n-a avut loc, însă suferința sa în urma lui a lăsat efecte negative îndelungate asupra sănătății sale.

Am putea spune că dr. Ionescu-Șișești nu a fost norocos în privința dorinței sale justificate de a avea o activitate în cercetare. A petrecut aproape 10 ani cu activitatea de la Spanțov, ferma Herăstrău și apoi cu cele două războaie, iar de la 1 ianuarie 1919 până la 1 ianuarie 1928 a lucrat ca înalt funcționar de stat: director la Centrala Obștilor Sătești și Director general al agriculturii în MAD, pentru Îndrumări agricole, învățământ și păduri. Șansa imprevizibilă de a fi numit director la Școala Centrală Agricolă Herăstrău (1914) și postul de suplinire pentru disciplina „Agricultură și Economie rurală" la Facultatea de Medicină Veterinară (1918) i-au deschis un drum spre viitor.

Trecând prin aceste valuri ale vieții, Dr. Șișești, până la vârsta de 42 ani nu a lucrat într-o instituție de cercetare organizată. Dar, acest fapt nu l-a oprit să servească știința agricolă printr-un volum de scrieri, care nu poate fi supus nici unei comparații. Activitatea sa din această perioadă (1916-1927) este inegalabilă, dacă ne gândim că avea un serviciu ca înalt funcționar de stat în MAD și preda un „Curs de agricultură" la Facultatea de Medicină Veterinară București (1918-1919), urmat de „Cursul de agrologie" la Școala Centrală de Agricultură Herăstrău din anul școlar 1920-1921.

1. Cuprinsul agriculturii ca știință

Un tânăr atât de dotat de la natură cu o inteligență și o capacitate de analiză și introspecție cum rar întâlnim în sânul unei generații, așa cum era Dr. G. Ionescu-Șișești, după ce a ales să studieze agricultura, în scurt timp, a observat că științele se dezvoltau, aducând noi și noi descoperiri, iar agricultura aproape nu se găsea în această zonă de activitate umană. **(7)**

Secolul al XIX a fost dominat de înflorirea științelor, prin descoperirile care erau considerate uluitoare: Tabelul elementelor chimice (Mendeleev), becul electric a lui R. W. Bunsen, undele electromagnetice descoperite de H. R. Hertz, descoperirea bacilului Koch și al vibrionului holerei (1882, 1889); descoperirile lui Gregor Mendel privind transmiterea caracterelor creditare, care se produce potrivit legilor dominanței, segregării și asortării independente a caracterelor (denumite „legile lui Mendel") **(8)**, descoperirea și aplicarea vaccinului antirabic de către Louis Pasteur, construcția de locomotive și a primei căi ferate (1823) prin inteligența și efortul englezului George Stephenson; toate acestea și multe alte creații și invenții epocale au stârnit interesul și ambițiile noilor generații de a servi științele. Fizica, chimia, științele naturii, tehnica erau în admirația generală, iar mințile sclipitoare se îndreptau în această direcție. În acele vremuri egoul era un far pe drumul vieții.

Tânărul doctorand de la Jena, care se afla într-un mediu universitar unde aceste științe dominau în structura cursurilor universității, a avut o nestăvilită pornire pentru a demonstra că „agricultura este o știință". Astfel, a publicat un studiu în care a explicat prin argumente raționale, că **„agricultura este cu adevărat o știință și nu un meșteșug"**, așa cum mulți „intelectuali" se exprimau cu emfază în acele vremi. De altfel, trebuie să recunoaștem că și astăzi, o parte din intelectuali privesc agricultura ca un simplu furnizor de produse folosite în alimentație, fapt ce poate fi considerat cu clemență, pur și simplu o ignoranță. Citind lucrarea „Cuprinsul și caracterul agriculturii ca știință", găsim toate explicațiile ce demonstrează adevărul.

Vom reține că aceasta a fost prima sa lucrare în justificarea existenței „Științei agricole", dar ideea nu a fost abandonată. În anul 1919 a publicat conținutul conferinței sale, ținută la Congresul Agronomilor din anul 1916, pe care l-a intitulat „Ce datorează Agricultura științei". Târziu, în anul 1963, agronomul – savant, academicianul G. Ionescu-Șișești, publica în revista „Contemporanul" un articol intitulat „Este agricultura o știință?" (9), cred, pentru cei „întârziați de la cursurile precedente". Astăzi (2016) nici un om cu minimă instruire și educație nu mai pune o asemenea întrebare.

Studiul privind „Cuprinsul și caracterul agriculturii ca știință" considerații critice, este o lucrare ce poate interesa și azi, prin nivelul elevat al explicațiilor, prin alegerea exemplelor care justifică afirmațiile, prin limbajul academic posedat de un tânăr în vârstă de 25 ani, prin efortul de a oferi un răspuns convingător. Acesta este raționamentul care ne permite să reproducem integral și identic acest studiu.

Cuprinsul și caracterul Agriculturei ca știință – considerațiuni critice

La noi domnește o prejudecată, o foarte dăunătoare prejudecată, cu privire la agricultură. Se crede încă de foarte multă lume, și din nefericire și de foarte multe și foarte sus puse persoane oficiale, că agricultura e numai un meșteșug, *o artă*, ca să întrebuințez un cuvânt mai frumos, dar nu mai măgulitor pentru agronomii luminați. Se crede adică, că agricultura e o îndeletnicire practică, care se învață în chipul cel mai ușor și mai firesc, în mijlocul afacerilor, pe moșie, fără nici o altă pregătire... Sunt mulți deci cari socotesc că a studia agricultura, însemnează a pierde vremea. **Alții sunt mai îngăduitori: Ei socotesc, că există și o știință**

Scanned with OKEN Scanner

agricolă, o incoherentă colecțiune de cunoștințe și de reguli practice, fără vreo valoare superioară științifică. Agricultura e pentru aceștia un fel de „cenușereasă" a celorlalte științe, un compendiu de cunoștințe, care de abia merită ori nu merită deloc numele de știință. Pentru aceștia, a te dedica agriculturei, însemnează a-ți da singur un certificat de incapacitate; agriculturei se dedică doar numai oamenii incapabili de a munci științificește în alte ramuri. Această stare de spirit a domnit și domnește încă în capetele foarte multor părinți și îndrumători de copii, care, numai pe elementele cele mai slab înzestrate le îndreaptă în agricultură. Tot această stare de spirit a stăpânit, de bună seamă în sferele oficiale, cari au organizat învățământul nostru universitar și stăpânește probabil în acele sfere actuale cari au menirea să-l complecteze. Numai așa se explică de ce România n'are cu toată necesitatea ei vădită, un învățământ superior agricol.

Sute de tineri au lăsat în deceniile din urmă, bani grei, în străinătate pentru a învăța la universități și institute superioare străine, agricultura. Iar la noi, zeci de generații de juriști și economiști, au intrat în viața publică, au devenit oameni politici, legiuitori agricoli, fără să fi avut o noțiune cât de sumară de aceea ce se chiamă știința agricolă. Nu e de mirare că legile făcute de acești oameni, pentru agricultură, ori populațiunea agricolă, au fost nepotrivite, ineficace, rele.

Dacă n'ar fi stăpânit prejudecata de a socoti agricultura ca un meșteșug, ori ca o colecție de reguli și sfaturi, nu s'ar fi îndreptat spre agricultură atâtea elemente mediocre și am avea și noi un învățământ superior agricol cu toate urmările lui bune, ca în toate țările civilizate. Întreaga noastră economie națională și întreaga noastră problemă agrară, s'ar înfățișa astăzi în altă lumină, mult mai îmbucurătoare.

Această prejudecată trebuie dărâmată.

Agricultura e o știință. Ea s'a consolidat la începutul secolului al XIX-lea în special prin cercetările și munca lui Albrecht Thaer. De atunci, o întreagă legiune de învățați, în Germania, în Franța, în Anglia s'au dedicat ei: în stațiuni de experiență, pe domenii, în asociațiile savante, la universități, s'a lărgit și s'a complectat tot mai mult edificiul a cărui bază o pusese Thaer. Astăzi Germania, are la cele mai multe dintre universitățile ei, catedre și institute agricole.

O știință se definește pentru a i se preciza cuprinsul și caracterul. Se știe însă cât de greu se dau definiții și sunt în'adevăr foarte puține acele științi, care să aibă o definiție precisă și riguroasă. Același lucru e și cu știința agricolă[45]. Iată de pildă o definiție:

„Agricultura este știința care ne învață a dobândi produse vegetale și animale, pentru îndestularea trebuințelor omului".

Această definiție este incomplectă. Lipsește din ea un element esențial, elementul rentabilității, fără de care agricultura ar deveni numai o ocupație scump plătită, ale căror produse s'ar putea să nu acopere nici cheltuielile de producție. Ea trebuie deci complectată cu cuvintele: „în chipul cel mai rentabil posibil" (adică maximul de efect cu minimul de cheltuieli). Mai lipsește și un al doilea element, mai puțin esențial, dar totuși de neînlăturat, anume elementul *calitativ*. În adevăr agricultorul trebue nu numai să producă, și să producă rentabil, ci să producă și bine, pentru a ține pas cu desvoltarea calitativă a necesităților omenești.

Mult mai potrivită și mult mai lapidar formulată e definiția economistului italian, E. Cossa:

„Agricultura e știința care ne învață să obținem din pământ produsele vegetale și animale în chipul cel mai abundent, cel mai desăvârșit și cel mai economic". Cuvântul economic are aici evident însemnătatea de rentabil. Și din această definiție, ca și din prima, lipsește însă un element, fără de care agricultura ar putea duce în scurt timp la secătuirea isvoarelor de producție – elementul *duratei*. Ea trebuie deci complectată în felul următor:

Agricultura e știința care ne învață să obținem *perpetuu* din pământ, produsele vegetale și animale în chipul cel mai abundent, cel mai desăvârșit și cel mai economic.

Sunt unii autori, care ar dori să introducă în această definiție fundamentală și elementul moral, adăogând de pildă cuvintele: „în limitele legilor morale"[46]. Acest adaos este însă superfluu, întru cât ori și ce activitate omenească, ori și de ce natură ar fi, trebue să se manifeste în limitele legei morale – fără ca pentru asta să fie nevoie de o specificare deosebită.

Cum se vede, știința agricolă se ocupă părți din natură, în raportul lor cu omul, de obiect în raport cu subiectul. Ea stabilește între obiect și subiect anumite raporturi și din acest punct de vedere se deosebește fundamental de științele naturale, care privesc *obiectul*, adică natura în chip impersonal, numai pentru obiect.

Știința agricolă se leagă deci de grupa științelor morale în înțeles larg și în sens restrâns de grupa științelor economice. Ea e într-adevăr o știință despre valori, despre bunuri (na: despre pruducerea de bunuri și valori)**: ne învață cum să producem aceste valori perpetuu, abundent, desăvârșit și economic.**

Această producțiune atârnă însă negreșit în întâiul rând de obiect: de pământ, plante, animale însăși (na: care constituie baza agronomică). Cunoașterea acestora este de aceea indispensabilă. Numai cunoașterea lor este însă nefolositoare, ba adesea dăunătoare științei agricole, care are metodele și rezultatele ei speciale, fundamental diferite de acele ale științelor naturale.

De aceea concepțiunea lui Schulze, de altfel unul din agronomii căreia agricultura îi datorează în mare parte consolidarea ei ca știință; că știința agricolă ar fi *științe naturale aplicate*, apare în fața unei critice mai severe și în urma progresului, pe care l'a făcut știința agricolă în urma lui, ca nefundată. Agricultorul merge, de pildă, în creșterea vitelor pe căi cu totul altele decât acele ale naturei: el lucrează adesea direct împotriva ei și în conformitate cu scopul și interesul lui, modifică, preface, trece peste rezultatele și legile științelor naturale și se lasă călăuzit numai de acelea ale științei agricole. Punctul de vedere *economic* primează întotdeauna, astfel agricultura se reduce la experiențe de zoologie, ori de fisiologie vegetală.

Acest caracter economic al științei agricole a făcut pe unii să o socotească direct ca o ramură a economiei politice. Schulze o socotea în același timp ca științe naturale aplicate și ca *economie politică aplicată*. Există însă o deosebire fundamentală între economia politică și știința agricolă. Economia politică studiază

---

[45] Singurul cuvânt în stare a însemna știința agricolă în deosebire de îndeletnicire agricolă sau agricultura propriu zisă, ar fi *agriculturologia*, care însă e prea barbar pentru a se putea încetățeni.

[46] Vd. Și C. Filipescu. Tovărășiile la sate, No. 5, 1909, din „Ec. Națională".

Scanned with OKEN Scanner

organismul economic, producțiunea, repartițiunea, consumația bunurilor, în mod descriptiv și general, așa cum de pildă filologul studiază limba; ea nu se ocupă însă cu procesul *tehnic* de producție, nu ne învață *cum* și *cu ce* mijloace să producem în cazul special al agriculturei. E drept, economiștii germani au extins domeniul economiei politice: ei au creat așa numita *economie națională practică*, care cuprinde politica agrară, industrială și comercială. În acest domeniu economistul nu mai privește procesul economic de la distanță, în mod impersonal, ci analizează *posibilitatea* de producție și recomandă mijloacele pentru sporirea ori întărirea producțiunei. Economistul depășește deci în domeniul procesului tehnic de producție. El se mărginește însă numai la analiza și recomandarea măsurilor *legislative* și *sociale* menite a ajuta producțiunea. Nu intră însă în regulile elementare de producțiune. De pildă, politica agrară recomandă măsuri protecționiste pentru a ajuta producțiunei agricole; a indica însă cum să selecționăm cerealele pentru a atinge același scop, iese din sfera competinței sale. Politica agrară ca disciplină științifică și știința agricolă, sunt așa dar noțiuni, cari trebuesc strict deosebite una de alte.

Economia politică nu furnizează științei agricole principii și legi, care să-i fie aplicate de acestea, desvoltate în cazul special prin metoda deductivă, ci din potrivă știința agricolă pune la dispoziția economiei politice rezultatele obținute ca prin mijloacele și metodele ei speciale de investigație să contribuie astfel pe cale inductivă, la clădirea adevărurilor economiei politice.

Știința agricolă modernă nu este deci nici științe naturale (în înțeles larg: chimie, fizică, zoologie, botanică, geologie) aplicate, nici economie politică aplicată, cum credea Schulze, ci o știință independentă.

Von der Goltz e acela care a dus mai departe cu un pas, concepția lui Schulze, căruia i-a urmat ca director al institutului agronomic al universității din Jena, fără să se fi putut dezbăra complet de concepția predecesorului lui.

El spune în volumul I al monumentalei opere pe care a scris-o în colaborare cu alți patru profesori de seamă:

„Unul din scopurile științei agricole este să aplice anumite doctrine ale economiei politice la agricultură" ceea ce e evident neîntemeiat, în urma considerațiunilor de mai sus.

Mai departe spune von der Goltz că agricultorul trebue să producă cât de multe și de bune produse agricole, *pentru asta* agricultorul trebuie să stăpânească cunoștințele privitoare la viața animală și vegetală. Considerațiunile de mai sus arată însă că atâta nu e de ajuns, că agricultura are metodele ei și că cunoștințele din științele naturale sunt numai un fel de a. b. c. pentru agricultură, ele se prelucrează de știința agricolă, dobândesc cuprins, devin *agricole*.

Von der Goltz corectează singur cele două puncte de vedere ale sale, zicând că regulele trase din științele naturale trebue să țină seamă de cele trase din economia politică și vice-versa. Fără a rupe deci legătura cu cele două ramuri științifice diferite, **trage din însuși raționamentul de mai sus, concluzia necesității unei științe agricole independente. Știința agricolă independentă, fiind însă pe de o parte aplicația științelor naturale, iar pe de alta aplicația economiei politice, această neconsecvență a simțit-o negreșit în toată goliciunea ei, von der Goltz.**

El se corectează deci încă o dată, aproape pe aceeași pagină, spunând că agricultura trebue să țină seamă nu numai de legile generale ale științelor naturale și economiei politice, dar că regulele de conducere ale exploatărei trebue să le caute agricultorul în experiența agricolă însăși.

„Cunoștințele trase din o astfel de experiență formează coprinsul special și propriu al științei agricole; înfățișarea metodică și răspândirea acestor cunoștințe alcătuesc scopul științei agricole". Acest punct de vedere, la care von der Goltz ajunge fără voia lui aproape, e singurul modern și adevărat, păcat numai că el stă în contrazicere vădită cu expunerile precedente ale aceluiași autor.

Lămurind caracterul agriculturei ca știință n'am dovedit încă că ea are dreptul să se socotească ca atare. Înainte de a încerca să dovedesc acest lucru, trebue să spun că nu e vorba de noțiunea *știință* în înțelesul riguros filozofic, pe care i l'au dat unii cugetători, de pildă, Auguste Compte, acestui cuvânt. În sens riguros filozofic numai puține discipline științifice, acelea cari au putut descoperi legi, după care se pot prevedea fenomene viitoare, sunt *științe*: de pildă astronomia, chimia. În acest sens nu se pot considera ca științe însă nici istoria, nici sociologia, nici economia politică.

Cuvântul știință se întrebuințează în cele mai înalte institute de cultură, în universități și academii în sens mai larg și mai puțin riguros. În acest sens sunt și agricultura și economia politică și istoria de științe, cu toate că nici una din ele nu a ajuns la acea cristalizare desăvârșită, la care a ajuns, de pildă, matematica. De altfel, această deosebire se explică prin caracterul inerent obiectului de tratat. **Istoria, economia politică, nu pot fixa legi cu caracter imutabil și universal, tocmai din cauză că materia ce se tratează, e o pastă mereu schimbătoare.** Tot așa materia la care se referă știința agricolă, nu e ceva fix determinat odată pentru totdeauna, ci e prinsă în o mișcare continuă.

Pentru ca să se poată numi știință, agricultura trebuie să urmărească adevărul, să aibă o metodă determinată, o extensiune care să-i îndreptățească o existență independentă și să tindă a-și cristaliza doctrinele în *legi*. Din toate aceste puncte de vedere, ea are această îndreptățire.

1. **Știința agricolă urmărește adevărul**. Există mijloace de a produce perpetuu, abondent, desăvârșit și economic – evident că există, intuiția imediată și experiența ne-o spune. Aceste mijloace dacă există, sunt o parte din realitatea vie, din *adevărul*, care ne înconjoară, care plutește în mii de forme, de la cele mai concrete până la cele mai abstracte, în lumea ce ne înconjoară. Așadar se poate spune și despre știința agricolă că urmărește adevărul.

2. **Metoda ei e inducțiunea**. Numai prin experiență, prin cercetarea a nenumărate cazuri speciale se poate trage o regulă generală. A pleca dela principii, dela legi, pentru a determina soluția cea mai potrivită într'un caz special e o metodă potrivnică spiritului și cuprinsului științei agricole. Nicăieri ca aici, punctele de plecare vagi, generale, nu duc la rezultate mai străine de adevărul urmărit. Știința agricolă se bazează astfel nu pe speculație, ci pe un empirism aproape exclusiv. Din punctul de vedere al metodei, ea stă alături de medicină, care se întemeiază de asemenea nu pe speculație, ci pe empirism și care cere o aplicare specială, o tratare individuală a fiecărui caz separat.

O deosebire fundamentală între știința agricolă și între meșteșugul, arta sau îndeletnicirea agricolă, *nu*

Scanned with OKEN Scanner

există după cum nu există o deosebire fundamentală între știința și practica medicală. Una trăește prin și pentru cealaltă. O știință agricolă independentă de practică, abstractă speculativă, cum o cred cei mulți neinițiați și stăpâniți de prejudecăți, n-are sens și nu poate exista. Arta agricolă se concentrează chiar și în cele mai primitive forme ale ei, într'un mănunchi de *experiențe dobândite*, de *cunoștinți*, care alcătuiesc nucleul pentru o desvoltare științifică.

3. Domeniul științei agricole e vast, așa de vast încât un agronom nu-l mai poate stăpâni întreg, o specializare în interiorul ei, a devenit tot așa de necesară ca și în interiorul celorlalte științi.

Multe ramuri ale ei tind a se despărți și a se constitui în discipline independente. Domeniul ei se împarte de obicei în trei mari grupe: I) partea generală sau economică, sau economia rurală în înțeles larg;

II) partea specială sau tehnica agricolă și

III) discipline ajutătoare.

Cuprinsul fiecărei din aceste părți e prea cunoscut pentru a mai stărui asupra lui. Dau numai clasificația cea mai rațională și complectă.

I) *Știința agricolă generală – Economia agricolă – Economia rurală.*

1. Știința exploatațiunii: a) mijloacele de exploatare
   b) sistemele de exploatare
   c) conducerea exploatărei.
2. Contabilitate agricolă.
3. Statica pământului.
4. Taxațiunea (estimațiunea) agricolă.

II) *Știința agricolă specială – Tehnica agricolă*

1. Agrologia și fitotehnia, inclusiv livezile și pășunile, patologia vegetală și știința despre ameliorarea metodică a plantelor.
2. Zootechnia generală și specială incl. higiena animalelor.
3. Industrii agricole: lăptăria, fabricarea spirtului și a berei.

III) *Disciplini ajutătoare:*

1. Silvicultura.
2. Horticultura și pomicultura.
3. Viticultura și vinificația.
4. Piscicultura, apicultura, sericicultura.
5. Mașini agricole. (Mecanică agricolă).
6. Chimia agricolă.
7. Bacteriologia agricolă.
8. Medicină veterinară.

4. Cu toate că materia la cari se referă, e mereu în schimbare în raport cu omul, totuși știința agricolă a ajuns să-și cristalizeze unele adevăruri ale ei în legi fundamentale. Legea, care concentrează încă domeniul întreg al agrologiei (constituția pământului, starea fizică și chimică, lucrarea lui, îngrășămintele) e *legea minimului*. Liebig a formulat-o cel dintâi, dar numai cu privire la elementele minerale necesare plantei. Producțiunea depinde, zice el, de acel element, cari se găsește în minimum în pământ în timpul vegetației. După el, legea a fost extinsă la toți factorii de vegetație, așa că azi se exprimă astfel: *Producțiunea depinde de acel factor de vegetație, care se găsește în minimum, în timpul dezvoltărei plantelor.*

În zootehnie crescătorul, amelioratorul, trebuie să țină seamă de legea echilibrului: Sporirea însușirilor bune într'o direcție e indisolubil legată de descreșterea altor însușiri bune în altă direcție. Cu creșterea productivității de lapte se micșorează rezistența și însușirele de tracțiune proprii animalelor de muncă. Cu sporirea producțiunii de carne și a precocității, scade puterea de reproducție, etc.

În economia rurală există o lege de o importanță capitală: legea *optimului de exploatare*, sau legea despre creșterea și descreșterea venitului net. Ea ne spune: *Venitul nu crește în proporție cu cheltuieli de producție*; Plusul de cheltuieli nu se traduce prin un plus de producțiune, decât până la o anumită limită, când producțiunea rămâne constantă ori scade. A trece cu cheltuelile peste această limită însemnează a exploata cu o pagubă din ce în ce mai mare. Dar chiar înainte de această limită, nu este indiferent unde ne oprim cu cheltuelile de producțiune. Există un *optimum*, adică un moment, când diferența dintre valoarea producțiunei brute și cheltuelile de producție, deci venitul net, este cea mai mare. Aci trebue să se oprească producătorul agricol.

Nu se poate deci tăgădui agriculturei, caracterul de știință. **Prejudecata aceasta trebue să dispară și e datoria agronomilor luminați și a acestei reviste s'o facă să dispară.** Trebue să i se acorde științei agricole însemnătatea pe care o merită la noi mai mult decât aiurea unde ea totuși e în mai mare cinste decât la noi.

Când se va desvolta dragostea și considerațiunea pentru ea atunci vor răsări generații de economiști, de juriști, de oameni de legi, cu o pricepere mult mai largă și mai sănătoasă pentru nevoile țărei acesteia. Facultățile de drept se vor despopula atunci până la limita normală și atâția tineri care se duc la drept, pentru că n'au cum altfel să'și facă o cultură *economică*, se vor îndrepta spre această binefăcătoare știință agricolă, fără de care, mai ales la noi, nu se poate închipui o pregătire economică.

Dar nu numai atât. Când se va dărâma dăunătoarea prejudecată, care stăpânește acum atâția și, când agricultorii noștri se vor iniția în tainele științei agricole, de abia atunci agricultura va dobândi pentru ei cuprins, însemnătate, atracție. Cum să trăiască un agricultor la țară. Pentru el „țara", pământul, holdele, sunt o *carte închisă* un sipet cu nouă peceți. Pe el nu-l pasionează această îndeletnicire pentru că nu vede nimic înăuntrul ei, de aceea fuge la oraș, unde-l pasionează politica, ori jocul de cărți, iar la țară rămâne arendașul pe care îl pasionează setea, adese ori imorală de aur nemuncit.

Când însă agricultorul va socoti de datoria lui să cunoască această știință, atunci se vor rupe pecețile, se va deschide cartea, el va vedea că în câmpurile, în holdele lui, e o întreagă lume de fapte, de fenomene, de adevăruri, într'o strânsă legătură și numai atunci viața lui la țară, va avea un *rost mare*, el nu se va mai putea despărți ușor de această țară, de acest pământ uitat și părăsit azi. **(10)**

Concluzie. Autorul a folosit exclusiv bibliografie germană, adaptată cu inteligență la

Scanned with OKEN Scanner

subiectul lucrării. Vom menționa că atunci când îi atribuim lui Albrecht Thaer primat în fondarea științei agricole, trebuie alăturați francezul Mathieu de Dombasle și englezul Arthur Young, a cărui operă publicistică a rămas nemuritoare. De asemenea, în zootehnie, crearea raselor perfecționate după specificul necesităților de exploatare, din partea englezilor, ajunsă în secolul al XIX-lea și la americani, nu a fost egalată de nimeni în Europa, cu excepția rasei de vaci „Olandeză". Aceasta este știință agronomică!

În ansamblu, lucrarea lui G. Ionescu-Șișești, tânăr doctor în agricultură, este o elaborare de maturitate, de gândire profundă și de pasiune profesională, o perlă a domeniului. Invocarea istoricului privind definirea științei agriculturii, plecând de la definiția generală a științei a pus baze raționale analizei sale, deși în toate scrierile, îl citează pe economistul E. Cosa, contemporan la modă, care peste timp a trecut în uitare complet. Nu a avut loc între marii economiști consemnați de istorie.

O analiză mai detaliată o acordă lui Schulze și von der Goltz, ambii profesori, și directori la Institutul Agronomic al Universității din Jena, care s-au ocupat de formularea definiției științei agricole, legând domeniul de științele clasice precum fizica, chimia, zoologia sau botanica, ceea ce era și imposibil de evitat.

Inafara definițiilor confuze date de cei doi amintiți, Dr. Șișești, susține că nu există deosebire fundamentală între meșteșug (practică agricolă) și știință, că ele coexistă, așa cum este și în medicină (sau în construcții de toate genurile). De fapt ele sunt componente ce exprimă realitatea (adevărul) științei agricole.

Meritul deosebit al lucrării este că la 27 de ani, Dr. Ionescu-Șișești ne lasă o structurare a științei agricole pe domenii. Este prima încercare rațională în această privință. Mai târziu, pe la mijlocul secolului XX așa zisa parte generală numită „Economia rurală", a fost așezată în ordine ca ultim domeniu de studiu, care se poate însuși după parcurgerea studiilor științifice agronomice.

Este remarcabilă rațiunea autorului de a arăta că știința agricolă se bazează pe „legi naturale", legi care ulterior au fost completate, îmbogățite sau înmulțite. Ori, la baza justificării existenței unei științe stau legi. În acest caz: legea minimului, legea echilibrului (la ameliorări în zootehnie), legea optimului de exploatare în economie, etc. Între agronomii savanți români din secolul XX, a fost adânc preocupat de legile agriculturii, profesorul agrochimist David Davidescu, care în anul 1984 a enunțat „Legea ierarhizării factorilor de vegetație", care se alătură legilor amintite anterior.

Azi recunoaștem această lucrare de tinerețe ca o elaborare de apărare entuziastă a științei agricole documentată și gândită argumentat, a unui tânăr de valoare; o lucrare care rezistă timpurilor.

Comparând corect, este o elaborare superioară, „programei" din 1867, coordonată de P. S. Aurelian, unde mai figura Ionescu de la Brad, N. Racotă, P. Buescu, Vericanu și Holban, pentru o „școală de agricultură" de gradul II. Are un caracter de generalizare ce corespunde justificării date subiectului „Cuprinsul și caracterul agriculturii ca știință".

În secolul al XIX-lea, Ion Ionescu de la Brad și Petre S. Aurelian nu au abordat analiza acestei teme la un nivel savant. Prin lucrările lor, mai ales Aurelian, au dovedit că agricultura este o știință. Astfel, în anii 1870-1882, a înființat și a condus „Revista științifică" împreună cu Grigore Ștefănescu, geolog și paleontolog, profesor la Facultatea de Științe a Universității București și silvicultorul C. F. Robescu (retras).

Aceasta a fost prima revistă modernă la români și era destinată pentru toate științele între care se afla și agricultura condusă de un agronom, recunoscut ca învățat. Dovada că agricultura este o știință a demonstrat-o Aurelian, direct prin studiile, care au avut un caracter științific ce poate fi ușor constatat în zilele noastre, de dimensiuni impresionante pentru timpul său. Iată o scurtă citare a principalelor sale studii: „Studiu asupra ameliorațiunii raselor de cai din România" (1865), publicat în 1870, dovedit superior lucrării lui N. Filip, cu același titlu (Modul cum ar trebui începută ameliorarea raselor de cai din România, 1897), „Laptele și productele sale", „Sistemele de cultură", „Exploatarea moșiilor prin Meteiagiu", „Agricultura la romani", „Cultura sfeclei și fabricațiunea zahărului din sfecle", „Note economice asupra județului Prahova", „Oile merinos", „Vitele cornute din Rasa Olandeză", „Producțiunea cailor (Creșterea cailor)", „Legea naturală după care, însușirile părinților se transmit la urmași".

Majoritatea acestor studii cuprindeau 5-30 pagini și erau elaborări științifice personale bazate pe bibliografie, consemnată cu rigurozitate.

Când se cunosc astfel de lucrări nu se poate pune întrebarea dacă agricultura este o știință. Ele corespund chiar și azi, definiției dată științei în DEX, pg. 1061; 2. „Ansamblu sistematic de cunoștințe despre natură, societate și gândire; ansamblu de cunoștințe dintr-un anumit domeniu al cunoașterii".

Fiind proaspăt absolvent, Dr. Ionescu-Șișești, este foarte posibil să nu fi cunoscut aceste lucrări, publicate în prima revistă modernă pentru științe în România, dar s-a dovedit că nici ulterior nu a reușit să o descopere, căci Aurelian a fost „uitat" în mod sistematic, în lucrările sale.

Totuși, lucrarea aceasta a apărut din necesitate într-o epocă explozivă a descoperirilor în științe, iar voința de a dovedi că agricultura are locul său în acest ansamblu a fost demnă de apreciat ca un mare merit, întrucât ignoranța și aroganța, funcționa din plin în acele vremuri, mai ales în cazul celor ocupați în domeniul științelor exacte. Azi, sunt dovezi că „agronomia" este o știință vastă, a cărei importanță pentru omenire este covârșitoare. Trebuie apreciat, de asemenea, nivelul elevat al lucrării, în concordanță cu obiectivul urmărit, onorant pentru un tânăr agronom.

Scanned with OKEN Scanner

2. Ce datorează agricultura-științei?

Comentariu

Această conferință, publicată după aproape 6 ani de la studiul său din perioada doctoratului, vine să adâncească ideea unității agricultură-știință, și parcurgând perioade istorice s-a putut constata progresul în această relație. Autorul începe direct cu lămurirea fenomenului, spunând: «Una din cele mai stranii erezii, care a dat naștere la atitudinea nefavorabilă științei, a fost convingerea așa de des exprimată, că știința agricolă și practica agricolă ar fi două lucruri diferite, când în realitate, ele reprezintă două fețe ale aceleași activități.

Încât privește organizarea exploatărilor agricole bazate pe „libertate și siguranță", de la „principiul de rentabilitate" până la cea mai neînsemnată măsură culturală curentă, totul a fost verificat, îndreptat ori elaborat de-a întregul, de știința agricolă consolidată din ce în ce mai puternic în veacul al XIX-lea... Îndată ce proprietatea s-a eliberat de cătușele feudale, și clasele agricole au devenit independente (în Apus), exploatarea agricolă a dobândit un țel economic, organizarea ei a devenit posibilă». **(11)**

Pentru a invoca introducerea științei în activitatea administrativă a statului, autorul amintește despre „Cameralistică", o știință care se preda în Universitățile din centrul Europei, în secolul al XVIII-lea, unde se învăța despre administrația publică, vămi, mine, exploatarea pădurilor și agricultură. Acestea erau conduse de un bun funcționar al Caselor domnitoare, care era un „cameralist", un administrator care avea cunoștințe privind știința de a conduce activitatea din aceste domenii. De aici a început ideea aplicării științei în administrație și agricultură, iar A. Thaer (1752-1828) s-a inspirat din experiența lor și din cea a englezilor, unde A. Young (1741-1820) era părintele științei agricole.

Dr. Șișești a mai dat și alte exemple, când mari practicieni au fondat școli de agricultură, unde s-au născut științele prin sistematizarea acumulărilor, inovațiilor și descoperirilor din activitatea practică.

Trebuie să ne amintim că însuși Mathieu de Dombasle, care studiase chimia, după ce s-a dedicat agriculturii ca practicant, după un timp, a înființat Școala de Agricultură din Roville (Nancy), elaborând un plan didactic de pregătire pentru însușirea științei și practicii agricole Dombasle, «pentru a contribui la aceasta, a introdus metode agrotehnice noi privind arăturile, aplicarea bălegarului, a amendamentelor, a înlocuit „ogorul sterp" (pârloaga) cu plante prășitoare, a organizat asolamente cu plantele cele mai căutate, a inventat, a fabricat sau a introdus mașini agricole în patria sa etc.» **(12)** Vedem deci, că știința agricolă s-a născut din mințile luminate și experiența practică, prin acumulări în timp.

Dr. Șișești, reamintește despre marii învățați care au descoperit modul de nutriție a plantelor, Boussingault și Liebig, despre englezul Lawes care a încercat o sintetizare a cunoștințelor din întreaga știință agricolă în cartea „Tratat de economie rurală"; despre O. Kellner, autorul primului tratat de nutrire a animalelor, despre contribuția lui Hellriegel la explicarea rolului bacteriilor nitrificatoare, etc, intrând și în explicarea unor realizări din secolul XX.

Autorul a descris apoi progresul în domeniul mecanicii agricole, unde Dombasle a fost un adevărat inventator, care a produs «în prima jumătate a secolului al XIX-lea cel mai bun tăvălug în Franța, cea mai bună rariță, cea mai bună semănătoare, cea mai bună prășitoare». **(13)** Nu l-a omis nici pe MacCormick și Hussey, care la 1861 au inventat mașina de secerat, și «împreună cu treierătoarele cu vapori au revoluționat exploatațiile agricole». După ei, «o întreagă prefacere în agricultură a adus utilizarea aburului și motoarelor cu explozie, inițiată de englezii Fowler și Howard. Ca o minune a acestei forțe este citată isprava unui constructor, în cadrul unui concurs din 1857, care cu ajutorul aburului a secerat un lan, a treierat recolta, a arat același loc imediat și l-a semănat cu napi» (într-o zi). **(14)**

Amplificând exemplele prin care se demonstra cât de mult datorează agricultura realizărilor științei, Dr. Șișești, se referă la impulsul acesteia în progresul creșterii animalelor. «Cunoștințele de biologie, fiziologie și genetică aplicate la agricultură au dat posibilități să se selecționeze rase de vite specializate (unde englezii au avut rezultate uimitoare prin gândire și realizare. n.a.) pentru diferite ramuri de producție: lapte, carne, muncă, lână, curse de cai, etc.» **(15)** Aduce exemple în cazul vacilor: rasa Shorthorn, ameliorată pentru carne, Olandeza și Jersey pentru lapte sau Simmenthal potrivită pentru trei utilizări: lapte, carne și muncă.

Trebuie să mai amintim despre celebra rasă de cai Pursânge sau rasa de oi Suffolk, etc. Toate aceste realizări, care în zilele noastre au o dezvoltare de neimaginat sunt rezultate ale activității științifice, care au fost extinse în marea producție. În acest fel a progresat agricultura în vest, nu s-au lipit de rase ca „Sura de stepă", despre care învățații noștri aveau interminabile controverse, iar unii îi aflau însușiri miraculoase, ca acelea de a sta iarna în padoc, nu în grajd, sau că poate da lapte cu hrana de cea mai slabă calitate.

Cu referire la plantele de cultură, expunerea Dr-ului G. Ionescu-Șișești descrie cazul sfeclei de zahăr, care pe la 1834, când era cultivată sporadic în grădini avea 8,8% zahăr, iar după 80 de ani, prin aplicarea lucrărilor de ameliorare s-a ridicat la 18,10%. Era totuși o ameliorare empirică, dar constantă, bazată pe o temeinică experiență practică a cultivatorilor.

Descriind cu admirație rezultatele generale obținute în ameliorarea științifică a plantelor Dr. Șișești arată efortul selecționerilor, învățați, care pe baze științifice, au schimbat aproape radical calitățile soiurilor de plante, între care se evidențiază capacitatea de producție. Iată un fragment din expunerea sa în această chestiune:

«Nu e azi plantă mai perfecționată în agricultura vestului care să nu fi trecut prin mâna

Scanned with OKEN Scanner

și laboratorul a numeroși selecționeri... Zeci de nume mari ar trebui să vă citez aici și tot n-aș aminti decât pe cei mai ilustri: Taylor și Shireff în Anglia; Vilmorin, Seribaux în Franța, De Vries în Olanda; călugărul Gregor Mendel și Tschermak în Austria; Dr. Rimpau, Heine, Besseler, Fruwirth, Rumker în Germania. Alături de aceștia, amelioratorii grâului și ale altor cereale păioase din Suedia: Von Neergaard (1886-1890), dr. Hilmar Nilson, fondatorul selecției individuale, dr. Nilsson Ehle, autorul introducerii lucrărilor de ameliorare prin încrucișare pe baza legilor mendeliene au avut rezultate de primat. Dr. Nilsson Ehle, profesor de „Ereditate" la Universitatea din Lund a elaborat un plan de ameliorare pentru grâul românesc la invitația lui C. S. Aldea. Nu poate fi omis niciodată Sir John Bennet Lawes (1814-1900) chimist și agronom, fondatorul Stațiunii experimentale Rothamsted și al fertilizării chimice cu superfosfat. Toți au pus contribuția lor cu uriașe eforturi la una din cele mai fecunde, mai noi, mai uimitoare ramuri ale agriculturii. Plantele au cedat în fața omului de știință; au devenit o pastă pe care o prelucrează și o modelează după interesele agriculturii (practice)». **(16)**

Conferința Dr-ului Șișești s-a referit apoi la progresele științei agricole în domeniul cunoașterii solurilor, citându-l pe americanul Hilgard, ca reprezentant din generația ce a urmat rusului V. V. Docuceaev; la bacteriologie, mecanica agricolă, industrii agricole; politici agrare, etc.

După această parte extinsă asupra dezvoltării științei agricole în vestul Europei, autorul se oprește asupra situației din Principatele Române, pornind de la efectele Regulamentelor Organice aplicate din anii 1830, 1831. Sunt amintiți unii dintre primii autori de scrieri despre agricultură ca: postelnicul Mihai Drăghici (1834) și Ion Penescu (1845). Este prezentat foarte pe larg Ion Ionescu de la Brad, care a fost primul mare agronom român, aducând contribuții în toate domeniile științei agricole, ca deschizător de drumuri. Activitatea și personalitatea sa au fost frecvent evocate, fiind primul, astfel că manualele școlare l-au amintit fiecărei generații și majoritatea românilor care au trecut prin școala generală le-a rămas în minte numele său. Însuși G. Ionescu-Șișești a scris despre el: „Viața și opera lui Ion Ionescu de la Brad", Ed. Universul, 1942; „Ion Ionescu de la Brad, precursor al științei noastre agricole" în Contemporanul 4 iunie 1954; „Ion Ionescu de la Brad" – Scânteia Tineretului, 25 iunie 1955; „Agronomul Ion Ionescu de la Brad", colecția SRSC în 1958, București Ed. Agro-Silvică, 1955, 39 pg; „Despre Ion Ionescu de la Brad", Viața Studențească, Revistă a Studenților din RPR, 1 iunie 1963 **(17)**. Scrierile omagiale despre Ionescu de la Brad au fost încununate de micromonografia acad. Amilcar Vasiliu, publicată în anul 1967, pe 237 pg.

Toate aceste scrieri au fost realizate cu sentimentul respectului, cu multă căldură obiectivă și subiectivă, având darul de a construi figura durabilă a primului mare agronom român.

În conferința sa, dr. Ionescu-Șișești continuă astfel: «Puțini au fost continuatorii în stil mare ai acestei uriașe activități. A fost P. S. Aurelian, și a fost într-o măsură însemnată Vlad Cârnu Munteanu». **(18)** După ce a scris despre Ionescu de la Brad, ceea ce am arătat, când a vorbit despre P. S. Aurelian, conferința Dr-ului Șișești l-a expediat într-o propoziție.

Noi cei de azi, care urmează să plecăm în curând... trebuie să spunem adevărul măcar atunci când vorbim despre activitatea de o viață a unei imense personalități cum a fost Petre Sebeșanu Aurelian.

Ei, bine! P. S. Aurelian a fost contemporan cu Ion Ionescu de la Brad, dar născut cu 15 ani mai târziu. Studiind activitatea, opera și realizările lui Aurelian, care a activat în aceeași perioadă cu Ionescu de la Brad, constatăm că el, Aurelian, a fost superior lui Ionescu de la Brad din absolut toate punctele de vedere. El a fost o personalitate uriașă a națiunii ca agronom, economist și mare om de stat. Unul dintre părinții națiunii.

Urmașii săi, cei din a doua generație, nu foștii săi elevi, l-au trecut în umbră în mod voluntar sau involuntar. Scrierile despre Aurelian au rămas puține la număr și editate în tiraje minore. Repetăm, el a fost o personalitate națională, alături de Cuza, Kogălniceanu, I. C. Brătianu, Catargi, A. D. Sturdza, C. A. Rosetti, Ion Ghica, marii făuritori ai României după unirea din 1859.

În toată viața sa Dr. Ionescu-Șișești a amintit de câteva ori, lapidar doar, numele lui P. S. Aurelian, în situații când era imposibil de omis.

Concluzie. Conținutul conferinței dr-ului G. Ionescu-Șișești a reușit să aducă lămuriri asupra existenței științei agricole, a modului în care a germinat și a evoluat această știință, asupra rezultatelor obținute, de care a beneficiat agricultura.

Reținem faptul că în fruntea acestor activități s-au aflat învățați englezi, germani, francezi, austrieci, care au adus contribuții durabile, încât și azi putem înțelege care a fost nivelul de la care am plecat și unde am ajuns noi.

Despre realizările din țara noastră autorul s-a oprit la o scurtă biografie a lui Ionescu de la Brad. Dar, după 1860, scrierile și studiile elaborate de P. S. Aurelian și revistele sale, care au durat 40 de ani (1870-1909) din viața sa, trebuie considerate ca fundație a științei agricole românești, superioare lui Ionescu de la Brad, contemporanul său.

Reamintim că „Ampelografia" scrisă de G. Nicoleanu, unde sunt descrise numai soiurile românești de viță de vie; apoi soiurile de grâu, orz, mazăre, ovăz create de C. Cipăianu, soiurile de grâu obținute de C. S. Aldea; lucrările în genul „tratat" despre „grâul românesc", soluri și vinuri, publicate de Vlad Cârnu Munteanu și C. Roman, ș.a.

În final autorul a reușit să arate că știința agricolă există și se manifestă într-o varietate de activități foarte diversificată. Dr. G. Ionescu-Șișești are acest merit, înfruntând poziții

Scanned with OKEN Scanner

subiective şi amatoriste din timpul său.

3. Contribuţiuni la studiul grâului românesc din punct de vedere fitotehnic

Introducere. Congresele agricole au fost concepute iniţial de către Ştefan Radianu, ca mijloc de a face cunoscute obiectivele „Societăţii Agronomice a Absolvenţilor Şcolilor de Agricultură", faţă de starea generală a agriculturii şi solului care revenea agronomilor în această ecuaţie. Fiind o societate fără statut juridic, invitaţii erau chemaţi din toate domeniile agriculturii, mai ales proprietari, dar şi funcţionari de stat cu anumite răspunderi, să exprime opinii privind activitatea lor.

În toamna anului 1912 „Congresul agricol" a fost organizat de „Societatea Română de Agricultură", înfiinţată în anul precedent, unde Dr. Şişeşti, a avut rolul principal. La alcătuirea tematică a programului pentru congres, a introdus un subiect ce urma să-l elaboreze şi să-l prezinte personal, intitulat „Contribuţiuni la studiul grâului românesc din punct de vedere fitotehnic". Era şi un act ce urma să confere reuşită acelei acţiuni.

Fiind recunoscută importanţa economică a acestei culturi, era de aşteptat ca materialul să fie primit cu interes; pe de altă parte un succes obţinut de autor venea cât se poate de bine pentru momentul respectiv. Un tânăr apreciat cu multă căldură şi sprijinit cu speranţe, avea la îndemână momentul în care să confirme.

Pe lângă această problemă de „concepţie", Dr. Şişeşti, era preocupat de obţinerea unui progres cât mai vizibil la cultura grâului, fiind captivat de activitatea începută la Spanţov, dar, dezamăgit de numeroase cauze care menţineau lucrurile într-o oarecare stagnare. Aşa ne explicăm scrierea în grabă a articolului tratat în paginile anterioare, cu privire la expunerea conţinutului temelor de fitotehnie, sau analiza articolului „Problema îngrăşămintelor în ţara noastră" publicat de H. Vasiliu în anul 1911.

Lucrarea a fost structurată după propria concepţie, folosind opt surse bibliografice, dintre care şapte autori străini, fiind omis Corneliu Roman, directorul Staţiunii Agronomice, care avea cele mai importante rezultate de cercetare asupra grâului, asupra cerealelor în general, în favoarea profesorului Al. Zaharia de la Universitatea Bucureşti. Autorul s-a referit la cinci aspecte importante ce priveau cultura atunci: I. Importanţa economică şi legătura culturii grâului cu ştiinţa, exemplificând soiurile create noi, care sunt mai productive faţă de cele cultivate; II. Rolul soiului şi clasificarea ştiinţifică a grâului românesc; III. Descrierea soiurilor de grâu românesc sub aspect morfologic, cu accent pe elementele de productivitate şi de calitate, IV. Îndrumări tehnologice de cultivare; V. Concluzii. Era o structură foarte raţional concepută şi era să rămână în atenţie, în fond era „un studiu".

Întreg materialul expus pe 11 pagini, un volum potrivit pentru un astfel de eveniment, a fost expus într-un limbaj de specialitate foarte elevat; într-o alcătuire academică în exprimare, cu argumentarea raţională a ideilor şi analizelor. Deşi credem că nu au fost mulţi care au înţeles în totalitate cele expuse, de reţinere, mai greu, materialul şi autorul său au avut succes mare, acolo unde trebuia, la nivelul ministrului, care a remarcat că are în faţă un tânăr de viitor.

Pentru valoarea lucrării şi importanţa ei, sub toate aspectele o reproducem integral:

Contribuţiuni la studiul grâului românesc din punct de vedere fitotehnic[47][48]

I.

Grâul reprezintă una din cele mai de seamă bogăţii ale ţării.

Întinderea medie pe cei 10 ani din urmă, 1904-1913, a acestei culturi este de 1.847.743 ha, cu o producţie de 15,3 hl/ha sau un total anual mediu de 28.240.459 hl

Această producţie are o tendinţă de creştere. În adevăr, cifrele medii calculate numai pentru cei 5 ani din urmă arată o suprafaţă de 1.851.990 ha, cu o producţie la ha de 16,5 hl şi o producţie medie anuală de 30.545.554 hl. Transformată în chintale metrice, această din urmă sumă dă 23.893.233 q. mt.

Socotind pe preţul de 20 de lei chintalul metric, valoarea anuală a acestei recolte de grâu este de 470.911.080 lei[49].

Această mare bogăţie este rezultatul condiţiilor naturale, pe care munca şi inteligenţa umană le dirijează şi le sileşte să producă într-o măsură mult mai largă decât în cazul bogăţiilor miniere, silvice, etc. Natura nu ne dă singură decât un minim foarte sărăcăcios; experienţa omenească acumulată şi sistematizată în aceea ce numim ştiinţă sporeşte enorm această bogăţie, cu o cheltuială de energie şi de valori relativ mult mai mică.

Din punctul acesta de vedere se poate spune: ştiinţa este creatoare de bogăţie. Şi agricultorul practic să nu protesteze: toată practica lui este bagajul lui ştiinţific, un element din marele edificiu la care conlucrăm cu toţii. Cât e de important acest edificiu se învederează tot mai mult pe zi ce trece şi la noi. E de ajuns să repet că ştiinţa în accepţia ei cea mai largă îţi dă putinţa să sporeşti valoarea, produsul, într-o proporţie mai rapidă decât cheltuiala, pentru a se învedera acest lucru. Dar ştiinţa face mai mult: la aceeaşi cheltuială, ea ne permite să evităm pierderi considerabile, deci să urcăm venitul net. Mai mult decât atât: pentru aceeaşi cheltuială, aplicarea unor anumite rezultate ştiinţifice măreşte considerabil produsul. Un soi rustic cu o productivitate mediocră dă de pildă 15 hl la ha; un soi selecţionat, după perceptele ştiinţei, dă pentru aceeaşi cheltuială de producţie o calitate

---

[47] Comunicare prezentată la primul congres al Societăţii Române de agricultură din 1912, publicat în Institutul de editură şi arte grafice „Flacăra", Bucureşti, 1916

[48] Preluat din lucrarea „G. Ionescu-Şişeşti – Culegere din lucrările ştiinţifice"

[49] Cifrele acestea sunt cele mai noi şi împrumutate din statistica agricolă a României, pe 1915, publicată sub direcţia d-lui L. Colescu.

Scanned with OKEN Scanner

mai bună sau o producție mai mare, în orice caz un spor de valoare, de pildă de 10 lei la ha. Înmulțiți această sumă cu numărul hectarelor cultivate în România, obținem valoare de 18.000.000, care ar fi un plus câștigat prin aplicarea unui rezultat științific.

Se vede prin urmare că a face știință nu este numai un sport intelectual, nici chiar în agricultură, și toți dintre noi care introducem o inovație culturală, ori alegem sămânța, ori ne procurăm o proveniență reputată, folosim, chiar când ni se pare că suntem adversarii practici ai științei, rezultatele acesteia.

Acest elogiu al teoriei era necesar pentru a obține îngăduința acelora care vor fi dispuși să creadă că în cele ce vor urma unele părți sunt prea puțin practice.

II.

Cel mai important lucru în examinarea științifică a unei culturi este să știm ce cultivăm, să ne cunoaștem deci planta, varietatea și soiul, pentru a le putea perfecționa și pentru a putea adapta cultura la necesitățile plantei. În partea primă a expunerii mele, voi trata așadar planta, cu varietățile și soiurile ei cunoscute la noi și, fiindcă mă adresez unor specialiști, nu mă voi feri de a întrebuința nomenclatura riguros științifică, acolo unde va fi nevoie.

Grâul nostru cultivat poartă, cum știți, numele științific *Triticum sativum* și e înrudit cu 2 specii, care sunt foarte puțin ori deloc cultivate: *Tritium polonicum* și *Triticum monococcum*, de care nu ne ocupăm acum. Specia cultivată are 2 diviziuni importante: grâul obișnuit cu axa spicului tare sau tenace și cu boabele goale, *Tr. Sativum tenax*, și 2 subspecii la care axa spicului se rupe în bucăți și boabele rămân acoperite în pleavă, *Tr. Sativum spelta* și *Tr. Dicoccum* = alacul și tenchiul.

Nici aceste din urmă 2 subspecii nu ne privesc, fiindcă la noi nu se cultivă, ci numai prima, adică *Tr. Sativum tenax*, care se subdivide și ea la rându-i:

Triticum vulgare,
Triticum compactum,
Triticum turgidum și
Triticum durum,

subspecii care se deosebesc prin caractere botanice importante: forma paiului, a glumelor, a spicelor.

Punctul nostru de plecare va fi *Triticum vulgare*, care cuprinde aproape toate soiurile din ținuturile globului producătoare de grâu. Aceste ținuturi se divid după condițiile climaterice în două: ținuturi cu climă maritimă, în care predomină soiurile fără țepi (Tr. S. var. muticum), mai productive, mai făinoase și mai sensibile; și ținuturile cu climă continentală, unde se cultivă grânele cu țepi (Tr. S. var. aristatum), mai rustice, mai rezistente, mai bogate în proteine, dar mai puțin productive.

În interiorul acestor două grupe, clasificația se face după forma glumelor: păroase sau glabre și mai ales după culoarea glumelor și bobului. Cele două culori fundamentale sunt roșu și alb, care se combină între ele în diferite feluri: astfel sunt grâne care au pleavă albă – bobul alb; pleava albă – bobul roșu; pleavă roșie – bobul alb și pleava roșie – bobul roșu; aristele adică țepii putând să lipsească sau nu. Aceste combinații poartă fiecare numele ei botanic. Ele constituie diferite varietăți botanice. Acestea nu mai au între ele semne așa de distinctive ca subspeciile și grupele de mai sus, care se deosebesc prin caractere botanice mai importante și mai fundamentate decât culoarea spicului sau bobului. Proprietățile acestea din urmă variază sub influența persistentă a factorilor naturali sau a selecției. Aceeași varietate poate avea nuanțe de culoare deosebite din loc în loc și din an în an.

Important de știut este că grânele roșii la bob se produc mai mult pe pământurile grele, iar cele albe mai mult pe pământurile mijlocii, calde.

Celelalte însușiri vegetative, ca de pildă lungimea spicului și paiului, rezistența acestuia, puterea de înfrățire, numărul de boabe în spic etc., sunt încă și mai puțin persistente. Aceasta este în avantajul agronomului selecționator, pentru că numai această variabilitate îi dă putința să amelioreze într-o direcție voită însușirile unui soi, să creeze dintr-un soi vechi unul nou. Tot această variabilitate obligă însă și la multă muncă și permanentă supraveghere, dacă e vorba ca un soi superior să fie mereu egal cu el însuși și să nu degenereze.

Fapt este că nu se poate vorbi de soiurile și varietățile plantelor ca de forme fixe și imuabile, ci natura creează mereu o formă tipică pentru un anumit ansamblu de condiții, în timp ce omul năzuiește a fixa mereu o formă care înfățișează pentru al maximul de folos economic.

III.

Am stabilit mai sus să subspecia care se cultivă aproape pe tot globul și, și la noi, este Tr. vulgare, și anume la noi grupa varietății cu țepi: Tr. vulgare aristatum. Grupa aceasta cuprinde mai multe varietăți, din care două: Triticum vulgare erythrospermum și Triticum vulgare ferrugineum cuprind toate soiurile cunoscute și răspândite în agricultura noastră.

Tr. vulgare erythrospermum este varietatea albă la spic. Glumelele sunt albe sau gălbui, bobul totdeauna roșu. Aici intră soiurile noastre cele mai reputate: grâul de Moldova, grâul așa-numit bălan bătrân și toate provenientele rustice ieșite din condițiile noastre climaterice speciale. Tot aici intră grâul unguresc: Banatul și Tisa, ieșit din condiții analoge de climă și sol, apoi multe proveniențe rusești și balcanice, cum și vechiul grâu francez rustic, descris de Vilmorin, dar înlocuit acum aproape peste tot cu soiuri fără țepi aduse de pe coastă sau din Anglia.

Spicul acestei varietăți care bate de la alb spre galben este, după cum îl descrie Schindler, subțire, ascuțit la vârf, mijlociu la desime, aristele sunt mijlociu desfăcute. Lungimea spicului până la 15 cm. Bobul e roșu-brun, adesea cu nuanțe cenușii-albăstrii sau galben ca ceara, sticlos, bogat în proteină, de o calitate superioară. Paiul galben-roșu, subțire, cu puține foi.

Cîrnu-Munteanu și Roman subdivid această varietate în trei soiuri:

a) soiul alb propriu-zis de Banat,
b) soiul vechi românesc,
c) soiul bălțățel.

În timpul vegetației, spun cu foarte mare dreptate cei doi autori specialiști, cele trei soiuri nu se pot deosebi. Numai bobul are oarecare particularități, și anume grâul alb propriu-zis, grâul de Moldova deci, cum și grâul Banat au boabele ceva mai lungărețe; grâul vechi românesc este mai rotund la bob, iar grâul bălțățel cu

Scanned with OKEN Scanner

bobul de asemenea scurt se deosebeşte prin punctaţia lui caracteristică.

Eu am încercat timp de doi ani[50] aceste trei soiuri pentru a stabili caracterele lor şi mai ales o eventuală superioritate a unuia asupra altuia. Concluzia acestor experienţe este însă că aceste trei soiuri stau aşa de aproape unul de altul încât de-abia se pot considera ca atare. Experienţa a fost făcută în trei puncte diferite, fără ca în vreunul să se afirme superioritatea absolută a unui soi ori altul.

Nici în privinţa duratei de vegetaţie ele n-au arătat vreo diferenţă simţitoare, ci şi-au terminat toate vegetaţia în 262-272 de zile[51]. Cât priveşte însuşirile vegetative, ele se pot vedea din următorul tablou în care cifrele sunt medii din câte 4 sau 2 parcele.

Denumirea câmpului de încercare		Greutatea hl.		Lungimea spicului (cm)		Lungimea paiului (cm)		Numărul de boabe în spic	
		Moldova	Banat	Moldova	Banat	Moldova	Banat	Moldova	Banat
„Dunărea"	medii 4 parcele	73,1	72	10,2	8,86	1,17	1,19	34,22	33,9
„Surlari"	medii 2 parcele	76,5	75,2	7	6,75	1,02	0,94	25,05	22,2
„Tatina"	medii 2 parcele	76,2	76,8	11	8	1,15	1,10	24,6	22,6

Din acest tablou rezultă că deosebirile pe care le imprimă plantelor condiţiile externe de vegetaţie (cele 3 câmpuri cu condiţii telurice şi de umiditate diferite) sunt mai puternice decât deosebirile inerente dintre cele două soiuri Banat şi Moldova.

Dintr-o altă serie de analize, făcută la 90 de plante de grâu Banat, la 90 de plante de grâu Moldova şi la 600 de plante de grâu românesc bătrân, rezultă:

	Lungimea spicului	Numărul de boabe în spic	Greutatea a 1.000 de boabe
Grâu bătrân	7,26	21,60	31,61
Moldova	6,97	24,78	34,00
Banat	7,03	25,34	32,00

Aceste din urmă cifre dobândite pe o bază mai largă circumscriu în limite mai restrânse caracterul celor trei soiuri. Ele sunt aşa de apropiate încât asemănarea soiurilor se dovedeşte din nou. Dl. Andronescu, în experienţele sale din anul 1912 la Herăstrău, dl. Radu, în studiul său publicat în limba germană, au stabilit cifre foarte apropiate de cele găsite de noi.

Astfel cele trei soiuri sunt prinse în caracterizări numerice, care le diferenţiază de alte soiuri străine, mai ales de cele din clima maritimă, fără însă a le diferenţia între ele decât în chip foarte puţin sensibil.

A doua varietate cunoscută şi răspândită la noi, într-o măsură însă mai restrânsă, este *Triticum vulgare ferrugineum*, care cuprinde soiurile roşii: din care *roşu obişnuit* şi *uriaş* sunt cele mai importante. Spicele au la acestea, cum se ştie, culoarea roşie şi bobul de asemenea roşu. În afară de soiurile noastre această varietate cuprinde numeroase soiuri cultivate în Rusia: Taganrog, Krasnokolska, grâul roşu de Ucraina etc. cum şi în vest.

Experienţele pe care le-am făcut în 1911 cu acest grâu au stabilit că productivitatea lui e ceva mai mare, adică facultatea lui specifică de asimilare este mai intensă. Paiul este mai puternic şi deci rezistenţa la cădere mai mare. În schimb, grâul acesta are bobul de o consistenţă mai spongioasă, este mai făinos, mai sărac în gluten şi deci mai puţin preţios. Rezultatele acestea se acoperă cu cele publicate de d-nii Roman şi Cîrnu-Munteanu. Mai mult decât atât: am remarcat la această varietate o mult mai labă rezistenţă la tăciune.

Însuşirile slabe calitative pe care le are fac ca această varietate să fie puţin apreciată în comerţ şi s-au scris împotrivă-i articole foarte aspre, cum e acela al d-lui Iamandi. Totuşi sunt încă agricultori care ies la o mai bună rentabilitate prin plusul de cantitate ce acoperă minusul de calitate – şi pe aceştia nu putem şi n-avem cum să-i convingem să-şi schimbe sămânţa.

Asupra soiurilor de mai puţină importanţă: *Arnăut* (*Triticum durum*) şi *Ghirca* (*Tr. v. var. milturum* cu spic roşu fără ţepi sau cu ţepi foarte scurte), care sunt reputate ca foarte bogate în gluten, dar care au o răspândire foarte restrânsă, nu este timpul necesar să stăruim.

Soiurile care reprezintă produsul caracteristic al climei şi solului nostru sunt cele grupate în prima varietate Tr. var. erythrospermum. Ele dau marea majoritate în producţie, ele formează marfa de export, grâul nostru a cărui reputaţie a fost stabilită acum în urmă în chip magistral şi concludent de dl. prof. Zaharia.

Clima, solul, soiul şi cultura determină compoziţia chimică a unui grâu, mai ales când el e produsul de vreme îndelungată al acestor condiţii[52]. Din punctul acesta de vedere se stabileşte între cele 3 regiuni producătoare de grâu: sudul Rusiei, România şi Ungaria o gradaţie ca climă şi ca bogăţie în azot a pământului şi ca precipitaţii atmosferice. România ocupă locul al doilea în această gradaţie şi locul al doilea cu privire la calitatea grâului adus pe piaţa mondială.

Acest lucru l-a spus Cîrnu-Munteanu şi dl. Roman în 1900, l-a ilustrat cu mii de analize dl. prof. dr. Zaharia, el rămâne indiscutabil.

Un punct important în polemica dintre dl. dr. Zaharia şi dl. Kossutany este afirmaţia celui de-al doilea că noi importăm din Ungaria grâu Banat şi Tisa. Dl. Zaharia a răspuns în deplină cunoştinţă că provenienţele de Banat şi Tisa sunt importate de vreme îndelungată din Ungaria şi că actualmente importăm numai cantităţi

[50] De atunci am continuat experienţele cu mai multe provenienţe. Rezultatele se vor publica la vreme.

[51] 262 în 1912 şi 272 în 1911.

[52] Comp. John Widtsoö, *Le dry farming*, Paris, 1912, p, 207.

Scanned with OKEN Scanner

neînsemnate.

Importăm. Dar vă întrebăm pe d-voastră, după cele spuse mai sus la descrierea soiurilor, importăm noi oare o altă varietate, un soi necontestat superior? Nu, importăm aceeași varietate dintr-un soi din punct de vedere fiziologic egal, dar care în clima noastră devine mai bogat în gluten decât în clima lor.

Din punct de vedere cultural, din punct de vedere fitotehnic, din punctul de vedere al înțelegerii științifice, Ungaria are o agricultură mai bună ca a noastră. Are ferme admirabile, cu conducători luminați, ferme specializate în producerea de sămânță. Acolo dacă vei cumpăra un grâu de sămânță, ai să-l plătești scump, dar ai să ai o marfă de sămânță, adică soiul garantat, bobul și culoarea omogenă, puterea de germinație bună. La noi se întâmplă uneori că, dacă la aspect sămânța e omogenă, la înspicat bagi seamă că unele spice sunt roșii și altele albe. Pe când noi lăsăm natura să ne facă din aceeași varietate calitatea cea mai bună, ungurii, care sunt într-o poziție de inferioritate din punctul de vedere al condițiilor naturale, caută să îmbunătățească grâul din punctul de vedere al culturii și al prezentării negustorești.

Cel mai vechi procedeu de selecționare, al lui Hallet, a fost îndată după fixarea lui în Anglia aplicat și grâului de Banat, în largă măsură, de Mokry.

La noi, nu numai că nu se poate obține pe piață un grâu selecționat și controlabil selecționat, dar nu poți să obții un soi curat. La noi soiurile sunt amestecate și încurcate în comerț, până a nu le mai da de rost.

Sfârșitul practic al polemicii pentru noi ar fi hotărârea să separăm cu rigurozitate soiurile, să le selecționăm și să îmbunătățim cultura. Ar trebui ca unele ferme, bine conduse, să se specializeze în producerea de sămânță. Acestea împreună cu noi toți cei interesați să cerem controlul unei instituții oarecare, care prin experți să viziteze lanurile în diferite stadii și să dea sau nu administrației fermei respective dreptul de a pune în comerț o sămânță garantată, firește cu un preț mai urcat, care nu va fi în nici un caz mai ridicat decât prețul pentru sămânță din Ungaria ori de aiurea.

Paralel cu aceasta e necesar și un control mai riguros al seminței de fiecare cultivator și prin forța lucrurilor va veni firește, și a și început să vină, necesitatea unei culturi mai bune.

Acum, selecționatorii știu că o cultură mai bună sporește productivitatea, dar poate influența defavorabil calitatea, adică compoziția chimică. De acest lucru însă n-avem să ne temem, întâi din pricină că mână în mână cu îmbunătățirea culturii va trebui să meargă o selecționare permanentă, al doilea că influența climei și solului va rămâne încă multă vreme dominantă la noi, iar îmbunătățirea culturală va fi mai mult de ordin mecanic și al treilea fiindcă la urma urmei puțin va importa de vom avea cu 1% mai puțin gluten, dacă vom putea avea cu 10% mai multă producție.

IV.

Să-mi îngăduiți să vă expun mai departe cum văd problema îmbunătățirii culturii grâului la noi în țară; înainte de toate voi căuta să concentrez în câteva enunțări generale necesitățile culturale ale acestei plante. Aceste enunțări voi încerca, potrivit unei metode pe care am schițat-o într-un articol din „Viața agricolă”[53] să le grupez în jurul unei idei centrale.

Această idee centrală decurge din faptul că grâul este baza nutriției populației globului. Calitățile-i hrănitoare au făcut ca el să devină o plantă universală, să fie introdus pretutindeni, să fie adaptat la acele condiții de vegetație care se găseau pe cea mai largă întindere geografică. Acestea sunt condițiile de vegetație mijlocii. Prin urmare, ideea centrală de la care voi porni este: grâul e o plantă universală, cu însușiri vegetative medii, care s-a adaptat la condiții naturale și de cultură mijlocii. Grâul e dușmanul condițiilor extreme, fie în bine, fie în rău.

Așadar: condiții climaterice mijlocii, zona temperată. Necesitatea de umezeală mijlocie. Înclinare spre clima continentală să grâne sticloase, spre climă maritimă grâne făinoase. Grâul cere un mers regulat, mediu al vremii.

Pământuri mijlocii, nici reci-grele, nici fierbinți-nisipoase, nici prea bogate, căci grâul cade și e atacat de boli, nici prea sărace. Îngrășământul așadar e bun, dar nu de-a dreptul, ci prin mijlocitor, adică prin planta premergătoare.

Lucrarea pământului mijlocie, adică bună, normală, dar nu grădinărească, pământul bine întors, curat de buruieni, în bună stare de cultură – cum îl lasă anumite plante asupra cărora vom reveni.

Semănatul se face în octombrie până toamna târziu; grâul nu e legat de o epocă a semănatului scurtă și riguroasă, mai devreme în zonele reci și mai târziu în cele calde.

Grâul apare astfel ca planta marilor întinderi, a marilor țări agricole, în special a țărilor noi, în care agricultura a ieșit din perioada pastoral-extensivă fără să fi ajuns însă la un grad sensibil de intensivizare.

Și acum în acest cadru general, voi atinge mai în amănunt unele puncte care au o importanță mai actuală.

Cea mai arzătoare chestiune în cultura grâului este pentru noi azi aceea a asolamentului. Grâul e planta principală, grâu trebuie pus cât de mult, dar după ce să-l punem, pentru ca să fim întotdeauna siguri de el?

Autorii de cărți agricole în Apus și la noi tratau problema asolamentului mai mult din punctul de vedere al staticii pământului. Ei spuneau: nu puneți grâu după grâu, nu puneți cereală după cereală, fiindcă epuizați pământul, mergeți spre ruină. Se propovăduiește: „După secară și ovăz el nu se face”. „După sine însuși el nu reușește”. „Să nu-l sămănăm mai curând de 4 ani în același loc?”. Și în timp ce se predica astfel cititorilor și studenților, toți agricultorii din România puneau grâu la fiecare doi ani, care se făcea perfect, grâu după ovăz și chiar grâu după grâu, iar perceptele și avertismentele de mai sus rămâneau pură teorie inaplicabilă. Sistemul acesta de a face știință în afară de necesitățile practice, plugărești ale unei țări este greșit, chiar din punctul de vedere al principiului fundamental al științei noastre, care este principiul economic. Greșit iarăși din punctul de vedere al premiselor și al metodei, care trebuie să privească condițiile reale de exploatare ale unui ținut și pe acestea să le sistematizeze într-o tratare științifică, care să deschidă, firește, perspective, dar nu să fixeze reguli, pe care nici un plugar nu le poate respecta. Astfel s-a creat acel antagonism dintre practică și teorie care există numai la noi; astfel s-a alimentat acea neîncredere în plugarul de cabinet, care susținea după carte că grâul nu trebuie să revină decât după 4 ani în același loc.

D-voastră știți foarte bine că grâul la noi se poate pune la fiecare doi ani și că se poate pune chiar după

---

[53] *O nouă metodă în fitotehnie*, „Viața agricolă”, 1912, nr. 1.

Scanned with OKEN Scanner

el însuşi. În pământuri bogate, ai o cultură de cartofi sau de porumb sau de mazăre. Primul an de grâu lasă pământul curat de buruiană, mirişte se întoarce în iulie, se mai arată o dată la sfârşitul lui septembrie sau în octombrie vei putea pune grâu în condiţii bune. Fireşte să nu punem şi în anul următor şi să nu facem din acest procedeu o generalitate; dar iarăşi să nu speriem lumea cu vorbe mari, cu reguli inaplicabile care tocmai acelea nu sunt ştiinţă. Ceea ce nu se bazează pe cercetarea directă a condiţiilor economice şi naturale ale unei ţări, ceea ce nu ţine seamă de experienţa acumulată de generaţii, aceea nu este ştiinţă, ci „teorie", desprinsă de realitate.

Iar cât priveşte grâul după ovăz, eu am mărturia unei mari exploatări agricole bine organizate, în care experienţe de cultură îndelungate şi pe întinderi mari au dovedit că grâul reuşeşte mai bine după ovăz decât după porumb.

Problema asolamentului nu trebuie pusă exclusiv din punctul de vedere al staticii, mai ales la grâu, care nu este o plantă epuizatoare cum ar fi inul, meiul ori sfecla. Şi aceasta mai ales la noi, unde condiţiile de formare a solului sunt foarte favorabile ca în toate regiunile semiaride, în care sărurile nu se spală, iar cantitatea de substanţe hrănitoare ce se ia de o recoltă din pământ poate fi inferioară cantităţii ce se regenerează prin fenomenele chimice şi bacteriologice specifice acestor regiuni.

Pământul e într-un sens o valoare infinită, de vreme ce el se sprijină pe infinita rezervă ce l-a produs, pe subsolul ce-l regenerează veşnic, dacă noi vom şti să vivificăm această regenerare. În adevăr, se regenerează din propriul lor schelet, din subsol, din rocă, în plus că-l putem regenera prin îngrăşăminte. Statica nu mai e azi „calul de bătaie" al ştiinţei agricole.

Alt punct de vedere dobândeşte la noi o mare importanţă actuală: problema culturii bune şi a duşmanilor plantelor. Faptul că în multe părţi în România s-a cultivat numeroşi ani de-a rândul cereală după cereală n-a epuizat pământul, dar l-a infectat aşa de rău cu larve de Zabrus gibbus, de Agriotes lineatus ş.a., încât plugarii se văd în faţa unor pagube considerabile. Acum sfatul nostru: faceţi o rotaţie raţională, nu mai puneţi cereală decât în mod excepţional, are autoritate şi va fi ascultat.

Dar atunci după ce?

După porumb – negreşit, fiindcă porumbul e a doua plantă principală. Porumbul este însă un rău necesar în asolament şi nu vreau decât să schiţez critica, ce i s-a făcut şi de alţii. Părăseşte pământul târziu. Lasă locul buruienos cu toată praşila. Arătura în muşuroaie se face defectuos.

După un ogor negru nu mai e recomandabil azi.

După rapiţă, locul grâului e foarte favorabil, fiindcă rapiţa umbreşte pământul, îl lasă afânat, elastic, reavăn, curat şi mai ales din cauză că, recoltându-se devreme, avem timp să facem o arătură bună intermediară. Sar rapiţa e o plantă riscantă, nu produce întotdeauna. Negreşit. *Dar produce întotdeauna grâul după ea şi socoteala de rentabilitate trebuie la grâu făcută pe doi ani, anul său şi anul plantei premergătoare.*

Şi mai bune sunt leguminoasele, care îmbunătăţesc pământul şi au avantajul că au o vegetaţie scurtă, lucru asupra căruia voi reveni. Pentru cine se plânge de rentabilitate repet cele spuse mai sus.

O leguminoasă care ar putea dobândi importanţă este soia, discreditată de bunele intenţii ale dr. Urbeanu. Sunt pozitiv informat că Anglia are de la 1909 o industrie a uleiului de soia, care înfloreşte la Hull în Scoţia. Acest ulei înlocuieşte pe cel de mac şi in, iar reziduurile sunt nutreţ concentrat pentru vite. Anglia importă pentru această industrie anual 500.000 t de soia din Extremul Orient. Pe de altă parte, în încercările mele de cultură, această plantă a dat anul trecut o producţie mai mare ca fasolea. Prin urmare, dacă prevederile mele se realizează soia poate deveni un articol de export, iar grâul dobândeşte o nouă plante antemergătoare[54].

Unde se cultivă trifoi acesta este o antemergătoare perfectă, ca şi lucernierele sparte din vreme, ca şi borceagul.

Pe pământuri rodnice, inul şi meiul de nutreţ (dughia) sunt antemergătoare foarte favorabile.

Prăşitoarele celelalte, afară de porumb, sunt mai bune decât acesta: cartofii părăsesc pământul mai din vreme, iar sfecla lasă pământul mai plan şi mai curat.

În urma tuturor acestora vin cerealele, ca antemergătoare în împrejurările zugrăvite.

Recapitulând aş vrea să fixez o regulă de asolament pe care n-am văzut-o nicăieri în literatura agricolă, care trebuie pusă cel puţin alături cu celelalte reguli de asolament. Acesta este:

În asolament succesiunea trebuie combinată aşa fel ca o plantă cu vegetaţie lungă să alterneze cu o plantă cu vegetaţie scurtă.

Trebuie deci alternate plante ca grâul, porumbul, rapiţa cu plante ca mazărea, inul, fasolea, ovăzul, orzoaica etc. în marginea celorlalte principii cunoscute. Numai astfel vom avea o rotaţie care:

1) Va permite pământului să se reculeagă şi să se regenereze prin munci intermediare.

2) Va permite o distribuţie raţională a muncii.

3) Ne va feri de duşmanii plantelor.

Iar ca deziderat practic şi aplicabil socotesc că fiecare agricultor ar putea tinde ca cel puţin o pătrime din suprafaţa cultivabilă s-o utilizeze cu plante de întâiul ordin, ca premergătoare a grâului. În acest caz s-ar putea adopta cu modificările impuse de condiţiile locale un asolament de 4 ani, în care ar prevala grâul, în felul următor:

1) Antemergătoarele cele mai favorabile grâului: leguminoase sau rapiţă, prăşitoare timpurii, eventual porumb.

2) Grâu.

3) Plante prăşitoare, porumb în special.

4) Grâu sau altă cereală de toamnă şi primăvară; în Moldova cereală de primăvară.

N-am intenţia de a secătui chestiunea culturii grâului şi de a vă face un adevărat curs de fitotehnie. Multe din cele ce v-aş spune v-ar fi lucruri prea cunoscute. Asupra a două puncte aş dori însă să atrag, terminând, atenţia d-voastră.

Unul priveşte sămânţa şi altul priveşte recolta.

---

[54] În experienţele ce s-au urmat după facerea acestei comunicări ne-am izbit de greutatea următoare: soiurile care se coc la timp sunt sărace în ulei, iar cele bogate în ulei sunt foarte tardive şi nu se coc decât toamna care e uscată şi lungă. Cu stăruinţă problema se poate rezolva.

Scanned with OKEN Scanner

Sămânța se alege și la noi actualmente peste tot, afară poate de cultura latifundiară și de cea țărănească, rutinară.

Se face însă o greșeală, pe care am putut s-o văd chiar la oameni de specialitate: se aleg boabele cele mai grele și cele mai mari. Aceasta-i o greșeală; aceste boabe nu reprezintă normalul, media caracteristică soiului. Alegând astfel, nu mărim productivitatea, ci selecționăm adesea indivizi cu o dezvoltare anormală a boabelor, care nu garantează pentru întreaga cultură cea mai mare productivitate.

Procedând astfel selecționăm o tendință fiziologică foarte defavorabilă, aceea a scuturării cu ușurință și a golurilor în spic, fiindcă boabele cele mai mari provin întotdeauna din astfel de spice.

Iar selecția adevărată s-o lăsăm în mâna adevăraților selecționatori. Selecția este o știință din ce în ce mai complicată și mai întinsă, ea necesită cunoașterea proceselor fiziologice celor mai subtile din plantă, variabilitatea și ereditatea, și cere de la cel ce se dedică ei o practică meticuloasă, un ochi ager și o răbdare infinită.

Al doilea punct asupra căruia voiam să vă atrag atenția este asupra recoltei. La noi de obicei se recoltează prea târziu, de frica de a nu se recolta prea devreme. Este însă mult mai mică paguba pe care o ai tăind în pârgă puține spice încă destul de crude decât aceea pe care o ai așteptând o pârgă uniformă, ori și mai rău o coacere deplină. Aceasta o știu in propria experiență. Maxima agronomului german Schwerz, care formează moto volumului asupra cerealelor din Enciclopedia agricolă, este perfect îndreptățită. Deci să ne pătrundem de ea:

„Mai bine să recoltăm prea devreme decât prea târziu ".

V.

Recapitulând cele expuse, voi repeta și unele deziderate, pe care aș dori să și le însușească congresul:

Avem în România două varietăți botanice de grâu: *Triticum vulgare erythrospermum*, căreia se subsumează toate soiurile albe, și *Triticum vulgare ferrugineum*, care cuprinde soiurile roșii. Calitatea soiului și în special compoziția chimică o determină soiul, clima, pământul și cultura. Avem din punctul de vedere al compoziției chimice grâne de prima calitate, superioare grânelor ungurești.

Victoria definitivă a provenienților românești ca sămânță în interior, ca material de export vom avea-o atunci când vom introduce rânduială în producerea seminței.

Pentru asta soiurile trebuie separate; selecționarea încredințată unor mâini pricepute, iar producerea grâului de sămânță controlată prin specialiști. Să se țină un registru oficial al soiurilor definitiv selecționate și vrednice de a fi răspândite. Fermele care se vor specializa în producerea de sămânță să fie vizitate de mai multe ori pe an de experți și să aibă dreptul a vinde sub denumirea „garantat-oficial".

În privința culturii, lucrul cel mai urgent pe care-l avem de îndreptat este actualul asolament, aplicarea îngrășămintelor și lucrarea îngrijită a solului. Pe viitor să tindem a da grâului niște antemergătoare mai propice, combinând calculul de rentabilitate pe doi ani.

Iar expunerile științifice să pornească de la realitatea practică a țării și orice investigație nouă să fie făcută numai în vederea întăririi și prosperării acestei realități.

Bibliografie

1. Cîrnu-Munteanu V. et Roman Corneliu, *Recherches sur les céréales roumaines,* București, 1900.
2. Ionescu-Șișești G., *Diferite dări de seamă asupra experiențelor făcute de autor.*
3. Maior George, *Fitotehnia*, București, Brașov, 1898.
4. Popovici-Lupa N. O., *Manual de agricultură rațională*, București.
5. Radu Georg, *Studien über das rumänische Getreide*, Berlin, 1910.
6. Schindler Franz, *Der Getreidebau*, Berlin, 1909.
7. Zaharia Al., *Grâul românesc. Recoltele anilor 1900-1908*, București.
8. Zaharia Al., *Răspuns d-lui profesor dr. Kossutany*, București, 1911.

Buletinul Școalei Centrale de Agricultură Herăstrău, vol. II, 1915

Concluzie. Parcurgând acest material, elaborat cu multă concentrare și competență, constatăm câteva caracteristici originale:

- este primul studiu elaborat asupra grâului românesc;
- a reprodus „sistematica grâului", după 14 ani de la publicarea ei în „Fitotehnia" de G. Maior;
- a distins și a descris științific pentru prima oară soiurile românești valoroase: Bălan (bătrân), Moldova (roșu), de Banat;
- a dat explicații privind importanța creării de noi soiuri;
- a accentuat cu exemple numeroase fondul științific al cunoștințelor agricole despre grâu;
- a sintetizat tehnologia culturii în termeni medii într-un spațiu redus; aducând explicații mai detaliate asupra unor îndrumări eronate asupra rotației culturii.

Reamintim că acest material a resuscitat interesul ministrului Nicolae Filipescu asupra persoanei autorului, care a fost receptat ca un tânăr curajos cu o minte sclipitoare, de la care se puteau emite așteptări dintre cele mai de succes.

4. Selecțiunea plantelor

Introducere. Având înalta funcție de Director general al agriculturii, responsabil principal pentru „Îndrumări agricole", dr. G. Ionescu Șișești era interesat ca să fie folosite soiuri de cea mai bună calitate, cu o productivitate ridicată. În toate ocaziile de îndrumare insista pentru folosirea „semințelor selecționate", adică a semințelor aparținând unui soi valoros. Dar, mulți cultivatori considerau că aceste semințe, sunt acelea care rezultă din curățirea și separarea lor prin folosirea triorului. Dar, această lucrare se poate aplica la orice categorie de sămânță, chiar și la o proveniență locală neidentificată, slab productivă, sau sensibilă la boli.

Autorul a dorit să lămurească științific, ușor perceptibil, ce trebuie înțeles prin sămânță

Scanned with OKEN Scanner

selecționată, adică sămânță dintr-un soi valoros, și cum se obține această sămânță inițial, ca o creație, prin procesul de „selecțiune" a plantelor. Apoi a expus un mod de lucru, după criteriul „selecției individuale", care avea scopul de a lămuri cultivatorul asupra problemei. Nu era nimeni chemat să încerce sau nu aceste îndrumări, scopul era simplu, de a distinge între sămânța unui soi și sămânța provenită după prelucrarea la trior.

Acest articol redat în stil didactic, a putut fi înțeles de agricultori și a putut contribui la determinarea lor de a folosi sămânța selecționată, adică sămânța aparținând unui soi recomandat, bineînțeles dată la trior și tratată împotriva bolilor.

Pentru timpul respectiv (1925) materialul publicat avea valoarea cerută, pentru practică. Este interesant să cunoaștem această expunere a profesorului Șișești, care atunci susținea un curs de Agrologie, pe lângă activitatea sa la MAD:

CÂMPUL, nr. 19, 1925

Selecțiunea plantelor

Întocmai cum din animalele sălbatice omul a făcut animalele domestice din ce în ce mai mult folositoare, tot așa a făcut și cu plantele.

Dar după ce omul a domesticit unele animale sau a luat în cultură unele plante, el nu s-a mulțumit cu starea lor de la început, ci le-a îmbunătățit mereu.

Cine nu știe ce deosebire mare este între părul păduret și perii de grădină, între răsură și trandafir, între vița de vie sălbatică și între cea cultivată? Exemple de acestea se pot da oricâte. Îmbunătățirea aceasta a plantelor a fost obținută prin îngrijire mai bună, gunoire, cultură adâncă, udare, tăiere, altoire, etc. dar mai ales prin selecțiune.

Voim să lămurim pentru cititorii acestei foi ce se înțelege prin selecțiune.

De multe ori agricultorii zic grâu selecționat unui grâu frumos ales cu triorul. Alegerea aceasta cu triorul este foarte bună, foarte necesară, și foarte recomandabilă. Prin această alegere dobândim recolte din ce în ce mai bune și mai îmbelșugate.

Selecțiunea este o lucrare mult mai grea și mai migăloasă decât alegerea cu triorul ori alt instrument.

Pentru a înțelege mai bine cele ce voi spune mai la vale, să ne închipuim un lan de grâu, care dă în spic. Pentru privitorul neobișnuit, toate spicele și toate plantele de grâu din lan sunt la fel nu le deosebim, după cum nu putem deosebi oile dintr'o turmă. Dar ciobanul deosebește oile: el știe care e mai lăptoasă, care are lână mai bună, care face doi miei și așa mai departe. Tot așa un cunoscător deosebește într-un lan de grâu, de porumb, mai multe forme.

Ele nu se aseamănă perfect la făptura lor exterioară, dar mai ales nu se aseamănă în însușirile lor ascunse.

Astfel unele plante sunt mai rezistente la boli, altele mai slabe; unele sufăr mult de ger, altele puțin; unele cad, când dau în spic, altele au paiul mai tare, unele au bobul mai tare și sticlos, altele mai făinos, în sfârșit unele sunt mai productive, altele produc mai puțin pe același pământ. E cu producția plantelor sa și cu producția animalelor: hrănești două vaci cu aceeași rație de nutreț: una dă lapte mai mult, alta mai puțin, fiindcă una preface și folosește mai bine hrana decât cealaltă.

Iată cum procedează cel ce vrea să selecționeze plante: El alege din lan un număr cât mai mare de plante, care i se par de la prima ochire că sunt cele mai bune. Le înseamnă cu litere sau cu numere: 1, 2, 3, 4, 5 ... și așa mai departe.

Boabele din fiecare plantă le seamănă separat de celelalte într-un rând sau răzor. Ba ca să fie mai sigur, pune deosebit chiar sămânța din fiecare spic.

Puși așa deosebit, urmașii acestor plante nu se corcesc între dânșii. Dacă se corcesc cum e cazul la porumb, trebuie să luăm măsuri speciale.

Pentru mai bună înțelegere noi o să ne ocupăm de plante care nu se corcesc, cum e grâul de pildă.

Agricultorul care face selecțiunea a semănat boabele de pildă de la 100 de plante în răzoare separate. El cercetează zi de zi, cu mare luare aminte cum merg plantele pe răzoarele lui. Se înțelege că răzoarele trebuie să fie la fel făcute, pământul să fie tot una de bun, semănatul în același timp.

Așadar agricultorul selecționator examinează răzoarele sale și înseamnă pe carnet la fiecare No. 1 este așa, No. 2 altfel etc. Înseamnă când și cum răsare, cum a ieșit din iarnă, cum a înfrățit, cum a rezistat la rugină și tăciune, când a înflorit, când a rodit, cum e paiul, dacă e tare ori slab și mai ales înseamnă cum a ieșit recolta din punct de vedere al calității și cantității.

Fiecare familie dobândește astfel notă; f. bun, bun, rău.

Pe cele rele selecționatorul le desființează și păstrează numai semințe din răzoarele cu nota foarte bună ori bună.

Plantele din fiecare răzor formează o familie sau o linie. I se zice așa fiindcă se trage dintr-un părinte cunoscut.

În anul al doilea se seamănă toate familiile sau liniile bune din nou în răzoare separate.

Iar observăm cum merg diferitele familii, unele mai bine, altele mai rău. Iar desființăm un număr dintre dânsele, care ni se par că nu sunt prea grozave. Ne rămâne mai puține bune.

Cu acestea mergem mai departe, în anul al treilea, în al patrulea, în al cincilea și așa mai departe. Se lucrează câte două zeci de ani în felul acesta.

În cele din urmă selecționatorul rămâne cu o familie, mult două, care e cea mai bună; rezistentă la boli și productivă. Pe aceasta o înmulțește el atunci cât mai repede, ferind-o de amestec cu alte familii sau cu grâu din lanurile obișnuite.

Înmulțită astfel și cultivată în mare, familia aceea curată devine un *soiu* sau *neam* de grâu. Soiul sau neamul astfel dobândit este un soiu sau neam selecționat. El se deosebește mult de lanul din care a provenit, ca și de familiile celelalte, cu care fusese acolo amestecat.

În felul acesta s'a lucrat în țările apusene și s'a scos din grâne care produceau 1000-1500 kg la ha. soiuri perfecționate care produc 2000-3000 kg la ha. cum e grâul Squarebead de pildă în Anglia, Franța și Germania. Din nenorocire grânele selecționate acolo nu se potrivesc la noi și fiecare țară trebuie să-și selecționeze

Scanned with OKEN Scanner

varietăţile ei. Aşa s'a selecţionat secara de Pelkus, ovăzul Ligowo, orzoaica Hana, sfeclă Vilmorin etc. etc. etc.

Nu numai cantitatea se îmbunătăţeşte în acest fel dar şi calitatea. Când s-a luat în cultură întâiu sfecla de zahăr acum un veac, o sută kg de sfeclă avea până la 10 kg zahăr, acum are 18 kg.

Tot aşa s'a îmbunătăţit prin selecţiune toate plantele de cultură, legumele, florile, pomii roditori, viţa de vie, etc.

S'au creat după ani de muncă stăruitoare şi migăloasă soiuri din ce în ce mai bune, mai productive şi mai rezistente.

La noi în ţară am adus de prin alte părţi plantele care reuşeau mai bine. Dar mult mai folositor este să selecţionăm din neamurile noastre vechi, deprinse cu clima şi pământul.

Din fericire a început să se lucreze şi la noi în această direcţie.

Se lucrează la Şcoalele superioare de Agricultură de la Bucureşti şi Cluj, se lucrează de Societatea „Sămânţa" la Cenad în Banat şi alte părţi. Se lucrează la câteva moşii, cum e moşia Ţigăneşti-Ilfov a D-lui Cipăianu şi moşia din Odvoş, judeţul Arad a D-lui Konopi.

Rezultatele sunt foarte îmbucurătoare şi e de nădăjduit, că în scurtă vreme seminţele selecţionate se vor răspândi în toată ţara, ceea ce ar fi o mare binefacere. Căci să ne închipuim că răspândindu-se sămânţa selecţionată s-ar ridica producţia la ha a grâului numai cu 10%. Am avea în toată ţara un spor de producţie de cel puţin 30.000 vagoane, aşadar un spor de bogăţie anuală de 3 miliarde lei numai la grâu. Selecţiunea poate să ducă rezultate încă mai frumoase, căci sporul de producţie al soiurilor selecţionate este cu mult mai mare de 10%, bineînţeles presupunând o cultură cum se cade.

Iată de ce Statul are datoria să încurajeze cât mai mult selecţiunea, înfiinţând pe cheltuiala sa cât mai multe staţiuni de selecţionare.

Iar agricultorii să caute sămânţa selecţionată, bineînţeles acea selecţionată după metoda arătată zisă şi selecţiunea în linii pure. Să nu se mire nimeni, când o astfel de sămânţă costă 30-35% mai scump ca sămânţa obişnuită.

Acest spor de preţ e justificat prin munca migăloasă de ani de zile şi foarte costisitoare pe care o depune selecţionatorul. Bineînţeles trebuie să ne interesăm dacă avem de a face cu un selecţionator adevărat şi cu o sămânţă garantată.

In alte state s-au luat măsuri ca adevăraţii selecţionatori să fie recomandaţi oficial, aşa că agricultorii să-i ştie şi să fie feriţi de înşelăciune. În acele State soiurile noi se înscriu sub garanţia Statului în nişte registre speciale aşa că totdeauna agricultorii să poată şti adevărul.

In felul acesta oamenii ce se ostenesc sunt ajutaţi şi apăraţi, iar agricultura propăşeşte. **(19)**

G. Ionescu Şişeşti

Concluzii. Cu toate că acest articol este de mică întindere, autorul a lămurit o noţiune foarte importantă pentru cultivatori. Este remarcabil imboldul dat prin exemplele din ţară, implicate în crearea de soiuri. Este adevărat că lipseşte „Staţiunea de selecţionare a cerealelor" Băneasa, de sub îndrumarea „Societăţii Naţionale de Agricultură", unde lucra George Asbiovici – director, pe care autorul l-a omis de fiecare dată când putea fi amintit. Se ştie că această societate a evitat permanent colaborarea cu societatea agronomică. Ea reprezenta în mare măsură clasa moşierilor. De la G. Asbiovici am aflat că soiurile de grâu „Cuirasat" şi „Soare" au dat în medie o producţie de 4577 kg/ha, respectiv 4349 kg/ha, în anii 1907-1912, la Societatea suedeză Svalöv pentru selecţionarea plantelor, din Suedia, unde activau marii amelioratori amintiţi anterior.

Descrierea însuşirilor plantelor şi animalelor, cu exemple din experienţa populară, i-a conferit un mai bun grad de înţelegere, materialului expus. Explicaţiile clare de lucru erau în măsură să încurajeze trecerea agricultorului la activitate concretă.

Invocarea rezultatelor de selecţie obţinute în ţară au putut încuraja demersuri pentru extinderea şi întărirea acestei activităţi. La fel ca în alte situaţii, autorul sublinia că aceste activităţi cer cheltuieli, iar preţul de cost al produsului devine mai ridicat. Comparând însă valoarea producţiei obţinute, cu preţul, în plus, acordat pentru sămânţă, investiţia are o bună rentabilitate.

Apreciem că a fost un material instructiv cu efecte ridicate, având structura unui conţinut didactic.

5. Asupra câtorva provenienţe de grâu cultivate în România

Preambul. Pentru importanţa sa economică, grâul a fost considerat o plantă de primă necesitate în toate timpurile. Primul agronom care a efectuat lucrări de ameliorare a grâului pe baze ştiinţifice, la noi, a fost Vlad Cârnu Munteanu (1858-1903), elev preferat al lui Aurelian, care a aplicat selecţia individuală la vechile soiuri româneşti Bălan, Ghirea şi De Banat, în jurul anului 1900. Problemele ameliorării plantelor au fost extinse şi aprofundate de Constantin Sandu Aldea (1874-1927), autor al primului curs de ameliorare a plantelor (1915) şi a tradus, primul, lucrări de genetică după Correns „Despre legile eredităţii", „Selecţiunea metodică a cerealelor şi bazele ştiinţifice ale selecţiunii", „Organizarea lucrărilor ştiinţifice în vederea producerii de seminţe selecţionate". Sandu Aldea a organizat elaborarea unui „Program pentru selecţionarea grâului în România", apelând la H. Nilsson-Ehle, de la Svalöv – Suedia, mare ameliorator al timpului. A creat câteva linii de grâu prin lucrări de ameliorare, care i-au purtat numele. Trebuie să revenim asupra cărţii „Ameliorarea plantelor agricole", spunând că a fost o lucrare de nivel universitar aşa cum o vedem azi. Ea a fost utilizată până la sfârşitul ultimului război mondial.

Un ameliorator cu rezultate cunoscute, a fost Gheorghe Cipăianu, care lucrând pe vechi soiuri româneşti şi străine, a obţinut linii noi în anii 1908, 1909, iar în anul 1914 a introdus în lucrările sale cunoscutul soi Squarehead, obţinând 11 linii, dintre care s-au detaşat

Scanned with OKEN Scanner

soiurile Cipăianu 148 și Cipăianu 714, cultivate în ferma sa de la Țigănești (Ilfov).

Toate aceste realizări erau înfăptuite de personalități care au ajuns în „arena" cercetărilor agricole înainte de Dr. G. Ionescu-Șișești, obținând rezultate remarcabile ca înaintași.

Prin lucrarea de față autorul, Dr. G. Ionescu-Șișești, aduce o foarte utilă clarificare asupra soiurilor, aflate în țara noastră, în general, dar o și mai profundă explicație cu privire la importanța soiurilor ameliorate. Deși nu vorbește în nume propriu, citându-l pe Kiessling arată, cu argumente, ce factori se opun folosirii soiurilor ameliorate, care uneori pot să cadă în inferioritate față de soiurile vechi aclimatizate local. A fost între primii care au remarcat acest fapt.

Analizând capacitatea de producție mai ridicată a soiurilor ameliorate și posibilitatea de a le oferi condiții pentru realizarea însușirilor în cursul vegetației, pentru deținerea unui spor de producție justificat economic, ele trebuie să intre în atenția cultivatorilor.

În baza considerentelor expuse Dr. Șișești a adunat pentru prima oară în România un număr mare de proveniențe ale câtorva soiuri, asupra cărora a făcut «un studiu de orientare», adică de cunoaștere a însușirilor principale, sub toate aspectele. Această cunoaștere este o condiție principală care se pune la alegerea unui soi pentru a fi introdus în lucrări de ameliorare; dar în acel timp și o garanție pentru a fi luat în cultură de producție.

Avem în față o vastă lucrare de cercetare și studiu pentru cunoașterea celor mai importante soiuri românești din acea vreme. Termenul „proveniențe" se referă la localitatea (zona) din care autorul a primit materialul de semănat pentru cultivare, din mai multe localități ale țării pentru un sac. Iată cum descrie motivarea: «E drept că în ultimele decenii agricultura României a început să se intensifice în mod simțitor. S-au introdus pluguri mari bune, se face o arătură mai îngrijită, se seamănă cu mașina, s-a perfecționat asolamentul prin extinderea culturii de leguminoase, se combat buruienile cu mai multă energie, se aplică unele măsuri culturale menite a anihila efectele secetei etc.» **(26)**

Asemenea constatări le-a putut face autorul pe unele moșii extinse și bine administrate de regulă sub îndrumarea agronomilor. Erau niște excepții.

Agricultura țărănească era înapoiată. În anul 1940 într-un sat de pe Someș, țărani cu oarecare stare, posesori a 5-7 ha teren aveau: un plug de lemn întorcător cu piesă activă de fier, un plug de fier cu rotile, o grapă de lemn, de 1,40 m lățime cu colți de fier, o grapă de fier din două corpuri; mai rar o prășitoare, pentru că ea trebuia trasă de cal, nu de o vacă sau un bou, care era tentat permanent să consume plantele de porumb; se mai găsea un tăvălug de lemn lat de 2,4 m cu diametrul de 35-40 cm. Ei nu aveau cai, de mașină pentru semănat nu se vorbea, dar „pârzoleau" sămânța de grâu, contra bolilor. Nici gând de secerătoare mecanică. În rest, toate lucrările se efectuau manual cu multă trudă.

Pentru această lucrare autorul a abordat studiul soiurilor cultivate în aproape toate zonele naturale ale țării cu scopul de a le cunoaște însușirile morfologice și biologice, foarte importante, pentru introducerea lor în lucrările de ameliorare.

Deși a avut în studiu 17 variante de lucru stabilite după locul de proveniență a semințelor, au fost incluse numai șase soiuri românești plus soiul Squarehead. Soiurile românești au fost Alb de Moldova, Roșu de Laza, Banat și Bălan, Roșu mărunt de Bârca (Dolj), Local de Spanțov. Lucrarea sa a fost redată în două părți, analiza obiectivelor propuse în cercetare privind fiecare proveniență din cele 17 și încheierea sau interpretarea comparativă a rezultatelor.

Se prezintă o introducere privind necesitatea și prudența impuse în lucrările de ameliorare, apelând la experiența mondială și adaptate la condițiile din țara noastră.

Asupra câtorva proveniențe de grâu cultivate în România

Introducere

În țările cu agricultură foarte extensivă, în care condițiunile de cultură sunt mediocre, nu trebue să cerem de la selecțiunea plantelor mai mult decât poate da. În astfel de regiuni rolul ei este limitat. Într'adevăr, a selecționa însemnează a izola sau a crea o formă specializată, care în anumite condițiuni de cultură să dea cel mai bun rezultat cantitativ sau calitativ. A izola astfel de forme superioare, specializate și a le semăna în condițiuni de vegetație rele sau foarte variabile, este a face o muncă zadarnică. Ele nu dau în asemenea condițiuni nici maximul de randament, nici optimum calitativ, ci se poate întâmpla ca să dea un rezultat mai rău chiar decât soiurile neselecționate, care sunt mai rustice și mai lesne adaptabile la condițiuni mediocre de vegetație sau la variațiuni mari a acestor condiții. Aceasta se explică prin aceia că soiurile rustice sunt în deobște amestecuri de diferite forme, din care dobândesc prioritatea în cultură unele sau altele, după cum condițiunile din anul sau locul respectiv variază într'un fel sau altul. Aceste considerațiuni formulate pentru întâia oară de Kiessling trebue avute în vedere de aceia care nu vor să compromită cea mai importantă ramură a științei agricole actuale selecțiunea plantelor.

«Soiurile rustice, zice Kiessling, sunt un amestec de diferite forme, care datoresc siguranța productivității lor modeste, în condițiuni diferite și în ani diferiți, faptului că în una sau câteva din forme găsesc tocmai atunci cele mai bune condițiuni de desvoltare și de aceia produc mai mult, când celelalte sunt mai puțin satisfăcute, așa că renumita lor sobrietate și lipsă de pretenții se bazează în ultima analiză pe o diversitate de cerințe a diferitelor forme și linii, care compun populația soiului respectiv».[55]

Soiurile noastre rustice sunt amestecuri de diferite forme, câte o dată găsim chiar amestecuri de varietăți

[55] Prof. Dr. Kiessling: Die züchterische Bearbeitung der Landsorten in Bayern: Beiträge zur Pflanzenzucht Heft 2-1912. (Apud Deutsche Landw. Presse)

Scanned with OKEN Scanner

şi li se aplică astfel teoria lui Kiessling.

E drept că în ultimile decenii agricultura României a început să se intensifice în mod simţitor. S'au introdus pluguri mari bune, se face o arătură mai îngrijită, se samănă cu maşina, s'a perfecţionat asolamentul prin extinderea culturei de leguminoase, se combat buruenile cu mai multă energie, se aplică unele măsuri culturale menite anihila efectele secetei etc.[56] Aceste îmbunătăţiri fac ca vechile soiuri rustice nespecializate să nu mai poată corespunde în deajuns necesităţilor. Ele nu utilizează complect factorii de vegetaţie, îmbunătăţiţi prin o muncă mai atentă şi mai intensă a agricultorilor. Aşa fiind se pune şi la noi problema ameliorării soiurilor actuale, prin separarea formelor şi specializarea lor, prin reţinerea acelora, care promit o producţie mai abundentă.

Pământurile noastre se găsesc încă în condiţiuni fizice şi chimice care pot permite o sporire considerabilă a producţiunei numai prin alegerea formelor cu o mai mare putere specifică de asimilare, fără altă cheltuială suplimentară de producţie decât aceea pe care o cere o bună cultură normală. Un soi rustic cu o productivitate mediocră, dă de pildă 20 hl. la ha, un soi selecţionat după preceptele ştiinţei dă pentru aceiaşi cheltuială de producţie o calitate mai bună sau în deobşte o producţie mai mare, în orice caz un spor de beneficiu. Să admitem că acest spor de beneficiu ar fi de minimum 10 lei la ha. Înmulţind această cifră cu numărul de hectare cultivate cu grâu în România, obţinem suma de circa 20 milioane care s'ar câştiga anual, dacă în stadiul actual al agriculturei ţărei s'ar crea soiurile specializate pe regiuni capabile a da maximum de randament.

Negreşit şi în direcţiunea aceasta atenţiunea selecţionatorului trebue să fie poate încordată, pentru ca nu cumva ameliorând în vederea productivităţei soiul respectiv să nu piardă din alte puncte de vedere. Lucrul acesta s'a întâmplat lui Mokry, primul selecţionator al grâului unguresc, care sporind productivitatea prin alegerea celor mai bune spice, celor mai bune boabe şi prin hrănire abondentă a plantelor, ajunsese să creeze un soi tardiv impropriu pentru clima e stepă a Ungariei şi inferior din punct de vedere calitativ.

De aceia înainte de a păşi în domeniul selecţiunei, trebue studiat materialul existent cu toate calităţile şi defectele, văzut în ce măsură corespunde el nevoilor unei agriculturi raţionale şi rentabile şi păstrate în orice caz provenienţele primitive, pentru a avea mijlocul de comparaţie al soiurilor mai importate sau creeate.

Iată pentru ce, odată cu lucrările de ameliorare ce am încercat: Separări de forme şi hibridări am socotit de cel mai mare interes un studiu de orientare asupra soiurilor şi provenienţelor româneşti.

În acest scop, m'am adresat, în 1912 la mai mulţi agricultori şi agronomi din ţară rugându-i să-mi trimită probe din grânele ce cultivă, cu indicaţiuni asupra rezultatelor ce dobândiseră în cultură. Am primit 10 probe. La acestea s-au adăugat două probe din provenienţe ce se cultivase pe moşia Spanţov, un Squarehead de Hohenheim, original, şi trei probe luate de la trei ţăteni din comuna Spanţov, cultivate din timpuri străvechi în valea Dunării.

În primul an 1912-1913 toate aceste provenienţe s-au cultivat pe moşia Spanţov, nu în lunca inundabilă a fluviului ci pe prima terasă, neinundabilă.

În cei doi ani următori cultura a fost strămutată la Herăstrău pe terenul Şcoalei de Agricultură.

1. Banat de Cocioc (Olt)

Din infomaţiile date de administraţia Domeniului Coroanei, rezultă că sămânţa fusese adusă în anul 1904 de la Contele Ceconici, din Ungaria. Rezultatele, pe care le-a dat în cultura mare, la Cocioc, a fost mulţumitoare. În anul când s-a trimis proba dăduse o producţie de 27 hl. la hectar cu o greutate hectolitrică de 81.100 gr.

În încercare s-a dovedit că majoritatea spicelor erau albe, iar bobul roşu, că această provenienţă se grupează deci în varietatea: Tr. v. erythrospermum. Destul de omogen ca vegetaţie, totuşi nu poate fi considerat ca un soi pur, ci ca toate provenienţele cultivate actualmente în România e un amestec: se văd astfel multe plante cu spicul roşu.

Vigoarea vegetaţiei mijlocie. Paiul şi spicul subţiratic. Relativ expus la cădere: a căzut în 1914, nu însă şi în ceilalţi ani Frunză îngustă, îndoită.

Sensibil la rugină, în anul 1914 erau şi spicele atacate. Precocitatea mijlocie.

După examenul din 1914 formele albe aveau în medie o lungime de 1.09 mt. spicul 9,7 cm., greutatea spicului 1,59 gr. numărul boabelor 26, greutatea boabelor 1,15 gr.

Forma roşie, lungimea paiului 1,06

Forma roşie, lungimea spicului 1,06 greutatea spicului 1,16, numărul boabelor 28, greutatea lor 1,15 gr.

Producţia raportată la hectar şi greutatea hectolitrică în cei trei ani:

1912-13	2852 kgr.	81.500
1913-14	1840 kgr.	71.000
1914-15	2584 kgr.	76.122

În acest tablou al producţiunii ca şi în cele ce vor urma se răsfrâng condiţiunile generale de vegetaţie ale ţării în ani respectivi. Astfel anul 1914 a fost un an foarte rău pentru grâu, a cărui producţie medie la ha. în toată ţara a fost numai de 6 hl. pe rând în anul 1913 media a fost 14,1 hl., iar în 1915 12,8 hl.

2. Banat de Botoşani

E o provenienţă trimisă de obştea „Reînvierea" comuna Băluşeni, judeţul Botoşani. În anul 1911-12 s-a cultivat de obşte în pârloagă, unde a dat producţiunea de 20 hl.; după orz, unde a dat o producţiune de 16 hl. şi după borceag, 23 hl.

Majoritatea spicelor albe cu bobul roşu, deci ţine de varietatea Tr. v. erythrospermum.

Mai omogen decât Banatul de Cocioc, totuşi trebuie considerat şi acesta ca un amestec: apar forme cu spicul roşu.

Paiul şi spicul mai viguros ca la soiul precedent; mai rezistent la cădere. Frunza ca la Banatul de Cocioc, îngustă, aplecată. Sensibilitatea la rugină mare, în 1914 a avut rugină şi în spic, dar mai puţină ca provenienţă Cocioc. S-a semnalat şi tăciune.

Dimensiunile mijlocii:

---

[56] Vezi: Măsuri împotriva secetei în Viaţa Românească No. 9/IV. De G. Ionescu-Şişeşti.

Scanned with OKEN Scanner

	Forma albă	Forma roşie
Lungimea paiului	97 cm.	1,18 cm.
Lungimea spicului	8 cm.	8 cm.
Greutatea spicului	1,4 gr.	1,3 gr.
Numărul boabelor	27	25
Greutatea boabelor	1,07 gr.	1,1 gr.

Producţia şi greutatea hectolitrică:

1912-13	2347	80.500
1913-14	1410	73.800
1914-15	2695	75.200

Precocitatea mijlocie.

3. Bălan de Laza (Vaslui)

Această proveniență cultivată la ferma Laza a Ministerului Agriculturii şi Domeniilor, a avut întotdeauna în cultură un tratament raţional, nu însă o selecţiune propriu zisă.

E un grâu cu spicul alb şi cocul roşu (Tr. v. erythrospermum) are însă şi spice roşii, prin urmare şi această proveniență are caracter de amestec.

Vegetaţia destul de omogenă şi de viguroasă. Înfrăţirea puternică, până la 10 fraţi. Paiul înalt, rezistent la cădere. Spicul subţiratic, s-a semnalat şi tăciune. Frunza îngustă, îndoită, sensibil la rugină, dar nu aşa de atacat ca proveniență de Cocioc.

Media măsurătorilor făcute:

	Forma principală (albă)	Forma sec. roşie
Lungimea paiului	1,04 cm.	96 cm.
Lungimea spicului	7,3 cm.	9 cm.
Greutatea spicului	1,13 gr.	1,4 gr.
Numărul boabelor	20	21
Greutatea boabelor	0,82 gr.	1,03 gr.

Producţia şi greutatea hectolitrică:

1912-13	3159	81.
1913-14	1370	70.200
1914-15	1958	76.900

Precocitatea mijlocie.

4. Roşu de Laza (Vaslui)

Această proveniență se găseşte în cultură la ferma Laza a Ministerului Agriculturii şi Domeniilor, unde a avut un tratament cultural îngrijit, fără să i se aplice o selecţiune propriu zisă.

E un grâu cu spicul roşu şi bobul roşu, care aparţine deci varietăţii Triticum v. ferrugineum. Omogen în vegetaţie, totuşi şi acesta are caracterul unui amestec, în care însă diversitatea formelor este mai restrânse.

Creşte foarte viguros, înalt în pai. Paiul de culoare galbenă la maturitate, recurbat sub spic, foarte rezistent la cădere. Frunza mai altă ca la provenienţele albe, îndoită. Mai rezistent la rugină ca formele albe, dar mai sensibil la tăciune şi mălură decât ele.

Media măsurătorilor făcute:

	Forma principală roşie	Forma sec. albă
Lungimea paiului	109 cm.	107 cm.
Lungimea spicului	9 cm.	8,5 cm.
Greutatea spicului	1,40 gr.	1,30 gr.
Numărul boabelor	22	21
Greutatea boabelor	1,05 gr.	0,9 gr.

Producţia raportată la hectar şi greutatea hectolitrică:

1912-13	3048 gr.	81.300
1913-14	1990	72.800

5. Roşu mărunt, de Bârca-Dolj

Acest grâu era cultivat de un obştean din Bârca, de mai mulţi ani şi din sămânţă proprie. A dat în 1912, 26 hl. la ha. pe un pământ nisipo-argilos.

Majoritatea plantelor au spicul roşu (Tr. v. ferrugineum), apar însă şi numeroase plante cu spicul alb. Caracterul de amestec este aşadar foarte pregnant.

Omogenitatea lasă de dorit în 1914; a fost ceva mai bună în 1915. Paiul şi spicul puţin viguros. Puţin rezistent la cădere. Paiul cu nuanţe de culori variabile. Frunza ceva mai lată ca la provenienţele albe, dreaptă. Foarte sensibilă la rugină, care a atacat în mod neobişnuit spicele în 1914.

Media măsurătorilor făcute:

	Forma principală (albă)	Forma sec. roşie
Lungimea paiului	97 cm.	92 cm.
Lungimea spicului	7 cm.	7 cm.
Greutatea spicului	1,1 gr.	1,05 gr.
Numărul boabelor	20	19
Greutatea boabelor	0,84 gr.	0,83 gr.

Producţia raportată la hectar şi greutatea hectolitrică:

1912-1913	3120 kgr.	80.500
1913-1914	1480 kgr.	66.500
1914-1915	2352 kgr.	75.070

Precocitatea mijlocie, ca la provenienţele albe.

Scanned with OKEN Scanner

6. Grâu de Moldova cultivat la Obştea «Regina Elisabeta» Comuna Manassia

A fost trimis fără indicaţiuni asupra rezultatului din cultura mare.

E un amestec caracteristic de forme albe şi forme roşii (Tr. v. ferrugineum) cu prevalarea formei albe.

Vegetaţia viguroasă, relativ omogenă, paiul înalt, rezistent la cădere. Frunza îngustă, scurtă. Culoarea paiului amestecată. A avut rugină nu e însă printre cele mai sensibile la această boală.

Media măsurătorilor făcute:

	Forma albă	Forma roşie
Lungimea paiului	1,07 cm.	106 cm.
Lungimea spicului	8,5 cm.	11 cm.
Greutatea spicului	1,43 gr.	1,8 gr.
Numărul boabelor	23	34
Greutatea boabelor	1,01 gr.	1,2 gr.

Producţia raportată la hectar şi greutatea hectolitrică:

1912-1913	3174 kgr.	80.100
1913-1914	1750 kgr.	71.000
1914-1915	2773 kgr.	76.770

Precocitatea mijlocie.

7. Squarehead de Hohenheim

Acest grâu, care a înlocuit pretutindeni în regiunile de agricultură intensivă din occident, soiurile vechi rustice, a fost adus de la Hohenheim, de noi, spre a vedea cum se comportă în regiunea inundabilă, în comparaţie cu soiurile locale.

A avut în primul an de cultură, care trebuie considerat ca anul de adaptare, o producţiune foarte mediocră: 14 hl. la hectar. În anii următori, producţia a crescut însă mult şi a întrecut, precum se va vedea pe cele mai bune provenienţe româneşti.

Acesta e un soi pur, rezultat din selecţiune şi care suferă în occident o prelucrare continuă, în vederea ameliorării şi adaptării lui la diferite condiţii de vegetaţie. Se grupează în varietatea *Triticum vulgare lutescens*, cu spice fără ţepi, glabre, de culoare galbenă cu bobul galben sau roşu, bogat în amidon. În interiorul acestei varietăţi soiul se caracterizează prin forma particulară a spicului îndesat, mai îngust la bază şi umflat în treimea superioară.

Vegetează foarte viguros şi omogen. Paiul de înălţime mijlocie, puternic, foarte rezistent la cădere. Frunza foarte lată, dreaptă de un verde puternic. Mai rezistent la rugină ca toate provenienţele româneşti.

Media măsurătorilor făcute:

Lungimea paiului	109 cm.
Lungimea spicului	7,5 cm.
Greutatea spicului	2,35 gr.
Numărul boabelor	44
Greutatea boabelor	1,80 gr.

Producţia raportată la hectar şi greutatea hectolitrică:

	Prod.	gr.hl.
1912-1913	3660 kgr.	75.500
1913-1914	1916 kgr.	69.000
1914-1915	2272 kgr.	72.100

E un soi tardiv, care inspichează şi se coace cu 10 zile mai târziu decât soiurile noastre.

8. Grâu local de Spanţov de la G. Chirca

Ca şi provenienţa precedentă, e luată şi aceasta din cultura mică a unui sătean, din com. Spanţov Ilfov, care-l cultivă pe locul său din câmpia Dunării (terasa superioară).

E un amestec în care prevalează forma albă – Tr. v. erythrospermum.

Vegetaţia sub mijlocie ca vigoare. Paiul înalt, totuşi rezistent la cădere: n-a căzut în nici un an. Frunza îngustă, dreaptă. S-a observat în 1915 o pălire a vârfurilor frunzelor, caracteristică acestei provenienţe. Sensibil la rugină, dar nu dintre cele mai sensibile.

Media măsurătorilor făcute:

	Forma albă	Forma roşie
Lungimea paiului	114 cm.	111 cm.
Lungimea spicului	9 cm.	8 cm.
Greutatea spicului	1,6 gr.	1,7 gr.
Numărul boabelor	23	26
Greutatea boabelor	0,6 gr.	1,24 gr.

Producţia raportată la hectar şi greutatea hectolitrică:

1912-1913	2963	81.500
1913-1914	1000	73.000
1914-1915	2459	78.200

Precocitatea mijlocie.

9. Bălan de Herăstrău

În 1913, când am strămutat încercarea la Herăstrău, am semănat o parcelă şi cu această provenienţă, cultivată de mai mulţi ani la ferma Şcoalei de Agricultură, spre a vedea cum se comportă alături de celelalte.

E ca toate soiurile din ţară un amestec. Prevalează forma albă – Tr. v. erythrospermum.

Vegetaţia de vigoare mijlocie, plantele cu spicul roşu au fost mai viguroase şi ca pai şi ca spic. Neomogen, mai ales în primele stadii de vegetaţie. Culoarea paiului amestecată. Rezistent la cădere. Frunza mai lată ca la celelalte provenienţe albe. Mai puţin atacat de rugină decât acestea din urmă.

Media măsurătorilor făcute:

	Forma princ. albă	Forma sec. roşie
Lungimea paiului	1,06 cm.	106 cm.

Scanned with OKEN Scanner

Lungimea spicului	7,5 cm.	8,5 cm.
Greutatea spicului	1,30 gr.	1,35 gr.
Numărul boabelor	25	22
Greutatea boabelor	0,94 gr.	0,95 gr.

Producția raportată la hectar și greutatea hectolitrică:

1913-1914	1500	72.500
1914-1915	2226	76.100

Precocitatea mijlocie.

Încheiere: interpretarea comparativă

Însușirile cele mai importante care ne interesează la grânele noastre sunt: rezistența la rugină și la cădere, precocitatea, productivitatea și calitatea. De un interes secundar sunt rezistența la ger, care e la toate soiurile ieșite din condițiile noastre de sol și climă, foarte bună și înfrățirea care este mijlocie.

În experiențele făcute cu provenințele descrise mai sus s-au văzut variațiunile observate în decurs de trei ani, la însușirile ce interesează pe agricultor. S'a dovedit că cea mai bună rezistență la cădere o are grâul străin Squarehead, cu paiul viguros și nu prea înalt. Foarte rezistentă dintre provenințele noastre este «Roșu de Laza». Rezistente sunt provenințele: Alb de Moldova «Regina Elisabeta»; grâu cu pana roșie de la Mănăstirea Litarzek; Moldova de Surlari; Banat de Surlari; Bălan de Laza; Bălan de la G. Chirca; Bănat de proveniență necunoscută și Bălan de Herăstrău.

Expuse la cădere sunt provenințele: Roșu de Bârca; Banat de Brăila (Deșirați, gara Urleasca); Banat de Folteşti și foarte expuse: Banatul de Cocioc; Bălan de la G. Colgeag și Bălan de la I. Voicu.

În general provenințele în care prevalează roșul au fost mai rezistente decât acelea în care prevalează bălanul.

Rezistența la rugină a fost mică la toate provenințele. Anii din urmă au fost, precum se știe ani cu o invazie neobișnuită a diferitelor specii de Puccinia.

Cel mai bine a rezistat grâul Squarehead și apoi Roșu de Laza. Dintre cele mai atacate au fost Roșu de Bârca; Bălan de la G. Colceag și Bălan de la I. Voicu; iar imediat după acestea Bănatul de Cocioc. Toate celelalte provenințe au avut un atac mijlociu.

Din punctul de vedere al rezistenței la rugină un câmp de activitate foarte rodnic se deschide selecționatorilor, care vor izola linii pure și le vor examina în această direcțiune.

Productivitatea a variat mult de la an la an și de la proveniență la proveniență. Variațiunea de la an la an răsfrânge condițiile climaterice și meteorologice ale fiecăruia din cei trei ani. Astfel după cum am amintit, anul 1914 a fost un an foarte defavorabil pentru grâu în toată țara. Media producției la ha a țării în acel an a fost 6 hl. cu greutate hectolitrică medie de 72,6. Anul 1918 a fost un an foarte bun cu o producție medie în țară de 14,1 hl. și o greutate hectolitrică de 78,1. Anul 1915 a fost un an mijlociu cu o producție medie de 12,8 hl. și o greutate hectolitrică de 77,7 kg.

În experiența noastră media producțiunei pentru toate provenințele este 2890 kg. la ha pentru 1913, 1551 kgr. pentru 1914 și 2387 kgr. pentru 1915.

Producția raportată la ha

Denumirea provenienței	1912-1913 kgr.	1913-1914 kgr.	1914-1915 kgr.	Media kgr.
1. Squarehead	3660	1916	2272	2616
2. Alb de Moldova «Regina Elisabeta»	3174	1750	2773	2565
3. Roșu de Laza	3048	1990	2395	2477
4. Roșu de Mănăstirea Litarzek	3040	1900	2439	2459
5. Banat de Cocioc	2852	1840	2584	2425
6. Roșu de Bârca	3120	1480	2352	2317
7. Alb de Moldova Surlari	2732	1670	2521	2307
8. Banat de Surlari	2851	1540	2500	2297
9. Bălan de la G. Colgeag	2926	1280	2347	2184
10. Banat de Brăila	2240	1740	2540	2173
11. Banat de Laza	3159	1370	1958	2162
12. Banat de Botoșani	2347	1410	2695	2150
13. Bălan de la G. Chirca	2963	1000	2459	2140
14. Banat de Folteşti	3050	1420	1913	2128
15. Bălan de la I. Voicu	2905	1080	2134	2039
16. Banat prov. necunoscută	2186	1440	2317	1981
17. Bălan de Herăstrău	-	1500	2226	1863
Media (Afară de Herăstrău)	2890	1551	2387	**2276**

În fruntea tabloului de producțiune stă grâul Squarehead, care aclimatizat la noi dă precum se vede recolte tot așa de mari ca în țările de unde ne vine. Cum e și rezistent la cădere și mai puțin sensibil la rugină el ar merita să fie luat în considerare, în special pentru regiunile cu pământ bogat, adânc și destul de umed cum e lunca Dunării, dacă tardivitatea lui n-ar pleda împotrivă. Fiind tardiv, seceta din Iunie grăbește în chip nenatural, coacerea, boabele ies adesea ori diformate și chiar zbârcite și cu toată această coacere precipitată, tot nu-l putem recolta decât cu 8-10 zile după soiurile noastre. În orice caz marea lui productivitate și paiul rezistent îl indică totuși ca pe cel mai bun material de folosit pentru îmbunătățirea soiurilor noastre, și crearea prin acest mijloc de rase superioare, care să întrunească din însușirile cele mai bune ale părinților.

De remarcat este iarăși că provenințele roșii, sau acelea în care amestecul cu roșu e mai însemnat, iau loc în fruntea tabloului. Astfel de Roșu de Laza ia locul al treilea, Roșu de Mănăstirea Litarzek locul al 4-lea; Roșu de Bârca locul al șaselea. Proveniența alb de Moldova «Regina Elisabeta» care are locul al II-lea este amestecată cu forme roșii. Dintre formele albe cea mai productivă este proveniența Banat de Cocioc, care de altfel, după cum s-a spus, nu e nici el un soi curat. Se verifică încă o dată că varietatea Triticum vulgare

Scanned with OKEN Scanner

ferrugineum este mai productivă decât Tr. v. erythrospermum.

În anii răi se reduc diferenţele şi tocmai provenienţele superioare au mai mult de suferit în aceşti ani. În anii buni şi în terenurile bune şi bine preparate diferenţele sunt foarte mari, tocmai prin aceea că anumite soiuri sau provenienţe sunt mai recunoscătoare pentru condiţii de vegetaţie mai bune.

Rezultă în mod practic că alegerea provenienţelor celor mai bune sau izolarea formelor dintr-un amestec în vederea ameliorării, pentru ca să aibă succes, trebuie să meargă mână în mână cu îmbunătăţiri culturale, pentru a se compensa influenţa defavorabilă eventuală a factorilor climatologici.

Privind pe fiecare din provenienţele studiate, în rezultatele lor de la an la an, se pot face o serie de observaţiuni interesante. Privind de pildă cele 3 provenienţe luate de la trei săteni din comuna Spanţov, vedem că ele iau loc spre sfârşitul tabloului de productivitate. Răsare în evidenţă astfel rusticitatea şi lipsa lor de orice tratament raţional, care să aibă o înrâurire amelioratoare. Alegerea cu triorul, rezervarea parcelei celei mai bune ca grâu de sămânţă sunt practice ale marii culturi care, repetate au o influenţă amelioratoare ce nu trebuie neglijată. Aşa se explică de ce printre soiurile albe, Alb de Moldova «Regina Elisabeta» şi Banatul de Cocioc iau loc în primul rând. Revenind la cele trei provenienţe luate de la săteni, vedem că între ele sunt diferenţe, deşi ele sunt luate de pe teritoriul unei singure comune şi sunt modelate deci de aceleaşi condiţii de sol şi climă. Astfel Bălanul de la G. Colceag ocupă locul al 9-lea în clasificare, pe când celelalte două ocupă locul al 13-lea şi al 15-lea. Însemnează că pe lângă componenta: factorii naturali, componenta ereditate dă deopotrivă caracterele sale particulare unei provenienţe.

Dintre provenienţele care au variat mai mult se vede că Bălanul de Laza a dat o mare producţie în 1913 la Spanţov – el apare astfel indicat pentru acea regiune. De asemenea au dat bune rezultate acolo provenienţele locale de la G. Chirca, G. Colceag şi Ivan Voicu precum şi Bănat de Folteşti. (Folteştii sunt situaţi în lunca Prutului inferior).

Îndată ce au fost strămutate la Herăstrău, aceste provenienţe au dat rezultate mediocre în amândoi anii. Rezultă că o diferenţiere regională este absolut necesară, şi că fiecare regiune are anumite soiuri sau provenienţe, care-i convin cel mai mult.

Însuşirile morfologice au variat între limite relativ restrânse. Astfel lungimea paiului variat între 97 cm. şi 114. Lungimea spicului între 7 şi 9 cm. Greutatea spicului a variat între 1,1 gr. şi 2,07 gr. pentru provenienţele româneşti, Square-head a depăşit această limită cu greutatea lui de 2 gr. 35. Numărul de boabe în spic a variat între 18 şi 35 Square-head depăşeşte această limită cu 44 boabe în spic. Greutatea boabelor dintr-un spic a variat între 0,81 şi 1,5 gr. A fost inferior acestor limite Bălan de la G. Chirca, forma albă, cu 0,6 gr. şi superior Squareheadul cu 1 gr. 80. Fiind vorba de amestecuri, negreşit aceste cifre variază de la o formă la alta, în interiorul chiar al aceleiaşi provenienţe, după cum se vede din tablou.

Însuşirile morfologice (cifre medii)

Denumirea provenienţei	Forma predominantă					Forma secundară				
	Lungimea paiului	Lungimea spicului	Greutatea spicului	Numărul boabelor în spic	Greutatea boabelor din spic	Lungimea paiului	Lungimea spicului	Greutatea spicului	Numărul boabelor	Greutatea boabelor
	cm.	cm.	gr.		gr.	cm.	cm.	gr.		gr.
1. Squarehead	109	5	2,35	44	1,8	-	-	-	-	-
2. Alb de Moldova «Regina Elisabeta»			1,43	23	1,01	106	11	1,8	34	1,2
3. Roşu de Laza			1,40	22	1,05	107	8,5	1,30	21	0,9
4. Roşu de Mănăstirea Litarzek	102	7,7	1,1	18	0,7	103	8	1,22	19	0,89
5. Banat de Cocioc	109	9,7	1,59	26	1,15	106	9,9	1,6	28	1,15
6. Roşu de Bârca	97	7	1,1	20	0,84	92	7	1,05	19	0,83
7. Alb de Moldova Surlari	114	9,5	1,72	27	1,2	112	10,3	1,9	29	1,3
8. Banat de Surlari	111	7,8	1,2	19	0,81	126	13,7	1,25	19	0,8
9. Bălan de la G. Colgeag	105	8,8	1,5	25	1,07	-	-	-	-	-
10. Banat de Brăila	104	8,5	1,36	26	1,06	94	7	0,84	18	0,66
11. Banat de Laza	104	7,3	1,13	20	0,82	96	9	1,4	21	1,03
12. Banat de Botoşani	97	8	1,4	27	1,07	118	8	1,3	25	1,1
13. Bălan de la G. Chirca	114	9	1,6	23	0,6	111	8	1,7	26	1,24
14. Banat de Folteşti	109	8,9	1,50	26	1,09	115	9,5	1,55	27	1,10
15. Bălan de la I. Voicu	106	8,4	1,5	23	1,09	102	10	1,93	33	1,46
16. Banat prov. necunoscută	113	10	2,07	35	1,5	-	-	-	-	-
17. Bălan de Herăstrău	106	7,5	1,30	25	0,94	106	8,5	1,35	22	0,95

Toate cifrele din acest tablou reprezintă cifre minimale, întrucât analizele, după cum am amintit, s-au făcut în anul 1914, care a fost un an rău pentru grâu. Cifre mai mici nu s-ar putea obţine decât pe pământuri cu totul sărace.

Provenienţe cu paiul foarte înalt sunt: Moldova (amândouă formele), Banat de Surlari (amândouă formele), Bălan de la G. Chirca (amândouă formele), Banat de provenienţă necunoscută; Banat de Folteşti (amândouă formele). Cu paiul înalt: Alb de Moldova, «Regina Elisabeta», Roşu de Laza, Banat de Cocioc, Bălan G. Colceag, Bălan de I. Voicu, şi Bălan de Herăstrău – amândouă formele. De asemenea Square-head a avut un pai tot aşa de înalt al acestor provenienţe.

Paiul scund a avut Roşu de la Litarzek, Roşu de Bârca, Banat de Brăila «Deşiraţi» şi Bălan de Laza – în amândouă formele – cele 2 din urmă mai ales în forma secundară roşie. Banat de Botoşani a avut paiul scund la

Scanned with OKEN Scanner

forma principală albă şi foarte înalt la forma roşie.

Între lungimea paiului şi între lungimea şi greutatea spicului există o corelaţie directă: paielor înalte corespund spice lungi mai grele şi cu un mai mare număr de boabe. Se exceptează soiul Squarehead, care are spicul scurt şi totuşi cu foarte multe boabe şi greu.

Nu s-a putut stabili o corelaţiune între însuşirile morfologice şi productivitate. Însuşirile morfologice ne servesc a caracteriza soiul sau proveniența; **pentru examinarea productivităţii numai experienţa comparativă pe parcele egale este hotărâtoare.**

Productivitatea este criteriul de căpetenie în judecarea valorii unui soi sau unei provenienţe. În orice direcţie s-ar face o ameliorare, scopul final trebuie să fie tot o sporire cantitativă şi calitativă a producţiei.

Pentru a judeca însă succesul unei asemenea lucrări trebuie să cunoaştem bine materialul de la care plecăm, şi valoarea lui. Experienţa făcută de noi în decurs de trei ani arată după cum s-a văzut, că printre provenienţele actualmente cultivate în ţară, sunt unele care merită o luare aminte specială, deşi nu sunt soiuri pure. Sunt chiar împrejurări când, după teoria lui Kiessling, trebuie preferate amestecurile şi nu liniile pure cu însuşiri unilaterale şi cu o facultate de adaptabilitate mai mică. Îndeobşte până la izolarea formelor, examinarea lor, eliminarea celor inferioare şi răspândirea formelor ce se vor fi dovedit superioare – lucrare care va mai dura încă mulţi ani – e necesar să fim bine fixaţi asupra provenienţelor actuale. Ele alcătuiesc mina din care se vor putea scoate mereu forme, corespunzătoare condiţiilor variate în care va fi pus agricultorul. **Din acest punct de vedere conservarea lor va fi necesară, chiar atunci când se vor fi izolat forme pure, iar paralel cu această lucrare de izolare amelioratoare, trebuie să meargă studiul cât mai amănunţit al materialului existent.**

G. Ionescu-Şişeşti

Concluzii. Deşi exista o „staţiune de selecţionarea cerealelor" la Băneasa, sub îndrumarea Societăţii Naţionale de Agricultură, unde era preşedinte prof. Al. Nasta şi a fost numit ca Director „inginerul agricol" George A. Asbiovici, în anul 1920, încă nu au apărut analize detaliate privind pregătirea prealabilă pentru studiul „materialului iniţial" de ameliorare până la acea dată. Creaţiile lui Cipăianu şi Sandu Aldea au fost obţinute pe baza unor observaţii personale şi a cunoştinţelor de ameliorare generale acumulate prin studii. Ştim că Sandu-Aldea a parcurs perioade de pregătire intensă în ameliorare în Franţa şi Germania, iar Cipăianu la Leipzig şi a început activitatea de ameliorare în 1903. Precizăm că soiurile create de aceşti înaintaşi nu au ocupat mari suprafeţe de producţie, dar ele au fost create prin selecţie dintr-un material considerat valoros în acel timp şi au statutul de primat, fiind cultivate în fermele proprii ale cercetătorilor şi chiar a unor apropiaţi, mari proprietari şi la Şcoala de la Herăstrău. **(28)**

In lucrarea sa Dr. Ionescu-Şişeşti a plecat de la o idee originală, culegând probe de sămânţă de la cultivatori aflaţi în diferite regiuni climatice ale ţării, care cultivau forme ce aparţineau unor soiuri autohtone. Deci, cu o adaptare îndelungată la condiţiile de mediu şi de cultură, pe care le-a studiat comparativ cu soiul englez Squarehead. Este important să menţionăm că activitatea sa în acest domeniu a început în toamna anului 1912, efectuând experienţele timp de 3 ani, cu o rigurozitate remarcabilă pentru condiţiile sale de lucru; ele fiind, în fond, o preocupare personală.

Trebuie apreciată activitatea de cercetare a soiurilor româneşti pentru evidenţierea adaptării lor la condiţii de vegetaţie variate; cunoaşterea însuşirilor morfologice, a rezistenţei la boli şi a capacităţii de producţie. Vom menţiona că aceste obiective erau cercetate şi în anii 1960 la centrele de încercarea soiurilor ale Comisiei de Stat din Ministerul Agriculturii, într-un sistem ceva mai avansat.

Reţinem observaţiile autorului, de mare importanţă, privind modul de abordare a lucrărilor de ameliorare în raport cu nivelul de dezvoltare a agriculturii, făcând o clară diferenţiere între extensiv şi intensiv. Explicaţia sa privind adaptarea soiurilor rustice la condiţii inferioare de agricultură (datorită numărului mare de biotipuri), reprodusă după germanul Kiessling (1912), aduce o lămurire importantă, pentru prima oară în literatura noastră de specialitate.

După lămuririle asupra soiurilor rustice, explicaţiile privind importanţa soiurilor ameliorate pentru valorificarea condiţiilor de vegetaţie superioare, aduce argumente cu privire la necesitatea obţinerii acestora, prin lucrări de ameliorare coordonate ştiinţific.

In concluzie, autorul spune: «Iată pentru ce, odată cu lucrările de ameliorare ce am încercat: separări de forme şi hibridări am socotit de cel mai mare interes un studiu de orientare asupra soiurilor şi provenienţelor româneşti». **(29)** Avem o raţiune personală a Dr-ului G. Ionescu-Şişeşti, care s-a aplicat în cercetarea agricolă românească la ameliorarea grâului.

In descrierea comportării soiurilor studiate, observăm informaţia privind datele precedente; dar şi notarea cunoştinţelor noi acumulate despre ele. In general, observaţiile făcute le putem aprecia meticuloase, legând însuşirile morfologice de rezistenţă la cădere, la boli, şi nivelul de producţie obţinut, de favorabilitatea factorilor de vegetaţie.

Apreciem că nivelul producţiilor obţinute, corespunde condiţiilor tehnice asigurate într-un câmp de încercare: Anii 1913 şi 1915, având condiţii normale, cu producţii între 1900-3200 kg/ha, confirmă acest fapt. Să reţinem că media pe ţară în acei ani era în jur de 1200 kg/ha.

Analiza făcută de autor asupra cercetărilor de încercare efectuate pe 3 ani, este redată cu observaţii şi comparaţii ce scot în evidenţă însuşirile valoroase şi cele mai puţin valoroase pentru toate provenienţele. Constatăm că din acea perioadă atacul de rugină brună şi slaba rezistenţă la cădere, erau însuşiri negative frecvente. Reţinem producţia ridicată a soiului

Scanned with OKEN Scanner

ameliorat Squarehead şi producţiile bune obţinute la soiul „Roşu", care aparţinea Casei Regale, administrată de R. Litarzek, probabil o proveniență străină adaptată la noi.

Concluziile sale la această experiență, încheiată în anul 1915, **au rămas ca un exemplu superior de analiză asupra unei culturi comparative cu soiuri pentru acel timp,** unde s-au studiat principalele însuşiri necesare a fi cunoscute pentru introducerea lor în lucrări de ameliorare. Desigur, aceste rezultate aveau o utilitate egală pentru alegerea soiurilor – formelor cele mai valoroase în zonele din care proveneau probele studiate, pentru cultura obişnuită.

In altă gamă de concluzii această lucrare exprimă interesul deosebit şi competența Dr-lui G. Ionescu-Şişeşti pentru studiu în lucrări de ameliorare, convingerea sa asupra rolului de mare importanță a soiului valoros pentru sporirea producției.

6. Forme noi de grâu, create prin încrucişarea grâului românesc cu grâul squarehead

Preambul. Avem lăsată de Dr. G. I. Şişeşti o lucrare de mare profunzime, începută în 1914, prin care a reuşit să facă vaste observaţii asupra efectelor hibridării între soiuri de grâu, observând transmiterea caracterelor în descendență şi probabilitatea de a obține linii „pure", cu şanse de a fi stabilizate ca soi.

Lucrarea a fost publicată în „Culegere din lucrări ştiinţifice", editată în 1966, fără nici o analiză, după originalul din „Convorbiri literare", 1924 şi „Colecţia Bibliotecii societăţii agronomilor". In acelaşi an a fost publicată şi în „Viaţa agricolă nr. 15/1924".

Profesorul Nechifor Cepoiu, în lucrarea colectivă „G. Ionescu-Şişeşti, 100 de ani de la naştere" (1985), în contribuţia sa intitulată „Realizările lui G. Ionescu-Şişeşti în domeniul ameliorării grâului", aminteşte lapidar despre această lucrare expusă de autorul ei pe 23 pagini.

Referindu-se la obiectivele de ameliorare ale grâului urmărite de G. Ionescu-Şişeşti, profesorul N. Cepoiu, un specialist recunoscut în domeniu, din generaţia următoare dr-lui G. Ionescu-Şişeşti, spunea: «Astfel, s-a ajuns la hibridarea grâului românesc de bază cu soiul Squarehead». **(30)**

Abordând trecător această experiență în studiul său publicat în cartea „Gheorghe Ionescu-Şişeşti – Contribuţia operei sale ştiinţifice la progresul agriculturii în România" 1977, p. 95, tot prof. N. Cepoiu îl citează pe autor cu privire la problema separării de linii pure despre care spune că: **«Deşi această metodă de ameliorare (soluţia de linii pure din populaţie) este foarte importantă, că nu poate da totuşi nicio formă nouă, şi nimic mai mult decât ceea ce era cuprins în amestecul supus prelucrării».** **(31)** Descoperirile codului genetic din 1963 şi a rolului genelor în procesul evoluţiei, au confirmat această deducție a Dr-lui G. Ionescu-Şişeşti.

Am dorit să subliniem că marii specialişti ai timpului acela, şi ulterior, nu au găsit necesar să aprofundeze această lucrare de cercetare. In fond avem un studiu al efectelor hibridării între două soiuri de grâu, foarte deosebite ca însuşiri agrobiologice Bălan (românesc) de Laza (vs) (Triticum vulgare erythrospermum) şi Squarehead (Triticum vulgare lutescens), de origine engleză. Probabil două soiuri puţin compatibile pentru procesul de hibridare.

Dar, expunerea observaţiilor făcute de autor 1914-1919, relevă o capacitate de interpretare foarte elevată a fenomenelor şi rezultatelor, o descoperire permanentă a manifestării legilor mendeliene. Astfel, deşi nu a obţinut soiuri mai valoroase cu extindere în producţia mare, aplicând „selecţia individuală", merită să fie cunoscut pentru viitor „scopul urmărit" şi concluziile lucrării sale; precum şi aprecierile noastre asupra nivelului ridicat al observaţiilor analizei şi explicaţiilor ştiinţifice asupra manifestării efectelor hibridării; acestea din urmă fiind disponibile în lucrările citate.

Forme noi de grâu, create prin încrucişarea grâului românesc cu grâul Squarehead

Scopul urmărit

Soiurile de grâu, cultivate în România, sunt rezultatul unei îndelungate adaptări la condiţiunile de sol şi climă ale ţării. Ele au unele însuşiri foarte favorabile. Rezistența le ger şi secetă, precocitatea, calitatea superioară a bobului. Au în schimb alte însuşiri defavorabile: sensibilitatea la boli cryptogamice, tendința spre cădere, productivitate mică.

Aceste însuşiri fie favorabile fie defavorabile, nu sunt foarte caracteristice şi bine precizate pentru soiurile ori provenienţele cultivate în ţară, din pricină că nu avem de a face cu soiuri pure din punct de vedere genetic, ci cu amestecuri sau populaţiuni.

Lucrările specialiştilor, care muncesc la noi în acest domeniu, tind la separarea acestor amestecuri în linii pure, la examenul comparativ al acestor linii, la înmulţirea acelora care înfăţişează cele mai bune însuşiri şi la crearea în felul acesta de soiuri curate, ameliorate, superioare amestecurilor din care au ieşit şi adaptate la diferite regiuni şi procedee culturale.

Această metodă de ameliorare este foarte importantă. Ea nu ne poate totuşi da nici o formă nouă şi nimic mai mult decât ceea ce era cuprins în amestecul supus prelucrării.

Pentru a provoca un câmp nou de variaţiune, o regrupare a însuşirilor simple în noi combinaţii, capabile să dea forme noi, se întrebuinţează metoda încrucişării sau hibridării.

Această metodă am aplicat-o şi noi în lucrările de care va fi vorba mai jos şi prin care urmărim crearea unor soiuri de grâu superioare celor cunoscute şi cultivate în ţară.

Materialul de la care am pornit a fost grâul românesc bălan, *Triticum vulgare erythrospermum Kcke*,

Scanned with OKEN Scanner

proveniență de Laza. Acest grâu a fost supus la locul de origine unei prelucrări îndelungate în masă, nu însă unei selecții propriu-zise. Caracterul lui de populațiune este mai puțin accentuat, nu reprezintă însă un soi pur[57]. În 1914, când am început aceste lucrări nu aveam încă în țară linii pure de grâu în cultura mare (soiuri).

Caracterele principale ale grâului bălan sunt: productivitatea mică; rezistența la cădere mică deși ameliorată, față de alte proveniențe băștinașe; rezistența la ger mare; rezistența la boli cryptogamice și în special la rugină, mică; precocitatea mare; rezistență la secetă mare; înfrățirea bună; calitatea bobului exprimată prin bogăția în proteină, foarte bună.

Intențiunea noastră a fost ca să creăm un tip, în care acele din însușirile de mai sus care sunt negative să fie înlocuite cu însușirile pozitive corespunzătoare, împrumutate de la un soi care are aceste însușiri pozitive. Am întrebuințat pentru aceasta grâul Square head, *Triticum vulgare lutescens Al.* și anume proveniența de Hohenheim. Aceasta este un soi pur, din punct de vedere genetic, prelucrat de numeroși selecționatori. E cel mai bun soi cultivat azi în Anglia și Europa Occidentală. Se caracterizează printr-o mare productivitate, rezistență la cădere, rezistență la bolile cryptogamice; în schimb e puțin rezistent la ger și secetă, tardiv ceea ce în climatul nostru este un dezavantaj; calitatea bobului mediocră, înfrățire moderată.

Concluziuni

Din punct de vedere științific, lucrarea noastră stabilește câteva rezultate, pe care le socotim vrednice de interes:

Însușirile următoare sunt recesive: 1) Prezența țepilor (aristelor); 2) precocitatea; 3) culoarea albă a spicului. Sunt dominante: 1) absența țepilor; 2) tardivitatea; 3) culoarea roșie.

În separațiunea formelor cu caracter recesiv, dintr-o formă heterozigotă, formele ce se separă din aceeași linie în două generații consecutive nu sunt identice. Astfel forma 15 A. (aristată) separată din 15 muticum, care are caracter heterozigot în generația II, nu este absolut identică cu forma 15 B, separată din aceeași formă heterozigotă în generația IV. Amestecul acestor forme pentru formarea unui tip nou sau soi nu este indicat.

În generația întâia a unui hibrid de grâu suprapunerea caracterului dominant și ascunderea celui recesiv nu este perfectă, ci apar contopiri de caractere. Astfel prezența rudimentelor de ariste (ariste scurte) în vârf, caracterizează o linie heterozigotă, care în generația următoare se va separa într-o formă cu ariste normale (lungi) și una lipsită cu totul de ariste. Se confirmă ipoteza Profesorului Baur, că în generația I-a plantele heterozigote nu îmbracă caracterul dominant, ci reprezintă o formă intermediară.

Încrucișând două soiuri sau rase diferite, combinăm și regrupăm un număr mare de caractere. Acest număr e limitat numai de puterea noastră de observație. E extrem de greu să se obțină prin hibridare o formă, în care toate caracterele să fie combinate așa cum dorim și în care constanța în ereditate să fie desăvârșită. Pentru aceasta trebuie surprinsă acea formă, care să unească în combinație de însușiri pe cea mai apropiată de țelul nostru, combinație care nu întrunește totdeauna numai însușiri constante. Suntem nevoiți deci a ne mulțumi cu o constanță și o omogenitate relativă, care să cuprindă majoritatea însușirilor considerate.

Dintre corelațiunile care s-au putut verifica, în lucrarea noastră am observat că prezența țepilor și precocitatea merg în același sens. Merg de asemenea în același sens vigoarea plantei și deci productivitatea cu tardivitatea. Totuși linia 15 precoce dă și o productivitate mare. Tardivitatea în climatul nostru aduce cu sine o pălire a plantei, o coacere pripită și deci o scădere a producției.

Din punct de vedere al scopului practic ce am urmărit, lucrarea noastră ne-a permis să realizăm câteva forme, din care unele întrunesc cele mai însemnate din însușirile favorabile ale părinților. Cât de departe am ajuns în această direcție ne vor arăta verificările ulterioare din înmulțiri și cultura mare, despre care vom vorbi în alt articol.

G. Ionescu-Șișești
Profesor de agrologie la
Școala Superioară de
Agricultură Herăstrău

Concluzii: După o analiză obiectivă a acestei lucrări clasice de cercetare în domeniul ameliorării grâului pe bază de hibridare între soiuri prin aplicarea „selecției individuale", observăm o elaborare realizată la înalt nivel științific. După cunoștințele noastre este prima cercetare cu un astfel de nivel științific pentru acel timp. V. Cârnu Munteanu, G. Cipăianu sau C.S. Aldea nu au publicat lucrări comparabile.

Meritul deosebit al autorului constă în faptul că cercetarea făcută în perioada 1914-1919, a fost încheiată într-o perioadă foarte zbuciumată a timpului și a vieții sale. Ea a fost marcată de concentrările pentru război, de prizonierat și de urmări. Cu toate acestea, tenacitatea sa a dus un rezultat final. Trebuie să mai amintim că funcția sa de Director al Școlii Centrale de Agricultură de la Herăstrău, i-a putut fi sprijin pentru scopul urmărit.

Acest început l-a înscris pe Dr. Ionescu Șișești între personalitățile importante care au avut în preocupare ameliorarea soiurilor autohtone de grâu, iar după un timp îl vom găsi între specialiștii recunoscuți în cunoașterea cultivării acestei plante.

Trebuie să menționăm că atât Dr. G. Cipăianu, cât și Dr. G. I. Șișești, au efectuat lucrări fără echipe calificate în domeniu. Ei nu au remarcat faptul că munca în domeniul ameliorării grâului cere acest fapt, dar și o perioadă îndelungată. Lipsa experienței de lucru în domeniu, obținută într-un timp de mai mulți ani, s-a văzut prin rezultate. În aceste experiențe nu a obținut un soi stabil, motiv pentru care nu s-au mai adâncit în aceste lucrări. Nici un soi sau „formă" obținute de ei nu au ocupat în acei ani de selecție suprafețe de producție importante în ferme, cum vom vedea la soiul A15, obținut prin lucrări simple de selecție.

Experiența mondială și experiența noastră, după 1960, ne-a arătat că pentru rezultate valoroase, amelioratorul trebuie să-și consacre întreaga capacitate și tot timpul muncii în

[57] Comp. Asupra câtorva proveniențe de grâu, cultivate în România de G. Ionescu-Șișești 1920.

Scanned with OKEN Scanner

câmpul de ameliorare. Acest exemplu l-a arătat Dr. N. N. Săulescu şi colegii săi cercetători de la Institutul Naţional de Cercetări Agricole (ICCPT – Fundulea) în laboratorul condus iniţial de profesorul Nicolae Ceapoiu. Munca sa şi a colectivului a evidenţiat un grup de personalităţi în domeniu au creat soiurile care menţin azi România în „topul mondial". Ele reprezintă şcoala profesorului N. N. Săulescu şi ocupă în prezent peste 85% din suprafaţa cultivată din ţara noastră.

7. Fenomene de distrugere şi reconstituire a solului

Introducere

Ne amintim că în anul 1917, când era prizonier de război, reţinut la Plan în Boemia, Dr. Şişeşti a găsit întâmplător lucrarea lui E. Ramann „Bodenkunde", care se traduce „ştiinţa solului" sau „pedologie". Era o lucrare vastă, publicată în anul 1895 şi republicată ulterior în anii 1910 şi 1911, pe 619 pagini. **(32)**

Starea în care se afla i-a permis ca în lunile februarie, martie şi aprilie 1917 să facă un studiu foarte aprofundat al lucrării, care i-a stârnit un interes foarte mare pentru acest domeniu; unul care îl concura pe acela privind lucrările de ameliorare a plantelor, care l-au atras mult, în urma stagiului scurt de perfecţionare în laboratorul profesorului H. Wacker, după încheierea studiilor la Hohenheim.

Concentrarea interesului său pentru studierea tratatului lui Ramann l-a determinat să conceapă un rezumat, realizat cu mare îngrijire, care «are 275 pagini scrise în rânduri dese, cu litere şi cifre mici, trasate caligrafic, deci foarte citeţ» pe care l-a intitulat „Rezumat din Bodenkunde" de E. Ramann. **(33)**

După această activitate, care a însemnat un efort, dar unul care i-a dat o mare satisfacţie, „prizonierul" scria această confesiune: «Fie ca studiul acesta, care intră în cultura mea de specialitate, să fie o piatră în edificiul pe care năzuiesc a-l ridica şi care este „un tratat de agricultură", în care datele ştiinţei să fie adecvate la particularităţile de sol şi climă, la nevoile ţării mele». **(34)**

Evenimentele care au urmat în urma războiului, i-au favorizat treptat împlinirea aspiraţiilor, începând cu domeniile culturii plantelor şi a solului, şi apoi cu acela al ameliorării grâului.

Datorită pregătirii sale temeinice şi devoţiunii pe care o manifestă pentru activitatea agronomică, la nivel înalt, în 15 martie 1920, i-a fost acordată predarea cursului de „Agrologie", care constituia obiectivul de activitate al unei „catedre distincte", pe care George Maior, o deţinea împreună cu „Fitotehnia". Maior a fost pensionat la 12 ianuarie 1926 de fapt a încetat activitatea la 1 septembrie 1925, fiind urmat de Marius Chiriţescu-Arva, pentru cursul de fitotehnie.

Deşi era foarte cuprins de munca sa ca director la „Centrala obştiilor săteşti" viitorul profesor universitar a fost permanent preocupat de structurarea şi perfecţionarea cursului de „Agrologie", urmând în acelaşi timp să frecventeze prelegerile şi lucrările practice facultative organizate la Institutul Geologic al României de către C. Munteanu Murgoci, pe care l-a apreciat cu mult respect.

Profesorul G. Ionescu-Şişeşti a fost atât de preocupat de cunoaşterea solului, încât în cursul său, litografiat de std. N. Dină, în anul 1930/1931, în format A5, pe 851 pagini, cunoştinţele despre sol cuprindeau 477 pagini (56%). **(34)** În acelaşi timp, marele profesor, de mai târziu, savantul Petre Enculescu preda „Cursul de mineralogie, geologie şi pedologie". **(35)**

Din dorinţa de a stârni pentru cunoaştere, Dr. Şişeşti a stabilit un subiect important din conţinutul agrologiei, pentru a fi prezentat într-o conferinţă unui auditoriu instruit. Astfel, a ales ca să expună ca studiu capitolul „Fenomene de distrugere şi reconstituire a solului", la „Casa şcoalelor". În fond, mai aducea o contribuţie la împlinirea dorinţelor sale de a contribui cu lămuriri asupra faptului că „agricultura este o ştiinţă".

Acest studiu, deşi era un capitol din cursul de agrologie, este prima sa lucrare de acest fel, publicată înainte de a trece la ICAR. Ea are structura şi conţinutul ştiinţific, ce o prezintă ca pe o realizare cu totul remarcabilă. Este prezentă în toate ediţiile cursului de Agrologie. Această lucrare se află în „Culegere din lucrările ştiinţifice" 1966 – Ed. Academiei R.S.R. - Agrologie şi în alte cărţi omagiale. Considerăm că aici este potrivit un scurt comentariu şi nu o reproducere integrală.

Comentariu. Alegerea temei de studiu asupra eroziunii solului a fost stabilită de autor pentru a face cunoscută gravitatea fenomenului asupra integrităţii solului, care este recunoscut drept factor principal în producţia agricolă. Mai mult, eroziunea este un fenomen care poate afecta şi alte numeroase activităţi, cum ar fi transporturile, zonele de construcţii, reţelele hidrografice, ş.a.

Eroziunea, aşa cum rezultă din lucrare se produce în cea mai mare măsură din cauza activităţilor necontrolate sau inconştiente ale omului, dar şi natura prin acţiunile care le determină poate agrav fenomenul. Pentru a ne face o imagine aproximativă asupra amploarei fenomenului, citâm un exemplu care ne spune că «fluviul Mississippi transportă anual aproape 730.000.000 tone de sol, iar inundaţiile periodice cu efect catastrofal au produs numai în luna ianuarie 1937, pagube de circa 3 miliarde de dolari». **(36)**

Analizând lucrarea, remarcăm în primul rând, o sistematizare raţională a conţinutului; principiu aplicat cu rigurozitate şi inteligenţă de Dr. G. I.-Şişeşti, pentru a nu cădea în minusul profesorului Maior, care în numeroasele sale tratate nu a respectat această necesitate

Scanned with OKEN Scanner

importantă și pentru care și-a manifestat nemulțumirea.

Autorul începe cu „definiția solului" dată de economia rurală și definiția din punct de vedere „naturalistic", prin care, deducem că înțelege și definiția solului ca „factor de vegetație".

Trebuie să observăm că în legătură cu definiția nu se descrie un istoric, măcar din câteva fraze, lucru ce nu se constată nici în descrierea formării solului, asupra căreia în anul 1922, Marin Chiriţescu-Arva[58], a publicat un excepțional studiu privind „Doctrine și direcțiuni în studiul pământurilor". Acolo sunt amintiți Docuceaev, foarte dezvoltat, Kostacev, Hilgrad și desigur Friedrich Albrecht Falou «cel dintâi care a pus bazele studiului independent al pământului (solului) și a pedologiei ca știință independentă prin lucrarea sa „Pedologie oder allgemeine und besondere Bodenkunde", Dresden 1862, deci înainte de Docuceaev. **(37)**

Explicația dată de autor formării pământului (solului) este făcută la nivelul unui curs universitar, care nu ar ridica nici un impediment de a fi expus și azi în fața unui auditoriu interesat de cunoașterea fenomenului.

Trecerea la subiectul lucrării „distrugerea" (azi se utilizează „degradarea") solului se face printr-o frază concluzivă, în urma comunicării anterioare a elementelor necesare pentru înțelegerea fenomenului; ea este formulată remarcabil: «Când echilibrul dintre componentele sale este rupt, când una din ele lipsește sau se dezvoltă în exces, în așa fel încât nu mai poate servi ca suport și hrană pentru plante, atunci putem vorbi de distrugere a solului (o degradare a solului)».

Mecanismul distrugerii solului prin acțiunea apei, este redat cu descrieri sigure, succesive și cu exemplificări revelatoare, bazate pe experiențele unor instituții cu renume, cum ar fi Stațiunea Experimentală a Colegiului de Agricultură din Universitatea Missouri. Se constată de asemenea o utilizare adecvată a termenilor de specialitate pentru fiecare fenomen și o descriere clară a acestora și rezultatelor finale. Nu lipsesc exemplele convingătoare legate de explicațiile anterioare; cu deosebire la cauzele care provoacă eroziunea pe teritoriul țării, în special prin acțiunile dăunătoare ale omului. Astfel, Dr. Șișești aproxima în acei ani, că există o suprafață de cel puțin 1 mil. ha distrusă de eroziune. **(38)**

În privința reconstituirii solurilor distruse de ape aflăm că pe la 1860, francezii se ocupau cu această activitate; în Regat nu începuse până la 1925, iar în Transilvania și Banat s-a întreprins câte ceva în anul 1900, respectiv 1912.

Lucrarea descrie cu amănunte acțiunea distructivă a vântului, formele de distrugere la care este supus solul, oferind exemple din alte țări și continente, dar oprindu-se și asupra zonei de sud a țării, unde apreciază că sudul Olteniei este expusă o zonă de 175 km x 30 km, între Corabia și Turnu Severin. Sigur, descria pe baza observațiilor personale, ca în alte numeroase cazuri. Cu toată starea sa de sănătate, care era fără multă vigoare, Dr. Șișești a fost preocupat de cunoaștere „pe teren" în toată activitatea sa. **(39)**

Informațiile privind fixarea dunelor pentru refacerea solului se bazează pe o documentare bibliografică adecvată, oferind date foarte interesante, care confirmă, ca în alte cazuri preocupările „Apusului", care au început din anul 1786, tot în Franța. **(40)** Aceasta și multe alte informații ne aduc lămuriri asupra distanței de secole între civilizațiile noastre. Totuși, factorii istorici ne apără, prin daunele suportate, iar distanța s-a micșorat mult. Azi nu mai putem vorbi de Champs Elisée și „Podul Mogoșoaiei". Înlăturând inegalitatea la aceeași valoare a muncii prestate, care duce la nemulțumire, ură și răzbunare, putem progresa în țara noastră, dacă este ocrotită de furtul altora. Fiecare cetățean trebuie să aibă sentimentul datoriei pentru patrie. Așa ne-au lăsat înaintașii țara, cu sacrificii de toate felurile.

Subiectul degradării solului prin fenomene chimice dovedește în plus, că agricultura este o știință, iar autorul a intrat în „miezul" reacțiilor chimice și a modului de acțiune în procesul de distrugere.

Cu mult mai profund descrie problema „secătuirii solului", adică a scăderii fertilității, descriind starea florei bacteriene și a humusului, probleme care și azi sunt stăpânite de puțini specialiști, și puțin agreate de învățăcei.

Lucrarea se încheie cu idei practice privind gravitatea fenomenului și importanța prevenirii lui, invocând daunele imense pe care le poate provoca; la care adăugăm cheltuielile imense avute cu lucrările de remediere.

Apreciem că această temă este una dintre studiile cele mai reușite și reprezentative pentru autor. Ea îl reprezintă ca om de știință, dar și ca profesor de mare valoare. Ea este nelipsită în volumele sale de opere, încât găsim că nu este necesar să o reproducem. Analiza prezentată este elaborată după capitolul „Fenomenul de distrugere și reconstituire a solului" din cursul de „Agrologie" 1931, despre care se specifică faptul că inițial a fost „Conferință ținută de Dr. Ionescu Șișești", Director al îndrumărilor agricole (MAD), la „Casa Școalelor".

Conținutul acesta ar putea figura în orice curs de pedologie de nivel superior, chiar și în timpul nostru.

---

[58] Marin Chiriţescu-Arva – a fost profesor de Agrologie la Facultatea de Agronomie din Cluj, când a publicat și un „Curs de Agrologie", dar în 1927 a revenit la Școala Superioară de Agricultură București pentru cursul de Fitotehnie.

Scanned with OKEN Scanner

8. Cercetări ştiinţifice de la 1914 până azi (1920)

Introducere.

Un număr important de recenzii sau bibliografii ale altor autori, au fost publicate în „Viaţa agricolă" sau „Revista PAS", de către Dr. G. Ionescu-Şişeşti, cu scopul simplu de a le face cunoscute cititorilor interesaţi. Unele erau simple informaţii tehnice despre maşini agricole sau despre plante noi sau vechi de cultură etc; cum s-a văzut.

Acest articol, reprodus din „Révue générale des sciences pures apliquées" – din 30 iunie – 15 iulie 1919, care era „Revistă de Agronomie", are un conţinut care se adresează ştiinţei agricole pure, cu interes de cunoaştere, dar şi pentru agricultura practică. Găsim important şi interesant să fie cunoscute problemele tratate în acest material, ele reprezentând oglinda cercetărilor şi rezultatelor acelui timp.

Viaţa Agricolă nr. 7/1920

Cercetări ştiinţifice de la 1914 până azi

Rolul protozoarelor în sol. Se găsesc în sol: Amoebe, Flagelate, Ciliate.

După ultimele cercetări, se pare că o luptă de existenţă se naşte între ele şi bacterii de pe urma căreia bacteriile se împuţinează şi prin aceasta contribuie la oboseala solului. Sterilizarea parţială distruge deci numai protozoarele şi influenţează astfel în bine pământul.

Unele cauze, care după observaţia curentă sunt potrivnice vegetaţiei, lucrează totuşi prielnic pentru plante, cum ar fi de pildă o căldură excepţională, un frig, tratamentul cu sulfură de carbon, etc. Aceasta din pricină că aceste cauze excepţionale lucrează ca o sterilizare parţială asupra pământului.

Invers această luptă de existenţă dintre protozoare şi bacterii explică oboseala solului în sere sau alte împrejurări speciale, în care astfel sunt reunite toate condiţiunile unei vegetaţiuni normale: umiditate, căldură, îngrăşământ.

Această explicaţiune se adaugă la aceea a existenţei toxinelor în sol, toxine care însă n-au putut să fie separate.

Protozologia solului se alătură astfel bacteriologiei.

S-a făcut şi proba inversă sterilizării parţiale: un sol în care se răspândeşte o cultură de protozoare îşi împuţinează flora bacteriană. (Cercetările lui Russel)

Altă teorie a d-lui Hiltner afirmă că s-ar distruge prin sterilizare parţială unele bacterii antagoniste, iar alta că s-ar produce schimbări chimice în sol, etc.

Sterilizarea parţială are aplicaţiuni practice în cultura legumelor, în straturi calde, sere, etc. pentru a înlătura *oboseala solului*.

Metode de sterilizare parţială sunt:

a) căldură uscată.

b) Agenţii chimici antiseptici.

Ex. toluenul, sulfura de C., calcea, etc.

S-au făcut încercări în Rusia chiar şi asupra cernoziomului cu rezultate favorabile.

Îngrăşăminte. Asupra lor se văd progrese mai ales în Germania, care a trebuit să caute mijlocul de a compensa deficitele ce rezultau din lipsa importului.

Nitratul de amoniac din fabricile de explozibile

Acesta are	33-34% azot; preţul Paris e: 145 frc. suta					
Comparat cu:						
Nitrat de Na.	16-15%	"	"	" 72	"	"
Cyanamida	15-18%	"	"	" 64	"	"
Sulfat de Am.	20%	"	"	" 96	"	"

Acţiunea fertilizantă a nitratului de amoniac este pentru 100 kg. egală cu 100 kg. nitrat de Na. plus 100 kg. sulfat de Amoniac.

Îngrăşământul acesta a fost experimentat în Franţa de Schloesing; succesul a fost desăvârşit.

Azotul amoniacal se absoarbe mai încet ca azotul nitric şi necesită un teren ceva mai umed.

Azotatul de amoniac se absoarbe mai încet ca azotul nitric şi necesită un teren ceva mai umed.

Azotatul de amoniac se fabrică sintetic în Norvegia începând de la 1911 (3000 tone); în 1916 se fabricau anual 59.639 tone. Se exporta mai ales în Canada şi în Suedia.

Îngrăşământul a fost experimentat de asemenea în Anglia, cu succes.

Dezavantaje: este higroscopic, ca şi nitratul de Ca, ceea ce-l pune în inferioritate faţă cu nitratul de Sodiu şi sulfatul de amoniac. Trebuie conservat în butoaie.

*

Germanii au utilizat capacitatea superfosfatului de a absorbi amoniacul şi au creat un îngrăşământ azotat şi fosfotat în acelaşi timp. (Spre a economisi acidul sulfuric, cu care preparau sulfatul de amoniac). Se formează un îngrăşământ complex, care s-a propus a se numi *superfosfat de amoniac*.

În realitate e un compus complex şi anume sulfat de amoniac asociat cu fosfat de calciu.

Fosfatul de calciu în acest compus este insolubil în apă pură, dar se dizolvă în acid citric şi în apă încărcată cu bioxid de C.

Amoniacul absorbit de superfosfat se conservă, nu se degajează nici în urma unei păstrări de mai multe luni.

Acest îngrăşământ nu este inferior amestecului obişnuit de sulfat de amoniac şi superfosfat.

Se fabrică şi în America sub numele de „Ammophos".

Preparaţiunea industrială: fosfate minerale tratate cu acid sulfuric, tratat apoi cu amoniac (acesta se câştigă din cianamida de calciu).

Magneziul e important mai ales în asimilarea clorofilei. În substanţă vegetală el însoţeşte fosforul şi-l găsim în proporţie mai mare în nucleul celulelor şi în ţesuturile tinere.

Scanned with OKEN Scanner

După unii ar îndeplini rolul catalizator în asimilarea clorofilei (Willstätter). Absența magneziului reduce asimilarea clorofiliană: prezența magneziului vindecă de cloroză.

Calciul. S-au făcut cercetări și asupra acestui element în legătură cu modul cum e asimilat de plantele calcifuge și calcicole. S-a dovedit că rezidiul de calce în plantele calcifuge este tot așa de mare ca și în cele calcicole. Aceasta dovedește că plantele calcifuge au o mare putere de a asimila calcea chiar când aceasta e în cantitate mică. Având această mare putere de asimilare pentru calce, ele evită pământurile calcaroase, în care ar asimila prea mult, până la doza toxică.

Plantele calcicole dimpotrivă, având o mică putere de asimilare pentru calciu, au nevoie să trăiască pe pământuri bogate în calciu, unde acest element să poată fi cu ușurință pus la îndemână.

Consecința practică e foarte importantă: însemnează că analiza cenușii plantelor să ne dea indicii asupra nevoii solului în îngrășăminte.

S-a mai dovedit că acțiunea calciului asupra vegetalelor, are loc și în doze infinitisimale, în special în epoca germinațiunii. Materia vegetală are astfel o afinitate puternică pentru calce, care în doze extrem de slabe este indispensabilă primelor stadii ale vieții plantei.

Potasa. Germania are preponderență în extracția sărurilor de potasiu și în consumația lor, prin producția zăcămintelor de la Strassfurt.

Azi Franța posedă în zăcămintele din Alsacia de Sus (Mulhouse) depozite capabile să activeze agricultura franceză și să facă o mare concurență pe piața sărurilor germane.

Corpurile radioactive și vegetația. Emanațiunile radioactive stimulează vegetația, ca peste tot energia vitală. Așa de pildă apa de la Saint Ioachimstal din Boemia, care conține pechblendă (oxid de Uranium), este capabilă să stimuleze energia germinațiunii. Tot așa reziduurile lichide de la preparațiunea radiului. Ele influențează și asupra fenomenelor diastazice.

În terenurile normale se găsesc substanțe radioactive (radium și thorium). Cu cât radioactivitatea este mai mare, cu atât fertilitatea este mai sporită.

S-au făcut în America și încercări practice cu îngrășăminte ce conțin substanțe radioactive, care au dat bune rezultate, fără însă ca problema să fi fost definitiv rezolvată.

Cercetări în domeniul hrănirii animalelor. Doctrina veche considera elementele echivalente sau interșanjabile după numărul coloriilor. Materiile albuminoide erau considerate ca având o importanță egală. Unele din ele s-au dovedit prin cercetările mai noi a avea o importanță specifică. Lipsa lor provoacă maladii așa zise de insuficiență (deficiency diseases) sau avitaminose.

Organismul animal are nevoie de anume materii albuminoide capabile de a da în organism anume *aminoacizi* necesari constituției celulelor și țesuturilor. În această nevoie aminoacizii devin factorul limitativ și organismul prosperă ca și planta după legea minimului.

(Poate că această absobție a aminoacizilor se face și de plante, ipoteza lui Galin).

Alte materii de care organismul are o necesitate specifică sunt *vitaminele*. Aceste corpuri, care nu sunt încă bine definite chimicește, se găsesc în coaja boabelor de cereale. Cerealele decorticate au un rol defavorabil asupra alimentației. (Boala beriberi la populațiile care se hrănesc cu orez decorticat).

Chimiștii americani au împărțit aceste corpuri de importanță specifică în două grupe: grupa A, solubile în grăsimi, grupa B solubile în apă și alcool. Grupul A se găsește în gălbenușul de ou, în unt, seu, în foile plantelor (nu se găsește în untură). Grupa B (vitaminele propriu zise) se găsesc în coaja fructelor.

Din punctul de vedere practic trebuie combinat regimul alimentar așa fel ca atât grupa A cât și grupa B să intre în rație. O hrană numai cu grăunțe (factorul B) dă astfel rezultate defavorabile.

*

Vitaminele sunt corpuri foarte sensibile la cauze exterioare. Ele se alterează sau se distrug prin sterilizarea alimentelor animale ori vegetale sau prin coacerea lor prea îndelungată. De aceea un regim exclusiv de conserve este foarte dăunător organismului. De aceea unele culturi de bacterii nu reușesc pe medii sterilizate (vitaminele sunt necesare tuturor organismelor, inclusiv bacteriile). Casimir Funk a stabilit întâia oară științifică vitaminele în resturile de decorticare ale orezului. De la el avem și termenul de vitamine. El a ajuns la acest rezultat cercetând boala beriberi.

Chestiunea este acum în studiul intens al cercetătorilor americani în primul rând. **(50)**

IONESCU-ȘIȘEȘTI GH.

Scanned with OKEN Scanner

D. – G. Ionescu-Şişeşti - Studii, cercetări şi încercări experimentale

1. Contribuţiuni la studiul grâului românesc din punct de vedere fitotehnic. Şc. de Agricultură Herăstrău, vol. II, 1916 (studiu);
2. Forme noi de grâu create prin încrucişarea grâului românesc de Laza, cu grâul Squarehead. Viaţa agricolă, 1924, nr. 15, pp. 449-472 (cercetare):
3. Asupra câtorva provenienţe de grâu cultivate în România. Viaţa agricolă, nr. 9, 1920, pp. 271-284; pp. 315-321 (studiu)
4. Cercetări ştiinţifice de la 1914, până azi. Viaţa agricolă, 1920, nr. 7 (articol)
5. Experienţe cu îngrăşăminte chimice. Ferma Herăstrău. Viaţa agricolă 1914, nr. 2 (încercări exp.)
6. Fenomene de distrugere şi reconstituire a solului. Tiparul românesc, 1925, 38 p. culegere p. 34 (studiu)
7. La standardisation des cereales. Buletinul Agriculturii, 1925, nr. 7-9 (studiu)
8. Pierdem pământul – eroziunea. Calendarul plugarilor, Buc. 1926 (articol)
9. Selecţiunea plantelor. Câmpul, 1925, nr. 19, vol. XI (articol)
10. Cuprinsul şi caracterul agriculturii ca ştiinţă (studiu critic). Ed. Eminescu, 1910
11. Ce datorează agricultura ştiinţei? Tip. Curţii Regale F. Göhl 1919 (conf.) articol
12. Extensiv şi Intensiv. Studiu economic. Inst arte grafice Eminescu, Buc, 1912 (studiu)
13. Conferinţa internaţională de pedologie (ştiinţa solului) de la Roma, 12 – 19 mai, 1919
14. Elementele de orientare pentru clasificarea cerealelor. Argus. 24 ian., 1924
15. Despre îngrăşăminte. Bibl. Rev. România Agricolă, Bucureşti, 1910, 87 pg. (carte)
16. Importanţa bacteriologiei. Câmpul, Bucureşti, 1909, nr. 1
17. Ce trebuie să ştim când întrebuinţăm îngrăşăminte minerale, Buc. 1910, Câmpul
18. O epocă în istoria agriculturii româneşti. Ed. Rev. PAS, vol. XXI (articol)
19. Măsuri împotriva secetei, nr. 7, 8, 9, Rev. Viaţa Românească, 1909
20. Ameliorarea metodică a plantelor agricole, nr. 32, 33, Rev. România Agricolă
21. Conferinţa internaţională de pedologie (ştiinţa solului), Roma 12-19 mai 1924, Rev. Viaţa Agricolă

Bibliografie - Studii, cercetări şi încercări experimentale

1. Ionescu Şişeşti, Gh. Jurnal, vol. I, p. 239, Ed. Acad. Române, Buc. 2012, p. 239
2. Ionescu Şişeşti, Gh. Idem, p. 259
3. Ionescu Şişeşti, Gh. Idem, p. 288
4. Ionescu Şişeşti, Gh. Idem, p. 245
5. Ionescu Şişeşti, Gh. Idem, p. 261
6. Mihalca, Veronica Ionescu Şişeşti, Speranţa Gheorghe Ionescu Şişeşti, Ed. Ceres, Buc 1974, pp. 49, 58
7. Moroianu, D Ştefan, I. M. Focul viu, Ed. Ştiinţifică, Bucureşti 1963, p. 44
8. * * * Mic dicţionar enciclopedic. Ed. Ştiinţifică şi Enciclopedică Bucureşti 1978, p. 1565
9. Ionescu Şişeşti, Gh. Este agricultura o ştiinţă? Rev. Contemporanul, nr. 4, oct. 1963
10. Ionescu Şişeşti, Gh. Cuprinsul şi caracterul agriculturii ca ştiinţă, Institutul de Arte Grafice „Eminescu" Buc. 1910
11. Ionescu Şişeşti, Gh. Ce datorează Agricultura Ştiinţei? Tip. F. Göhl&Fiii, Bucureşti 1918, p. 4
12. Vasiliu, Am. Ion Ionescu de la Brad, Ed. Agro-Silvică, Bucureşti 1967, p. 25
13. Ionescu Şişeşti, Gh. Idem, p. 10
14. Ionescu Şişeşti, Gh. Idem, p. 10
15. Ionescu Şişeşti, Gh. Idem, p. 11
16. Ionescu Şişeşti, Gh. Idem, p. 12
17. Ionescu Şişeşti, Gh. Culegere din lucrările ştiinţifice, Ed. Academiei RSR, 1966, pp. 55, 56
18. Ionescu Şişeşti, Gh. Ce datorează Agricultura Ştiinţei? Tip. F. Göhl&Fiii, Bucureşti 1914, p. 16
19. Ionescu Şişeşti, Gh. Selecţiunea plantelor, Rev. Câmpul, nr. 19, 1925
20. Ionescu Şişeşti, Gh. Extensiv-Intensiv în Studii economice, Ed. Eminescu, 1912, pp. 85, 93
21. Aurelian, P.S. Sistemele de cultură în "PS Aurelian – Monografie", Ed. PIM, Iaşi 2012 (V. Peştean)
22. Ionescu Şişeşti, Gh. Cu privire la soiurile cultivate în România, Revista agricolă nr. 12, 1915, pp. 352-354
23. Ionescu Şişeşti, Gh. Idem, p. 352
24. Ionescu Şişeşti, Gh. Idem, p. 353
25. Ionescu Şişeşti, Gh. Idem, p. 354
26. Ionescu Şişeşti, Gh. Asupra câtorva provenienţe de grâu cultivate în România, Viaţa Agricolă, Nr. 9, 1920
27. Ionescu Şişeşti, Gh. Idem, p.p. 271-286; 315-319
28. Peştean, I. V. Gheorghe Cipăianu – 1874-1957 în „Oameni de seamă ai ştiinţei agricole româneşti, vol. I, Ed. PIM, revizuită, 2006, p. 138
29. Ionescu Şişeşti, Gh. Idem, p. 273
30. Ceapoiu N. în G. Ionescu Şişeşti, 100 de ani de la naştere, Ed. Ceres 1986, p. 66
31. Ceapoiu N. în G. Ionescu Şişeşti, Contribuţia operei sale ştiinţifice la progresul agriculturii în România, Ed. Academiei RSR, 1977, p. 95
32. Ionescu Şişeşti, Gh. Jurnal, vol. I, Ed. Academiei Române, Bucureşti, 2012, p. 287
33. Ionescu Şişeşti, Gh. Idem, p. 287
34. Ionescu Şişeşti, Gh. Fenomene de distrugere şi de reconstituire a solului în Agrologie, 1930-1931, Curs editat de studentul N. Dină (Litografiat)
35. Peştean, I.V.

Scanned with OKEN Scanner

36. Băloiu, V. Petre Enculescu, 1879-1957, pedolog şi geobotanist în Oameni de seamă ai ştiinţei agricole româneşti, ed. revizuită, Ed. Panfilius, Iaşi, 2006, p. 47
37. Chirilescu-Arva, M. Combaterea eroziunii solului şi regularizarea cursurilor de apă, Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1967
38. Ionescu Şişeşti, Gh. Doctrine şi direcţiuni în studiul pământurilor, Buletinul Agriculturii vol. nr. 10-12, 1922, pp. 8-11
39. Ionescu Şişeşti, Gh. Fenomene de distrugere şi de reconstituire a solului, Curs de pedologie. Litografiat
40. Ionescu Şişeşti, Gh. de N. Dină 1930/1931, p. 378
41. Ionescu Şişeşti, Gh. Idem, pp. 385-390
Idem, pp. 392
42. Chirilescu-Arva, M. Adunarea generală a Institutului Internaţional de Agricultură, Roma, 12-19 mai 1924, Buletinul Ministerului Agricol, vol. II, nr. 4-6
43. Chirilescu-Arva, M. Doctrine şi direcţiuni în studiul pământurilor, Buletinul Agriculturii vol. III, nr. 7-9, 1922, pp. 52
44. Chirilescu-Arva, M. Doctrine şi direcţiuni în studiul pământurilor, Buletinul Agriculturii vol. IV nr. 10-
45. Ionescu Şişeşti, Gh. 12, 1922, pp. 7
Idem, p. 8
Conferinţa internaţională de pedologie (Ştiinţa Solului) de la Roma 12-19 mai 1924, p. 24

Scanned with OKEN Scanner

E. ECONOMIE AGRARĂ, FINANȚE ȘI SOCIOLOGIE

Preambul

Într-un capitol autobiografic scurt, din „Jurnal" vol. I, G. Ionescu-Șișești, reamintește momentul susținerii doctoratului său la Jena. Acolo scrie despre calificativul obținut, titlul tezei și disciplinele la care a susținut examenele: agronomia ca specialitate principală, iar ca specialități secundare, botanica și economia politică. Încheia astfel: «**Examenul a fost mai ușor decât îmi era teamă**».

Logica profesională care a dovedit-o în viața și activitatea sa, l-a condus și spre adoptarea problemelor din sfera economiei politice, pe care o încadra în „Grupa științelor despre om". **(1)**

Ca autor a numeroase lucrări din cadrul general al economiei, unde au fost prezente și cele de economie politică, autorul nu s-a manifestat ca susținător al uneia sau alteia dintre cele două doctrine: „a liberului schimb" sau „a protecționismului economiei naționale" emisă de Friedrich List. Nu s-a adâncit în probleme teoretice doctrinare, deși în scrierile sale pomenește de „Școala Physiocrată", nu și despre Fr. Quesnay (1694-1794), fondatorul ideilor acestei școli, care le-a permis apoi lui J. B. Say și Adam Smith să scrie în prima formă, lucrările lor de economie politică. J. B. Say a fost chiar primul economist care a dat acest titlu: „Economia politică", fiind respins de Fr. List, germanul, care i-a dat numele «Sistem național de economie politică», pe care l-a așezat la baza „protecționismului economiei germane", adaptat după decesul său în anul 1846, și menținut în diferite forme până azi, deși germanii se declară „liber-schimbiști".

În acest domeniu, G. Ionescu-Șișești nu s-a alăturat niciodată lui Dionisie Pop Marțian sau P. S. Aurelian, promotori ai „protecționismului economiei naționale", pentru care n-a aut nicio scriere de remarcare. Nu l-au preocupat nici scrierile lui Al. Moruzzi sau ale prințului Ion Ghica, susținători ai „liberului schimb". Însă, scrierile sale în domeniul „economiei politice practice" au fost deosebit de numeroase, cu o adâncă pertinență analitică, aducând propuneri practice în mare măsură aplicabile.

Pentru o mai bună clarificare, Dr. Șișești, precizează că „Economia politică practică" poate primi și denumirea de „Economie politică specială" sau „Politică economică". Această ultimă formulare este mai larg acceptată azi (2016).

Odată cu scurta incursiune analitică pe care o facem asupra scrierilor de „Economie politică specială" urmărim să apreciem și locul ocupat de Dr. Ionescu-Șișești în această ramură a științei, între cei care s-au dedicat ei.

În această conjunctură ne întoarcem la aspirațiile profesionale și de viață, mărturisite de tânărul elev G. Ionescu și cele declarate la maturitate, ele având un loc important în cunoașterea personalității sale, în ansamblu.

La vârsta de 18 ani, când absolvea cursurile de liceu, răspundea la întrebarea: Ce ai dori să faci în viață? «**Aș vrea să muncesc ca să-mi asigur mie și acelora care așteaptă sprijin de la mine, un fel de trai potrivit cu firea și aptitudinile mele, să am o însărcinare de așa fel, încât să o pot îndeplini cu tragere de inimă și îndeplinirea datoriei să-mi fie mulțumirea. Odată reglementat acest trai zilnic, mi-aș căuta un grup de tovarăși, care să simtă și să judece ca mine. Cu ei aș întreprinde o luptă de înălțare, de regenerare sufletească. Aș învăța pe oameni să fie buni, virtuoși, i-aș învăța unde și cum să-și caute fericirea și seninătatea vieții pe care o caută mereu și n-o găsesc, cu toate că ea trebuie să existe... Spre bătrânețe mi-ar place să trăiesc afară din oraș, să am o casă albă, susținută pe lături de coloane ionice, în mijlocul unei grădini de care eu singur aș îngriji cu flori, cu umbră, cu fructe...**» **(3)**

Putem presupune că această mărturisire asupra aspirațiilor de viață se afla în proiectul unui bărbat format deplin, responsabil pentru el, dar și cu dorința de a fi în sprijinul semenilor, spre a ajunge împreună către o viață împlinită. Oricine va crede cu greutate, că erau rânduri scrise de un elev care încă nu împlinise 18 ani, atunci. Omul însă, ca în toate timpurile a trecut prin evenimente imprevizibile; pe unele le-a parcurs mai ușor, iar pe altele cu mari greutăți și suferințe pentru care a luptat, așezându-le în locul scopurilor de viață importante. Așa că s-a întâmplat cu Dr. Ionescu-Șișești, pe când era prizonier în lagărul de la Plan, în Boemia (1917). Aici, întâmplător a putut studia tratatul „Bodenkunde" (Cunoașterea pământului – știința solului) al profesorului E. Ramann care i-a deschis un viitor traseu profesional, ca plan; iată: «**Pentru acest tratat trebuie să mă hotărăsc a face convergență și sistematică toată activitatea mea. Călătorii, studii, la fața locului, orice observație notată, orice lectură făcută cu condeiul în mână. Fără șovăire, pentru un scop durabil! Trebuie să găsesc timpul pentru a mă desăvârși (perfecționa) mai multe luni, poate un an, într-un laborator de studiu al solurilor la Ramann, Kopeck, ori poate în Kiev sau Odesa!**» Avea 32 ani.

În anul 1928, după ce a primit funcția de director al ICAR, nou înființat după mulți ani de insistențe și așteptare, scria fratelui său Nicolae: «Pe masa mea sunt un pachet de scrisori, între care și ale tale, care așteaptă răspunsuri și cărora nu le va veni rândul decât în ziua de Paști. Am avut această mare nesansă în viață de a fi chemat să umplu multe locuri mici, în loc să adâncesc unul singur, care ar fi putut deveni unul mare». **(4)** Deci unul mai înalt decât acela pe care se afla.

Aceste mărturisiri pentru propria persoană, făcute în etape diferite ale vieții ne arată că Dr. Ionescu-Șișești era conștient de nivelul și valoarea sa de intelectual al timpului, pe care îl

Scanned with OKEN Scanner

considera foarte sus. Nu s-a comportat şi pe nimeni nu a jenat prin atitudine ca să arate convingerile sale, ca elev şi student fiind o persoană sociabilă. După apropierea de anii vârstei mai înaintate, era respectat ca un mare învăţat, însoţit aparent de o modestie agreabilă.

Nimeni nu poate contesta însă spiritul său critic, inflexibil de la tinereţe şi până în anii senectuţii. Nu s-a dezis de aprecieri pozitive, le primea cu bucurie moderată.

Aceste menţiuni prealabile sunt redate în legătură cu activităţile sale din primii ani, după studii, când dorea să se afirme prin acţiuni, dar şi prin lucrări diverse, care să-i confirme valoarea, recunoscută în mediul agronomic, chiar din perioada studenţiei şi a doctoratului de la Jena.

Dr. Ionescu-Şişeşti care era un tânăr excepţional dotat intelectual, educat iniţial pe baza principiilor clasice din familia sătească, completând însă această latură în timpul studiilor din străinătate, a ajuns înainte de a împlini 30 de ani un intelectual de valoare, un specialist care ştia bine ce „paşi" trebuie să facă pentru a progresa, a se apropia de aspiraţiile personale, pe care dorea să le ofere pentru binul mers al agriculturii şi vieţii ţăranului, asigurându-şi şi pentru sine un nivel de existenţă acceptabil. În fond era un tânăr sărac şi deştept.

Ştim că a început în anul 1908, la 32 ani, cu primele articole în revistele agricole ale timpului, cele mai importante, alegând teme foarte variate, inspirate din lecturile de specialitate şi din cursurile audiate, pe care le trata cu toată atenţia cuvenită.

Trecând prin situaţii cu totul neaşteptate în perioada căutării primului loc de serviciu, în timpul prestării activităţii de la Spanţov, a avut toată posibilitatea de a gândi asupra modului în care să obţină un loc de muncă dorit numai în baza competenţelor sale de specialitate. Aşa ne explicăm graba în care a publicat rezultatele „încercărilor" de la Spanţov, an de an, apoi din articolele publicate anterior a întocmit broşuri, între care unele aveau o întindere de peste 100 pagini. Bunăoară, un număr de articole din domeniul economiei publicate în timpul doctoratului (188 p., 1912), şi altele, în număr de 13 au apărut în cartea pe care a intitulat-o „Studii economice". Dacă parcurgem aceste lucrări vom recunoaşte că ele au în bună măsură, caracter de studiu. În anul 1913, alte patru articole agronomice au fost publicate în broşură, sub titlul potrivit „Actualităţi agricole", iar la sfârşitul anului 1913 apărea cartea „Politica agrară cu privire specială la România" (197 pg.). Rămâneau însă ca realizări şi alte articole de specialitate anterioare şi activitatea de la Spanţov.

Cunoscând bine activitatea tuturor marilor noştri înaintaşi din secolele XIX-XX putem susţine cu argumente certe că nu a mai fost un caz din vremea sa care să fi oferit un volum atât de bogat de realizări aşa cum am constatat la Dr. G. Ionescu-Şişeşti, într-un timp atât de scurt. Cu această zestre creată, şi cu dorinţa sa nestăvilită de a progresa, avea deschis un drum pentru o activitate rodnică. Era „în drept" a se prezenta la oricare concurs organizat pentru o funcţie pe care ar fi dorit-o.

Pornind din această perioadă, a avut în vedere păstrarea şi ordonarea publicaţiilor realizate, care în final au ajuns la un volum impresionant, cu o diversitate de amploare, fără egal în secolul XX, imitând poziţia lui P. S. Aurelian din secolul al XIX-lea.

Scrierile în domeniul economiei, din perioada 1919-1927, foarte numeroase, au fost dedicate activităţilor de producţie agricolă, cu deosebire asupra producţiei globale, producţiei la hectar, organizării activităţii de producţie prin implicarea sistemelor de cooperaţie; precum şi aspectelor financiare legate de comercializare. Sunt elaborări de „Economie practică".

Un ciclu particular de lucrări tratate la un nivel mai înalt se referă la fenomenele economice în general, ca activitate umană şi la modul de manifestare a factorului moral, unde aflăm atât poziţia autorului faţă de acestea, cât mai ales aspectele culturale şi sociologice, care pot fi utile atât pentru cunoscători, cât şi pentru ceilalţi. Ele sugerează o devenire în zona academică.

1. Studii Economice – Ţăranul german

Cum spuneam, este o colecţie de articole, dar aceste articole nu erau nişte simple elaborări pentru ziare sau reviste, erau studii bazate pe observaţii proprii, dar şi pe bibliografie, şi probabil, chiar pe note de curs, dar mai ales pe capacitatea sa înaltă de introspecţie şi analiză; de corelare şi finalizare în concluzii. Amintim câteva dintre aceste studii: „Germania în mişcarea economică mondială", „Ţăranul german", „Ce a făcut Würtembergul pentru agricultura lui?", „Extensiv şi Intensiv", „Mişcarea pentru reforma funciară în Germania", „Cu privire la numele şi diviziunea Economiei politice" (Economiei sociale), „Impozitul pe plus – valoarea funciară în Germania" ş.a.

Autorul ne-a lăsat şi un „cuvânt înainte" asupra lucrării, foarte concentrat şi bine gândit. Ca orice tânăr însă, nu era dezinteresat de eventualele critici, şi se poate deduce poziţia sa, care nu este lipsită de o caracteristică, iată: «**Aş fi de aceea foarte mulţumit, dacă ea ar fi citită în cercuri cât mai largi şi dacă ar stârni discuţiuni. Mulţumirea mea n-ar scădea dacă aceste discuţiuni ar lua forma unei critici negative. Înţeleg însă prin aceasta nu neputincioasa ponegrire cârtitoare ori prezumţioasă, care se manifestă pe stradă, în cafenea sau poate în alte locuri, ci discuţia publică luminoasă, colegială şi cavalerească**». Adică, aveţi grijă cum criticaţi? Dar cartea nu era de criticat. Era o colecţie de studii foarte bine realizate.

Având în vedere caracterul lucrării dar şi faptul că în România noastră agricultorul poate avea un rol mult mai important în viitor, vom reproduce studiul dr-lui G. Ionescu-Şişeşti despre „ţăranul german":

Scanned with OKEN Scanner

Țăranul german

«Germania nu e, după cum s-a putut vedea din studiile precedente, o țară exclusiv industrială. Armonia dintre cele trei ramuri de activitate economică: agricultură, industrie și comerț, e socotită aici ca singura cale de propășire normală, singurul mijloc care poate asigura țării o relativă neatârnare economică. Avântul mare pe care l-a luat după 1870 industria și comerțul au tulburat această armonie, a pricinuit crize agrare și clătinări în întreaga viață economică. De unde la 1850 populația rurală reprezintă 65% din numărul total de locuitori; la 1895 ea nu mai reprezintă decât 42%. Elementele cele mai bine înzestrate de la țară au fost mereu și sunt și astăzi atrase spre viața industrială a orașelor. Spre această nouă viață industrială care se dezvoltă cu atâta repeziciune în orașe s-au îndreptat și ochii economiștilor și cercetătorilor sociali. Satele, cu munca lor, aceeași de veacuri, cu tradițiile lor puternice, cu uniformitatea, care nu izbește și nu ispitește la studiu, au rămas o bună bucată de vreme în umbră. A trebuit ca ele însăși să se miște prin asociațiile, care răsăreau din ele, prin casele de credit ce se întemeiau, prin rezistența pe care o opuneau când era vorba de anumite legiuiri, pentru ca toți să se gândească că echilibrul dintre cele trei ramuri de activitate trebuie restabilit.

Astăzi tendința generală, sprijinită cu tărie de Stat, e ocrotirea agriculturii, întărirea și mărirea clasei de țărani de mici și mijlocii proprietari, care s-a dovedit a fi stratul social cel mai viguros, cel mai legat de pământ și de viața țării ca atare, cel mai vârtos ca viață sufletească și cel mai puternic zid de rezistență împotriva utopiilor comuniste ale socialiștilor care au cucerit proletariatul orașelor.

Felul de viață, condițiile economice în care trăiește populația rurală a Germaniei, înfățișează o diversitate, care nu se mai înfățișează în nici unul din statele Europei. De la provincie la provincie, de la regiune la regiune, împrejurările se schimbă într-un chip neobișnuit. Lucrul se explică prin diversitatea condițiilor naturale ale imperiului: altă față va avea populația rurală în munții Bavariei decât în câmpiile aspre, întinse și puțin productive ale Prusiei orientale, și alta va avea populația rurală în preajma orașelor și în ținuturile cu mare dezvoltare industrială. Organizarea politică, care n-a fost niciodată unitară și evoluția istorică au accentuat și mai mult aceste deosebiri.

Peste tot însă se întâlnesc într-o proporție mai mare ori mai mică, cu diferite forme de trecere de la unul la altul, următoarele elemente, care alcătuiesc țărănimea germană: țăranul proprietar mijlociu, țăranul proprietar mic neatârnat, țăranul legat de un proprietar mare ori mijlociu și în sfârșit lucrătorii agricoli de diferite feluri.

I. *Țăranul proprietar mijlociu* stăpânește o întindere de pământ care variază între 25-30 și 50 de hectare. El e elementul cel mai caracteristic al rasei germane, elementul care, credincios unei tradiții puternice, a rămas ferit de orice înrâurire nouă, străină or vătămătoare. El e adevăratul țăran german, își zice cu mândrie *Bauer*, nume pe care nu-l poartă țăranii săraci, învoiți pe moșia altuia sau lucrătorii agricoli. Viața acestor proprietari mijlocii a rămas până astăzi încă aproape patriarhală. Ei sunt, ceea ce sunt la noi răzeșii or moșnenii. Nici un fel de înnoire în felul cum își clădesc casele, nici un fel de noi podoabe orășenești, nici o fudulie în îmbrăcăminte, nici o mândrie, nici o ambiție deșartă în viața lor de toate zilele. Băieții sunt voinici, muncitori, cinstiți; fetele de o moralitate fără pată; viața de familie curată, moravurile severe și tradiția foarte puternică. Pentru pământ au un adevărat cult, propaganda socialistă n-a clintit nimic din conservatismul, din puternicul lor sentiment religios, din credința lor către cârmuirea monarhică.

Țăranii aceștia formează partea cea mai importantă a populației rurale în Bavaria, în Westfalia și câmpia saxonă în general, în Oldenburg și în Frisa orientală. Răzleți se întâlnesc însă ici colea și în alte provincii ale imperiului. Ei sunt foarte rari, aproape lipsesc în regiunea de răsărit unde predomină marea proprietate, țăranii muncitori și coloniile de curând înființate care n-au avut încă vremea de a se desăvârși.

De obicei ei nu locuiesc în sate strânse la un loc ci în „curți" (Höfe) risipite pe proprietățile corespunzătoare. O curte de aceasta e cea mai tipică gospodărie țărănească a Germaniei. Sub un mare acoperiș sunt reunite toate clădirile, care sunt necesare exploatării agricole. O intrare mare duce într-un soi de coridor larg în care pot intra carele încărcate. De o parte și de alta grajdurile pentru animale: porcii, vacile, caii, deasupra locul de păstrat nutreț, mai departe urmează hambarele pentru produse, încăperile de ținut uneltele și mașinile agricole, lăptăria. La întretăierea cu un alt coridor mai mic, care taie pe cel dintâi de-a curmezișul se află vatra, căminul care unește în serile de vară pe toți numeroșii membrii ai familiei în jurul lui și alături de care e masa fixă în jurul căreia se cinează. Dincolo urmează locuința cu bucătărie, odăi de dormit, odaie pentru oaspeți, încăperi pentru servitori și argați, pivniță dedesubt. Odaia de dormit a stăpânilor are ferestre spre cele două coridoare și spre grajduri și hambare, care sunt astfel întotdeauna sub ochii lor de priveghere.

Prețurile produselor agricole propriu zise n-au crescut în proporție cu cheltuielile de producție și de aceea cei mai mulți din acești Bauern pun cea mai mare greutate pe creșterea vitelor, or caută să transforme ei direct produsele brute ale gospodăriei lor. De aceea de foarte multe ori o astfel de Curte are alipită de ea o berărie sau o brânzărie.

Curtea și moșia se confundă cu familia. Una nu poate trăi fără alta. Și familia trebuie perpetuată pururi. Datoria aceasta e mai puternică la țăranul saxon și bavarez decât orice altă datorie de ordin individual. S-ar putea zice că indivizi nu există, ci numai familia; părintele nu se îngrijește de copiii lui ca copii, ci de perpetuarea familiei, numelui, curții și moșiei lui. De aceea din timpuri străvechi, o astfel de moșie nu se poate împărți prin moștenire. În Bavaria, succesiunile se regulează după *bayerisches Landrecht*, care-i inspirat din dreptul roman și care prevede împărțirea egală între toți moștenitorii. Și cu toate acestea, tradiția e așa de puternică, că țăranul bavarez are întotdeauna grija să asigure prin testament sau printr-un aranjament printre vii, stăpânirea moșiei numai unuia din copiii săi care rămâne astfel capul familiei. De multe ori când părintele moare fără să fi avut vremea a regula moștenirea, copiii îngrijați de renumele și de viața familiei lor, cedează părțile ce li se cuvin după dreptul comun și asigură printr-o jertfă individuală existența moșiei și a Curții. În celelalte provincii, moșiile acestea se pot sustrage dreptului comun printr-o simplă înscriere în anumite registre oficiale[59]. Moșiile înscrise sunt supuse așa numitului Anerbenrecht, de altfel foarte vechi, prin care numai un fiu moștenește toată averea[60]. El e dator să dea celorlalți frați anumite despăgubiri, care nu sunt prea apăsătoare de altfel, și să-și înzestreze surorile care se mărită. Frații care nu se pot înfrupta din patrimoniul părintesc, se îndreaptă spre orașe,

[59] Höferollen

[60] Acestui Anerbenrecht i-am consacrat un studiu special: „cum se ocrotește în Germania proprietatea țărănească".

Scanned with OKEN Scanner

spre colonii, învață pentru a-și face o carieră și dau industriei elementele cele mai puternice. De multe ori perspectiva unui orizont mai larg, îi face mai mulțumiți decât pe moștenitorii moșiei, care nu pot vedea în viitor decât aceeași viață a părinților lor. De altfel când întâmplări nenorocite împiedică pe unul din frați a pătrunde prin viață, el vine la Curte unde un azil îi e întotdeauna de drept asigurat.

Felul acesta de succesiune, căreia după marile curente liberale ale Europei, Prusia i se arătase dușmană, s-a dovedit a fi un mijloc pentru a conserva claselor rurale vigoarea lor caracteristică. El împiedică o dăunătoare fărâmițare a proprietății țărănești și face cu putință o mare stabilitate în ordinul moral.

II. *Țăranul proprietar mic* stăpânește o bucată de pământ de obicei până la 5 hectare, ceea ce pentru foarte mulți cercetători se pare absolut insuficient. G. Blondel[61], spune într-un loc, că starea acestora e de multe ori vecină cu mizeria.

Aceștia nu mai sunt „Bauern", ei poartă diferite numiri după regiuni: În Saxonia se cheamă Neubauern, în Bavaria, Söldner; în Friza, Warfsleute, etc. Ținuturile în care acești proprietari mici preponderează sunt ținuturile cu pământ fertil și cu o mare dezvoltare industrială ca Prusia renană (valea Rinului), Württembergul, regatul Saxoniei. În Prusia renană ei formează 66% din totalul populației agricole. Fără a fi vecină cu mizeria, starea acestora nu mai e așa de mulțumitoare ca a proprietarilor mijlocii. Ei fac o cultură rațională, de multe ori mult mai rațională decât adevărații Bauern, întrebuințează proceduri perfecționate, în Saxonia de pildă, cultura pământului e aproape industrializată, în preajma orașelor fac grădinărie, în părți unde cererea e suficientă, cultivă plante industriale, etc.

Și cu toate acestea, o impresie de oboseală și de tristețe se desprinde din viața acestor mici proprietari, care a pierdut nota simplă și patriarhală a celei pe care o au „die Bauern". Gusturile și necesitățile populațiilor orășenești, frânturi vagi din propaganda socialistă, care a prins în special în Saxonia, și mai presus de toate, datoriile care apasă proprietatea, în unele părți camăta, care-i rodea, explică acest aer de nemulțumire care-i caracterizează.

Un mijloc, care ridică deopotrivă moralul ca și starea materială a acestei populații sunt casele de credit și economie Raiffeisen, care prin simplitatea lor, prin controlul sever dintre membri, a căror solidaritate e ilimitată, prin spiritul de iubire de aproapele, care îi caracterizează, au dat minunate rezultate, în special în regiunea renană. Același rezultat l-au dat în centrul și în răsăritul imperiului casele Schultze-Delitzsch, întemeiate de altfel într-un mai sever spirit mercantil și individualist.

Această clasă de mici proprietari s-a format în urma desființării legăturilor de șerbie, la începutul veacului trecut, or prin dezmembrarea exagerată a moșiilor mai întinse. Așa s-au format de pildă în Saxonia „die Neubauern" prin aplicarea dreptului comun la „Curțile" care multă vreme rămăseseră neîmpărțite.

Un mare dezavantaj al proprietății mici era și faptul că diferitele parcele în unele regiuni eau așa de împrăștiate încât o privighere și peste tot o cultură rentabilă ar fi fost de la o vreme cu neputință. Lucrările de comasare, care s-au făcut și se fac încă cu sprijinul statului, au îndepărtat acest dezavantaj. Asigurările de vite, asigurările contra grindinei, contra focului, contribuie încă să ferească aceste populații de nenorociri, care s-ar resimți adânc în gospodăriile lor restrânse.

Printre micii proprietari sunt de socotit coloniștii, pe care statul i-a așezat în Prusia orientală și în Posen, pe marile moșii cumpărate în special de la nobilimea poloneză, înglodată în datorii. Situația acestor coloniști, care vin de multe ori din ținuturi mai fertile și mai înfloritoare nu e de fel mulțămitoare. Așezarea se face greu, capitalul greu de găsit, datoriile mari ce apasă asupra lor, locuințele prost întreținute. Mai rău decât oriunde stau însă satele de mici proprietari din anumite părți ale Frizei orientale. Terenul e turbos și acest pământ trebuie făcut cultivabil printr-o muncă uriașă. Unde țăranii sunt avizați numai la mijloacele și priceperea lor, sărăcia e izbitoare: o colibă cu o singură încăpere, aproape fără mobilier, o vită, două și bucata de pământ ingrat sunt singura bogăție de care se bucură. Lucrurile însă înfățișează o deosebire uimitoare în ținuturi în care societăți de colonizare au săpat canale anume, pentru exploatarea turbei și unde transformarea în pământ cultivabil se face după procedee perfecționate.

În Meklemburg, cea mai mare parte din micii și mijlocii proprietari nu sunt altceva decât arendași cu bucăți corespunzătoare din marele domeniu ducal, or din proprietățile nobiliare. Guvernământul ducal a căutat să întărească pe acești mici și mijlocii proprietari făcând din dreptul personal al arendașului țăran un drept real, ereditar, solid. Proprietarii se opun însă de a face același lucru pe moșiile nobiliare – așa că Meklemburgul e singura regiune unde prefacerea instituțiilor rămase din evul mediu, a întârziat mai mult ca în oricare altă provincie.

III. *Țăranii legați prin învoieli.* Existența acestora e legată de aceea a marilor și mijlociilor proprietari. Ei se află alături de curțile țărănești din Westfalia și în general din câmpia Saxonă, pe marile proprietăți din est și din Oldenburg. Tot țărani legați prin învoieli sunt și pe moșiile care fac parte din domeniul mare ducal în Meklemburg și care moșii sunt arendate neîmbucătățite la marii arendași.

În câmpia saxonă ei sunt numiți în obște *Heuerleute* în est și în Meklemburg *Instleute*. Ei sunt legați cu proprietarul ori arendașul, printr-un contract încheiat de obicei pe un an. Locuiesc în casele sau încăperile moșiei, primesc o bucată de pământ pe care o cultivă pe socoteala și cu mijloacele lor, au dreptul de a-și pășuna vitele pe pășunile proprietății. În schimb sunt obligați să dea proprietarului un anumit număr, relativ mare, de zile de muncă. Situația acestora e asemănătoare cu aceea a țăranilor noștri legați prin tocmeli agricole. Caracteristic e în Germania că proprietarul încheie contractul nu cu bărbatul ci cu familia întreagă. Interesant e și faptul că prin acest contract țăranul mai e obligat să mai procure prin grija și cheltuiala lui încă un lucrător pentru proprietar. Sarcina aceasta e socotită ca cea mai împovărătoare. Ea are și urmări primejdioase. De obicei acești lucrători sunt elementele cele mai rele ale societății: imorali și leneși, ei sunt de cele mai multe ori oameni, care nu pot îndura munca grea și de aproape privegheată din fabrici, care aleargă în sate ademeniți de munca mai ușoară a câmpului, și care aduc în sate obiceiurile destrăbălate, lenea și viața imorală. Primejdia e cu atât mai mare cu cât ei locuiesc împreună cu familia care-i tocmește.

Situația acestor țărani e rea în provinciile de est. Sărăcia e simțitoare, locuințele strâmte, hrana neîndestulătoare, nemulțumirea zugrăvită de fețe. Statul se năzuiește să le îmbunătățească situația. Instituția e de

[61] Etudes sur les populations rurales de l'Allemagne et la crise agraire.

Scanned with OKEN Scanner

altfel considerată ca un rest al vechii şerbii de altădată.

În Westfalia, în câmpia saxonă, ei au însă o soartă mai bună. Contractul e mai puţin împovărător, raporturile dintre ei şi proprietarul mijlociu au păstrat un caracter mai prietenos şi mai patriarhal, viaţa mai simplă, mai curată, mulţumirea mai mare.

IV. *Lucrătorii agricoli*. Numărul acestora e relativ mare, în special în ţinuturile cu mare proprietate sau în ţinuturi în care îmbucătăţirea proprietăţii a fost dusă prea departe, ca în regatul Saxoniei bunăoară. Ei fac cu cultivatorii contracte individuale pe un timp determinat şi primesc tot salariul în bani sau o parte în natură: cartofi pentru a-şi pregăti singuri mâncarea, etc. Salariile s-au urcat, nu însă în proporţia în care s-au urcat salariile în fabrici. Cultivatorii se plâng că mâna de muncă devine din ce în ce mai grea.

Lucrătorii agricoli sunt de două categorii: acei care au o locuinţă stabilă într-un sat şi pe care de obicei n-o părăsesc; şi lucrătorii nomazi, care având sau neavând un cămin pentru familia lor, colindă vara ţinuturile, în care se poate găsi mai mult de lucru, aşa numiţii Sachsengänger.

Aceştia din urmă se îngrămădesc mai cu seamă în ţinuturile cu cultură intensivă, în ţinuturile unde se cultivă sfecla de zahăr, bunăoară. Culturile intensive cer la anumite epoci foarte multe braţe de muncă.

O mare concurenţă le fac lucrătorilor germani, lucrătorii aduşi de peste graniţă, în special din Polonia rusească. Veniţi din ţinuturi unde viaţa e relativ mai ieftină, lucrătorii străini trăiesc mai sobru şi se mulţumesc cu salarii mai mici.

Situaţia acestor lucrători agricoli, e una dintre cele mai îngrijitoare pentru statul german. Într-adevăr, cu toată ocrotirea, pe care le-a acordat-o statul prin asigurările obligatorii a căror cheltuieli le suportă în cea mai mare parte cultivatorii, aceşti lucrători tind tot mai mult să devină o clasă de proletari agricoli, spre care propaganda socialistă se îndreaptă cu toată stăruinţa. Mijlocul cel mai bun pentru îmbunătăţirea stării acestor lucrători agricoli e transformarea lor în mici proprietari, legaţi prin o dragoste firească de bucăţica lui de pământ, de cămin şi de familie. Opera aceasta se îndeplineşte cu stăruinţă directă or sprijinită de stat, prin colonizare sau prin desfacerea marilor proprietăţi în parcele, pe care ţăranii lipsiţi de pământ le capătă în schimbul unei rente, ce trebuie plătită într-un timp îndelungat: Aşa numitele Rentengüter.

Mulţumirea sufletească şi bunăstarea nu domnesc prin urmare pretutindeni în acest imperiu, în care foarte mulţi sunt desprinşi să vadă desăvârşirea întrupată. De foarte mare însemnătate e însă dragostea şi căldura cu care opinia publică urmăreşte ridicarea claselor rău situate şi în special stăruinţa cu care statul lucrează pentru întărirea lor, stăruinţă care ar trebui să fie o pildă pentru state ca România, care au datorii şi mai mari faţă de clasele muncitoare.»

Concluzii

Parcurgerea acestui material, ne dă convingerea că autorul cunoştea aproape în măsură egală satul şi oraşul german, ca pe satul românesc cu ţăranii săi. Remarcăm la prima vedere o expunere literară elevată, o cursivitate a ideilor şi frazelor care te invită la citit.

Aflăm că industrializarea din secolul al XIX-lea a redus populaţia satelor în Germania, astfel că în anul 1895, aceasta reprezenta 45% din numărul total de locuitori. În acelaşi timp «tendinţa generală sprijinită cu tărie de stat, era ocrotirea agriculturii, întărirea şi mărirea clasei de ţărani mici şi proprietari mijlocii.» **(5)** Iată ideea care se discută, fără nici un rezultat astăzi în ţara noastră. Ea era susţinută şi înainte de 1900, apoi după împroprietărirea din 1918-1922: dar nu s-a realizat nimic important. Cauza? Parlamentele dominate de conservatori şi de liberali, au apărat şi sprijinit cu toată priceperea numai marea proprietate. Pentru ei nu conta ce scria Dr. Şişeşti despre consideraţia statului german pentru ţărani, care se dovedeau **«stratul social cel mai viguros, cel mai legat de pământ şi de viaţă ţării, ca atare, cel mai vârtos ca viaţa sufletească şi cel mai puternic zid de rezistenţă, împotriva utopiilor comuniste ale socialiştilor, care au cucerit proletariatul oraşelor.»** Aşa era şi ţăranul român, ba mai mult, greutăţile, mizeria, suferinţele şi umilinţele prin care a trecut din vremea lui Vasile Lupu, până la sfârşitul secolului XX nu l-au schimbat. A rămas acelaşi iubitor de brazdă şi de ţară. Astăzi (2016) a ajuns să piardă mult din sentimentele sale consolidate de secole.

Comparaţiile făcute de autor între categorii de ţărani germani şi români; bunăoară, compararea ţăranului german cu răzeşii şi moşnenii este o perlă de cunoaştere şi expunere, iată exprimarea Dr-lui Şişeşti: **«Nici un fel de înnoire în felul cum îşi clădesc casele, nici un fel de noi podoabe orăşeneşti, nici o fudulie în îmbrăcăminte, nici o mândrie, nici o ambiţie deşartă în viaţa lor de toate zilele. Băieţii sunt voinici, muncitori, cinstiţi; fetele de o moralitate fără pată; viaţa de familie curată, moravurile severe şi tradiţia foarte puternică.» (6)** Este uşor de văzut şi aici, ca şi în scrierile sale literare, că autorul era un adevărat stăpân al „metaforei", pe care o aşeza întotdeauna în locul cel mai potrivit. Pe de altă parte, capacitatea de observaţie şi analiză a faptelor şi fenomenelor era la un nivel de înaltă corectitudine şi valoare.

Găsim în această lucrare o descriere foarte încurajatoare asupra ţăranului mic proprietar, care poate prin procedee raţionale să-şi administreze astfel gospodăria, încât să-i asigure un nivel de viaţă mulţumitor, atunci când există şi mijloace de sprijin acordate de stat sau alte societăţi. **(7)**

Interesant de examinat rămâne şi astăzi, după 100 de ani, modul de succesiune, care a rămas constant în unele „landuri", faţă de sistemul nostru care a pulverizat proprietăţile, scăzând randamentul cu toate consecinţele negative cunoscute. Ei bine, la noi nu se mai discută această problemă, ca şi cum n-ar mai urma generaţii după generaţii.

Trebuie să apreciem că toate studiile prezentate în această carte sunt sursă bogată de informaţie de specialitate, dar şi de cultură şi educaţie, care pot fi utile în orice epocă istorică. Este o elaborare ce se va menţine peste timpuri prin valoarea ei.

Vom reţine că sunt studii din perioada sa de studenţie. Peste toate, ea corespunde

Scanned with OKEN Scanner

spațiului „Economiei practice" sau „speciale".

2. Politica agrară cu privire specială la România

Introducere. Această lucrare expusă pe 206 pagini A5, în nouă capitole prezintă o analiză a stării agriculturii naționale, cu accent pe orientările aplicate în activitatea tuturor factorilor ce acționează în funcționarea ei. Autorul face importante incursiuni în istoricul problemelor tratate, pentru încadrarea subiectelor în timp, unde constatăm și o tendință de evidențiere a ideilor personale în analizele și criticile, uneori aspre, aplicate în sectoarele analizate. Întreaga lucrare sugerează că autorul este un spirit impetuos, dedicat cu hotărâre și rațiune, profesiei și domeniului pentru care s-a pregătit temeinic, urmând a acumula și experiența practică în timp, asupra căreia nu era foarte documentat în acele momente. Despre dorința de ascensiune în grabă am mai relatat. Fiind prima carte a sa, prima lucrare în domeniul economiei o tratăm pe capitole.

Cap. I. Noțiuni introductive. Aici se referă inițial la „Caracterul științei" (economiei), și definește politica agrară ca «**sumă a măsurilor pe care le ia statul sau societatea organizată pentru prosperarea agriculturii și a claselor sociale**», iar apoi o consideră ca ramură a „economiei politice" sau „economiei sociale" Este o expunere clară aflată și în cursurile universitare ale timpului, necesară în preambulul lucrării. Trece apoi la definiția dată economiei politice de Luigi Cossa: «**Economia politică este doctrina despre ordinea socială a bunurilor economice.**» Sigur că pentru cine este pregătit în domeniu, se vede că este o definiție lacunară; Cossa fiind doar un economist între alții. Iată definiția corectă, pentru acel timp, dată de Aurelian, inspirat după Adam Smith și J. B. Say, în lucrarea „Elemente de economie politică" (1888): «**Obiectivul economiei politice este cercetarea, născocirea legilor privitoare la producțiunea, repartițiunea, circulațiunea și consumațiunea avuțiilor.**» Dar, lucrarea lui Aurelian nu figurează în bibliografia cărții, așa cum nu-l găsim citat cu o minimă extindere, nicăieri în opera Dr-lui G. Ionescu.

Autorul mai stabilește că „Economia politică practică" este similară cu „Politica economică", unde include mai multe activități economice. Apoi face și distincția între „Politica agrară" și „Economia rurală", considerând-o pe aceasta din urmă ca parte economică din „Știința agricolă", în mod corect.

După această lămurire asupra științei „Economiei și politicii economice", face o descriere asupra evoluției scrierilor autorilor români, amintind de Bălcescu, Gh. Panu, Heliade Rădulescu, Petre Opran, Radu-Răducanu Rosetti, Geblescu, Iorga, Garoflid, ș.a. insistând asupra „problemei țărănești". Este o problemă tratată sumar și cu omisiunea unor mari personalități ca Aurelian, I. Ghica și Ion Ionescu de la Brad, dar citând autori ai unei singure lucrări. În general, însă, elaborarea realizată, introduce cititorul în lucrare cu informațiile necesare.

Cap. II. Agricultura în organismul economic. Autorul prezintă definiția și evoluția în timp a activităților de producție, începând cu „Epoca primitivă"; importanța agriculturii și a claselor sociale. În fiecare caz se oprește la descrieri, analize și opinii personale.

Urmează o descriere a factorilor de producție din punct de vedere economic, unde la fel, face descrieri, chiar cu unele amănunte și cifre, care au rolul mai mult de a întări caracterul economic al lucrării. Tratează și subiectul referitor la caracterul intensiv și extensiv al agriculturii, sistemele de exploatare sau „sistemul de cultură", cum era specificat în lucrările timpului. Sigur, Aurelian, care a publicat primul studiu asupra „Sistemelor de cultură" lipsește. Trece apoi la conducerea (administrațiunea) exploatației agricole. Aici s-a oprit mai mult asupra arendării, cu exemple din țară și din afară. În general, textul nu face decât referiri puține la personalitățile care s-au distins în domeniile pe care le-a analizat, unde tot Aurelian are primatul cu studiul „Arendarea moșiilor" (1874) sau „Exploatarea moșiilor prin meteiagiu" (1888).

Cap. III. Raporturile agrare. În acest capitol autorul descrie „evoluția istorică a raporturilor agrare, începând chiar din secolul al IV-lea, făcând unele incursiuni în istorie, pe care o împarte în perioade; considerând perioada I în secolele XI-XVI, unde singurul nume de antecesor amintit este N. Iorga. Urmează „Perioada a doua", „Nașterea șerbiei", pe care o descrie ca o elaborare personală, unde este citat tot N. Iorga.

În partea a treia abordează „Decadența (decăderea) țărănimii în secolul XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea, ajungând la Regulamentele organice din 1830, 1831 aplicate în Țara Românească și Moldova. Acest proces a început de la Vasile Lupu.

Întreaga expunere este realizată la nivelul unui istoric cu statut și reproduce cunoștințe integrale din lucrări anterioare, între care nu-l omitea pe Radu-Răducanu Rosetti, citat în 1913 cu lucrarea „Pământul, sătenii și stăpânii în Moldova...", publicată în anul 1906.

O descriere largă realizează autorul asupra emancipării țăranilor prin Reforma lui Al. I. Cuza și M. Kogălniceanu, precizând chiar ce suprafață primea un țăran care avea 4 boi sau doi, adăugând cunoscutele date privind suprafețele acordate împroprietăririi sătenilor (467.840 țărani, cu 1.766.258,25 ha în Moldova). Este amintită și legea împroprietăririi din 1889, după răscoala țăranilor din anul precedent.

Foarte detaliat este redată „Repartiția proprietății după anul 1907", cu suprafețe și numărul de țărani care au primit pământ; și „Regimul muncii" în viziunea Legii „învoielilor agricole", despre ale cărei modificări în timp a menționat, odată cu marile nedreptăți cuprinse de această lege pentru țărani. Sigur, erau lucruri foarte cunoscute, dar nici o tentativă de anulare a acestei legi nu a reușit, până la Răscoala din 1907. Marii responsabili ai acestor nedreptăți au fost guvernările lui A. D. Sturdza, care a fost susținut din opoziție de activul politician Petre

Scanned with OKEN Scanner

Carp.

Cap. IV. Ingerința statului asupra raporturilor agrare. Autorul a considerat ca întreg capitolul IV să fie acordat „Ingerinței statului asupra raporturilor agrare" și justifică „Îndreptățirea ingerinței", făcând inițial un istoric asupra acordării de către stat a acestui drept, prin invocarea „Școlii Physiocrate", care solicită libertatea afacerilor prin cunoscuta frază „laissez faire, laissez passer". Autorul arată apoi că nu s-a adeverit prezisa armonie între interesul individului și interesul general al societății. Așa a fost acceptată puterea superioară a statului, numită chiar „socialism de stat", care îngrădește lăcomia fără margini a individului.

În cuprinsul acestui capitol, „Legea învoielilor agricole" este descrisă sub toate aspectele cunoscute de mai înainte, cu o confirmare certă a capacității de interpretare a fenomenelor sociale și agronomice din partea autorului.

În partea finală Dr. Gh. I. Șișești face o analiză detaliată a „proprietăților de mână moartă", care au început să treacă în stăpânirea țăranilor; acestea fiind proprietăți funciare ale județelor, comunelor, bisericilor, așezămintelor de binefacere, ș.a., care la un moment dat erau excedentare pentru cei ce le aveau. În aceste cazuri, terenurile se lotizau și se vindeau țăranilor. Prima lege care reglementa această acțiune a fost emisă pe la 1895-1896 și aplicată de Aurelian ca Ministru al Lucrărilor Publice și Agriculturii, ea fiind corectată în 1912 și este un exemplu de „politică agrară" aplicată de statul român. În anul 1912, statul mai poseda încă o suprafață de 1.369.832 ha, din care 812.384 ha erau păduri.

În aceste 4 capitole s-au tratat în general probleme istorice asupra proprietății, a relațiilor între proprietar și pământ, a relațiilor de muncă între moșieri și țărani, sunt preluate cunoștințe existente anterior, dar prezentate analitic și cauzal, sunt de mare interes cultural și redate la nivelul unei persoane foarte avizate în domeniul tratat. Ele ocupă 110 pagini.

Cap. V. Îmbunătățirea agriculturii prin mijloace directe. Avem aici un conținut de fond, după indicațiunea titlului lucrării, o formulare care ne sugerează ceea ce urmează a fi tratat și constatăm că pe primul loc, ca „organ al intereselor agriculturii" este pus Ministerul Agriculturii și Domeniilor. **(8)** Autorul a intrat direct în analiza organizării sale, fără să prezinte un scurt istoric al evoluției către înființarea Ministerului Agriculturii, care are primul nucleu în „Ministerul de Interne" condus la 1860 de Mihail Kogălniceanu; unde exista un „Birou de Agricultură". Vom mai completa că primul proiect de „înființare a unui minister de agricultură, comerț și lucrări publice" a fost publicat la 1860 de către P. S. Aurelian, iar termenii de „divizie" sau „direcțiune specială", propuși de el pentru cele trei tipuri de activități: agricultură și industrie, comerț și lucrări publice au fost preluați în organizare. **(9)** El a fost primul agronom numit ca șef al „Biroului de agricultură", la 1860 de către Al. I. Cuza, în timp ce era și profesor la Școala de la Pantelimon.

După conținutul și tipul organizării anterioare a lucrării, se putea acorda o pagină de istorie pentru această instituție centrală pentru dezvoltarea căreia s-au distins mai mulți înaintași. Așa cum s-a putut constata în capitolele anterioare, avem un istoric cu suficiente informații lăsat de academicianul prof. D. Davidescu în anul 1992.

Găsim în lucrare descrierea organizării ministerului după legea din 26 martie 1909, cu modificările din 18 martie 1912. Autorul face descrierea organizării și funcționării fiecărei „direcțiuni", aducând observații critice; și atacă în special centralizarea și preocuparea conducătorilor pentru rezolvarea lucrurilor mărunte, legătura slabă cu agricultorii, cu producția etc, plus altele specifice pentru fiecare direcție.

Între concluziile asupra organizării Ministerului Agriculturii citâm una reprezentativă:

«Organizarea Ministerului de Agricultură este, după cum se vede din cele de mai sus, corespunzătoare nevoilor actuale ale țării și direcțiunilor în care activitatea statului pentru propășirea agriculturii ar trebui să se manifeste... Pentru aceasta ne este de ajuns un bun cadru de organizare, ce trebuie ca activitatea diferitelor servicii, înțelegerea lor pentru problemele actuale ale agriculturii și economiei naționale să fie în așa fel încât între Ministerul de agricultură și între agricultorii mari și mici, să se stabilească un contact permanent, un schimb de vederi, o sprijinire reciprocă, utilă dezvoltării generale. Ministerul ar trebui să fie nu numai în formă reprezentantul intereselor agricole ale țării, ci să servească de fapt de sfătuitor al agricultorilor, de model, s-ar putea spune, de bun prieten și coleg de breaslă, pentru că Ministerul nu este numai conducătorul agriculturii, dar și cel mai mare agricultor al țării.» **(10)** Recomandările sale au fost corecte și de bună credință. G. Nicoleanu tocmai refăcea din plin plantațiile de vii distruse de Filoxera, ș.a., începând din 1886-1890.

Această parte din ultimul paragraf, este categorică și poate ridica nedumeriri, când știm că autorul era în activitate de trei ani, și avea vârsta de 28 ani, iată: «Ministerul și în genere Statul și-a creat reputația unui întreprinzător neglijent, risipitor și capricios, afară de foarte puține excepțiuni... și este de mirat cum unii miniștri foarte energici și foarte buni gospodari în întreprinderile lor private, n-au putut să imprime ministerului un caracter în care forma, birocratismul, nenumăratele dosare, contabilitatea antiștiințifică și mentalitatea antieconomică să facă lor unei mai bune gospodăriri și unei mai generale priceperi a rostului agriculturii.» **(11)**

Această analiză pertinentă, bazată „pe ce se vede", fără analiza profunzimii ce determină fenomenele de suprafață, poate fi încadrată între măsurile dorite spre îmbunătățirea organizării și funcționării ministerului. Era o atitudine curajoasă și bine intenționată.

Între obiectivele ce revin ministerului, autorul citează îmbunătățirea cultivării pământului, referindu-se îndeosebi la formele de stat, unde face recomandări, unele cunoscute, cum ar fi utilizarea lor ca „ferme experimentale". Ferma Laza avea acest rol

Scanned with OKEN Scanner

aproape de la înființare în secolul al XIX-lea; se referă apoi la activitatea zootehnică a statului, unde descrie activitatea domeniului, referitor la specii, rase și reproducători și reia unele informații cu specific istoric. **(12)**

Ameliorațiunile funciare au fost preferință neangajată a Dr-lui Gh. Ionescu-Șișești, dar a sprijinit din pozițiile sale, ideile bune pentru acest domeniu, în virtutea primului său loc de activitate permanentă la Spanțov. Ca în precedentele capitole, aici istoricul nu este neglijat, amintind atât de Nil și Mesopotamia, cât și de Lombardia, ș.a. În această problemă, se alătură celor care insistă pentru recuperarea terenurilor prin lucrări de ameliorare, pornind chiar de la desființarea răzoarelor și trecând apoi la terenurile inundabile potrivite a fi supuse îndiguirilor. Răzoarele ce separă proprietățile de teren pe terenurile în pantă au rolul lor de neînlocuit în stăvilirea eroziunii, iar această recomandare greșită s-a făcut până la finele secolului XX. Azi nu se vorbește, nu se face nimic. (2017)

Lucrarea se referă concret la situații din țară, amintind de amenajarea de la Mănăstirea aflată în domeniile regale ș.a. Tocmai se înființase în 1910 „Direcția Generală a Serviciilor Îmbunătățirilor Funciare". Autorul are și aici propuneri care să favorizeze progresul activității în acest domeniu, oprindu-se la colaborarea între stat și proprietari, la ferma Spanțov și experiența privind relațiile țăranilor cu statul.

Trebuie iarăși să amintim că primul agronom care a scris competent despre irigații în secolul al XIX-lea a fost P. S. Aurelian, având preocupări insistente în acest domeniu. A publicat „Notiță asupra irigațiunilor Lombardiei" (12 p.) în 1875, după ce a făcut prima informare asupra acestei zone în 1860. A organizat temporar un sistem de irigație la Herăstrău cu scop didactic. Ei bine, ca în alte zeci și zeci de cazuri, Aurelian nu a fost citat de Dr. Șișești, pentru meritele sale de primat.

Cap. VI. „Îmbunătățirea agriculturii prin învățământ". Învățământul era domeniul pe care-l cunoștea oarecum, pentru că, de curând, părăsise sălile de studiu din Germania. În partea introductivă, găsim o explicație sumară a modului de apariție a științei agricole, pe care o localizează pe la începutul secolului al XIX-lea, când «procesul agricol a fost supus unei cercetări științifice metodice» **(13)**, spune autorul, enumerând apoi primele descoperiri asupra solului, rolului apei, ameliorării plantelor și raselor de animale; cunoștințe cuprinse în vaste lucrări ale timpului. Foarte simplu și inteligibil explică „nașterea" învățământului agricol: **«Trebuiau create instituții speciale, care să contribuie la consolidarea științei agricole și să mijlocească răspândirea ei. Astfel s-a născut învățământul agricol, firește în țările cu agricultura cea mai înaintată: Anglia, Germania, Franța.» (14)**

După o tratare detaliată asupra învățământului agricol european, este descris învățământul românesc, arătând toate timpurile sale, care nu erau o noutate, ele fiind descrise înainte de către S. P. Radianu, Max Popovici, Popovici-Lupa, Petrini, Chițoiu, Nicoleanu, ș.a., dar faptul că erau cuprinse în această lucrare era o atenționare în plus către guvern.

Urmează apoi să amintească direct de Școala de la Herăstrău, trecând peste efortul extraordinar a lui Alecu Slătineanu de a înființa Școala de la Pantelimon, peste directoratul lui C. N. Racotă și a lui P. S. Aurelian. Pantelimonul este amintit simplu ca prima școală de agricultură.

Analizând Școala de la Herăstrău, care a fost fondată de P.S. Aurelian prin transferul Școlii de la Pantelimon, pe care a ridicat-o la nivelul de „Școală de gradul II" cu denumirea „Școala Centrală de Agricultură și Silvicultură Herăstrău", autorul a omis total atât acțiunea cât și numele lui Aurelian. Niciodată Dr. G. Ionescu-Șișești nu a arătat un minim interes pentru activitatea și extraordinara personalitate a lui Aurelian, care a fost cel mai important agronom și economist, și mare om de stat din secolul al XIX-lea, o personalitate superioară lui Ion Ionescu de la Brad sub toate aspectele, fiindu-i contemporan. În schimb evocă numele lui P. Carp, un conservator, care era ministru când s-a elaborat „Legea învățământului profesional" la 1893, și silvicultura a primit o școală la Brănești, eliberând Școala de la Herăstrău de această specialitate impusă de Aurelian. El, Aurelian, a predat și primul curs de Silvicultură în învățământul românesc, începând de la Pantelimon. Pe de altă parte, făcea o neiertătoare critică asupra profesorilor școlii. În acel moment activau în școală: G. Maior, C. S. Aldea, W. Knechtel, V. Brezeanu, C. Andronescu, ș.a. Despre ei a scris că: «Știința lor nu era știința țării, ci știința marilor școale unde învățaseră.» **(15)** Într-adevăr, „aceștia erau mari profesori, care au lăsat în urma lor tratate și cărți ce au creat baze bibliografice moderne științei agricole românești".[62] Atunci, Dr. G. Ionescu-Șișești tocmai obținuse titlul de doctor la Universitatea din Jena, unde agricultura nu era pe primul plan, ci fizica, chimia, matematica, filozofia, ș.a. Dar, în privința greutăților întâmpinate de școală, autorul scria corect. Era așa cum scria. Parlamentari moșieri, au încercat de câteva ori să desființeze atât Școala de la Pantelimon, cât și cea de la Herăstrău. Numai imensa personalitate a lui P. S. Aurelian, care se bucura de prețuirea Regelui Carol I, a făcut imposibilă această nedreptate. Autorul nu amintește nimic despre acestea și trece la analiza învățământului superior, despre care scrisese înainte și S. P. Radianu, D. G. Chițoiu, Em. Petrini, Ch. Drutzu ș.a.

În continuare, autorul a făcut o expunere corectă asupra evoluției învățământului agricol, cu observații justificate. Dar, interesantă ne pare poziția sa privind locul agriculturii în universitățile clasice, care se întâlnea în acel timp în Germania, Austria și Elveția, mai ales. Iată părerea sa: «Polemica care s-a dus în străinătate între partizanii învățământului agricol superior la școli speciale și între partizanii lui în Universitate (clasice), s-a rezolvat favoarea

[62] De văzut: Peștean, I. V. Oameni de seamă ai științei agricole românești vol. I, Ed. PIM, Iași, 2006, Ed. revizuită

Scanned with OKEN Scanner

celor din urmă. Învățământul la școli speciale are avantajul unei bune pregătiri practice, din cauză că acestea sunt unite în cele mai multe cazuri cu ferme. Aceasta nu mai este însă, azi, punctul esențial. Pregătirea practică, agronomul poate să și-o facă înainte și după studiul universitar, deci avantajul școlilor superioare se poate ușor compensa». Cred că ideea suportă comentarii, iar viitorul nu a confirmat această idee, care poate fi găsită abia azi în unele cazuri izolate, când absolvenți de fizică, drept, filozofie se deprind cu agricultura practică și apoi urmează, sporadic, cursuri agronomice. În acele vremuri, francezii, care au introdus o facultate de agronomie în Universitatea de la Paris pe la mijlocul secolului al XIX-lea, au ajuns la situația de a renunța. Totuși sistemul a rezistat până la mijlocul secolului XX: chiar în România la Iași, atunci, Facultatea de Agricultură funcționa în cadrul Universității, ca secție a Facultății de Științe și a fost un lucru reușit.

Cap. VII. Creditul în agricultură. Constatăm în acest capitol pregătirea temeinică a autorului în economie și finanțe, limbajul de specialitate curat, gândirea sa aplicată la analize, de un nivel ridicat. Pentru un tânăr trebuie apreciat ca un fapt rar întâlnit. Tratarea aspectelor generale în domeniu; descrierea exercițiului de acordare a creditului, sunt redactate cu deplină claritate și posibilitate de înțelegere. **(17)**

Cap. VIII. Asociația în agricultură. În acest capitol autorul arată importanța fenomenului, rolul statului pentru reușita acțiunilor de înființare și funcționare. Apoi continuă cu descrierea «asociațiilor comerciale», cooperative sub toate tipurile, la modul general.

A descris societățile cooperative românești, trecând și de această dată peste prima societate română de economii, „Economia" înființată de Aurelian pe la 1870, în schimb îi atribuie un merit exagerat lui Spiru Haret pentru înființarea băncilor populare, care era ministru la învățământ. (1902) Nu găsim nici un nume de agronom care s-a dedicat cooperației, despre care am aflat în capitolele anterioare. Autorul vorbește de „Casa Centrală a Băncilor populare și a cooperativelor sătești", despre „obști", cu o mare bogăție de informație și analize, dar lipsesc total numele realizatorilor; cum totul ar fi apărut prin miracol.

În final a ajuns la „Corpul agronomilor". De la început vom remarca faptul că funcționa „Casa Rurală" din anul 1908, care obținuse aprobarea Camerei deputaților în anul 1897, când era prim-ministru P. S. Aurelian, și era autorul legii după care urma să funcționeze; a fost respinsă la Senat, după căderea guvernului Aurelian în anul 1897.

Răscoala din anul 1907, a favorizat apoi înființarea Casei Rurale, luată în funcționare de agronomi, care s-au implicat în relaționarea țăranilor cu legile agriculturii și tehnica agricolă; „Casa" avea agronomi angajați. Ulterior a colaborat cu societățile agronomice.

Tratarea acestei problemei a fost făcută pe scurt, subliniind în primele fraze „Societatea Română de Agricultură" înființată în ultima lună a anului 1911, chiar de către Dr. Ionescu-Șișești, care l-a convins pe Constantin Filipescu să cedeze societății revista „Viața Agricolă", înființată de el în anul 1910.

Face o omisiune aproape totală asupra activității lui S. P. Radianu, care a înființat „Societatea Agronomică a absolvenților școlilor de agricultură" (1902) și a fondat revista „Câmpul" (1901). Continuă apoi cu o critică aspră asupra activității acestei societăți. Abia după acest început este amintit numele „Societății Centrale Agricole" cu „Jurnalul" său, în două fraze, fără să amintească numele președintelui ei, marele proprietar C. Niculescu-Dorobanțu și faptul că revista societății a fost înființată sub direcția lui S. P. Radianu.

În final, după ce a descris istoricul și activitatea Sindicatelor Agricole și a „Uniunii generale" a acestora, autorul amintește și despre „Societatea Națională de Agricultură" înființată după o lege a fostei societăți naționale, elaborată de P. S. Aurelian și care avea acum la conducere pe Al. Nasta (22 febr. 1912). **(18)**

Cap. IX. Încheiere. Lucrarea se încheie cu o sinteză care se referă la „Politica agrară a statului român. Rezultatele sale. Țelurile viitorului." Reținem că politica agrară s-a putut manifesta, după căderea jugului otoman, la 1830, când Principatele Române aveau domnitori și libertate comercială, dar autorul ne spune că politica agrară a României și începutul reglării raporturilor agrare au început cu Reforma agrară din 1864, pe care o găsește defectuos aplicată. Adevărul acestei afirmații îl putem descoperi în această frază: «Și astăzi (1913) domnește în această ramură de activitate a serviciilor publice, un haos de stări neclare, de procese, de încălcări deghizate ale dreptului de proprietate, pe care numai o voință hotărâtă și o mare putere organizatoare le-ar putea limpezi.» **(19)** După o apreciere asupra rezultatelor date de aplicarea „Creditului agricol" autorul spune un adevăr de necontestat, că: «acesta nu a fost adaptat nevoilor micilor agricultori, pentru care fusese creat, ci mai mult statului și agricultorilor mari». Așadar, «vedem o politică agrară fragmentară și neconsecventă», după cum arată autorul.

Asupra politicii de producțiune a găsit nenumărate deficiențe, dar și unele rezultate pozitive. «S-a încurajat cu succes viticultura țării și am reușit să scăpăm de flagelul Filoxerei prin replantarea energică, bazată pe cunoștințe științifice, etc.» Nici în acest context nu s-a oprit o clipă asupra lui George Nicoleanu, autorul admirat de generații multe de specialiști, pentru opera sa de înființare a pepinierelor viticole, extinderea altoirii pe portaltoi americani și menținerea vechilor soiuri românești prin plantații extinse cu intervenționism de stat. Totul s-ar fi realizat de la sine. De fapt, întreaga lucrare nu amintește despre acest agronom specialist din Ministerul Agriculturii, o figură care a fost cu adevărat legendară.

Alte critici sunt marcate de lipsa legăturilor dintre școlile de agricultură, Stațiunea Agronomică și Școala de la Herăstrău, în sfera cercetărilor agricole. De fapt lucrarea nu se referă la rezultatele obținute de Stațiunea Agronomică, care funcționa din anul 1886-87, fiind înființată de Vlad Cârnu Munteanu, directorul Școlii Centrale de Agricultură și Silvicultură, cu

Scanned with OKEN Scanner

sprijinul lui P. S. Aurelian şi subordonată Ministerului Agriculturii. Apoi este criticat aspru „Buletinul agriculturii", care se poate vedea şi azi. El prezenta însă lucrări foarte serioase; mai ales lucrări ştiinţifice, elaborate de doctoranzi sau persoane care au efectuat vizite şi studii asupra agriculturii altor ţări. Amintim aici numai despre lucrările excelente publicate de N. Filip asupra rasei de vite „Olandeză" şi studiile despre rasa de oi „Merinos". Trebuie să repetăm că Staţiunea Agronomică a avut o activitate respectabilaă în condiţii modeste, iar experienţele efectuate acolo au servit agricultura ţării, având specialişti care au rămas în istoria ştiinţei agricole: Corneliu Roman, Ion Enescu, Max Popovici, Ioan M. Dobrescu, un profesor de înaltă erudiţie.

Încheierea este elaborată cu precizarea unor idei generale de progres cât se poate de raţionale, care erau în măsură să dea speranţă pentru agricultura ţării, invocând atât „marele proprietar", cât şi „marele ţăran", pentru a nu deranja principiile acelui capitalism. El s-a mai schimbat, dar ţăranul mai puţin.

Ultima frază a lucrării reflectă o recomandare antologică: «***O eră de muncă, de sobrietate, de rezistenţă împotriva incapacităţii şi abuzurilor, o eră de mai mult puritanism, de mai multă conştiinţă a datoriei fiecăreia, ar imprima şi dezvoltării noastre agrare, un caracter, pe care organizaţiile şi legile de până acum, nu i l-au putut imprima. În ultimă analiză, propăşirea oricărei societăţi este în funcţie de energia ei morală***». **(20)**

Concluzii

Alegerea de a elabora această lucrare a fost făcută pentru a încerca o îmbunătăţire, chiar o modificare importantă în organizarea şi conducerea activităţilor agricole, începând cu Ministerul Agriculturii. Se poate constata că deşi avea numai 28 ani, cunoştea bine starea lucrurilor în ţară, oprindu-se mai ales asupra fenomenelor negative, cu o vehemenţă care nu se potrivea unei persoane, chiar specialist, care nu adusese lucruri foarte importante pentru agricultură în doi ani de activitate. Însă este de recunoscut că observaţiile sale erau în bună măsură corecte, spunând şi ce măsuri ar trebui luate, în unele cazuri, adesea izvorâte din inteligenţa şi studiile sale, observându-se lipsa experienţei practice.

Sunt cazuri rarisime când un specialist de vârsta lui a elaborat lucrări cu o densitate de informaţie atât de bogată, cu o sistematizare foarte bună şi redată într-un limbaj care se încadra în fruntea domeniului; poate doar, în unele pasaje găsim fraze lungi, care cu mai multă concentrare pentru înţelegere.

Parcurgând cu atenţie elaborarea, constatăm efortul deosebit al autorului pentru adunarea şi sistematizarea informaţiilor, gândirea raţională în alcătuirea cuprinsului, în urma consultării unui număr de peste 100 de surse bibliografice, care nu au fost menţionate numeric în text, deşi erau antecedente pozitive, chiar lucrări din secolul al XIX-lea. În această bibliografie a avut omisiuni conştiente, din păcate: P. S. Aurelian, Ion Ionescu de la Brad, G. Nicoleanu, V. Brezeanu, Corneliu Roman, Ion Enescu, W. Knechtel, iar G. Maior şi S. P. Radianu au fost menţionaţi cu lucrări nesemnificative. A analizat toate domeniile unde aceste personalităţi au avut statutul de primat, fără nicio menţiune.

În perioada analizată de lucrare, au fost publicate nenumărate articole, puţine studii, dar ne este dificil să numim un autor care s-a ocupat preponderent, un timp îndelungat de această temă sensibilă. Ei bine, P. S. Aurelian a fost un asemenea mare contributor, care nu poate fi comparat cu nimeni.[63] Pentru Nicoleanu sau cei din Staţiunea Agronomică putem înţelege cauza omisiunii, dar să fie omis cel mai mare agronom şi economist, nu poate fi acceptabil. De altfel, întreaga lucrare este redată ca o elaborare originală, autorii realizării prezentate fiind aproape în totalitate neglijaţi. Se ştie bunăoară, că Ion Ionescu de la Brad a făcut parte din grupul ce a înfăptuit Reforma agrară din 1864, la care autorul lucrării s-au referit de câteva ori, dar numele său lipseşte.

Toate omisiunile amintite nu s-au făcut din necunoaşterea autorului, ele s-au făcut conştient. Politica agrară însă ca lucrare bibliografică importantă pentru domeniul Economiei agrare, iar după anul 1990 a apărut frecvent citată în teze de doctorat şi lucrări de specialitate fără ca autorii să fi amintit carenţele ei. **(21), (22)**

Autorul lucrării, care a depus un efort remarcabil în documentarea şi elaborarea cărţii se aştepta la o primire bună, dacă nu, chiar la un triumf. Dar, nu a fost aşa. Cei de la revista „Câmpul" au citit lucrarea, credem că nu suficient de adânc, dar nr. 5 din 1914 al revistei, la rubrica „Bibliografii" anunţau apariţia lucrării «Politica agrară cu privire specială la România de D-l Gh. Ionescu Şişeşti (în biblioteca cultivatorului român, editată de Librăria Alcalay, 206 pagini, Bucureşti 1913».

Comentariul apărut era nesemnat, dar de regulă cititorii îl atribuiau directorului revistei, Ştefan P. Radianu. În acel timp, Radianu era un ziarist faimos, pe lângă valoarea sa recunoscută de mare agronom. A fost primul preşedinte al „Asociaţiei ziariştilor români", iar de la sfârşitul anului 1911, avea o mare supărare pe tânărul dr. Ionescu-Şişeşti, din cauza racolării unor membri din „Societatea Agronomică a Absolvenţilor Şcolilor de Agricultură", pentru a înfiinţa „Societatea Română de Agricultură".

Astfel a pus în pericol fiinţa vechii societăţi. Nu s-a produs răul aşteptat de Radianu, care a luptat pentru menţinerea societăţii, care funcţiona de 13 ani şi în condiţiile grele de atunci a avut rezultate salutare.

Radianu, care avea o vârstă aproape de 60 ani, nu a răspuns acestei provocări; deşi era

---

[63] De văzut – Petre S. Aurelian – agronom, economist, om de stat, 1833-1909. Monografie, vol. I, II (1265 p.), Ed. PIM IAŞI, 2012

Scanned with OKEN Scanner

un om aspru, avea multă înțelepciune și a condus soarta agronomilor câțiva zeci de ani, prin vâltorile acelui timp. Nu a acționat, cu toate că până atunci nu i-a iertat pe mulți dintre contemporanii săi importanți, ca Al. D. Xenopol, Al. Zaharia, Popovici-Lupa, N. Iorga, ș.a.

Îl aprecia mult pe tânărul dr. Ionescu-Șișești, l-a ajutat în perioada studenției și îi prevedea un viitor strălucit, așa cum l-a avut în multe privințe.

Materialul publicat de revistă ocupa numai două pagini format A5, iar analizându-l azi, constatăm că prezintă aspecte nereușite ale lucrării, dar și unele observații nejustificate. În general analiza este pertinentă, și poate fi atribuită și membrilor redacției, precum și lui S. P. Radianu, care n-a recunoscut niciodată contribuția sa.

Formularea și tonul frazelor nu depășește spiritul incisiv, specific acestor materiale, care uneori, pe lângă interesul general, pentru care sunt menite să-l transmită, sugerează diferende personale. Totuși ultimele fraze merg direct și depășesc limitele în exprimare, iată: «Printr-un fel de perversitate nu menționează lucrările agronomilor Aurelian, Ion Ionescu de la Brad și alții. Face și insinuări de un gust detestabil. Pretențiunile d-lui Șișești întrec îndrăzneala. Citindu-l, vezi numaidecât că el se crede că întrece în capacitate pe toți agronomii de până acum. De agricultură pare legat, e frumos acest gest, dar are un drum de fier în cap: într-un cuvânt, creierul autorului acestei broșuri își are judecata sa proprie anormală». **(23)** Radianu nu a recunoscut paternitatea materialului critic asupra „Politicii agrare". Spune clar: «Organul societății agronomice ce cu onoare prezidez, a făcut o recenzie cinstită și după merit...».

Răspunsul a fost foarte rapid, publicat în Viața Agricolă, nr. 10/1914, ocupând același volum tipografic, și a început chibzuit, dar treptat a căzut în fraze ca aceasta: «Pentru aceasta, pseudorecenzia d-lui Radianu trebuie despărțită în două părți: întâia este aceea a proceselor de intenții, a acuzărilor nedovedite și a insultelor. Pentru că am putea merge la justiție; dacă nu mi-ar fi scârbă, am putea merge pe teren, dacă nu mi-ar fi milă». **(24)**

La acea dată, diferența de personalitate între cei doi era mare. A continuat apoi cu răspunsuri asupra aspectelor criticate, încercând să anuleze criticile, reușind în parte să lămurească unele acuze, dar au rămas altele fără un răspuns convingător. Sigur, materialul a fost semnat.

A urmat un răspuns al lui Radianu, semnat personal de această dată, pertinent analizat și relativ incisiv. Azi îl vedem ca pe un material demolator, dureros, când ne gândim la prețuirea ce o avem pentru cei doi înaintași. Merită să fie citit acest material în revista „Câmpul" nr. 6 din 1914. **(25)** Radianu era un polemist imbatabil, provocat la bătrânețe. Se vede clar că l-a supărat foarte, problema tendinței de desființare a societății înființate de el în anul 1902. De altfel, generația dr-lui Șișești, îi numea pe Radianu, Nicoleanu și alți mari agronomi de aceeași vârstă: „bătrânii", fără dovadă de mare prețuire.

Redăm un fragment scurt, lămuritor pentru gestul lui Radianu de a da acel răspuns, despre care de-a lungul timpului nu s-a vorbit, dar nu trebuie să rămână total necunoscut, pentru conținutul său de învățătură, urmașilor. Iată:

«După ce fără cuvânt (fără un anunț prealabil), a dezbinat societatea absolvenților din școlile de agricultură, organizată și sprijinită de mine timp de 13 ani, își permite încă să scrie în opusculul său intitulat „Politica agrară cu privire specială la România": «Că această societate a fost înăbușită de arhaismul (!) organizației ei și de autoritatea exclusivistă și dictatorială pe care au exercitat-o asupra ei anumite persoane. Ea a făcut unele lucruri bune în epoca ei de dezvoltare sănătoasă; a editat o mică bibliotecă și a organizat primele congrese anuale"... „Înăbușirea și slăbiciunea ei iremediabilă (?), a dus la întemeierea altei societăți științifice (!) „Societatea Română de Agricultură"». **(26)** Adevărat că aceste fraze nu exprimă o felicitare și sunt scrise în „Politica agrară".

De această dată Radianu face un adevărat rechizitoriu, pe 10 pagini, pierzând din vedere că avea în față un tânăr insuficient experimentat; așa cum tânărul s-a năpustit asupra unei personalități în vârstă, pentru un material critic nesemnat.

După ce face o analiză pertinentă asupra acuzațiilor aduce de Dr. Șișești, o adevărată critică a cărții, Radianu nu a reușit să-și înfrângă pornirea și a dat fragmente din scrisori care i-au fost adresate pentru a-l sprijini în perioada studiilor pe studentul G. Ionescu-Șișești. Ei bine, acestea nu au darul de a-l lăuda pe tânărul student. Sigur, nu vom reproduce nimic, dar asemenea experiențe de viață trebuie cunoscute și oamenii trebuie să aleagă în primul rând motivele de respect, după care poate urma un dialog rațional. Vom sublinia că deși a publicat ulterior studii și articole foarte pertinente în domeniul economiei, Dr. G. Ionescu Șișești nu a mai publicat nici o carte.

Cu greu, după ani mulți îl găsim pe Radianu „Președinte de Onoare", iar pe Dr. Ionescu-Șișești – președinte executiv al „Comitetului Societății Agronomice" (1920), iar în anul următor, fondatorul „Câmpului" și realizatorul multor opere științifice și practice, pleca undeva în lumea stelară.

3. Dezorientare economică

Introducere. O fire atât de hotărâtă pentru afirmare prin contribuție personală la progresul științei agricole și a agriculturii practice, ca Dr. Șișești nu putea dezarma după incidentul neplăcut produs de critica „Politicii agrare" în revista „Câmpul". Credem că a trecut ușor peste eveniment, pentru că nu a lăsat scris nici un comentariu prin care să-și exprime starea și opinia sa în legătură cu întâmplarea. Cartea a mai fost reeditată, iar ediția din anul 1940, avea aceeași prefață dată în 1913, cu aceeași frază de încheiere: «Expunerea noastră va releva așadar, răul, pentru a indica binele; se va mărgini însă, să rămână înlăuntrul

Scanned with OKEN Scanner

relațiilor economice și sociale ale epocii în care trăim. Ea exprimă o poziție hotărâtă pentru îndreptarea lucrurilor în agricultura românească".»

După numai câțiva ani, în 1915, publica articolul „Dezorientare economică", unde analiza câteva aspecte din agricultură, într-o perioadă pe care o considera a fi „de criză". Întreg materialul este un aspru rechizitoriu asupra stărilor din agricultură, după care au urmat celelalte ramuri importante ale economiei țării; planurile de dezvoltare, exportul, transporturile, înmagazinările, chestiunea creditului, reglarea prețurilor prin măsuri luate de stat. Autorul încheie cu fraze ce conțin câteva îndrumări generale asupra a ceea ce ar fi de întreprins, pentru redresarea situației. Este un material redat în stil ziaristic ce poate rămâne ca model peste timpuri, astfel că va fi reprodus integral, fiind reprezentativ pentru autor sub toate aspectele: (27)

Dezorientare economică.

Privind de la oarecare depărtare și sub un unghi de obiectivitate criza prin care trecem, nu putem să facem decât triste însemnări pe răbojul structurii noastre agrare.

Organizarea noastră agricolă s-a dovedit cu desăvârșire insuficientă și dacă în vremuri normale, de-abia putea face față împrejurărilor, în vremuri ca acestea mecanismul economic apare așa de șubred încât într-un moment te poți aștepta la refuzul lui complet de a mai funcționa.

Se dovedește astfel că noi nu preparăm nimic în vremuri normale, că ne comportăm în epocile de liniște și de îmbelșugare ca niște neprevăzători, care așteaptă ca astfel de epoci să fie perpetue. Nu investim nici energie, nici inteligență, nici bani în organizări de asigurare capabile să înfrunte epocile de depresiune, de nesiguranță și de criză. Trăim de azi pe mâine, risipind ce-am dobândit cu ușurință, alături în viața politică, dar izolați, individualiști și capricioși în viața economică, lacomi după câștiguri repezi, dar incapabili de tenacitate, ce concentrare și de solidarizare.

Cine ar fi crezut că după sforțări așa de mari a câtorva agricultori, cari au înțeles la vreme rostul asociațiunii, al solidarizării celor cu interese comune, rezultatul să fie totuși așa de neînsemnat? Într-un mediu prielnic și înțelegător Uniunea Centrală a Sindicatelor agricole ar fi ajuns o forță formidabilă, disciplinată și prevăzătoare care ar fi putut impune organelor oficiale o concepție economică unitară, consecventă și dreaptă. Aceasta s-ar fi făcut fără zgomot, fără discuțiuni inutile, din vreme și spre folosul tuturor. În realitate această organizație a intereselor economice celor mai covârșitoare, în loc să îndrumeze, a mers cu încetineală în urma oficialității, smulgând, cu greutate și târziu, unele măsuri pornite din interesul agricol general.

Ne obișnuisem a crede că marii agricultori reprezentând cea mai mare greutate politică, sunt și în măsură să influențeze organele de stat într-un sens ori altul – să-i imprime o direcție determinată, o concepție unitară și consecventă.

N-au putut-o face, după propria lor mărturisire. Și nu e de mirare. Neputându-și impune lor înșile o disciplină economică, o grijă prevăzătoare n-au putut aduce multă forță în organizațiunile lor de breaslă și nici multă autoritate în intervențiile lor. Pe câți agricultori nu i-a surprins criza actuală în situațiuni grele, din cauza neprevederii, lipsei de disciplină individuală, irosirei în prea multe preocupări? Împrumuturi făcute fără socoteală pentru scopuri consumtive, lipsă de ecarete în care să-și poată adăposti recolta în vremuri ca acestea, când ea nu s-ar putea vinde imediat; incapacitatea de a se consacra exclusiv agriculturii și de a pune tot timpul și toată energia în serviciul consolidării exploatărilor lor, neînțelegerea pentru necesitatea de a se solidariza și organiza – toate acestea explică slăbiciunea de azi a agricultorilor și neputința lor de a influența, în măsura în care trebuie, statul oficial.

Lipsit de luminile și de autoritatea morală a agricultorilor, statul n-a avut putința să se adape la vreo altă fântână de inspirație economică – pentru simplul motiv că nu sunt asemenea fântâni. Camerele de comerț și industrie reprezintă interese particulariste și nu se pot pune întotdeauna din punctul de vedere al interesului general și permanent al țării.

Universitățile, care în Germania, de pildă, au rezolvat chestiuni economice vitale și au trasat drumurile evoluției practice, au la noi un caracter doctrinar și scolastic, care le pun într-o quasi-izolare de pulsațiunile de viață ale țării. Alte foruri de consultație economică lipsesc sau stau izolate de problemele la ordinea zilei: O comisie consultativă a agriculturii de pe lângă Ministerul Agriculturii nu știm să se fi convocat vreodată, Societatea Națională de Agricultură nu ține ședințe, Consiliul superior al Agriculturii se mărginește la o funcționare birocratică.

Organizațiile de stat sunt impregnate cu funcționari de cultură juridică, fără practică și fără cultura economică – într-o epocă când statele sunt angrenate în economia mondială, ca într-o vastă organizație comercială, în care cel mai practic, cel mai expeditiv, cel mai prompt va avea biruință. Cu ajutorul acestor funcționari meritoși de multe ori, dar nu la înălțimea nevoilor vremii, oamenii de stat, hărțuiți de pretenția alegătorului de ieri și de mâine, surmenați de formidabila grijă a situației țării, în actualul cutremur european – iau măsuri.

Nici o mirare că aceste măsuri sunt disperate, discontinue, neconsecvente.

Un stat, hotărât să trăiască, să se fortifice, să întindă hotarele țării, trebuie să elaboreze în vremuri de pace și de liniște planuri economice, aplicabile pentru toate ipotezele, întocmai cum statul-major alcătuiește din vreme planul de mobilizare cum și planul diferitelor operațiuni pentru diferite ipoteze. Așa a făcut Germania cu economia ei națională și de aceea a putut rezista cu o nebănuită putere și a putut înșela credința generală în Europa că va ceda prin foame.

Lipsa unui stat-major de economiști, oriunde și oricum ar fi grupați; lipsa de organe consultative cu autoritate; impregnarea instituțiilor cu spirit formalist și birocratic, în locul spiritului economic; atârnarea vieții publice de interesul electoral; lipsa de solidarizare a intereselor similare de breaslă – ne-au dus în situația de azi de discontinuitate și de dezorientare. Toată politica economică de un an de zile o dovedește.

În chestiunea exportului: În loc să se contingenteze din vreme toată producția să se știe precis ce putem da și ce trebuie să rămână, să se stabilească norme pentru ca fiecare să vândă proporțional peste granițe, nu unii tot și alții deloc, am avut o perfectă discontinuitate de măsuri: E permis exportul; apoi nu mai e permis, apoi iar e permis cu autorizație specială. Autorizațiile acestea iau diferite forme: autorizație de compensare, pentru produse

Scanned with OKEN Scanner

ce le primeam în schimb; autorizații de forță majoră (porci grași ce nu pot aștepta, brânză ce se strică etc.), autorizații de oportunitate pentru a nu înapoia goale vagoanele străine, etc. Acum prohibirea de export e ridicată cu totul.

În chestiunea transportului: S-a permis exportul cu trenul. S-a permis și pe șosele. Apoi s-a ridicat permisul pentru șosele. După aceea iar s-a îngăduit pentru distanțe între 30-40 km de frontieră, apoi s-a îngăduit pentru orice distanțe. Vagoanele au putut merge până dincolo de frontieră, până la frontieră, până dincoace de frontieră. La construirea noilor linii de garaj, la instalarea de linii Décauville nu ne-am gândit decât după un an de zbucium.

În chestiunea înmagazinării: Discuții lungi pro și contra. Statul ia hotărârea să facă magazii în gări, care se fac încet sau deloc. Agricultorii se gândesc sau sunt făcuți atenți că trebuie să-și construiască magazii proprii când recolta era pe arie.

În chestiunea creditului: Cu toate promisiunile, Statul și Banca Națională n-au exercitat o presiune suficientă asupra Băncilor particulare. Casele de Credit județean au început să funcționeze mult mai târziu decât fusese anunțat. Agricultorii se plâng că nu pot recurge la ele din cauza multelor și împovărătoarelor formalități. Nici o dare de seamă sau comunicat care să ne permită a judeca funcționarea lor.

În privința regulării pieței mărfurilor de primă necesitate, Statul a făcut ce-a putut: o lege de prețuri maximale. Cu legi nu se pot face prețuri când lipsește marfa – când aprovizionarea și distribuția este defectuoasă. Municipalitățile au dat dovada că nu sunt la înălțimea chemării lor în acest domeniu. Zahărul a exasperat pe oamenii săraci, săpunul e rar și scump, grăsimile alimentare de asemenea, articolele de pielărie iarăși. Toate articolele alimentare s-au scumpit, într-o țară ca a noastră cu izvoare de producție nesecate. Ordonanțele n-au nici o eficacitate, câtă vreme nu se va organiza cu competență tehnică și comercială, producția, aprovizionarea și distribuția.

Noroc că toată această dezorientare nu ne-a adus până acum prea mult rău, cum ne-ar fi adus dacă ar fi trebuit să intrăm în război de la început. E timpul să se mai îndrepte, să se tragă, cu hotărâre și sinceritate, învățămintele din cele petrecute. Trebuie să ne disciplinăm fiecare în parte, dacă e vorba să așteptăm de la organismul social mai multă disciplină.

O preocupare mai intensă de bună regulă a lucrurilor ce stau la temelia existenței materiale a unei societăți, ne-ar prinde mai bine decât pretenția nejustificată de a dirige fiecare politica externă și de a impune cârmuitorilor soluții și linii de conduită cu privire la legăturile internaționale ale țării. Cuvântul acesta îl adresez mai ales membrilor presei, care trebuie să contribuie la disciplinarea publicului la stimularea energiei de a munci, la elaborarea de planuri economice, nu la crearea unei atmosfere la loquacitate bizantină și de întețire a spiritului criticastru.

Nu «Agora», ci mai multă gospodărie, mai multă disciplină și mai multă solidaritate.

G. Ionescu-Șișești

4. Agricultura și capitalismul

Introducere

Lucrarea „Agricultura și capitalismul" este un studiu extins susținut în conferință, la Institutul Social Român, în anul 1926, condus de Dimitrie Gusti, într-un ciclu organizat de această instituție sub titlul „Capitalismul în viața socială". Cu această ocazie amintim și despre o relație de colaborare, reciproc respectuoasă între Gusti și Ionescu-Șișești, care a fost solicitat la colaborarea pentru elaborarea „Enciclopediei Române". În plus câteva lucrări fundamentale de agricultură au fost publicate de Dr. Ionescu-Șișești în „Buletinul Institutului Social Român".

Studiul de față a fost publicat în „Buletinul agriculturii" (1927), având o întindere de circa 40 pagini. În general, acesta reflectă poziția pozitivă a autorului pentru mica gospodărie, care poate ajunge la stadiul de a produce și pentru piață. Cooperația este susținută permanent de autor, ca formă de sprijin pentru mica proprietate. Face apel la argumente raționale împotriva adversarilor, arătând opoziția țăranului față de socializarea proprietății asupra pământului, care tocmai se produce în Rusia. Autorul ne face o expunere ce reflectă și cultura sa aleasă, citând opinii din lucrări scrise de Marx, Vandervelde, Kautsky, prof. Laur sau regimul cooperatist de succes din Danemarca și Elveția.

Analiza acestei lucrări, una dintre cele mai elevate și importante dintre lucrările elaborate de Dr. Ionescu-Șișești a fost efectuată cu mare competență de către ilustrul profesor Nicolae Cornățeanu, eminent reprezentant al inteligheției economiei agrare din perioada interbelică. Analiza sa este la acel nivel elevat, care îl determină pe oricare autor, prezentator al operei Dr-lui Ionescu-Șișești, despre care vorbim, să apeleze la reproducerea ei, în beneficiul deplin al cititorului. O facem având convingerea că este bine! Iată:

G. Ionescu-Șișești: Agricultura și capitalismul

(Viața Agricolă nr. 8-9/1927, București, 1927)

Marea transformare agrară din România a soluționat pe de o parte o însemnată problemă agrară: satisfacerea nevoii de pământ a țăranului, iar pe de altă parte a creat noi probleme agrare, a căror soluționare e mult mai grea, ca a celei dintâi. O problemă agrară care a fost dezbătută mult în ultimul timp se referă la instruirea plugarului, la pregătirea lui în așa grad, încât – laolaltă cu Statul – să poată colabora, la îndeplinirea marei misiuni economice și sociale, ce o are agricultura în România. Mai sunt noi probleme ivite în urma reformei agrare, noi răspântii, noi căi, la a căror încrucișare nu am stat îndeajuns la vorbă. Iată că institutul Social Român, propune o serie de conferințe, un ciclu, intitulat „Capitalismul în viața socială". În ciclul acesta de conferințe, d-l Ionescu-Șișești a vorbit despre „Agricultura și Capitalismul". **Conferința aceasta trebuie să fie desigur, pentru agronomi, de o deosebită însemnătate – în primul rând – ca titlu, cu un nou orizont de gândire ce-l dezvăluie în fața minții noastre. Dar conferința aceasta trebuie să fie de o deosebită**

Scanned with OKEN Scanner

însemnătate pentru agronomi ca fond, ca bogăție de idei și de documentare ce o prezintă, ca jalonare în pădurea problemelor noastre agricole nedefrișată încă. În lupta economică e ca și în lupta cu armele. Câmpul de luptă e atât de uriaș, încât micii combatanți nu-și pot da seama decât de o mică porțiune din câmpul de luptă. Sunt probleme mari, vitale pe care numai marele comandant le poate cuprinde și de a cărui bună informație și intuiție depinde tot succesul. **Conferința-studiu a d-lui Șișești ne arată cât de uriaș e câmpul în care trebuie să luptăm, și care e țelul final, poziția principală și ultimă pe care trebuie s-o cucerim. Două lumi uriașe stau azi față în față: deoparte occidentul, de alta orientul. De o parte zgomot de metal zmuls din inima pământului, construcții uriașe, batalioane de muncitori admirabil organizate pentru lupta economică, minți veșnic în căutarea a ceva nou, energii care ciocănesc impetuos în coaja ce le acoperă pentru a ieși mai repede la iveală; de alta, liniște, contemplație, oameni dezorganizați, trăind fiecare pentru strânsul cerc al eului său, oameni care se mulțumesc cu puțin aici pe pământ, cu gândul că acolo, pe lumea cealaltă, vor avea mai multe.**

Agricultura, care a format pentru aceste două lumi punctul inițial al activității lor, se resimte și ea de aceste 2 diferite impulsiuni pe care i le-a dat creierul omenesc. La început însă, în așa numita *fază familială*, agricultura a avut același aspect, a fost aceeași. Condițiunile rămânerii agriculturii în această fază sunt – după d-nul Șișești – două: *materiale*, ca stagnarea numărului populației sau existența unor izvoare de hrană, pământ de rezervă, etc., și *spirituale*, care constau în țărmuirea năzuințelor, într-o atitudine contemplativă, într-o psihologie statică (pag. 3). Din aceste condițiuni trebuie să atribuim însă mult mai mare importanță celor spirituale. Populația a crescut și în orient destul; Asia are o imensă populație, care ar îndreptăți-o să aibă altfel de agricultură și desigur că numai condițiunile spirituale în care trăiește populația o menține în starea de acum. Încă din vechime au apărut însă fenomene economice care au dat activității omenești un alt caracter.

Așa în imperiul roman apare un schimb de mărfuri, apar întreprinderi comerciale, agricole și industriale, care îndeamnă pe om să iasă din cercul în care se află și să se preocupe și de probleme mai mari. Evul mediu, în care Europa e sărăcită și pustiită, aduce din nou societatea omenească la starea de economie familială (pag. 6). Abia timpurile din urmă cu libertatea politică și descoperirile științifice, la care s-a adăugat sporul populației au dat un nou impuls, au adus un nou spirit, „setos de biruință, raționalist și critic în continuă mișcare", creând în Europa și America o structură economică și socială denumită structura capitalistă sau capitalism. Caracterele capitalismului sunt următoarele: a) organizația economică e întemeiată pe schimb; b) în procesul de producție colaborează 2 grupe ale producției: proprietarii și lucrătorii fără proprietate; c) această organizație economică e dominată de principiul beneficiului și de raționalismul economic. Dezvoltarea tipică a capitalismului a avut loc în industrie și comerț.

Ce a făcut agricultura față de această nouă transformare?

La început, ea s-a menținut în faza familială; apoi treptat-treptat, în occident economia familială începe să lichideze, agricultura intră – cu voie și fără voie – în angrenajul evoluției capitaliste. **Modul de producție capitalist în agricultură e redat de d-l Șișești într-o formă impecabilă. Expunerea acestui capitol e atât de admirabil redată, sintetizează în ea tot zbuciumul agriculturii din ultimele decenii atât de bine, încât fără să exagerăm, putem spune că, oricât am răsfoi tratatele ce apar atât de abundent în limbile străine nu vom găsi pagini care să înfățișeze mai bine aspectul agriculturii capitaliste. Principiul beneficiului, preconizat de Quesnay, Thaer, Dombasle, începe să fie aplicat în agricultură; o mulțime de inovații au loc; agricultorii aplică în gospodăriile lor toate rezultatele științifice ale laboratoarelor; agricultura câștigă în câteva decenii mai mult decât în câteva secole; nu numai agricultura mare dar și cea mică devine capitalistă. D-l Șișești ne dă multe exemple de bunul mers al micilor gospodării în agricultura capitalistă și, în sensul celor ce spune D-sa, putem spune că în unele țări, cum e bunăoară Elveția, micile gospodării au devenit atât de raționale, încât s-au specializat numai *pentru un singur fel de produs*. Rentabilitatea lor e destul de satisfăcătoare. Micile inconveniente ale gospodăriilor țărănești pot fi evitate prin *cooperație*. Aici d-l Șișești combate părerea economistului nostru, d-l Zeletin, care susține că *cooperația elimină profitul*.** Citâm, susținerea părerilor d-lui Șișești, și frumoasa lucrare a profesorului din Viena Neudörfer: Genossenschaftswesens. **D-l Zeletin s-ar părea că ar avea dintr-un anumit punct de vedere dreptate: *putem găsi* cooperative care să nu dea profit, sau care să elimine indirect profitul. Cooperativele acestea de multe ori însă își îndeplinesc mai bine rolul, ca cele care dau direct un profit; cooperativele acestea nu urmăresc decât instruirea profesională a plugarului, au un scop deci mai mult cultural; altele nu fac decât să-i dea plugarului posibilitatea de a-și valorifica mai bine unele produse, cum ar fi o centrifugă mare pentru lapte, etc. Profitul la aceste cooperative nu e *pipăibil*; el se traduce însă prin mărirea randamentului gospodăriilor, prin starea înfloritoare la care au ajuns plugarii.** Toată mișcarea cooperativă engleză, franceză și germană nu a pornit decât din reaua stare materială a populației, pe care cooperația a înlăturat-o. **D-l Șișești face front cu deosebit succes și contra teoriei, după care la noi în România, s-a crezut că progresul nostru constă în a încuraja industria națională, în a crea o industrie incapabilă de a se menține pe picioarele proprii, teorie grație căreia 50 de ani agricultura a fost ținută în loc (pag. 23). Când pentru România cea mai de căpetenie industrie o formează agricultura – care ne-a făcut posibilă prin producția ei existența până acum și care e susceptibilă să dea României posibilități de bogății și de prosperități foarte mari – noi am întreținut cu sacrificii voite – o industrie artificială, în dependență permanentă de încurajarea statului.**

În veacul XIX și în timpul din urmă, au apărut sisteme economice, care au criticat agricultura capitalistă, fără ca să fi reușit să fie puse în aplicare. D-l Șișești examinează aceste sisteme. Socialiștii, principalii adversari ai structurii capitaliste, au îndreptat critica lor întâi asupra industriei, mai târziu și asupra agriculturii. Teoria agriculturii, după care mica proprietate agricolă poartă în ea „germenul paraliziei", ca și în industrie – unde marea industrie poate să zdrobească pe cea mică – nu s-a adeverit.

Au fost deosebiri de vederi asupra socializării agricole. Karl Marx credea că socializarea în agricultură va putea fi îndeplinită foarte repede. Realitatea l-a dezmințit pe Karl Marx (pag. 27). O dare de seamă asupra situației din Rusia, apărută cu ocazia târgului internațional de la Viena, și intitulată „Der wirtschaftl. Wieder aufbau der Union Sozial Sowjet Republ." ne demonstrează cu prisosință că și în Rusia comunistă proprietatea individuală există *de fapt*. **Un alt socialist Vandervelde e de altă părere: socializarea nu se va putea efectua**

Scanned with OKEN Scanner

așa de repede în agricultură. Ea se va face treptat. Kautsky combate și părerea lui Vandervelde. El spune „Suntem partizani ai socializării solului în același timp cu celelalte mijloace de producțiune, dar considerăm că ar fi totodată nefolositor, costisitor și păgubitor să urmărim însușirea colectivă a solului în cadrul regimului capitalist. Contra mișcării socialiste rămâne în picioare „țărănimea", care *poate* forma factorul esențial al agriculturii capitaliste. Țările occidentale capitaliste, cu mică proprietate agricolă, ne dovedesc cu prisosință că țărănimea poate lupta cu succes în lupta economică de azi. Admirabilul regim cooperativ din Danemarca și Elveția ajută foarte mult agricultura capitalistă și ceva mai mult dovedesc că acolo cooperația nu-i o școală pentru comunism, pentru că tocmai acolo găsim spirite refractare comunismului. **Un alt sistem economic, preconizat în ultimul timp, e sistemul economiei familiale, bazat pe proprietate de muncă fără salariu, sistem conceput de Alex. Tschajanov profesor de agricultură la Moscova[64]. Tschajanov, care a studiat la prof. Laur în Elveția emite un sistem, ale cărui principii i-au fost sugerate prin studiul său la prof. Laur. Sistemul lui Tschajanov e opus sistemului capitalist, aplicat cu atât succes de Laur în agricultura elvețiană. În sistemul capitalist există beneficiul net; în economia familială nu. În sistemul capitalist, scăzând cheltuielile din venitul brut avem sistemul agricol (Landw. Einkommen) și – scăzând din acesta indemnitatea de salariu pentru întreprinzător și familia sa – obținem venitul net (Reinertrag). În economia familială fără salariu nu putem avea beneficiul net. Salariul e ceva de prisos. D-l Șișești combate și acest sistem. Numai calculul capitalist asupra rentabilității gospodăriilor, cu luarea în considerare a salariului cuvenit familiei, ne poate da o orientare mai bună.**

Când Rusia va avea o industrie mai puternică, capital propriu și capital străin mai mult, salariați la orașe mai mulți (muncitori) populație la sate mai multă, desigur că și Tschajanov își va revizui sistemul său. A insista mai mult aici asupra acestui sistem și asupra adevărului susținut de d-l Șișești înseamnă a ieși prea mult din cadrul conferinței ce o rezumăm aici. Ca încheiere, **d-l Șișești pledează pentru orientarea noastră spre Occident, spre o proprietate țărănească independentă, rațional organizată, ajutată de salariați, stimulată de principiul beneficiului și pentru care țărănimea română are în ea toate forțele necesare. (32)**

5. Cultura cerealelor în România din punct de vedere economic și social

Introducere

Dr. Ionescu-Șișești a fost unul dintre cei mai solicitați specialiști din MAD pentru elaborarea și prezentarea unor lucrări elaborate ca: rapoarte pentru conferințe internaționale, congrese și alte tipuri de activități. În anul 1927, la Congresul Internațional de Agricultură de la Roma, România a prezentat trei lucrări prin G. Ionescu – Brăila, directorul Serviciului Zootehnic, I. Cămărășescu, un raport asupra muncii și Dr. Ionescu-Șișești asupra culturii cerealelor.

Lucrarea elaborată asupra culturii cerealelor se bazează pe o documentație statistică bogată și prezintă o structură foarte variată a conținutului, care este redat în șase capitole, fiind demnă de prezentat în astfel de ocazii.

În încheierea unei necesare introduceri, unde aduce unele lămuriri asupra evenimentului, într-o scurtă prezentare autorul face cunoscută aproape întreaga lucrare, la modul general, iată: «**Socotesc că acest raport care atinge cele mai vitale laturi al culturii cerealelor la noi: producția, exportul, îngrășămintele, creditul, sprijinul statului, etc.; va interesa nu numai pe străini, dar mai ales pe cititorii noștri. Îl dăm mai jos în ordinea întrebărilor din chestionar (primite de la organizatorii Congresului Internațional de Agricultură), pe care noi l-am prezentat, făcând din ele titlul capitolelor lucrării.** »

Capitolul I se referă la 6 aspecte cu privire la subiectul tratat: producția, creșterea producției, cultură intensivă, îngrășămintele întrebuințate, mașinile și producerea semințelor selecționate. La primul punct al raportului, stimulat de spiritul său patriotic, a făcut o scurtă referire la condițiile naturale și istorice, legate de cultura cerealelor, realizând o expunere care și astăzi poate întări iubirea de țară. Este o relatare pe care o reproducem, pentru plăcerea cititorului, înainte de a aminti datele prezentate asupra producției.

Capitolul I. 1. Producția. 2. Creșterea producției. Căror fenomene se datorește? Luarea în cultură de noi terenuri prin lucrări de ameliorare. 3. Se prevede o cultură mai intensivă? 4. Îngrășămintele întrebuințate în țară. 5. Mașinile. 6. Mișcarea națională pentru producția semințelor selecționate.

1. Sunt puține țări în Europa, care să aibă condiții naturale mai favorabile pentru cultura cerealelor decât România. Câmpia Dunării de la Turnu Severin și până la Mare este regiunea cea mai proprie pentru această cultură. O bună parte din această câmpie are caracterul unei stepe destul de aride, în care cantitatea de ploaie nu trece de 500 mm, insolația și evaporația vara sunt foarte puternice și perioadele de secetă sunt foarte frecvente. Solul are încă o fertilitate naturală, toată tehnica agricolă tinde aici mai ales la conservarea umidității în sol.

Tot caracter de stepă are Dobrogea, Sudul Basarabiei, Nordul Moldovei și Basarabiei, o mică regiune în centrul Transilvaniei și alta în marginea vestică a țării.

Producțiunea la Ha. în astfel de regiuni nu atinge cifre mai mari decât în anii excepționali de ploi abundente. Nu se pot atinge în România producțiile la Ha. din Occident, unde climatul e umed și pământul primește doze importante de îngrășăminte. Caracterul exploatării agricole în România este încă extensiv din cauza condițiilor naturale, economice și sociale în care se găsește această țară. Producția medie la Ha. a cerealelor oscilează în jurul cifrei de o tonă la ha., adică producția pe care o întâlnim în Statele Unite, Argentina, Australia și Rusia, țări în care condițiile naturale de sol și climă sunt asemănătoare cu cele din România.

---

[64] A. Tschajanov: Die Lehre von der bäuerlichen Wirtschaft Berlin. Paul Parey 1923

Scanned with OKEN Scanner

În aceste condiții de sol și climă se obțin cereale de o calitate intrinsecă superioară; în special grâul are un procent mare de gluten și e căutat pe piețele occidentale pentru bunele lui calități de panificație.

Cultura cerealelor în România e străveche. Până la 1830 ea se făcea pe suprafețe relativ mici, România se găsea până la acea dată în faza economiei familiale. Surplusul de producție alimenta exclusiv Imperiul Otoman. Prin tratatul de la Adrianopole (1829) comerțul la Dunăre devine liber. Vapoarele țărilor occidentale vin să acosteze în porturile acestui fluviu și să ridice cerealele și alte produse agricole.

În mijlocul veacului al XIX agricultura României suferă o transformare radicală: ea se dezvoltă în toate direcțiile. Creșterea vitelor păstrează o dezvoltare mare până când Austro-Ungaria închide frontierele sale vitelor românești.

Atunci agricultura românească este silită să evolueze în sensul unei agriculturi întemeiate aproape exclusiv pe cultura cerealelor. Acest caracter se păstrează și astăzi. El este pe cale să fie modificat din cauza micșorării marilor domenii prin reforma agrară recentă. **(33)**

Comentariu. Raportul prezentat de Dr. G. Ionescu-Șișești arăta că România poseda o suprafață de 12.279.807 ha terenuri arabile, din care cerealele ocupau 10.405.047 ha, reprezentând 84,75% (1926), date ce exprimau clar existența unei agriculturi cerealiere. De altfel, în anul 1922, cerealele au ocupat 91,36% din suprafața arabilă.

1) Nivelul producției este același, cunoscut din lucrări anterioare, între 6,1-11,42 q/ha, în perioada 1920-1926 la grâu și între 8,1-14,9 q/ha la porumb **(34)**, între 3,6-11,8 q/ha. la orz. Ca rezultat al creșterii suprafețelor cultivate, după Marea Unire, producția globală a crescut în anii ce au urmat (1920-1926), comparativ cu perioada 1911-1915. La grâu: 22.063.401 q (1911-1915) – 30.177.613 q (1926), iar la porumb: 27.760.312 q (1911-1915) – 60.834.364 q (1926).

Autorul a făcut o analiză justificativă a rezultatelor pentru fiecare cereală.

2) În privința rezervei de terenuri ce pot fi introduse în exploatare agricolă amintește despre regiunea joasă inundabilă a Dunării, Nistrului și Prutului, recomandând lucrări de îndiguire, care erau în discuție de mai mulți ani și insistând asupra posibilităților de a realiza asemenea lucrări.

3) Creșterea producției de cereale în România se prevedea, mai ales prin sporirea ei la ha, programată printr-o mai bună muncă a țăranului și un proiect de încurajare susținut de Ministrul Agriculturii.

4) Despre îngrășăminte aflăm o informație „istorică" (1927): «**Întrebuințarea îngrășămintelor chimice este foarte restrânsă în România. Agricultura acestei țări se găsește de-abia când începe să fie prețuit cum trebuie, și să fie valorificat rațional bălegarul de grajd**». (1926) Totuși, în anul 1926 s-au aplicat 40.000 q de superfosfat și 3.525 q, salpetru de Chile, ca îngrășământ azotat și „cantități apreciabile" de sulfat de amoniu și cianamidă de calciu.

5) În privința mașinilor, raportul arăta că «**nu posedăm e statistica recentă**» și gata. **(35)** De fapt, nu prea aveam nici mașini pentru un astfel de raport. Moșierii încă se bazau pe arendarea terenului către țărani și alți doritori, mulțumindu-se cu ce primeau. Ei așteptau la conac sau în țări civilizate.

6) Sunt interesante informațiile despre selecționarea cerealelor, fiind amintită „Societatea Sămânța" înființată în 1922; activitatea de ameliorare și creare de soiuri a lui G. Cipăianu la ferma sa de la Țigănești, din câmpia Dunării și ferma Konopy Odvoș în Transilvania, precum și «producția dată de fermele statului – 500 – 600 to anual». Nu se vorbește despre Stațiunea de Selecționare de la Băneasa, aflată sub administrația Societății Naționale de Agricultură.

Capitolul II. O analiză detaliată face autorul în Cap. II asupra serviciului financiar acordat agriculturii; credite, sprijin financiar, repartiția bugetului către ramurile agriculturii. Avem o expunere care poate rămâne în filele documentelor istorice, de aceea reproducem integral acest capitol.

Capitolul II. 7. Creditul agricol e suficient? 8. Subsidiile Statului pentru cultura cerealelor. Repartiția bugetului Statului și bugetului Ministerului Agriculturii, între diferite ramuri de activitate agricolă.

7. Creditul care stă la dispoziția agricultorilor astăzi, este insuficient față de nevoile mari de investigațiuni și de perfecționarea culturii. În toată țara se simte o mare lipsă de numerar de când Statul, de acord cu Banca Națională, au inaugurat o politică monetară deflaționistă, restrângând emisiunea sub cuantumul necesar volumului afacerilor.

România are o Instituție centrală de credit agricol, „Prima Societate Civilă de Credit Rural din București". Ea a funcționat până în 1925 ca Instituții de credit ipotecar. Din acest an ea are și o secțiune bancară.

Împrumuturile ipotecare se fac prin emisiune de scrisuri funciare rurale.

Emisiunea anului 1925 reprezintă 133.600.000 lei (1 leu = 3 cms. aur).

Secțiunea bancară lucrează direct sau prin intermediul filialelor sale, care sunt Casele de credit județene.

Totalul împrumuturilor acordate în anul 1926 de această secțiune și Casele județene, a fost de 484.000.000 lei.

Dobânda cu care se acordă împrumuturile este de 12%.

În afară de această Instituție, Statul, cu concursul Băncii de emisiune, a creat în 1925 Casele de Împrumut pe gaj, care funcționează și azi. Suma pe care aceste Case o au la dispoziție, pentru nevoile agriculturii, este foarte mică.

Astfel suma totală a împrumuturilor acordate în anul 1926 reprezintă 123.720.797 lei.

Pentru mica agricultură țărănească o sursă însemnată de credit, este dată prin Cooperativele de credit (Băncile populare).

Scanned with OKEN Scanner

Existau 4207 Bănci populare la 31 Decembrie 1925.
Capitalul lor vărsat era de 745.455.715 lei.
Depozitele spre fructificare erau de 591.280.796 lei.
Aceste Bănci populare sunt federalizate pe regiuni, iar în Capitala ţării au o Centrală întemeiată cu concursul Statului.
Capitalul Centralei este de 34.639.190 lei.
Împrumuturile acordate de ea Băncilor populare însumează pentru 1926, mai mult de un miliard de lei.
Banca de emisiune a acordat Centralei Băncilor populare un credit de 1.027.701.753 lei.
Cu toate că aceste Instituţii de credit fac operaţii importante, după cum se vede din cifrele de mai sus, totuşi cererile de credit nu sunt satisfăcute în întregime. Agricultorii se împrumută de la bănci comerciale cu dobânzi de 25% şi care se urcă câteodată la 30%.
Pentru a uşura această situaţie, Banca de emisiune a hotărât ca împrumuturile agricultorilor de la bănci să fie virate la Creditul Funciar Rural. Operaţia se face foarte încet, pentru că băncile particulare nu vor să piardă avantajul scontului, iar Banca de emisiune nu poate menţine acest scont la cuantumul anterior de virament.
8. Statul nu dă nici un fel de subsidii speciale pentru producţia cerealelor, afară de ajutorul indirect pe care-l dă prin susţinerea instituţiilor de progres agricol: şcoli, ferme, staţiuni, etc.
Bugetul Ministerului Agriculturii şi Domeniilor în anul 1925 cifrează 795.000.000 lei, ceea ce reprezintă 2,72% din totalul bugetului Statului.
Tendinţa de a da o mare atenţiune agriculturii se marchează prin bugetul anului 1927, care reprezintă 3,58% din totalul bugetului Statului.
Repartiţia acestei sume între diferitele activităţi pe care le are Ministerul Agriculturii se prezintă astfel în anul 1927:

Pentru Învăţământul agricol şi experimentare.....	12,78%
Pentru Fermele Statului	10,68%
Pentru Instituţiile Zootehnice	19,36%
Pentru administrarea pădurilor Statului	22,99%
Report	65,81%
Pentru executarea reformei agrare	24,26%
Pentru Pescăriile Statului.....	2,80%
Pentru diferite alte Servicii, Contab., Contencios, etc. ...	7,13%
	100,00%

Cât priveşte lucrările de îmbunătăţiri funciare făcute de Stat în colaborare cu particularii, ele se execută cu fonduri din credite extraordinare. **(36)**

Capitolul III. În general date asupra acestor teme sunt tratate în cuprinsul lucrării. Reamintim în plus că dr. G. Ionescu-Şişeşti a dat o mare atenţie colonizărilor, adică unui act care urmărea uniformizarea populaţiei române pe cuprinsul patriei. Personalităţi înalte au fost implicate într-un fel în această problemă: N. Iorga, S. Mehedinţi, D. Gusti, ş.a.

Capitolul III. 9. Fenomene demografice: Exod rural, sau întoarcere la pământ. 10. Legi recente de reformă. Ideea lor fundamentală.

9. Fenomenele suprapopulaţiei nu se observă în România. Densitatea populaţiei pentru ţara întreagă de abia atinge 57 locuitori la Klm^2.
Pământul dă încă recolte mici, cu toată fertilitatea naturală a solului în anumite regiuni, în special din regiunea stepelor. Este de prevăzut că creşterea populaţiei va merge paralel cu creşterea producţiei la ha.
Fenomenul interesant care se observă în România în ultima jumătate de veac este colonizarea câmpiei cu ţărani veniţi din regiunile învecinate sau din regiuni mai depărtate de deal, unde populaţia este mai deasă şi posibilitatea de hrană mai restrânsă. Numeroase sate noi s-au născut în câmpia ţării şi în stepă mai ales în lungul râurilor. Statul a ajutat această colonizare în trecut, prin parcelarea domeniilor sale.
Acum, după război, prin reforma agrară, colonizarea a devenit încă şi mai activă.
S-au întemeiat după 1920 multe sate noi, în care au fost colonizaţi mulţi ţărani. Statul a acordat credite însemnate pentru această strămutare de populaţie.
Nu există în România fenomenul întoarcerii la ţară a braţelor din industrie.
Dimpotrivă, un număr însemnat de braţe părăsesc satul şi vin să mărească numărul lucrătorilor industriali. Cum industria românească e abia la începutul ei, fenomenul nu prezintă nici o gravitate pentru agricultură. Sporul anual al populaţiei rurale este mai mare decât numărul de lucrători ce trece în industrie. Ataşamentul ţăranului pentru bucata lui de pământ este foarte puternic.
Plasamentul de braţe în industrie, reprezintă o supapă de siguranţă pentru elementele mai active, mai îndrăzneţe şi mai sărace de la ţară. România nu are, practic vorbind, emigraţie de oameni peste hotare, abstracţie făcând de un număr mic, care se recrutează mai ales din populaţia alogenă.
10. România a executat după război o Reformă agrară foarte adâncă. Ea e acum aproape terminată. S-a expropriat terenul cultivabil întreg de la Instituţiile de mână, de la absenteişti şi de la străini.
Pământul cultivabil al particularilor s-a expropriat după o scară, care lăsa fiecărui proprietar o suprafaţă cultivabilă între 100-500 ha. Li s-a scutit asemenea de expropriere pădurile, plantaţiile, grădinile, terenurile necultivabile, terenurile joase din lunca Dunării.

Scanned with OKEN Scanner

Ideea fundamentală a fost să se facă mici gospodării țărănești independente, care să înlocuiască colaborarea țăranului cu proprietarul în sistemul dijmei și al arendășiei parcelare. Principiul social a prevalat la elaborarea acestei reforme, parcelele s-au făcut relativ mici pentru a satisface un număr cât mai mare de țărani. S-a considerat ca lot tip, asigurând minimul de existență 5 ha. Țăranii care n-aveau deloc pământ au primit îndeobște 5 hectare, cei ce mai aveau au primit suprafața de completare.

Prin această reformă au dobândit pământ până acum, 1.600.000 țărani și anume li s-a distribuit 6.000.000 hectare. Nu sunt numai țăranii români, care au căpătat parcelele lor, dar și țăranii aparținând populației minoritare.

Pământul cultivabil al proprietății mari peste 100 ha. reprezintă azi 13% din totalul cultivabil, iar acel al proprietății mici, 87%. Pădurile, plantațiile și terenurile necultivabile, care ar putea fi puse în valoare de acum înainte, aparțin în cea mai mare parte proprietății mari.

Efectul momentan al reformei a fost o scădere a calității cerealelor. Sămânța este de o mai rea calitate, numărul de corpuri străine mai mare.

Scăderea producției la ha. nu trebuie atribuită numai perturbațiunii provocate de reforma agrară, ci în genere ruinelor și lipsurilor provocate de război, precum am arătat mai sus.

Porumbul este în schimb foarte bine cultivat de țărani. E o cultură care cere brațe multe, pe care țăranul le are și rezultatul se vede din producția la ha; astăzi porumbul e cea mai importantă cereală.

Capitolul IV se referă la legislație. Legislația și politica vamală privind cerealele este tratată cu numeroase exemplificări, privind situația României. Este un capitol cu o densitate mare de informație, care putea să facă o impresie favorabilă auditoriului, să stimuleze dorința de cooperare cu România. De asemenea, este un fragment care merită reprodus, iată:

Capitolul IV. 11. Legislația. Există legi de obligativitate pentru cultura cerealelor? 12. Efortul pentru producția cerealelor în război. Ce a rămas din structura legislativă a războiului? 13. Politica vamală actuală. Efectele asupra culturii cerealelor.

11. Nu au fost în România legi, cari să oblige la cultura cerealelor și nici nu sunt necesare, dată fiind proporția covârșitoare pe care o ocupă cerealele față de celelalte plante cultivate.

E nevoie de măsuri care să stimuleze și să ajute o cultură mai îngrijită.

12. În timpul războiului 1916-1918, două terenuri din teritoriul României și anume: Muntenia, cu partea cea mai fertilă a țării, a fost ocupată de armatele adversarilor. S-au capturat numeroase vite și cantități însemnate de cereale.

De la 1 Decembrie 1916, până la 20 Aprilie 1918 s-au scos din teritoriul ocupat 1.840.352 tone de cereale, nutreturi și oleaginoase. Din această cantitate 1.223.340 tone reprezintă exportul de grâu și 227.522 tone, de porumb. Organizarea agriculturii în teritoriul ocupat era încredințată unui comandament militar, care dicta planul de cultură și vânzarea obligatorie, iar consumul era rațional la extrema limită.

În Moldova, unde era retras guvernul român, armata și un mare număr de refugiați, situația în iarna anului 1916-17 era foarte grea. Nu era decât un disponibil de 190.000 tone de grâu, care trebuiau să hrănească populația autohtonă, refugiații și armata ruso-română de 1.200.000 de oameni. Însămânțările de grâu nu se făcuseră în toamna precedentă în județele moldovene decât 186.429 ha, în timp ce suprafața normală trebuia să fie 299.305 ha, deci un deficit de 112.876 ha. În fața acestor greutăți s-au luat măsuri severe din partea comandamentului militar și al Ministerului Agriculturii. S-a rațional consumul. Grâul a rămas pentru armată și populația urbană. Populația rurală a rămas să se hrănească cu porumb.

Pentru a intensifica producția în primăvara anului 1917 și toamna aceluiași an, delegați ai Ministerului Agriculturii cu titlul de consilieri agricoli, trebuiau să facă planul de cultură al județului. Comandantul militar și autoritățile administrative asigurau executarea acestui plan. Sămânța se procura prin rechiziție pentru cei ce nu aveau sămânță proprie. Munca era obligatorie pentru toate elementele valide din dosul frontului. Animalele și mașinile se întrebuințau după un plan rațional de folosință. Animalele armatei de la serviciul de etape trebuiau să dea ajutor la muncile agricole.

În felul acesta s-a putut scoate din pământul Moldovei maximul de recoltă. În toamna anului 1917 s-a însămânțat 257.944 ha de grâu, adică s-a micșorat considerabil deficitul anului precedent.

În felul acesta s-a asigurat aprovizionarea trupelor și populației, iar la încheierea păcii s-a putut trece din Moldova în Muntenia cereale de sămânță, întrucât această din urmă provincie fusese completamente epuizată.

Consilierii agricoli au fost înființați după încheierea păcii și în celelalte județe ale țării, pentru a se asigura reconstrucția agriculturii. Acești consilieri au format nucleul serviciilor agricole județene, care începând din 1919 au fost însărcinate cu executarea reformei agrare; aceste servicii vor avea rolul de a aplica măsurile generale pentru îmbunătățirea agriculturii țărănești.

Serviciile agricole județene reprezintă unica instituție care a rămas din structura economico-administrativă a războiului.

13. În primii ani după război, politica vamală tindea la asigurarea consumului intern de cereale, carne și alte produse alimentare. De aceea se făceau tot felul de greutăți la ieșirea din țară a acestor produse – dificultăți care mergeau până la prohibirea totală la export. Până în anul 1922, porumbul a fost supus regimului contingentării. Din acest an el devine liber la export cu o taxă specială.

Grâul a fost interzis la export, pentru particulari, până în anul 1924. Semințele de oleaginoase au fost lăsate libere la export numai în anul 1925.

Toate cerealele și produsele destinate exportului au plătit până în anul 1926 taxe de export foarte importante, care s-au urcat până la 50% din valoarea produsului. Scopul acestor taxe era să asigure resurse comode tezaurului pe de o parte, iar pe de altă parte să scadă prețul produselor în interior și să pareze astfel dificultățile care derivau din deprecierea valutară.

Politica aceasta vamală era foarte defavorabilă agriculturii. Începând din acest an s-a inaugurat o nouă

Scanned with OKEN Scanner

politică de încurajare a exportului. Taxele de export au fost considerabil scăzute la începutul anului 1927 şi anume: la circa 5% din valoare pentru grâu şi 10% pentru celelalte cereale.

Această nouă politică vamală va stimula, desigur, exportul şi va contribui la îmbunătăţirea metodelor agricole şi creşterea producţiei.

Capitolul V. 14. Comerţul cerealelor. 15. Organizaţiile pentru formarea preţurilor: Bursele. 16. Instalaţiile de înmagazinaj şi creditul.

Comerţul cerealelor este tratat foarte dezvoltat, de pe poziţia României ca ţară importantă exportatoare de cereale. Autorul a arătat că există condiţii corespunzătoare de transport şi păstrare a producţiei; statul a construit mari porturi, dotate cu cele necesare unui comerţ normal.

Raportorul a subliniat în continuare, nevoia de o mai bună organizare în interiorul ţării, cu privire la condiţionare, transport şi înmagazinare, lucruri pe care Ministerul le are în vedere.

Capitolul. VI. 17. Consumaţiunea pentru alimentaţie. 18. Consumaţiunea pentru semănături. 19. Importul, disponibilul de export. 20. Contribuţia celorlalte cereale pentru alimentaţie. 21. Comparaţia consumului dinainte şi de după război. 22. Dacă se prevede o sporire a consumaţiei grâului în ce măsură s-ar putea face faţă cu alte cereale sau produse agricole. 23. Restricţiuni legislative referitoare la consumul grâului şi extracţiunea făinei. 24. Dacă se studiază sau se aplică. Procedee speciale pentru a obţine procente mai ridicate de făină.

Acest capitol răspunde la şapte întrebări din chestionarul primit ca ghid pentru întocmirea raportului, iar răspunsurile sunt date prin valori statistice; materialul având această pronunţată caracteristică, iată: cantitatea rămasă pentru consum de grâu pe cap de locuitor în anul 1925 a fost de 1,71 q, maxim, pentru perioada 1920-1926, sămânţa folosită pentru semănatul unui ha a fost de 180 kg, iar pentru consum s-a reţinut între 0,98-1,35 q anual în perioada 1920-1926.

«Importul de grâu nu are nicio importanţă pentru România», cu excepţia unor cantităţi mici pentru sămânţă. Exportul este de amploare, realizând în anul 1926 - 16.303.680 q (1.630.368 to), din care grâul şi porumbul reprezintă 961.559 to.

Autorul apreciază că există un consum relativ mic de grâu pe cap de locuitor, dacă se calculează cu includerea necesarului şi consumului pentru animale. Adică un mod nu prea potrivit pentru a răspunde la ideea principală: consumul pe cap de locuitor. Dar, mai jos precizează că „Consumul de cereale al României, în genere este mare"; numai Ungaria este aproape.

Corectă şi importantă este concluzia generală a autorului în privinţa consumului intern al ţărilor din răsăritul Europei, unde nu se include în tabel şi România, în mod inexplicabil. Totalul cuprinde date obţinute de la Ungaria, Iugoslavia, Bulgaria, Polonia, Cehoslovacia, iar concluzia ne spune: «Tabloul acesta arată predilecţia fiecărui popor pentru unele cereale; astfel în România, Ungaria şi Iugoslavia se consumă mult grâu şi porumb, în Bulgaria se consumă mai puţin porumb şi mai mult grâu. In Polonia, porumbul nu are nicio importanţă, rolul precumpănitor în consumaţie îl are secara şi în mică măsură grâul. In Cehoslovacia se consumă secară şi grâu aproape în proporţii egale.» **(37)**

La sfârşitul raportului, autorul aduce unele explicaţii asupra consumului şi importului cerealelor pentru România, cu scopul de a oferi orientare pentru ţările participante în privinţa posibilităţilor de export pe care le are ţara. Iată aceste observaţii:

1) Consumul de grâu va creşte sensibil în viitor prin sporirea numărului de locuitori în oraşe.

2) În anii cu producţie slabă de grâu, populaţia apelează la consumul de porumb.

3) In România nu există legi privind consumul de grâu, nici de a amesteca făina de grâu cu alte feluri de făină.

Concluzii

Raportul elaborat de dr. Ionescu-Şişeşti, este în mare măsură un studiu statistic, care permite să fie constatate unele aspecte economice şi sociale, determinate de cultura cerealelor în România, care în acea perioadă ocupau aproape în întregime suprafaţa arabilă. Era perioada imediată după întregirea ţării, când dificultăţile economice şi sociale erau imense, în urma războiului, iar acumularea finanţelor prin export era vitală.

Se remarcă corectitudinea interpretării datelor, care se refereau la situaţia ţării. Aşa cum am văzut, toate ţările au avut de suferit din cauza războiului, iar consumul de alimente din produsele cerealelor erau de nivel mediu sau mic, fiind exportate în ţările industriale.

Autorul a evidenţiat capacitatea ţării de a relua exporturile de cereale în cantităţi tot mai mari, în paralel cu grija ca populaţia să nu aibă de suferit din acest motiv. Trebuie să menţionăm că guvernele din acel timp aveau în programele lor prevederi pentru protejarea populaţiei. Era perioada când pătrunderea capitalului străin era la început, iar fenomenul de spoliere a bunurilor ţării încă nu se manifesta foarte puternic, dar a sosit apoi deceniul al patrulea din secolul trecut când afacerile murdare, în care erau implicate consorţiile şi societăţile de afaceri străine au ieşit la iveală cu toate neregulile.

Trebuie să subliniem de asemenea, demnitatea arătată de autor în materialul prezentat,

Scanned with OKEN Scanner

ordonarea datelor pentru calcularea mediilor şi în egală măsură interpretarea corectă, care relata situaţia din ţară. Mai puţin loc a fost pentru tratarea directă a aspectelor sociale; ele se dedu din textul prezentat.

Este interesant să simţim din expunerea şi din conţinutul materialului, că România avea locul său în Europa şi era respectată pentru eforturile imense de a construi o ţară nouă, realizând un act extraordinar, care a fost precedat numai de Italia în secolul al XIX-lea.

6. Factorul moral în fenomenele economice

Introducere

Activitatea Dr-lui Ionescu-Şişeşti la „Direcţia obştilor sătești" şi ca „Director general al îndrumărilor agricole" din MAD, i-au stimulat interesul pentru economia agrară îndeosebi, dar nu a fost mai puţin preocupat de economia rurală şi fenomenele economice, în general. Vedem acest fapt din scrisorile către fratele său Nicolae Ionescu-Şişeşti, care studia medicina la Paris, în perioada 1919-1931.

Opiniile sale se refereau la variate aspecte legate de economia ţării, unde vedem simplu, o cunoaştere a stărilor, bazată pe interesul de a fi integrată în actualitatea vieţii.

Găsim în scrisoarea din 28 ianuarie 1920 (Jurnal, vol. I), următoarele opinii privind economia în general: «Credeam că după ce se va fi semnat pacea cu Austria, să dobândim pretutindeni creditul şi sprijinul necesar... Cât de mult ne-am înşelat se vede în cursul valutei noastre, cu scăderea ei cataclismatică din ultimul timp. O astfel de scădere, în aşa măsură, o socot nejustificată, fiindcă nu suntem noi în halul Austriei sau Rusiei, din epoca când cursul valutei acestor ţări, era egal cu cursul valutei noastre de azi.» **(38)**

În scrisoarea din 23 mai 1922, îi comunica fratelui său: «O speranţă mântuitoare o legăm de recolta nouă, care până acum se anunţă excepţional de mare. Dacă nu ar veni ulterior cine ştie ce calamitate, vom avea „criza abundenţei", adică ţăranii nu vor avea unde să-şi conserve recolta şi căile ferate nu vor prididi transportul. Pe de altă parte domnul Brătianu (Vintilă) a dovedit că ştie să pună ordine în buget şi în genere, finanţele publice, oricâte dureri ar fi, vor rezista.» **(39)**

Ştiri îngrozitoare îi trimite fratelui său Nicolae prin scrisoarea din 29 octombrie 1931: «Guvernul are greutăţile inerente unei epoci de criză... În general situaţia la noi e mai bună ca aiurea. La ţară e belşug, linişte. Angajamente luate înaintea noastră şi oarecare erori ale lui Argetoianu au agravat la noi petrificarea (îngheţarea) creditului. Nimeni nu mai restituie ce a împrumutat. Cad băncile. Se ruinează economia.» **(40)**

Factorul moral în fenomenele economice. În această perioadă a fost preocupat şi de unele aspecte teoretice ale economiei, astfel că în anul 1926, a publicat în revista „Pagini Agrare şi Sociale", un studiu extins de „Economie politică" sub titlul „Factorul moral în fenomenele economice". Este un subiect care la prima vedere îl putem considera valabil şi de folos în toate vremurile. În fond însă, este un material de analiză a cunoştinţelor existente, comentate şi împlinite cu idei personale, fapt ce arată în primul rând o bună cunoaştere a fenomenelor abordate, şi în aceeaşi măsură capacitate interpretativă superioară, ceea ce dă materialului o notă interesantă.

În partea introductivă autorul încearcă să dea o faţă filozofică temei abordate, susţinând că spiritul este originea creatoare în cultură, artă şi ştiinţă, vorbind de „valoare sufletească", şi continuă cu clasificarea fenomenelor economice, din punct de vedere doctrinar şi istoric, în acest caz, înţelegând evoluţia istorică a instinctelor inferioare ale omului. Autorul susţine apoi că omul a progresat devenind constructor, navigator, misionar, colonist şi prin „forţe spirituale", ceea ce pare un adevăr care nu trebuie demonstrat. DEX-ul de azi arată că „moral" este ceva „care se referă la psihic, spirit sau intelect". Desigur, creaţia este posibilă dacă există starea psihică (dorinţa) şi dacă omul are intelectul necesar; dar fără condiţii materiale rămâne la vis. Precum, dacă există aceste condiţii, trebuie să apară visul, care ne determină la acţiune.

Acest preludiu, urmăreşte să ne spună că: «forţele spirituale dau fenomenelor economice o altă dezvoltare, decât „economia politică mecanică"» şi economia materialistă, care nu ar «oferi o explicaţie suficientă pentru admirabila desfăşurare a civilizaţiei». Credem că este o observaţie realistă pentru acea epocă. Progresul de azi însă, este dominat de interesul bunăstării mărite, a unora care o au. „Economia mecanică" (practică) dovedeşte şi azi interes pentru „factorul moral", care contribuie la progresul tehnic.

Autorul trece apoi la „Analiza doctrinară a câtorva fenomene economice". Intră direct în problemă fără a se opri la doctrine, şi abordează câteva teme din Economia politică, pe care le tratează, fără să mai implice spiritualitatea; aşa cum se înţelege azi, ci în sensul de intelect, care implică gândirea raţională, şi face legătură cu spiritualitatea au cu sufletul, despre care azi se vorbeşte numai în biserică, iar în timpul său era o enigmă, ce primea tot mai multă credulitate.

Lucrurile acestea se văd diferit de la o generaţie la alta. Generaţiilor sau persoanelor care au studiat materialismul clasic, nu neapărat cel dialectic, nu poţi să le declami azi despre suflet. Dimpotrivă, generaţiilor care în trecut n-au avut permisiunea de a studia evoluţionismul, nu te poţi adresa decât în sfera spiritului şi a sufletului. Adică, există libertatea de conştiinţă!? Şcoala de azi, de asemenea, frânează cunoaşterea evoluţionismului. Popoarele slab educate au nevoie de această filozofie ce promovează la propriu „sufletul". Altfel, în ce ar putea să spere aceşti oameni?

Pentru a demonstra supoziţia sa, autorul şi-a propus să dovedească importanţa

Scanned with OKEN Scanner

„factorului moral" prin cercetarea (analiza) câtorva fenomene economice de care se ocupă economia politică: mecanismul formării valorii și al prețului, legea ofertei și a cererii, circulația și creditul, nașterea marilor întreprinderi.

1. Valoarea și prețul sunt definite după Economia politică capitalistă, adăugând factorii de influență: urgența necesității, raportul între cantitate și cerințele de piață, dificultatea procurării și adaptarea bunului la necesitatea solicitantului. Este ceea ce vedem azi în economie (2016), deci avem o economie capitalistă, după 26 ani, de la demolarea economiei socialiste.

Definiția prețului, ca expresie a valorii unui bun, raportată (exprimată) la bani, este general acceptată. Autorul mai face referiri la factorii care determină variația prețului, din care reținem, cel mai frecvent caz pe care-l cunoaștem astăzi „prețul decurs dintr-un act de autoritate"; uitând de „prețul de speculă privată", impus de consorții, care se încadrează tot aici, și care este prezent.

După autor, aceste definiții și analize sunt factori materiali invocați în economia politică, și se referă imediat la „Câțiva factori morali".

Primul exemplu este exprimat prin „renunțarea în masă a cumpărătorilor la un produs prea scump" și consideră acest gest ca un boicot cu substrat psihologic (care rar se întâmplă); „o moderație a manifestării de voință și solidaritate". Evident că acest fenomen este determinat inițial de lipsa banilor la cumpărător, și apoi urmează boicotul cu substrat psihologic uneori. Întotdeauna vor fi oameni care au bani suficienți ca să procure un produs la supraprețț.

Foarte interesantă pare următoarea analiză: «Perfecționarea unui proces tehnic este întotdeauna un act spiritual: ea se datorește unei invențiuni, unei munci științifice, unei intuiții geniale, care n-au nimic a face cu factorii materiali de producție.» **(42)** Aici eroarea este discutabilă și o găsim reprodusă de unii preoți în media, cu o seninătate inocentă. Acest raționament este elaborat de autor pentru justificarea variației prețurilor; corect, dar creația a fost comandată de „economistul practic". Sigur că prețul unui produs perfecționat este mai ridicat. Dar ne întrebăm! De ce trebuie introdus cuvântul spirit aici, când este vorba de inteligență și capacitate de rațiune comandată de lăcomia patronului. Inteligența nu este spirit, este un produs al funcțiilor creierului, stimulată de factori variați.

2. Legea ofertei și a cererii este o lege obiectivă a economiei politice, până la momentul intervenției de modificare a efectelor ei, ne spune autorul.

Definiția cererii are un grad de originalitate, fiind astfel formulată de autor:

«Cererea se bazează într-adevăr pe necesitate, dar necesitatea nu este un simplu fapt material, ci este un aspect moral-cultural». Este o afirmație corectă. Lucrul de care avem nevoie, ni-l dorim și dintr-o motivație personală, psihică. Dorim să avem o cămașă necesară, dar o vrem albă, roșie sau în carouri. Aici intervine acel „factor moral" despre care ne spune autorul.

Despre relația cerere-ofertă, autorul nu face nici o analiză, mai ales despre rolul lor în stabilirea prețului, și despre concurență. Era loc de analiză a inducerii în eroare a cetățeanului, a rolului concurenței în stabilirea prețului, care devine tot mai mult un neadevăr, iar acesta găsește peste tot aceleași prețuri la aceeași marfă, dar ridicate. Oare aici unde se plasează spiritul? Am spune că spiritul moral este „lăcomia" în acest caz, înțelegerea patronilor de a stabili toți același preț ridicat.

3. Circulația valorilor. Această temă reprezentativă pentru conținutul economiei politice este considerată de autor «tot așa de impresionantă și de măreață ca producția bunurilor în veacul nostru (XX)». Autorul nu face o incursiune filozofică asupra bazei materiale a acestui fenomen economic și trece la descrierea formelor prin care valorile au circulat în diferite perioade, trecând peste schimbul „marfă contra marfă", sau „marfă contra simbol", și începe direct cu marfă contra bani, continuând cu formele mai inteligente și mai eficiente de circulație ca „biletul de ordin", trata, polița, «din care s-a dezvoltat o modalitate de împrumut». **(43)** Autorul amintește apoi CEC-ul, utilizat pentru „ordin de plată", ca un mijloc modern și simplu de plată, atunci.

Abordând problema analizată, invocă în sfera moralității, „gradul de încredere", care este fundamental pentru reușita acțiunii, pe care îl pune în acord cu nivelul de educație al populației. În acest caz autorul nu mai invocă spiritul psihologic. Dar știm că există persoane care „citesc" încrederea ce o pot acorda partenerului, după fizionomie și mișcările corpului, observate în momentul tratativelor. Aici putem accepta un fenomen moral. Încrederea rămâne însă un risc etern.

Autorul a introdus și băncile în acest subiect, „încredere în bănci" fiind un factor de primă importanță în luarea hotărârii de a face o depunere. În acest caz descrie exemplul de corectitudine al Angliei, pentru care își exprimă admirația, iată:

«Exemplul clasic în această privință îl dă Anglia. Nicăieri cuvântul dat nu e mai sfânt, nicăieri nu e mai puternică hotărârea de a respecta angajamentele individuale sau de stat, nicăieri mândria nu îmbracă o formă de așa mare demnitate, nicăieri procesul economic nu e mai bine organizat. În acest factor moral stă explicațiunea splendidei dezvoltări a economiei anglo-saxone» (și în colonizarea). **(44)**

Un exemplu în plus este dat de autor prin înființarea marilor întreprinderi, care pentru a fi organizate, factorul moral „încredere" este cu totul hotărâtor. În lipsa încrederii, niciodată nu se vor putea aduna capitaluri pentru un singur scop.

O interpretare originală face autorul asupra expedițiilor militare de amploare făcute de Alexandru cel Mare, socotind că nu se urmărea ocuparea, și că **«din contactul lor au ieșit noi**

Scanned with OKEN Scanner

forme de cultură, noi legături comerciale, noi cereri, un nou stimulent de muncă, în ultimă analiză un nou progres».

Sigur, nu trebuie să uităm că ocupațiile lui Alexandru cel Mare s-au obținut prin lupte, și scopul era ocuparea de teritorii pentru bunuri materiale. Dar, între urmările lor trebuie remarcate, cele enumerate mai sus, și evident că ele au contribuit la progresul general al timpului. Deci progresul a fost o consecință și a suferințelor unor oameni care au suportat războaiele sale.

De la aceste probleme care constituiau miezul subiectului, autorul a trecut la teme paralele, ieșind din economia politică și oferind extrase din istoria creștinismului și descoperirilor, și invențiilor mari ale omenirii.

Concluzii.

Prin faptul că Dr. Ionescu-Șișești a studiat și „Economia politică" în cadrul pregătirii doctoratului a fost atras către acest domeniu, însă calea aleasă pentru viitorul său era pentru agricultură. În numeroase cazuri însă, când probleme de economie generală sau specială care interesau agricultura, se iveau, venea cu articole sau studii scurte prin care să explice fenomenele, să aducă agricultorilor argumente și măsuri, care în momente grele să le fie de folos. El a făcut parte din elita agronomică pentru care activitatea și oamenii din domeniu trebuiau îndrumați și apărați.

Lucrarea de față este una atipică pentru scrierile sale de acest gen, iar după titlu, pare la prima vedere un studiu practic profund. De fapt este o lucrare atipică, prin care aducea explicații potrivite pentru a avea în vedere actul moral în afaceri. În ceea ce privește intenția de a da o notă filozofică lucrării, la început, invocând spiritul, sufletul, stările psihologice, i-a reușit mai puțin, erau aspecte care cereau o altă școală.

Importanța lucrării merită considerații pozitive pentru conținutul general, fiindcă aducea unele explicații clare, și un fond de cunoștințe care a putut contribui la educația cititorului.

În acest gen de lucrări Dr. Ionescu-Șișești a mai publicat două materiale intitulate „Factorul moral în structura politico-socială a popoarelor" (în nr. 19-22, PAS/1926) și „Fenomene economice". Sunt elaborări foarte bogate în cunoștințe legate de titlurile enunțate, unde insistă și asupra factorului moral din poziție apropiată de cea biblică. Ele sunt cât se poate de interesante pentru completarea cunoștințelor în domeniile respective, chiar pentru cititorul elevat. În orice caz, nu evită să se refere la „forțe sufletești", dar și la „elementele psihologice" care explică operațiunile bolșevice, adică acele orori pe care le-am văzut direct sau filmate direct.

Sunt lucrări ce merită a fi cunoscute, reprezentând nivelul de cultură al autorului și capacitatea sa de interpretare a evenimentelor și fenomenelor economice și politice. **(46), (47)**

7. Cauzele și remediile deprecierii valutei

Introducere.

Aspectul financiar implicat în activitatea agricolă, care în final se referă la profit, unde pe parcurs variațiile valorii valutei au o mare influență, au stat permanent sub observația Dr-lui Ionescu-Șișești, ca director general al Îndrumărilor agricole din MAD, sau director la Centrala Obștiilor sătești.

In anul 1920, al doilea an după război, când criza de toate felurile bântuie economia tuturor statelor beligerante, a făcut o analiză privind „Cauzele și remediile deprecierii valutei". Acest articol, publicat în Viața agricolă nr. 8/1920, are conținutul unui studiu cu „actualitate permanentă" în sistemul social capitalist, de aceea îl reproducem pentru explicațiile sale clare despre cauzele deprecierii valutei și a măsurilor prin care se și pot evita în diferite grade, efectele negative asupra economiei. **(48)** Autorul analizează situația financiară, în suferință, după războiul de acum un secol.

Cauzele și remediile deprecierii valutei

Explicațiunea fenomenelor în legătură cu deprecierea banului și răspândirea cunoștinței acestor probleme economice în cercurile largi ale agricultorilor vor contribui la înțelegerea datoriilor celor mai importante și mai grabnice, pe care cu toții de la conducătorii statului la cel mai modest lucrător, le avem în vremea de azi. Nu ne îndoim că înțelegerea pentru aceste fenomene va contribui să stimuleze energia agricultorilor mari și mici și a organelor agricole județene pentru a ridica agricultura noastră la productivitatea normală.

Deprecierea valutei cu toate consecințele ei: scumpirea vieții, anomaliile comerțului și specula cu bani, nu se datorește unei singure împrejurări ci unui complex de cauze, cate toate trebuie remediate cu eroism și repeziciune, dacă vrem să ajungem la o situație ordonată și să scăpăm de dezastrul financiar.

1. Prima cauză este lipsa de export, ca o consecință a insuficienței muncii și deci producției noastre naționale și pe de altă parte lăcomia uriașă, deznădăjduită cu care importăm orice. Pentru a cumpăra aiurea, deci a importa, trebuie să plătim în moneda țării de unde luăm marfa, trebuie să cumpărăm acea monedă, pe care o cere toată lumea, s-o plătim scump conform legii cererii și ofertei. Dimpotrivă banul nostru nu e căutat pe marile piețe mondiale, pentru că nu se poate dobândi cu el echivalentul în bunuri economice. N-avem ce vinde.

Remediul: intensificarea muncii naționale, intensificarea exportului. Dacă toți cetățenii acestei țări, în special cei din orașe, ar înțelege marile interese economice ale vremii de azi, ei ar consimți să mănânce o dată pe săptămână mălai, pentru a putea exporta echivalentul în grâu. Sacrificii de felul aceste vor ridica valuta și voi ieftini prețurile la mărfurile importante, care dictează prețurile prin corelație și la mărfurile indigene.

Scanned with OKEN Scanner

Apoi, reducerea radicală a importului. E într-adevăr extraordinar ceea ce vedem sub ochii noştri. Pentru o portocală vom plăti, la vremea lichidării în mărfuri, un kilogram de grâu, pentru un flacon de parfum un sac de grâu. Scontăm producţia noastră economică de bunuri reale de primul ordin pentru a cumpăra mastică grecească – care în unele ţări e oprită a se consuma, iar la noi se anunţă pe vitrina magazinelor de consum pentru funcţionari! Această mastică e plătită de bună seamă cu valuta de favoare.

E o goană deznădăjduită după import; şi nici o disciplină în judecarea nevoilor. Negustorii importă pentru a profita de această dezechilibrare a preţurilor care permite orice speculă. Dar chiar cercurile oarecum competente sprijină un import în masă de cele mai scumpe produse industriale, în interesul «refacerii», materiale, automobile, maşini autotractoare de toate mărcile, rebutul fabricilor care şi-au perfecţionat tipurile şi trebuie să scape de vechile tipuri din depozite. Consumul nostru în mărfuri importate e un consum de lux, de risipă, de fanfaronadă. E o lăcomie de a procura orice. O panică de a nu rămâne neaprovizionat, care ne duce la faliment.

Trebuie să inversăm politica noastră comercială şi valutară nu să oprim exportul şi să interzicem importul, politică, care scontează toată munca noastră viitoare şi ne ruinează, ci dimpotrivă să înlesnim exportul şi să îngreuiem importul, pentru a stimula munca naţională şi a îmbunătăţi balanţa comercială.

2. A doua cauză a deprecierii monedei noastre este zdruncinarea finanţelor publice. Cu finanţele dezordonate pe care le-am avut de la 1916 încoace, încrederea cercurilor financiare şi comerciale ale lumii în moneda noastră este minimă. Bogăţiile naţionale nu inspiră mare garanţie, câtă vreme statul nu are energia de a echilibra un buget şi trăieşte ani de-a rândul din împrumuturi şi emisiune de bancnote. Cu sistemul comod al emisiunii, nu poţi avea garanţia că valorile nominale ce deţii în bancnote, le vei putea vreodată converti în bunuri reale, în mărfuri, cum e cazul azi în Austria şi în Rusia. Consecinţa este că moneda de hârtie nu mai inspiră nici o încredere.

Remediul: buget ordonat, impozite radicale.

3. A treia cauză a deprecierii leului stă în prezenţa pe teritoriul României a alte două valute: coroane şi rubla. Statul a construit un raport fix între aceste valute şi leu. Dar coroana şi rubla scădeau vertiginos. Fiind legate fix de leu, prin garanţia statului român, ele au târât şi leul în scăderea lor. Dacă nu se puteau retrage imediat din circulaţie, statul nu trebuia să ia nici o garanţie pentru schimbul coroanei şi rublei după un curs obligatoriu. Aceste valute ar fi continuat să scadă şi ar fi emigrat din teritoriul nostru, unde cetăţenii preferă leul. Construind un raport fix şi stabilind curs obligatoriu pentru statul român, coroanele şi rublele scăzute din afară, au năvălit în teritoriul nostru naţional prin contrabandă, prin soldaţii şi ofiţerii foşti în Ungaria, cărora s-a făcut greşeala de a li se plăti solda în lei, etc. Azi avem de două ori mai multe coroane ca la stampilare.

Stampilarea s-a dovedit a fi în măsură financiară ineficace, neserioasă. Cehoslovacii n-au stampilat, ei au aplicat un timbru special tot aşa de greu de falsificat ca şi bancnota însăşi, iar acum retrag însăşi coroanele timbrate.

Remediul: retragerea din circulaţie a rublelor, coroanelor şi biletelor Băncii Generale. Înlocuirea lor cu o nouă hârtie monedă într-o proporţie determinată, câtă hârtie tipărită avem, restul cu titluri de stat, negociabile.

4. Deprecierea monedei se datoreşte mai departe exportului de monedă românească şi aruncarea ei fără socoteală pe pieţele străine. Bogătaşii care nu pot renunţa la vilegiatura în străinătate, «refugiaţii» războiului care întârzie, misiunile, delegaţii, toţi aceştia au invadat pieţele străine cu moneda noastră.

Remediul: să se recheme toate misiunile, toţi refugiaţii care pot fi rechemaţi, să nu se mai îngăduie ieşirea din ţară fără motive întemeiate, a bogătaşilor care găsesc totdeauna mijlocul de a exporta monedă.

5. O cauză foarte serioasă a deprecierii valutei se datoreşte şi faptului că statul nostru însuşi, la întreg exportul ce s-a făcut până acum, a pretins plata în valută străină. Această repudiere a propriei valute, peste uzanţele comerciale, a consacrat oficial din parte-ne dezastrul valutei noastre. Cum vor căuta-o alţii, dacă noi înşine o respingem, o socotim fără valoare?

S-a zis că măsura era necesară, fiindcă în băncile străine sunt disponibilităţi imense de lei. E adevărat că finanţa străină a acumulat aceşti lei, provocând chiar scăderi artificiale de curs. Dar e interesul nostru ca aceste depozite să se epuizeze acum când mărfurile noastre sunt foarte scumpe şi nu mai târziu când cu aceleaşi număr de lei s-ar scoate din ţară o cantitate de bunuri reale mult mai mare.

Remediul: să cerem la export plata în lei. Iar pentru plăţile noastre urgente în străinătate să contractăm un împrumut pe pieţele de acolo, chiar cu oare care sacrificii.

6. A şasea cauză de depreciere: lipsa de educaţie economică şi de ordine în relaţiile noastre internaţionale. N-am plătit cuponul datoriei noastre publice. N-am achitat şi nici nu am socotit măcar furniturile noastre din cursul războiului. Leacul: să învăţăm de la alte naţii a fi punctuali în obligaţiile noastre.

7. Nu puţin contribuie la scăderea puterii liberatorii a banului nostru faţă de mărfuri şi faţă de valute străine abundenţa excesivă a numerarului sau ceea ce s-a numit inflaţiunea monetară. Această inflaţiune se datoreşte recurgerii la băncile de emisiune pentru nevoile extraordinare care în mod normal ar fi trebuit acoperite prin împrumuturi. Sistemul acesta al împrumutului la banca de emisiune a dus la dezastrul financiar fosta monarhie austro-ungară, care a precipitat apoi dezastru militar şi politic. E condamnat de întreaga doctrină şi practică financiară. Pentru nevoi extraordinare statul trebuie să facă împrumuturi de la cetăţeni. Pentru ca aceste împrumuturi să aibă succes trebuie lansate cu curaj, cu încredere în cetăţeni.

Sistemul de a lansa împrumuturi pe un curs foarte scăzut, cu o dobândă mare, cu privilegii excepţionale este reclama cea mai rea care se face unui împrumut. Cea mai bună sunt subscripţiile de sume mari făcute de conducătorii partidelor, de fruntaşii negoţului, de proprietari, de toţi bogaţii, care au cel mai mare interes pentru stări consolidate. Se poate recurge la publicarea numelor subscriitorilor. Se poate recurge încă la împrumut forţat. Această modalitate este pentru profitorii de război cea mai indicată.

Aşadar leacul pentru a combate inflaţiunea monetară, stă în sistarea emisiunii de bancnote şi în contractarea de împrumuturi la cetăţeni. Pentru ca acestea să reuşească, trebuie ca guvernele să aibă energie şi curaj, iar cetăţenii să dovedească nu numai patriotism, dar înţelegere însuşi a propriilor interese.

8. E necontestat că pe lângă aceste cauze reale, valuta noastră se resimte şi de presiunea ori boicotul marii finanţe internaţionale, care are interesul să ne strângă în cleşte pentru a face concesiuni economice.

Remediul pentru această atitudine este să nu ne lăsăm intimidaţi, să dovedim că putem trăi prin propriile

Scanned with OKEN Scanner

noastre puteri, că noi, ca stat agrar, avem mai puțină nevoie de alții, decât au alții de noi și că la nevoie ne vom restrânge în anumite ramuri până la a ne reîntoarce la economia patriarhală. Intransigența în domeniul concesiunilor economice trebuie să fie absolută. În domeniul politic însă suntem datori să dăm dovadă nu numai de toleranță dar de sinceră dreptate pentru toți.

O formă a luptei ce ducem cu finanța internațională este provocarea artificială de scăderi, acapararea stocurilor de lei pe acest curs scăzut și păstrarea lor pentru vremuri bune viitoare, se întâmplă astfel fenomenul curios că leul scade, dar băncile străine nu vor să se debaraseze de lei.

Cerând plata pentru bunurile noastre exportate se va cere în moneta noastră, vom sili aceste bănci să vândă leii, să-i valorifice pe un curs ridicat, ceea ce va provoca urcarea.

9. În sfârșit trebuie să recunoaștem că neîncrederea cercurilor financiare și comerciale străine în valuta noastră, este un corolar al neîncrederii în putința noastră de repede consolidare. Pentru observatorul străin îndepărtat, și rău informat, anumite reforme ce avem, cum e de pildă reforma agrară, îmbracă un caracter primejdios. Grevele intermitente, starea de război, care a domnit până mai deunăzi, dezorganizarea transporturilor, incapacitatea de a cultiva tot pământul țării, încetineala cu care funcționează mecanismul parlamentar, violența aparentă a luptei politice, șovăieli în concepția energiei de conducere, toate acestea contribuie să alimenteze neîncrederea străinătății în noi.

Pentru a remedia toate acestea și a intra cât mai neîntârziat în epoca normală, trebuie că în toate domeniile să domnească simțul de răspundere și de solidaritate socială, demnitatea datoriei împlinite și cultul muncii disciplinate.

G. Ionescu-Șișești

Concluzii. Parcurgând acest material, constatăm că autorul a găsit nouă cauze, situații, în care deprecierea valutei este posibilă. Cunoașterea lor va permite a lua măsuri de prevenție, dar și acțiuni de înlăturare a efectelor produse de această scădere a valorii ei.

Lucrarea începe cu o cauză prezentă azi (2016): **Volumul exportului.** O țară care „nu are ce vinde", nu are valută în piața mondială, pentru că ea nu corespunde valorii reale a bunurilor economice ce le mai deține. Remediul acestei stări se realizează prin intensificarea muncii la nivel național și introducerea unei conduite de reținere în consum și sacrificiu. Așa poate crește valuta, scăzând prețurile la mărfurile importante.

Autorul cere o chibzuință la import și face o afirmație de care trebuie ținut seamă: «**Consumul nostru de mărfuri importate e un consum de lux, de risipă, de fanfaronadă. E o lăcomie de a cumpăra orice.**» **(49)** Azi, nu volumul de export este mic, ci suma de bani care se obține după ce capitalul străin își ia grosul.

Dezordinea financiară, dezechilibrul bugetului, emisiunile de monedă scad valoarea valutei, iar aici se cere ridicarea impozitelor și ordonarea bugetului (tot poporul are de suportat reparațiunea).

Prezența simultană pe piața țării și a altor valute este o cauză de depreciere. Așa cum constatăm azi, că avem Euro, dolar, liră sterlină și chiar franc elvețian. Atunci, Dr. Șișești recomanda retragerea lor din piață.

O cauză ce o întâlnim azi în economia țării, o remarca Dr. Șișești acum 100 de ani «exportul de monedă românească», adică, transferul banilor în conturi personale din bănci străine, în numeroase cazuri, bani dubioși, dar și scoaterea clandestină a valutei de către străini. «**Aici trebuie să precizăm că nu credem a mai exista un popor ca al nostru, care să creadă orbește că străinul vine pentru binele românului**». Este un comportament lipsit de totală înțelepciune și demnitate. Să le cerem străinilor un comportament corect pentru că ei sunt aceia care au nevoie de noi în primul rând.

Cauza a șasea este analizată de autor ca un adevărat finanțist; sunt mulți cei de azi care au de învățat din această analiză, unde se vede că înalții funcționari bancari, de la BN, protejau interesele străine, nu cumva să piardă ceva străinul; românul poate să piardă!

Constatăm apoi cât de rațional combate inflația monetară prin emiterea acoperită a biletelor de bancă. Dr. Șișești găsește rezonabil împrumutul pe termen, de la cetățenii țării, așa cum s-a întâmplat în vara anului 2016, evitând un împrumut bancar extern.

Interesantă este propunerea ca împrumutul să-l acorde cei bogați la o dobândă mică. Greu! In anul 2016 populația a acceptat o dobândă mică, din lipsă de alternativă.

Explicațiile privind «presiunile „marii finanțe" internaționale care are interesul să ne strângă în clește, pentru a face concesiuni economice» sunt o lecție de învățat, iar remediul de forță pe care îl consideră este «**să nu ne lăsăm intimidați, să dovedim că putem trăi prin propriile noastre puteri**». **(50)**

Pasajul din urmă ce aduce o concluzie generală stârnește spirit de îndatorare și mândrie pentru cetățeanul conștient că are patria sa, iată:

«**Pentru a remedia toate acestea și a intra cât mai neîntârziat în epoca normală, trebuie ca în toate domeniile să domnească simțul de răspundere și de solidaritate socială, demnitatea datoriei împlinite și cultul muncii**».

Păcat că o politică străină ascunsă distruge lent sentimentul patriotic și categorii sociale, ca medicii de exemplu, părăsesc țara fără remușcări și la fel ca alții plecați din nevoi vitale, se declară români – nu-i fericesc de loc pe acești conaționali.

Scanned with OKEN Scanner

E. – G. Ionescu-Şişeşti – Cărţi, studii şi articole

1. Factorul moral în fenomenele economice. Rev. PAS 1925, nr. 5, nr. 6, studiu;
2. Fenomene economice. Rev. PAS 1925, nr. 8, articol
3. Factorul moral în structura politico-socială a popoarelor. Rev. PAS 1926, studiu.
4. Opere economice. Tip. Eminescu, 1922, Bucureşti, broşuri cu studii
5. Politica agrară cu privire specială la România. Ed. Liter. L. Alcalay, Bucureşti, 1914, carte
6. Le métayage en Roumanie. Revue des Institutions économiques et social, Inst. Intern. agr. Rome, 1923, studiu
7. Cooperaţia şi ridicarea agriculturii. Argus, 24 apr. 1924, studiu
8. Două atitudini, una faţă de industrie, alta faţă de agricultură. Viaţa agricolă nr. 2-3, 1916, articol
9. Politica de distribuţie şi politica de producţie. Argus 6 sept 1924, articol
10. Invandabile. Taxele de export exagerate deprimă întreaga economie a unei ţări, articol
    De ce nu putem exporta nimic, Argus, 7 oct. 1925, articol
11. Cooperaţia agricolă. Argus, 24 dec. 1925, articol
12. Cultura cerealelor din punct de vedere economic şi social, Viaţa agricolă 1927, nr. 8, 9, articol
13. Le métayage en Roumanie. Rev. des Institutions économic et sociales, Institut International d'agriculture Rome, an 1, nr. 2, 1923
14. Repartiţia proprietăţilor agricole şi a impozitelor pe aceste proprietăţi în perioada 1923-1926. Ed. Cartea Românească, Buc., 1927
15. Cauzele şi remedierile deprecierii valutei, Viaţa agricolă, 1920, nr. 8
16. Criza financiară. Dacia, 12 sept. 1919
17. Credit pentru agricultura mică. Dacia, 26 aug 1926
18. Impozitul unic pe avere. Rev. Independenţa economică, 1 ian. 1920
19. Dezorientare economică. Viaţa agricolă, nr. 7-8, 1915
20. Politica de producţie. Viaţa agricolă, nr. 5, 1916
21. Un fapt politic agrar. Viaţa agricolă, nr. 1, 1916
22. Reprezentarea internaţională a intereselor agricole. Argus, 15 oct. 1924
23. Cât valorează producţia agricolă a României. Argus, 20 nov. 1924
24. Un bilanţ agricol. Argus, 21 dec. 1924
25. Preţul grâului şi necesităţile consumaţiei interne. Argus, 28 dec. 1925
26. Organizarea unui credit agricol internaţional. Argus, 10 apr. 1925
27. Agricultura şi capitalismul. 1927, Ed. L'Alcalay, carte, 46 p.
28. Agricultura şi capitalismul., Analiza lui N. Cornăţeanu. II, Viaţa Agricolă, 1927, pg. 471-474
29. Agricultura în epoca contemporană. Ed. PAS, Rev. II, 23, 483 (19302)
30. Cu privire la diviziunea economiei politice. Econ. Naţiunală, nr. 10, 1910
31. Politica agricolă - „Anul 1923". Argus, 1923
32. Politica agricolă a Franţei. Viaţa agricolă, nr. 17, Bucureşti, 1923
33. Măsuri legale luate în diferite ţări, după război, pentru dezvoltarea agriculturii în legătură cu situaţia din România. Arhiva pentru ştiinţă şi reformă socială, nr. 3-4, 1925

Bibliografie. Economie agrară, finanţe şi sociologie

1. Ionescu Şişeşti, Gh. — Cu privire la numele şi diviziunea Economiei politice, In Studii economice, Ed. Eminescu, Bucureşti, 1912, p. 8
2. Ionescu Şişeşti, Gh. — Idem, p. 8
3. Mihalca, Veronica Ionescu Şişeşti, Speranţa — Gheorghe Ionescu-Şişeşti, Ed. Ceres, Bucureşti, 1967
4. Ionescu Şişeşti, Gh. — Jurnal, vol. I, Ed. Academiei Române, Bucureşti, 2012, p. 316
5. Ionescu Şişeşti, Gh. — Ţăranul german – în Opere economice, Tip. Eminescu, Bucureşti, 1912, p. 40
6. Ionescu Şişeşti, Gh. — Idem, p. 41
7. Ionescu Şişeşti, Gh. — Idem, p. 43-45
8. Ionescu Şişeşti, Gh. — Politica agrară cu privire specială la România
9. Peştean, I. V. — Petre S. Aurelian – agronom, economist, om de stat – 1839-1909, Monografie Ed. PIM-Iaşi, 2012, p. 91
10. Ionescu Şişeşti, Gh. — Idem, p.p. 112-117
11. Ionescu Şişeşti, Gh. — Idem, p. 122-125
12. Ionescu Şişeşti, Gh. — Idem, p. 126-129
13. Ionescu Şişeşti, Gh. — Idem, p. 133
14. Ionescu Şişeşti, Gh. — Idem, p. 134
15. Ionescu Şişeşti, Gh. — Idem, p. 137
16. Peştean, I. V. — Petre S. Aurelian – agronom, economist, om de stat – 1839-1909, Monografie Ed. PIM-Iaşi, 2012, p. 298
17. Ionescu Şişeşti, Gh. — Idem, p. 145-163
18. Ionescu Şişeşti, Gh. — Idem, p. 183-189
19. Ionescu Şişeşti, Gh. — Idem, p. 191-192
20. Ionescu Şişeşti, Gh. — Idem, p. 196
21. Berca, M. (coordonator) — Oameni de seamă – economişti, Ed. Mica Valachie, Bucureşti 2013, p. 268
22. Bold, I, Drăghici, M — Eseuri, Ed. Terra nostra, Iaşi 2010, p. 11
23. Redacţia Rev. Câmpul — Bibliografie, Rev. Câmpul, nr. 5, 1914, p. 103
24. Ionescu Şişeşti, Gh. — Răspuns anonimului de la „Câmpul", (S. P. Radianu), Rev. Viaţa agricolă, nr. 10, 1914, p. 329
25. Radianu, S.P. — Un ingrat (Domnul Ionescu Gheorghe Şişeşti – Mehedinţi), „Câmpul" nr. 6, 1914, pp. 116-125

Scanned with OKEN Scanner

26. Radianu, S.P. Idem, p. 116
27. Ionescu Şişeşti, Gh. Dezorientare economică, Viaţa agricolă nr. 7, 8, 1915, pp. 201-205
28. Ionescu Şişeşti, Gh. Un fapt politico-agrar, Viaţa agricolă, nr. 1, 1916, pp. 1-3
29. Ionescu Şişeşti, Gh. Politica de producţie, Viaţa agricolă, nr. 5, 1916, pp. 181-184
30. Ionescu Şişeşti, Gh. Politica agricolă – „Anul agricol 1923", pp. 69-70
31. Ionescu Şişeşti, Gh. Idem, p. 70, Ziarul „Argus", 1923
32. Cornăţeanu, D. N. G. Ionescu-Şişeşti – Agricultura şi Capitalismul, Rev. Viaţa agricolă, 1926, p. 471-474
33. Ionescu Şişeşti, Gh. Cultura cerealelor în România din punct de vedere economic şi social – Viaţa agricolă, nr. 8-9, 1927, p. 249-250
34. Ionescu Şişeşti, Gh. Idem, p. 250-251
35. Ionescu Şişeşti, Gh. Idem, p. 253
36. Ionescu Şişeşti, Gh. Idem, p. 255, 256, 257
37. Ionescu Şişeşti, Gh. Idem, p. 262, 263, 264, 265
38. Ionescu Şişeşti, Gh. Scrisoare către fratele său Nicolae, 28 ian. 1920, Bucureşti
39. Ionescu Şişeşti, Gh. Scrisoare către fratele său Nicolae, 23 nov. 1922, Bucureşti
40. Ionescu Şişeşti, Gh. Scrisoare către fratele său Nicolae, 29 oct. 1931, Bucureşti
41. Ionescu Şişeşti, Gh. Factorul morală în fenomenele economice, Rev. Pagini agrare şi sociale nr. 5 – 6, 1926, p. 97
42. Ionescu Şişeşti, Gh. Idem, p. 99
43. Ionescu Şişeşti, Gh. Idem, p. 100
44. Ionescu Şişeşti, Gh. Idem, p. 131
45. Ionescu Şişeşti, Gh. Idem, p. 132-135
46. Ionescu Şişeşti, Gh. Factorul moral în structura politico-socială a popoarelor, Rev. PAS, nr. 19-22, 1926, pp. 306
47. Ionescu Şişeşti, Gh. Fenomene economice, Rev. PAS 1926, pp. 215-219
48. Ionescu Şişeşti, Gh. Cauzele şi remediile deprecierii valutei, Viaţa agricolă nr. 8/1920
49. Ionescu Şişeşti, Gh. Idem, p. 240
50. Ionescu Şişeşti, Gh. Idem, p. 243

Scanned with OKEN Scanner

F. SCRIERI DIFERITE

Dr. G. Ionescu-Şişeşti a fost o persoană dotată superior cu o memorie riguroasă, care a funcţionat şi în sfera reţinerii imaginilor. În plus avea acea pornire naturală de a raţiona asupra fiecărei acţiuni pe care urma să o întreprindă. Nu s-a întâmplat vreodată să participe la o activitate sub sloganul „o să vedem ce iese". Sigur, nu atunci când se efectuau experienţe.

Pregătirea sa largă, prin studii şi lecturi, adesea întâmplătoare, au format o personalitate puternică, un intelectual de elită, încă din anii tinereţii, astfel că, articolele critice, recenziile, cuvântările sau discursurile ocazionale, ofereau plăcuta surpriză de a constata că există o personalitate în devenire.

Speranţele nu s-au lăsat aşteptate. Ziarele şi revistele timpului i-au publicat materiale în specialitatea agricolă, dar şi subiecte de interes mai larg, constatând uşor conţinuturi dense, expuneri raţionale şi un limbaj de frumoasă elevaţie.

Având în faţă asemenea scrieri, nu avem justificări importante pentru a face unele aprecieri, cu mici excepţii, care sunt necesare pentru istoria ştiinţelor agricole. Din acest motiv vom reproduce o serie de materiale publicate, în forma originală; ele reprezintă personalitatea autorului sub diferite aspecte, dar mai ales calitatea sa de mare personalitate agronomică.

1. Legea Corpului agronomic
2. Problemele evoluţiei poporului român de Dr. Gr. Antipa
3. Cuvântarea d-lui G. Ionescu-Şişeşti la decesul lui Ştefan P. Radianu
4. Ion I. C. Brătianu – cuvântare la deces.
5. Cuvântarea d-lui Dr. G. Ionescu-Şişeşti – la Sărbătorirea D-lui subsecretar de stat Cipăianu (50 ani)
6. Gh. M. (Munteanu) Murgoci – evocare – Viaţa agricolă 1925

1. Legea corpului agronomic

S-a promulgat legea pentru crearea corpului agronomic. De mai bine de zece ani, toate congresele agricole, toate publicaţiile de specialitate, toţi oamenii care doreau progresul real al agriculturii au cerut întemeierea acestui corp. Nu era vorba de revendicări profesionale, ci era vorba de crearea temeliei legale pentru existenţa unui corp de specialişti, meniţi să transforme condiţiunile tehnice şi de organizare în care se făcea agricultura noastră. Şi dacă recunoaşterea acestei necesităţi vine aşa de târziu, e din cauză că agronomul a fost totdeauna şi pretutindeni potrivnicul vechiului sistem agricol, care-şi trăgea rentabilitate din lipsa aproape completă de investiţii şi din speculare unei munci ieftine şi uşoare de găsit.

Cât de mult ne deosebeam în această privinţă chiar de vecinii noştri imediaţi, dovedeşte organizarea moşiilor mari din Ungaria, care stau pe o treaptă de intensivitate necunoscută la noi. Acolo există o lege că nicio moşie, nu numai aparţinând instituţiilor publice sau persoanelor morale, dar chiar aparţinând particularilor, nu poate să fie administrată decât de un agronom diplomat.

Recunoaşterea însemnătăţii agronomilor la noi a venit târziu, atunci reforma agrară trebuia pusă în aplicare de un corp de specialişti, şi când s-a văzut că agricultura viitoare va regresa fără conducerea lor competentă şi destoinică.

Această recunoaştere a dus la prezentarea proiectului corpului agronomic adunărilor legiutoare. Dacă din punct de vedere principal, prezentarea şi votarea legii este un pas înainte, din punct de vedere al cuprinsului ei ea constituie o deziluzie amară pentru un corp, care de atâţia ani munceşte cu o stăruinţă rară şi fără de care aplicarea reformei agrare ar fi fost cu neputinţă.

Legea corpului agronomic alcătuieşte un anacronism, o contradicţie a celor mai elementare principii care stăteau la baza proiectului. Efectul ei va fi negativ, aruncând descurajarea în rândurile agronomilor actuali şi va împiedica tineretul de ispravă să se mai consacre acestei profesiuni.

Într-adevăr, principiul fundamental la orice organizare profesională este ca profesiunea respectivă s-o exercite numai cei ce au pregătirea şi calificarea necesară. În consecinţă se prevăzuse în proiect că dintre membrii corpului agronomic, adică dintre profesioniştii calificaţi, se va recruta personalul necesar instituţiilor cu caracter agricol, aparţinând statului, judeţelor, comunelor, domeniului Coroanei, persoanelor juridice cu caracter de utilitate publică, precum şi altor instituţii similare, puse sub controlul statului. Această dispoziţie, cuprinsă în articolul 1, era temelia şi raţiunea de a fi a întregului proiect. Şi să se noteze că nu se prevăzuse o obligaţie asemănătoare pentru exploataţiunile particulare, cooperative agricole, deşi era firesc să se facă şi deşi alte ţări de mult legiferaseră în acest sens. Dispoziţiunea aceasta din art. 1, cu toată redacţiunea ei timidă şi incompletă, a fost suprimată de lege. Cum nu au înţeles factorii competenţi că înlăturarea acestei dispoziţii dărâmă toată economia proiectului şi face legea inutilă? E uimitor cu câtă lipsă de atenţiune şi de discernământ se votează legile, menite să clădească şi să lumineze viaţa ţării, nu s-o dărâme şi s-o întunece.

Prin ştergerea acestui articol, statul şi instituţiile publice vor continua să întrebuinţeze pentru conducerea instituţiilor agricole oameni fără specialitate şi fără profesiune, pe care partidele politice nu-i mai pot plasa aiurea, cum a fost cazul cu inspectorii agricoli, cu funcţionarii islazurilor, cu regizorii moşiilor statului etc. O delegaţiune a Societăţilor Agronomilor din România a atras foarte respectuos luarea aminte a d-lui Ministru al Agriculturii şi Domeniilor, asupra acestei suprimări care dărâma întreg proiectul, la o vreme când proiectul nu era votat definitiv şi când era încă mijloc şi timp de îndreptare. D-sa a răspuns că dispoziţia s-a şters pentru că nu sunt destui agronomi pentru serviciile publice. Din nenorocire e adevărat că nu sunt destui. Dar nu sunt destui pentru că conducătorii ţării s-au dezinteresat de învăţământul agricol şi mai ales din pricină că nicio lege nu ocrotea pe aceşti specialişti. Cu legea care s-a votat, numărul lor va scădea şi mai mult şi nenorocitul cerc vicios, pe care această lege era menită să-l rupă, va continua să existe, strângând agricultura ţării în empirism, rutină şi neîngrijire.

Dar poate că se vor găsi oameni care, salutând principiul câştigat, să treacă peste această fundamentală omisiune a articolului 1 şi să aibă bunăvoinţa de a studia legea mai departe. Aceştia vor merge din surprindere în

Scanned with OKEN Scanner

surprindere.

E recunoscut de toată lumea că un corp de specialişti odată organizat, se conduce prin cei mai aleşi reprezentanţi ai săi. Aşa ar trebui să fie şi cu corpul agronomic şi aşa era prevăzut în proiectul iniţial. Dar modificatorii proiectului au răsturnat şi acest principiu recunoscut de toată lumea. În adevăr, consiliul superior agronomic se compune numai din membri numiţi de Ministru. Corpul n-are voie să-şi trimită pe fruntaşii săi de drept acolo. Este într-adevăr un singur membru de drept, dar acela e subalternul imediat al Ministrului: Directorul General al Agriculturii. Ceea ce e mai ciudat e că acest Consiliu, cu membri numiţi prin decret regal, poate fi oricând *dat la o parte*, dacă e incomod. În adevăr, aliniatul ultim al art. 32 prevede că: «În caz de împiedicare a unuia sau mai mulţi membri de a lua parte la consiliu, ministrul poate a-i înlocui cu alţi agronomi grade superioare». Va să zică, un agronom cu grad superior (ce o fi această expresie? De unde încep gradele superioare?) poate înlocui, prin voinţa Ministrului, pe un consilier numit prin decret regal, când acesta ar fi împiedicat. Şi doar e foarte uşor să descoperi împiedicarea unui consilier incomod sau s-o creezi: o delegaţie, o însărcinare şi «gradul superior» agreat de Ministru trece la Consiliu.

Poate cineva îşi închipuie că un consiliu aşa de strajnic, pe care legea are grija să-l pună oricând în buzunarul Ministrului, are o putere formidabilă. Nici o temere în această privinţă: Consiliul nu poate să dea decât avize şi intervenţii neobligatorii, rolul lui e pur platonic şi decorativ, menit să înlăture numai alte stânjeniri legale pe care Ministrul într-un bun moment le-ar putea avea. Se pare că legiuitorul s-a temut şi de «gradele superioare» introduse în consiliu pe portiţa din dos.

Agronomii pot într-adevăr să fie ofensaţi de o astfel de lipsă de încredere, fără precedent în legiferarea vreunui alt corp de specialişti în ţara noastră sau aiurea.

Aceeaşi analiză, mutatis mutandis, merită art. 33 care se ocupă cu constituirea şi prerogativele comisiei de disciplină şi art. 47, care se ocupă cu prima comisiune de încadrare. Şi în această comisiune corpul n-are posibilitatea să fie reprezentat altfel decât prin cei ce binemerită această favoare de la Ministru.

Corpul agronomic cuprinde, în felul cum s-a legiferat, şi cum de altfel este firesc, nu numai funcţionari ai statului, ci şi funcţionari ai altor instituţii, precum şi agronomi care-şi exercită profesiunea pe cont propriu, ca agricultori sau altfel.

Legea face permanent confuzia între organizarea unui corp de funcţionari, a cărei rezolvare integrală va consta în statutul funcţionarilor şi între organizarea unui corp de specialişti, indiferent unde sunt ocupaţi. Din această confuzie rezultă o mulţime de încurcături, din care cea mai mare este cea prevăzută în articolul 37.

Acest articol prevede la al. g.: «În afară de exerciţiul dreptului de vot, este oprit membrilor corpului agronomic a fi membri la un club politic, cum şi de a face acte, din care rezultă în mod neîndoios porniri cu caracter politic. Această ultimă expresie este delicioasă: «porniri cu caracter politic». Când şefului nu-i plac ochii subalternului, numaidecât va descoperi la el că e abonat la o revistă de cutare nuanţă, că are o rudă sau un prieten în partidul mizerabil din opoziţie, că scrie la gazetă ori la revistă şi nenorocirea lui e gata, mai ales dat fiind modul de constituire al comisiei de disciplină. E într-adevăr inadmisibil ca un funcţionar de carieră să se amestece în vălmăşagul politic care l-ar sustrage de la munca sa obiectivă şi calmă. Delegaţia Societăţii Agronomilor a propus următoarea redacţie: «În afară de exerciţiul dreptului de vot, este oprit membrilor corpului agronomic, funcţionari ai statului, de a face acte de politică militantă sau a fi membrii la un club politic».

Redacţiunea aceasta raţională şi logică nu a fost primită. Iată deci cum orice agronom, chiar agricultor particular, e împiedicat de a face parte dintr-un club politic sau de a face acte din care rezultă porniri etc. O astfel de dispoziţie este întâi neconstituţională. Dar e şi din punctul de vedere al realităţii sociale, inadmisibilă. Agronomii chiar la ei acasă, nu pot face politică. Dar atunci generalizând principiul, ar trebui să lăsăm – cum se tinde din nefericire – ca politica să fie făcută de profesioniştii politicii, de demagogii de carieră, de oamenii care neavând nici o profesiune, nici o specialitate, sau abandonând ca nerentabilă pe aceea care o au, «se aruncă» cum se zice, adică «se lansează» în politică. Aceasta ar fi o teorie oribilă, care ar exclude de la conducerea societăţii tocmai pe cei mai distinşi membri ai ei: pe cei ce prin muncă, competenţă şi onestitate, credincioşi specialităţii lor, duc această societate înainte.

Poate că legiuitorul, înspăimântat de spectacolul pe care îl dă într-adevăr politica făcută de aceşti profesionişti ai ei, a vrut să consacre această artă subtilă, care dă demagogilor şi electorilor fără scrupule un mandat, ca pe o imoralitate.

Curajul ar fi într-adevăr remarcabil. Dar atunci legiuitorul să fie consecvent. Trebuia să împiedice pe preoţii, care sunt purtătorii moralităţii, pe dascălii de la ţară şi oraşe, care sunt educatorii, modelatorii pasionaţi şi dezinteresaţi ai tineretului şi pe alţii încă, de a face politică.

Noi nu credem însă că politica e o imoralitate, ci o înţelegem ca pe un oficiu public, pe care orice cetăţean îl face şi trebuie să-l facă în folosul generalităţii. Şi convingerea aceasta au avut-o şi cei ce au statornicit obligativitatea votului.

Dacă politica e un oficiu public, în folosul societăţii întregi, apoi vom afirma cu tărie că agronomul, prin pregătirea lui economică şi socială, prin rolul de producţie ce îndeplineşte, prin contactul cu brazda şi cu ceilalţi muncitori ai ei, e tocmai profesionistul indicat să aibă ceva de spus şi de făcut în politică. Rămâne bineînţeles Statului să stabilească dacă funcţionarii publici de o categorie ori alta pot sau nu să facă politică.

Dovada că punctul nostru de privire e justificat, este că cei doi deputaţi agronomi care au votat proiectul nu vor cere înscrierea în acest corp.

Putem spune că această lege a trecut cu uşurinţă şi că nimeni nu şi-a dat osteneală să depună o muncă pentru a înţelege economia proiectului şi a-i da o redacţiune vrednică de însemnătatea operei de legiferare. Se dă de pildă Directorului General al Agriculturii, atribuţiunea de a întocmi tablouri de avansare pentru toţi funcţionarii Statului agronomi, chiar aceea care fac parte din alte direcţiuni generale; tot aşa pedepsele mai mici, care nu se aplică de ministru, se aplică de Directorul General al Agriculturii, cu toate că funcţionarul poate face parte din Direcţiunea Generală a Regiei Monopolurilor, din Direcţiunea Generală a Casei de Împroprietărire şi de Cooperaţie etc.

În tot cuprinsul şi spiritul ei, această lege e o lege de străjnicie, care dă toată puterea de a dispune de un corp, în mâna unui ministru întâmplător. Ea nu chezăşueşte agronomilor funcţionari nici măcar acel minimum de drepturi: stabilitate, concediu, apărare contra arbitrarului – care sunt chezăşuite celorlalte categorii de funcţionari

Scanned with OKEN Scanner

prin legile generale. Ea nu acordă profesionistului agronom nici un rol şi nici o perspectivă în organizarea economică şi în munca de modernizare a agriculturii ţării.

Nicio altă lege de organizare în corp, nici legea corpului tehnic, nici legea corpului silvic, nici legea corpului arhitecţilor nu tratează mai precar, mai cu ostilitate şi cu o mai mare lipsă de înţelegere, pe profesioniştii de care se ocupă, decât face această lege de organizare a corpului agronomic cu agronomii.

Iată de ce agronomii, în consfătuirea pe care au avut-o la 22 Mai în Bucureşti, şi ulterior în alte părţi ale ţării, au hotărât să nu facă uz de dreptul ce li se dă de a se înscrie în acest corp, rămânând ca în vremi mai prielnice şi mai înţelegătoare, când nevoile vor lumina problema – mai bine decât o putem face noi – chestiunea creării unui corp de agronomi să fie reluată. **(1)**

G. Ionescu-Şişeşti

2. Recenzie: Problemele evoluţiei poporului român de dr. Gr. Antipa

Gr. Antipa - membru al Academiei Române (în colecţia Studii şi cercetări a Academiei) Buc. 1919

Învăţaţii de specialitate exactă ies adesea din cadrul specialităţii lor restrânse şi dau lucrări de sinteză, care încearcă a prinde după o metodă mai riguroasă, rostul unei societăţi şi directivele ei viitoare. Căutând obârşia forţelor, care pot duce înainte o naţiune, ei ajung a se ocupa de problema culturii sociale, care e singurul mijloc de a duce omenirea pe căi noi.

Din această categorie de lucrări face parte şi lucrarea d-lui Dr. Gr. Antipa. Se poate zice că avem în acest studiu un tratat de sociologie.

Vedem cum legile din lumea biologică sunt aplicate, cu adoptaţiunea necesară, acestor mari şi complexe organisme, de al doilea ordin, care sunt societăţile umane. Aplicaţiunea se face apoi în mod special la societatea românească, pe care autorul o cunoaşte sub variatele ei aspecte.

Ar ieşi din cadrul unei recenzii un rezumat mai întins al conţinutului, care e necesar să fie cunoscut direct, fără trunchierile ce fatal rezultă dintr-o rezumare. Vom scoate în evidenţă numai unele idei de cea mai covârşitoare importanţă.

Înlăuntrul societăţilor care păşesc pe calea civilizaţiei, cultura înlocuieşte selecţiunea naturală şi lupta brutală pentru existenţă, din domeniul biologic. Cultura devine astfel scopul însuşi al societăţii. Se dovedeşte cu cele mai puternice argumente cum această cultură nu poate fi decât naţională. Ea nu se judecă după formele şi mijloacele sale, ci după conţinutul său real. În legătură cu aceasta autorul face o dezvoltare foarte dreaptă despre politicieni şi funcţionari. «Politicianismul e cauza că cultura n-a putut încă şi nu se poate dezvolta, în proporţie cu sacrificiile materiale ce se fac de către stat, etc» (pg. 135).

Se face apologia culturii nescrise a ţăranului, în comparaţie cu pseudocultura claselor conducătoare, dovedindu-se astfel că autorul a ştiut să observe unde e fântâna genuină de forţă morală şi culturală a acestui popor. Foarte interesantă este interpretarea biologică ce se dă vieţii latente a poporului român până la întemeierea principatelor, comparabilă ca refacerea vitalităţii organismelor în perioadele de înscriere sau încapsulare.

Se dezvoltă apoi importanţa mediului geografic-teluric şi legătura dintre teritoriul geografic-etnic şi popor (teoria lui Kirchhof), care face ca înăuntrul acestui teritoriu naţiunea să asimileze pe străini, iar în afara lui, fragmentele naţiunii să fie ele la rându-le expuse la asimilare de alte corpuri naţionale. În legătură cu aceasta, este de foarte mare actualitate o citaţiune din marele geograf Penck, care dovedeşte identitatea condiţiilor geografice de pe amândouă malurile Prutului şi cum acest râu nu poate forma o barieră etnică.

După ce descrie solul ţării şi modul de a-l valorifica, autorul schiţează un plan de activitate pentru Ministerul Agriculturii, un Consiliu al Agriculturii, camerele agricole etc. Cu acest prilej se tratează şi problema agrară. Tonul moderat, într-o chestiune aşa de arzătoare ca aceasta, e singurul care convine unui om de ştiinţă, menit să modereze cu obiectivitatea necesară, hiperrolul ce răsare adesea din interese de ordin politic. În liniamente generale suntem şi noi oamenii de specialitate agricolă, de acord cu autorul pe acest tărâm. Nu ne putem opri însă de a face observaţiunile noastre acolo unde ştiinţa specială sau studiul mediului agricol, ne-ar duce la alte convingeri. Importanţa chestiunii ţărăneşti, în legătură cu inconvenientele repartiţiei proprietăţii, până în ajunul reformei, e pe deplin recunoscută de autor. Dar d-sa e îngrijorat de pulverizarea proprietăţii, care va scădea exportul, va împiedica restabilirea financiară a ţării, şi ne va ameninţa cu pierderea debuşeurilor străine ce ne erau asigurate. Aici e nevoie să arătăm, că pe deasupra tuturor argumentelor se impune argumentul ordinii sociale, care nu se ştie dacă ar fi fost garantată, fără o reformă radicală şi se impunea să prevenim greva pasivă şi demoralizarea muncii, care ar fi survenit cu siguranţă, dacă nu se făcea reforma. Suprafaţa rămasă necultivată în anul 1918-1919, în comparaţie cu anii normali, este 1.350.000 ha. Din acestea numai 346.000 ha necultivate, sunt din terenul expropriat. Deci nu exproprierea a dus la neacoperirea pământului cu culturi, ci dimpotrivă convingerea noastră este că dacă nu se făcea exproprierea, care să dea ţăranului putinţa să lucreze pământul său propriu, o suprafaţă mult mai mare ar fi rămas necultivată.

Producţia mică nu e caracteristică pentru cultura mică, ci tocmai dimpotrivă; dacă cultura mică a produs până acum mai puţin la noi, e o anomalie specific românească care este remediabilă. De altfel sănătatea clasei rurale şi prosperitatea ei, trec înaintea necesităţii de export. Restabilirea economică şi financiară se va opera negreşit tot prin munca acestei clase activă şi sobră.

Nu putem să subscriem deci că în principiu cultura mică ar fi o formă inferioară de exploatare, dar suntem de acord că ea azi are inconveniente, că prin moşteniri devine tot mai rea şi că are nevoie de tutelare. Trebuie realizate şi sunt mijloace de a realiza, în cultura mică şi acele avantaje specifice culturii mari. E foarte adevărat că pentru fiecare regiune cu o densitate de populaţie dată şi cu anume condiţiuni naturale şi economice există o formă optimă a unităţilor de producţie agricolă. Autorul crede că moşiile mijlocii sunt la noi forma optimă de exploatare la câmpie; la deal e îndreptăţită proprietatea mică ţărănească, iar în regiunile de populaţie rară e îndreptăţită încă proprietatea mare.

În legătură cu colonizarea, experienţa de anul acesta a aplicării reformei dovedeşte că se poate face colonizare şi avem chiar un număr de colonii. Pe 10 hectare în astfel de regiuni se poate întemeia o gospodărie independentă de colonii, indiferent de desimea populaţiei; iar temerea că agricultura în bărăgane ar fi o loterie, are şi ea corectivele ei, între care cel mai important, acela al creditului lung şi ieftin, preconizat chiar de autor. În acest scop e creată direcţia funciară şi a creditului ipotecar, în afară de celelalte instituţii ce tutelează diferitele

Scanned with OKEN Scanner

cooperative (Centrala Băncilor populare, Centrala Cooperativelor, Centrala Obștiilor). E adevărat însă că procentele cu care acordă azi împrumuturi, băncile populare micșorează influența lor binefăcătoare.

Considerațiunile cu privire la colonizare sunt foarte juste și organele menite a înfăptui această operă vor trebui să ție seamă de ele. Împroprietărirea în luncile râurilor și balta Dunării, pe care autorul o consideră ca o problemă foarte grea, nu e de actualitate, întrucât după dispozițiile în vigoare astfel de terenuri nu se expropriază.

Împărtășim necondiționat părerile autorului, în a nu expropria pripit pe proprietarii bărăganelor și a ne mărgini la ceea ce e necesar. De asemenea când afirmă că împroprietărirea țăranilor trebuie să meargă mână în mână cu organizarea exploatărilor agricole. Interesele producției trebuie avute în primul rând în vedere. Este deci necesar ca până la consolidarea agriculturii mici, să se exploateze în complexe, și de către oameni specialiști competenți.

Se atrage în mod foarte convingător luarea aminte asupra minimului indivizibil, asupra comasării și asupra problemei terenurilor așa zise «necultivabile».

În legătură cu această problemă și cu necesitatea împăduririi, se cere reorganizarea radicală a serviciului silvic al statului, spre a se face mai mult silvicultură reală, nu operațiuni de vânzări și altele de caracter comercial.

Asupra valorificării regiunii inundabile și bălților, autorul rezumă concluziile laborioasei sale activități în materie de hidrologie, hidrotehnică și piscicultură.

Trecând la studiul celorlalte bogății ale solului țării, d-sa propune monopolizarea căderilor de apă și a tuturor generatorilor de energie, inclusiv petrolul. Foarte instructiv este capitolul despre petrol și despre bogățiile miniere din noile ținuturi.

Se studiază apoi condițiile și posibilitățile de dezvoltare industrială, exprimându-se părerea că putem să folosim capitalul străin, procurându-l în anumite condiții, dar ferindu-ne de sistemul concesiunilor. Recomandabile pentru noi sunt în special industriile de semi-fabricate și nu industriile agricole. Această dezvoltare industrială trebuie dirijată așa fel, ca să nu prejudiciem celelalte ramuri de activitate: agricultura, meseriile, industria casnică. Pentru prosperitatea industriei, autorul se declară partizan al participării muncii la beneficii.

Pentru a lumina posibilitățile comerciale de azi ale țării, se face un rezumat istoric foarte interesant, asupra marilor drumuri mondiale de negoț și se preconizează naționalizarea comerțului și organizarea creditului. Problemele de politică externă rezultă din situația noastră, în drumul marilor interese mondiale. Salvarea stă, înainte de toate, în întărirea noastră proprie.

Trecând la organizarea poporului român și la spinoasa problemă: «Statului și Politica» - autorul reține definiția lui Ad. Menzel, că «Statul e totalitatea instituțiilor menite a forma puterea colectivă a unui popor și a dispune de ea». Pornind de la această definiție, caută a stabili care sunt limitele puterii de constrângerea Statului asupra indivizilor, compatibile cu stimularea energiilor individuale, deci cu libertatea individuală și dreptul de proprietate. În ceea ce privește proprietatea, se demonstrează nevoia restrângerii dreptului de proprietate asupra acelor bunuri, care au o importanță socială, cum ar fi pământul, apele curgătoare, izvoarele de energie, etc.

Se analizează apoi rolul omului politic, și al omului de știință în conducerea statului. Aici socotim că se face o prea mare diferențiere între unii și alții. De fapt nici omul politic nu trebuie să fie un oportunist, impus numai de curentele momentane, ale categoriilor sociale, al căror reprezentant se face, după cum nici omul de știință nu poate face abstracție de anumite puteri reale, care apar în evoluția unei națiuni, chiar dacă aceste puteri îmbracă forma unor revendicări de clasă sau a unor curente de ordin moral.

Partidele sunt foarte bine definite ca partide conservatoare sau de tendințe centripetale (comparabile cu forța eredității în biologie) și partide progresiste, cu tendințe centrifugale (comparabile cu forța variabilității și a adaptabilității în biologie).

Lucrarea se încheie cu directive corecte în ordinea politicii sociale, politicii culturale, economice, financiare și externe, care cuprind punctele generale ce formează țelul societății românești de azi, organizate în statul etnic integral.

Toată cartea dovedește o întinsă cultură științifică, o serioasă cunoaștere a fenomenelor sociale, economice și politice de la noi. Într-o formă de o remarcabilă claritate, ea tratează sistematic problemele cele mai importante ale vieții noastre de stat. Tratarea e sobră, convingătoare, lipsită de orice ton declamator, sau înfloriri retorice și prin aceasta de o înrâurire mult mai folositoare decât multe producții pripite, fragmentare, adesea superficiale și pretențioase, pe care le oferă vremea de azi.

Această lucrare predispune la reculegere, la autocritică și e în ultima analiză un apel la muncă, la seriozitate, la chibzuială, pentru interesele permanente ale țării. **(2)**

G. Ionescu-Șișești

3. Cuvântarea d-lui G. Ionescu-Șișești

Jalnici prieteni și tovarăși de breaslă,

În numele Ministerului Agriculturii aduc omagiu pios și recunoscător în fața catafalcului lui Ștefan Radianu, căci el a însemnat o brazdă luminoasă în agricultura țării și în activitatea acestui Minister.

Diplomat al Școlii noastre superioare de Agricultură de la Herăstrău, Ștefan Radianu a fost trimis – după un bun și rodnic obicei – să-și desăvârșească studiile la școlile vestite ale Apusului. A luat lumină, în cea mai înaltă școală de agricultură a lumii: în Institutul agronomic din Paris. Întors în țară ca inginer agronom, el a devenit curând profesor al școlii, căreia cu câțiva ani înainte îi fusese elev.

Solicitat de nevoile mari ale țării și de problemele ce începuseră a se pune organizațiilor agricole oficiale, Radianu lasă catedra și devine Inspector general al Ministerului Agriculturii. Convins că o nouă îndrumare nu se poate de plugării țării, decât cunoscând dezvoltarea ei și prinzând din studiul trecutului tendințele viitoare ale acestei dezvoltări, Radianu a întreprins un studiu vast al agriculturii țării în trecut și prezent. Ne-a dat astfel o operă prețioasă, din care noi scoatem mereu și vom scoate întotdeauna informațiuni multiple și o învățătură solidă și sigură.

Urmând pilda și continuând opera marelui său înaintaș, Ion Ionescu de la Brad, el a întreprins și un studiu regional al agriculturii țării și ne-a dat monografia agricolă a județului Bacău și monografia comunei

Scanned with OKEN Scanner

Văleni-Olt.

Activitatea sa de cercetător şi publicist nu s-a mărginit aici, ci cu o putere de muncă rară, el a bătătorit tărâmurile cele mai variate ale ştiinţei agricole şi ne-a dat numeroase broşuri şi studii în revistele pe care le-a întemeiat şi le-a condus.

Cultura lui era adâncă şi sigură şi întrecea cu mult exigenţele specialităţii sale. Considerând-o ca pe o operă agricolă cum este, el a dat o traducere şi o interpretare mult mai exactă Georgicelor, decât au putut face alţii. În cercetarea izvoarelor trecutului, el stă cu demnitate alături de cei mai mari specialişti ai ţării.

Rari au fost oamenii care să fi unit o cunoştinţă aşa de solidă a specialităţii lor, cu o învăţătură aşa de multiplă şi de vastă din toate domeniile ştiinţei. Orizontul lui era larg, privirea departe văzătoare, iar opiniunile-i erau clădite pe mulţi şi trainici pilaştri. Era astfel preparat să devină un conducător în stil mare şi să joace un rol mult mai hotărâtor în viaţa ţării.

Dacă nu l-a jucat totuşi în măsura în care trebuia, a fost, fiindcă a preferat să meargă pe drumurile cele mai grele şi cele mai spinoase şi să desţelenească câmpul în care să poată semăna şi recolta urmaşii.

Încrezător în puterile ei minunate, Radianu predica ştiinţa într-o epocă când înflorea rutina. A îndrăznit să scrie şi să publice reviste, într-o epocă, când de abia avea cine citi. A cutezat să ducă preocupările nobile de studii şi cercetare, înlăuntrul unei societăţi de agricultori, care nu se întemeiase pentru aceasta. A avut optimismul să creadă în agronomi şi să afirme rolul lor într-o vreme când toată lumea îi desconsidera.

Ca un soldat viteaz, el a iubit primejdia şi a preferat lupta. Temperament de luptător, el nu şi-a cruţat puterile. A dat mereu din energia sa, din sănătatea sa, cu o dărnicie care mergea până la jertfă.

A trăit de abia atât cât se poate vedea că ţelurile cele mai de seamă ale vieţii sale au fost atinse: realizarea unei structuri agrare normale, precumpănirea ştiinţei şi a omului de specialitate în organizarea agriculturii.

Pentru tot ce a făcut în această luptă grea şi dârză, care a fost viaţa sa şi noi şi instituţia oficială ce înfăţişez aici, trebuie să-i fim recunoscători.

Din câmpul unde nu este nici durere, nici întristare, nici suspin, din cerul senin el priveşte azi asupra noastră, care îndrăznim a recapitula în scurte şi mişcate cuvinte viaţa sa. Şi va primi acest ultim şi solemn omagiu, ce-i aducem aici, toţi câţi am fost alături de el şi i-am preţuit viaţa de luptă închinată ştiinţei, de dezinteresare desăvârşită şi de o abnegaţiune care va rămâne totdeauna o pildă. **(3)**

4. Ion I. C. Brătianu

Împărtăşind toată durerea pe care ţara de curând, prin pierderea lui Ion I. C. Brătianu şi mânată de un simţământ de adâncă pietate pentru marele dispărut, Societatea Agronomilor din România a ţinut să comemoreze – în şedinţa sa de la 2 Decembrie 1927 – figura aceluia care a intrat de curând în Panteonul României-Mari. Cu acest prilej, D-l Dr. G. Ionescu-Şişeşti – Preşedintele Societăţii Agronomilor – a rostit cuvântarea ce urmează şi căreia îi facem loc, în semn de mărturie a simţămintelor cu care breasla agronomilor înţelege să înconjure una din cele mai fericite întruchipări ale năzuinţelor neamului românesc.

Moartea Primului Ministru Ion I. C. Brătianu a pricinuit doliul şi durerea întregii ţări, de la un capăt la altul. Am împărtăşit şi noi această durere şi am urmat cu ochii în lacrimi afetul de tun care-l ducea la suprema odihnă.

Ne facem nu numai o pioasă datorie a-l comemora în mijlocul Societăţii noastre, ci răspundem unei necesităţi sufleteşti de a slăvi amintirea aceluia care a fost aşa de mare şi aşa de necesar României, încât nu ne putem obişnui cu pierderea sa.

Marile realizări nu răsar decât din mari jertfe. Creaţiunea României moderne a cerut jertfa a sute de mii de oameni, care şi-au dat sângele lor în mod eroic. Dar sforţarea generaţiei care a preparat întregirea ţării a fost aşa de mare, încât vieţi încă în puterea bărbăţiei s-au stins înainte de vreme. Aproape toată pleiada de figuri ilustre, doarme astăzi somnul de veci în Panteonul României: Nicu Filipescu, Delavrancea, Titu Maiorescu, Tache Ionescu, şi câţi încă!

În aceeaşi mare şi dureroasă epocă dispar marii creatori ai sufletului românesc: Iosif, Caragiale, Coşbuc, Vlahuţă, iar acum în urmă genialul Pârvan.

Iată ce ne-a cerut destinul să zidim cu lacrimi în edificiul României. Aveam dreptul să sperăm că suma jertfelor noastre va fi sfârşită.

Dar nu, destinul ne-a cerut pe marele Rege, întregitor de neam, şi curând după El pe primul Sfetnic.

Ce virtute trebuie să aibă acest popor ca să îndure toată această durere!

Ţara a fost cuprinsă de un fior de tragedie. Temeliile ei culturale şi economice nu sunt încă definitiv consolidate. În frământarea zilelor de azi, Ion I. C. Brătianu era cârmaciul sigur şi liniştit, care cunoştea drumurile prin locurile cele mai primejdioase, care ştia să conducă pe vreme senină şi pe furtună, şi a cărui mână nu şovăia şi nu ezita. În preajma lui, oricine dobândea încredere; destinele României erau în mâna unui uriaş. El era punctul de reazem, într-o societate care este încă în excesivă mişcare, el era stâlpul de boltă al edificiului naţional ce de curând se închegase.

I. I. C. Brătianu a prezidat cele mai mari acte ale României moderne, după cum Părintele său prezidase la renaşterea acestei ţări.

Războiul, întregirea Patriei, reformele politice democratice, exproprierea şi împroprietărirea ţăranilor, iată titlurile cu care Ion I. C. Brătianu a intrat în istorie şi dintre care fiecare era de ajuns ca să facă pe un om de stat nemuritor.

Din plaiurile Argeşului, unde de veacuri se plămădeşte soarta acestui neam, el aducea ca un ecou al pământului şi al înaintaşilor, instinctul naţional neînduplecat, patriotismul creator, care se ridica peste orice contingenţe politice trecătoare şi care a făcut din el cea mai respectată figură a României moderne. La căpătâiul lui de veci au amuţit luptele politice şi s-au închinat adversarii.

Nimeni nu a întrupat mai desăvârşit trăsăturile fundamentale psihologice ale acestui popor de plugari ca ilustrul plugar care a fost Ion I. C. Brătianu. El se reculegea între pomii, fâneţele şi lanurile de la Florica, pentru a asculta vocea milenară a pământului şi a se conforma geniului acestui neam.

Scanned with OKEN Scanner

Destinul a fost tragic pentru noi urmaşii, dar a fost clement pentru dânsul. El dispare în apoteoză. Rareori se întâmplă ca aripa morţii să atingă un Prim Ministru în funcţiune, - şi mai rar este ca moartea să bată la uşa celui ce şi-a făcut toată datoria şi priveşte cu mulţumire rodul străduinţelor sale. Aşa a fost Ion I. C. Brătianu. Puterea tainică ce stă deasupra noastră l-a cruţat de a-l vedea bătrân, ci a vrut să-l păstrăm în amintirea noastră cu nimbul bărbăţiei şi cu al gloriei. **(4)**

5. Cuvântarea d-lui dr. G. Ionescu-Şişeşti – la sărbătorirea d-lui subsecretar de stat Cipăianu (50 Ani)

Domnule Ministru,
Domnilor,

Clipele de faţă sunt pentru noi o mare sărbătoare: Pentru prima oară un agronom e chemat la locul cel mai înalt de conducere: în guvernul ţării.

E drept că a mai fost o mare figură pe care o cinstim cu toţii şi care a condus această ţară ca ministru şi prim-ministru şi care era tot agronom, profesor şi director al bătrânei şi vrednicei şcoli de agricultură.

Dar dânsul nu intrase în guvern ca specialist în treburile plugăriei, ci pentru meritele sale de economist şi om politic.

D-voastră, domnule Ministru, aţi fost chemat în guvern ca specialist şi breasla noastră şi Societatea Agronomilor – la întemeierea şi întărirea căreia aţi lucrat alături de noi, al cărei Preşedinte aţi fost, în al cărui consiliu sunteţi ca element activ – se bucură de această izbândă.

O izbândă, dar mai bine o recunoaştere: s-a recunoscut că răspântia la care ne aflăm e prea importantă, problemele agricole în legătură cu refacerea ţării prea importante şi deci un consilier al Tronului cu pregătire ştiinţifică şi practică în acest sens se impunea.

Această biruinţă şi această recunoaştere are pentru noi o îndoită semnificaţie.

Noi vedem în chemarea ce vi s-a făcut d-voastră întâi de toate o preţuire a meritului şi a muncii. Şi pentru noi cei ce credem în dreptate, cei ce credem în justiţia imanentă, cei ce nu ne pierdem optimismul şi nu disperăm de virtuţile acestui neam – e aceasta o mângâiere şi o satisfacţie.

În al doilea rând, noi vedem în chemarea d-voastră o preţuire a specialistului. Era o vreme când specialitatea nu avea nicio însemnătate. În societăţile primitive funcţiunile nu sunt diferenţiate, şeful e şi general şi judecător şi preot. În societăţile moderne mai înapoiate, adesea anumiţi oameni de altfel cu o respectabilă cultură generală s-au menţinut multă vreme ca conducători ai Societăţii. Omniscienţa lor era universală.

Dar când o societate omenească se încheagă bine într-un stat trainic, atunci funcţiunile se diferenţiază şi cultura generală sau diletantismul înarmat cu prestigiu politic nu mai e suficient.

Începe rolul specialiştilor.

În Occident acest rol e demult împlinit şi omul de specialitate conduce specialitatea lui până în vârful piramidei.

Ne bucurăm să vedem că şi la noi statul intră într-o fază de diferenţiere sănătoasă a funcţiunilor sale şi că încredinţează conducerea financiară unui financiar, conducerea industrială unui inginer şi azi conducerea agricolă unui agronom.

Domnule Ministru,

Luând asupra d-voastră să străbateţi drumurile acestei specializări, o muncă grea vă aşteaptă. Dar d-voastră nu aţi dat înapoi niciodată. Cu vitejie, v-aţi aruncat unde a fost mai greu.

În noi veţi găsi aceiaşi soldaţi disciplinaţi şi devotaţi pe care-i cunoaşteţi şi din activitatea noastră oficială şi din activitatea de la Societate, chiar de vom fi stropiţi câteodată cu noroiul străzii, care adesea atinge haina drumeţului celui mai grăbit de a merge la datoria lui.

Mari probleme aşteaptă rezolvarea: organizarea învăţământului, perfecţionarea tehnicii agricole, schimbarea din temelie a metodelor de producţie, solidarizarea tuturor categoriilor de agricultori în organizaţii puternice, ridicarea demnităţii, prestigiului şi însemnătăţii lor în Stat.

Un mare plămăditor de sămânţă bună a fost înaintea D-voastre, cel mai mare agronom al ţării noastre, Ionescu de la Brad. El stă alături de marii agronomi ai tuturor ţărilor. Acel plămăditor a luptat pentru drepturile ţăranilor de înnoire a Statului român şi a propovăduit apoi prin cărţi şi grai ştiinţa agricolă, tehnica perfecţionată.

Întocmai ca şi acela, cariera d-voastră strălucită împarte activitatea pentru deplina liberare a ţăranilor, cu activitatea ştiinţifică şi practică pe tărâmul agriculturii şi cu întărirea acestor purtători de adevăr care am fost noi, la Societatea Agronomilor.

Noi am păstrat cu sfinţenie buna sămânţă a înaintaşului nostru, am preparat cu plugul ce ni l-a dat vitregia vremurilor pământul, am aruncat sămânţa. Semănător aţi fost în rând cu noi şi sămânţa a încolţit.

Iarna s-a aşezat pe rodul muncii noastre. Răbdători şi senini, noi am aşteptat vremea noastră.

Şi acum, prin venirea D-voastră în fruntea treburilor plugăreşti, nădejdile noastre se înfiripează. Se simte a primăvară.

În numele Societăţii Agronomilor, închin acest pahar în sănătatea D-voastră care sunteţi solul şi vestitorul primăverii. **(5)**

6. Gh. M. (Munteanu) Murgoci – Viaţa Agricolă 1925

Aripa morţii care fâlfâia demult în preajma lui, a răpit pe una din cele mai reprezentative figuri culturale ale României. Murgoci a avut erudiţia unui savant, iubirea de ştiinţă, pe care o au fanaticii pentru religiunea lor, dar împrejurările vieţii l-au silit – ca pe atâţia alţii din generaţia sa – să iese din cadrul rigid al ştiinţei şi să intre în vâltoarea în care se făurea conştiinţa culturală a acestui popor.

Fiu de ţăran din ţinutul Brăilei, Gheorghe Munteanu-Murgoci a făcut studii strălucite de fizică şi de chimie la Bucureşti şi Münich. Înapoiat în ţară, el a fost fermecat de caracterul şi de ştiinţa tânărului profesor de geologie Mrazec.

Acest contact a fost determinant pentru Murgoci. El devine asistent al d-lui Mrazec. O prietenie strânsă s-a legat între maestru şi ajutorul său. Acesta adânci tot mai mult ştiinţa geologiei, căreia i-a consacrat cu avânt

Scanned with OKEN Scanner

anii tinereții sale. Colaborarea dintre maestru și discipol a fost așa de strânsă, încât lumea se deprinsese a numi și pe celălalt, ori de câte ori era vorba de unul dintr'ânșii, și adesea unul era confundat cu celălalt.

Din prima epocă datează lucrările științifice de mare valoare ale lui Murgoci, în limba franceză, germană și engleză:

Asupra gneissului cu cordierită din Munții Lotrului, Serpentina din Parâng; Grupul superior cristalin din masivul Parângu, zăcămintele de chilimbar din România; Origina rocilor cu riebekită; Contribuții la clasificarea amfiboliilor; Terțiarul Olteniei; Contribuții la tectonica Carpaților meridionali; Valea lui Stan; Valea Cernei; Calcare și fenomene de eroziune din Carpații meridionali; Câmpia Română și Balta Dunării; cercetări geologice în Dobrogea de Nord; Clima României și regiunilor vecine la sfârșitul cuaternarului; Apele arteziene din România; Mineralele din Dobrogea; Cărbunii de pământ din România, etc.

Aceste lucrări și multe altele, pe care le vor cataloga elevii săi, i-au deschis drumul catedrei de petrografie la școala politehnică din București, pe care a ilustrat-o până în ziua când s-a stins.

Cea mai mare parte din lucrările științifice au fost făcute de Murgoci sub ocrotirea Institutului Geologic al României printre membrii de elită ai căruia a fost.

Numele lui va rămâne legat de dezvoltarea studiilor geologice în România, de propășirea industriilor extractive, de petrol și cărbuni, de istoria Institutului Geologic.

Dar știința agricolă revendică pe Murgoci pentru sine. El a făcut din vreme cunoștință cu cercetările agrogeologilor ruși asupra formării și clasificării solurilor. Concepția lui Docuceaev, Sibirtzev, Glynka și Nabokih asupra legăturii dintre climă și caracterele solului s-a impus spiritului său. Acceptând această concepție, Murgoci i-a adus o însemnată contribuție și a format în România un curent, o școală, pentru studiul solurilor, care este cel mai de seamă titlu de glorie al său.

Sub înrâurirea sa s-a înființat secțiunea agrogeologică a Institutului Geologic, cu menirea de a studia solul României și a înregistra pe hărți tipurile caracteristice. Cu ajutorul elevilor și apoi colaboratorilor săi, el a făcut din această secțiune un centru de cercetare cu renume mondial. Mai ales după război, când școala rusă nu s-a mai putut afirma suficient, studiile de sol făcute în România au fost în centrul interesului științific de pretutindeni.

Când în anul 1911 a apărut broșura și harta sa asupra zonelor de soluri în România, a fost o adevărată revoluție în ideile curente asupra solului, petrificate de câteva decenii. Se poate spune că noua concepție asupra zonalității solurilor a pătruns în occident prin mijlocirea școlii române fondată de Murgoci.

Împreună cu Ramann, bătrânul profesor de la Münich, el a creat Revista Internațională de Pedologie (Internationale Mitteilungen für Bodenkunde), prin care au luat contact între dânșii diferiți cercetători în acest domeniu, și care a adus neprețuite servicii științei.

Murgoci a fost printre inițiatorii conferințelor internaționale de pedologie (agrogeologie) și prestigiul său printre savanții din toată lumea era covârșitor.

La ultima conferință de pedologie, care s-a ținut la Roma în Mai anul trecut, Murgoci – deși bolnav și slăbit – a dat o contribuție pe care n-a egalat-o nici un altul dintre membrii conferinței. Ca președinte al Secțiunii a VI-a a cartografiei solurilor, el a strâns și a publicat la București un impozant volum, cuprinzând memoriile oamenilor de știință din toată lumea, asupra problemei, a cărei rezolvare era urmărită de această secțiune a conferinței. În întocmirea unei hărți internaționale a solurilor după norme comune și cu terminologie comună, Murgoci trebuia să aibă un rol de conducător, rol pe care moartea nu i-a îngăduit să-l joace. În întocmirea volumului ce prepara pentru conferința de la Roma, el a pus inima și pasiunea oamenilor, care – presimțind destinul – sfidează moartea și urcă pe culmile nemuririi.

În cuvântările domoale și adânci ca de adio, pe care le ținea la ședințele conferinței din Roma, simțeam ca un duh de tragedie. Savantul, iubitor de viață, alerga spre ultima înfăptuire a operei sale, iar Nemesis nu îndrăznea să se apropie de acest corp șubred, în care persista încă voința creatoare și nostalgia marilor realizări.

Academia de agricultură din Franța îl alesese membru al ei. Prins în dreapta și în stânga, slăbit de suferință, el nu a mai avut prilejul să țină acolo conferința sa de intrare.

Poate că influența, pe care a exercitat-o în știința pură școala agrogeologică din București să-și fi atins marginile sale. În agricultura practică această influență de-abia începe. Socotesc că doctrina zonalității solurilor, în raport cu clima, va revoluționa tehnica agricolă. Ea ne-a dat temeiul științific al tratamentului cultural pe care trebuie să-l aplicăm solurile concentrate din regiunile uscate, deosebit de tratamentul cultural al pământurilor levigate din regiunile umede.

N-a avut decât un regret, acela că cursurile de pedologie organizate de secția agrogeologică în 1920, nu au avut mai mare răsunet printre agronomi.

Acest regret era cu atât mai mare cu cât el avea o mare iubire și prețuire pentru agronomi, cunoștea dezvoltarea științei agricole în România, ca oricare om de specialitate și surprindea în întemeietorii acestei științe, în Ionescu de la Brad cu deosebire, adevăruri pe care mai apoi le-a adâncit doctrina sa.

Murgoci avea pentru agricultură, pentru pământ și pentru țărani o iubire adâncă, o iubire care vibra în toate cutele sufletului său, din adâncurile obârșiei sale.

El a fost dintre acei care au colaborat discret dar efectiv la realizarea reformei agrare și la temeinica organizare a Casei Centrale a Împroprietăririi. El a fost sfătuitorul, el a fost cercetașul care a căutat în dreapta și în stânga energiile, pe care le-a socotit mai valoroase pentru a le pune în serviciul acestei idei.

O mare bucurie a avut când s-a înființat Direcția Cadastrului, căci el spera ca odată cu cadastrarea să se poată organiza o ridicare sistematică în plan a diferitelor categorii de soluri.

Avea locul de președinte al Consiliului Centralei Obștiilor și Cooperativelor agricole și ducea în mijlocul colegilor săi frământarea necurmată de a vedea realizându-se cu un ceas mai de vreme organizarea temeinică a plugăriei țărănești.

Puțini știu rolul pe care Murgoci l-a avut în mobilizarea sufletească și culturală din Basarabia în anul 1918. El a fost unul din fiii aleși ai acestei țări, care au avut istorica misiune de a deschide inima acestei provincii spre patria mumă.

În elaborarea reformei agrare basarabene, Murgoci a fost un îndrumător cu autoritate. Era nelipsit din Comisiunea Sfatului Țării care făurea reforma, în luptă continuă cu elementele alogene și cu tendințele

Scanned with OKEN Scanner

extremiste.

Iată pentru ce numele lui Murgoci va rămâne strâns legat nu numai de dezvoltarea studiilor geologice dar şi de transformarea agriculturii în România, în veacul nostru.

Această transformare el a influenţat-o într-un îndoit sens: în sensul unei noi şi fecunde lămuriri ştiinţifice ca şi în sensul întăririi ţărănimii.

***

Patriotismul lui Murgoci era fără margini. El făcea parte din acei conducători culturali, a căror încredere în neamul lor era ireductibilă şi neclătinată ca granitul.

El văzuse multe ţări în lung şi în lat şi nu se putea sătura de a afirma însuşirile alese ale poporului nostru, de la ciobanul cu care răscolea munţii până la Cojanul cu care străbătea stepa.

În acest cald patriotism, în neastâmpărul neostoit al spiritul său, trebuie să căutăm explicaţia multiplelor manifestări ale lui Murgoci, pe care le regretă pentru ştiinţă geologul şi pedologul, dar care au însemnat o mare contribuţie la întărirea sufletului naţional.

Murgoci a fost geograf. Cartea lui Geografia României n-ar trebui să lipsească din mâna nici unui Român. Fermecătoare prin stil, adâncă şi multilaterală în cuprins, ea e un imn de iubire pentru patrie. Foarte preţuit de marele geograf francez de Martonne, cu care era intim prieten, el l-a învăţat pe acesta să cunoască frumuseţile pământului şi ale, sufletului popular românesc.

Această cunoaştere şi această prietenie a fost pentru noi de un ajutor nepreţuit la vreme de cumpănă.

Murgoci era pasionat pentru problemele de educaţie şi de cultură. Pe vremuri, el a fost unul din conducătorii „Semănătorului", revistă care a însemnat o renaştere a spiritului naţional.

El a fost din întemeietorii mişcării cercetăşeşti în România.

A fost un profund cunoscător al artei, în special al artei populare şi casa sa din strada Transilvaniei, iubitor deschisă prietenilor, era un adevărat muzeu de artă.

Pentru bunul nume al ţării în străinătate, el a făcut mai mult de cât se ştie, cu ajutorul soţiei sale, născută Engleză, persoană de o mare cultură ea însăşi, care neobosit se străduieşte pentru România.

Fără a face politică, Murgoci era foarte aproape de mulţi conducători ai ţării, de familia regală şi cu deosebire de Principele Moştenitor: Astfel contactul său cu masele populare din care venea, cu realităţile în mijlocul cărora trăia, cu cultura al cărui stegar era, găsea prilejul şi putinţa să se lege mai departe cu factorii hotărâtori ai vieţii publice.

Spirit fecund şi neastâmpărat, cu resurse nesfârşite, care făcea din el un povestitor fără pereche, un prieten nepreţuit, Murgoci nu era din aceia care se pot disciplina la o unică îndeletnicire metodică şi monotonă. Omul acesta nu trebuia să se nască în veacul acesta în care viaţa e rece, geometrică, ordonată în compartimente. El ar fi trebuit să fie contemporanul lui Leonardo da Vinci. Pentru el viaţa a fost o frământare necurmată, o închegare continuă de veselie şi durere, de adâncire şi sinteză fermecătoare. N-a cunoscut odihna, imaterializat de suferinţă, el lua parte la sărbătorirea d-lui Mrazec, a d-lui Kiriţescu, primea prietenii, cărora le exprima bucuria succeselor copiilor săi, făcea comunicări la Academia Română, şi nu se putea constrânge să nu-şi ţie cursul la Politehnic, purtat pe braţele studenţilor.

De-abia pe catafalc, moartea se îndurase să-i dea odihna şi surâsul datoriei împlinite.

O datorie multiplă, grea, pentru umeri de titan, pe care boala, multilateralitatea sforţării, iubirea vieţii integrale l-a biruit înainte de vreme.

Cine ar fi putut disciplina metodic o astfel de fire care răzbea prin toate cătuşele? Şi ce ar fi fost dacă ar fi fost aşa? Poate opera lui ştiinţifică ar fi atins culmile cele mai înalte, dar ar fi lipsit luptătorul, animatorul, frământătorul de spirit, care şi-a înscris numele nu numai în bibliotecile ştiinţifice – dar în însăşi istoria naţiei sale. **(6)**

G. Ionescu Şişeşti

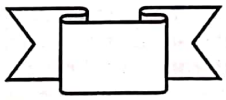

Scanned with OKEN Scanner

F. – G. Ionescu-Şişeşti – Scrieri diferite

1. Legea Corpului agronomic. Viaţa agricolă, nr. 14, 1921
2. Problemele evoluţiei poporului român de Dr. Gr. Antipa, Viaţa agricolă, 1919, pp. 63-66
3. Cuvântarea D-lui G. Ionescu-Şişeşti – la decesul lui Ştefan P. Radianu, Viaţa Agricolă, 1921, pp. 584-586
4. Ion I.C. Brătianu – Cuvântare la deces, Viaţa agricolă nr. 23-24, 1927
5. Cuvântarea D-lui G. Ionescu-Şişeşti la sărbătorirea D-lui subsecretar de stat C. Cipăianu (50 ani). Viaţa agricolă, 1924, pp. 114-117
6. G.M. (Munteanu) Murgoci. Evocare, Viaţa agricolă, 1925, pp. 277-281

Bibliografie. Scrieri diverse 1916 - 1918

1. Nutriţia animalelor domestice şi a omului, de H. Vasiliu – recenzie. Viaţa agricolă 1916, pp. 172-176
2. Legătura dintre exploatarea agricolă şi cea silvică (cu Marin Drăcea – silvicultor). Biblioteca Societăţii agronomilor, Bucureşti, 1921
3. Problemele evoluţiei poporului român de Dr. Gr. Antipa. În colecţia Studii şi cercetări a Acad. 1919
4. Colaborarea internaţională în domeniul agriculturii. Viaţa Agricolă, 1924, pp. 330-335
5. Pădurile comunale şi agricultura. Revista pădurilor nr. 3, 1924 (Economia forestieră)
6. Titlul de Agronom. Viaţa agricolă, 1924
7. Legea corpului agronomic – analiză critică. Viaţa Agricolă, nr. 14, 1921
8. Rostul expoziţiei agricole de la Iaşi. Viaţa agricolă, 1915, pp. 727, 728
9. Ion I. C. Brătianu – cuvântare memorială la deces, Viaţa agricolă nr. 23-24, 1927
10. Cuvântare la înmormântarea lui S. P. Radianu. Viaţa agricolă, 1921, pp. 584, 585
11. Cuvântare la sărbătoarea d-lui subsecretar de stat Gh. Cipăianu. Viaţa Agricolă, 1924, nr. 3
12. Cuvântarea D-lui G. Ionescu-Şişeşti, preşedintele Corpului agronomic la decesul lui Constantin Sandu-Aldea. Viaţa agricolă, 1927, pp. 233-234
13. Gh. (Munteanu) Murgoci – (in memoriam), la deces. Viaţa agricolă, 1927, pp. 277-281
14. N. Iorga. Evocare, Rev. Lamura, 1921
15. O lămurire în chestiunea întemeierii Societăţii inginerilor agronomi. Viaţa agricolă, 1927, nr. 1, pp. 16-21
16. Legea minimului (în legătură cu discuţiunile asupra învăţământului agricol). Viaţa agricolă, 1914, pp. 587-588
17. Profesiune de credinţă (Lucrările Societăţii Române de Agricultură). Viaţa agricolă nr. 6, 1915
18. Agricultura şi Capitalismul. Viaţa agricolă, 1926, pp. 253-255 (Rezultatul conferinţei – semnat Gh)

Scanned with OKEN Scanner

Tipar digital realizat la Tipografia pim
Iași, Șoseaua Ștefan cel Mare și Sfânt nr. 109, 700497
Tel.: 0730.086.676, 0732.430.407;
Fax: 0332.440.715
E-mail: editura@pimcopy.ro, editura.pim@gmail.com
www.pimcopy.ro

Scanned with OKEN Scanner

GHEORGHE IONESCU-ȘIȘEȘTI
1885-1967

AGRONOM, SAVANT

MONOGRAFIE

VOLUMUL I

ISBN GENERAL:
978-606-13-5781-9

ISBN VOL. I:
978-606-13-5782-6

Scanned with OKEN Scanner